This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

P Rom. 247.1

Harvard College Library.

FROM THE

SALES FUND.

Established under the will of FRANCIS SALES, Instructor in Harvard College, 1816–1854. This will requires the income to be expended for books "in the Spanish language or for books illustrative of Spanish history and literature."

Received 18 May, 1895.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

JOCHS FLORALS

Digitized by Google

Digitized by Google

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

ANY XXII DE LLUR RESTAURACIO

MDCCCLXXX

BARCELONA

ESTAMPA DE LA RENAIXENSA

CARRER DE XUCLA, NUMERO 13, BAIXOS

MDCCCLXXX

Digitized by Google

~~IV, 2945~~
P. Rom. 247.1

Digitized by Google

JOCHS FLORALS
DE
BARCELONA

CONSISTORI DE MDCCCLXXX

MANTENEDORS

D. Teodor Llorente, *President*.

D. Ramon de Siscar.
D. Conrat Roure.
D. Joan Sardá.
D. Alvar Verdaguer.
D. Emili Vilanova.
D. Francesch Matheu, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA
DONYA CLOTILDE PARIS.

Digitized by Google

EX-MANTENEDORS

CONSISTORI DE MDCCCLIX

D. Manel Milá y Fontanals. *President.*

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
D. Joaquim Rubió y Ors.
† D. Joan Cortada.
D. Miquel Victoriá Amer.
» J. Lluis Pons y Gallarza.
» Antoni de Bofarull, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya María Mendoza de Vives.

CONSISTORI DE MDCCCLX

† Excm. Sr. D. Francisco Permanyer y Tuyet, *President.*

† D. Joaquim Roca y Cornet.
† » J. A. Llobet y Vall-llosera.
† » Vicens Joaquim Bastús.
† D. M. Flotats y Comabella.
» Joan Manyé y Flaquer.
» Adolf Blanch, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Elissea Lluch de Rubió.

CONSISTORI DE MDCCCXI

† D. Lluis Gonzaga de Pons y de Fuster, *President.*

D. Joaquim Rubió y Ors.
† D. Antoni Bergnes.
D. Lluis Cutchet.
† D. Pau Estorch y Siqués.
» Joseph Leopold Feu.
» Manel Lasarte, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Carme de Bofarull.

CONSISTORI DE MDCCCXII

† D. Joan Illas y Vidal, *President.*

D. Marian Aguiló y Fuster.
† D. Joseph Coll y Vehí.
† D. Miquel Anton Martí.
D. Manel Angelon.
» Joseph Llausás.
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya María Josefa Massanés de Gonzalez.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCXIII

† D. Brauli Fox, *President.*

D. Terenci Thos y Codina.
Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals.
Excm. Sr. D. Victor Balaguer.
D. Manel Anglasell.
† » Joseph Subirana.
» Eussebi Pascual, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Senyora esposa del Excel-lentissim Senyor Gobernador Civil.

en representació de

S. A. la Serenissima Senyora Duquesa de Montpensier.

CONSISTORI DE MDCCCLXIV

† D. Joan Cortada, *President.*

D. Celestí Barallat.
» Miquel Victoriá Amer.
» Antoni Camps y Fabrés.
D. Gregori Amado Larrosa.
† » Narcís Gay.
» Damás Calvet, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Victoria Penya d' Amer.

CONSISTORI DE MDCCCLXV

D. Antoni de Bofarull, *President.*

D. Adolf Blanch.
» Geroni Rosselló.
» Lluis Roca y Florejachs.
D. Francisco Muns.
» Damás Calvet.
» Víctor Gebhardt, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Elena Caballer de Roca.

CONSISTORI DE MDCCCLXVI

D. Pau Valls, *President.*

D. Francisco Morera.
» Teodor Llorente.
» Víctor Gebhardt.
D. Silvino Thos y Codina.
» Eduart Vidal y Valenciano.
† » Robert Robert, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Manela Luna Mendez de Vigo.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXVII

D. Marian Aguiló y Fuster, *President.*

D. Gayetá Vidal y Valenciano.
» F. Romaní y Puigdengolas.
» Joaquim Sitjar y Bulcegura.
† D. Robert Robert.
» Marian Fons.
» F. Maspons y Labrós. *Scrti.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Dolors Llopart de Muns.

CONSISTORI DE MDCCCLXVIII

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *President.*

D. Jacinto Labaila.
» Felip Bertran.
» Felip Jascinto Sala.
D. Frederich Soler.
» Francisco Maspons y Labrós.
» F. Miquel y Badía, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Carme Mercader.

CONSISTORI DE MDCCCLXIX

D. Adolf Blanch y Cortada, *President.*

† D. Eusebi Anglora.
D. Joseph María Arnau.
Mossen Jascinto Verdaguer.
D. Joseph Roca y Roca.
» Francisco Miquel y Badía.
» Pere de Rosselló, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Mercé Estrada.

CONSISTORI DE MDCCCLXX

D. Joseph Lluis Pons y Gallarza, *President.*

Mossen Salvador Mestres.
D. Ignasi Ramon Miró.
» Joseph Puiggarí.
D. Joaquim Riera y Bertran.
» Pere de Rosselló.
» Joseph de Palau, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Francisca Nanot-Renart.

CONSISTORI DE MDCCCLXXI

† D. Estanislau Reynals y Rabassa, *President.*

D. Miquel Victoriá Amer.
» Joseph d' Argullol y Serra.
» Rafél Ferrer y Bigné.
† D. Xavier Llorens y Barba.
» Joseph de Palau y Huguet.
» Joan Montserrat, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Antonia Sacanella de Blanch.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXXII

D. Joseph de Letamendi, *President.*

D. Manel Angelon.
» Fèlix María Falguera.
» Joan Montserrat y Archs.
D. Vicens W. Querol.
» Fernando Sellarés d' Ibora.
» Joseph Coroleu, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Maria Hubert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIII

D. GERONI ROSSELLÓ, *President.*

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
» Lluis Roca y Florejachs.
D. Antoni Camps y Fabrés.
» Joseph Coroleu.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.
MOSSEN JAUME COLLELL, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Excma. Senyora Donya Oriola de Quintana y Serra.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIV

Excm. Sr. D. Albert de Quintana, *President.*

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
» Antoni Camps y Fabrés.
† D. Joseph Coll y Vehí.
D. F. Masferrer y Arquimbau.
» Pere Nanot-Renart.
» J. Sardá y Lloret, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Antonia Ubach y Gutierrez.

CONSISTORI DE MDCCCLXXV

D. FRANCESCH PELAY BRIZ, *President.*

D. ADOLF BLANCH Y CORTADA.
» Celestí Barallat y Falguera.
» Joseph Balari y Jovany.
D. Antoni Aulestia y Pijoan.
» Joaquim Fontanals del Castillo.
» J. Roca y Roca, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Rosa Pigrau.

CONSISTORI DE MDCCCLXXVI

D. Lluis Cutchet, *President.*

D. Antoni de Bofarull.
» DAMÁS CALVET.
» Pere de Rosselló.
D. Enrich Claudi Girbal.
» Joseph Roca y Roca.
» J. Blanch y Piera, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Emilia Palau y Gonzalez de Quijano.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXXVII

Excm. Sr. D. Antoni Ros d' Olano, *President.*

D. Gonzalo Serraclara.
† » Vicens Boix.
» Francisco Miquel y Badía.
D. Andreu Balaguer y Merino.
» Joseph Blanch y Piera.
» J. Riera y Bertran, *Secretari.*

REYNA DÈ LA FESTA

Donya Josefina Sabater d' Aldavert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXVIII

D. Joseph Lluis Pons y Gallarza, *President.*

D. Adolf Blanch.
» Frederich Soler.
» Francesch Ubach y Vinyeta.
D. Joseph Coroleu.
» Joaquim Riera y Bertran.
» Angel Guimerá, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Excma. Senyora Donya Carme Cendra de Domingo.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIX

D. Gonzalo Serraclara, *President.*

D. Damás Calvet.
» J. Narcís Roca.
» Angel Guimerá.
D. Manel de Lasarte.
» Joseph Pella y Forgas.
» Emili Vilanova, *Secretari.*

RENYA DE LA FESTA

Donya Teresa Gasset.

MESTRES EN GAY SABER

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
D. Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de Maig de 1862.*
» Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de Maig de 1863.*
» Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de Maig de 1866.*
» Joseph Lluis Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de Maig de 1867.*
» Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de Maig de 1868.*
» Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de Maig de 1869.*
» Jaume Collell y Bancells, *proclamat en 7 de Maig de 1871.*
» Tomás Forteza, *proclamat en 5 de Maig de 1873.*
» Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en 3 de Maig de 1874.*
» Frederich Soler y Hubert, *proclamat en 2 de Maig de 1875.*
» Angel Guimerá, *proclamat en 6 de Maig de 1877.*
» Damás Calvet, *proclamat en 5 de Maig de 1878.*
» Jasçinto Verdaguer, *proclamat en 2 de Maig de 1880.*

Digitized by Google

AUTORS

QU' HAN OBTINGUT PREMIS ORDINARIS

D.ª Isabel de Villamartin	2
D. Marian Aguiló y Fuster	4
» Tomás Aguiló	1
» Miquel Victoriá y Amer	1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer	1
D. Adolf Blanch y Cortada	3
» Francesch Pelay Briz	4
» Damás Calvet	3
» Antoni Camps y Fabrés	1
» Emili Coca	1
» Jaume Collell	3
» Marian Fonts	1
» Tomas Forteza	3
» Joseph Franquesa y Gomis	2
» Martí Genis y Aguilar	1
» Angel Guimera	4
» Joseph Martí Folguera	1
» Anicet de Pagés de Puig	1
» Ramon Picó y Campamar	1
» Joseph Lluis Pons Gallarza	3
Excm. Sr. D. Albert de Quintana	1
D. Isidro Reventós	1
» Lluis Roca y Florejachs	1
» Geroni Rosselló	2
» Joaquim Rubió y Ors	3
» Frederich Soler	4
» Silvino Thos y Codina	1
» Terenci Thos y Codina	1
» Jascinto Torres y Reyetó	1
» Francesch Ubach y Vinyeta	3
» Jascinto Verdaguer	3

AUTORS

QU' HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS

D.ª María de Bell-lloch	1
» Josefa Massanès de Gonzalez	1
» Victoria Penya d' Amer	1

Digitized by Google

D. Antoni Aulèstia y Pijoan. 1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer. 2
D. Joaquin M. Bartrina.. 1
» Pau Bertran y Bros. 1
» Adolf Blanch y Cortada. 1
» Antoni de Bofarull. 3
» Antoni Camps y Fabrés. 1
Lo Cansoner de Miramar. 1
D. Antoni Careta. 1
» Jaume Collell. 1
Srs. Coroleu y Pella. 1
† D. Salvador Estrada. 1
D. Tomas Forteza. 2
» Víctor Gebhart. 1
» Martí Genís y Aguilar. 1
» Joseph Ixart. 1
» Víctor Lieutaud. 1
» Joseph Martí y Folguera. 8
» Francesch Matheu y Fornells. 1
» Apeles Mestres.. 1
Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals.. 1
D. Antoni Molins y Sirera.. 1
» Mateu Obrador Bennassar.. 1
» Narcís Oller. 2
» Anicet de Pagès de Puig. 2
» Joseph de Palau y Huguet. 1
» Pere d' Alcántara Penya. 1
» Ramon Picó y Campamar.. 1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza. 1
Excm. Sr. D. Albert de Quintana. 1
D. Isidro Reventós. 3
» Joaquim Riera y Bertran. 2
» Lluis Roca y Florejachs. 2
» Geroni Roselló. 1
» Joaquim Rubió y Ors. 4
» Salvador Sanpere y Miquel. 2
» Frederich Soler.. 3
» Terenci Thos y Codina.. 1
» Jascinto Torres y Reyetó. 1
» Francesch Ubach y Vinyeta. 6
» Jascinto Verdaguer. 3
» Eduart Vidal y Valenciano. 1
» Gayetá Vidal y Valenciano. 2

Digitized by Google

AUTORS
QU' HAN OBTINGUT ACCESSIT

D.ª María de Bell-lloch.. 1
» Dolors Moncerdá. 1
» Victoria Penya d' Amer. 3
Mme Rosa Anaïs de Roumanille. 1
D. Tomás Aguiló.. 1
» Miquel Victoriá Amer. 1
» Joseph d' Argullol y Serra.. 1
» Antoni Aulèstia y Pijoan. 1
EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER.. 3
D. Ramon E. Bassegoda y Amigó. 1
» ADOLF BLANCH Y CORTADA.. 2
» Antoni de Bofarull. 8
» FRANCESCH PELAY BRIZ.. 3
» DAMÁS CALVET.. 5
» Antoni Camps y Fabrés. 8
C. de M. 1
Lo Cançoner de Vilatort. 1
D. Emili Coca y Collado. 6
» JAUME COLLELL Y BALCELLS. 1
» Joseph Coroleu é Inglada.. 1
» Miquel Costa y Llobera. 1
† D. Salvador Estrada. 1
Un Fadrí de Montanya. 1
D. Bartomeu Ferrá y Perelló.. 2
» Marian Fonts. 3
† D. Guillem Forteza. 1
D. TOMÁS FORTEZA. 2
» Joseph Franquesa y Gomis. 3
» Artur Gallard. 2
» Martí Genís y Aguilar. 1
» Salvador Genís. 1
» ANGEL GUIMERA. 1
Jordi. 3
D. Manel de Lasarte.. 1
» Teodor Llorente. 1
» Joseph Martí y Folguera. 14
» Francesch Matheu y Fornells. 4
» Gabriel Maura.. 1
» Antoni Molins y Sirera.. 1
» Joan Monné. 1
Armengol de Montsech.. 1

Digitized by Google

D. Joan Montserrat y Archs. 1
» Francisco Muns. 1
» Pere Nanot-Renart. 1
» Joan Nebot y Casas. 1
» Matheu Obrador y Benassar. 2
» Anicet de Pagès de Puig. 7
» Pere d' Alcántara Penya y Nicolau.. 4
» *Pere Pi y Parera*. 1
» Ramon Picó y Campamar.. 6
† D. Felip Pirozzini y Martí. 3
D. Félix Pizcueta.. 2
» Joan Planas y Feliu.. 1
» *Cárles Pons de Ginebreda*.. 1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza. 2
Excm. Sr. D. Albert de Quintana. 2
D. Frederich Rahola.. 1
» Isidro Reventós y Amiguet. 3
» Joaquim Riera y Bertran. 7
» Lluis Roca y Florejachs. 4
» Joseph Roca y Roca.. 2
» Joaquim Rubió y Ors. 1
» Frederich Soler.. 4
E. T. de M.. 2
D. Joseph Taronjí y Cortès. 2
» Terenci Thos y Codina.. 4
» Jascinto Torres y Reyetó. 1
» Francesch Ubach y Vinyeta 11
» Pere Antoni Ventalló. 2
» Jascinto Verdaguer. 4
» Gayetá Vidal y Valenciano. 1
» *Pere Ramon Vidal*. 2
» Miquel Zavaleta. 1
Anónims.. 8

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Gerona.
Excma. Diputació provincial de Tarragona.
Excma. Diputació provincial de Lleyda.
Excma. Diputació provincial de les Balears.

Digitized by Google

Excma. Diputació provincial d' Alacant.
M. I. Sr. Rector d' esta Universitat.
M. I. Sr. President de l' Academia de Bones Lletres.
Los Mestres en Gay Saber.

ADJUNTS PROTECTORS

D. Francisco Domingo.
» Joaquim Fontanals del Castillo
» Ignasi Fontrodona.
» Emili Güell.
» Francisco Mandri Dezo.
» Fernando Puig.
» Agustí Robert.
» Joseph M.ª Serra.
» Marian de Sans.
» Geroni Martorell.
D. Joseph Martorell.
Sr. Marquès de Castellbell.
Sr. Comte de Bell-lloch.
D. Carles Salvador.
» Ferran de Miró d' Ortaffá.
Sr. Marquès de Ciutadilla.
D. Ramon de Siscar.
Sr. Marquès de Montoliu.
Sr. Marquès de St. Miguel de la Vega.

ADJUNTS NUMERARIS

Abella y Cirera Pere.
Agelet y Vidal Víctor.
Aguilar Francisco de P.
Aguiló Plácit.
Alayó Pere.
Aldavert Pere.
Aleu Anton de Padua.
Alemany Joseph.
Alier Bonaventura.
Alier y Sala Lluis.
Almirall y Vidal Joseph.
Almirall Joan.
Alsina Simon.
Alumar Evaristo.
Amat Gervasi.
Ambrós Marsal.
Amell Manel.
Amigó y de Cabo Pere.
Angelon Manel.
Arabía y Solanas Ramon
Argensó Rossendo.
Argullol Joseph de.
Arús y Arderiu Rosendo.
Armet y Ricart Salvador.
Arnet y Viver Roman.
Auléstia y Pijoan Antoni.
Aymamí Joaquim.
Badía y Saladrigas Joseph.
Baguer Antoni.
Bagunyá Jaume.
Balaguer y Merino Andreu.
Balaguer y Torner Andreu.
Balari y Jovany Joseph.
Barallat Celestí.
Bartrina Joaquim M.ª
Bardera Ramon.
Baixerias y Rosals Joseph.
Batlló y Batlló Enrich.

Digitized by Google

Batlló y Batlló Frederich.
Bertran Felip.
Bertran y Bros Pau.
Bertran y Rùbio Eduart.
Blanch Joseph.
Bonay Alfonso.
Bonay Frederich.
Bordas Frederich.
Bofill Artur.
Bofill Eugenio.
Bosch Joseph.
Bosch y Puig Ivo.
Bordas y Rovirosa Francisco.
Brossa y Reixach Jaume.
Brunet y Bellet Joseph.
Bulbena Artur.
Bulbena Pere.
Campany y Sandiumenge Narcís.
Camprodon y Rovira Joan.
Caballé Joan.
Caballé Tomás.
Cadafalch Joaquim.
Cadena Jaume.
Calafell Jaume M.
Calvell Pau.
Camin Alvar M. de.
Canyellas y Rodon Joseph.
Canal Joseph.
Canals Emili.
Canals y de Raurés Eduart de.
Capella Bonaventura.
Capella Timoteu.
Capdevila Millan de la Cogulla.
Cardellach Cárles L.
Careta Antoni.
Casademunt Adriá.
Casaramona Joan.
Casades Joaquim.
Cascante Joseph.
Castellet Joseph.
Casanyas y Prats Joseph.
Ceballos Ignasi de.
Cristies Magí.
Codina y Torner Lluis.
Codorniu y Pujol Pere.
Coll y Gorina Ramon.
Coll Lluis.
Coll Fernando.
Company y Fages Pere.
Coroleu é Inglada Joseph.
Cortada Gonzalo.
Cuadras y Feliu Manel.
Cucurella Tort Joseph.
Cumella Joaquim.
Cusachs Andreu.
Cutchet Lluis.
Dalmau Jaume.
Danés Joseph.
Delás Fernando de.
Delmás y Netto Carlcs.
Domenech Lluis.
Domingo Francisco A.
Domenech Enrich.
Doria Francisco.
Doria y Casas Pere.
Durán y Bas Manel.
Escubós Albert.
Escudé Anton.
Espinach Anicet.
Estalella Antoni. Pbre.
Estasen Eugeni.
Falguera Félix M.
Farnés Sebastiá.
Farnés y Flaquer Joan.
Fasant Francisco.
Felip y Sunyé Joseph.
Felip y Dotras Gaspar.
Feliu y Lloret Joseph.
Ferrando Rovira Ignasi.
Ferrer y Codina Antoni.
Ferrer y Vidal Joseph.
Fiter é Inglés Joseph.
Flaquer Joseph.
Font Joan.
Font Víctor.
Font Joaquim.
Fontanals Joseph.
Formiguera Emili.
Forns Francisco de P.
Galí Miquel.

Digitized by Google

Gallard Artur.
García Cárles.
Garriga y Miquel Francisco.
Gasset Anton.
Gasset Joseph.
Gaza Alfredo.
Gibert y Riera Eduart.
Gibert y Batlle Eduart.
Girona Ignasi.
Gispert Manel.
Góngora Lluis.
Grases Bonaventura.
Grau Bonaventura.
Grenzner Manel.
Giralt Manel.
Gusi Pere.
Guardiola y Soler Matheu.
Imbert Eduart.
Ixart Joseph.
Jordá Frederich.
Labonne Joseph.
Lapeira Enrich.
Larratea Catalan Manel.
Llagostera Francisco.
Llampallas Antoni.
Llavallol Teodor.
Llach Joan.
Lleó Modest.
Lleonart y Llunell Joan.
Lligé Joan.
Llorens y Riu Joseph.
Maciá y Pujol Eussebi.
Malagrida Miquel.
Maluquer y Viladot Joan.
Mandado Rupert.
Mariezcurrena Heribert.
Maristany Francisco de P.
Marqués Ramon.
Martí y Sagristá Miquel.
Martorell Bernardino.
Martell Conrat.
Massó Antoni.
Matas y Burgues Francisco.
Matas y Burgues Miquel.
Maspons Mariano.
Maspons y Labrós Francisco.
Masriera y Colomer Artur.
Masriera Frederich.
Masriera Joseph.
Maiheu y Fornells Francesch.
Matheu y Fornells Joaquim.
Mimó y Caba Claudi.
Miquel y Badía Francisco.
Miquelerena Ramon de.
Miravent Joseph.
Mitjans Modest.
Mitjans Vilajeliu Julio.
Molgosa Valls Joseph O.
Monnany y Lopez Ramon.
Montserrat Joan.
Morera Joan.
Morull Joseph.
Morgades y Gili Joseph. Pbre.
Mundí Jaume.
Mundó Joan.
Muntanyola Joan.
Muro Joseph.
Mústich Ramon.
Navarro Enrich.
Negre Joaquim de.
Novas Rosendo.
Nuri Ramon.
Oliveras Anton.
Oller y Moragas Narcís.
Orriols Joan B.
Parera Guillem.
Parés Ignasi.
París Manel.
Pascual y Casas Eusebi.
Pascual y Costa Joan.
Pascual y Nin Joan.
Pascual Perez Ildefonso.
Pau Francisco Manel.
Pecero Manel M.
Pedrals Artur.
Pella y Forgas Joseph.
Permanyer Joan.
Perpinyá y Pujol Joan.
Perpinyá y Pujol Fernando.
Pers y Ramona Magí.

Digitized by Google

Piera Florenci.
Pigrau Cárles.
Pirozzini Cárles.
Planas Francisco.
Planella Macari.
Ponsetí Roch.
Pons y Massaveu Joan.
Pons Marés Pere.
Pons Joan B.
Porcar y Tió Manel.
Puig y Esteve Francisco. Pbre.
Puig y Savall Lluis.
Puiguriguer Jaume.
Pujal Martí.
Quintana Albert de.
Quintana Tuset Sixt.
Rech Cárles.
Reventós Joseph.
Reventós Ramon.
Regordosa Jaume.
Ribas Gonzalo.
Ribas y Fargas Joseph.
Ribot y Climent Francisco.
Ribalta Miquel.
Ricart Giralt Joseph.
Ricart Felip.
Ricart Ramon.
Riera y Bertran Joaquim.
Riera y Penosa Jaume.
Riera Francisco.
Rius de Llosellas Leopold.
Rius y Taulet Francisco de P.
Rius Antoni.
Roca y Florejachs Lluis.
Roca y Roca Joseph.
Ros de Olan Antoni.
Ros Teodor.
Rogent Elías.
Roig y Tapis Paulí.
Romeu Manel.
Ronquillo Francisco de P.
Rossell Pere.
Rosselló Pere de.
Roure Conrat.
Sala Felip Jascinto.
Sala y Martí Joaquim.
Saladrigas Rafel.
Sandiumenge Magí.
Sagrera Conrat.
Sagrera Joseph.
Sanchez y Merli Lluis.
Santaló Pere.
Santamaría Pere.
Santamaría Alfredo.
Sardá y Lloret Joan.
Sendra y Domingo Joan.
Serra Ramon Andreu.
Serra y Pausas Joan.
Serra y Torruella Pere.
Serra Joseph O.
Serraclara Gonzalo.
Serrahima Maurici.
Serrallés Pere.
Serramitjana Pere.
Sert Domingo.
Solá y Guixa Trinitat.
Sunyol Esteve.
Sunyol Ramon.
Sturzenegger Jaume.
Taulet Baltasar.
Tenas Hostench Ramon.
Thomas y Bigas Joseph.
Tintorer Joaquim M.
Tintorer Rafel.
Tintoré Francisco María.
Tobella Francisco X.
Tolrá Joseph.
Torrabadella Manel.
Torrents y Monner Antoni.
Torrents y Torres Antoni.
Torres Céssar August.
Torres y Torrents Manel.
Torres Joseph A.
Torres y Reyetó Jascinto.
Torrent Ramon.
Torroella Miquel.
Traval Angel.
Trilla Agustí.
Tusquets Joan.
Tuyet Simeon.

Digitized by Google

Ubach y Vinyeta Jaume.
Urgellés de Tovar Agustí.
Valentí Joaquim.
Valls Pau.
Valls y Vicens Joseph M.
Valls Agustí.
Valls y Ventura Camilo.
Valls y Vicens Agustí.
Valls y Rius Antoni.
Vallés y Ribot Joseph M.
Vehils Antoni.
Ventosa Andreu.
Verdaguer Jacinto. Pbre.
Verdaguer Alvar.
Verdú Joseph.
Vergés y Vilumara Ramon.
Vergés Francisco de P.
Vidal Enrich Xavier.
Vidal Juliá.
Vidal y Valenciano Eduart.
Vidal y Valenciano Gayetá.
Vilanova Emili.
Vilallonga Salvador.
Vilalta Joseph.
Vila y Lletjós Francisco.
Vilá y Vilaplana Andreu.
Viader Lluis.
Vilaseca Joseph.
Vilumara Eussebi.
Vives Pere Nolasco.
Viza y Martí Joan.
Vilar Santiago.
Xiqués Ramon M.
Xiró y Jordá Cárles.

ADJUNTS FORANS

Gerona.

D. Joan Baptista Ferrer.

La Bisbal.

D. Joaquim Sitjar y Bulcegura.
» Joan Sitjar y Bulcegura.

La Garriga.

D. Salvador Busquets.
» Joseph de Rosselló.

Palma de Mallorca.

D. Joseph Lluis Aguiló.
» Francesch Forteza.
» Lluis Fuster.
» Gabriel Maura.

Sant Celoni.

D. Miquel Draper.

Sarreal.

D. Jaume Ramon Vidales.

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA DE LA FESTA

En la Ciutat de Barcelona á la una de la tarda del dia dos, primer diumenge de Maig del any mil vuyt cents vuytanta, ha tingut lloch en la gran sala de la Llotja la solemne festa dels Jochs Florals, qu' es la vintydosena que 's celebra d' ensá de llur restauració.

Una concurrencia numerosa y escullida omplía 'l local qu' estava engalanat com de costum. Lo Consistori, acompanyat de les primeres autoritats y Comissions oficials, dels representants d' Academies y dels distingits escriptors forasters vinguts pera la festa, ha passat á ocupar los primers sitials en l' estrado destinat al Respectable Cos d' Adjunts, y s' ha obert la sessió per l' Excm. Sr. Gobernador de la Provincia, després de lo qual lo Sr. President ha passat á llegir son *Discurs* (I).

Aquest acabat, ha dat lectura de sa *Memoria* (II) l' infrascrit Secretari, procedint inmediatament á l' apertura dels plechs que contenían los noms dels autors premiats y á llur consegüent proclamació, tot de la manera que 's veurá.

De la poesía premiada ab la *Flor natural*, titulada *La Pubilla* (III), ha resultat serne l' autor D. Joseph Franquesa y Gomis, qui acompanyat de dos dels Srs. Mantenedors, ha fet present de la *Flor* á la Srta. D.ª Clotilde París, la qual ha passat á ocupar la cadira presidencial y ha sigut proclamada Reyna de la festa en mitx dels aplaudiments del concurs y 'ls acorts de la música municipal. Per invitació del autor, ha llegit la dita poesía l' actor D. Hermenegildo Goula.

De les composicions *Joventut perduda* (IV), *La molinera de Flassá* (V) y *L' última aureneta* (VI), distingides cada una ab un accèssit al premi anterior, han resultat esserne autors respectivament D.ª Victoria Penya d' Amer, D. Joan Planas y Feliu, y D. Frederich

Digitized by Google

RAHOLA, passant la primera á ocupar un sitial al costat de la Reyna de la festa.

Obert lo plech corresponent á la poesía *La barretina* (VII) qu' ha guanyat lo premi de l' *Englantina d' or*, s' ha vist qu' era son autor MOSSEN JASCINTO VERDAGUER qui, després de recullir la joya, ha entregat la composició á Mossen Jaume Collell qui l' ha llegida.

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER ha resultat, esser l' autor de la poesía guanyadora de la *Viola d' or y d' argent* titulada *Penediment* (VIII), de la qual ha dat lectura, per encárrech de dit Sr., D. Melcior de Palau.

La poesía *L' Anfiteatre* (IX), á la qual s' ha adjudicat un accèssit al premi de la *Viola*, té per autor á D. RAMON E. BASSEGODA Y AMIGÓ.

De *Lo botxí del Rey en Pere* (X), narració qu' ha guanyat lo *Brot de Taronjer d' argent* ofert per l' Excma. Diputació Provincial de Valencia, ha resultat serne autor D. JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA, haventla llegida ell mateix.

Un accèssit á aquest premi s' ha concedit al romans *Montesa Cristiana* (XI) del qual es autor D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

D. PAU BERTRAN Y BROS ha resultat ser l' autor de la poesía *Rondalleta* (XII), guanyadora del *Sach de gemechs d' argent y d' or*, ofert per una Societat Catalanista, y l' ha llegida D. Isidro Reventós.

Després d' obert lo plech corresponent al poemet provensal *Un amour* (XIII), al qual s' ha adjudicat un *Brot de roure d' argent*, premi creat per lo Consistori, s' ha vist qu' es son autor D. VICTOR LIEUTAUD, de Marsella, y per invitació d' ell ha llegit la traducció catalana d' algun fragment l' actor D. Iscle Soler.

De la tragedia *Almodis* (XIV) premiada ab l' *Estátua de bronze* oferta per l' Excma Diputació d' esta Provincia, ha resultat serne autor D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

D.ª MARÍA DE BELL-LLOCH es l' autora de la colecció de tradicions titulada *Montseny* (XV), premiada ab la *Joya artística y alegòrica* oferta per l' Associació d' Excursions Catalana.

La familia del mas dels ṣálsers (XVI), novela premiada ab l' *Objecte d' art* ofert per la Redacció de La Renaixensa, té per autor á D. GAYETÁ VIDAL Y VALENCIANO.

De *Isabel de Galcerán* (XVII), altra novela, guanyadora d' una *Copa artística*, premi creat per lo Consistori, resulta serne l' autor D. NARCÍS OLLER Y MORAGAS.

Obert lo plech que corresponía á la *Biografía d' Esteba Gilabert Bruniquer* (XVIII), á la qual s' ha adjudicat lo *Brot de bruch d' or* ofert per lo setè net d' en Bruniquer, ha resultat serne autor D. SALVADOR SANPERE Y MIQUEL.

Després de feta la distribució de premis als autors sobredits, l' infrascrit Secretari ha llegit l' article dels Estatuts que tracta dels *Mestres* y després de recordar qu' ab lo d' enguany té MOSSEN JAS-

Digitized by Google

CINTO VERDAGUER guanyats los tres premis ordinaris que 's requirexen, ha demanat al Sr. President que 'l proclamés *Mestre en Gay Saber*, y axecantse 'l Sr. President l' ha proclamat tal, essent saludat lo nou *Mestre* per los llarchs aplaudiments de la concurrencia.

Desseguida s' ha procedit á la crema dels plechs que contenían los noms dels autors de les composicions no premiades y 'l Mantenedor Sr. D. Emili Vilanova ha llegit l' acostumat *Discurs de gracies* (XIX), després de lo qual l' Excm. Sr. Gobernador ha declarat termenada la sessió. Eran les tres hores de la tarda.

De tot lo qual s' axeca la present acta que jo l' infrascrit Secretari certifich en lo lloch y la data ja expressats.

FRANCESCH MATHEU.

Digitized by Google

Digitized by Google

Núm. 1.—DISCURS DEL SR. PRESIDENT DEL CONSISTORI,
D. Teodor Llorente.

Núm. 2.—MEMORIA DEL SR. SECRETARI DEL CONSISTORI,
D. Francesch Matheu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Senyors

Quan se ajunta la familia en les festes de la llar, si entre 'ls germans que allí se congreguen en grata comunió, hi há un d' ells que vingué de lluny pera seure á la paterna taula, tots lo festejan y li donen lo lloch prominent, encara que siga 'l més menut.

Jo soch, illustres senyors, jo soch eixe germá petit, que avuy, per vostre amor y cortesía, en conte del darrer, que 'm pertanyía, ocupe aquí lo primer lloch entre companys més dignes; y tinch que endressarvos la paraula, confús per la honra inmereixcuda; satisfet y contentíssim, però, del afecte que entranya y que pregona. Satisfet y contentíssim, assí mateix, per la ocasió que me dona, de fer, ab més solemnitat, l' encárrech que porte de ma Valencia benvolguda.

Dos anys fá, no més, un llorejat poeta, Mestre peritíssim en Gay Saber, ocupant, ab més autoritat que jo, aquest mateix sitial, vos portava 'l bell mot de *germandat* de les

Digitized by Google

Illes Balears «d' aquelles illes florides ab sos amellers y oliveres, perfumades pe 'ls tarongers, y amanyagades per lo dols oreig de la vostra mateixa marinada.» Volguera jo tindre sos poètichs dictats pera trasmètervos la salutació, igualment fraternal dels Trovadors del Turia, dels que á l' ombra de les paumes orientals y dels llorers del gran rey conqueridor, remenbren les glories de nostra antiga patria comuna, y canten ses ditjes venidores en la dolsa parla de Ausias March y Jaume Roig, aixecant com senyera de nostra renaixensa l' històrich Penó del Rat-Penat.

¡Germanía, germanía! vinch á cridar jo aquí, com cridaven nostres avis; mes no brandant, com ells, lo ferro de les lluytes sanguinoses, sinó florida branca de olivera. ¡Germanía, germanía pera tots los que, com víncul de més estreta parentela, dins de la gloriosa familia espanyola, parlem encara la llengua naixcuda del vell tronch llemosí! ¡Germanía, germanía entre tots los que en Valencia, Mallorca y Catalunya despenjen la citra empolsegada, los que regiren oblidats arxius, los que refan ab ses nobles muses los monuments de la antigor, los que repleguen en los llabis del poble la materna parla per purificarla y ennoblirla, y en son cor los sentiments patris pera engrandarlos y entréndrelos! ¡Germanía també pera aquells que més enllá del Pirineu, per damunt de la barrera de la nacionalitat, y sense pretendre trencarla ni destruhir, nos allarguen la má en penyora de antiga y agrahida amistat! Tots ells son cridats á esta lluyta de la Poesía, y tots ells ne surten triumfants y llorejats.

¡Quína gloria pera Catalunya, quína gloria pera Barcelona, la festa que avuy celebrem! Puig que jo no soch fill d' esta noble terra, puch dirho en veu alta y forta, sense que sone á propia llahor. Famós era en tota Espanya 'l poble catalá, famós era en tot lo món, com poble treballador, industriós y honrat, y caminava en nostra Patria

Digitized by Google

al front del pacífich progrés del que se glorifica 'l present segle. Avuy demostra que eixe esperit actiu y práctich, eixe enginy escrutador, eixa fecunda virilital, no está separada en son cor del sentiment puríssim del Art y la Poesía.

¡Y aquesta es la corona lluminosa de la Humanitat! Benehit y sant es lo treball, á que está condemnada en esta Terra, nobilíssima es la tasca que compleixen lo llaurador que obri 'l solch, l' obrer que encen lo fornall, lo mariner que desplega les veles, lo sabi que capficat estudía les lleys de la Naturalesa; però tot això, que nutreix la vida, no omple per complet lo cor, encès en la triple flama de la Fe, la Esperansa y l' Amor. Al anyorament de nostra patria celestial respon en totes les ánimes generoses la Poesía, y es un gran poble y (lo que val més) es un poble bó, el que deixant un dia, pera reprènderla al endemá, la fatigosa feyna, de esta manera se congrega solemnement en la festa anyal dels JOCHS FLORALS.

¡Poetes de Catalunya! A vosaltres se deu, en gran part, este resultat gloriosíssim: á vosaltres vos toca correspondre á ell ab novell esfors. ¡Poetes de Catalunya, jovent valerós que vens á rebre de mans de la bellesa lo premi de la victoria: *avant, amunt!* ¡Avant, sempre avant per lo camí del estudi profitós, del perfeccionament literari, del gust artístich, de les claredats del talent, dels atreviments del geni! ¡Amunt, sempre amunt per lo camí de la purificació del cor, de l' ennobliment del esperit, de la aproximació constant de la Poesía á sa font eterna, d' hont mana á plen doll per consol de la pobra Humanitat!

Digitized by Google

Digitized by Google

SENYORS:

Si tasca hi há enutjosa y de mal fer, es certament la qu' aquest Consistori ha tingut confiada. Axò d' agafar més de dues centes composicions, ferne una tria escrupulosa, avaluar ses qualitats en gros y á la menuda, compararles unes ab altres pesant y sospesant les de mèrits equivalents, y determinar per fi á quines pertoca 'l primer lloch dintre la secció de cada premi, es treball, creguèuho, que si després de realisat sembla fácil y fins agradós, no ho es en cap manera, sinó molt al revés, mentres s' está determinant y prenent forma 'l parer del Jurat. Per sòrt, aquesta feyna 's fa més passadora quan los criteris més oposats y les més desacordades aficions convergexen en una matexa elecció, com ha passat en lo Consistori d' enguany, adjudicantse la majoría dels premis per completa unanimitat de vots; y á fè qu' han sigut donats en conciencia y ab temps de sobres y fills de repetides lectures y nimies compulsacions. Axís es com aquest Consistori ha pres sos acorts, qual resultat aneu á saber.

Digitized by Google

PREMI DE L' ENGLANTINA D' OR

S' ha adjudicat á la poesía núm. 224, LA BARRETINA que té per lema *Oh bandera catalana—abrigans fins á morir!* Lo sentiment per la pèrdua de les costums catalanes espressat en estrofes armonioses, hèus aquí aquesta cansó que unanimement ha sigut posada en primer terme per son llenguatje castís, per l' esperit patriòtich que l' anima y per sa forma bellament artística y original. Lo Consistori s' ha dolgut de notar entre algunes de les altres composicions qu' obtavan á aquest premi les més aprofitables disposicions poètiques esmersades en axutes narracions ò en odes altissonants, tallades totes sobre patrons ja coneguts, lo qual ha fet que, apesar de belles condicions, no hajan pogut distingirse.

PREMI DE LA VIOLA D' OR Y D' ARGENT

Per unanimitat ha sigut otorgat aquest PREMI á la poesía núm. 225 que dú per títol PENEDIMENT y per lema *Mon remenbrar es ma confusió. (Ausias March)*, perque la 'n fan merexedora la vehemencia de l' espressió, lo plástich de les imatges, la versificació acabada y lo triat del llenguatje.

Ha sigut distingida ab un ACCESSIT la composició número 200 L' ANFITEATRE, lema *Vœ victis*, que, á falta de novetat en son plan, reuneix altres bones condicions com son: forma artística, quadros ben colorits, netedat en la frase, y estrofes com la última verdaderament esculturals.

Digitized by Google

PREMI DE LA FLOR NATURAL

A la composició núm. 234, La Pubilla, que dú per lema *Flors y violes y romaní*, ha sigut unanimement adjudicat aquest premi d' honor y cortesía consistent enguany en una *rosa Niel.* La pintura animada de la vida á pagès y sos característichs aplechs, servint de march al festetx d' enamorada parella, está fet en esta narració ab tal art, espressat ab tal tendror, vestit ab tanta poesía, que 'l Consistori no duptá desde 'l primer moment en posarla á cap de rengle; y en aquest lloch l' ha mantinguda després per ses gráfiques descripcions, per l' ayre perfectament literari y popular de sos versos, per la vida y bellugor dels quadros de costums que presenta, y per l' estil axeribit que son autor ha sabut sostenir en tota la composició discretament acabada.

Tres accessits han sigut acordats, sense altre orde que 'l de llur numeració, á les poesíes que portan los núms. 156, 159 y 174 titolades respectivament Joventut perduda, lema *Vull ovirar la caseta—hont lo sol may s' hi ponía;* La Molinera de Flassá, lema *¡Oydá!;* y L' última aureneta, lema *Yo vi sobre un tomillo—quejarse un pajarillo. (Villegas).* L' ingènua espressió del sentiment, la manera original de tractar un tema ja gastat, fentlo aparexer com á nòu, y la justesa de les imatges, unida á una forma literaria molt recomanable, en la primera; en la segona, l' imitació de la nostra poesía popular, imitació ben ensopegada malgrat algunes incorreccions de rima; y lo delicat dels conceptes y lo elegant de certs tochs poètichs que fan oblidar alguna inexperiencia de llenguatje y de versificació, en la tercera; han sigut prou als ulls del Consistori pera guanyárleshi la distinció de que son objecte.

Digitized by Google

Digitized by Google

Senyors

Quan se ajunta la familia en les festes de la llar, si entre 'ls germans que allí se congreguen en grata comunió, hi há un d' ells que vingué de lluny pera seure á la paterna taula, tots lo festejan y li donen lo lloch prominent, encara que siga 'l més menut.

Jo soch, illustres senyors, jo soch eixe germá petit, que avuy, per vostre amor y cortesía, en conte del darrer, que 'm pertanyía, ocupe aquí lo primer lloch entre companys més dignes; y tinch que endressarvos la paraula, confús per la honra inmereixcuda; satisfet y contentíssim, però, del afecte que entranya y que pregona. Satisfet y contentíssim, assí mateix, per la ocasió que me dona, de fer, ab més solemnitat, l' encárrech que porte de ma Valencia benvolguda.

Dos anys fá, no més, un llorejat poeta, Mestre peritíssim en Gay Saber, ocupant, ab més autoritat que jo, aquest mateix sitial, vos portava 'l bell mot de *germandat* de les

Digitized by Google

Illes Balears «d' aquelles illes florides ab sos amellers y oliveres, perfumades pe 'ls tarongers, y amanyagades per lo dols oreig de la vostra mateixa marinada.» Volguera jo tindre sos poètichs dictats pera trasmètervos la salutació, igualment fraternal dels Trovadors del Turia, dels que á l' ombra de les paumes orientals y dels llorers del gran rey conqueridor, remenbren les glories de nostra antiga patria comuna, y canten ses ditjes venidores en la dolsa parla de Ausias March y Jaume Roig, aixecant com senyera de nostra renaixensa l' històrich Penó del Rat-Penat.

¡Germanía, germanía! vinch á cridar jo aquí, com cridaven nostres avis; mes no brandant, com ells, lo ferro de les lluytes sanguinoses, sinó florida branca de olivera. ¡Germanía, germanía pera tots los que, com víncul de més estreta parentela, dins de la gloriosa familia espanyola, parlem encara la llengua naixcuda del vell tronch llemosí! ¡Germanía, germanía entre tots los que en Valencia, Mallorca y Catalunya despenjen la citra empolsegada, los que regiren oblidats arxius, los que refan ab ses nobles muses los monuments de la antigor, los que repleguen en los llabis del poble la materna parla per purificarla y ennoblirla, y en son cor los sentiments patris pera engrandarlos y entréndrelos! ¡Germanía també pera aquells que més enllá del Pirineu, per damunt de la barrera de la nacionalitat, y sense pretendre trencarla ni destruhir, nos allarguen la má en penyora de antiga y agrahida amistat! Tots ells son cridats á esta lluyta de la Poesía, y tots ells ne surten triumfants y llorejats.

¡Quína gloria pera Catalunya, quína gloria pera Barcelona, la festa que avuy celebrem! Puig que jo no soch fill d' esta noble terra, puch dirho en veu alta y forta, sense que sone á propia llahor. Famós era en tota Espanya 'l poble catalá, famós era en tot lo món, com poble treballador, industriós y honrat, y caminava en nostra Patria

Digitized by Google

al front del pacífich progrés del que se glorifica 'l present segle. Avuy demostra que eixe esperit actiu y práctich, eixe enginy escrutador, eixa fecunda virilital, no está separada en son cor del sentiment puríssim del Art y la Poesía.

¡Y aquesta es la corona lluminosa de la Humanitat! Benehit y sant es lo treball, á que está condemnada en esta Terra, nobilíssima es la tasca que compleixen lo llaurador que obri 'l solch, l' obrer que encen lo fornall, lo mariner que desplega les veles, lo sabi que capficat estudía les lleys de la Naturalesa; però tot això, que nutreix la vida, no omple per complet lo cor, encès en la triple flama de la Fe, la Esperansa y l' Amor. Al anyorament de nostra patria celestial respon en totes les ánimes generoses la Poesía, y es un gran poble y (lo que val més) es un poble bó, el que deixant un dia, pera reprènderla al endemá, la fatigosa feyna, de esta manera se congrega solemnement en la festa anyal dels JOCHS FLORALS.

¡Poetes de Catalunya! A vosaltres se deu, en gran part, este resultat gloriosíssim: á vosaltres vos toca correspondre á ell ab novell esfors. ¡Poetes de Catalunya, jovent valerós que vens á rebre de mans de la bellesa lo premi de la victoria: *avant, amunt!* ¡Avant, sempre avant per lo camí del estudi profitós, del perfeccionament literari, del gust artístich, de les claredats del talent, dels atreviments del geni! ¡Amunt, sempre amunt per lo camí de la purificació del cor, de l' ennobliment del esperit, de la aproximació constant de la Poesía á sa font eterna, d' hont mana á plen doll per consol de la pobra Humanitat!

Digitized by Google

Digitized by Google

SENYORS:

Si tasca hi há enutjosa y de mal fer, es certament la qu' aquest Consistori ha tingut confiada. Axò d' agafar més de dues centes composicions, ferne una tria escrupulosa, avaluar ses qualitats en gros y á la menuda, compararles unes ab altres pesant y sospesant les de mèrits equivalents, y determinar per fi á quines pertoca 'l primer lloch dintre la secció de cada premi, es treball, creguèuho, que si després de realisat sembla fácil y fins agradós, no ho es en cap manera, sinó molt al revés, mentres s' está determinant y prenent forma 'l parer del Jurat. Per sòrt, aquesta feyna 's fa més passadora quan los criteris més oposats y les més desacordades aficions convergexen en una matexa elecció, com ha passat en lo Consistori d' enguany, adjudicantse la majoría dels premis per completa unanimitat de vots; y á fè qu' han sigut donats en conciencia y ab temps de sobres y fills de repetides lectures y nimies compulsacions. Axís es com aquest Consistori ha pres sos acorts, qual resultat aneu á saber.

Digitized by Google

PREMI DE L' ENGLANTINA D' OR

S' ha adjudicat á la poesía núm. 224, LA BARRETINA que té per lema *Oh bandera catalana—abrígans fins á morir!* Lo sentiment per la pèrdua de les costums catalanes espressat en estrofes armonioses, hèus' aquí aquesta cansó que unanimement ha sigut posada en primer terme per son llenguatje castís, per l' esperit patriòtich que l' anima y per sa forma bellament artística y original. Lo Consistori s' ha dolgut de notar entre algunes de les altres composicions qu' obtavan á aquest premi les més aprofitables disposicions poètiques esmersades en axutes narracions ò en odes altissonants, tallades totes sobre patrons ja coneguts, lo qual ha fet que, apesar de belles condicions, no hajan pogut distingirse.

PREMI DE LA VIOLA D' OR Y D' ARGENT

Per unanimitat ha sigut otorgat aquest PREMI á la poesía núm. 225 que dú per títol PENEDIMENT y per lema *Mon remenbrar es ma confusió. (Ausias March)*, perque la 'n fan merexedora la vehemencia de l' espressió, lo plástich de les imatges, la versificació acabada y lo triat del llenguatje.

Ha sigut distingida ab un ACCESSIT la composició número 200 L' ANFITEATRE, lema *Vœ victis*, que, á falta de novetat en son plan, reuneix altres bones condicions com son: forma artística, quadros ben colorits, netedat en la frase, y estrofes com la última verdaderament esculturals.

Digitized by Google

PREMI DE LA FLOR NATURAL

A la composició núm. 234, LA PUBILLA, que dú per lema *Flors y violes y romaní*, ha sigut unanimement adjudicat aquest PREMI d' honor y cortesía consistent enguany en una *rosa Niel.* La pintura animada de la vida á pagès y sos característichs aplechs, servint de march al festetx d' enamorada parella, está fet en esta narració ab tal art, espressat ab tal tendror, vestit ab tanta poesía, que 'l Consistori no duptá desde 'l primer moment en posarla á cap de rengle; y en aquest lloch l' ha mantinguda després per ses gráfiques descripcions, per l' ayre perfectament literari y popular de sos versos, per la vida y bellugor dels quadros de costums que presenta, y per l' estil axeribit que son autor ha sabut sostenir en tota la composició discretament acabada.

Tres ACCESSITS han sigut acordats, sense altre orde que 'l de llur numeració, á les poesíes que portan los núms. 156, 159 y 174 titolades respectivament JOVENTUT PERDUDA, lema *Vull ovirar la caseta—hont lo sol may s' hi ponía;* LA MOLINERA DE FLASSÁ, lema *¡Oydá!;* y L' ÚLTIMA AURENETA, lema *Yo vi sobre un tomillo—quejarse un pajarillo. (Villegas).* L' ingènua espressió del sentiment, la manera original de tractar un tema ja gastat, fentlo aparexer com á nòu, y la justesa de les imatges, unida á una forma literaria molt recomanable, en la primera; en la segona, l' imitació de la nostra poesía popular, imitació ben ensopegada malgrat algunes incorreccions de rima; y lo delicat dels conceptes y lo elegant de certs tochs poètichs que fan oblidar alguna inexperiencia de llenguatje y de versificació, en la tercera; han sigut prou als ulls del Consistori pera guanyárleshi la distinció de que son objecte.

Digitized by Google

PREMI D' UNA ESTATUA DE BRONZE

REPRESENTANT LA TRAGEDIA

OFERT PER LA EXMA. DIPUTACIO PROVINCIAL DE BARCELONA

Entre les obres que aspiravan á aquest PREMI, dues n' hi hagueren que desde 'l primer moment se posaren als ulls del Consistori sobre totes les altres. Concretada la qüestió á triar entre dues tragedies de valor quasi igual, se feu encara més difícil l' elecció, puix á la pintura de carácters feta ab má esperta, al tallat de les escenes, al ben portat crexement de les passions de la núm. 94, ALMODIS, s' oposava la més correcte forma literaria, lo llenguatje més castís y la magestat de l' acció de la JUDIT, corresponent al núm. 138. Després de rellegides les tragedies y estudiades profundament; atenent á que si bé en la JUDIT está l' argument artisticament desarrollat y escrites ab vigor les principals escenes, resulta en cambi poch esplicable 'l fonament de l' acció y les passions que hi combaten més dramátiques que naturals; atenent que si bé en la ALMODIS la forma literaria es més descuydada y 'l llenguatje un poch desigual, y una de les figures al primer moment més interessants desapareix escenicament en lo segon acte, en cambi l' acció corra per ella matexa cap á la catástrofe final y tot succeheix perque es lo natural que succehexe, y resultan les passions y 'ls fets perfectament humans; lo Consistori, estimant en més lo que fereix á l' ánima que lo que arrebata l' imaginació, y donant preferencia al sentiment de tothom y de sempre sobre 'l que es fill d' una complicació especial, ha adjudicat aquest PREMI, á la tragedia núm. 94, ALMODIS per quatre vots contra tres que n' ha obtingut la núm. 138, JUDIT, segur de que aquesta es si 's vol més estátua, però l' ALMODIS més dona. Ha de

Digitized by Google

ferse una menció especial de la núm. 75, Les Noces del Infant, que es de les presentades la que millors formes literaries reuneix, d' una acció ben portada é interessant, però escrita ab poch conexement de l' escena.

PREMI D' UN BROT DE TARONJER

OFERT PER L' EXMA. DIPUTACIO PROVINCIAL DE VALENCIA

Ha sigut adjudicat á la poesía núm. 44, Lo botxí del Rey en Pere, lema *L' Unió en Valencia,* per lo vigor de sa versificació y 'l relleu de ses descripcions. La escena de la terrible venjansa del Rey contra 'ls defensors de les llibertats populars de Valencia surt á la vista en la relació que l' autor posa en boca del mateix butxí. Lo Consistori 's dol, però, de trovarhi alguns detalls fallats que perjudican la bona impresió del conjunt.

S' ha donat un accessit á la composició núm. 79, Montesa cristiana, lema *Romancet*, que si bé en ses dues primeres parts no ofereix cap novetat, limitantse á ser discretament escrita, en l' última presenta un combat plè de vida y d' interès, pintat ab má segura y epicament acabat.

PREMI D' UNA JOYA ARTISTICA Y ALEGORICA

OFERTA PER L' ASSOCIACIO D' EXCURSIONS CATALANA

S' ha adjudicat á la colecció núm. 226 titolada Montseny, lema *Adeu tu, vell Montseny... (Aribau)*, perque, á més de cumplir ab totes les condicions del Cartell, esplicant cada una de les tradicions y fentne la comparació ab les consemblants d' altres paissos, ofereix un conjunt variat, havent sabut l' autor revestir ses narracions d' un estil agradós y literari al mateix temps.

Digitized by Google

PREMI D' UN OBJECTE D' ART

OFERT PER LA REDACCIO DE LA RENAIXENSA

La novela núm. 155 LA FAMILIA DEL MAS DELS SALZERS, lema *Amor de mare, tot lo demés es ayre*, ha sigut guanyadora d' aquest PREMI. La detallada pintura de costums del camp feta, però, ab més veritat que no pas art, los carácters ben dibuxats dels principals personatjes, les escenes de familia quasi arrencades del natural, la corecció del estil, y la profitosa ensenyansa que pot despèndres de l' acció, son los mèrits que 'l Consistori ha estimat en aquest treball. Llástima que 'l desmillore la difusió dels primers capítols, lo que li lleva una bona part del interés.

PREMI D' UN SACH DE GEMECHS DE PLATA

OFERT PER UNA SOCIETAT CATALANISTA

Entre les moltes composicions qu' obtavan á est premi ha reparat la Consistori una marcada tendencia á la caricatura, traspassant la major part los límits del bon gust literari, y sols una n' hi ha sapigut trobar que, responent á lo demanat en lo Cartell, reunís també les condicions literaries y artístiques indispensables pera concorrer á un certámen formal. Es la núm. 139 que té per títol RONDALLETA y per lema *¿Voleu rondalla?* qu' ab una forma senzilla y artística alhora y marcadament festiva, enclou una llissoneta final donada ab tanta gracia y d' una manera tan delicada, que 'l Consistori no ha duptat en donarli aquest PREMI que 's té ben guanyat tant per les qualitats sobredites com per lo castís del llenguatje, la lleugeresa dels versos y la manera popular de la narració.

Digitized by Google

PREMI D' UN BROT DE BRUCH

OFERT PEL SETE NET DE N' E. G. BRUNIQUER

La BIOGRAFIA D' ESTEVE GILABERT BRUNIQUER, que dú per lema *Jo humilt subdit y oficial de la Ciutat de Barcelona (E. G. Bruniquer.)* y té en la llista 'l núm. 172, es l' única que s' ha presentat tirant á aquest PREMI del que se la fa guanyadora perque si bé 'l tema ficsat era de si axut y poch apropòsit pera fer gala de qualitats literaries, l' autor ha sabut trèuren més partit de lo que era d' esperar, oferint les possibles noticies sobre Bruniquer y ses obres. Alguns descuyts d' estil y de llenguatje, son de fácil correcció.

PREMI EXTRAORDINARI

CREAT PEL CONSISTORI

CONSISTENT EN UN BROT DE ROURE

Lo Consistori ha volgut distingir ab aquest PREMI 'l poemet provensal núm. 107, UN AMOUR, que té per lema *Dóu Comte Berenguiè, fraire, bèn nous souvèn (Mistral)*, animat tot ell d' un sentiment intens traduhit en sonets perfectes, lligats entre ells per lo curs de l' acció y formant tots plegats l' historia d' un amor ditxós al naxer y trahit després. La forma correcte de les composicions, l' originalitat d' algunes d' elles y 'l relleu de les imatges de que 's val lo poeta pera espressar sos dubtes y sos dolors, son les qualitats que més han abogat en favor d' aquest poema.

Digitized by Google

ALTRE PREMI EXTRAORDINARI

CREAT PEL CONSISTORI

CONSISTENT EN UNA COPA ARTÍSTICA DE BRONZE

Igualment ha cregut lo Consistori que debía adjudicar aquest PREMI á la novela núm. 192, ISABEL DE GALCERAN, perque havent otorgat lo PREMI de LA RENAIXENSA á l' altra novela núm. 155, no ha vist tanta diferencia de valor entre les dues, que pogués aquèlla quedar sense recompensa. Los mèrits que més l' avaloran son una pintura exacte de les escenes íntimes y de familia, lo bosquetx dels carácters, sobre tot lo de la protagonista, velat é interessant, y l' estudi psicològich que revela en l' autor, qui dona marcada preferencia als combats de l' ánima sobre 'l moviment material de l' acció. Llástima que un cert descuyt en l' estil aminore la válua d' aquesta novela.

Lo Consistori s' ha vist en la precisió de dexar sense adjudicar lo premi de la MEDALLA DE PLATA per no haverse presentat cap treball á disputarlo y 'ls de UN CLAVELL D' OR Y D' ARGENT, UN MEDALLO D' OR, UNA LAPIDA DE MARBRE AB L' ESCUT D' OR, y UNA BOTONADURA D' OR per no haver trovat en cap de les composicions que hi obtavan mèrits á bastament pera concedírleshi aquelles distincions.

Aquestes son les leals resolucions del Consistori preses en conciencia després de garbellades les 241 composicions qu' han entrat en concurs.

Y ara, Senyors, permetèume qu' ans d' acabar us fasse memoria, segons costum, de les pèrdues més doloroses qu' ha tingut desde la festa passada la familia floralesca. Molts son enguany los qui 'ns ha près la Mort y bona fal-

Digitized by Google

ta que 'ns farán. En Joaquim Assenci d' Alcántara, qu' havía donat al nostre teatre notables produccions; en Simon Gomez, lo conciensut pintor d' escenes populars; n' Antoni Bergnes de las Casas, l' ilustre publicista y propagador de la bona literatura; Mossen Salvador Mestres, lo carinyós catedrátich á qui tan debía la jovenalla catalanista; en Joan Baptista Alart, lo sabi Bibliotecari de Perpinyá, que per sos estudis sobre la nostra llengua s' ha conquistat l' etern agrahiment dels qui la parlán; en Lluis Justo y Villanueva, lo defensor de la nostra agricultura; en Vicens Boix, lo patriarca dels poetes qu' entonan sos cants vora les riberes del Turia; en Joaquim Garcia Parreño, que tants tipos havía creat en lo teatre catalá y tant contribuhí á popularisarlo; en Bernat Calvó Puig, lo compositor infatigable, autor de tantes cansons de Montserrat; en Manel Carboneres, lo jove investigador de l' historia valenciana; tots han desaparegut d' un á un á nostra vista esglayada, y al retrèurels ara no sols pretenem dedicárloshi un piadós recort, sinó fer present als que quedan que cal omplir los buyts que aquells ab sa mort nos han dexat. Es la tasca de la nostra generació: recordar y gloriar als que se 'n van y preparar la viá pera aquells qu' han de venir.

Digitized by Google

Digitized by Google

FLOR NATURAL

Núm. 3.—LA PUBILLA de *D. Joseph Franquesa y Gomis.*

Núm. 4.—JOVENTUT PERDUDA de *Da. Victoria Penya d' Amer.*

Núm .5.—LA MOLINERA DE FLASSÁ de *D. Joan Planas.*

Núm. 6.—L' ÚLTIMA AURENETA de *D. Frederich Rahola.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LA PUBILLA

Flors y violes y romaní.

I

Lo mas de les Albaredes
no pot ser més ben posat;
per demunt hi té montanya,
per devall s' hi exten lo pla,
d' un cantó s' hi veu la Vila
y d' un altre cantó 'l mar.
En moltes lleugues enfora
no s' en trova cap d' igual:
á ponent tot es de vinyes,
á llevant tot es de blats.
Sobrix d' ufanó y de vida;
ubagues y oliverars,
aucellets en xerradissa,
plujes de flors de tot l' any,
esplets que vinclan les branques,
alegría, frescó' y cants.
Fonts clares hi regaliman
una aygua com un cristall,
boxos, herbes y moxeres
reverdejan per son camp,
y en sent á la primera hora
¡quína olor de Montserrat!

Digitized by Google

La caseta arrecerada
va ser feta Deu sab quan,
sa flayre de pa moreno
ja s' hi sent desde 'l portal;
es lo temple ahont s' hi venera
la senzillesa, la pau.
L' amo de tota la hisenda,
cara espès, mes de cor franch,
ja ha posat son bras á prova,
lo padrí cáu de bondat,
la padrina ¡pobra dona!
no sab sinó de cantar;
¡quína gent! l' odi y l' enveja
ni 'ls saben anomenar;
son d' aquella fusta vella
que ja 's deu aná' acabant.
Mes la joya que 'ls encanta,
lo seu bé, lo seu descans,
es la noya, la pubilla,
lo cap de brot d' aquell ram.
Divuyt anys, un ull que parla,
un cap viu com un pinsá,
y unes galtes petoneres
com dos lliris montanyans.
¡Ditxós lo qui puga haverla!
¡ell sí que la ben treurá!

Los hereus de bona casa
per les fires y 'ls mercats
¡quín cop de ferli l' aleta
y tirarli flors galants!
Si no 'n cullen parauletes,
provan d' hèuren un esguart,
qui no pot segá' espigola,
¡fa de bon arreplegar!
¡Qui l' hegui! Ab tantes mojades
y boschs de pins y alzinars,
ab dos vinyes y set vaques
y tres ramades de xays
y hortes de molta verdura
y cinch porcells y viram
y en or sonant sis mil lliures,
y axò dexant de comptar
noranta dobles de quatre
que 'l padrí li está guardant

Digitized by Google

totes d' un rey ab perruca
qu' enlluherna de mirar!
Pobres hereus! poch s' ho pensan
quan en parlan al hostal
y treuhen dots per guanyarla
y á estira cabells s' ho fan,
poch saben que la pubilla
calla y sofreix d' amagat
y que pensa nit y dia
en un fadrí extern honrat,
però que no gosa á dirho
perque es pobre y no tindrá
més renda que la que 's guanyi
ni més dot que dues mans.

II

L' aplech del bon Sant Magí
bé 'n té prou d' anomenada;
dels encontorns qui no hi vá
no es pas per falta de ganes.
La gent á professó feta
va surtint de totes bandes;
en vé de Santa Coloma
la del aygua regalada;
en vé del Pont d' Armentera,
y de cents llochs de Segarra;
los trempats xiquets de Valls
y les donzelles més guapes
del poble de la Llacuna
y la vila d' Igualada.
Tothom s' hi mou. Baladreja
lo sò dels tabals y gralles;
los fadrins van llambregant,
de frau les noyes se 'ls guaytan.
Prou dona gust de mirar,
¡quíns mossetons de més planta!
tot axò ho cria la terra,
cada un té salut per quatre.
Y les noyes ¡que boniques!
¡còm lluhen ses coloraynes!
¡quínes carones tan tendres
que semblan pans d' avellana!
Mes de totes la més bella

Digitized by Google

prou tothom que la senyala,
la pubilla d' Albaredes
es la que s' en du la palma.
Faldilla de color blau,
jipó ben negre qu' amaga
un cosset que ni té mida,
y mocadoret de sarja.
Ab tan senzilla com vá
tothom la pren per un ángel
qu' en la cara hi porta 'l cor
y en los ulls hi porta l' ánima.
No hi falta qui ha reparat
com ella 's fixa boy massa
en un fadrí fresch y alegre,
prim de cos y roig de galtes.

Al convent de Sant Magí
tothom entra á encomanarse
y á guaytar l' altar del Sant
tot guarnit de flors boscanes
y hont sembla un crostisser d' or
tanta llum de cera blanca;
y haventlo vist surt tothom
pel mitj del camp barrejantse.
Los músichs sonan ab forsa,
la gralla treu ses tonades,
los fadrins cercan fadrines
y á son cau d' orella parlan;
¡quína brunzitut d' abelles
que volen axamenarse!
Cadascú pel seu cantó
vinga bescambiar paraules,
qui no té feyna s' en busca
y qui la 'n té se la guarda.
Lo jovent tot va en *xiu xiu*,
ses converses son molt llargues
y ab llevat de pa de bodes
pastan les seves paraules.
Romp lo ball. A sa armonía
les parelles rodant passan,
¡y quín llevant que s' axeca
de faldilles voleyantes!
La pubilla d' Albaredes
també volta aparellada
ab aquell fadrí mateix

Digitized by Google

qu' al arribar tant guaytava.
A son pare, quan los veu,
li escapa una mitja rialla
(qu' al fadrí bé 'l coneix prou
y si val á di'ho, l' hi agrada)
y li n' entra una sospita
que 'l fa rumiá' y repensarse.
Y entre tant segueix lo ball;
lo ballar de gust may cansa,
¡alsa vòltala qu' es dia,
qu' axò es vida regalada!
quan un se trova ballant
tot balla en lo món, tot balla.

Després del ball, vells y joves
s' acomboyan en collades
per aná' á beure en les fonts
que fan tants y tants miracles
y s' entornan á l' Esglesia
á resar y agenollarse
devant Sant Magí gloriós
patró de la Brufaganya.
Com que Sant Magí es tan bo
tothom, tothom li demana;
los malalts bona salut,
los vellets mort ben cristiana,
los del camp bella cullita,
los cabalers feyna llarga,
los marxants forsa pessetes,
les noyes... no cal parlarne.
Sant Magí hi fa la rialleta
quan les noyes s' hi encomanan.
També hi ha entrat la pubilla,
son ballador l' acompanya
y agafats ben d' amagat
en una estreta encaxada,
tot fent una prometensa
per si va bé tot, esclaman:
—Adeu, gloriós Sant Magí,
fèuhi més Vos que nosaltres.—

Digitized by Google

III

La pubilla está assentada
cusint al peu del balcó,
del bell balcó de sa cambra
que sembla 'l niu del amor.
De tant en tant, neguitosa
jira 'l cap per tots cantons,
de tant en tant seu y s' alsa
y torna á cusir de nou.
¡Prou que n' hi deu passá' alguna
quan ni fa feyna de bo!
Tot d' un plegat s' ha axecada
y ha sentit una ramor;
qu' es trepitj de ferradures
ab lo drinch bé 's coneix prou.
Ses belles galtes se tornan
totes de color de foch,
recula y no sab que ferse,
li pega un gran tremolor,
vol cusí' y li cáu per terra
l' agulla y la feyna y tot,
corre al mirall, s' entrebanca
y á la fi surt al balcó.

Veu venir muntant ab ayre
lo seu fadrí ballador,
en lo front la gorra musca,
en lo cos un jech foscós,
al costat faxa vermella
y un pensament en lo cor.
Lo brau matxo qu' ell cavalca
tot va enflocat y ab colors,
ab llarchs serrells les ventreres,
y lo bast y 'ls ronsals nous;
corrent ab tan bella carga
¡y còm en vá de cofoy!
La pubilla ab amor mira
lo fadrí que ja es al bosch;
la primera miradeta
ell ja está encès de rojor,
la segona miradeta
ja n' hi arrenca una cansó,

Digitized by Google

la cansó que li cantava
d' *una noya com un sol*
que la cabellera rossa
li arriba fins als talons.

Ella corra y baxa y crida
son pare y padrins y tot
y surten al era á rèbrel
y 'l voltan per tots cantons.
Al descavalcar, la noya
s' hi atansa avans que tothom,
son pare les mans li encaxa,
los vells no hi veuhen de goig;
lo padrí entre dents murmura:
—Sembla tot un bon minyó—
la padrina vá axugantse
lo llabi ab lo mocador,
y 'l cá que primer lladrava
li llepa 'ls peus tot festós.
Al entrá' á dins, en la taula
los hi espera un ressopó
de formatje y ous del dia,
nous, pa blanch y vi del bo.
Lo fadrí prou s' esplicava
qu' era atrevit son amor,
que la pubilla era rica
y qu' ell era un pobrissó;
mes lo pare ab ses paraules
li trenca aquexes rahons
ab les de que may la ditxa
no s' ha de comprá' á pes d' or,
qu' ell per conreuhar l' hisenda
necessita d' un bras fort,
que bé prou que 'l conexía,
que será l' amo y senyor,
que 'ls seus pares comparexin
per arreglarho aviat tot,
y dihent á la pubilla
fentli paternals rahons,
si 'l volía y l' estimava
¡quín sí més surtit del cor!

Y ja tot va se' alegría
y broma y parlar d' amor,
y de cumplir prometenses

Digitized by Google

á Sant Magí gloriós,
y dels festeigs, que si duran,
que com més aviat millor,
y al avi 'ls ulls li espurnavan
puix veya ubriacat de goig
al arbre de sa nissaga
com treuría nous rebrots.

Digitized by Google

JOVENTUT PERDUDA

Vull ovirar la caseta
hon lo sol may s' hi ponía.

Jo una amiga estimada tenía;
no 's cansava jamay d' está' ab mí,
m' abrassava de nit y de dia,
era el ser de mon ser, ma alegría...
ay, si encara pogués ser axí!
Com lo maig era hermosa y riolera,
com les flors agradosa y bonica,
pererosa en lo goig jamay n' era,
per aydarme en tot lloch la primera
y en consols pera mí sempre rica.
Si algun jorn jo plorava, enginyosa
de mes llágrimes perles ne feya,
y me deya: No plores hermosa,
mentres jo sia ab tu n' ets ditxosa;
y al sentirla jo al punt ne sonreya.
Mos vestits ab primor enflocava,
mos cabells pentinava ab delit:
y al devant de mos ulls escampava
un vel clar que brillava, brillava,
fins allá, fins allá á l' infinit.
Al detrás d' aquest vel la vellesa
era un camp ple de fruyts tots granats,
y la mort sobre roses estesa

Digitized by Google

una verge de tota puresa
que los ángels tenía estassiats.
Poch á poch, poch á poch se 'n ha anada
com se 'n va á l' hora baxa lo sol...
¿ahónt ets, ahónt ets, ma estimada...?
poch á poch, poch á poch s' ha allunyada
emportantsen lo vel del consol.
Jo sense ella no veig com solía,
la vellesa es un erm cap al Nort
ab un gel que jamay m' assolía,
y la verge que suau s' adormía
ara s' alça feresta... es la mort.

Dexaume mirar enllá
que l' anyorança me migra,
vull ovirar la caseta
hon lo sol may s' hi ponía
Los estels li feyan llum,
los aucellets armonía,
y al dintell del seu portal
s' hi era sentada la ditxa.
Al seu devora jugavam
y ab ella ens entreteníam;
ab lo vel de l' ignocencia
fent lo ball de l' alegría.
Oh, niuhet de purs amors,
verger de murtra florida,
la lluna t' enmantellava
com á casa benehida.
Oh, niuhet de purs amors,
ulls closos te trobaría,
com los Sants Reys d' Orient
duyes or, encens y mirra.

La veu de la mare 's sent
encara que passen sigles,
es l' eco de la de Deu
ressò de ses armoníes.
Ni tota una eternitat
té forsa per esvehirla,
la veu d' una mare morta
es sempre la veu més viva.
Ara sent la de la meua
ab la tonada dolcíssima
de aquella gentil cansó,

Digitized by Google

«si la soneta venía.«
Del bressolet gronxador
brollava sempre la vida,
si ab un any se li buydava
ab un altre se li omplía.
Ma mare era un lliri d' aygua,
més fresch com més trau florida,
sense algun brot cor gelat
dotze brots ne contaría.
Ay, jo anyor la gentilesa
d' aquelles hermoses nines,
los riços dels seus cabells
ab quín goig pentinaría!
Y los axerits donzells
que ensomnis bells ne texían,
prenguent del geni colors
de flors pintavan la vida.
Jo anyor tot aquell aplech
de falagueres amigues,
les mirades de sos ulls,
ses paraules atractives.
Veniu ençá, tots veniu.
que la mar está amansida,
portaume bálsam d' allá,
que ma vida allargaría.

De mon crit n' han fet esment,
una barca arriba al port,
anemhi, la vida mia,
un á un mirèmlos tots.
En la popa del vaxell
ja venten los mocadors,
serán ells la vida mia?
ah, no! jo axí no 'ls recort.
Sí, son ells per ditxa meua,
ara ja 'ls veig de més prop,
mes lo cor se 'm mig parteix
se 'ls ha ennubolat lo front.
Ab quín mantell de tristesa
sembla se cubrexen tots
aquells axerits donzells
de la mirada de foch!
Sos cabells com la nit negres
s' han tornat de dos colors,
ses parpelles mig tancades

Digitized by Google

com les cases que hi há dol.
Les nenes de trenes rosses
com lo raig del matex sol,
no de sol sinó de lluna
les veig ab la resplandor.
Los seus llabis de coral
de perles estuig preciós
que com l' iman crida 'l ferro,
ells cridavan els petons...
Com s' han dexat pendre joyes
que valíen un tresor!
quínes aygues n' han begudes
qu' han desmayat la color?
Fa vint anys qu' ells y nosaltres,
saltavam com papallons,
ara en braç fort se sostenen
perque 'ls fa por la maror.
Vida mia, vida mia,
còm se 'n van les ilusions,
no creya que les gelades
cayguessen dins la tardor.
Atançauvos, germanetes
y germanets del meu cor,
amigues de ma infantesa
no haveu perdut vostre lloch.
Ja us tinch á tots! Deu meu, gracies,
eus tinch! mes ah, jo us anyor,
y m' anyor á mí matexa,
y m' anyor fins á la mort!...

Digitized by Google

LA

MOLINERA DE FLASSÁ

¡Oy lá!

Y quí se la 'n durá,
tan encisera
la molinera?
¿Y quí se la 'n durá,
la molinera de Flassá?

N' es blanca com un lliri,
bonica com un sol,
per ser la molinera,
la gent be 'n parla prou!
Tres son que la 'n festejan.
l' un diu que ja la vol.
l' altre á sa mare parla,
l' altre á n' ella tot sol.
—Si 'm vols, tinch deu vessats
terra de bon conrou,
tinch un remat d' ovellas
també un parell de bous
lo Ter rega mas feixas
y fértil fa mon sol;

Digitized by Google

de tot serás mestressa
si ab mi casarte vols.

Diu que no 's vol casá'
de cap manera,
la molinera;
diu que no 's vol casá'
la molinera de Flassá.

—Mare, la meva mare,
¿ab quí 'm voleu casar?
—Filla, la meva filla,
lo més rich de Flassá.
Té casas á Figueras
y camps á Rupiá,
masos á Torroella,
y vinyas á Foxá.
Cada any cull cent quarteras,
y totas de bon grá;
També doscentas cargas
del vi millor que hi há.
Si 'n portarás faldillas
de seda y tafetá,
y mocadors de sarja,
jipons ab farbalá,
caputxa de marinu
y joyas á triar.
—Ay sí, digáuli, mare,
digáuli que bé está.

Ara ja 's vol casá'
y ab gran fal-lera,
la molinera,
ara ja 's vol casá'
la molinera de Flassá.

Un dia de gran festa,
la festa del Roser,
així á la molinera
li parla un foraster:
—Si tu 'l amor me donas
ditxosa te 'n faré.
—L' amor no pot donarvos
la que promesa 'l té.
—Si ab mí tu vols unirte,

Digitized by Google

jo soch un argenter,
que d' or y pedras finas
tota t' enjoyaré.
Ja no 'n serás pagesa,
senyora te 'n vull fer:
viurás á Barcelona
gosant de tot plaher.
En lloch de la caputxa
durás riquíssim vel,
y dormirás en cambra
d' alfombras y dossers.
Viurás com una reyna:
—¿Y tot això ho jureu?
—T' ho juro.
—Oh! ser senyora!...
¿Què puch esperar més!

¡Que poch que va guardá'
l' amor primera,
la molinera!
Senyora 's vol torná'
la molinera de Flassá.

—Mare, la meva mare,
jo 'm caso ab l' argenter.
—Antes que ab ell te casis
primer jo 't mataré.
—Mare, desèu las robas
y no me 'n feu pas més,
perque jipó y faldilla
vos dich que may duré.
—De aquí endevant, per fila
ja més no te 'n tindré.
De dur cánem y llana
faldillas te faré;
tu serás la porquera,
ni soldada 't daré:
las feynas més pesadas
per tu las guardaré.
—Mare la meva mare.
no se m' endona re;
perque ja vindrá un dia
que senyora 'n seré.

Digitized by Google

Las gents diuhen:—Oydá!
fa de porquera
la molinera;
¡vaya un partit com fa
la molinera de Flassá!

Un dia á la segada
la gent n' está brenant;
la pobra molinera
las garbas va lligant.
De tant en tant ne gira
la vista al camí ral;
mentres que li girava
dona un xisclet molt gran.
Ja se 'n treu las xinel-las
las llensa al mitg del camp,
y com lleujera dayna
corrent va rost avall.
Al peu del marge, un mosso
dos matxos va arrimant;
l' un d' ells ne porta sella
l' altre silló y bancal.
Quan la gent se 'n adonan
veuhen que res hi val;
la llesta molinera
fugía ab son galan.

Ja li podeu aná'
ben bé al darrera
á la molinera.
Ja ho ha sabut portá'
la molinera de Flassá.

Al molí de La Bolla
un jorn me 'n entro jo;
avans diu qu' era alegre,
no hi veig més que tristor.
La tia está fent mitja
plorant en un recó;
l' hereu y la cunyada
li parlan ab roncó;
los joves, á la porta
li 'n cantan la cansó;
—¿Hont tens, la molinera,
hont tens lo teu senyor?—

Digitized by Google

Quan sent eixa tonada
n' arrenca ab un gran plor.
—Si á mí m' han enganyada,
no 'n tinch la culpa jo.
Quan jo me l' estimava,
mare, Deu vos perdó,
perque prou rich no n' era
me 'n fereu dir que nó.
Vos sols rica 'm volíau,
rica volguí ser jo!
volent serne senyora...
ni molinera 'n só!

Perque 'm sento, al passá':
—Veus? aquella era
la molinera—
¡com si morta 'n fos ja,
la molinera de Flassá!..

Digitized by Google

Digitized by Google

L' ULTIMA AURENETA

Yo vi sobre un tomillo
Quejarse un pajarillo
VILLEGAS.

I

ESGROGUEHIDAS fullas
del arbre se 'n emporta 'l vent ardit
y en lo matí blanqueja sas despullas
lo gebre de la nit.

L' onada quan rebota
de petxinas despulla á l' arenal,
y tot desapareix y res nou brota
y tot mostra un tó igual.

L' ayma dupta y s' estranya
de que no sigui hivern per tot arreu
quan s' enmantella ab boyra lo montanya
enflocada de neu.

L' estany y la riera
deixan veure flotants trossos de gel
y 's confon lo trist vert de l' olivera
ab lo plom de lo cel.

Digitized by Google

com les cases que hi há dol.
Les nenes de trenes rosses
com lo raig del matex sol,
no de sol sinó de lluna
les veig ab la resplandor.
Los seus llabis de coral
de perles estuig preciós
que com l' iman crida 'l ferro,
ells cridavan els petons...
Com s' han dexat pendre joyes
que valíen un tresor!
quínes aygues n' han begudes
qu' han desmayat la color?
Fa vint anys qu' ells y nosaltres,
saltavam com papallons,
ara en braç fort se sostenen
perque 'ls fa por la maror.
Vida mia, vida mia,
còm se 'n van les ilusions,
no creya que les gelades
cayguessen dins la tardor.
Atançauvos, germanetes
y germanets del meu cor,
amigues de ma infantesa
no haveu perdut vostre lloch.
Ja us tinch á tots! Deu meu, gracies,
eus tinch! mes ah, jo us anyor,
y m' anyor á mí matexa,
y m' anyor fins á la mort!...

Digitized by Google

LA

MOLINERA DE FLASSÁ

¡Oyjá!

Y quí se la 'n durá,
tan encisera
la molinera?
¿Y quí se la 'n durá,
la molinera de Flassá?

N' es blanca com un lliri,
bonica com un sol,
per ser la molinera,
la gent be 'n parla prou!
Tres son que la 'n festejan,
l' un diu que ja la vol,
l' altre á sa mare parla,
l' altre á n' ella tot sol.
—Si 'm vols, tinch deu vessanas
terra de bon conrou,
tinch un remat d' ovellas,
també un parell de bous;
lo Ter rega mas feixas
y fèrtil fa mon sol;

Digitized by Google

de tot serás mestressa
si ab mi casarte vols.

Diu que no 's vol casá'
de cap manera,
la molinera;
diu que no 's vol casá'
la molinera de Flassá.

—Mare, la meva mare,
¿ab quí 'm voleu casar?
—Filla, la meva filla,
lo més rich de Flassá.
Té casas á Figueras
y camps á Rupiá,
masos á Torroella,
y vinyas á Foxá.
Cada any cull cent quarteras,
y totas de bon grá;
També doscentas cargas
del vi millor que hi há.
Si 'n portarás faldillas
de seda y tafetá,
y mocadors de sarja,
jipons ab farbalá,
caputxa de marinu
y joyas á triar.
—Ay sí, digáuli, mare,
digáuli que bé está.

Ara ja 's vol casá'
y ab gran fal-lera,
la molinera,
ara ja 's vol casá'
la molinera de Flassá.

Un dia de gran festa,
la festa del Roser,
així á la molinera
li parla un foraster:
—Si tu 'l amor me donas
ditxosa te 'n faré.
—L' amor no pot donarvos
la que promesa 'l té.
—Si ab mí tu vols unirte,

Digitized by Google

jo soch un argenter,
que d' or y pedras finas
tota t' enjoyaré.
Ja no 'n serás pagesa,
senyora te 'n vull fer:
viurás á Barcelona
gosant de tot plaher.
En lloch de la caputxa
durás riquíssim vel,
y dormirás en cambra
d' alfombras y dossers.
Viurás com una reyna:
—¿Y tot això ho jureu?
—T' ho juro.
—Oh! ser senyora!...
¿Què puch esperar més!

¡Que poch que va guardá'
l' amor primera,
la molinera!
Senyora 's vol torná'
la molinera de Flassá.

—Mare, la meva mare,
jo 'm caso ab l' argenter.
—Antes que ab ell te casis
primer jo 't mataré.
—Mare, desèu las robas
y no me 'n feu pas més,
perque jipó y faldilla
vos dich que may duré.
—De aquí endevant, per fila
ja més no te 'n tindré.
De dur cánem y llana
faldillas te faré;
tu serás la porquera,
ni soldada 't daré:
las feynas més pesadas
per tu las guardaré.
—Mare la meva mare,
no se m' endona re;
perque ja vindrá un dia
que senyora 'n seré.

Digitized by Google

Las gents diuhen:—Oydá!
fa de porquera
la molinera;
¡vaya un partit com fa
la molinera de Flassá!

Un dia á la segada
la gent n' está brenant;
la pobra molinera
las garbas va lligant.
De tant en tant ne gira
la vista al camí ral;
mentres que li girava
dona un xisclet molt gran.
Ja se 'n treu las xinel-las
las llensa al mitg del camp,
y com lleujera dayna
corrent va rost avall.
Al peu del marge, un mosso
dos matxos va arrimant;
l' un d' ells ne porta sella
l' altre silló y bancal.
Quan la gent se 'n adonan
veuhen que res hi val;
la llesta molinera
fugía ab son galan.

Ja li podeu aná'
ben bé al darrera
á la molinera.
Ja ho ha sabut portá'
la molinera de Flassá.

Al molí de La Bolla
un jorn me 'n entro jo;
avans diu qu' era alegre,
no hi veig més que tristor.
La tia está fent mitja
plorant en un recó;
l' hereu y la cunyada
li parlan ab roncó;
los joves, á la porta
li 'n cantan la cansó;
—¿Hont tens, la molinera,
hont tens lo teu senyor?—

Digitized by Google

Quan sent eixa tonada
n' arrenca ab un gran plor.
—Si á mí m' han enganyada,
no 'n tinch la culpa jo.
Quan jo me l' estimava,
mare, Deu vos perdó,
perque prou rich no n' era
me 'n fereu dir que nó.
Vos sols rica 'm volíau,
rica volguí ser jo!
volent serne senyora...
ni molinera 'n só!

Perque 'm sento, al passá':
—Veus? aquella era
la molinera—
¡com si morta 'n fos ja,
la molinera de Flassá!..

Digitized by Google

Digitized by Google

L' ULTIMA AURENETA

Yo vi sobre un tomillo
Quejarse un pajarillo
VILLEGAS.

I

ESGROGUEHIDAS fullas
del arbre se 'n emporta 'l vent ardit
y en lo matí blanqueja sas despullas
lo gebre de la nit.

L' onada quan rebota
de petxinas despulla á l' arenal,
y tot desapareix y res nou brota
y tot mostra un tó igual.

L' ayma dupta y s' estranya
de que no sigui hivern per tot arreu
quan s' enmantella ab boyra lo montanya
enflocada de neu.

L' estany y la riera
deixan veure flotants trossos de gel
y 's confon lo trist vert de l' olivera
ab lo plom de lo cel.

Digitized by Google

Ab las gebradas fortas
ha perdut lo jardí los seus colors,
y han d' enterrarse las més bellas mortas
sense un trist ram de flors.

II

Febrosenca viatjera
ja torna l' aureneta á pendre 'l vol
en busca de l' eterna primavera,
que no troba en son dol.

Juheu errant ab alas
no hi há res que l' aturi en son camí,
sempre cercant primaverencas galas
que may més tingan fi.

¡Imatge justa y vera
de la set que devora l' esperit,
que 'l fa corre' impulsat d' una quimera
envers de l' infinit!

L' instint que l' esperona
no deixa á l' aureneta repòs may;
par que la tiri una invisible fona
á través de l' espay.

Ni ferma sa partida
sa filla qu' ha deixat lo niu ahir
y que desd' una teula trista crida
que no la pot seguir.

III

¡Aucella desgraciada!
Va robar fanch al niu son plomissol
y ell li fa dirigir, desesperada,
cap á son niu lo vol.

Son cor llensa una queixa
trobant aquest impuls desconegut
qu' es el que 'ns dona aquest colcom que 'ns deixa
lo lloch hont hem nascut;

Digitized by Google

part que feble y petita
en lo fondo del cor sempre més viu
y que com al aucell 'ns precipita
y 'ns empeny cap al niu.

Segueix ab sa mirada
las aus que marxan, ab delit y anhel,
y quan es sols l' inmensa volegada
punts negres en lo cel,

y la nit trista vessa
las endoladas ombras per l' entorn
y segueix lo silenci á aquella fressa
armoniosa del jorn;

á un sol tot llum y vida
envía l' aureneta 'l pensament
y en lo fondo del cor, esporuguida
sent trist anyorament.

L' espessa boyregada
va gotetas de pluja regalant
y l' aucella encongida y remullada
de fret va tremolant.

De prompte, lluminada
per un recort, dintre son cos reviu,
y dirigeix son vol cap la teulada
que guarda lo seu niu.

Una teula l' ampara
y en lo seu buyt s' acotxa ab dols amor
entre las plomas qu' hi ha deixat sa mare
sentintne lo calor;

y sonmía dormida
qu' ha seguit ab sas alas las demés
ò qu' ha sigut lo niu dintre sa vida
ensemps sepulcre y bres.

Llavors l' aucella apura
aquell íntim consol tan benvolgut,
que porta fins á l' ánima més dura
morir hont s' ha nascut,

Digitized by Google

IV

L' auba llumina muda
ab sa claror lo fi de tal dissort
y á terra, junt á un niu fet pols menuda,
s' hi veu un aucell mort.

Digitized by Google

ENGLANTINA

Núm. 7.—LA BARRETINA de *Mossen Jascinto Verdaguer.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LA BARRETINA

CANSÓ DEL ULTIM BARRETINAYRE DE FRANSA,

DEDICADA AL PINTOR OLOTÍ

D. JOAQUIM VAYREDA

Oh bandera, catalana,
abrígans fins á morir!

QUAN á Olot jo l' aprenía
mon ofici dava pler,
cada poble ahont floría
me semblava un claveller.
Mos clavells y roses veres
jo plantí en exes riberes,
eran ¡ay! jardins les eres
y jo n' era 'l jardiner.
Só barretinayre
de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre,
mes no canto, nó.

Com la flor de la magrana,
esqueya al bosch y al jardí,
los més vells la duyan plana,
los més joves de garbí;
los mariners de Marsella
se coronavan ab ella,

Digitized by Google

era en Nápols flor vermella,
en Gènova coral fí.
Só barretinayre
de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre,
mes no canto, nó.

Catalana es exa terra,
los vilatges catalans,
catalá lo pla y la serra,
francesos los habitants.
Canigó de blanca vesta
diu:—No entench la parla aquesta—
lo Pirineu li contesta:
—Ni 'ls d' assí son com avans.—
Só barretinayre
de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre
mes no canto, nó.

Catalunya, patria dolsa,
còm se perden tes costums,
lo de casa se t' empolsa
y ab lo d' altres te presums:
tes cansons les oblidares,
tos castells los aterrares,
en les flors del hort dels pares
ja no troba 'l fill perfums!
Só barretinayre
de Prats de Molló,
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre,
mes no canto, nó.

Si no venen pas de Fransa
ja tos trajos no son bells,
cada moda ton or llansa
per vestirte d' oripells.
Tu també 't tornas francesa,
Barcelona la comtesa,
la corona si t' han presa
tu al encant vens tos joyells.
Só barretinayre

Digitized by Google

de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre,
mes no canto, nó.

Ja ton poble, Catalunya,
fins oblida ton parlar,
y á algun fill quan se 't allunya
se 'l coneix pel renegar;
se t' estrenyen les fronteres,
se t' esquexan les banderes,
ulls que 't veren gran com eras
¿què farán sinó plorar?
Só barretinayre
de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre,
mes no canto, nó.

Quan te 'n vajas barretina,
de Conflent y Vallespir,
com pel maig la clavellina
¿no hi tornarás á florir?
Mes si fuigs de terra plana,
quédat en la montanyana;
oh, bandera catalana,
abrígans fins á morir.
Só barretinayre
de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre
mes no canto, nó.

Mon ofici es mort á Fransa
y en Espanya morirá,
si no servan exa usansa
Vich, lo Camp y l' Ampurdá.
Si s' en vá d' exos paratges,
en firals y romiatges
ja ningú dirá als veynatges:
—Allí passa un catalá!—
Só barretinayre
de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre
mes no canto, nó.

Digitized by Google

Les barretines vermelles
y 'l carmesí mocador
eran un camp de roselles
mogut pel vent del amor.
N' ha passada la tempesta
y sols una qu' altra 'n resta;
lo temps m' ha gelat la testa
y axò m' ha gelat lo cor!
Só barretinayre
de Prats de Molló;
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre,
mes no canto, nó.

Lo meu fill vol altre ofici
més que sia lo del camp;
puig aqueix nos du, al hospici
la botiga avuy tancam.
Adeu Prats, adeu Cerdanya
ab mes roses de montanya
jo m' vaig á morí á Espanya
que es morir plegar lo ram!
Fuy barretinayre
mes ¡ay! ja no 'n só.
me diuhen cantayre,
mes no canto gayre,
mes no canto, nó.

Digitized by Google

VIOLA

Núm. 8.— PENEDIMENT de *D. Marian Aguiló y Fuster.*

Núm. 9.—L' ANFITEATRE de *D. Ramon E. Bassegoda.*

Digitized by Google

Digitized by Google

PENEDIMENT

«Mon remenbrar es ma confusió.»

«Lo desitjat plaer volta 'n despit...
Detras ell va continu penedir.»
AUSIAS MARCH.

«La fi dels delits carnals no es sino viltat, e pudor, e tristor, e pena.»
FRANCESCH EXIMENIS.

«Los ulls que la culpa tanca, obrir no 's poden sens dolor de la erra.»
FRANCESCH CARROÇ.

«La tristicia que hom ha en sí per penedensa de sos peccats... puys torna en alegria.»
LIBRE DE CONSOLACIÓ E DE CONSELL.

L' estel sant de la puresa
duch en el front entelat,
lo fum de ma carn encesa
l' ha enfosquit y l' ha apagat.

D' exa hora-ençá ¡quína brega
fá al cor lo penediment!
es una serp qui 'l rosega
xalantse ab son greu torment.

Lo cap matzinat afica
dins la nafra qu' ha enfondit,
y ab son fibló rou y esmica
ses fibres de dia y nit.

Digitized by Google

Escoltí de la sirena
sens rezèl l' ardent cançó,
la que dins lo pit desfrena
voluptat y avol passió.

Son joyós esguart vatx veure
y embriaguím ab son esguart;
m' era impossible de creure
que per fugir ja fos tart.

Famejava sa mirada;
los meus ulls damunt sos ulls,
l' aní á trobar rodejada
d' avenchs pregons y d' esculls.

Al arribar á la vora
cobejosa feumhi lloch:
¡foll papalló qui 'n mal' hora
voleteja entorn del foch!

Tan gentil y agradosa era
qu' á son coll posí les mans
sens veure estesa darrera
s' ombra de viltat y engans.

D' aquell somni d' alegría
¡que 'm desxondiren de prest!
lo pler viu que riént fugía,
dexantme un neguit ferest.

Derrocades les muralles
lo castell trob plè d' horrors;
lo rey de negres batalles
y la Mort n' eran senyors...

Esglayat de la meua honta
vull fugir de mi mateix,
y 'm par que tothom m' afronta,
y m' ahuca, y m' escarneix.

Recolzada á s' alta dalla
la Mort sonriu malignant,
y esclafeix en grossa rialla
un esperit flamejant.

Digitized by Google

Pels buyts de la calavera
sembla encara que l' ovir,
fosca clapa de fumera
y d' espurnes té al engir.

Per rès d' aquest mon diría
son nom de por á negú,
ni alçar los ulls gosaría
¡oh Cel, per mirarte á tu!

Per mi lo sol y la lluna
mes que raigs tenen flagells;
los vetx ab llur cara bruna
plorant ab negres cabells.

L' innocencia de ma vida
cap amunt axecá 'l vol,
girantme sa cara humida
ab ses llágrimes de dol.

Lo cel omplí de petjades
de llum, y volá y volá...
¡Ay, volant quántes vegades
á mirarme se girá!

¡Quína ullada fon tan trista
la darrera que 'm tramès!
pèr por de la seua vista
no axecaré 'ls ulls may mes.

Quant tocan l' Avemaría
les campanes me fan mal;
remembrant... creix m' agonía
y empeguit la testa acal.

May pus tornaré al meu poble;
ja no merésch la candor
de la nina casta y noble
que fiá en la meua amor.

De per tot arreu me crida
la veu del penediment;
vé ab mi com fetor sentida
qu' hont se vulla aprés se sent.

Digitized by Google

Per be que faça á tot-hora
m' esborrona convulsiu;
y aquest torment que m' acora,
cada jorn torna mes viu.

Si com qui 'ls cabells s' arranca
tráurem lo cor me pogués,
perque 'l sossech qu' ara 'm manca
altra volta se 'n vengués!...

Si en mon front per una estona
l' estèl sant tornás á lluir,
y ab sa claror per corona
lográs totduna morir!...

¡Qué n' es d' horrent lo suplici
del qui á la llum vol tornar
saber, dins el fanch del vici,
que Deu no pot oblidar!...

Mes ¡ay! Ell á negú afona
que abans cent colps no haja tret.
Ell per un sospir perdona
setanta vegades set.

Corre donchs, plant que 'l cor rentas,
¡llágrimes, aquí 'm teniu!
cara avall, com fonts bullentes,
mon pecat de mi deliu.

Mas sols lo pecat; la pena
vull que l' ánima 'm rosèch,
qu' esper lo perdó y l' esmena
del cálzer de fèl que bèch.

Digitized by Google

L' ANFITEATRE

Væ victis.

Com págines d' un llibre aquí y allá escampades,
desafiant dels segles la corrent,
contemplo tes ruines, de molsa coronades,
signant lo lloch hont fou lo monument.

De lluny llegint tes gestes mon cor ja feyas batre,
mes ara que 't contemplo al meu devant
á los meus ulls li semblas, soberch anfiteatre,
deslloriga da ossera d' un gegant.

Les més heroiques fulles del llibre de ta historia
reviuhen ara al foch de mos recorts,
y sento l' *Ave-César*, del poble la cridoria,
y clams de joya y crits aterradors.

Jo veig esclaus sens nombre de totes encontrades,
acoblats per bastir tos muradals,
lo qui del sol de Llibia rebé les abrassades
y 'l fill sapat de les regions glacials.

Y veig la mar humana del poble en sa fal-lera
omplint de gom á gom tos setials,
de roses coronada la verge, y la ramera
flagellada en les festes lupercals.

Digitized by Google

Vestida ab roja pal-la, soperba la matrona
de negres ulls y pits mitj descoberts,
ses provocants mirades jo veig còm abandona
á la turba de nobles y lliberts.

Aquí caygué l' atleta de muscles com lo ferre,
ab coratje lluytant, mes sens honor,
y aquí 'l lleó udolayre va escarbotar la terra
extremintse en les ansies de la mort.

Y quan la lley de Crist tragué esplendent brotada,
los falsos ídols rebotent pel fanch,
aquí vingué la víctima de flors engarlandada,
serena á rebre son bateig de sanch.

Miráula: es jove encara, lo capithost invicte
dels barbres esquadrons sempre temut,
humil sa testa acota vensut per un edicte
d' un César malaltís y corromput.

Y la donzella tímida, poncella á mitj descloure
no acolorida encar pel sol ixent,
com si lo cor d' un hèroe dintre 's sentís remoure
corre á la mort cantant alegrement.

Y 'l bes de pau donantse, la esclava ab la matrona,
lo noble ab lo soldat y l' histrió,
se lliuran á les feres á una senyal que dona
l' artista y César y lo deu: Neró.

Y les edats passavan, mes no la tiranía,
la púrpura al mercat fou dada á sou,
y aquí per tres centuries va corre' á sa agonía
lo món antich lluytant ab lo món nou.

Mes Deu va signar l' hora, l' auba per fí sonreya,
com un sol cor lo món se va extremí'
y als raigs de la fè nostra gentil dosser los feya
la púrpura imperial de Constantí.

Llavors la llum fou feta; les aygles prepotentes
esporucades varen pendre vol,
y 'ls nius del Capitoli varen dexar llisquentes
cegades per la llum d' aquell nou sol.

Digitized by Google

Y 'ls pobles foren lliures, la dona redimida
ses cadenes va rompre 'l lás esclau,
y al cor de tots los homes la nostra fè benehida
va entrarhi com Regina en son palau.

Per ço mon pit s' axampla quan petjo tes arenes
encara avuy, oh cercle enderrocat,
y 'ls crits del esclau sento, al rompre ses cadenes
proclamant ab son Deu sa llibertat.

La lley del amor santa matar en flor volías
ofegantla de sanch entre bassals,
mes Deu va assenyalarte qu' un jorn esdevindrías
lo padró de ses glories més capdals.

¿Quí es qu' al vèurert ara, en tes desfetes grades
lo damnatje de Deu no hi veu escrit?
¡Pot ser demá no hi troven per fer ses niarades
ni un lloch, les aus pauroses de la nit!

Adeu, colós del Tíber, ta inmensa desventura
prou has plorat; ja es hora de finir;
al pes dels anys desplómat en ática postura
com l' esclau qu' aquí un temps veyas morir.

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMIS EXTRAORDINARIS

(POESIA)

Premi ofert per la Excma. Diputació provincial de Valencta.

Núm. 10.—LO BOTXI DEL REY EN PERE de *D. Joseph Martí y Folguera.*

Núm. 11.—MONTESA CRISTIANA de *D. Francesch Ubach y Vinyeta.*

Premi ofert per una Societat Catalanista.

Núm. 12.—RONDALLETA de *D. Pau Bertran y Bros.*

Premi creat per lo Consistori.

Núm. 13.—UN AMOUR de *D. Víctor Lieutaud.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LO
BOTXÍ DEL REY EN PERE

L' Unió en Valencia.

De tots los botxins del regne
jo n' era 'l primer botxí;
rey En Pere més que ab nobles
s' estimava anar ab mí.

Jo l' arma duya esmolada
y brillant com un mirall;
los caps ja queyan per terra
tot just al sentir son tall.

Tota la gent tremolava
quan jo sense cap soroll,
passava ab roba vermella
y ab la gran destral al coll.

Lo rey En Pere 'm somreya;
fins me tractava d' amich;
¡jo un pobre botxí encaxarla
ab rey tan savi y tan rich!

Era á fé per ma persona
un honor massa estremat.
¡Oh 'l gran y bo rey En Pere!
¡que Dèu l' haja perdonat!

Digitized by Google

Digitized by Google

LO
BOTXÍ DEL REY EN PERE

L' Unió en Valencia.

De tots los botxins del regne
jo n' era 'l primer botxí;
rey En Pere més que ab nobles
s' estimava anar ab mí.

Jo l' arma duya esmolada
y brillant com un mirall;
los caps ja queyan per terra
tot just al sentir son tall.

Tota la gent tremolava
quan jo sense cap soroll,
passava ab roba vermella
y ab la gran destral al coll.

Lo rey En Pere 'm somreya;
fins me tractava d' amich;
¡jo un pobre botxí encaxarla
ab rey tan savi y tan rich!

Era á fé per ma persona
un honor massa estremat.
¡Oh 'l gran y bo rey En Pere!
¡que Dèu l' haja perdonat!

Digitized by Google

Quan vam entrar á Valencia
després de lluytar á mort
prop d' un mes, jo 'm vaig dir: «Ara
te tocarán jorns de sort.»

Una nit lo rey En Pere
devant d' ell me va cridar
y 'm va dir: «Demá al mitj-dia
t' has de posá' á treballar.»

«La destral ja está esmolada»
al Rey vaig respondre jo.
«No 't cal la destral,—va dirme—
no 't cal destral ni piló.»

«¿Ab qué donchs, mon rey En Pere,
ab qué donchs los mataré?»
«Donantlos á beure fosa
la campana que han fet fe'!

Sí, ja que tant los agrada
sa campana de la Unió,
fonemla y que se la beguin,
y aixís morirán milló'!»

No 'm va dir cap mes paraula
y 'm deixá sol ab la por,
y, botxí y tot, ¿ho creuriau?
jo vaig tremolar d' horror.

Lendemá á la matinada
¡quin dia tan trist y fosch!
semblava, de tant que ho era,
que estéssim á dins del bosch.

A las dotze del mitjdia
la professó va sortir;
¡bé n' hauriau vist de cotas
y d' elms y espasas lluir!

Entre dos fileras d' homes
seguian lligats los reus,
y jo mut al seu darrera
tot vermell de cap á peus.

Digitized by Google

N' hi havía de vells y joves,
de rossos com á fils d' or;
tristos alguns d' ells ploravan
y deyan: «¡Mare del cor!»

Arrivárem á la plassa,
á la gran plassa majó';
al cadafalch que hi havia
no hi vaig veure cap piló.

Era tot negre, tot negre
ab trenta pals als costats;
com los pals, també eran trenta,
¡també trenta 'ls condemnats!

A cavall, devant sa guardia,
allí 'ns esperava 'l Rey;
vora d' ell nobles y patges
y 'ls homes de llur servey.

Tanta gent que 'ns rodejava,
y 'm semblava estar tot sol;
jo crech que sentit se hauría
d' una papallona 'l vol.

Prompte al cadafalch pujárem
entre aquell gran callament;
vos juro que esgarrifava
tant silenci y tanta gent.

Mos ajudants allí hi eran
vestits de vermell com jo,
esperant que 's fongués tota
la campana de l' Unió.

A mitj á mitj del patíbol
hi havía una gran fornal;
cada flama que 'n sortía,
semblava llengua infernal.

La campana ja era roja,
tota roja com lo foch,
y 's trencava y s' ablanía
y 's desfeya á poch á poch.

Digitized by Google

Als vils criminals lligárem
un á cadascú dels pals;
verts los desditxats estávan;
¡quin suor! ¡quins ays mortals!

Cridavan al Rey girantse:
«Senyor, tingáu compassió!»
Mut lo Rey los senyalava
la campana de l' Unió.

La campana ja era fosa;
rebullía 'l metall blanch,
y 'l soroll que bullint feya,
quasi gelava la sanch.

Ab una pala de ferro
vaig traure metall del fos;
un dels condemnats ben prompte
lo va tenir dintre 'l cos.

Per las contorsions que feya
¡oh com devía patir!
roig se torná, després negre,
tancá 'ls ulls y va morir.

Un després, era Gonzalvo,
seguí la mateixa sort;
no era no passada un' hora,
que tots trenta havían mort.

Lo rey En Pere somreya
y estava content de mi;
á tots trenta vaig matarlos;
era jo 'l primer botxí.

Lo Rey, á cavall encara,
á la muda gernació
li deya: «Aquí la tens, poble,
la campana de la Unió.

Des d' avuy tos furs acaban,
y ¡ay d' aquell que s' alsará!
metall fos de la campana,
metall fos ¡prou que 'n beurá!»

Digitized by Google

Oh! d' aquella gran diada,
sempre me 'n recordaré;
¡llástima que 'l rey En Pere
no puga dirho també!

De tots los botxins del regne,
jo n' era 'l primer botxí;
rey En Pere mes que ab nobles
s' estimava anar ab mi.

Era á fé per ma persona
un honor massa estremat.
¡Oh 'l gran y bon rey En Pere!
¡que Dèu l' haja perdonat!

Digitized by Google

Digitized by Google

MONTESA CRISTIANA

Romancet.

I

D' Alcoy y Luchent
la nova n' arriba;
qui no esclata en plors,
fortament suspira.
Lo Mestre Templer,
n' Entença, en García
y prop mil companys
perderen la vida.
Jaume d' Aragó,
mala sort se 't gira,
vell y enmalaltit
te venç la morisma!
—No será, si Deu
de mí no s' oblida:
¡la llansa, 'l capell,
l' escut, la lloriga!....
malhaja, Barons,
qui trigui á seguirme!
Sant Jordi, firám!....—
Aixís que sentían
lo crit que fa 'l Rey,
tothom s' aparía
las armas y al punt

Digitized by Google

á aydarlo corrían;
mes ell, en son llit
de mort defallintse,
la creu que 'n lo puny
sa espasa tenía
besant amorós,
de tots despedías.
—Mon fill, còm no vens?
si ets viu, per què trigas!....—
En Pere al instant
á Xátiva arriba.
—Mon pare, aquí soch;
diguèu que 'm volíau.
—Ma hora ha sonat
y vull benehirte,
que més que ser Rey
ser pare m' obliga.....—
Mentre 'l té abrassat
tot hom s' enternía,
y el pare, del fill
va aixís despedintse:
—Per esser bon Rey
segueix mas doctrinas:
guerreja enemichs,
tos pobles estima,
per ceptre y corona
capell y acer tingas.
Ara torna al camp,
qu' he dit quant volía
y fereix pels dos
en l' host sarrahina.
Compadintme d' ells
per vassalls prenfals,
y al vèurem malalt
de mí 's deseixían.
Donchs que son rebelts,
vèncels, extermínals,
de mal agrahits
compassió no 'n tingas:
Rey d' Aragó 't faig,
prova que 'n ets digne...!—
Y dantli 'l tiçó,
la porta li indica.
Corra 'l bon Infant,
lo caball atía,

Digitized by Google

llamps per esperons
á sos peus voldría
y encara molt més
qui á atrapál s' arrisca;
quan arriba al camp
llavors l' aconsiga.
—Ton pare ha finat,
lo nostre Rey sías,
Prelats y Barons
te pregan que vingas.
—Avans vull ferir
en l' host sarrahina,
y sols quan venjat
hauré á qui 'ls vencía,
pendré 'l nom de Rey
que avans no ho sería.
Ja que no he pogut
son tranzi endolsirne,
vull ferlo plorar
d' aquells que 'l temían.
Ay de tu, Abrahim,
de tu y quants capdillas!
no us cregueu salvats
del Rey desexintse
qu' ha mudat de nom
però no de vida,
que son tiçó duch,
son alè m' anima,
y li tinch promès
de son nom ser digne.

II

D' Uxó fins á Tous,
de Tous á Montesa,
lo foch va prenent
per tota la terra.
No 't manque del Cel
l' ajuda, Valencia,
ò de sarrahins
ben promte has de vèuret.
Morí l' Azedrach
mes l' Abrahim queda,

Digitized by Google

y ja trenta mil
guerrers l' obeheixen,
y per fe' 'ls valents
sab donáls exemple:
ab pocas llissons
los homes son feras.
Mes si feras son
tant pitjor per ellas,
cassadors té 'l Rey
que 'n llurs caus las prenen:
son almogavars,
gent dura y ferrenya,
que allá hont posa 'l peu
may més hi creix l' herba!
Podeu muntá' al cim
de tot de las serras,
castells aixequèu,
los camps amareune.....
Livia y Castelló
Xátiva y Morella,
Onda y Sant Matéu
Murvedre y Cullera;
tot lo regne en pes
vé cap á Montesa;
valencians tant sols
salvarán Valencia!
Ja devant dels murs
han armat las tendas
y aixís á sa gent,
diu lo Rey en Pere:
—No partir d' aquí
juro per la Verge,
per Deu y pels Sants,
sens pendre Montesa.
No hi haja mercè
per quants la defenen,
vostre será tot
lo qu' estojat tenen,
jo no vull més guany
que 'l de la revenja.—
Al mur los enginys
acostan depressa
y la mola 'l Rey
escalar intenta,
perque si la pren

Digitized by Google

la vila ja es seva,
que d' aquell turó
tot se senyoreja.
Nacres y timbals
lo combat encenen.
—Via amunt!—fan uns.
—Aur, aur!—contestan
altres, y pedrenys
darts y estopas gregas
d' una y altra part
als guerrers ofenen.
Quan son més aprop
los acers llampegan
y agafantse, molts
de la má los llensan.
Trencantse y botent,
de l' alta singlera
de la mola, avall
rodolan las penyas,
capolant la gent
qu' escalarla intenta.
Mes per sobra 'ls morts
los vivents s' empenyan,
devant tots lo Rey
unglejant per terra,
que ha duts dos caballs
y morts los dos restan.
Bernat de Bellús,
la espasa amatenta
y encesos los ulls,
segueixli derrera.
Fra Zacosta, en nom
de Deu los alenta,
mostrant un Sant Crist
que 'n l' ayre redressa,
y al cim al tocar,
ab quants los segueixen
del fer enemich
als peus se 'n aferran.
Estímbanse 'ls uns,
entre 'ls dits la presa;
delman los demés
á quants los esperan;
en mitg d' un trabull
que tot ho fa tremer,

Digitized by Google

lo llistat penó
del Rey de Valencia,
de la mola al cim
trionfador desplegan.
Y mentres abaix
la vila s' entrega
dins la Zuda, aixís
esclamava en Pere:
—Ja puch dirme Rey
qu' he guanyant Montesa,
ja al pare he venjat!
ja he guanyat Valencia!

III

De sopte tot hom
un crit d' horror llansa,
al cim del castell
clavant las miradas,
que 'n ell dos guerrers,
del abim al cayre,
en lluyta de mort
barrejan las armas.
Bernat de Bellús,
de sanch catalana
n' es l' un, l' Abrahim,
lo cadí, n' es l' altre:
foch del Pirineu,
tempestat del Atlas:
lo ferest lleó
y el tigre indomable.
Al primer embit
los escuts ja 's ratllan,
com vidre 'ls acers
ben promte saltavan,
y un y altre pel cos
llavors se 'n agafan
y sobre dels peus
d' ací d' allá brandan,
com roures sapats
que la tramontana
la soca no 'n mou
y en trinxa 'l brancatge.

Digitized by Google

Tot lo camp en pes
conmós contemplávals,
part de vall del mur
lo Rey més que 'ls altres,
fra Zacosta al Cel
pel Cristiá clama,
en terra 'ls genolls
las mans encreuhadas,
y 'ls dos combatents
d' ofèndres no paran.
Cruixeixlos lo pit,
los brassos els sagnan,
llampegan sos ulls,
la suor los amara.
Ab fonda remor
del pit escapantse,
un d' altre l' alè
los colra la cara,
y ja abonyegats
brassals y cuyrassas,
fent tremir els murs
en terra tombavan,
y un crit pavorós
ressona pels ayres.
Mes, sopte, en Bellús
de nou redressantse,
del fer Abrahim
lo cos ert agafa,
y aixís desde 'l mur,
ab vèu de tro esclama:
—Rey Pere, 'l cadí
de Montesa baixa
á fe' acatament
com dèu á tas plantas.—
y balancejant
lo cos, mitg cadavre,
com lo manganell
llambordas dispara,
del mur dalt abaix,
á son Rey lo llansa,
y un víctor inmens
son triunfo n' exalsa.
—No es lo cadí, diu
lo Rey, el que baixa,

Digitized by Google

lo cadí n' es dalt
que n' ets tu desd' ara.
Teu sía 'l castell,
ja que de mon pare
lo darré' enemich
posas á mas plantas.

Digitized by Google

RONDALLETA

—¿Voleu rondalla?

La brivallada volta al bon vell.
—¿Voleu rondalla? prou que n' haurèu.
Com valtres eran dos minyonets
que un sant diumenje van dir: anèm;
qu' ara que brotan pámpols als ceps,
qu' ara qu' esclatan los atmetllers,
son niu arrenja quiscun aucell.
Tot desseguida fou lo dit fet.
Ja en marxa 's posan los dos baylets,
llarga la cama, lo peu lleuger.
Diu: ¿bé, fem barca? Diu: ¡bah, si 'n fem!
A n' açò 's dexan, per trobarn' més.
Tantost se 'n surten del camí obert,
tresca que tresca, pam á pamet,
conreus y vinyes, bosquines y erms,
la vista llarga, l' orella atent;
fins que, al cap d' hores, suats y bermells,
tu per tu 's topan, baix d' un torrent.
Diu: ¿que tal, Jordi? Diu: ¿que tal, Peph?
Diu: ¡res, malhaja! Diu: ¡malgrat, res!
Diu: jo á l' alzina dels sis arrels
un niu de merles pensava haver,
perquè les velles, sense sossech,

Digitized by Google

giravoltantla: *xarritx, xarretx;*
ja m' hi enfilo com una serp,
ja á dalt arribo poch á poquet,
y, en lloch de merles, ¿sabs lo que hi vetx?
un munt de brossa, duta pel vent.
Diu: jo quan era ran á ranet
de la barraca dels llenyaters,
quasi m' axordan dues ò tres
esquerpes velles de pardalets
ab ço que cantan per sempre-amen:
gírat y tómbat, gírat y jèu;
jo cerch que cerca pels foradets,
mes, com te deya, no he trobat res.
Diu: ¿sabs què 'm penso? qu' es primarench.
Diu: ¿sabs què 'm sembla? qu' encar fa fret.
Diu: jo m' entorno. Diu: jo altrement.
Y altra vegada, bo y plegadets,
fent petar pámpols á puny nuet,
jugant quin feya més esbatech.
qui ha guanyat, tusta, qui ha perdut, reb,
(embroll no hi valga, ni cap doblech)
tresca que tresca, xano á xanet,
erms y bosquines, vinyes, conreus,
fins que á la vila tornaren ser.
Diu: jo entro á casa. Diu: jo també.
Diu: adeu, Jordi. Diu: adeu, Peph.
Diu: brena ab gana. Diu: tu, 'l meteix.
Mes, á llurs cases, pú que hi fan temps:
si per hont hi entran, bé prou que 's veu,
per hont ne surten, bé prou que 's sent,
que, anch que la porta no grunye gens,
la viram tota s' esbaloteix;
y, en saltant l' horta, camps á través
quiscun l' enfila per son indret.
Donchs ¿hont la donan? ara ho sabrèm.
L' un va á l' alzina dels sis arrels,
que un niu que hi troba malment furient,
tot dihent: ¡álah, per mentider!
l' altre á la cova dels llenyaters,
que un niu que hi xarpa furient malment
tot dihent: ¡álah, per mala fè!
y un lo del altre feyen malver,
y abdós quedavan en sense res.
¡Ah, mentidota! ¡ah mala fè!

Digitized by Google

som vist que sempre sou lo meteix,
sou crim y cástich de qui us manté.—

Y ara 'l bon avi pega llambrech
per la collada de sos oyents:
tots aplaudexen, riuhen del fet;
menys dos que 'n ploran, y abrassadets
claman:—Avi!—Avi! —Maymés!—Maymés!

Digitized by Google

Digitized by Google

UN AMOUR

Dóu Comte Berenguié, Fraire, bèn nous souvèn...
(MISTRAL: odo *I Catalan.*)

I

POURTISSOUN

OUMBRO d' Ausias March, de Spencer, de Petrarco,
perdounas au jouvèn que s' avanço crentous.
Di creto de l' amour moun cor porto li marco;
ai ama, ai soufert, ai pati coumo vous.

La naturo es eterno e tiro de soun arco
lis esse inagoutable e li frucho e li flous;
ie a sempre de jouinesso autour di patriarco,
sempre d' espigo d' or au bèu soulèu d' avoust.

La luno, cade mes, retrovo si dos bano;
cade an lou gai printèms reverdis e debano;
tout more e tout renaisse à soun ouro, à soun jour.

Pouèto glourious qu' iluminas l' andano,
marche sus vósti piado e bresihe à moun tour
l' eternalo cansoun d' un jouve e pur amour.

Digitized by Google

II

L' AMOUR PUR

Ie a que l' amour pur que nous póu moula
lou cor pèr lou ben e empura si flamo;
ie a que l' amour pur que póu sadoula
un noble esperit que lou bèu enflamo.

Ie a que l' amour pur que fai tremoula
li courdello d' or di liro e dis amo;
ie a que l' amour pur que sóu barjoula
l' ome enjusco au cros dedins la calamo.

Ie a que aquel amour que fai lou bonur,
que gardo i nacioun sa sabo vitalo,
que nous rènd urous e nous douno d' alo.

Adounc, vous benisse, o Diéu, car reialo,
emé si pèu blound e sis iué d' azur
m' avès manda un jour aquel amour pur

III

LA VAQUETO

Aier, quand tóuti dous asseta sus l' estrado
mounte s' espoumpissié l' emperaire rouman
de l' ime emai dis iué seguissias lou gardian
secutant d' à-chivau la vaqueto rintrado,

vous n' en souvèn, parai? La fichouiro à la man
tant e tant courriguè dins l' areno afoundrado
qu' à la fin, sus lou front de l' animau bramant
soude, tanqué soun armo — e restè fichouilado.

E iéu, en meme tèms, sentiguére moun cor
travessa d' uno flecho embandido, o ma bello,
pèr vósti dous bèus iué, pèr vósti treno d' or.

Me despoutente en van, despiéi; moun cor barbello,
coumo aquelo vaqueto en iéu porte la mort:
siéu perdu! M' as nafra pèr la vido, o crudello!

Digitized by Google

IV

TROVO

Lis astrolò cercon d' estelo
e li botanisto de flour ;
lis artisto cercon de telo
e n' en atrovon pas toujours.

Iéu tambèn, cerque nuech e jour
blanco estello e flour virginello,
mai plus urous, mi bèus amour
lis atrove dins la dentello.

Sias vous, o moun requist trésor,
ma bello flour, moun boutoun d'or,
la telo i coulour angelino;

sias l' estello qu' esbalauvis;
o ma rèino tant mistoulino,
aro, cerque plus: vous ai vist!

V

PREMICI

Es dous lou mèu rousen acampa sus l' auturo.
Es grand, es admirable, amount, lou sant soulèu
e lou tapis maien que largo à la naturo
e l' oucean instable e si mouvènt tablèu.

Voulès saupre pamens ço que mai me caturo,
ço qu' es mai delitable e enca meiour, belèu,
ço qu' es paradisen pèr touto creaturo
ço qu' es inoublidable, enebriant, subrebèu?

Es lou cor dóu jouvèn quand pèr la chato que amo
brulo e lou plus souvènt, crentous, escound sa flamo,
pantaio, sèns rèn dire, ùbri d' ur e d' amour;

es dous nòvi belant un nistoun que ris, rose,
dedins un brès galant coumo un iscloun dóu Rose,
—es lou premié sourire, es lou premier amour!

Digitized by Google

VI

LA TREMOULINO

Entre l' aigo e li rò, dins li gour de la mar,
galanto quenounsai nèdo la tremoulino;
e de la vèire ansin lusènto, mistoulino,
lou nèscl la vai querre au founs dóu toumple amar.

O malur! Tout-bèu-just a touca la malino
qu' un tremoulun subit fai trampela sa car;
trantaio, counèi plus, s' enfousquis soun regard
e sèns vido, ennega, toumbo dins la toumplino.

Es terrible, segur, lou peis fèr e testu,
mai quand passes pimpanto, e fresco, e risarello,
bello à faire vira nosto jouino vertu,

pèr lou cor espanta, que crèi vèire Esterello,
la tremoulino es rèn, rèn à cousta de tu,
o chato de vingt ans, o fado encantarello!

VII

ESSAI AUVIMEN

Coumo vai que m'en vai dans subran sa parpello,
o Doulo quand l' assaré vous adus davans veu?
Coumo vai que moun cor dins moun pitre bacellor
Coumo vai que seu tre entrepacha, crentieu?

Se moun cour pèr vous bruio e se moun ue vous bello,
ause pas, poue pas vous ama, quand vouldreu,
vous coumo l'auro brave e mai que l'auro bello,
que durous voste cor qu' i grèu lou Bon Dieu.

Acò es ansin!— Pamens se que e poue faire
Poudrau-si esta re quand me esbandiss
Poudrau-si esta sau quand sarès à moun caire

Per eu sas au soun, sas au amp pur à tesc,
ano bèuge lucèrio, au au bèuleture
e desvire is ue vai que roun il sovenès.

Digitized by Google

VIII

A S° MADALENO

O chale! ò ravimen! Ie dison Madaleno!
Emé sa caro douço e soun pourfiéu tant pur
de l' oustesso de Diéu dirias uno feleno:
coumo elo a lou pèu blound, bouco roso, iué d' azur.

Perqué d' amour soulet moun amo es-ti pas pleno?
Perqué un doute negras en iéu fai-ti l' escur?
Santo sorre de Marto, oh! pieta pèr ma peno!
Oh! tu qu' as tant ama te fise moun bonur.

Ause mi vers ansious, pouderouso patroùno;
clino de-vers ma man aquelo tendro flour,
clino de vers moun cor lou cor de la chatouno,

e nous veiras veni jusco à ta Baumo, un jour,
tóuti dous enliassa, pausa emé uno poutouno
un marbre que dira mi gràci e noste amour.

IX

DOUTANSO

Es acò, se me ère engana,
se ie disien pas Madaleno,
se foulié desfaire ma treno
e me vèire pièi coundana.

A bravamen mai debana
mi cant, moun desbord e ma peno
e zòu! m' enfiouca mai l' aleno
pèr un noum autre à entouna!

Que voulès? Lou foudrié bèn faire
e lou fariéu tranquilamen.
Es pas lou premié cop, pecaire,

que l' ome viro au premié vènt.
Dien-ti pas que quau chanjo gaire
es provo que a gaire de sèn?

Digitized by Google

X

ENGANA!

Aquelo tubo! ère engana,
car ie dison pas Madaleno.
Me fau dounc reprene la treno
que à refaire siéu coundana.

Pèr la bono fau debana
moun cant, moun desbord e ma peno,
e quand aurai repres aleno
me l' anas entendre entouna.

Aqui, de-que ie voulès faire?
se noun cerca tranquilamen
soun noum veritable e ¡pecaire!

quand lou sauprai, bandièro au vènt
reprendre lèu, teious targaire,
e ma lucho, e ma liro ensem.

XI

ESCALUSTRAMEN

L' ai revisto, o bonur! l' ai revisto eis Alèio,
noblo coumo uno rèino, emé sa sorre au bras;
grando trelusissié dins sa simplo liéurèio
coumo la luno claro au sen dóu cèu negras.

Avié uno raubo blanco e, coumo antan Mirèio,
marchavo alangourido—e sus soun còu bellas
sa caro au ten rousa semblavo uno sadrèio
que lurejo au soulèu dessus li blanc roucas.

De la vèire passa tant bello, tant courouso,
moun amo jouissié, belavo, mudo, urouso;
benesissié·lou sort d' aquèu moument astra,

quand la chato en parlant tout à-n-un cop s' arresto.
richounejo, plan-plan reviro un pau la testo
m' arregardo... e subran m' aplanto escalustra.

Digitized by Google

XII

BELAMEN

Bouto, vai! as bel à t' escoundre,
amigo, dins li liò desert
vo t' esquiha, vo te counfoundre
dedins la prèisso di councert.

Tre que te ie vènes apoundre
un dous prefum embaumo l' èr,
sente moun cor plan-plan se foundre:
me pivèles coumo uno serp.

Que, pèr iéu, enmascanto fado,
respira ti siavo boufado,
bela un moumenet ta bèuta,

es tout lou soulas de ma vido,
es la benuranso coumplido,
es l' unico felicita!

XIII

LOU TROUBAIRE

Madamisello, se poudiéu,
remountarian lou flum dis age
finc à-n-aquèu tèms agradiéu
di grand Coumtesso, di gènt paje.

Di troubaire de Roumaniéu
disènt sa dono en dous lengaje
coumo, pèr un vèspre d' estiéu
lou roussignoulet dóu bouscage.

Nouvèu Bernard de Ventadour,
cantariéu ma crentouso flamo,
cantariéu vosto resplandour;

e vous baiant mi cant, moun amo,
ieu, sariéu voste troubadour
e vous, bello, sarias ma damo.

Digitized by Google

giravoltantla: *xarritx*, *xarretx;*
ja m' hi enfilo com una serp,
ja á dalt arribo poch á poquet,
y, en lloch de merles, ¿sabs lo que hi vetx?
un munt de brossa, duta pel vent.
Diu: jo quan era ran á ranet
de la barraca dels llenyaters,
quasi m' axordan dues ò tres
esquerpes velles de pardalets
ab ço que cantan per sempre-amen:
gírat y tómbat, *gírat y jèu;*
jo cerch que cerca pels foradets,
mes, com te deya, no he trobat res.
Diu: ¿sabs què 'm penso? qu' es primarench.
Diu: ¿sabs què 'm sembla? qu' encar fa fret.
Diu: jo m' entorno. Diu: jo altrement.
Y altra vegada, bo y plegadets,
fent petar pámpols á puny nuet,
jugant quin feya més esbatech,
qui ha guanyat, tusta, qui ha perdut, reb,
(embroll no hi valga, ni cap doblech)
tresca que tresca, xano á xanet,
erms y bosquines, vinyes, conreus,
fins que á la vila tornaren ser.
Diu: jo entro á casa. Diu: jo també.
Diu: adeu, Jordi. Diu: adeu, Peph.
Diu: brena ab gana. Diu: tu, 'l meteix.
Mes, á llurs cases, pú que hi fan temps:
si per hont hi entran, bé prou que 's veu,
per hont ne surten, bé prou que 's sent,
que, anch que la porta no grunye gens,
la viram tota s' esbaloteix;
y, en saltant l' horta, camps á través
quiscun l' enfila per son indret.
Donchs ¿hont la donan? ara ho sabrèm.
L' un va á l' alzina dels sis arrels,
que un niu que hi troba malment furient,
tot dihent: ¡álah, per mentider!
l' altre á la cova dels llenyaters,
que un niu que hi xarpa furient malment
tot dihent: ¡álah, per mala fè!
y un lo del altre feyen malver,
y abdós quedavan en sense res.
¡Ah, mentidota! ¡ah mala fè!

Digitized by Google

som vist que sempre sou lo meteix,
sou crim y cástich de qui us manté.—

Y ara 'l bon avi pega llambrech
per la collada de sos oyents:
tots aplaudexen, riuhen del fet;
menys dos que 'n ploran, y abrassadets
claman:—Avi!—Avi! —Maymés!—Maymés!

Digitized by Google

Digitized by Google

UN AMOUR

Dóu Comte Berenguié, Fraire, bèn nous souvèn...
(MISTRAL: odo *I Catalan.*)

I

POURTISSOUN

OUMBRO d' Ausias March, de Spencer, de Petrarco,
perdounas au jouvèn que s' avanço crentous.
Di creto de l' amour moun cor porto li marco;
ai ama, ai soufert, ai pati coumo vous.

La naturo es eterno e tiro de soun arco
lis esse inagoutable e li frucho e li flous;
ie a sempre de jouinesso autour di patriarco,
sempre d' espigo d' or au bèu soulèu d' avoust.

La luno, cade mes, retrovo si dos bano;
cade an lou gai printèms reverdis e debano;
tout more e tout renaisse à soun ouro, à soun jour.

Pouèto glourious qu' iluminas l' andano,
marche sus vósti piado e bresihe à moun tour
l' eternalo cansoun d' un jouve e pur amour.

Digitized by Google

II

L' AMOUR PUR

Ie a que l' amour pur que nous póu moula
lou cor pèr lou ben e empura si flamo;
ie a que l' amour pur que póu sadoula
un noble esperit que lou bèu enflamo.

Ie a que l' amour pur que fai tremoula
li courdello d' or di liro e dis amo;
ie a que l' amour pur que sóu barjoula
l' ome enjusco au cros dedins la calamo.

Ie a que aquel amour que fai lou bonur,
que gardo i nacioun sa sabo vitalo,
que nous rènd urous e nous douno d' alo.

Adounc, vous benisse, o Diéu, car reialo,
emé si pèu blound e sis iué d' azur
m' avès manda un jour aquel amour pur

III

LA VAQUETO

Aier, quand tóuti dous asseta sus l' estrado
mounte s' espoumpissié l' emperaire rouman
de l' ime emai dis iué seguissias lou gardian
secutant d' à-chivau la vaqueto rintrado,

vous n' en souvèn, parai? La fichouiro à la man
tant e tant courriguè dins l' areno afoundrado
qu' à la fin, sus lou front de l' animau bramant
soude, tanqué soun armo — e restè fichouilado.

E iéu, en meme tèms, sentiguére moun cor
travessa d' uno flecho embandido, o ma bello,
pèr vósti dous bèus iué, pèr vósti treno d' or.

Me despoutente en van, despiéi; moun cor barbello,
coumo aquelo vaqueto en iéu porte la mort:
siéu perdu! M' as nafra pèr la vido, o crudello!

Digitized by Google

IV

TROVO

Lis astrolò cercon d' estelo
e li botanisto de flour ;
lis artisto cercon de telo
e n' en atrovon pas toujours.

Iéu tambèn, cerque nuech e jour
blanco estello e flour virginello,
mai plus urous, mi bèus amour
lis atrove dins la dentello.

Sias vous, o moun requist trésor,
ma bello flour, moun boutoun d'or,
la telo i coulour angelino;

sias l' estello qu' esbalauvis;
o ma rèino tant mistoulino,
aro, cerque plus: vous ai vist!

V

PREMICI

Es dous lou mèu rousen acampa sus l' auturo.
Es grand, es admirable, amount, lou sant soulèu
e lou tapis maien que largo à la naturo
e l' oucean instable e si mouvènt tablèu.

Voulès saupre pamens ço que mai me caturo,
ço qu' es mai delitable e enca meiour, belèu,
ço qu' es paradisen pèr touto creaturo
ço qu' es inoublidable, enebriant, subrebèu?

Es lou cor dóu jouvèn quand pèr la chato que amo
brulo e lou plus souvènt, crentous, escound sa flamo,
pantaio, sèns rèn dire, ùbri d' ur e d' amour;

es dous nòvi belant un nistoun que ris, rose,
dedins un brès galant coumo un iscloun dóu Rose,
—es lou premié sourire, es lou premier amour!

Digitized by Google

VI

LA TREMOULINO

Entre l' aigo e li rò, dins li gour de la mar,
galanto quenounsai nèdo la tremoulino;
e de la vèire ansin lusènto, mistoulino,
lou nèsci la vai querre au founs dóu toumple amar.

O malur! Tout-bèu-just a touca la malino
qu' un tremoulun subit fai trampela sa car;
trantaio, counèi plus, s' enfousquis soun regard
e sèns vido, ennega, toumbo dins la toumplino.

Es terrible, segur, lou peis fèr e testu,
mai quand passes pimpanto, e fresco, e risarello,
bello à faire vira nosto jouino vertu,

pèr lou cor espanta, que crèi vèire Esterello,
la tremoulino es rèn, rèn à cousta de tu,
o chato de vingt ans, o fado encantarello!

VII

ESBALAUVIMEN

Coumo vai que moun iué claus subran sa parpello,
o Dono, quand l' asard vous adus davans iéu?
Coumo vai que moun cor dins moun pitre bacello?
Coumo vai que siéu nec entrepacha, crentiéu?

Se moun cour pèr vous brulo e se moun iué vous bèlo,
ause pas, pode pas vous ama, quand voudriéu,
vous coumo Lauro bravo e mai que Lauro bello,
que durbès voste cor qu' i gràci dóu Bon Diéu.

Acò es ansin!— Pamens de-que ie pode faire?
Poudrai-ti resta fré quand me regardarés?
Poudrai-ti resta siau quand sarés à moun caire?

Per iéu sias un soulèu, sias un lamp pur e fresc,
uno belugo ardènto, un rai palaficaire,
e desvire lis iué pèr que noun m' esbleujés.

Digitized by Google

VIII

A S° MADALENO

O chale! ò ravimen! Ie dison Madaleno!
Emé sa caro douço e soun pourfiéu tant pur
de l' oustesso de Diéu dirias uno feleno:
coumo elo a lou pèu blound, bouco roso, iué d' azur.

Perqué d' amour soulet moun amo es-ti pas pleno?
Perqué un doute negras en iéu fai-ti l' escur?
Santo sorre de Marto, oh! pieta pèr ma peno!
Oh! tu qu' as tant ama te fise moun bonur.

Ause mi vers ansious, pouderouso patroùno;
clino de-vers ma man aquelo tendro flour,
clino de vers moun cor lou cor de la chatouno,

e nous veiras veni jusco à ta Baumo, un jour,
tóuti dous enliassa, pausa emé uno poutouno
un marbre que dira mi gràci e noste amour.

IX

DOUTANSO

Es acò se me ère engana,
se ie disien pas Madaleno,
se foulié desfaire ma treno
e me vèire piéi coundana.

A bravamen mai debana
mi cant, moun desbord e ma peno
e zòu! m' enfiouca mai l' aleno
pèr un noum autre à entouna!

Que voulès? Lou foudrié bèn faire
e lou fariéu tranquilamen.
Es pas lou premié cop, pecaire,

que l' ome viro au premié vènt.
Dien-ti pas que quau chanjo gaire
es provo que a gaire de sèn?

Digitized by Google

X

ENGANA!

Aquelo tubo! ère engana,
car ie dison pas Madaleno.
Me fau dounc reprene la treno
que à refaire siéu coundana.

Pèr la bono fau debana
moun cant, moun desbord e ma peno,
e quand aurai repres aleno
me l' anas entendre entouna.

Aqui, de-que ie voulès faire?
se noun cerca tranquilamen
soun noum veritable e ¡pecaire!

quand lou sauprai, bandièro au vènt
reprendre lèu, teious targaire,
e ma lucho, e ma liro ensem.

XI

ESCALUSTRAMEN

L' ai revisto, o bonur! l' ai revisto eis Alèio,
noblo coumo uno rèino, emé sa sorre au bras;
grando trelusissié dins sa simplo liéurèio
coumo la luno claro au sen dóu cèu negras.

Avié uno raubo blanco e, coumo antan Mirèio,
marchavo alangourido—e sus soun còu bellas
sa caro au ten rousa semblavo uno sadrèio
que lurejo au soulèu dessus li blanc roucas.

De la vèire passa tant bello, tant courouso,
moun amo jouissié, belavo, mudo, urouso;
benesissié lou sort d' aquèu moument astra,

quand la chato en parlant tout à-n-un cop s' arresto,
richounejo, plan-plan reviro un pau la testo
m' arregardo... e subran m' aplanto escalustra.

Digitized by Google

XII

BELAMEN

BOUTO, vai! as bel à t' escoundre,
amigo, dins li liò desert
vo t' esquiha, vo te counfoundre
dedins la prèisso di councert.

Tre que te ie vènes apoundre
un dous prefum embaumo l' èr,
sente moun cor plan-plan se foundre:
me pivèles coumo uno serp.

Que, pèr iéu, enmascanto fado,
respira ti siavo boufado,
bela un moumenet ta bèuta,

es tout lou soulas de ma vido,
es la benuranso coumplido,
es l' unico felicita!

XIII

LOU TROUBAIRE

MADAMISELLO, se poudiéu,
remountarian lou flum dis age
finc à-n-aquèu tèms agradiéu
di grand Coumtesso, di gènt paje.

Di troubaire de Roumaniéu
disènt sa dono en dous lengaje
coumo, pèr un vèspre d' estiéu
lou roussignoulet dóu bouscage.

Nouvèu Bernard de Ventadour,
cantariéu ma crentouso flamo,
cantariéu vosto resplandour;

e vous baiant mi cant, moun amo,
ieu, sariéu voste troubadour
e vous, bello, sarias ma damo.

Digitized by Google

XIV

VOT

VIERJE, pèr voste autar vous aduse un bèu cire,
l' ai mounta tout susant, fisançous e cresènt.
Maire, clinas l' auriho, escoutas-me vous dire:
«L' ame de tout moun cor; fès que m' ame, tambèn!»

Preservas-me dóu mau que di mau es lou pire,
d' un amour rebuta. Dison qu' es un tourment,
qu' es un orre supplici, un esfraious martire,
que lou cor se merfise e soufro, e vai mourènt.

Gardas-nous tóuti dous de marri refoulèri;
ligas-nous pèr lucha ensem contro lou demoun.
Nous tenènt pèr la man descendrem dins lou cièrri,

nous tenènt per la man nous recebres amount;
de bonur, de malur poudès me rendre lèri,
que de l' univers sias lou centre e iéu un pount.

XV

LA MODO ARLATENCO

AIÈR, m' avès pas vist, tu, ta sorre e ta maire :
anavias jusco au Cous, iéu vous ère à-l'après;
soun tant afeciouna pèr segui, lis amaire!
Belave, jouissiéu—mai m' es vengu un regret.

La modo de Paris m' enfèto; l' estamaire
n' a pa 'n capèu plus aut sus un tignoun fa esprès.
As de voulant sens fin, as de riban bramaire,
ta raubo doublo, triplo, envertouro ti pèd.

E me disiéu: de quand sarié-ti plus galanto
'mé capello e fichu cenchant soun pitre nus!
—Se toun pèu blound sourtié d' uno couifo eleganto,

se uno eso aminassié toun sen prim coumo un fus,
l' Arlaten trefouli, te vesènt tant charmanto
creiriè revèire en tu soun antico Vénus.

Digitized by Google

XVI

MA PROUVENSALO

Es elo! la vaqui, ma gènto Prouvensalo!
Regardas coumo es bello emé soun fichu blanc
qu' encadro un cóu tant fin, de tant dóucis espalo
e si dous sen bessoun—coucouroulet d' aglan.

Sa figuro aloungado es aflanquido e palo:
ah! li souci d' amour an de tant dur balans!
Si frisoun sus soun front semblon dos lárjis alo;
digas-me s' avès vist quicon de mai galant?

Noun, ie a rèn de plus bèu que sa taio e sa raubo,
que soun eso cenchant d' embriagant countour
e soun jougne tant prim que sèmblo la primo aubo.

Pèr toun poulit retra, digne d' un escultour,
o dono que à mis iué clarejes coumo l' aubo,
te pode rèn douna, iéu, rèn qu' un pau d' amour!

XVII

PARTIDO MANCADO

En sounjant que, alin vers Ceiresto,
li camin dins li flour cava
embaumavon de la ginesto
e noun se li poudian trouva,

ai passa de ben trísti festo,
madamisello, cresès-va,
e, se ere michant, de ma testo
aurias proun peno à lou leva.

Pourriéu bèn prene moun revenje;
refusa quand l' on a proumes!
mai nàni!—Dau! qu' acò s' arrenje:

dins lou courant d' aqueste mes
refasem-lou.—Vous escumenje
se mancas mai aquesto fes!

Digitized by Google

XVIII

ESTRAMBORD

Oh! se-un-cop rescountras uno bèutà divino,
noblo sènso estre fièro e gravo sèns mourbin;
se un-cop vesès briha uno caro mistoulino,
un ten d' ile e de roso, uno pèu de satin,

dous iué, dous iué d' azur coumo nosto marino,
uno bouqueto ardènto, un pèu long e bloundin,
se-un-cop ausès uno voues que coumo l' or dindino,
se-un-cop sias prefuma coumo d' un jaussemin,

alors sauprès, ami, que avès rescountra aquelo
que me fai trefouli, que me fai tremoula,
coumo dins lou cèu blu tremolon lis estello.

Sauprés que es lou soulèu que m' a reviscoula;
e quand pareissera clinas-vous davans elo
e vous que la veirés, o pople, admiras-la!

XIX

SOULAMI

Pèr-de-que la floureto es pas sempre espandido?
Pèr-de-que flouris pas de-longo lou printèms?
Pèr-de-que es pas toujours calmo e semo la vido,
lou cèu blu, la mar manso, e sol e siau lou tèms?

Dissato, elo risié; vuei es assauvajido.
Ie parle, respond pas. La prègue tant longtèms
qu' à la fin se reviro e touto afrejoulido
me rebalo—o doulour que duraras toustèms!

N' èro plus qu' un ratié, ma tant douço tourtouro.
Lou soulèu pounchejavo alin; èro sèt ouro.
Oh! me n' en souvendrai de tu, matin de mort!

E partiguè countènto e gaio, la barbaro,
me laissant pèr me paisse uno paraulo amaro.
—E recampe en plourant li brigo de moun cor.

Digitized by Google

XX

BALANS

Lou vèspre ère à si pèd, elo urouso, iéu flame;
ie disiéu moun amour—sourrisié sèns parla,
e l' endeman matin, de l' amour sagela
emé un cisèu d' acié, duro, coupè lou liame.

Desempièi ie a dous ome en iéu: e rise e brame.
Moun amo es abrasado e moun ime es jala.
Siéu l' aucèu que la serp tuio e tèn pivela;
ma bouco dis: «L' ahisse!»—e moun cor respond: «L' ame!»

Moun amo es un infer—èlo, aquèu paradis!
E quand soulet la niué la duerbe e ie descende,
ma ràbi crido au cèu «*Revenje!*» e la maudis.

«Oh! que Diéu te lou rende! Oh! que Diéu te lou rende!»
sabe dire qu' acò; acò 's moun soulet cris
—e, malurous! encaro ai póu que Diéu m' entende!

XXI

L' AHOUR

Es l' ahour: lou soulèu sus li piué chanjadis
dardaio rouginas si darrié rai de flamo.
Lou piéu-piéu dis aucèu fai plaço à la calamo
e la mar, eilalin, plan-plan s' ennevoulis.

L' oumbro crèis e di mount sus lou plan s' espandis,
lou ventoulet sèns brut fai boulega la ramo;
es l' ahour pèr la terro—es l' ahour pèr moun amo,
que coumo un orro niué, lou segren l' envahis.

La tristesso me pren que que fague e qu' assaje.
Luche e toumbe; me lève e cabusse toujours
e ma migo, dóu tèms, auto, sus moun passaje

aubouro en l' èr sa testo e ris de ma doulour,
après m' avé enserta dins lou cor soun eimaje.
Oh! qu' acò es paga car un moumenet d' amour!

Digitized by Google

XXII

LOU PIN

Amount, aperamount, à la cimo dóu baus
l' avès pas vist lou pin, dedins tonto sa glòri?
Rusco forto, pèd founs, rampau fier, ramo flòri,
es grand, vigourous, jouve e cren pas li trebaus.

Desempiéi trento iver desfiso lou mistrau,
la chavano, lou lamp, lou tron e soun tafòri,
mai l' aubre a póu: tremolo: àbas, dedins la bòri
vèn de vèire uiausa l' acié de la destrau.

L' ome sens pieta mounto, e pico, e l' espalanco.
E desempiéi lou pin, dessus soun pèje tort
plouro, tout prasina, sa forço e si grand branco.

Tu tires de toun sen, Pin, de lagremo d' or,
e iéu fau coumo tu: blessa d' uno man blanco,
tire de vers saunous dóu fins founs de moun cor!

XXIII

DESFECI

Sus l' areno poussouso, aflanqui, sènso voio
quand s' es proun esfoursa, lou luchaire relènt
cabusso amaluga souto un bras mai valènt;
alors plus gis d' envan, de sourire e de joio!

—La vèlo es estrassado e l' aurije es vioulènt:
a bord, tóuti soun mut, plus de cansoun galoio.
Lou pavaioun en tros, bagna, penjo sèns croio:
feblo nau, siès lou jò de la mar e di vènt!

—Acò 's tout iéu! la lucho à la fin es trop forto.
Sus moun amo uno femo a pausa soun ginous
e lou levara pas que noun la sènte morto.

E iéu, paure jouvènt, que cresiéu is iué dous,
me laisse mena au flot d' amarun que m' emporto
e counèisse plus rèn que l' òdi e lou desgoust.

Digitized by Google

XXIV

L' AMOUR VENDEDIS

Vo! pèr l' amour de Diéu, crestian, à tu crestiano
t' ai demanda en aumorno un pau d' amour bèn pur,
bèn fort, pèr m' apara de la fleblesso umano,
bèn caste, coumo un rai de soulèu dins l' azur.

Te disiéu à ginous: «Ause-me, Soubeirano!»
T' ai prega li man jouncho. Oh! que toun cor es dur,
car entre dous *Pater*, de matin, fiero e vano
m' as tout, tout refusa, l' amour e lou bonur.

Ah! rises, en vesènt qu' á ti pèd me desole?
E bèn, gardo lou vin que m 'aurié embriaga;
moun cor n' atrouvara, sabe mounte e ie vole.

Ço que se vend es faus, impur, marri, farga;
tant pis!... me ie as foursa, me refuses, n' en vole,
n' en croumparai—e Diéu te lou fara paga.

XXV

ENGARDAMEN

Passo d' ouro que l' amo, enebido, trantaio
souto lou pes grevant dóu jour que vai e vèn.
Lou vici e la vertu se ie donon bataio;
l' envejo viro un cor coumo un guidoun lou vènt.

Clin de-vers lou pecat, l' ome cerco e pantaio.
A fam d' impur delice e rarejo l' aven.
Se laisso pivela pèr l' iué, lou biai, la taio
dóu fihan fret e faus que souris e se vènd.

Aquelo ouro a souna mai d' un cop pèr moun amo.
Tout la fasié esquiha sus lou camin fangous:
caprici, iro, despié, sang jouve que s' enflamo,

e pamens n' ai jamai passa moun orre goust.
Voulès-ti saupre, ami, quand lou cor crèmo e bramo,
ço que lou póu ansin garda?—Es lou desgoust.

Digitized by Google

XXVI

REVIRADO

Quand l' ome pico un chin, la bèsti lacho e basso
se rebalo à si pèd e lou vèn caressa
en ie lipant li man—fiéu d' uno noblo raço
jusco aqui la cadeno a pouscu l' abaissa.

Mai quand l' ome escoundu dedins l' oumbro negrasso
tiro su''n fier lioun e fai que lou blessa,
lou blound rei dóu desert se reviro e l' estrasso:
perdouno pas lou cop que l' a pas ravessa.

Toun èr dous, toun iué faus, ta lengo qu' embelouso
m' an perèu matrassa souto un vièi porje, aier;
siéu touca, mai noun mort, maladrecho ufanouso.

Ah! saupras que siéu pas lou chin que japo e sert,
que bèn mai qu' un lioun ai l' àrpio despietouso
e que porte en moun pitre un cor d' ome, aut e fier.

XXVII

VIEIOUNJE

Me rebutes, ò chato, e passes inumano;
te creses e fas bèn! Proufito, car abas
vese la punicioun—lou vieiounje—que plano;
t' aura lèu, bello, alors veici ço que vendras:

cap frounci, cors arna, blesi coumo un estras,
entre un chin emé un cat vièiras tristo e nano;
sourdo coumo un toupin, gouto pendènto au nas,
regretaras trop tard d' estre estado tant vano.

Sènso dènt, front pèla, soufro-doulour di tiéu
rebouliras, laissado e fau que tout s' arrenje
pèr que t' amousses plan coumo un fré recaliéu.

Aro, espoumpis-te douc! Bouto! aurai moun revenje
quand, tóuti te quitant, restara plus que iéu,
iéu que rirai alors e que aro t' escumenje.

Digitized by Google

XXVIII

CADABRE

Siès bello, acò 's verai; te creses, es segur.
Ço qu' es segur tamben, o malo despichouso,
es que la vido es courto e que la mort couchouso
vèn de garapachoun coumo fai un voulur.

E quand saras couchado en toun cros vermenouso,
alors, adiéu la croio e li bèus iué d' azur!
E pièi cent ans après, belèu, fasènt lou fur
un jour, quauque pacan te veira, secarouso,

e tirara parti de toun loungaru cors:
ti cambo serviran pèr espaussa l' aigagno,
ti bras pèr galoubet, ti costo pèr baragno,

tis osse pèr matau, ti long pèu pèr escagno
— e coumpliras ansin lou prouvèrbi dóu porc
qu' es jamai bon en rèn, se dis, qu' après sa mort!

XXIX

MENUGE

Ere fóu de doulour, de despié, d' ahirançò
e me disiéu: «Bessai pourras enca gari!»
E m' alandèrc luèn di raro de la Françò
pèr rescountra la mort, lou soulas vo l' oubli.

Cimo dóu Mount-Serrat, Roco Je maluranço,
aven de Collbatò, de garagai empli,
Gou de Lyoun toujours plen d' aurije e d' estranso,
cratère tout fumant dóu Vesúvi cnnegri,

ai tout vist, tout prova, tout assaja de bado.
Aigo, terro, roucas an lassa mi cambado;
rèn ie a fa, ni la mar ni la mort m' an vougu.

Sa caro de moun cor n' es panca derrabado;
menèbre siéu parti, menèbre siéu vengu:
siéu de-longo lou meme e pantaie d' iué blu!

Digitized by Google

XXX

DESBOUTOUNAJE

PÈR-DE-QUE avès pas mai tasta, Madamo?
pèr-de-que avès pas mai interrouga,
car avès segur bèn vist que moun amo
avié grand besoun de se descarga?

Avès cren belèu, à moun cor que bramo
de faire trop mau per lou relarga?
Mai sabès-ti pas que tout, quand l' on amo
es bèn vengu, plai, e se póu larga.

Iéu siéu basti ansin: ma crento es estrèmo,
coumo un caragóu moun amo s' estrèmo,
desboutounas-me, me rendrés countènt:

uno man d' elei que l' amista guido
que vous chaspo plan, que plan vous desbrido
es toujours tant douço e fai tant de bèn!

XXXI

LOU NOUM

QUAND te demandaran: Couneisses uno chato
que d' un paure felibre en un jour de lesi
s' amusè coumo un cat s' amuso d' uno rato?
Noun sai ço que diras; mai voudriéu bèn t' ausi...

Pèr iéu, te laissarai lou velo que t' acato.
Coumo li Sant de Diéu, bello, m'as fa joui
e coumo li dana, duro, m'as fa soufri;
eres tant bravo alors; aro siès tant ingrato!

Tout ço que pode dire es que li roucas d' or
qu' à la font de Vaucluso, alin, s 'aubouron flame
sabon mai d' un secret de noste trop court liame.

Mai testo clino, iué claus, dent sarrado, emé esfort
retendrai sus mi labro un noum que adore e qu' ame:
res lou saupra jamai que ma testo e moun cor.

Digitized by Google

XXXII

L' ATAHUD

Adusès-me bèn negre un long drap mourtuàri
brouda de pur argènt, emé crous e galoun;
adusès-me bèn blanc un mince et prim susàri
e uno caisso de mort e'no caisso de ploumb.

Metès lou drap dessus, pièi lou toi funeràri,
pièi dins l' artaud ploumba estendès lou chifoun.
Vai bèn!—Ie manco plus que l' os au relicàri;
tenès, vaqui moun cor, pausas-lou plan e founs.

Pièi quand li lamp, li tron, la broufounié, l' aurasso
estrassaran l' escur d' uno grand niué negrasso
dins lou champ dóu repaus pourtas tout sèns ferni,

e ie escrieurés dessus «¡Tuia pèr uno femo
aqui jais un bèu cors!»—Sèns toumba uno lagremo
mut, fré, tournarés pièi, e tout sara feni.

XXXIII

LOU CIRE

Ie aviéu pourtant mounta, fisançous, un bèu cire;
ie aviéu pourtant prega coumo prègo un cresènt.
Amour, crento, prejit, li ère tout ana dire.
«Vierje, l' ame, disiéu, fès que m' ame tamben!»

Demandave lou bon, m' es avengu lou pire:
la chato m' amo pas, m' amo plus, ò tourment!
Preguièro, cire, vot, plour, fisanço, martire
coume vai, coume vai que tout me sert de rèn?

Perèu cènt cop lou jour me pren de refoulèri
contro elo, contro iéu, contro Diéu. Un demoun
m' anisso. Tout roumpu breguigne dins lou cièrri,

e quand soufre estendu, vesènt lou cèu amount,
noun sai ço que me tèn, à mita fóu e lèri,
de ie esçupi un blasfème en ie moustrant lou poung.

Digitized by Google

XXXIV

COUNFOUNDIMEN

Taiso-te, dessena, que noun moun det te acable!
Tu que ères pas aier, que saras plus deman,
es tu que vos sounda mi mistèri insoundable,
destapa lou secret que t' atapo ma man?

Me benissiès aier.—Vuèi ploures, perque ensable
d' un pau d' azur un iué, d' un pau d' or un front blanc!
tant que ie aura de cor, ie aura de miserable:
es la lèi e lou cèu se gagno qu' en amant.

Sabes-ti ço que tèn, nèsci, soun cor, sa testo?
Gouto, gran, pount perdu dins l' espai e lou tèms,
sabes-ti l' aveni?... sabes-ti si tempèsto?...

Responde!. .—Dises rèn?... Apren-lou dounc, jouvènt:
siéu paire, siès moun obro, obro basso e celesto
mai tis iué soun calu—e fau tout pèr toun bèn!

XXXV

PENTIMEN

Perdoun, Segnour, perdoun!... Mèstre bon, juste e ferme,
me vesès tout countrit, coumo un enfant pentous.
Ai blasfema, Segnour! n' embrigues pas lou verme
qu' assajè d' escupi sa bavo enjusco à vous!

La car febló e l' esprit viéu, plen de marri germe
veson rèn que lou mau dins voste gouver blous.
Nous avès fa lou cor pèr un bonur sèns terme
e que ie faut, boumbis, se revolto!—Es afrous!

Jaise tout matrassa pèr uno chato fèro;
sente despièi un an de doulour senso noum;
ai parla coumo un fóu; escoutas ma preguièro

qu' auboure de la pousso, à man jouncho, à ginoun :
«Fagués ço que vous plai; moun amo en vous espèro.
«Soufre e me fise à vous.—Perdoun, Segnour, perdoun!

Digitized by Google

FENICIOUN

Ah! coumo lou malur vous desgousto de tout!
es un avertimen que lou Segnour nous mando
qu' eici tout s' esvalis, tout es tempié, tout brando
que la vido es la draio e lou toustèms lou bout.

Noste iué descabestra vèi lou real pertout:
l' ome es faus, lou bèu fousc, l' art van, l' envejo grando,
la roso toumbo flour, lou mounument s' esbrando,
touto glòri es bufèco e n' en sias lèu sadou.

L' ai deja reçaupu l' avertimen. Me vire
e vese que nescije, égouisme, doulour,
messorgo dins li mot, messorgo dins li rire;

vese que joio fausso amagant d' orre plour;
tambèn fuge lou mounde e vers vous me revire
car ie a que vous, moun Diéu, que sias digne d' amour!

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMI ESTRAORDINARI

(TRAGEDIA)

Premi ofert per la Excma. Diputació provincial de Barcelona.

Núm. 14.—ALMODIS, tragedia en tres actes, de *Don Francesch Ubach y Vinyeta.*

Digitized by Google

Digitized by Google

ALMODIS

TRAGEDIA CATALANA EN TRES ACTES Y EN VERS

Á L' EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL

DE BARCELONA

En agrahiment de la protecció dispensada als artistas catalans, li dedica aquesta obra á sos estímuls deguda,

F. UBACH Y VINYETA.

6 Juny de 1880.

Digitized by Google

Haventnos proposat, al traure de la nostra historia l' assumpto d' aquesta tragedia, escriure una obra que encara que literaria, no fos despossehida d' aquellas condicions avuy dia essencials per esser representable, nos hem permés suposar als fills bessons de Berenguer y Almódis de menos edat de la que realment tenian en la época de la acció de la tragedia. Aquesta petita llibertat, sols al historiador perceptible, no respon á altre propósit que lo d' eliminar de la acció dos personatjes, que per las circunstancias que en lo nostre teatre concorren, oferirian no pocas dificultats. Per lo demés la obra es rigurosament histórica y pot comprovarse llegint á Próspero Bofarull y Víctor Balaguer.

Digitized by Google

PERSONATJES

ALMODIS. Comtesa de Barcelona, 34 anys. Carácter violent y desconfiat á la vegada, que la conduheix á suposar en los altres sas propias intencions, volguent esser estimada de qui ella aborreix, y objecte de respectes que no sab inspirar. Usa vestít clos de coll y punys y demunt d' ell túnich cenyit de mánegas amplas; tapins brodats; faixí de caps llarchs, nuat devant, cofia de ret ab garlanda y 'l cabell penjant en una sola cua trenada ab perlas.

BLANCA. Esposa repudiada de Berenguer, 30 anys. La propia dignitat y l' amor que encara porta al espós que l' ha deixada, regulan totas sas accions, y la natural gelosía que sent per la dona que l' ha sustituhida en l' amor del marit, tant y mes que en odi á ella, lo manifesta ab dolorosas reconvencions al voluble espós. Vestirá á semblansa d' Almódis peró de colors foscos, sense galas y ab manto folgat que li permeta cubrirse tota.

BERENGUER. Comte de Barcelona, 45 anys. Justicier y seré, y al mateix temps conciliador y altament sensible; entre 'l carinyo que sent pel fill y per la esposa y l' odi que aquestos mutuament se portan, cerca forsas d' energía per imposar los afectes á que 'ls dos se mostran reacis; y en sa grandesa de Princep vencedor y estimat dels súbdits, ha de véures fent la felicitat de tothom menos la de la seva familia. Vesteix trajo de cort, ab la garlanda comtal, doble túnich, lo de demunt mes curt, y manto cordat á la espatlla; calsa justa de dos colors, tapins de pell, bonet de bellut ab xapas d' or, cinter y espasa richs y tusó ab planxas de sants.

PERE RAMON. Primogénit del Comte, 24 anys. Melancólich per naturalesa, treballa desastrosament sa imaginació l' odi de la madrastra, la qual voldria foragitar de son cor l' anyoransa de mare en que 's consum; y si be s' esforsa,

Digitized by Google

per amor á son pare, de no faltar en res á la madrastra, aquesta, ab sas violencias, fa infructuosos sos bons propósits. Vesteix cota de malla fina, túnich demunt d' ella, cervellera de metall, brodat cinter y espasa de brunyida empunyadura.

PONS D' ULLASTRELL. Confident del Comte, 70 anys. Cavaller recte y amant de sos Princeps, cerca en la prudencia filla dels anys, los bons concells que pugan desvaneixer las malas volensas de la familia comtal. Usa trajo de cort sens adornos, de color fosch y bonet senzill.

HUCH DE CORBERA. Cavaller de la cort, 32 anys. Pretenent de Blanca, per amor á la qual cerca avivar l' odi de Pere Ramon á Almódis, cregut de ferse benvoler de la primera empenyent la segona á la desgracia. Vesteix mallas y túnich, capell de ferro y cinter de corretja ab espasa y punyal.

PONTI. Juglar. Servidor de Pere Ramon. Carácter apocat y temerós en extrem. Trajo de donzell; á la primera surtida, capa llarga y un insturment de corda dels mes usuals entre la gent del seu art.

ADEL. Esclau blanch, de la Comtesa Almódis. Retret y fogós á la vegada, ho subordina tot, sentiments y accions, al logro de sa llibertat. Túnich clar, nu de cap y brassos; argolla de plata de la que 'n penja una cadena de tres ó quatre dobles, cenyidor y punyal á la moresca.

RUF. Home del poble. Trajo pobre.

BERNALT. Com l' anterior.

CAVALLERS I y II. De la cort del Comte.

HOMES I y II. Del poble.

DOS HERALTS. Ab senyal del Comte al pit.

DOS SOLDATS. Ab capell, escut y llansa.

Patjes, Escuders, Soldats, Monters, Criats, Damas, Cavallers, y homes y donas del poble.

L' acció á Barcelona, l' any 1070.

Digitized by Google

ACTE PRIMER

Pati interior del palau dels Comtes de Barcelona, d' estil románich bizantí. Al fondo porta gran y un tant adornada, que dona pas á la sala d' armas, demunt la qual tréu volada una galeria cuberta, ab obertures al primer pis, sostinguda per robustas ménsulas acarteladas. A la part dreta del espectador, la escala que facilita l' accés á las habitacions principals, dividida en dos rams; lo un baixant desde 'l primer bastidor fins á poca altura del derrer, presenta per testa al públich, l' arch en que descansa; lo segon baixa de frente desde 'l replá al nivell del pati; al comens de la brana, qu' es de pedra ab calats circulars á regular distancia l' un del altre, la graella d' illuminar lo pati, al cim d' un senzill barrot de ferro. A la part esquerra un arch ampla y aixatat, ab parets murals fins á terra, sosté la estancia principal que treu al pati per una finestra partida per dos columnas y cobeja la porta major del edifici, ó siga la del exterior. Prop la escala un pujador per cavalcar y sota d' ella un petit ingrés á las dependencias dels grarelas del palau; escuts senyorials treballats al mur, banchs de pedra, etc., etc.

ESCENA PRIMERA

RUF, BERNALT, ADEL, PONS, HUCH, BLANCA,

patjes, escuders, gent del poble y soldats del Comte; los uns á la porta de la sala d' armas y los altres entrant y surtint y formant grupos per la escena.

RUF. *A Bernalt.* No seré pas jo qui diga
si está ben fet ó mal fet.
BERNALT. Al món no hi há res perfet;
mes tot lo que al home obliga
á respectá' al séu semblant,
es d' estimarse.
RUF. Ho sería,
si lo que 's pacta 's cumplía.
BERNALT. *Ab temor.* Baixa 'l tó que 't sentirán.
RUF. ¿Que hi vol dir? ni tu ni jo
tenim á perdre gran cosa.
BERNALT. Donchs jo tinch per molt honrosa
d' en Berenguer la intenció.

Digitized by Google

RUF. Qui 'n dupta? mes feudaters
no som tots d' ell.

BERNALT. Los usatjes
tractan de tots los llinatges,
desd' esclaus á cavallers.

RUF. Quantas cosas se predican
y quantas se 'n sagramentan,
que 'ls que imposarlas intentan
son qui menos las practican.

BERNALT. Que hi vols fer!

Temerós per haverse adonat que Huch s' ha aturat á escoltarlos.

RUF. *Ab intenció per Huch.* Jo?... perxó 'm rich
del que 'n Berenguer ordena;
lo pa de mes bona mena
voldria...

HUCH. Donchs jo vos dich
que á partir desd' aquest dia
molt mellor lo menjaréu,
perque ab l' usatge, podréu
saborirlo ab alegria.
D' avuy no será 'l voler
del Senyor qui al vassall lligui,
la lley será qui l' obligui
á cumplir lo que deu fer;
y en recíproch cumpliment
d' alló ab que al senyor serveixi.
la lley, fará que cumpleixi
aquest ab ell prudentment.
La vida será sagrada,
la hisenda será segura,
la servitut menos dura,
la dona mes respectada;
que, de 'n Berenguer la ploma
al signar aquesta lley,
á ser home baixa 'l Rey
y l' esclau puja á ser home.

Huch ditas las anteriors paraulas, torna á confondres entre 'ls grupos de la escena, Ruf y Bernalt lo segueixen ab la mirada y després de una xica pausa reprenen la conversa interrompuda.

BERNALT. Potser si que siga així.

RUF. *Irónich.* Dit de tant bona manera...

BERNALT. Y qui es?

RUF. En Huch de Corbera.

BERNALT. Caballer recte. *Ab elogi.*

Digitized by Google

RUF. Per mí
tots ho son, menos lo méu.
BERNALT. Per tot se trova un pitjor.
RUF. No servir fora 'l millor.
BERNALT. Cadascú es com l' ha fet Deu.
Ves tu si no 's cambiaria
ab un dels dos aquell? *Signant á Adel.*
RUF. Prou.
BERNALT. Be es mes pesant lo seu jou,
pobre esclau!
RUF. No hi neixeria.
BERNALT. A qui n' es algú le 'n fa.
RUF. Qui 'n fá també se 'n pot veure.
BERNALT. Això tindrian de treure.
RUF. No ho veurém, mes ja vindrá.
BERNALT. Si es cert lo que n' Huch ha dit
y ab nosaltres allí 's pensa... *A la sala d' armas.*
Fuig!

Apartant á son company de conversa perque no toque á la roba de Adel que s' escau á passar prop d' ells.

RUF. Que?.. *Que no se 'n adonava.*
BERNALT. *Naturalitat.* No prengués á ofensa
lo frech nostre en son vestit.
RUF. *Irónich.* No veus? això 's té per mal
y no falta qui ho castiga.
Som cans! som gent enemiga!
BERNALT. *Ab recel.* Veig que t' enfilas molt alt.
RUF. Es lo únich que fer se 'm deixa.
BERNALT. Renega, peró treballa.
RUF. *Clohent los punys.* Llaura, sega y bat... la palla
per tu, pel senyor la xeixa.
BERNALT. Adeu. *Volentse retirar.*
RUF. Poruch!
BERNALT. Veig que 'ns mira
l' esclau blanch de la Comtesa.
RUF. Digas lo seu ca de presa.
BERNALT. Perxó es que temor m' inspira.

Aludeixen á Adel que als móures per la escena, á voltas los observa com fa també ab los dels altres grupos. Ruf y Bernalt al créures que 'ls espia, s' apartan un del altre y van á confondres entre la gent de la escena. Pochs moments avans, van baixant del fondo, fins quedar en primer terme, Huch galantejant á Blanca que procura parlar poch y baix, y cubrirse ab un mantó per no esser coneguda. Adel molt dissimuladament l' observa y deixa compendre que l' ha coneguda.

Digitized by Google

HUCH. *Apart.* Ella es; á pesar del vel
al moment la he coneguda;
mes, ab quin fí haurá vinguda
aquí?...

Blanca passa d' una part á l' altra procurant cubrirse, Huch no deixa de perseguirla.

ADEL. Vigilém Adel,
que 'l que ha previst la Comtesa
s' encamina á ser vritat.
HUCH. Senyora, no us será grat?
BLANCA. Cavaller...
HUCH. Sentirme us pesa?
BLANCA. Jo...
HUCH. Ab vostres desdenys feriu
un cor que per vos s' arbora
y sou injusta, Senyora,
injusta sens cap motiu.
Si Deu vos ha feta hermosa
per sobre sas maravellas,
dantvos per ulls dos estrellas
de la volta lluminosa,
y á mí d' aquests ulls lo raig
á vos lo cor se m' enmena,
per qué 'm mireu tan serena
quan per vos á morir vaig!
BLANCA. Calléu. *A mitja veu.*
HUCH. Acepteu la oferta
del qui servirvos voldria.
BLANCA. A prop méu no hi ha alegria
ni felicitat cumplerta.
HUCH. Jo us la portaré.
BLANCA. *Rodant lo cap.* Deliri.
HUCH. L' amor, com la primavera
los camps, los cors regenera.
Deixéu que per mi sospiri
vostre cor, sigau piadosa
y sabréu lo qu' es ventura:
lo goig que l' amor procura
es l' únich que al món se gosa.
BLANCA. Cert, molt cert; perxó no puch
al vostres afanys atendre,
del meu cor tan sols la cendre,
y ja freda, aquí dins duch. *Pausa.*
No sabriau tal vegada
qui soch? de la meva historia

Digitized by Google

no voleu ferne memoria
ó es que apenarme us agrada?
Sinó, com vos fora grat
de viurer en las ruinas
d' un cor, ó be en las espinas
d' un roser ja desflorat!
Deixáume en pau, cavaller,
en ma trista desventura;
no mancará una hermosura
que ditxós vos puga fer.

Blanca parlá molt tristament y á mitja veu, contrastant ab Huch qual manera de dir y de portarse demostra l' ardencia de la passió que per ella sent.

HUCH. Deixarvos?... no es pas possible.
¡Com viure, si no us puch veure!
Tentat estich ja per creure
que un altre... torment horrible!...
Oh! no; jo tinch de desfé'
de mon amor ab la ardencia,
lo gel de la indiferencia
que tant esmortuida us té.
Jo us tornaré compassiva
á forsa de prechs; mas queixas
sonarán en vostras reixas
constantment, y á ellas esquiva
de ser un jorn deixaréu,
si es que pérdrem vos doldría.
Ay, si 's tornás gelosía
mon amor!...

BLANCA. Calléu, calléu,
que molt mes ardents protestas
s' han vistas desvirtuadas.

HUCH. No foren, si s' han trencadas,
fillas del cor, com aquestas.

BLANCA. Perduda la fé tinch ja! *Sospirant.*

HUCH. Y viviu?

BLANCA. Encara puch
odiar! *Ab forsa, peró á mitja véu.*

HUCH. Com!

BLANCA. *Suplicant.* Deixéu, Huch,
deixéume en repós está'...

Blanca, cubrintse ab lo vel, se retira al fondo, coincidint trovarse ab Adel, que vé en direcció oposada á la d' ella.

HUCH. *Mirantla anarsen.* No he nascut pas per cedí'
y vuy vencer ta esquivesa...

Digitized by Google

Té celos de la Comtesa
y me 'ls encomana á mí!

ADEL. *Apart.* L' antiga muller del Comte
ab lo company del Infant
á cau d' orella parlant...
sápigau n' Almódis prompte.

ESCENA II

LOS MATEIXOS, PERE RAMON, Y PONTÍ.

Lo primer surt de la sala d' armas y se dirijeix directament á Huch. Lo segon entra per la esquerra y 's queda entre 'ls grupos del fondo fins que se indica.

PERE. *A Huch.* ¿Cóm nó á dins?
HUCH. *A Pere.* ¿Cóm surtiu vos?
PERE. A finir va la sentada.
HUCH. Signar potser no us agrada
l' Usatge?
PERE. No hi manco. Abdós
mon pare y la seva esposa
ja ho han fet... ab tanta gent
s' está allí molt malament...
aquí ja es un' altra cosa.
HUCH. N' obstant, los de dins vindrán...
PERE. No 'm será forsós lo seure
á frech de qui no 'm pot veure.
Mes que dich!... *Reprenentse á ell mateix.*
HUCH. No ho sento, Infant.
PERE. Si ho sabs, si ho sabs tant com jo
l' afecte que 'ns inspirém;
y encara volen...
HUCH. Deixém
aquest punt.
PERE. Será milló'!
HUCH. Qué veig! un juglar. *Adonantse de Pontí.*
PERE. Si tal.
HUCH. A bon hora arriba, encara.
PERE. D' hont será?
HUCH. Sembla fer cara
de carcassés.
PERE. Me 'n sab mal.
HUCH. Qui sab! si us pugués serví'...
PERE. Servirme á mí?... *Sens compendre.*
HUCH. *Intencionalment.* De vegadas

Digitized by Google

hi há historias disfressadas...

PERE. *Apart.* Quina idea; potser si
que 'll sabrá...

HUCH. *Apart.* Veig que s' hi pensa.

PERE. *Apart.* No l' he anat pas á cercá'.
Tinch de veure si 'm dirá
que 's diu d' ella per Provensa.

HOME I. Siga un serventés.

BERNALT. Deixéu
que ell mateix escullir puga.

Baixant del fondo ab molta altra gent que venen instant al juglar Pontí perque 'ls deixe sentir una de sas cantadas ó narracions. Aquest, ab la lira á la ma, se disposa á compláurels, formantse un corro en quin centre ve ell á quedar. Pere Ramon y Huch quedan á la esquerra, un xich apartats, peró escoltant. Adel á la part oposada.

RUF. Com més d' un aprés no 'n duga...

HOME II. Si 'n treuhen per tot arréu.

BERNALT. Calléu tots.

RUF. Y tu també.

PONTÍ. A l' honor de la Comtesa
que en terra barcelonesa
fá estimar lo Carcassé.

Moviment per part de Pere Ramon al qual conté Huch. Ponti, després de una petita pausa, arrenca un breu preludi á son instrument y 's posa á recitar, acompanyantse ab molt suau melodía.

PONTÍ. *Recitant.* Fou un miracle del art diví
lo que juntava tantas bellesas:
demunt la fulla d' un gessamí,
dugas estrellas del Cel despresas
varen lluhí.
A la besada d' aquella llum
rosas floriren, clavells també,
que cap vent mata ni 'l sol consum:
com hi há en ellas, jardí no sé
de mes perfum.

Filla, ma filla—lo Carcassés
diu á la hermosa, joya del món.—
que ma corona vals tu molt mes,
y al punt la seva pósanli al front
los Berengués.
Allá 'hont la planta posa 'l seu peu
corra la gloria, somriu l' amor;
com á penyora la envia Deu

Digitized by Google

per darnos provas ab tal tresor
del poder séu.

Si es recordansa del Cel sa cara
y 'ls cors palpitan á son accent,
mes sa bonesa, mes es encara,
ningú pot dirho lo que se sent
al dirli: mare!
ningú pot dirho quanta dolsor
brollan sos llabis al dirvos fills;
no trovarian pas goig mellor
sirvents y pobles y quants pubills
te son amor.

Demostracions d' aplauso per part dels oyents, esceptuats Ruf y Pere Ramon, quins impulsos de protestar conté Huch. Pontí, sens apercibirsen, recull ab la gorra las dádivas que tenen á bé allargarli los qui l' han escoltat.

BERNALT. Superba cansó.
PERE. Per Déu
que á gosar l' esquarterava;
qui no 's creurá' que parlava
lo juglar, per torment meu!
HOME I. Aquí tens quatre dinés. *A Pontí.*
PONTÍ. Mercés mil.
HOME II. Aquí 'n tens sis.
HOME I. Que torne á cantá' es precís.
PERE. No vull que la cante mes. *Apart, peró alt.*
ADEL. Aquesta cadena d' or,
si hi tornas altra vegada.

Se tréu una cadena d' or que porta al coll y la allarga al juglar Pontí, peró al mateix temps se adelanta Pere Ramon qui després d' obligarlo á retirar lo que anava á cedir, ne entrega una de mellor, en pach de lo contrari que l' esclau Adel pretenia recompensar.

PERE. Esclau!... qui te l' ha donada? *Prenentli.*
vesla á torná' á ton Senyor. *Tirantli al peus.*
Té, aquesta es de pedras finas. *Al Juglar.*
PONTÍ. Qué disposéu?... *Fent cortesía.*
PERE. Que aquest cant
no repeteixis.
HUCH. Infant,
que anéu á dir?...

Huch aparta al infant Pere Ramon per contenirlo. Lo Juglar y 'ls que l' han escoltat se retiran á segon terme y alguns se dispersan. Adel se 'n va plé de despit.

PERE. *A Huch.* No imaginas

Digitized by Google

qu' es un insult cada mot,
un sarcasme que á la cara
se 'm tira, aplaudit encara
per la xusma? Massa y tot
he fet deixantlo acabar.
¡Qu' es l' honor dels Berengués!...
d' un sant, que 's diria més
del que acabo d' escoltar!

HUCH. *Ab intenció.* No obstant... d' igual terra son
lo juglar y la Comtesa,
y pot sapiguer... finesa
es lo cant, després...

Pere Ramon se dirigeix á Pontí, després de un moment de vacilació.

PERE. Respon,
juglar, vols servirme?

PONTÍ. Vos
sabréu si l' honor mereixo...

PERE. Vestir mos colors te deixo;
viurás aquí. *Al palau.*

HUCH. *Apart al juglar.* Generós
es en estrem.

PONTÍ. *Després de un moment.* Aceptat
y manéume á vostre pler.

PERE. Canta, donchs; mes, te de ser
de gesta, d' algun passat
del casal de Barcelona.

Parlant alt perque 'l senten los circunstants, los quals al adonarse que 'l juglar se disposa nova volta á cantar, van formant rotllo altra vegada, peró se dispersan tots al presentarse en escena los personatjes que surten de la sala d' armas.

RUF. Si, si, que canti de guerra.

BERNALT. De las glorias de la terra.

PERE. *Apart.* Veurém que sab d' eixa dona
que al comens de la jornada
l' infern posa en mon camí.

PONTÍ. ¿Voléu una albada? *Als que l' escoltan.*

HOME I. Sí.

HOME II. Sí, sí.

HUCH. Ha finit la sentada.

Al veure sortir de la sala d' armas al Comte ab tota la cort.

Digitized by Google

ESCENA III

LOS MATEIXOS, BERENGUÉR, ALMODIS Y CAVALLERS, PATGÉS Y HERALTS.

Los heralts desde 'l llindar anuncian al Comte. Aquest que surt donant la má á la Comtesa, seguits de dos patges, de Pons d' Ullastrell y tota la cort, se situa al mitg de la escena; los cavallers á la dreta y 'ls demés á la esquerra, entre 'ls quals Blanca procura no ser conseguda. L' esclau Adel derrera la Comtesa á poca distancia; l' infant Pere Ramon y Huch de Corbera, en primer lloch de la cort.

LOS HERALTS. Lo Comte. *Baixant las massas.*
BLANCA. *Apart.* L' instant s' acosta.
ADEL. *Apart.* Tinch d' advertí' á la Comtesa.
BERMALT. *A Ruf.* Aquí 's véu quanta grandesa
té 'l comtat.
RUF. Mes no 'l que 'ns costa.
PONS. Víctor al Comte! *Lo poble 'l victoreja.*
CAVALLER. Tribut
mereix, peró may com ara.
PONS. Gloria á Berenguer! *Víctors del poble.*
CAVALLER. Al pare
de tots, que serho ha volgut.
Víctor general. Pausa.
BERENGUER. Poble honrat que á son senyor
ajuda á engrandir la terra,
soldat de la patria, en guerra,
y en pau, constant feynador:
mereix per abdós serveys
l' amor que per ell sentim
y ab joya inmensa venim
d' enriquirlo ab novas lleys.
D' avuy, per petit que sia
de Barcelona 'l Comtat,
á Europa exemple haurá dat
del qu' ella avans fer devia.
Treuga, pau, virtut y amor
fan que 'ls pobles s' engrandeixen,
quant mes los vassalls s' uneixen
mes per ells pot fe' 'l senyor,
y en aixó fundamentant
l' obra que de fe' acabem,
véureus ditxosos pensem
d' aquests usatges gosant.

Digitized by Google

D' avuy podréu comprá' y vendre
lliurament sens pagá' escot;
jutges tindréu tots, en tot,
ningú á un altre podrá ofendre.
Matar será crim. També
casarse per furt d' herencia;
no hi haurá en lley diferencia
de vassall á cavallé'.
Ni 'l mes poderós senyor
será jutge en casa seva;
cristiana, mora y jueva
son duenyas del seu honor.
Cástich tindrá lo perjur,
qui trahirá aquell qui besi,
ferir ab arma á qui resi,
de la llar rompre 'l segur,
y en fí: tothom qui fará
á un altre 'l qu' ell no voldria,
faltará y desd' aquest dia
per lley se 'l castigará!
Aquestos son, en essencia,
los usos qu' hem llegislat,
lo nostre nom hi hem signat
de la cort á la presencia,
y com creyem que l' amor
al próxim los cors sublima,
al dar á aquesta obra cima
de goig sentim batre 'l cor.

PONS. Aixís, Senyor, la cort vostra
també aquest acte interpreta.
Las lleys qu' hem escrit en lletra
per bé del poble y bé nostre,
prosperarán la corona
y l' estat á la vegada,
coincidint ab la sentada
del concili de Gerona;
que, si aquí la lley humana
á vingut á nivellarnos,
allí, per mes estimarnos,
la divina 'ns agermana.
Malhaja, donchs, qui á las dos
esquerp ó contrari sia.
Deu prosperi 'l fet d' est dia,
y víctor cent cops á vos! *Al Comte.*

Digitized by Google

Los cavallers de la cort felicitan al Comte y á la Comtesa; l' Infant vé al final de tots y sols s' inclina devant son pare.

CAVALLER I. Aquestos son los afanys
de la cort.

HUCH. De vostra Altesa
siga á honor.

CAVALLER II. Que ab la Comtesa
prospérins lo Cel forsa anys.

PERE. Igual es, pare y Senyor
mon desitg.

A'.MODIS. *A Berenguer.* Ho veyeu ara?
ni sols mirarme á la cara,
ja no es despreci; es rencor.

BERENGUER. Lleugeresas! ja veuréu
com le 'n farém penadirse.

ALMODIS. Y de la sala 'l surtirse
per no signá' al costat méu,
també es lleugeresa?

BERENGUER. Això!

ALMODIS. Vos no us n' haveu adonat?

BERENGUER. Oh! Ja veuréu quan aviat
poso esmena.

ALMODIS. Nó, ara nó.

BERENGUER. Infant!

PERE. Senyor!

BERENGUER. Al donar
lo nostre palau per temple
á las lleys novas, l' exemple
de com s' han de practicar
també debem dar al poble,
que si ell té de respectarlas,
nosaltres qu' hem de guardarlas
devem respectarlas doble.

PERE. ¿Qué disposeu? *Plegat de brassos molt seré.*

BERENGUER. Que vulgau
rendir altra volta encara,
homenatge á vostra mare.

A Almódis. Y vos, á 'n ell, darli pau.

L' Infant torna á saludar á la Comtesa, peró molt fredament, sens acostarse á rebre lo bes de pau ni darli tractament de mare; marcat despit en Almódis y disgust en Berenguer.

PERE. *Al Comte.* Cumpleixis lo vostre anhel.

A Almódis. A ma Comtesa y Senyora,
honor! *Fent una lleugera cortesía.*

BERENGUER. ¿Com Comtesa y fora?

Digitized by Google

PERE. La mare... la tinch al cel.

Després de mirar breument y estranyat á son pare, responent molt humil peró ab enteresa y descubrintse y tornantse á cubrir al pronunciar lo nom de mare. Creixents mostras de despit en Almódis y de disgust en Berenguer.

ALMODIS. Heu sentit. *Al Comte.*

BERENGUER. *Molt fort.* Pere Ramon!

PERE. Qué maneu! *Ab humiltat.*

BERENGUER. *Dominantse.* A la que he dat
lloch al trono, á mon costat,
ceptre en má y corona al front;
á la que tant he volgut
honrar, també honrarla us toca.

PERE. Lo que voleu de ma boca,
callarho, crech qu' es virtut.
Mare! ¿Y quin nom donaria,
si ara á un' altra 'l pogués dar,
á aquella que 'm va posar
al món y d' ella 'm nudria? *Entusiasmantse.*
¡Cóm podria distinguir
lo respecte del amor!...
Quan al cel aixeco 'l cor,
á qui 'l podria oferir!
Lo nom aquest per mi avuy
sols es del cor, no del llabi,
dirlo á un' altra fora agravi
y no dech... no puch... no vuy!
No vuy y per no voler
vos obligarmhi, un instant
féus cárrech que, delirant,
s' ha cregut l' home ab poder
d' alsar torras per l' espay
y á son Creador rebelarse:
mes d' un Deu ha volgut darse
y mes d' una mare, may!

Sensació. Almódis se dirigeix á l' Infant ab aparent afabilitat que no logra dissimular la ira que la sofoca. Berenguer s' esforsa per contenirse: los demés callats y sorpresos, deixantse veure certa agitació en Blanca, que ha vingut á quedar en primer terme entre 'l poble.

ALMODIS. N' obstant, Infant, soch la esposa
de quí en vos té son hereu;
germans á mos fills diheu;
perqué donchs, us soch odiosa?
perqué d' aprop meu fugiu?

Digitized by Google

perqué us retreyeu d' honrarme?...

BERENGUER. Ramon, tindré d' abaixarme
á manar? *Pausa.*

PERE. *Fredor.* En mí teniu
qui mes en servíus se honora,
y en alta veu vos proclama
gran Comtesa, noble dama,
digna esposa... y ma Senyora.

ALMODIS. Oh, mercés, Infant, mercés! *Ab rabia.*

BERENGUER. No es aixó 'l que jo volia.

ALMODIS. Un altre 'l mateix diria.

PERE. Donchs jo no us puch dir ja mes!

BERENGUER. Siga prou! *Ab autoritat.*

ALMODIS. *Al Comte.* Retiréms ja,
que sento que 'l cor me manca.

Berenguer dona la má á Almódis y van per retirarse, precedits dels heralts y seguits dels demés que han surtit de la sala d' armas; quan s' adonan de Blanca qui aixecantse 'l vel, avansa uns passos cap al Comte. Mohiment en Huch.

ALMODIS. Ah, que miro!

BERENGUER. Dona Blanca!

ALMODIS. Devant d' ella aixó!

BERENGUER. Que fá
que us vejan aquí?

BLANCA. Que tinga
de cercar justicia.

BERENGUER. Cóm!

BLANCA. Senyor y vassalla som, *Irónich.*
deixáu que á cercarne vinga.

BERENGUER. Surtiu. *Manant á tots retirarse.*

ALMODIS. Oh!... Adel segueix...
devant d' ella!... la ira 'm cega.

La major part dels presents se retiran per la porta de la esquerra. Almódis, ab los heralts, patges y Adel per la escala; després que aquestos son ja á dalt, los segueixen Pere Ramon y Pontí al seu derrera. Pons y Huch se retiran per la dreta.

ESCENA IV

BERENGUER, BLANCA.

BERENGUER. *Després de veure que ja estan sols.*
La justicia que se us dega
faré cumplir jo mateix.
Parléu. *Pausa.*

Digitized by Google

BLANCA. *Després de fer un sospir.* Precís m' es baixar
á un estrem tant denigrant,
mes las circunstancias fan
que vos tinga d' aturar,
per que del palau la porta
sols á la esposa es tancada! *Melancólich.*
BERENGUER. De ser ma esposa heu deixada. *Plegat de brassos.*
BLANCA. Ni soch viuda, ni soch morta. *Ab enteresa.*
BERENGUER. Seguíu.
BLANCA. Sí, mes no estranyeu
si es ma paraula insegura;
he baixat de tanta altura
quan me veig... com me veyeu! *Pausa.*
Erau vos Comte y Senyor,
era jo ignocent donzella
y un jorn me vau dir:—Ets bella
com un sol, vull ton amor.—
Jo per podéusel cedir
vaig dir:—Portéume al altar.—
y en ell, ay! vareu jurar
lo que no heu sabut cumplir;
que per lográ' un' altra dona,
de fills d' algú que viu, mare, *Despreci.*
vau tréurem del front, encara
tantost nuvia, la corona.
Pensáreu fer bona ab l' or
esta injusticia infamanta,
que aguanto jo... com aguanta
l' esclau la ira del senyor;
mes avuy qu' us ufaneu
de justicier y us agrada
veure de tot hom' honrada,
la que ussurpa lo lloch méu...
BERENGUER. Blanca! *Volguentla interrompre.*
BLANCA. *Sens aténdrel.* Us vinch á demanar
justicia, en lo que se 'm manca
per esta Senyora.
BERENGUER. *Ab duresa.* Blanca!
BLANCA. Dona, dich! *Ab forsa.*
BERENGUER. Vulguéu parlar
com se deu de la Comtesa.
BLANCA. La Comtesa soch jo encara,
que 'l judici del Sant Pare
demunt vos y d' ella pesa;
d' ella que 'ls esclaus envia

Digitized by Google

á mas portas á insultarme,
perque un cop no pot mirarme
sens pensá' en sa villanía!

BERENGUER. Prou! *Donant un fort cop de peu.*

BLANCA. Féume justicia.

BERENGUER. Sí,
y la obtindréu ben complerta;
mes desde ara anéu alerta
de ma esposa ab torná' á di'
lo que acabo d' escoltar,
ó us juro...

BLANCA. *Interrompentlo.* No juréu, nó;
per perjur la escomunió
heu tingut d' suportar!

BERENGUER. Cert, molt cert; això ha pogut
lograr la vostra... malicia.
Deu me val! voleu justicia
y fer justicia es virtut.
Per curar la gelosía
que á Almódis inclina al mal,
viuréu de ma cort comtal
á fora, desd' aquest dia,
y aixís no veuréu may mes
que á insultarvos ningú vinga,
qui s' hi atreveixi que tinga
de morir!

BLANCA. *Irónich.* Justicia es.
Aixís, aixís se castiga
l' orgull y la ussurpació:
que mes preten l' ambició
d' eixa dona?... d' eixa amiga
ja de dos tronos llensada, *Ab despreci.*
y de dos marits refusa,
á la que callat acusa
tot un poble ab sa mirada.
A nivell del seu amor
poseu la justicia vostra,
l' afecte qu' ella us demostra
val tant com lo vostre cor,
De virtut ella vesteix
l' ambició que la desdora; *Tendresa.*
vos, á la que viuda plora
lo marit qu' ella joheix,
de veure al ingrat espós
qu' era ja l' únich goig séu,

Digitized by Google

de véurel mes, la priveu...
Dignes sou l' un d' altre 'ls dos! *Sarcástich.*
Pausa. Y bé, partiré! Ferida
de mort surtiré d' aquí,
y exemple pendrán en mí
de vostras lleys!

BERENCUER. *Ab certa tendresa.* Per ma vida
us juro, que 'm dona pena
la sort qu' us ha capigut;
perqué darme no heu pogut
lo que 'l estat, no jo, ordena
tenir al qu' es d' ell timó
pare, escut, cap y bandera?
A havernos faltat en Pere
Ramon, quina successió
tenia 'l comtat? Penséu
que no sens rahó us deixava,
y si ara no us allunyava
faltaria ab vos y ab Deu.
Partíu, donchs, y estéu segura
que ma justicia no us manca.

BLANCA. Y l' amor... *Mitg plorosa.*

BERENGUER. Permetéu, Blança,
que 'm calli.

BLANCA. Se m' afigura
que aixó á algú donará pler.

BERENGUER. Planyéula.

BLANCA. Si está gelosa
la ussurpadora, la esposa
llegítima, qué pot fer!

BERENGUER. Acabém! *Manant ab duresa.*

BLANCA. Podeu manar,
que sou la forsa; mes ans
penseu que las nostras mans
uní Deu devant l' altar,
y mal guardador de lleys *Ab dignitat.*
será qui las d' aquí exalta,
quan ja per endevant falta
ab las de qui es Rey de reys.

BERENGUER. Ell sab bé prou ab quin fí.

BLANCA. També 'l premi qu' us reserva.

BERENGUER. Senyora! *Crit fort.*

BLANCA. Heu plantat mal' herba,
mal' herba hauréu de cullí'!

BERENGUER. Pons! *Cridant á la dreta.*

Digitized by Google

ESCENA V

BERENGUER, BLANCA, PONS.

PONS. *Surtint.* Senyor!
BERENGUER. *Ab naturalitat.* Prenent motiu
dels fets d' avuy, hem resolt
traspassar de Sarriol,
á esta dama 'l senyoriu.
Seus volem que per la vida
sigan lo burch y 'l castell,
y que passe á viure en ell
desitjem tot desseguida.
Faréu que ben disposat
de tot á son poder vinga,
per que de surtir no tinga
d' aquell lloch necessitat.
PONS. Així 's cumplirá.
BERENGUER. Altrement,
perque may á molestarla
s' acoste ningú, guardarla
faréu per alguna gent,
procurant que molt cortés
per tot hom' siga tractada
que quan per mí es tant honrada,
senyal que molt digna n' es.
Deu vos done la meytat *A Blanca saludantla.*
del bé que per mí voldria.
BLANCA. Per Ell, doblement vos sia
lo bé que ara 'm feu, tornat. *Ironicament.*
BERENGUER. *A Pons.* Seguíume. *Se retiran per la escala.*

ESCENA VI

BLANCA.

Si això pot fer
l' home que las lleys imposa,
qu' es l' amor? aquesta cosa
que á la dona fa muller!
Qué val anar al altar,
ser fidel y ser honrada,
si com á cosa comprada
se 'ns pot pendrer y deixar!

Digitized by Google

Tu que m' has robat artera
ab un trono, que no anyoro,
l' espós que gelosa ploro,
l' amor que ma ditxa n' era,
dónet Deu lo merescut
del mal que per tu se 'm dona...
tornant de foch la corona
que has comprat ab la virtut!

Va per retirarse, cubrintse ab lo vel, quan la sorpren Huch.

ESCENA VII

BLANCA, HUCH.

HUCH. Senyora. *Surt de la dreta.*
BLANCA. Ah! *Girantse involuntariament.*
HUCH. No amaguéu
lo torment que vos apena,
sé quant es, de quina mena
y us brindo ab lo consol méu.
BLANCA. Vos?...
HUCH. *Acostántseli.* No pretenguéu esquiva
del costat vostre apartarme,
vulgáu l' amistat donarme
y veuré si un dia arriba
ma passió á encéndreus lo cor,
fentvos tornar mes humana:
l' amistat es la germana
mes íntima del amor.
BLANCA. Penseu guanyarlo?
HUCH. Esperansa
ja no mes, de vos voldria.
BLANCA. No sé jo lo que daria *Sospirant.*
per tenirne.
HUCH. Qué no alcansa
una ferma voluntat?
BLANCA. Molta en caldria per véncem.
HUCH. Mérits puch fer que revéncem
no acerteu.

Lo diálech se fa tot de doble intenció, fins que 'ls dos personatges mutuament s' espontanejan.

BLANCA. Temeritat.
Ara com ara, no sento
mes qu' un desitg... gran... inmens!
HUCH. En ell crech veure 'l comens

Digitized by Google

de ma ditja. No us consento
que ab pactes vulgau brindarme
una esperansa remota...
jo endevino, jo sé tota
vostra historia y si donarme
no podeu ara l' amor,
sé de sobras quina via
dech seguir, perque algun dia
me 'n cregau mereixedor.

BLANCA. Molt dir es.

HUCH. *Ab misteri.* M' he fet l' amich
d' en Pere Ramon ; consell
li dono y no 'm penso qu' ell
m' amagui un secret.

BLANCA. Vos dich
res del Infant, per ventura?

HUCH. Té l' Infant una enemiga... *Recalcantho.*

BLANCA. Calléu! *Rápit.*

HUCH. Sí; no cal qu' us diga
lo demés. Sempre procura
qui bé estima meritar
del amor l' agrahiment.
Ja sé prou, sabent que sent
lo cor que pretench guanyar,
y, siga 'l que siga, jo
tinch de fer que m' ho agraheixi :
mentres que al fi se 'm rendeixi
cap medi m' espanta.

BLANCA. *Ofegant un sospir.* Oh!

HUCH. Sospireu?... *Prenent una mx á Blanca qu'ella retira.*

BLANCA. Penseu encara
insistir?

HUCH. May torna enrera
en Huch, y llegir espera
sa sentencia en vostra cara.

BLANCA. De fel tinch lo cor.

HUCH. Deliro
per podél tot endolsir.

BLANCA. Amor es!

HUCH. No ho podré dir
jo de vos!...

BLANCA. Lo temps deu dirho.

Blanca se cubreix ab lo vel y diu al peu de la porta los dos últims versos.

HUCH. Agra ó dolsa, una esperansa

Digitized by Google

al capdevall m' ha donat.

BLANCA. No sé 'l preu, peró he comprat
lo consol de la venjansa.

ESCENA VIII

HUCH, PERE RAMON, PONTI.

Los dos últims han baixat per la escala moments avans de desapareixer Blanca y venen seguint conversa.

PERE. Aquests los serveys serán
ab que tindrás de servirme;
ara á tu 't pertoca dirme
si 't son de bon fer.

HUCH. *Apart.* L' Infant,
Deu me 'l porta.

PONTÍ. Honra y no poca
d' aquests serveys obtindré,
tant, que 'l demanáus mercé
crech qu' es lo primer que 'm toca.

PERE. Parla.

PONTÍ. Un sirventés he dit
en honor d' una Senyora;
d' això no fá pas un' hora
y n' estich ja penedit.

PERE. Si, llavors... mes deixéms d' ella.

PONTÍ. Callo, donchs.

PERE. *Contrariat.* No dich això.

HUCH. *Apart al Infant.* Infant, la vacilació
que vos pren me maravella.

PERE. Temo que 'l juglar procura
afejir mes llenya al foch.

HUCH. Digas, tú. *Resolt á Ponti.*

PONTÍ. Al Comte fa poch,
ponderant sa desventura,
l' he sentida en to de queixa
murmurar lo vostre nom.

PERE. Qué vols dir? *Sopte.*

PONTÍ. *Disculpants.* Com no sab hom'...

HUCH. Sabs si era ella?

PONTÍ. Ella mateixa.

PERE. Y mon pare?

PONTÍ. Sens dir res:
mentres n' Almódis plorava.
amunt y avall passéjava

Digitized by Google

per la cambra.

HUCH. *Instant.* Y no has vist mes?
no has sentit?

PONTÍ. He vist, encara
que de llisquentas, passant,
punyirse al cap, desitjant
que 'l Comte no vos fos pare.

PERE. Y mon pare tampoch deya
á 'n aixó un sol mot!

PONTÍ. *Volent dir que no l' ha sentit.* Qui sab?

HUCH. No heu vist mes?

PERE. Punyirse 'l cap
pot ben bé, qu' es d' ell la ideya
de furtarme 'l trono á mí
per darlo al seus bessons. Oh!
á dar las punyidas jo,
sabria bé 'l que 's punyí'!

HUCH. Juglar, vos que á no enganyarme
vostre accent y 'l port també,
sou del lloch d' hont nos vingué
la Comtesa; podeu darme
novas del tracte afrontós
que en mártir la convertía,
mentres al costat vivía
del que ha estat son derré' espós?

PONTÍ. D' allí soch; peró no puch
respondre á lo que voleu.

HUCH. Perqué? *Se va afosquint.*

PONTÍ. Perque cambieu
lo culpable.

HUCH. A fé de Huch
que 'l teu sirventés, juglar,
pinta á la dama perfeta.

PONTÍ. Per cantar la trova es feta.

PERE. Perque la van repudiar? *Resolt.*

PONTÍ. Dos marits, ans que vingués
á Barcelona, ha tingut,
y cap dels dos ha pogut
seguir ab ella, per més
que en l' un y en l' altre l' amor
ab sa hermosura encenía,
y ab la paraula volía
giráls á son plér lo cor.
Per las terras de Tolosa
y las vilas del Arlés,

Digitized by Google

per gran dama tinguda es,
peró no per gran esposa.
Honrat es en Pons, volgut,
mes que per Senyor, per pare
de sos vassalls, ni un encara
son enuig ha conegut;
y quan dels sotmesos d' ell
captarse l' amor sabía,
la discordia cada dia
trovavas dintre 'l castell.
Primer, per l' orgull atreta;
després, per la ira moguda;
per l' ambició sostinguda
mes tart, y may satisfeta,
n' Almódis s 'arribá á fe'
insufrible, y repudiada
al ser, per fi ni plorada
de sos fills véures pogué.

PERE. Viva Deu que la pintura *Ab forsa.*
s' assembla al original!

HUCH. Ab tot, Infant, no vos cal
créuren la meytat; murmura
lo poble sempre que pot
dels Senyors. *S' afosqueix mes.*

PONTÍ. Fé de certesa
mereix quant dich.

HUCH. *Al Juglar.* La Comtesa
no tindrá la culpa en tot.

PERE. Ay, Huch, que no vius prop d' ella!

HUCH. Al món vingué casta y bona.

PERE. Jo 't parlava de la dona
y 'm retreus la nina. *Es nit.*

HUCH. Bella
es n' Almódis y tal volta
mes bona del que creyeu;
fillastre li sou... penséu
qu' es mare y pels fills resolta
potser á fe' heroycitats,
compresas sols per quí es mare,
qui sab si la injuriem ara
suposantlashi viltats!

PERE. Y vols dir que en mí l' hereu
del comtat no té de veure! *Ironía.*

HUCH. Y potser no es lógich creure
que ho veja ab despit?

Digitized by Google

PERE. Per Deu
que sí, peró aixó no abona
del séu cor la rectitut.
HUCH. Si fills del Comte ha tingut
com da' á un altre la corona?
PERE. Aixó no ve á probar res.
HUCH. Peró 'l que fa ella esplica.
PERE. Vols dir que la mortifica
tení' un fillastre!
HUCH. Aixó es.
PERE. Madrastra en ella tinch jo.
HUCH. Peró vos sou qui la en feu
no sent son fill. *Recalcantho.*
PERE. Viva Deu,
que 'l juglar tindrá rahó! *Pausa.*

Algú del servey de palau encen la graella del peu de la escala y se situan un ó dos homes d' armas en lloch convenient com á vigilant de nit.

HUCH. Duptaréu, Senyor?...
PERE. Penosa
en aixó 's fa la vritat.
HUCH. Perqué germans vos ha dat,
quan per ells li heu de fer nosa!
Fent per exasperar á Pere Ramon.
PERE. Calla, Huch, deixa rodar
á solas mon pensament
per eixa infernal pendent
que no sé hont l' ha de portar.
Massa 'm soch preguntadó'
y massa 'm respon ma estrella:
falta amor ó bé sobra ella:
fáltam seny ó sobro jo.

Lo juglar Ponti s' ha retirat al fons esquerra. Apareixen per la escala lo Comte y la Comtesa, precedits de dos patges ab atxas, fentlos llum; poch després, quedantse mitg perdut en la fosca, Adel.

HUCH. Serenéus, Infant, que arriban
la Comtesa y 'l vostre pare.
PERE. No havia pas vist encara
que 's fes nit.
HUCH. Los fochs avivan
del teyers.
PERE. Vindrás ab mí,
després que mon pare ens deixi?
HUCH. Oh, nó!

Digitized by Google

PERE. 'T sab greu que coneixi
lo que 'm guarda 'l porvenf?
HUCH. Me sab greu que l' afronteu.
PERE. Y donchs, hi aniré tot sol.
HUCH. Nó, Infant, si anarhi heu resolt,
vos acompanyo.

ESCENA IX

BERENGUER, ALMODIS, HUCH, PERE RAMON, PONTI, ADEL, PATGES Y SOLDATS.

Ponti y Adel mitg perduts en la fosca, peró no junts, Ponti un xich mes visible á la esquerra, Huch y Pere Ramon parlant. Berenguer baixa del fondo armat y cubrintse ab una capa donant la ma á la Comtesa.

BERENGUER. Deixéu
que un moment pel repós miri
de ma ciutat tan aymada;
ella en mí viu descansada,
just es ferho.
ALMODIS. Y qui us inspiri
confiansa per seguf' 'l mur,
no teniu?
BERENGUER. Sí tal, de sobras;
mes de pare aixó son obras
y 'm donan pler; de segur
que 'l poble de Barcelona
m' ho agraheix.
ALMODIS. Molt mes que jo?
Ab coqueteria, passantli 'ls brassos al coll. Berenguer la pren per la cintura atrayéntsela sobre 'l cor.
BERENGUER. Crech que no teniu rahó
de queixa.
ALMODIS. L' ausencia 'n dona.
BERENGUER. Gelosia? *Carinyosament.*
ALMODIS. Voluntat
heu de dir.
BERENGUER. Dintre un instant
soch vostre. *Besantla al front y desprenentsen.*
ALMODIS. Crech que l' Infant
vos espera.
BERENGUER. Ben portat
ve pel reny que penso darli.
ALMODIS. No li digueu rés.

Digitized by Google

BERENGUER. *A Almodis.* Quimera.
Partím. *A Pere Ramon y Huch.*
PERE. *A Ponti al passar.* Mon retorn espera.
PONTÍ. Així ho faré.
Berenguer, Pere Ramon y Huch se 'n van per la esquerra.

ESCENA X

ALMODIS, PONTÍ, PATGES Y SOLDATS.

ALMODIS. *Després d' una pausa.* Perdonarli
podrá 'l pare quant ha fet,
que 'l qu' es jo, no puch. Befarme
en plena cort! Presentarme
la repudiada! .. estret
sento 'l cor per encauar
la ira immensa qu' hi ha fet neixe,
volguent escoltar ma queixa
sens volguersem humiliar!
Y tothom ho ha vist; tothom
ha escoltat aquell llenguatge
ab que ha volgut ferme ultratje,
negantme de mare 'l nom.
Pagui, donchs, pagui l' accés
de sa atrevida vilesa,
soch madrastra, soch Comtesa,
soch... y per ventura no es
mon fillastre ell? lo rival
dels fillets per qui sospiro?
lo Comte demá? . Deliro;
Comte nó! Del seu punyal
guardaré als fruyts del cor méu
y ma vida amenassada;
gelosa estich, insultada
y ser madrastra 'm sab greu!
Adel. *Cridantlo.*
ADÉL. Senyora. *Acostántseli tot embossat.*
ALMODIS. *Apart.* Ell m' obliga.
L' hora ha arribat. *A Adel.*
ADÉL. Llest estich.
ALMODIS. *Apart.* Vacilo! *A Adel.* Lo seu amich
l' acompanya.
ADÉL. Massa 'm triga
lo vostre comiat.
ALMODIS. Donchs, vés

Digitized by Google

y pensa á qui es que serveixes.

Tot lo diálech entre Almódis y Adel á mitja veu. La primera mostrant certa vacilació de la que facilment triunfa l' odi que per en Pere Ramon sent. Adel se 'n va per la esquerra.

ALMODIS. Calla cor, que no coneixes
qui dels dos aborreix mes.

ESCENA XI

ALMODIS, PONTÍ, PONS.

ALMODIS. Ja ha partit y torná' enrera
no es possible... ni que ho fos!
Lo món es estret pels dos.
Sa mare allá al Cel l' espera.

PONTÍ. Que sento! *Apart, aterrat.*

ALMODIS. Al fí una vegada
mon anhel puch satisfer,
véurem Comtesa, quin pler!
mes quin pler véurem venjada!

PONTÍ. Quina intenció mes dolenta
aixó m' avisa.

Almódis sumament agitada per la trascendencia de la missió que acaba de donar al seu esclau, se trova sobtament presa d' una por estrema, filla de la idea de que son fillastre puga obrar respecte á ella d' un modo semblant al seu; temor que acaba per arribar fins al convenciment á la presencia del juglar Pontí.

ALMODIS. Qui vá!
Llum! llum!

PONTÍ. *Sorprés.* Senyora!

ALMODIS. *Aterrorisada.* Será
que assessinarme s' intenta!

PONTÍ. Senyora... *Volguentse esplicar.*

ALMODIS. Ola! aquí, corréu!

PONTÍ. Y ara... *No sabent que fer.*

A las veus de la Comtesa, apareixen Pons y dos ó tres criats del palau per la escala y alguns homes d' armas de la dreta, Almódis pren de la má de Pons una teya encesa que aquest portará y es fá llum cap al indret hont ha sentit al juglar.

PONS. *Baixant corrent.* Que teniu, Comtesa?

ALMODIS. Deixéu. *La teya.* S' ha vist mes vilesa!
Que esperavau? Que voleu? *Rápit.*
qui vos paga, qui us envia!

PONTÍ. Lo juglar del Infant soch.

ALMODIS. Y aquí, en la fosca d' eix lloch,

Digitized by Google

esperarme us manaria!
No sentiu? *Ab frenesí.*

PONTÍ. *Espantat.* Per Deu!

ALMODIS. A veure.

Acostantli lo llum fins enlluhernarlo per veure si va armat.

PONS. Senyora, al Infant serveix.

ALMODIS. Sí, Pons, sí, massa 's coneix, *Irónich.*
no costa pas molt de creure.
Qui á porta tancada espera
prop de la escala amagat,
y al ser sorprés, espantat
respon d' aquesta manera,
ben clar diu qu' es servidor
del Infant y que d' ell cobra,
y encara mes, si du á sobre
lo punyal.

PONTÍ. *Aterrorisantse.* Oh Deu!...

ALMODIS. Traydor
instrument d' un odi horrible!

PONTÍ. Per quan vulgueu puch jurar,
com l' Infant vinch á esperar.

ALMODIS. Ta turbació fa impossible
l' engany.

PONTÍ. Vos juro...

ALMODIS. *Als homes d' armas.* Al moment
treyéume aquest home fora.

PONS. Tingáu en compte Senyora ..

ALMODIS. Jo ho mano, escuders.

PONTÍ. *Resistint debilment.* Vilment...

SOLDATS. Fora! fora!...

PONTÍ. Es contra fur.

PONS. Miréu lo que feu, Comtesa.

ALMODIS. Y donchs, qui soch?... ¡Fora!... 'm pesa
que en la lley vaja segur!...

Los homes d' armas treuhen fora á empentas al juglar per la porta esquerra.

ESCENA XII

ALMODIS, PONS, SOLDATS Y CRIATS.

PONS. Vos ho heu fet.

ALMODIS Barréu la porta.
Vetlléu tots á mon entorn
fins que del Comte 'l retorn

Digitized by Google

vinga á aydarme. Seguí' importa
del palau tots los indrets,
veure quina gent hi posa
y vigilar bona cosa
la cambra dels Infantets.
Anéuhi vos, també tu, *A Pons y altres.*
vosaltres... fills del meu cor!
corréuhi tots, per favor!
¿Qué dich? no 's moga ningú! *Detenintlos.*
Vos, Pons, anéuhi. D' aquí *Ab por.*
vosaltres no heu d' allunyarse.

PONS. Peró...

ALMODIS. Es precís evitarse
que arribi 'l crim fins á mí.
Per sort he pogut salvarme;
tots á prop meu: vos allá.

Almódis, completament dominada per la por se fá acompanyar de criats y homes d' armas mentres fá anar prop de sos fills á Pons, qui 's retira mostrant disgust per lo que está passant. Almódis al considerarse á son entendre salva de tota tentativa, torna á abandonarse al odi que sent per l' Infant.

ALMODIS. Esclau, no vacilo ja,
fereix, que ha volgut matarme.

TELÓ RÁPIT.

Digitized by Google

ACTE SEGON

Sala de palau, oberta al fondo per una porta gran y un finestral á cada costat de la mateixa, de sumptuosa arquitectura, que dona á la galeria del pati, quals arcadas forman lo forillo. Duas portas per banda, mitg cobertas ab tapissos. Armas en las parets; setis y una taula que á son degut temps se posará al centro de la escena.

ESCENA PRIMERA

BERENGUER, PONS.

Lo primer sentat prop la taula ab lo cap entre las mans; lo segon dret devant d' ell.

BERENGUER. Bonas novas dius que 'm portas. *Duptant.*
PONS. Cada dia en fossen tant.
BERENGUER. A fé Pons, m' es necessari,
que ni sé com tinch lo cap.
PONS. Esforséus á oblidá'.
BERENGUER. 'Ls altres
deurian mirá' 'l que fan
que jo de bon grat procuro
per lo be de mos vassalls,
y 'm mata veure com gosan
lo que á mi no m' es donat.
PONS. Qui sab, Comte! tinch sospitas,
y sospitas á mos anys...
BERENGUER. Sí, sí, tos consells acepto. *Aixecantse.*
Lo que á nit aquí ha passat
no ha de repetirse; importa
sanejar aquest palau.
¿Estan avisats?
PONS. Sí.
BERENGUER. Qu' entren.

Digitized by Google

PONS. Primer, si no us sembla mal...
BERENGUER. Las novas?... ja me 'n distreya,
cóm no?... endevant, endevant. *Sentantse.*
PONS. Mil enhorabonas sigan
per vos y tot lo comtat.
Del Rey moro de Sevilla
la embaixada es aquí ja,
y us demana 'l dia y l'hora
en que rébrela vullau.
Cumplint Ben Omar ab creixes,
richs presents vos ha enviats
y aquellas trenta mil lliuras
d' or; de la aliansa en pach
per la que ha pogut Sevilla
coneixer als catalans.
BERENGUER. Per mes que 'l Rey, moro siga,
noblement se 'ns ha portat,
bon exemple per molts d' altres
que no ho son; oh, y es el cas
que falts de diner trovantnos
ab que poder termenar
las obras de la Séu nova,
lo moro ens lo ve á portar.
Mercés á Deu.
PONS. Ell premia
vostre enjiny. *Pausa.*
BERENGUER. ¿Qué mes hi há?
PONS. D' en Gelabert d' Anglesola
missatgeria ha portat
un seu vassall, fant sabernos
com ha presos per assalt
los forts castells de la Guardia,
de Bellpuig y Guimerá.
BERENGUER. Bona nova, Pons! Al Segre,
al Segre, havem d'acostarns'.
Aixecantse y demostrant l' entusiasme que la nova li dona.
PONS. Conta qu' es molt bella presa
la que per allí han trovat,
que 'l terreny tot es planuria
de llevar, plé d' habitants
y tant poca gent li costa
que tot hom' ho troba estrany.
BERENGUER. Si jo tingués pau á casa!...
Quina llástima!
PONS. Acabar

Digitized by Google

he volgut, ab lo que penso
té de servos mes de grat.

BERENGUER. Mes y tot que aquestas novas?

PONS. Mes y tot, si així á Deu plau.

BERENGUER. Parla.

PONS. Del llegat de Roma
tenim la gent á ciutat,
y sé que 'l Papa us envia
la benedicció, esperant
que pagueu á la que ha estada
muller vostra, bé per mal.

BERENGUER. Ho faré, ho faré.

PONS. El Concili
de Girona, ha disposat
que ab las donas repudiadas
los marits degan tornar
fora 'ls que han contret nous llassos,
que han d' honrarlas quant podrán.

BERENGUER. Es justicia y jo l'acato;
gran nova, Pons, m' hasportat.
Quina alegría la meva!
quina gloria mes capdal,
si completarla poguessem
com los dos s' hem proposat.
Pau de la llar, pau benehida
no t' assoliré?

PONS. Qui sab!...

BERENGUER. Sí; lo que parlat teniam
d' ahir nit, Deu que véu clar
mas intencions, á bon terme
te de deixarmho portar.
Mira, per aquestas novas, *Ab satisfacció.*
fes un Te-Deum cantar
á la Seu; després entreguis
als fills bessons que m' ha dats
n' Almódis, carta del termes
de Ronsana y Matagalls,
que en franch alou los cedeixo
y... res mes. Fes ara entrar
á en Huch de Corbera y Blanca
y tu, ab n' Almódis, allá.

Signantli 'l tapís d'una porta, per que amagats senten lo que va á passar. Pons se retira per la galeria del fondo.

Digitized by Google

ESCENA II

BERENGUER.

A ser aixís tal com pensa *Passejant pensatiu.*
en Pons, lo seu plan no es mal.
Mérits per mereixe' á Blanca,
que odia á Almódis, en Huch fá,
fent esquerp per la Comtesa,
ja prou gelosa, al Infant;
mes, y á Blanca, qué l' impulsa?
odi ó amor?... Cor humá,
cau de serps enfellonidas,
farga de terribles llamps,
quins ulls no cegan quan volen
tos recons escorcollar!

Entran per la galeria Huch y Blanca, acompanyats de Pons, qui, després de senyalarlos la persona del Comte qu' está esperantlos, se retira per la porta que aquest li ha indicat al fi de la escena anterior.

ESCENA III

BERENGUER, BLANCA, HUCH.

HUCH. Senyor. *Saludant.*
BLANCA. ¿Qué maneu?
BERENGUER. Lo Comte
deixa de serho, y las mans
prenentvos á l'una y l'altre,
d'amich vos pretent parlar.
Al voler péndrels la ma, Blanca retira la seva.
HUCH. Honrosa ens es la proposta.
BLANCA. Sent certa.
BERENGUER. Sentéus. Pensant *Sentats ja.*
sobre lo que 's diu que á voltas
los homes solem obrar
á cegas, per sentir massa
y no pensar prou, sobtat
m' he vist d' una estranya idea,
y he dit: — ¿per qué no probar
si d' alguns que prop meu viuhen,
puch fer la felicitat?

Digitized by Google

Lo Comte 's mira á l' un y al altre per cerciorarse del efecte que sas paraulas los produheixen. Moments de silenci.

BLANCA. Respecte algú, ho crech difícil.
HUCH. Honrós lo intentarho es ja.

Altre moment de silenci á que posa fi Berenguer dirigintse á Blanca ab afabilitat.

BERENGUER. Dona Blanca, en vos jo penso
com si 'ls dos fossem germans.
BLANCA. Per desterrarme lluny vostre?
BERENGUER. Per salváus de pitjors mals.
Huch, vos estimeu; ho diuhen
y ho crech.
HUCH. Es cert.
BERENGUER. Per lograr
l' amor de la bella dama
que lo cor vos té robat,
la mes arriscada empresa
no us aturaria pas,
y us jugariau... la vida
per conseguirla.
HUCH. Es vritat;
mes Comte, crech qu' es ab ella
ab qui vos cal mes pensar.
BERENGUER. Sí, sí. Permetéume, Blanca,
preguntarvos ¿del passat
no 'n guardeu dolsas memorias?...
BLANCA. De perjuris?...
BERENGUER. Nó; d' instants
en que l' esperit s' aixeca
y el cor pels llabis se 'n va,
enmelant unas paraulas
que ningú olvidará may?
BLANCA. ¡Ay de mí!
BERENGUER. Estimeu?...

Estudies molt lo sentit de las paraulas per la situació dels personatges.

BLANCA. Encara...
sempre mes!
BERENGUER. No haveu pensat
si hi pot haver qui vos miri...
qui us vulga?...
BLANCA. Un sol camí hi há
per mereixer l' amor meva,
y un sol home 'l pot lograr.
BERENGUER. Obstacles hi haurán á vencer

Digitized by Google

per convenceus?...

BLANCA. *Intenció.* De mos mals
apartar la causa y fora.

BERENGUER. Sentiu, Huch? *També intencionat.*

HUCH. *Maquinalment.* Sí.

BERENGUER. Jo he pensat
prescindir d' aquest obstacle,
unint devant del altar *A Blanca.*
ab vos, al que tal vegada
pogués perdres sens lograus.
¿Qué hi diheu? *Pausa.*

BLANCA. ¡Per qué 'm manareu
que vingués!

HUCH. ¡Fatal instant!

BNRENGUER. Potser la sòrpresa us torva?

BLANCA. Sou crudel!

BERENGUER. No tal, no tal:
mes vetllo jo pel bé vostre
que ab mí penseu vos. Demá
per que tingau temps, Senyora,
per pensarvosho com cal,
de Sarriol iréu á pendre
possessió; mercé us ne faig
passable als que vos heredin,
si percás preneu estat;
y perque d' això convenceus
puga ab sos concells lograr,
á n' Huch, del castell la guarda
comanarli me complasch.

HUCH. Oh! Senyor... no sé cóm dega
tanta mercé regraciar.

Aixecantse y espressantse ironicament.

BERENGUER. Tampoch jo, si això prou siga,
ó bé si estremarho 'm cal.

També ab ironía y aixecantse al mateix temps que Blanca.

HUCH. ¿Qué voleu dir?

BERENGUER. Preguntarvos
pensava 'l mateix: mes ja
que parlar d' amich y fora
m' he propost, dich que vejau
de convence' á Dona Blanca
y amichs podrém tots quedar.

HUCH. Diheu bé.

BLANCA. Sols un obstacle
ma ventura ve á torvar,

Digitized by Google

cayga 'l obstacle y llavoras...

BERENGUER. Jurariau ser d' ell? *Rápit.*

BLANCA. *Sospirant.* Ah!

BERENGUER. Blanca, Blanca. *Mitg suplicant.*

BLANCA. Dar podria
mon amor. *Mirant al Comte ab tendresa.*

HUCH. *Ab forsa.* Donchs meu será.

Entengas lo doble séntit de las paraulas de Blanca que sempre se refereix al amor que sent pel que ha sigut son espós, Huch interpreta simple desitg de venjansa lo que es gelosía d' un amor encara viu y ardent.

BERENGUER. Sentiu, Blanca?

BLANCA. Enteneu, Comte?

BERENGUER. No soch Comte ara, y ni may
que per vos ho torne á serho,
ó si no, ay de tots! ay!

BLANCA. La forsa; y donchs los usatges
per qué escriurer heu manat?

BERENGUER. Acabém. *Violent.*

BLANCA. Ho maneu?

BERENGUER. *Ab forsa.* Mano!

BLANCA. Sent així, visquéu fors' anys.

Saluda y 's retira portant la ma als ulls.

HUCH. Senyor, per sabi us estimo,
mes avuy anéu errat.

BERENGUER. En qué?...

HUCH. *Ab descaro.* Ni Blanca es n' Almódis,
ni tampoch jo soch l' Infant.

Huch saluda y se 'n va resoltament per lo fondo, Berenguer plé de despit dona un fort cop de puny demunt la taula, al mateix temps que es presentan Almódis y Pons en escena. Aquest se queda un poch apartat.

ESCENA IV

BERENGUER, ALMODIS, PONS.

ALMODIS. Y heu poguda resistí'
tanta paraula injuriosa?

BERENGUER. Per tu, sols per tu ma esposa.

ALMODIS. Válguils, donchs, si ha estat per mí.

BERENGUER. Curarte de gelosía
fou mon propósit ¿No es cert? *A Pons.*

PONS. Aixís li he dit jo. *A Almódis.*

Digitized by Google

BERENGUER. Cumplert
veja mon desitg.
ALMODIS. Que ho sia,
vostre amor ho ha de lograr.
BERENGUER. Y t' ha faltat may tal volta?
Escolta, Almódis, escolta.
ALMODIS. Tu á mí 'm tens d' escoltar.
BERENGUER. Digas, donchs.

Desde 'l comens de la escena Almódis se presenta rencuniosa, arrastrada á cada moment per un odi que á duras penas pot contenir; contrastant ab Berenguer que desitjós de restablir la bona armonía en que 's fonamenta la pau de la familia, s' esforsa per conciliar voluntats, dissimular defectes y despertar bons sentiments. Pons s' ha apartat un xich cap al fondo.

ALMODIS. Jo no pretench
que ab l' Infant sigas mal pare;
d' altres fills teus jo soch mare,
igual amor jo comprench
que pels tres has de sentir,
sent tots ells sér del teu sér;
mes qu' entre ells hi haja un primer
y un últim, no ho puch sufrir;
y d' aixó que tant m' acora
y tots mos sentits subleva
n' observa la esposa teva
provas cada jorn, cad' hora;
provas que tot hom' las veu
y que com mes va mes creixen,
tant, que 'm sembla que exijeixen
un correctiu y en temps breu
si es que apartar lo perill
desitjas d' un cataclisme,
que som á frech d' un abisme
y qui 'ns hi empeny es ton fill. *Pausa.*
BERENGUER. Ell sol, es ell sol qui 'ns posa
en lo cas que 'ns trobem ara?
ALMODIS. Ell es, que no vol per mare *Al forsa.*
del seu genitó' á la esposa
y al negar la germandat
odis infernals congría,
odis de quin foch voldría
veure lo caliu ventat.
BERENGUER. No cregas que á en Pere, jo
doni may contra tu alas,
pero no 'm semblan igualas

Digitized by Google

las nostras opinions. Nó,
no t' impacientes: á tu
jo t' he escoltat prou atent;
vull convéncet al moment,
si pensas, n' estich segú'.

Ab to afable y tenint entre las sevas la ma de Almódis, la qual preten interrómprel á pesar dels esforsos d' ell per contenirla y calmarla de son furor.

Creus, ni podrás creure may,
que igual amor que als fills porta
ton cor, sent viva, y fins morta,
trovin en altre?... Despay,
déixam dir... No has sospitat,
no t' ha acudit may la ideya
de si la desgracia feya
que una altra dona al costat
dels nins visqués, qué dirias
al sentirlos dirli mare
valdament fos de son pare,
com tu, la esposa? ¿Podrias
resistirho? ¿'T fora grat
de veure que á un altre dessin
l' amor que 'n á tu 't deguessin,
per se' en tas entranyas nat?
Ah, nó! y lo mateix que tu
totas las mares farian,
y 'l que diu mon fill, dirian
tots los d' aquest mon, segú'.

ALMODIS. Quan faig que per mare 'm prenga,
senyal que per fill lo vuy.

BERENGUER. Propósit nascut avuy
qu' es fácil ningú 'l comprenga.

ALMODIS. Perqué?

BERENGUER. Perque si fins ara
esquiu t' ha sigut l' Infant,
també tu ni un sol instant
li has fet oblidá' á la mare,
ni ho lograrás may, perque
á ton pesar distingeixes
mos fills y dels que nudreixes
rival al Infant vols fe'.

ALMODIS. Aixó penseu vos?... *Apartantse ab disgust.*

BERENGUER. *Atrahéntsela.* Aixó.

ALMODIS. Be m' estimeu! *Reconvenintlo.*

BERENGUER. Per ventura

Digitized by Google

pensas ser tu la criatura
que ha alcansat la perfecció?
Mon cor t' he dat, y si intento
calmar lo neguit del teu,
que sería, si no es gréu,
lo que al véuret sufrir sento!

ALMODIS. Donchs dels fets com lo de á nit,
será per demés guardarme?...

BERENGUER. Oh!... ¿Perque no has d' imitarme
després de tot quant he dit?
Si apesar de lo que sé,
si apesar de lo que miro,
per conciliar sospiro
á mon fill ab ma mullé';
quan en los dos, com á pare
puch manar y com á espós,
no es prou pena que dels dos
no logri l' ajuda encara?
Avuy, quan ens vé la sort
brindantnos gloria y riquesas.
hem d' anyorar las dolsesas
de la pau y del amor;
y pródich sent jo d' estrenas
per los fills del amor teu,
tu, Almódis, del meu hereu
insensible ets á las penas,
sens compendre que á la fí
ab tu al casar ja era pare,
y que sols sab Deu fins ara
d' aixó lo que 'n pot venf'.

Reconvenció afectuosa. Almódis vá á estallar en ira quan s' adona de Pere Ramon que surtint de la esquerra s' adelanta, brassos plegats y cap baix, tot pensatiu, sens adonars de ningú fins qu' es escomés.

ALMODIS. Berenguer.

BERENGUER. Míral. *Mostrantli l' Infant.*

ALMODIS. Pretens
acusarme á mí?...

BERENGUER. En mon cor
sento 'ls darts del seu dolor,
y 'l dech calmar.

ALMODIS. *Apart.* Mos intents
seguiré.

Digitized by Google

ESCENA V

BERENGUER, ALMODIS, PERE RAMON, PONS

BERENGUER. Pere Ramon.
PERE. Mon pare, noble Comtesa:
cregau que en la ánima 'm pesa
ma distracció.
Surtint de son ensimismament y saludantlos.
BERENGUER. Lo teu front
veig contret.
PERE. No sé...
BERENGUER. Qué 't passa,
fill meu?... No m' escoltas? Pons,
Al veure que Pere Ramon no contesta y suposant qu' es per no entrar en esplicacions devant de Almódis, crida á Pons perque surti ab ella y puga quedar á solas ab son fill. N' obstant l' acompanya de la ma fins á la porta de la dreta.
lo que t' he dit dels bessons
conta á ma esposa y qu' es fassa
procura lo que he manat.
PONS. Descuydéu.
ALMODIS. *Apart.* D' aquí m' aparta.
BERENGUER. Veurás si sé d' estimarte,
per lo que á tots fills he dat.
Afablement acompanyantla fins á la porta.

ESCENA VI

BERENGUER, PERE RAMON

BERENGUER. Y be, no 'l podrém trovar
lo modo de poder viure
sens planyers ni sospirar?
PERE. Paréu l' ona de la mar
y feu el dolor somriure.
BERENGUER. Tant difícil es?... Oh, nó.
Jo sé lluytar fins á vencer;
pare soch y haig de convencer
á mon fill.
PERE. *Amargament.* Vostre fill só,
y aixó y tot se 'm vol revencer!
Sabeu, sabeu que ha passat

Digitized by Google

á nit, mentre embolcallavan
las sombras á la ciutat?...
No tot hom' ha descansat,
no tot hom', que alguns vetllavan.

BERENGUER. Mol cert. D' una po' infundada
contra del juglar sorpresa,
s' ha perturbat la Comtesa,
mes per sort ab ma tornada...

PERE. Pitjor acció es la que pesa
en ma rahó.

BERENGUER. Pitjor?

PERE. Sí,
sí que n' es y bona cosa,
que 'l que ha estat un somni aquí,
entre las sombras, per mí
ha estat certesa espantosa;
y sembla art de no sé qué
que lo que aquí pretenia
finjir la po', allá al carré'
palparho vritat pugué
la espasa que jo brandia.

BERENGUER. Oh Deu! Y no ha castigada
ton acer tanta viltat?

PERE. No he pogut. La sombra irada
del matador, l' ha amagada
de la nit la fosquetat.

BERENGUER. Y no ha deixat rastre?

PERE. Nó.

BERENGUER. Faré per que se m' innovi
qui ha sigut, y ay del traydó'!

PERE. Cerquéulo vos, que 'l qu' es jo
pregaré per que no 's trovi.
Y donchs que tinch la certesa
de que mal' ombra á algú faig,
ja que 'l d' Urgell ha escomesa
á Lleyda, si á vos no us pesa,
demá cap á Urgell me 'n vaig.

BERENGUER. Y aixó 'm vens á dir! Per Deu
que no t' hi has pensat pas gota.
¿No ets per ventura fill meu,
no ets de mon trono l' hereu
y tan tost ma vida tota!

Ab carinyosa reconvenció plena de sentiment.

PERE. Pare!... *Conmogut.*

BERENGEUR. Si; 'l que no fas tu

Digitized by Google

vull provar jo. ¿A qué callar
si així 'l cor sens torna du'!
Y ho creus que no hi há ningú
fill meu, que 't puga estimar?
A ser vritat, ja fora hora
d' acabar nostra nissaga.

PERE. Senyor...

BERENGUER. Pare, pare y fora.
Malhaja lo fill que plora
y al pare sos dols amaga.

PERE. Perdonéu!

Pere Ramon se tira en brassos de son pare, permaneixent abrassats uns moments plorant.

BERENGUER. M' has fet mal!

PERE. Sí,
ho comprench; mes si per mí
ja es la vida tan feixuga.

BERENGUER. Y per qué?

PERE. Que us podré di'
que atormentarvos no puga!
Si en mas venas corra fel
per sanch y 'l cor se m' asseca,
si sobre 'l cervell tinch gel,
si tinch un amor al Cel
y á algú d' aquí baix li reca;
si aquí baix la gelosia
odis y ambicions engendra,
y en mi d' un' altra voldria
borrá' 'l recort, qué us diria,
pare, que no us puga ofendre!
Malaltias sense cura
diu tot hom', ser las del cor,
del méu la escorsa 's fa dura;
perqué darvos l' amargura
de veure la meva mort!
Deixáume partir y en fera
batalla mos jorns finar,
y aixís, si ma fí s' espera,
no caldrá una acció rastrera
á un traydor encomanar.

BERENGUER. Fill meu, fill meu! ¿Perqué 't deixas
dominar pel fatalisme?...

PERE. Importunas son mas queixas,
ho sé.

BERENGUER. Nó; pero 't guarneixes

Digitized by Google

un imaginari abisme,
y fujint en ton desvari
d' un enemich impalpable,
pretens en ell despenyarhi...

PERE. Nó, pare, lo meu contrari *Interrompentlo.*
m' hi empeny á mí. Intolerable
va fentse ma situació
y 'm precisa l' allunyarme,
que, ó realitat ó ficció,
he sentida la fredó,
d' un ferro lo cor cercarme.
¿Temor ho jutjeu? que ho sia;
en cas distint provaria
com no 'n tinch á res del mon;
ara nó: salvar voldria
á mon pare d' un afront.
Y creguéu que 'm costa prou *Ardintse.*
fermar del cor la branzida,
que m' estimo tant la vida,
com aborreixo lo jou
que á tolerar se 'm convida;
jou d' interessat amor
que res escusa ni abona,
y que vos lo vejeu d' or,
pes que me 'l han fet, Senyor,
de vostra propia corona.
Y prou he dit ja. Volguéu
deixarme aná' hont se batalli,
que no en vá so 'l vostre hereu,
y 'm temo que á pesar meu
al últim mon cor estalli.

Pere Ramon durant son parlament ha anat enardintse fins arribar en las últimas frasses á contenir molt malament la manifestació del odi que sent per dona Almódis. Berenguer deixa coneixer son creixent disgust, fins á esplotar en una amarga y autoritaria reconvenció; mes tant en ell com en son fill, torna á dominar al moment lo carinyós afecte que mutuament se portan.

BERENGUER. Tu pots voler y ton pare
sa voluntat te de torce'?
Encara puch manar! *Crit fort.*

PERE. *Portant las mans al cap.* Mare!

BERENGUER. No veus lo plor en ma cara!

PERE. Si may s' ha estimat, per forsa!

BERENGUER. Fia en mi. Jo apagaré
q uest odi vergonyós

Digitized by Google

y en amor lo tornaré.
Oh, creume sí, ho lograré,
que no en va us estimo als dos.

ESCENA VII

BERENGUER, PERE RAMON, HUCH

HUCH. Infant! Infant! *Cridant dins.*
BERENGUER. Aquests crits...
PERE. Quí será que així 'm demana?
Surt Huch per la dreta de la galeria, ab certa agitació, quedant sorprés al trovarse ab lo Comte.
BERENGUER. En Huch de Corbera.
PERE. Cert.
HUCH. Infant!... Ah!
BEREMGUER. Qu' es lo que passa
que aixís á cercá' á mon fill
vos mou, ab tant vivas ansias?
HUCH. Senyor...
PÈRE. Parla, Huch
HUCH. *Desconcertat.* No sé,
tal volta los ulls m' enganyan
y sens tal volta, segúr
que no es ell.
PERE. Veyam si parlas.
BERENGUER. Es que sabedor á mí
no 'm vols del que á dir anavas?
HUCH. Oh nó...
BERENGUER. Perqué devant meu
la llengua se t' entrabanca?
PERE. Si es cosa que á mí m' atany,
sápigau també mon pare.
HUCH. Y donchs... Quan á nit sospresos
al retorn de la muralla,
moguda per ma traydora
cercá vostre pit un' arma,
jo que, com amich leyal,
al vostre costat anava,
també posant ma al acer
he fet lo que l' honor mana.
PERE. Bon amich sempre has sigut.
HUCH. Mes que home, fera semblava
lo temerari assessí

Digitized by Google

qu' espiá nostras petjadas.
No lluytava com fem tots
los de la terra, burlavas
de las nostras envestidas
ajupintse ó be vinclantse,
cercant així al mateix temps,
accés per da' una brassada,
y á anar sols ó vos ó jo,
no foram vius á horas d' ara.
Solament per que eram dos
no ha lograt lo que intentava,
y tot y ser dos contra un
no li hem prés la retirada.
Viva Deu! quant me plauria
lluytá' á la llum, cara á cara,
heu dit vos, quan l' hem perdut
per la fosca, y jo, callantme
motius que per reconéixel
creya tenf', igual pensava,
y ara, aquí, en aquest palau,
no gens lluny d' aquesta sala,
la sospita de la nit
en certesa s' ha tornada.

PERE. Llamps del Cel! *Ab furor,*

BERENGUER. Qu' es que diheu?

PERE. Quí era? hont l' has vist? La espasa
se 'm surt de la veyna; digas.

Mentres Pere Ramon portat de son coratge instiga á Huch á dir la persona reconeguda, lo Comte que pressent un nou motiu de disgust en sa familia, s' esforsa en contenir lo viu desitg de Huch per manifestarho.

BERENGUER. Calla!

PERE. Oh Deu!

BERENGUER. Ton Senyó' ho mana.

PERE. T' hi va l' amistat;

BERENGUER. La vida
tens pendent d' una paraula.

HUCH. Y per qué?

BERENGUER. Perque es á mí
que soch Comte y que soch pare,
á quí pertany fer justicia.

HUCH. Féune donchs, ó deslliuráume
de faltá' ab l' Infant ó ab vos
y ab mi y tot, que 'm fonch de rabia!
Penséu que també he lluytat,

Digitized by Google

penséu que si m' arrancava
la llengua, foran los ulls
qui parlarian.

BERENGUER. *Ab furor.* Malhajas!
la llengua y los ulls d' un cop
faré que 't llevin si parlas.
Pénsa tu que avivar odis
y l' encoratjar venjansas,
es Huch, com jugar ab foch.
Pénsa tu que á mí no 'm mancan
sospitas, que per moments
en certesas veig tornadas;
y també á contar á algú
lo que 'l Comte prudent calla,
fora precís fer justicias
per evitarse venjansas.

HUCH. Viva Deu! que no us comprench.

BERENGUER. Viva Deu! que 'm desagrada.

HUCH. Parléu clar.

BERENGUER. Veníu ab mi.

HUCH. Miréu qui soch!

BERENCUER. Vos, qui us mana,
que 'l que no ab l' Infant ni Almódis,
puch fe' ab vos y ab dona Blanca!

Se 'n van per la segona porta de la dreta parlant y gesticulant acaloradament.

ESCENA VIII

PERE RAMON

Y jo he de quedá' ignorant
lo que per dirme 'm cercava?
Ah, que quan aixís de mí
tant per apartál s' afanya,
no pot ser lluny lo traydor
ni de mí, ni de mon pare! *Pausa.*
Duptes malehits, deixéume;
terroríficas imatges
qu' heu fet cau en mon cervell,
com en la soca d' un arbre
los corbs, fujíu, ó d' un llamp
vos ne tregue la fiblada.
No es prou que no senti amor

Digitized by Google

qu' en l' odi hagueu d' inflamarme?
per ventura quants no estiman
aborreixen? ¿qui no mata
no pot viure, y deu ser gel
lo que no es foch? Per los altres
no será, mes per mí sí,
que aixís ho han dictat los astres
y sempre es cert lo que en ells
sab llegirhi la egipciaca.
—Entre vos y la corona,
m' ha dit, un gros núbol s' alsa,
lo núbol es negre y roig,
un llamp que en punyal acava
lo ralla de dalt á baix,
y en pluja de sanch y llágrimas
desfentse entre 'l trono y vos,
com un riu burbullant passa.—
Això ha dit la llegidora
dels estels, y 'm sembla encara
veure en sos ulls cohetejar
las estrellas inflamantse.
Oh Deu! com burlar l' influx
d' aquesta lley sobrehumana!
Una veu aquí en mon cor
me crida indignada: álsat!
y ardents desitjos m' impulsan
á créurela, mes m' espanta
mon valor... á envejá' arribo
lo que 'l bort té per desgracia!
Y tot perqué; qué puch ferhi
si 'l Comte m' ha dat madrastra?
no es pas per voluntat meva
que m' hajan cambiat la mare.
Mare... dich mare? impossible;
això es un crim, un ultratge:
mentre 'ls morts no ressussitin
no puch ser mes que fillastre!

Pere Ramon torna á rependre son passeig pensívol, brassos plegats y capbaix, sens adonarse dels servidors de palau que trasladan la taula al centro de la escena y comensan á guarnirla per menjarhi. Ab petit espay de temps entran Ponti per la galeria dreta, Adel per la porta primera de la esquerra, quedantse entre 'ls criats, y Huch que surtirá per hont ha entrat ultimament ab lo Comte, en lo moment que se indiqui.

Digitized by Google

ESCENA IX

PERE RAMON, PONTI, ADEL, HUCH, CRIATS

PONTÍ Senyor. *Entrant.*
PERE. Ola, ets tu Pontí? *Sens pará 'l passeig.*
PONTÍ. Jo que penso...
PERE. Sabs juglar
per qué avuy hem de dinar
en públich?
PONTÍ. He sentit di'
si s' ha fet tan rica presa
al moro y que s' ha rebut
de Sevilla un fort tribut.
Per aixó de la Comtesa
als bessons ha fet mercé
de novas terras son pare,
y á mes del dinar, encara
fa cantá' un Te-Deum.

Pere Ramon segueix passejant molt agitat. Pontí parat en un mateix punt responent á las preguntas que li dirigeix.

PERE. Bé,
novas terras per ells!...
PONTÍ. Jo,
Senyor...
PERE. Tens mes á contarme?
PONTÍ. No... peró... *Vacilant.*
PERE. Donchs deixa estarme.
PONTÍ. Es que...
PERE. Acaba. *Parantse devant d' ell.*
PONTÍ. Ab fort doló'
de mon ánima, us vull dir
que á ma patria tornaria.
PERE. Tu?...
PONTÍ. Senyor.
PERE. Sia 'l que sia:
perqué d' aquí vols partir?
PONTÍ. Perdonéu... *Recelós.*
PERE. Es tal vegada
per lo de á nit?
PONTÍ. Y 'l demés.
Com si un criminal sigués,
del espía la mirada
sobre meu veig constantment,

Digitized by Google

omplintme d' esglay lo cor.

PERE. Y en dupte, del teu Senyor
has posat lo valiment?
Y qui es?...

PONTÍ. Aquell.

PERE. *Ab rabia continguda.* L' esclau
de la Comtesa .. quimera;
Oh! Adel!

Crit de furor. En aquest moment se presenta Huch y vol contenir al Infant cregut de que ha reconegut en Adel al seu contrincant de la nit, sent aixís que qui li dona á coneixer com á tal es son mateix recel y l' afany de contenirlo.

HUCH. No. Infant! espéra,
espéra. *Surtint precipitat.*

PERE. *Endevinant.* Huch!... Bé, complau
en horabona á mon pare,
que no has de pérdret per mí.
Adel! *Tornantlo á escometre.*

HUCH. Infant. *Interposantsels.*

Pere Ramon s' aparta á Huch del devant sens ferli cabal ni dirli un sol mot y 's dirigeix amenassant á Adel que permaneix impassible. En aquest moment se presenta la Comtesa á la mateixa porta d' hont há surtit Adel.

PERE. Me pots dí'
que vols del juglar? Repára
qu' es mon servidor, entens...

ESCENA X

LOS MATEIXOS Y ALMODIS

ALMODIS. Oh! qué veig. ¿Qué preteneu.
Infant, que aixís pregunteu
al derrer de mos sirvents?

Los primers mots desde 'l punt de surtida, després baixant ab pausa fins posarse devant del esclau qui torna á retirarse á segon terme. Durant tota aquesta escena tant l' Infant com la Comtesa, no deixan un sol moment de parlar ab ironía.

PERE. Ferlos mes amichs voldría
del que son, ab los meus.

ALMODIS. Clá'
diheu aixís, que no hi há
entre ells...

PERE. Prou estrany seria.

Digitized by Google

ALMODIS. L' exemple.
PERE Cert.
ALMODIS. Donchs creguéu
que ho sento.
PERE. Molt á mi 'm pesa.
ALMODIS. Y no hi há un medi...
PERE. Comtesa
com vos no me 'l ensenyeu...
ALMODIS. L' honor del comens vos deixo.
PERE. L' exemple á la edat pertoca.
ALMODIS. Vostre finesa no es poca.
PERE. Molta es la que vos mereixo.
ALMODIS. Complaure es just al espós.
PERE Creurer es de lley al pare.
ALMODIS. Com ho mana...
PERE. Ho vol...
ALMODIS. *Sarcástich.* Encara
mare y fill podem se' 'ls dos.
PERE. Segons ell.
ALMODIS. Com que no fica
dintre palau gent estranya.
PERE. A mes, com son cor no entranya
cap odi, no sacrifica...
no intenta sacrificar
á ningú.
ALMODIS. Fins creeh que ignora
qui té á casa.
PERE. Perxó y fora
als sirvents cal vigilar.
ALMODIS. Sabeu quins?
PERE. Com vos mateixa.
ALMODIS. A un no mes vos dirijíau.
PERE. Sols d' un vos ahir temíau.
ALMODIS. Queixa 'n tinch.
PERE. No 'm manca queixa.
ALMODIS. Ay del culpable, si puch
provar sa villana empresa!
PERE. Ay del altre, si en certesa
acaba 'l dupte que duch!
ALMODIS. Veig que 'ls dos, si fá no fá,
pensem igual y m' agrada.
PERE. Es la primera vegada
que d' acort logrem está'.
ALMODIS. Efecte del sentiment.
PERE, A creure 'l mateix m' animo.

Digitized by Google

ALMODIS. Com soch estimada, estimo.
PERE. Ab quí 'm vol, faig igualment.

ESCENA XI

RERENGUER, ALMODIS, PERE RAMON, PONS, HUCH, ADEL, *patges, monters, heralts, cavallers, damas, poble, etc.*

Durant la última escena, los servidors del Comte han acabat de disposar la taula guarnida convenientment per un dinar de festa, ab tres setis, un per costat y altre al centro, aquest, destinat á Berenguer, ab respatller esculpturat; voltant de la taula se situan tres copers, per servir als tres comensals; á la porta per hont s' han de treure los menjars, un patje per banda y desde la porta á la taula dos ó tres monters per passar los plats. En segon terme presenciarán lo dinar de la familia comtal varias damas y cavallers, y aixís que 'l Comte entra en escena quatre heralts fán un toch de trompetas á la porta de la galeria, de cara al foro, omplintse inmediatament las obèrturas que donan á n' ell d' una apinyada multitut de espectadors, continguda per alguns soldats de llansa, del servey del Comte. Es per demés advertir que l' arreglo del personal d' aquesta escena queda al arbitre del director, que l' arreglará conforme li permetan los elements de que disposi, advertint empero que quanta mes sumptuositat desplegue obrará ab més propietat.

HERALTS. Lo Comte.
BERENGUER. Senyora, Infant;
de besar als nins vinch ara,
vulgáu del espós y el pare
rebre pau.

Almódis y Pere Ramon s' acostan á Berenguer qui besa als dos al front, besantlo la Comtesa á n' ell y després l' Infant. Lo Comte 'ls reté un moment en sos brassos.

En eix instant,
Senyor, ja que tals mercés
y tantas en un sol dia
m' heu dadas, vulgáu que sía
cumplert mon anhel. May mes
se trenque 'l llás del amor
que santifica la llar,
que si no es per estimar
tant se val no tenir cor.
Déume á mí també la pau

Digitized by Google

que als altres jo, ab mas lleys, dono,
vulguéu que sent nada al trono
puga viure en mon palau;
y 'l pá que per sa ma amiga
lo Cel á ma taula posa,
per mon fill y per ma esposa
pá d' amor sempre mes siga.

Desprenentse de la muller y 'l fill y ab tó afable dirigintse á ocupar son lloch en la taula. La Comtesa fa lo mateix, si be no s' assenta. Pere Ramon se fá omplir la copa, pero 's repensa y no beu. Quan la Comtesa s' ha assentat, ho fá també ell, ab certa displicencia, quedant un poch apartat de la taula. Mohiment entre 'ls servidors del dinar, peró no tant que puga desviar dels tres personatges principals l' atenció del públich.

Sonáu, trompeters: Servíu,
majordom.

PERE. *Apart.* No he tret encara
del llabi 'l fel que en sa cara
ella ha deixat.

Allargant la copa, la que un cop plena dona al coper sense tastarla.

BERENGUER. *Sospés.* Qué teniu?

PERE. Nó, retírala *Al coper*. He pensat
que avans de menjar no prova.

ALMODIS. Y menos, quan un se trova
fins á cert punt afectat *Irónich.*

BERENGUER. Ho está l' Infant?

ALMODIS. Lo qu' heu dit
entranya tanta tendresa!
per mí jutjo d' ell.

BERENGUER. *Invitantla á seure.* Comtesa.

PERE. *Apart.* Sento al cor esbotzá' 'l pit.

BERENGUER. Acostéus, Pere Ramon. *Serveixen á la taula.*

PERE. La febre mon cap arbora.

ALMODIS. Voleu que jo... *Servint á Pere Ramon.*

PERE. Vos, Senyora?

BERENGUER. A veure com correspon
tant honor vostra hidalguia.

PERE. Oh Deu! sempre 'l dupte... y ara *Apart.*
devant de tots, cara á cara,
cóm puch?... Imprudent sería
portá' á la boca un sol mos,
que quan volgué á nit matarme,
ara qué, qué podrá darme,
que fatal per mí no fos!

ALMODIS. Infant!

Digitized by Google

PERE. Oh!
BERENGUER. Cóm no acepteu?
PERE. Impossible, impossible es.
ALMODIS. Potsé' un' altra cosa?...
PERE. Res,
Deixáume per Deu!
ALMODIS. *Forta ironía.* Voleu
de mon plat? Aquest tal volta
haventlo jo avans tastat...
PERE. Perqué vos heu empenyat
en que menji?
Aixecantse violentment, fent caure 'l seti.
ALMODIS. *Murmulls dels espectadors.* Desenvolta
m' apar la pregunta.
BERENGUER. *Mes murmulls.* Infant!
ALMODIS. Deixáu d' insistir, Senyor, *Dreta.*
potser vos siga mellor
lo qu' ell pensa está' ignorant.
BERENGUER. Oh! acabém! *Alsantse* Jo dech saber...
tot hom que 'ns escolta y mira
deu sapiguer... Infant, la ira
m' ofega!...
ALMOEIS. *Sarcástica.* Féu que 'l monter
porte un cá, á menjar d' aixó
que li he servit jo mateixa.
BERENGUER. Deu de Deu! *Comprenent la intenció. Murmulls.*
PERE. Aqueixa, aqueixa
la causa es!
ALMODIS. Y ho diu!
PERE, Cóm nó,
si vos m' hi obligueu, Comtesa?
ALMODIS. Sentiu, Senyor, com s' infama
á la estrangera, á la dama
y á la muller?
BERENGUER. A la ofesa
deu seguir lo desagravi;
¿sents, Infant! Acostéus tots
á sentir aquestos mots.

Los circunstants avansan uns passos. Huch y Pons en primera fila. Esplossió de furor en Pere Ramon. Despit en Almódis. Terrible neguit del Comte per lo rompement del odi que mutuament se tenen las dos personas que mes estima y manifest interés dels cirqunstants en favor del Infant.

PERE. Sí, venfu; just es que acabi
aquest torment sense fí

Digitized by Google

que tots mos sentits desboca,
un volcan surt de ma boca
fins ara recelós aquí! *Al pit.*

BERENGUER. Que vas á di'!

PERE. Arraserat
al nostre trono comtal,
afila 'l crim son punyal
ab fel d' odi enmatzinat;
y com l' escorsó rastrer
que arrossegantse s' acosta,
entre las sombras aposta
á nit m' esperá al carrer.
Cobart, traydor y assessí *Sensació.*
m' assaltá, tal com la fera,
y si be no puch dir qui era
sé en cambi que ara es aquí.

PONS. Son nom, Senyor.

CAVALLER. Mori al punt!

BERENGUER. Cálla.

PERE. Ja no es temps.

PONS. Lo nom
del traydor!

BERENGUER. Recórda hont som.

PERE. Hora es que cayga demunt
del malvat la estigma nostra.

BERENGUER. Cálla ja.

PERE. Invoco l' usatge.
Senyor, jo sé que té hostatge
lo malvat á casa vostra.

ALMODIS. Oh rabia!

PERE. Y si no sé encara
lo seu nom ab prou certesa,
sé que 'l manté la Comtesa
sé que 'l coneix lo men pare;
y aixís, quan aquest me crida
á taula á ocupar un lloch,
no sé, viva Deu, si soch
molt lluny de quí 'm vol la vida!

Sensació general y murmulls en favor del Infant. Berenguer ferit en sa calitat de pare y de Comte, preten enérgich fer prevaleixer sa autoritat; mentres que Almódis ab refinada ironia, intercedeix per en Pere Ramon.

BERENGUER. Prou, Infant, prou heu dit ja
y fins massa, Deu de Deu!
Fill y súbdit, que acateu

Digitized by Google

mas ordres precís será.

ALMODIS. Senyor, lo vostre fill es
y per éll jo intercedeixo.

PERE. Sarcasme! Res agraheixo
que de part vostra 'm vingués.

ALMODIS. No per xó deixará rastre
en mi 'l desagrahiment.

PERE. No sentiu? Pel fill dolent
prega al pare la madrastra!
Magnánima acció per vos, *A Almódis.*
tant com mesquina per mí,
ara sí que podrán di'
per tot, qui val mes dels dos;
mes no demaneu jamay *Als circunstants.*
que á trová' 'l culpable ajudi,
lo que importa es que jo mudi
de conducta... 'l demés ray;
peró com impossible es
y potser pitjoraria,
deixaré la patria mia
y el palau barcelonés,
que á la guerra cara á cara
val mes ab moros lluytar,
que no haverme d' amagar
d' assassins, prop de mon pare!

Ademan de retirarse, Berenguer lo deté y diu los seguents versos ab forta energía.

BERENGUER. No será! Pons; vull saber
quí la nit ha passat fora
dels de ma casa, á quina hora
ha tornat y 'l que aná á fer;
y usant de tot lo rigor
que l' usatge fa aplicable
siga qui 's vulga 'l cupable, *Fort.*
mori al punt! De vil temor
vull també que 'ls dos curéu,
A Almódis y Pere Ramon. Desagrado en los dos.
y perque á terme així 's duga,
del mal que pervindreus puga
l' un del altre 'm responeu.

ALMODIS. Senyor!

PERE. Pare!

BERENGUER. *Veu de tró.* Així ha de se',
aixís ho vull jo! *Murmulls.* Tots fora.
No soch lo pare que implora! *Al fill.*

Digitized by Google

So 'l Comte! *A Almódis.*

Llaujer mohiment en la generalitat dels personatges de la escena per retirarse. Pons permaneix al costat del Comte. Almódis mes á la dreta y á la part oposada de Pere Ramon y Huch, aquest un poch mes enrera. Sumament afectat per las sacudidas del cor que acaba de rebre, trovas Berenguer tot seguint del arranch de energía que acaba d' espressar, tan sumament abatut, que té de apoyarse en Pons, de lo qual al adonarse Pere Ramon y Almódis s' hi adelantan per sostenirlo, sent rebujats per ell ab energía. Pere Ramon se deixa caure en un seti y de colzes á la taula y lo cap entre las mans s' esforsa en contenir lo plor.

BERENGUER. Ay! no podré,
no podré, Pons, resistí'
de ma dissort la punyida!

PONS. Senyor.

ALMODIS. Qu' es aixó!

BERENGUER. La vida
que 'ls dos m' arranqueu d' aquí.
La sanch que se 'm torna fel
y 'm puja á glops á la boca.

PERE. Vulláuse apoyá'. *Volentlo sostenir.*

ALMODIS. *Avantsantse al Infant.* A mí 'm toca.

BERENGUER. Cap dels dos. Permeta 'l cel
no m' haja d' encomenar
la lepra que vos empesta.
Aném. *A Pons.* En la estancia aquesta
ni sols s' hi pot respirar.

Va per retirarse ab Pons y s' atura al sentir la veu de Pere Ramon que 'l crida, ja talment fora de sí. Almódis aterrada al aspecte del Infant corra á ampararse prop del espós, qui al veure al fill amenassar la madrastra indignat fins al accés va per malehirlo, pero es deté y mana péndrel.

PERE. Pare, pare, que 'm preneu
lo únich que 'm quedava al mon;
pare, ma rahó 's confon
y esteu provocant á Deu!

BERENGUER. Qué vols dir!

ALMODIS. Sálvam, espós!

PERE. Que 'm deveu l' amor de mare!

BERENGUER. Quan sápigas honrá' al pare,
trobarás l' amor dels dos.

PERE. Miréuvos que d' un desastre,
d' un crim, estem en perill!...

ALMODIS. Ah!... *Al veure al Infant pendre un ganivet de taula.*

Digitized by Google

BERENGUER. Malehit!... *Avalantsantse al fill.*
ALMODIS. *Deturantlo.* Es ton fill!
BERENGUER. Prenéulo!
PERE. *Llensant lo ganivet.* Gracias, madrastra.

Dos dels homes d' armas que hi há al fondo, venen á colocarse derrera l'Infant. Almódis queda agafada al Comte contenintlo.

TELÓ RÁPIT.

Digitized by Google

ACTE TERCER

Habitació de la Comtesa Almódis, en lo palau de Barcelona. A la dreta porta de ingrés á la cambra dormitori d' Almódis y sos fills ab cortina arrebossable. A la esquerra altra porta, mes petita; un triptich penjant á convenient altura, ab una llantia encesa sostinguda ab un bras de ferro movible, collat á la paret, y un reclinatori de cara al triptich. Al fondo, á ma esquerra de cara al publich, porta de comunicació entre las habitacions d' Almódis y las demés del palau y á la dreta una finestra de baix empit, dividida en tres partions, per duguas columnas, que figura treure al pati; entre porta y finestra un banch llarch, ab espatller alt y odosselat en tota sa extenció y damunt d' ell un tapis d' assunto biblich y grosser dibuix. Setis, cadira ab espatller esculpturat, taula, catifas, etc., etc.

ESCENA PRIMERA

ADEL, PONTÍ.

Al aixecarse 'l teló Adel está ajustant la porta dels dormitoris, després baixa fins al juglar qu' está al mitg de la escena escoltantlo.

ADEL. Tractes son tractes; respondre
si á tu t' sembla bé, podrás;
mes en quant á fer preguntas
seria temps malgastat.
Jo sé lo que tinch de dirte,
després d' aixó...

PONTÍ. *Ab desdeny.* Párla, esclau.

ADEL. Esclau!... Per forsa serveixo,
no venut com altres fan. *Ab intenció.*

PONTÍ. Aixó, qué vol dir?

ADEL. Preguntas.

PONTÍ. Digas perqué m' has cridat. *Ab tó sech.*

ADEL. Tu no est esclau, mes serveixes.

PONTÍ. Soch lliure.

ADEL. Los trists instans,

Digitized by Google

curts ó llarchs, en que sens amo
vilas y castells rodant,
de caritats tens de viure
fruyt d' adulació y no guany, *Despreci.*
besas mans que potsé' 't pegan...

PONTÍ. Menteixes.

ADEL. *Sens ferli cas.* Aixís fa 'l cá.
Esclavitut voluntaria
ab nom diferent.

PONTÍ. Me 'n vaig.

Dirigintse á la porta del fondo, Adel lo deté.

ADEL. Duas paraulas y fora.
Tu tal volta no has vist may
un desert?... Y donchs, figúrat
una planuria, una mar
seca y convertida en platja,
que té oassis per palaus,
que son de qui primé' hi entra
y 'ls pert tot hom qui se 'n va.
Allí no hi há Rey que 't mani
ni lley que t' abati 'l cap; *Ab entussiame.*
ab un caball y una llansa,
per tot á ton ple' anirás
sense por á traydorías
que 't fassa la veu baixar.
Ningú hi paga sou ni 'l cobra,
butxins ni senyors no hi han,
los horizonts son inmensos,
l' única tenda l' espay,
quan surt lo sol re 't fa ombra,
tens simouns per alenar
y, fora lo que Alá vulga,
re aixiqueix ta llibertat.
Vols deixar de tenir amo *Resolt.*
per sempre?

PONTÍ. *Fredament.* A quin preu será?

ADEL. Del desert en la planuria
un sol enemich hi há,
que beu ab pler la sanch nostra
y en saboreja la carn;
qui 's trova ab ell, si no 'l mata,
sucumbeix.

PONTÍ. No sé matar.

ADEL. Pensa juglar en que 'l Comte
prés té al fill, d' ell enutjat,

Digitized by Google

y quan l' amo está en desgracia,
poca cosa 'n treu l' esclau.

PONTÍ. Per qué de lo que á mí 'm brindas
no te 'n vols tu aprofitar?

ADEL. Juglar, no puch contestarte;
mes si 'm trovava á la má
l' or que pugués redimirme
per la vida, ó be 'l punyal
que al lleó arranqués la vida,
per darme la llibertat...

PONTÍ. Matarias?

ADEL. No 'm preguntis.

PONTÍ. Lliure será avuy l' Infant.

ADEL. Mala sort se l' hi ha girada,
y el que ara presó ha estat ja,
qui pot dir si una altra volta
de presó no passará?
Servi' á un princep ó be á un altre
tot es hu; qui pobre ha nat
y á servir la sort l' obliga,
qu' es lo mateix que se' esclau,
deu escursar quant mes puga
lo servey y aumentá' 'l guany;
la forsa rebla cadenas,
lo diner las fa trencar. *Pausa.*

PONTÍ. Y res mes no tens á dirme?

ADEL. Respónme tu.

PONTÍ. A ferho vaig.
Digas á 'n aquell qui siga
que tals propostas me fa,
que va una gran diferencia
desde assessino á juglar.
En ma vida aventurera,
pobre, lliure y sempre honrat,
jamay l' or m' ha fet cap falta
y en cabanyas y en palaus,
alta he pogut dur la testa
y estendre neta la má,
no havent d' abaixar la vista
ni d' un mot desdirme may,
que per mes que 'l crim á voltas
se 'ns presenta coronat,
no per cert á tots enlluerna,
algú 'l pot á fit mirar,
y aquest algú es lliure sempre,

Digitized by Google

mentre 'l crim sempre es esclau,
qu' es la conciencia qui us lliga
y es l' honra la llibertat.

ADEL. Potsé' haurás de penedirte
de lo que rebujas? *Desayrat.*

PONTÍ. May!
y á saber que 'm demanavas
per aixó, no hauria entrat.

ADEL. Oblída donchs ta vinguda.

PONTÍ. Ho faré.

ADEL. Y del qu' hem parlat.

PONTÍ. Veurém si puch.

ADEL. Conseguirho
t' interessa. *Mitg amanessant.*

PONTÍ. Y si nó, esclau?

ADEL. T' he dit que no 'm preguntesses.

PONTÍ. Algú 't pot fe' contestar. *Irónich.*

ADEL. Sols qui á tu callarte fasse. *Irónich.*

PONTÍ. Lo mateix.

ADEL. Aixís, juglar,
fes á tu primer no 't trove.

PONTÍ. Guárdat d' ell, que 't segueix ja.

Lo juglar se retira per la porta del fondo. Adel s' atura un moment en ella mirantlo partir, durant lo qual surt Almódis de la dreta caminant ab precaució, com si temés despertar á algú.

ESCENA II

ALMODIS, ADEL.

ALMODIS. Al fí s' han dormit. Ditxosos,
ditxosos ells que al clucar
los ulls, pot florí' en sos llabis
un sonrís angelical.
Somnis de color de rosa
serán los seus, mes, qui sab
si tindrán molta durada
ó si algú 'ls esbarjirá?
Oh, nó, nó, dormíu sens temer,
vostra mare está vetllant.
Ah, ets tu?

Adonantse d' Adel á un mohiment d' aquest.

ADEL. Jo, qu' esperava
lo que vos serviu manar.

Digitized by Google

ALMODIS. Vetllar per mos fills y fora,
vetllar per ells sens descans,
que aixís que 'l perill que corren
ells y jo, siga passat,
promesa 't faig que á ta patria
lliure y rich t' entornarás.

AEEL. Si avans vostre espós lo Comte
pels monters no 'm fa penjar.

ALMODIS. Tems potser que t' abandoni.

ADEL. Si es condició del esclau
no tenir voluntat propia
y per la del amo obrar,
no sé perque se 'l condemna,
quan es l' amo lo culpat.

ALMODIS. Quan en Pons á tu 't pregunti,
que no t' has mogut dirás
de ma cambra, y que vetllavas,
diré jo, prop dels Infants.

ADEL. Será prou.

ALMÓDIS. Soch la Contesa
y es en Pons lo meu vassall.
Y el juglar?

ADEL. Esquerp se mostra,
orgullós.

ALMODIS. Si? per ell fa.
He volgut sortir de dupte,
ara sé com dech obrar.
Vés, Adel, vés y no temes,
véjat lo Comte sentat
prop del llitet, que creyentme,
ta llibertat vas guanyant
y tan com mes fidel sigas
mes prompte la lograrás.

ADEL. Cumpleixo, donchs.

Entra per la porta d' hont ha surtit Almódis.

ESCENA III

ALMODIS.

Ja ets tu l' únich
ab qui puch jo confiar.
¿L' únich? nó; sols per ser mare
algú mes m' ha d' ajudar,

Digitized by Google

si no 'l Cel... qualsevol altri
que á mos fills guardi de mal,
que á faltarlos jo ¿qué fora,
qué fora d' ells?... Disputáls
podria algun germanastre
lo que per dret els pertany,
lo que, sí, jo ja puch dirmho,
lo que á mi tan greu me sab
que á en Pere Ramon pervingui
y no á n' ells. ¿Per qué al finar
las mares, no han d' emportarsen
sos fillets! Si ellas se 'n van
quí estimará als pobres órfens!...
A nou empelt, novells tanys!...
Si del Comte soch la esposa
¿mos fills qué han de ser, Infant!
Culpa no es pas d' ells ni meva,
que si un Comte 'ls ha engendrats
y tenen mare, sa mare
lo comtat te de guardáls,
que aixó la naturalesa
y l' amor m' han imposat.
Dormíu, fills de mas entranyas,
que la vetlla jo vos faig *Mirant á la dreta.*
y ja que us es pare un Comte,
seréu Comtes ¡Deu me val!
sinó, sinó... ho tenen d' esser;
costi 'l que costi, ho serán!

Arranch de resolució avansant uns passos al proceni. Lo Comte que s' ha presentant á la porta del foro á temps de sentir los derrers sis versos, va baixant ab molta pausa fins trovarse al costat d' Almódis, al dir aquesta 'ls derrers mots. Sorpresa passatgera en Almódis.

ESCENA IV

ALMODIS, BERENGUER.

BERENGUER. Aixó 'm sembla, esposa meva,
que molt poch ho haveu pensat. *Ab afabilitat.*

ALMODIS. Ah! Senyor...

BERENGUER. De lo á que obliga
l' amor, só exemple parlant,
quan sols per ser sirvent vostre

Digitized by Google

no he fet penjar ja al esclau.

Molt amistosament, peró fentli comprendre que sab tot lo que ha passat.

ALMODIS. Vos creyeu...

BERENGUER. Jo crech, Almódis,
que l' amor vos pot cegar.

ALMODIS. Qué pels fills no ha d' afrontarse?

BERENGUER. Lo crim. *Sech.*

ALMODIS. Y ahont heu trovat
que res del que fa la mare
pels fills, siga crim jamay!

BERENGUER. En l' odi de la madrastra.
En esta passió infernal *Enardintse.*
que als pares pervertí' intenta
y fe' enemichs als germans,
tornant en petons de Judas
los que 'ls uns als altres fan.
En esta passió de fera
á la del tigre semblant,
que perque sos cadells menjin
rastreja y espia 'ls caus
hont puga robar niaradas
d' altres mares, ¡Deu me val!
En esta negació folla
de tot sentiment humá,
que al capdevall ens duria
fins al estrem de pensar
si quan Deu en lo Calvari
per mare 'ns volgué donar
á la seva, olvidaria
de di' á son cosí:—Tu, Joan,
aquí tens á ta madrastra.
Mare, á mon cosí pendrás
per fillastre.—Oh nó, desvari:
quan Deu aixís no parlá,
tots los que igual pare tingan
per forsa han de ser germans,
y quí en sos cors l' odi encenga,
será un vil, un criminal. *Pausa.*
Calleu, Almódis?

ALMODIS. Pensava
en lo que haveu dit. A Joan
digué Jesús que per mare
prengués la seva... y honrar
á sos pares los fills deuhen.

Digitized by Google

¿Sabeu vos si ho fa l' Infant?

Refinada ironía: Berenguer la mira un moment fit á fit y diu ab molta gravetat.

BERENGUER. Es lo xich qui al gran ensenya,
ó al revés? Sémblam del cas,
Almódis, que en lo que passa
aquí devem tots pensar.
Ab vos ha faltat en Pere,
ab mí, de tot hom devant;
mes jo, á mi mateix m' acuso
d' haver durament estat,
ab ell, y en vos sémblam veure
l' impuls que 'l decanta al mal.

Almódis roda 'l cap y sonriu ab incredulitat.

¿Que nó? Ja us he dit, senyora,
que á no estimarvos, l' esclau
penjaria d' una forca
ó l' hauria esquarterat.

ALMODIS. Tal com allí 'l veyeu ara,
la nit ha passat vetllant.

Signant dins la porta de la dreta. Ara es Berenguer qui roda el cap y sonriu incredulament; mes tot seguit pren entre las sevas la ma de la Comtesa y cercant portar la rahó en ella, se li dirigeix ab molta afabilitat.

BERENGUER. Guardáns d' aquestos impulsos
vull á tots; mon fill vindrá
á donarvos sas disculpas,
perque aixís jo li he manat,
fentli entendre que á prechs vostres
la pressó li faig alsar.
Del amor que pugau durme
poséune en ell la meytat,
pensant qu' es sanch de mas venas
y carn de ma propia carn.

ALMODIS. Així ho faré;... mes si us sembla
que un consell us puga dar,
vos tinch de fer recordansa
com molts cops la propia sanch
ens posa en perill la vida...
y havem de fernos sangrar.

Berenguer se fa un pas enrera mirántsela ab indignació.

BERENGUER. Almódis... no es pas cap mare
qui diu això!

ALMODIS. *Confosa.* Dir vritats...

BERENGUER. Esposa: de gota en gota *Molta severitat.*

Digitized by Google

l' aygua forada 'l penyal.
Junts en concili los bisbes
á Girona, han disposat
que ab las mullers repudiadas
los marits han de tornar.

ALMODIS. M' amenasseu! *Redressantse.*

BERENGUER. *Ab calma.* L' arbre estéril
que dona ombra y perfums grats
preferit es sempre al arbre
que dona lo fruyt corcat.
Féu que 'l fruyt corcat no cayga; *Recalcant la frase.*
féu á tots mos fills germans,
y féu que cumplir no tinga
lo que 'l concili ha manat.

ALMODIS. Berenguer! *Indignada.*

BERENGUER. Sent tan hermosa,
no seréu bona? *Tornant á la afabilitat.*

ALMODIS. *Sofocada de ira.* Sí tal.

BERENGUER. L' Infant es aquí.

Prenentli la má y besantli. Almódis s' esforsa á sonriure y respon després d' un moment.

ALMODIS. Donchs, qu' entri.

Aixís que Berenguer passa la porta del fondo, corra Almódis á la dreta y fa á Adel ab veu ronca per la rabia, lo crit que s' indica en lo diálech y girantse instantaneament invita á Pere Ramon, que ab Pons apareix y s' atura al fondo, á que passi avant.

ALMODIS. Vetlla, Adel. *A la dreta.* Podeu passar. *Al Infant.*

ESCENA V

PERE RAMON, ALMODIS.

PERE. A vos lo Comte, á regraciáus m' envia *Avansant.*
la llibertat que á vostres prechs m' ha dada.

ALMODIS. Y per forsa veniu, que així ho demostra
entrá' á ma cambra sens deixar la espasa.

PERE. Cert es; mes com dels fills no 's desconfia...

ALMODIS. Com al fí la Comtesa es una dama...

PERE. De vos he temut, cert, encara temo
y aixís obehir dech sense queixarme,
Deixant la espasa en un recó del banch del fondo.
per mes que veja estar á l' una porta
l' esclau, y en Pons de centinella en l' altra.

ALMODIS. ¿A qué heu vingut? *Bruscament.*

Digitized by Google

PERE. A despedirme. Pésam
donarvos aquest pler; mes de mon pare
veig la vida en perill pels nostres odis
y allunyantme d' aquí, pretench salvarla.

ALMODIS. Ab vos se 'n va 'l perill.

PERE. Nó, que jo 'l fujo
perque no pot lo Comte deslliurarsen.

ALMODIS. ¿Que nó?

PERE. ¡Que nó!

ALMODIS. Oh Deu, quanta ventura
si aixó resultés cert! mes per desgracia
de Girona 'l concili, hont influhiren
las instancias de vos y d' alguns altres,
permet á en Berenguer mudar d' esposa,
perque son fill puga mudar de mare;
son fill qu' enveja dels germans la herencia,
son fill que sent cremar en sas entranyas
lo foch d' una ambició que no té límits,
que 'l son li roba y de tentál no 's cansa.
Fujíu, fujíu! mes no vos feu la víctima;
fujíu la tentació de danyá' als altres,
qu' es l' ombra de la vostra conciencia
qui matzinas compon y punyals alsa.

PERE. Y, donchs, soch una fera y d' agrahirli
seria á qui logrés exterminarme!
No ho seré tant, quan tinch las mans inmóvils
sens ofegáus al coll semblants paraulas!
Dignas argúcias son de vos aquestas,
de vos, que sent prou bella y jove encara
heu tingut tres marits sense ser viuda,
per portar en tres casas la desgracia!

Ab despreciativa frase que per moments va exaltant mes y mes lo rencorós despit d' Almódis.

ALMODIS. Calléu, Infant! *Ab forsa.*

PERE. *Irónicament.* Si us faig ma despedida.

ALMODIS. La derrera sigués.

PERE. En vostra cara
posá tantas bellesas la natura
que 'l cor se 'n ressentí, y com las estátuas
qu' heu fetas treballar per la Seu nova,
hermosa sou, mes no teniu entranyas.
Y encara intentan, ¡viva Deu! ferm creure
que vos ma llibertat heu recaptada!

ALMODIS. Y donchs no ho heu cregut?

PERE. Y vos podriau?

Digitized by Google

ALMODIS. Dit d' un pare...
PERE. Ni aixís.
ALMODIS. Ja m' ho pensava.
PERE. Que bé que 'ns coneixem!... perxó m' allunyo,
perxó al sentíus queixar d' injuriada
per mos temors, dich jo:—Sábia es n' Almódis.
Demá per son esclau fará matarme
y dirá al Comte que al voler ferirla
veyentme descubert, ma propia rábia
ab mi finia! ¿no es vritat, senyora?
un sotrach de cervell, una glopada
de sanchs... que bé que 'ns coneixem! mes tócam
vetllar per l' honra y la salut del pare
que d' afronta, senyora, 's moriria,
si 'l crim ab sa familia emparentava!
ALMODIS. Partíu y donchs ben lluny y partíu prompte
si ab vos lo crim aquest te d' allunyarse.

Ademan de retirarse. Pere Ramon fa uns passos en direcció á la porta de la dreta, ab intent d' entrar á veure sos germanets, fills d' Almódis: mes aquesta desaforada li priva l' acció cubrint ab son cos lo pas de la porta.

PERE. Deixáu que 'l derrer bes als germans done
y cumplertas serán las vostras ansias.
ALMODIS. Ah, nó, aixó no es possible!
PERE. Gosariau
privarmen?
ALMODIS. Sí, que hi ha petons que matan!
PERE. Será 'l del escursó.
ALMODIS. Vos podeu dirho.
PERE. Jo moro desde 'l jorn que vau besarme
al feuse 'l Comte sa muller, que besos
d' escursó m' han estat los de madrastra.
Ah, dona Almódis, dona Almódis! pérdrens
á tots heu de lograr! Cada paraula,
cada mot que us escapa de la boca,
un altre dart ve á ser que al pit se 'm clava
forjat en la fornal dels vostres odis,
trempat d' alguna yena en las entranyas;
perque al entrar aquí, mas sanchs rejira
fentlas vessar del cor, bullent s' escampan
com un torrent per dintre de las venas
y muntantme al cervell, la rahó apagan.
Que no besi als germans! aixó m' esplica
que coneixeu matzinas preparadas
per passar d' una boca á l' altra boca,

Digitized by Google

matant á quí las reb sens danyá' al altre!
Això m' avisa lo que 'ls nins han d' esser
per l' odi bressolats en vostra falda
mala madrastra te de ser per forsa
qui aspira de Cains á dirse mare!
Oh! y que menjás del vostre plat volguereu!
que us demane perdó lo Comte mana!
que no bese als bessons!... ¿Qué m' assegura
que en sos fronts las matzinas no heu posadas?
Ira de Deu! féulos besá' á ma vista,
féulos besar, senyora, l' un á l' altre,
que per quí té sospitas com las vostras
provas d' aquestas no son prou encara.
Quelcom deu ferho que 'ls marits vos deixin
després y tot d' havervos feta mare!

Franca y ardorosa manifestació del odi que sent en vers la Comtesa. Despreci, rencunia, temor, ironía y encara altres sentiments, que del mateix se desprenen, han de donar forsa y colorit á 'n aquest parlament, durant lo qual á duras penas pot Almódis contenir la violenta esplosió de la enemistat ab que correspon al Infant.

ALMODIS. Cóm no se us clava un cranch en mitg la llengua
per cad' una y no mes d' eixas paraulas!
Oh! sí, triunfi 'l concili y repudíim
tot d' una, si així ho vol, lo vostre pare!
néguim l' amor ab que lo meu inspira
y préngam los fillets de mas entranyas!
si per salvám d' això tinch de volervos
com á fill! Oh, jamay! Cent cops malhaja
qui deshonri tal nom afavorinthi
á sers que no han nascut de sas entranyas!

PERE. Sí, sí, y malhaja 'l fill que ingrat oblida
l' amor incomparable de la mare,
per una dona qualsevol que intenta
borrar fins de son nom la recordansa,
y á qui fer bort al orfe se proposi
volguent amor de fill de qui es madrastra!
Fassi la sort que dels que ha dut al ventre
siga oblidada per l' amor de un' altra!

ALMODIS. Oh rabia! execració de la natura.
Adel, Adel!... finescan los ultratges.

PERE. Entreu, Pons d' Ullastrell!

La exaltació d' Almódis arriba á la ceguera y fa un crit terrible al esclau, en lo que s' hi endevina una resolució criminal. Pere Ramon crida á Pons, que ha quedat á la porta del fondo, entrant en es-

Digitized by Google

cena á la vegada l' esclau de la Comtesa y el familiar del Comte, de lo que advertida Almódis, conté ab l' actitut á Adel, se dirigeix á Pons ab altanería, fa retirar al esclau y despedeix al Infant.

ESCENA VI

ALMODIS, PERE RAMON, PONS, ADEL.

ALMODIS. *Almódis al veure á Pons.* Oh!... ¿Qué voliau?
Qu' es que us obliga á trepitjar ma cambra
quan, per tot hom que cavaller se crega,
per ser la de una dama, es prou sagrada?
Pots retirarte, esclau; vull estar sola,
sentiu?... Anéu á dir al vostre pare
del modo qu' heu cumplert los seus dèsitjos!
PERE. Y l' exemple també qu' heu volgut darme.

Retíranse Adel per la dreta y Pere Ramon pel fondo, aquest deixant olvidada la espasa. Almódis se deixa caure en una cadira rebregant nerviosament lo mocador. Pons, després d' una xica pausa, adalanta uns passos y se li dirigeix ab molta calma y respecte.

ESCENA VII

ALMODIS, PONS.

PONS. Soch vell, senyora; he vist neixer
al Comte y amor li duch.
Comtesa, us sembla si puch
la vostra atenció mereixer?
Un volcan es lo palau
y per culpa dels de fora
ALMODIS. Nó, qu' es pels de dins.
PONS. Senyora...
ALMODIS. Sé lo que passa.
PONS. Si us plau
escoltar consells de vell
que la esperiencia abona,
reflexioneu una estona
sobre l' estat del donzell,
sobre 'l vostre, 'l dels bessons
y també en lo de son pare,
reflexioneuhi que encara
sou jove y las impressions

Digitized by Google

que á la fantasia exaltan,
com un cavall desbocat
arrastran al desgraciat
á qui seny y bon cor faltan.

ALMODIS. ¿Heu acabat? *Sens moures de sentada.*

PONS. Nó.

ALMODIS. Seguíu.

PONS. Pare amant y fael espós,
entre l' Infant y entre vos,
malalt lo Comte y febriu,
un sol instant no reposa
tement ignorats perills,
que si estima molt als fills
no estima poch á la esposa.

ALMODIS. Finéu. *Fredament y sens mirarsel.*

PONS. Pel bé del comú
y ab franquesa catalana,
jo... ja sabeu que us demana
lo pobre vell.

Sumament conmogut y afectat per lo poch apreci que fa d' ell la Comtesa.

ALMODIS. *Aixecantse.* Ben segú'.
Que m' oblidi de qui soch
y 'm rebaixi ab qui 'm maltracta.

PONS. Oh! nó. Una paraula, un acte *Rectificantla.*
d' abnegació, per dar lloch
á que la rahó son imperi
puga de nou recobrar,
y del palau en la llar
caliu d' amor torni á haverhi.
Caliu hont sempre ha trovat
la familia sa ventura
y que mentres dura ell, dura
la nostra felicitat;
que no hi há gloria ni honor,
poder, ciencia ni riquesa,
com la pau: qu' ella es, Comtesa,
del home 'l mellor tresor.

ALMODIS. Y bé, es cert. Podeu anar.

PONS. Sempre en Pons vos ha tingut
per dama d' alta virtut...

ALMODIS. Que may n' arribi á duptar.
Anéu... *Signantli la porta.*

PONS. Oh! *Ressentit.*

ALMODIS. Anéu vos dich,

Digitized by Google

que ja us he sufert bé prou.

PONS. Olvideu qui soch?

ALMOEIS. No sou
mon vassall? Cansada estich
d' escoltá' á joves y vells
impertinencias y novas;
anéu á concellar joves;
jo vull obras, no concells.

PONS. Una súplica no mes.

ALMODIS. Ni mitja. *Rebujant escoltarlo.*

PONS. Per Deu, senyora.

ALMODIS. Ja que vos no surtiu fora,
me 'n vaig jo!

Retirantse ab desagrado per la dreta.

ESCENA VIII

PONS, ADEL.

PONS. Orgullosa es,
y del orgull may al mon
res de bo n' ha pervingut.
Castells mes alts han caygut,
y á la fí en Pere Ramon
hereu del Comte ha nascut.
Mal camí, Almódis, seguiu;
malas arts l' ambició us dona
que, ó m' enganyo, ó veig motiu
per creure, que ab la corona
un dogal als fills guarniu;
y si mentre es temps encara
vostre cap no sereneu,
pels bessons de qui sou mare
á ser padrastre, á son pare
vos mateixa obligaréu.

Sent remor y girantse s' adona del esclau; á sa vista 's recorda de las investigacions que Berenguer li té encomenadas y vol endursel per interrogarlo. Adel se escusa seguirlo y respon ab reserva á sas preguntas.

L' esclau. Ah!... Adel?

ADEL. Senyor.

PONS. *Apart.* Sens dupte m' espiaria.

ADEL. *Apart.* Caure á sas mans no voldria.

PONS. Seguéixme.

Digitized by Google

ADEL. Féume 'l favor
que m' ho diga qui deuria.
PONS. Ho mana 'l Comte.
ADEL. L' esclau,
reb ordres d' un amo y fora.
PONS. Es l' espós de la senyora.
ADEL. Si á 'n ella manarmho plau,
soch vostre desd' aquest' hora.
PONS. Fidel ets.
ADEL. La esclavitut
la propia llibertat lliga.
PONS. Es cert. ¿Dígam?...
ADEL. A ser mut,
sort y cego també obliga
la sort que m' ha capigut.
PONS. Serás lliure, viva Deu!
ADEL. Des que 'm van esclavisar
res del qu' he fet es fet meu;
l' amo es lliure per manar
y l' esclau... obehir déu.
PONS. Prou has dit.
ADEL. Res que de vos
sapigut ja avans no fos.
PONS. Cert: retírat.
ADEL. No puch pas
mentre aquí 'ns trovem tots dos.
PONS. Ah! *Endevinant l' intenció.*
ADEL. Senyor... *Saludant per escusarse.*
PONS. *Anantsen.* Tu parlarás.

ESCENA IX

ADEL, PONTÍ.

ADEL. Aquest es de tots ells l' únich que temo.
De sos ulls negres la insistent mirada
com la serp á l' aucell, glassat me deixa
y l' ardor de mas sanchs tant tost apaga.
La llibertat tinch de guanyarme prompte
ó no reveig las africanas platjas.
Prenga l' Infant lo derrer son, no trigue
y las palmeras de la mare patria
del esclau redimit á escoltar tornen
las cansons per tant temps aquí tancadas. *Al pit.*

Digitized by Google

L' últim servey y mas cadenas trenco,
demá soch lliure!... Lo juglar.

Pontí entra per la porta del fondo, tot recelós. Adel al adonarsen fá per no ser vist y entrant en sospita de lo que puga motivar sa vinguda, mira ab precaució de tancar la porta per hont ha entrat.

PONTÍ. Manarme
aquí ha volgut l' Infant y jo voldria
ni un pas haverhi dat. Sémblam la gavia,
lo cau d' una lleona que quan vetlla
per la febra abatuda, 's mor de rabia.

Cercant per la escena la espasa del Infant.

ADEL. *Apart.* Qué cercará?.. Si fos l' Infant, quin' hora!

PONTÍ. No la sé veure. Potser l' han trovada
y d' un fals testimoni fentla objecte,
se proposin al Comte presentarla.
Allí dormen los nins. *Mirant per la porta de la dreta.*

ADEL. La cambra espía

PONTÍ. Vetlla prop d' ells l' altiva sobirana,
com en lo cau de la ferotge serra
la fera á sos cadells: á la fí es mare.

ADEL. *Apart.* ¿A qué vindrá tant misteriós registre!
Fetor sento de sanch.

PONTÍ. *Cercant per la escena.* Molt l' ha amagada.
Ah, ja la tinch. *Trovant la espasa.*

ADEL. *Apart.* Un' arma! Sos propósits
no té de lograr pás.

PONTÍ. Invicta espasa
dels Berenguers, flagell de la morisma,
ja ets del Infant tu l' única estimada.
Llamp de victoria véjat prompte Lleyda
lluhí' en sas mans y al aixamplar la patria,
dona llorers á qui sospira glorias
per ofegar desitjos de venjansa.

ADEL. D' aquí no sortirá. *Tancant la porta.*

PONTÍ. *Desenveynant la espasa.* També podrian
haverla cambiada.

ADEL. Y dupto encara!

PONTÍ. Oh! nó, la mateixa es; ara cumpleixis
del Infant lo desitg. Qué veig? tancada
la porta... Oh, tu!

Sorprés de trovarse tancat y després ab l' esclau.

ADEL. Sí, sí, soch jo, tremola;
jo que per rompre la mesquina trama
de tos intents, te puch mostrar al Comte

Digitized by Google

tancat en aquest lloch ab aquesta arma!

PONTÍ. Rastrer calumniador, qué m' anuncia
ta llengua vil! *Ab sorpresa y espant.*

ADEL. *Sarcástich.* Que vaig á despullarte
del hipócrit honor d' un servilisme,
que, igual que 'l cocodrilo, plora y mata.

PONTÍ. Menteixes. *Aterrorisantse.*

ADEL. Nó... A mí! corréu!... *Cridant.*

PONTÍ. No cridis,
no cridis per pietat! una paraula,
una no mes, per dir de ma vinguda...

ADEL. Com no 't vull creure 't valdrá mes callarla.
Senyora.

PONTÍ. Calla!

ADEL. Aquí, senyora!

Adel s' acosta á la porta dreta á cridar á Almódis, al mateix temps que Ponti á la del fondo que vanament forseja, malehint al esclau.

PONTÍ. *Forsejant la porta.* Closa!
Malehit sias! *Al esclau.*

ESCENA X

ALMODIS, ADEL, PONTI.

ALMODIS. *Surtint.* Qu' es aixó, qué passa?
Aquí 'l juglar?

PONTÍ. *Anguniós.* Deu méu, quina calumnia!

ADEL. Espiant, senyora, dels Infants, la cambra
y armat com lo veyeu, sorprés se trova.

ALMODIS. Oh miserable!

ADEL. La cortina alsava
d' aquella porta y mentre els ulls en ella
la impunitat per sos intents cercavan,
la espasa ha desnuat creyentse á solas,
de fugir murmurant y de venjarse.

ALMODIS. Poder de Deu!... Fugir!... *Ab veu terrible.*

PONTÍ. *Suplicant.* Vulgáu sentirme...

ALMODIS. Perque t' haig d' escoltar, ser detestable,
si res del que 'm diguesses no puch creure
havent estat sorprés duas vegadas.
Fugir! ¿Perqué venias? Perqué al odi
ta conciencia has venut? t' imaginavas
que 'l que un Infant pot intentar impune,
pot intentarho un ser com tu!

Digitized by Google

PONTÍ. Posáume
en mans del Comte y provaré, senyora,
ma ignocencia al moment.

ALMODIS. Que t' enviava
l' Infant, dirás.

PONTÍ. Molt cert; á recullirli
la espasa que á n' aquí 's deixá oblidada.

ALMODIS. Invencions de juglar que l' or premia
no á tot hom' cegan. Oh! bona soldada
sens dupte haurás rebut; mes la derrera
aquesta haurá sigut que ab ton art guanyes.

PONTÍ. Qué us proposeu! *Creixent en temor.*

ALMODIS. *Ab ira.* Lo que tu fer volias;
comprens? si no qu' es cástich, no venjansa.

PONTÍ. Oh nó, aixó no es possible. Vos, senyora,
tindréu sens dupte al fons de las estranyas
un resto de pietat! qui us ha fet bella,
bona també us vol... *Suplicant.*

ALMODIS. Adel!

PONTÍ. *Agenollántseli als peus.* Miráume
als vostres peus; misericordia us prego!
Penséu que vostra patria fou ma patria,
que en honor vostre per castells y vilas
cent voltas he cantat y que tinch mare.

ALMODIS. Motius son tots aquests que mes m' obligan,
perque á tu 't fan tots ells mes detestable.
Arma t' has fet de qui 's proposa pérdrem
y al front li vull tirar sas propias armas!
Adel! *Resoltament.*

ADEL. Senyora.

ALMODIS. Acaba de una volta!

A la veu de sa Senyora; Adel va per precipitarse sobre'l juglar, mes aquest corra al finestral clamant socors y s' agafa d' una de las columnas perque 'l esclau no l' puga treure: lluyta del dos, que fineix agafant Adel á Pontí per la cintura y llensantlo per la finestra. Selvatge satisfacció en Almódis.

PONTÍ. Socors, que 'm matan!

ADEL. *Agafat á Pontí.* Malehit!

ALMODIS. *Frenética.* Apártal
d' aquí

PONTÍ. Socors! *En la finestra.*

ALMODIS. Qué importa! precipítal
y 'l tot pel tot juguém d' una vegada!

PONTÍ. Ah! *Cayent. Crits á dins.*

ADEL. Ja ha caygut. *Ab veu fatigada.*

Digitized by Google

ALMODIS. Y donchs, ara que vingan;
al menys una hora bona hauré lograda!
ADEL. Qué miro? ah!... L' Infant y en Huch al pati
se trovan, y 'l juglar just á sas plantas
s' ha estabellat. Tothom cap aquí puja.
Salvéms, senyora!... *Retirantse de la finestra.*

A la veu de Adel, Almódis se redressa altiva, mana á n' aquest obrir la porta y retirarse, quedant ella á la dreta en peu apoyantse en la taula. Crits y soroll dins que va acostantse, fins entrar en escena Pere Ramon, Huch, Pons y 'ls demés que s' indica. Tingas compte que la cortina de la porta dels dormitoris quedi plegada.

ALMODIS. Jo!... La porta franca
deixa als que venen. Entra allí y no 't mogas
de vora de mos fills.

ESCENA XI

ALMODIS, PERE RAMON, HUCH, CAVALLERS, HOMES D' ARMAS.

Presentantse tots los que venen tumultuosament á la porta. Pere Ramon ve lo derrer, obrintse pas entre 'ls demés, seguit de Huch que vol contenirlo.

ALMODIS. Vos esperava.
Avant, entréu; si demaneu justicia,
també 'n demano jo.
PERE. *Entrant furiós.* Cerco venjansa.
ALMODIS. Y 'l juglar ha sigut a qui enviareu
per obtenirla? No sentiu? *Al altres.* y encara
culpar intenta a qui en defensa propia,
ab l' ajuda de Deu s' ha deslliurada.
PERE. Mentiu! *Ab forsa*
ALMODIS. Infant.
PERE. Mentiu!
ALMODIS. D' aquella porta
al cayre ha fet lluhir la vostra espasa
y en lo perill que 'ls fills y jo corriam,
no ha donat lloch per invocar l' usatje
PERE. Oh cínica ficció, infernal astucia!
De sobras sabeu vos per que 's trovava
ma espasa aquí, y al enviál per ella
á morir l' he enviat! La vostra cambra
en cova d' assessins s' ha convertida,
y ja que d' ella sou mestressa, dáume
l' esclau, ó us juro que ara per la seva,

Digitized by Google

rendeixo vostra vida á ma venjansa!

ALMODIS. Sentiu! *Al que acompanyan al Infant.*

HUCH. Infant... *Volguentlho contenir.*

CAVALLER. Qué aneu á fer!

Pere Ramon cego de furor conté ab la espasa als que 's volen interposar entre ell y Almódis. Aquesta ab sa altiva actitut acaba d' exasperarlo.

PERE. Enrera!
Qui done un pas tant sols, tomba cadavre!

ALMODIS. Enrera dich també jo al parricida!

PERE. L' esclau!

ALMODIS. Ja may!

HUCH. Infant!

PERE. Oh Deu! Miráume
y tremoléu, perque ha tocada l' hora
d' escupirvos lo fel de mas entranyas.
L' esclau, l' esclau us dich! Que ningú 's moga!

Amenassant primer á la Comtesa, després als que volen contenirlo á n' ell.

HUCH. Lo comte. *Suposant que 'l veu arribar.*

PERE. Acabém, donchs. *Avalansantse á Almódis.*

ALMODIS. *Fugit del Infant.* Ah!

PERE. *Entrant derrera Almódis á la dreta.* Ja no 't salvas!

Moment de confusió. Almódis se refugia en son dormitori. Pere Ramon entra derrera d' ella perseguintla y tanca la porta per dins. Entran per el fondo Berenguer, Pons y altres cavallers, atrets per los crits y junts ab los que ja son en escena volen forsar la porta de la dreta. Crits, soroll y plors de criaturas dins lo dormitori.

ESCENA ÚLTIMA

RERENGUER, PONS, HUCH, PERE RAMON, CAVALLERS, HOMES D' ARMAS.

BERENGUER. Allí tot hom. *Ab veu de tró signant á la dreta.*

HUCH. Tancada está per dintre.

BERENGUER. Cáyga al moment.

ALMODIS. *Dins.* Socors!

BERENGUER. *Per la porta.* L' infern l' aguanta.

ALMODIS. Que 'm matan! *Dins.*

BERENGUER. Llamp de Deu!

Berenguer se tira de las barbas ab desesperació. La Comtesa fa dins un ay de mort, al mateix temps que cedint la porta, se precipitan dins Berenguer, Pons, Huch y altres. Moments d' aterra-

Digitized by Google

dor silenci en que no se sent mes que lo plor dels fills d' Almódis. y surt tot seguit Pere Ramon ab cert desordre que acusi haver tingut una lluyta á bras partit, llensant l' arma homicida.

ALMODIS. ¡Ay!

PONS. *Dins.* Ja es oberta.

BERENGUER. Déu méu! *Entrant.*

VEUS. *Dins.* Horror! *Pausa.*

PERE. *Surtint y llensant l' arma.* Al fí no tinch madrastra!
Al fí la gola del infern s' ha oberta
y en sa via candent, espurnejada
de llágrimas y sanch, m' hi precedeixen,
heralts de ma deshonra, dos cadavres.
Que l' esperit del mal per seu me vulga,
que 'm tanque 'l Cel sas portas, y befarme
puga tothom; al menys, mes que sanch sia,
hauré apagat la set que 'm devorava!

Surten de la dreta Berenguer, ab las mans al cap planyentse, Pons, Huch y 'ls demes que hi han entrant, tots horrorisats.

BERENGUER. Ay de mi malhaurat y sens ventura,
nat á la terra en hora de desgracia!
Com no s' apaga 'l sol y 'l mon s' enfonza
y 'l mar per demunt d' ell no estent sas ayguas!
Quin crim s' ha vist, Deu meu, que á aquets s' assembli?
Quin home s' ha trovat, se' espós y pare
y acusador y jutje tot á l' hora,
sens malehir sa sort y sa nissaga!
Fujíu ja de mi tots, del crim la lepra
al sol frech de mas robas s' encomana;
no engendro fills, qu' engendro aborts indignes
que 'l mateix Llucifer de prop seu llansa,
perque los monstres de sa cort al véurel,
tot y ser furias del infern s' espantan!

L' Infant avansa un pas cap á son pare resolt á parlar.

Quin cástich trovaré que prou ho sia
per qui 'l mereix tant gran!... Aparta, aparta,
que veig ma propia sanch demunt tas robas.

PERE. Y no es la meva, sentvos fill.

BERENGUER. Malhaja
l' hora fatal...

PERE. *Interrompentlo.* Calléu! Oh! jo mereixo
fins perdre si voleu l' amor del pare,
los drets al trono del que hereu naixía,
y 'l de cenyir dels cavallers la espasa.
Rahó tindrá la iglesia si 'm rebuja,
també lo poble si de mí s' aparta;

Digitized by Google

mes vos no 'n teniu prou per malehirme,
jo vos la nego, que si soch culpable,
per tots ho soch menos per vos, sentíuho,
menos per vos, que 'm vau donar madrastra!

BERENGUER. Y encara 'l nom aquest portas als llabis! *Plor dins.*
No sents, potser, no sents lo que demanan
los plors de tos germans, vil parricida,
abort de la natura!

PERE. Acabém, pare.
Si parricida soch, á n' aquests orfes
podeu darlos també una nova mare.
Adeu siau. Si mal he obrat, en premi
la víctima ha lograt quant desitjava:
per no tornar me 'n partiré á la guerra
y ma herencia en sos fills vindrá á recaure.
Exemple prenéu vos en mas desditxas,
y si may vostres fills us preguntavan
quina fí tingué al mon la mare seva,
no 'ls diguéu may, ja may, que va matarla
un germá d' ells, perque vritat no fora:
diguéulos que morí á mans d' un fillastre.

Pere Ramon seguit de Huch se retira pel fondo. Berenguer se deixa caure 'l cap entre las mans llensant forts sospirs, mentres Pons y altres lo rodejan volentlo consolar. Teló.

FI DE LA TRAGEDIA.

Digitized by Google

PREMIS EXTRAORDINARIS

(PROSA)

Premi ofert per la Associació de excursions Catalana.

Núm. 15.—MONTSENY (colecció de tradicions) de *Donya María de Bell-lloch.*

Premi ofert per la revista catalana La Renaixensa.

Núm. 16.—LA FAMILIA DEL MAS DELS SALZERS (novela) de *D. Gayetá Vidal y Valenciano.*

Premi creat per lo Consistori.

Núm. 17.—ISABEL DE GALCERÁN (novela) de *Don Narcís Oller y Moragas.*

Premi ofert per lo seté net d' en Bruniquer.

Núm. 18.—BIOGRAFIA D' ESTEBA GILABERT BRUNIQUER de *D. Salvador Sanpere y Miquel.*

Digitized by Google

Digitized by Google

MONTSENY

Adeu tu vell Montseny
ARIBAU.

MONTSENY! Qui t' ha vist ab ta faisó antiga, altiu, gemat y feréstech, ja may de tu pot oblidarse. Plena l' ánima de emoció penetra en tas pregons fondaladas sempre verdas, hermosas, sorprenents y fantásticas; rublerta de esperit y forsa puja per aquells rischs perillosíssims; saturadas d' explendorós goig y valentía passeja per aquells enlayrats cims que tant sembla l' acostin á l' altura suprema, eterna aspiració de la vida nostra.

Jo, que he rejovenit mon cor, en tas verges torrenteras, y en la frescor y hermosura d' ellas, en lo nombre prehuat de flors que tota t' omplenan, en los inspirats y frescals cants dels milenars d' aus que cobejas, he trobat nou ser y vida, deixa que avuy, estrayent la essencia de ton ser y vida, conti alguna de las bellas tradicions que com tas aus y tas flors, son ornament y joya de la terra Catalana.

Digitized by Google

I

LO DEVANTAL

Molt propet de Gualba, entre alzinas sureras y gentils abets, se troba un dels llochs mes pregons de la montanya, en lo qui, enrevoltat d' inmensos turons y rocas, obra sa horrible gorja lo paurós gorch negre. Quants de fets s' han passat en ell, quant la imaginació popular hi ha trobat y ha vist, díguinho las innombrables creus que 'l voltan y los molts fets, estranys y feréstechs, que d' ell se contan. De tradicions també n' hi viuhen, y héusen aquí una d' ellas, tal com nos la digué, ab sa senzillesa, una dona del dalt dit poble.

Diu que un dematí, de bella aubada, havia eixit una dona de Campins pera fer via cap á Santa Fé. Quan fou al indret del gorch negre se sentí assedegada y s' aclofá á un marge d' aquell á beure aygua.

Mentres ho feya, se sentí tocar la espatlla, y alsantse tota esglayada, per lo lloch ahont era, se trobá ab una dona, qui li digué, si volia anar á cuydar una malalta que hi havia á Sant Segimon.

—Prou que hi aniré, digué ella.

—Donchs tindrás la paga per endevant.

La dona de Campins era molt pobre, y n' hagué grossa alegria.

—Para la falda, y no miris lo que 't dono fins que hagis vist la malalta.

La dona obehí, y aquella li omplí lo devantal de una cosa estranya que no pogué veure lo que era.

Y fet, prengueren comiat y cada una tirá pel seu cantó, anantsen la de Campins ab lo devantal plé, ben lligat per las puntas, á la cintura.

Camina que caminarás, arribá á l' Oratori, un xich avans de la Capella del Sant. Y allí, poguent mes la curiositat, que tant la havia capficada tot lo camí, obrí lo devantal y 'l trobá sols plé de sagó.

Podeu contar com va enujarse, lo llensá á terra y se 'n aná cap á Sant Segimon. Y quan hi fou, sentí com de son devantal queya alguna cosa, s' ajupí á cullirla y 's trobá qu' eran unsas d' or.

Eran las engrunas de sagó que havian quedat enganxadas en aquell. Corrents, tota desalerada, se 'n pujá cap á munt fins al Oratori, ahont havia desfet lo devantal, mes ja res hi havia.

La fé religiosa es lo que dona vida á eixa tradició. Es la prohibició del arbre del paradís á nostres pares; es lo mancament d' eixos, perdent per ell la felicitat promesa. La fé es cega com ho es lo espe-

Digitized by Google

rit, devant l' obra inconmensurable, las sábias y altas lleys de Deu, y no hi ha mes que obehir.

Pera ferla ascequible á nostra limitada inteligencia, se val lo poble de la tradició.

Mes vejám com naix la que 'ns ocupa. Estrets, vigorosos, plens d' exhuberancia y vida, vingué un moment que los pobles del Nort, no pogueren menos que trencar la cleda que en sos apartats llochs los clohia, y deixantse anar per los pobles de civilisació relativament mes avansada, no varen parar fins á esser á las portas mateixas del empori de la civilisació antigua; quantas de cosas estranyas, preuhadas per ells, no degueren trobar en eix y en aquells pobles, no cal dirho; de aquí eixos inmensos tresors que formaren, que en sa vida errant devian tot sovint amagar, pera trobarlo després, si no es que algú, mes ambiciós ó hábil del poble mateix no se 'n apoderés avans. La tradidició n' está plena, y l' horrible drach, y lo jas del Rhin, y la cruel venjansa d' una Hrimilde, així Germana com Scandinava, omplen un sicle enter de la literatura.

Traspostos los Pirineus, també vingueren cap á nosaltres los dits pobles y allí ahont la tradició no ha sigut encar del tot borrada per la comunicació que han dut los avensos, s' hi troba encara rastre. Lo Montseny, com montanya espedada y feréstega, ne dona bona proba, y en ell viu la tradició del tresor tancat en lo castell de Montsoliu, que no posem aquí, per haver sigut publicada en una Revista [1], en la que á mitja nit de Sant Joan s' obra lo dit castell, y 'l que hi entra pot arreplegar tant or ó grá com vol, si es amatent á sortirne, y si cumpleix la condició de no mirarho y enrahonar fins que ha traspassat un torrent, donchs que allavoras tot l' or se li torna sagó y lo blat se li torna sorra.

Heus aquí donchs lligada la nostra tradició ab la del tresor dels pobles germánichs; tradició que treta la rudesa d' eixos, vingué á convertirse, á simbolisar, conservant empero lo fondo que li dona la tradició histórica, las forsas vivas de la naturalesa, la abundó de la terra, los tresors que en sí enclou y amaga, y que dona sols á aquell que trevalla pera obtenirlo, que la va á buscar ab son enginy y forsa al fons mateix d' ella.

La creencia religiosa aprofitantse de abdós fases, valentse com es ben sapigut de las mateixas tradicions antiguas, pera adaptarlas á sa nova doctrina, á fí de no fer sensible 'l cambi, acullí la mateixa tradició del tresor idealisantla mes, la traduhí en la dalt dita, que 's conserva encara en la montanya, ahont la fé, ab Sant Segimon, va acullirshi y las trassas dels pobles del nort, tant indelebles encara s' hi conservan.

1. Revista histórico latina.

Digitized by Google

II

LAS ENCANTADAS DE LA NIT DE SANT JOAN

Prop de Viladrau, y en lo cantó de las ayguas vessants de Sant Segimon, hi travessa una torrentera ahont moltas vegadas hi baixan á abeurarshi los remats que en aquell indret pasturan.

Diuhen que moltas vegadas, en las fredas nits d' hivern quan los pichs del alt Montseny estant cuberts de sa vesta de neu y las ayguas del torrent son fortas y encristelladas, ixen dels abims ó covas d' ell, las encantadas, y ballan y cantan per sa superficie, que ningú las enten, barrejats sos ecos ab los xiulets del vent y lo bramul de las famolencas feras, que baixan al plá á fer sa presa.

Mes quan ve l' istiu y ab ell la benhaurada nit de Sant Joan, llavoras ja cambia la cosa y surten aquellas en dita nit, á cantar gayas cansons com ningú hagi sentidas.

Ditxós lo mortal que aquell dia pot véurelas, se pot dir que ja ha fet sa fortuna. Aixís succehí á tres fadrins, fills de can Bosch, lo un; de La Sala, l' altre; y de can Gat, lo tercer; totas tres de dit poble de Viladrau.

Plens de coratje, apesar de la por y de las prediccions que sos vehins y parents los hi feyan per sa temeritat, emprengueren lo camí de la torrentera, de bella nit de Sant Joan y al punt que foren las dotze horas y estantse allí ben amagats, vegeren sortir del fons d' una bauma á las ditas Encantadas que anavan estenent roba per los margens del torrent.

Llavoras ells que surtiren y prengueren á corre cuyta una pessa de roba que estenian, al temps que las Encantadas al veures descobertas desaparegueren ab las demés.

Era un toballó que aixís com lo agafaren aná allargantse, allargantse que no s' acabava. Per fí quan ja no s' estirá més, los tres minyons se 'l partiren y tan bon punt ho fou, quedá cada tros convertit en pesas d' or, que foren richs com ningú altre.

Mes los entrá l' ambició, y volgueren ferse mes richs: y aixís, deslliberaren cada hu de per sí y sens dir res á sos companys, de tornar altre volta l' any següent, en la nit de Sant Joan, al lloch de las Encantadas, y quedarse ell sol ab totas las riquesas.

Arribat lo dia, ben amagats y per camins estranys, pera no ser vistos, se dirigiren tots tres, cadascú pel seu cantó cap á la torrentera.

Quan fou mitja nit aparegueren las Encantadas, y los tres minyons, tots á la una y sobtadament se tiraren damunt de un toballó

Digitized by Google

de la roba que tenian aquellas estesa, al mateix temps que desaparegueren roba y Encantadas.

Y los tres minyons tira que tira del toballó, eix en compte de allargarse, se feu á trossos, cayent d' ell, en lloch de monedas com l' any avans, moltas y grosas pedras.

La idea moral d' aqueixa tradició es lo cástich de la ambició, valentse per aixó del mateix procediment que 'l cuento catalá que té publicat lo Sr. Maspons en son Rondallayre «Los dos geperuts»: un troba 'l benestar una nit en un lloch que ningú s' atreveix á anarhi, y sapiguentho un envejós, á l' altre nit en que tornen á sortir los nanos y follets, que la donaren á aquell, se n' hi va y sols troba dissort. Cuento vingut també dels pobles del Nort comú á Bretanya y á la major part dels paíssos en que han rebut la influencia Céltica.

Per altre part hi figura lo Tresor com en la present tradició, y per lo tant nos referim á ella pera senyalar los elements de que 's compon la que 'ns ocupa.

Pero lo característich de ella son las Encantadas. En lo llibre «Las tradicions del Vallés» del dalt dit Senyor Maspons, se troba la orígen germánich d' eixos sers que poblan encara los ombrosos llachs y caudalosos rius, principalment de la part alta de Catalunya, ab los diferents noms de Alojas, Gojas, Donas d' aygua y Encantadas. A ell donchs nos referim: lo mateix que las altres de que dona compte, las nostras ixen á la nit á ballar, á deixar sentir gayas cantadas y á estendre la roba; son inaccessibles als sers humans y pagan eixos lo voler sorpéndrelas y poder donar abundancia y riquesa com las Valhirias y las Elfas.

III

LA SALA

Era un noble Senyor hisendat qui 's deya Serrallonga y tenia tres fills.

Quan foren grans los doná á cadescun part de sas riquesas y la sua benedicció, pera que se 'n anessin á buscar fortuna, encomanantlos sobre tot que seguissin sempre la lley de Deu, que tant los hi havia ensenyada.

Los tres fills prengueren comiat de son pare, y desitjant fundar cadescun llur payral casa, s' establiren prop del Montseny, passadas las Guillerías, y treballant treballant al cap de poch temps bastiren sa respectiva casa, que per lo gran y espayosa, dava goig de veure.

Digitized by Google

Un dia son pare n' hagué anyoransa y prengué camí, cap allí ahont sabia qu' eran, pera veurels.

Camina que caminarás, al eixir de las Guillerías, vejé una pajesía, de senyals rica y abundosa, y pensant si era d' algun dels seus fills, aná atansanthi ab lo cor ple de gaubansa.

Era la casa d' aspecte senyorial y rich y tenía una enlayrada torra que recordava la sua prosapia, mes al mateix temps hoy al costat d' ella s' alsava un campanaret, mostra del sentiment religiós de son amo.

Gojós va entrarhi l' home y prompte va abrassar al seu fill que fou ben ple d' alegria.

—Es teva eixa casa, li va preguntar luego.

—Si, pare. Era una rica pajesía anomenada Espinsella que jo so comprat y la he engrandida aixís en terras com en estada y perque en tot hagués la ajuda de Deu, he volgut tenirlo dins ma propia casa y li he bastit eixa capella.

—Que Ell te benehesca fill meu y 't donga abundó en fruyts y descendencia, perque la teva nissaga, com la de tot home just, s' estengui per la terra.

Y dit aixó, sortiren d' Espinsella, y caminant, caminant, arrivaren al peu d' una montanya inmensament gran, d' una alsaria sens mida, cuberta de blanca neu, que l' amo d' Espinsella, digué esser lo tant anomenat Montseny. Allí á sos peus, y com guardantse á son ressés, una casa gran, voltada de ben cultivadas terras aixecava en l' ayre sa altiva y marletada torre, y á son costat una capella de bonas proporcions sostenia un ayrós campanar, al cim del qual hi campejaba la creu, signe de nostra redenció.

Era á Sobrevia. Hi entraren y lo segon fill se tirá als brassos de son pare, ple de goig y ditja. Li esplicá tot lo que havia fet y li mostrá com á joya de mes estima, la capella pera adorar á Deu, de qui son totas las gracias.

—Que Deu te benehesca, fill meu, li digué 'l pare, y 't dongui abundó de fruyts y descendencia, perque la teva nissaga, com la de tot just s' estengui per tota la terra.

Y los tres plegats emprengueren via envers lo estatje del tercer fill. Era una pagesía inmensa de bons conreus y grossa fábrica, la qual s' anomenaba La Sala. Tenia una torre superba, recort de sa prosapia, mes en lloch se veya campanar ni capella.

Entraren dins y 'l fill se tirá als brassos de son pare. Després li ensenyá la casa, que respirava per tot benestar y riquesa, potser mes que la dels seus germans, mes en vá hi va buscar lo bon vell, lo lloch de honrar á Deu. La capella havia sigut oblidada.

Lo pare tot enujat no volgué reposarhi y digué á son fill:—Adeu pera sempre, la teva descendencia será malehida y un de ta nissaga será penjat en forca.

Digitized by Google

Lo Senyor de Serrallonga isqué y al cap d' anys l' amo de La Sala, D. Joan de Serrallonga, era penjat per lladre.

Amant sempre lo poble d' ocuparse de sos héroes, busca, segons sos sentiments l' orígen dels mateixos. Induptablement que lo Serrallonga es un home prou célebre pera que lo poble s' hagi ocupat d' ell y sigui lo que 's vulgui, ó un caballer, com s' ha volgut idealisar per algú, tant es lo poder de la ardidesa, ó un lladre de pas, com de sa sentencia y fets se deduheixen, es lo cert que sa memoria es dolenta. ¿Com pot esser que un fill de una casa noble se llensés á ser lladre? La tradició ho busca y abeurantse en lo esperit de la época en que nasqué, ho troba en la falta de creencias religiosas.

Eixa tradició es donchs relativament moderna, pero atés aixó mateix, nos revela duas importants cosas; una, lo sentiment religiós que encara esencialment predominava en nostres avis, y altre, un gran fondo de poderío y grandesa, al mateix temps que d' amor á la casa ó terra, arrelat fins al fons de l' ánima. Tots tres germans alsan en sa casa una torre alta y poderosa, pero la alsan en recort de la payral casa d' ahont han eixit, igual á la d' aquella.

IV

SANT MIQUEL DELS BARRETONS

Tan alt com es Sant Segimon, y de tan escabrosa via, y no obstant quan un es á dalt, encara trova que la montanya puja mes com si volgués arribar fins al cel. Un caminet conduheix al cim de tot, empero es tant perillós y voltat d' horribles cingleras al ensemps que cansat, que quan s' hi es, verdaderament se sent l' ánima sobreculllida.

En aquella punta ardida y feréstega, pariona del *Matagalls*, la pietat hi feu una capella. Es dedicada á San Miquel y lo que sorpren al entrarhi es la gran munió de barrets de totas menas y colors que penjan de sas parets. N' hi ha de felpa, de cartró, fins de llauna, los uns com de pastor, altres com los de las ciutats, y tots guarnits de flors y cintas.

Tan bon punt hi arriban los visitadors ó comitivas, es costum, que encara avuy se serva, que tots s' apressuran, la primera cosa, ans y tot de dirigirse al altar, de pendre lo primer barretó que 'ls ve á ma, y després, acostantse al presbiteri, s' agenollan cubert lo cap homes y donas, á resar al sant patró de la capella.

Conta la tradició que en algun temps, tota la gent quan allí dalt arribavan los hi venia un gran mal de cap, y que aquells á qui aixó

Digitized by Google

Un dia son pare n' hagué anyoransa y prengué camí, cap allí ahont sabia qu' eran, pera veurels.

Camina que caminarás, al eixir de las Guillerías, vejé una pajesía, de senyals rica y abundosa, y pensant si era d' algun dels seus fills, aná atansanthi ab lo cor ple de gaubansa.

Era la casa d' aspecte senyorial y rich y tenía una enlayrada torra que recordava la sua prosapia, mes al mateix temps boy al costat d' ella s' alsava un campanaret, mostra del sentiment religiós de son amo.

Gojós va entrarhi l' home y prompte va abrassar al seu fill que fou ben ple d' alegria.

—Es teva eixa casa, li va preguntar luego.

—Si, pare. Era una rica pajesía anomenada Espinsella que jo so comprat y la he engrandida aixís en terras com en estada y perque en tot hagués la ajuda de Deu, he volgut tenirlo dins ma propia casa y li he bastit eixa capella.

—Que Ell te benehesca fill meu y 't donga abundó en fruyts y descendencia, perque la teva nissaga, com la de tot home just, s' estengui per la terra.

Y dit aixó, sortiren d' Espinsella, y caminant, caminant, arrivaren al peu d' una montanya inmensament gran, d' una alsaria sens mida, cuberta de blanca neu, que l' amo d' Espinsella, digué esser lo tant anomenat Montseny. Allí á sos peus, y com guardantse á son ressés, una casa gran, voltada de ben cultivadas terras aixecava en l' ayre sa altiva y marletada torre, y á son costat una capella de bonas proporcions sostenia un ayrós campanar, al cim del qual hi campejaba la creu, signe de nostra redenció.

Era á Sobrevia. Hi entraren y lo segon fill se tirá als brassos de son pare, ple de goig y ditja. Li esplicá tot lo que havia fet y li mostrá com á joya de mes estima, la capella pera adorar á Deu, de qui son totas las gracias.

—Que Deu te benehesca, fill meu, li digué 'l pare, y 't dongui abundó de fruyts y descendencia, perque la teva nissaga, com la de tot just s' estengui per tota la terra.

Y los tres plegats emprengueren via envers lo estatje del tercer fill. Era una pagesía inmensa de bons conreus y grossa fábrica, la qual s' anomenaba La Sala. Tenia una torre superba, recort de sa prosapia, mes en lloch se veya campanar ni capella.

Entraren dins y 'l fill se tirá als brassos de son pare. Després li ensenyá la casa, que respirava per tot benestar y riquesa, potser mes que la dels seus germans, mes en vá hi va buscar lo bon vell, lo lloch de honrar á Deu. La capella havia sigut oblidada.

Lo pare tot enujat no volgué reposarhi y digué á son fill:—Adeu pera sempre, la teva descendencia será malehida y un de ta nissaga será penjat en forca.

Digitized by Google

Lo Senyor de Serrallonga isqué y al cap d' anys l' amo de La Sala, D. Joan de Serrallonga, era penjat per lladre.

Amant sempre lo poble d' ocuparse de sos héroes, busca, segons sos sentiments l' orígen dels mateixos. Induptablement que lo Serrallonga es un home prou célebre pera que lo poble s' hagi ocupat d' ell y sigui lo que 's vulgui, ó un caballer, com s' ha volgut idealisar per algú, tant es lo poder de la ardidesa, ó un lladre de pas, com de sa sentencia y fets se deduheixen, es lo cert que sa memoria es dolenta. ¿Com pot esser que un fill de una casa noble se llensés á ser lladre? La tradició ho busca y abeurantse en lo esperit de la época en que nasqué, ho troba en la falta de creencias religiosas.

Eixa tradició es donchs relativament moderna, pero atés aixó mateix, nos revela duas importants cosas; una, lo sentiment religiós que encara esencialment predominava en nostres avis, y altre, un gran fondo de poderío y grandesa, al mateix temps que d' amor á la casa ó terra, arrelat fins al fons de l' ánima. Tots tres germans alsan en sa casa una torre alta y poderosa, pero la alsan en recoft de la payral casa d' ahont han eixit, igual á la d' aquella.

IV

SANT MIQUEL DELS BARRETONS

Tan alt com es Sant Segimon, y de tan escabrosa via, y no obstant quan un es á dalt, encara trova que la montanya puja mes com si volgués arribar fins al cel. Un caminet conduheix al cim de tot, empero es tant perillós y voltat d' horribles cingleras al ensemps que cansat, que quan s' hi es, verdaderament se sent l' ánima sobreculllida.

En aquella punta ardida y feréstega, pariona del *Matagalls*, la pietat hi feu una capella. Es dedicada á San Miquel y lo que sorpren al entrarhi es la gran munió de barrets de totas menas y colors que penjan de sas parets. N' hi ha de felpa, de cartró, fins de llauna, los uns com de pastor, altres com los de las ciutats, y tots guarnits de flors y cintas.

Tan bon punt hi arriban los visitadors ó comitivas, es costum, que encara avuy se serva, que tots s' apressuran, la primera cosa, ans y tot de dirigirse al altar, de pendre lo primer barretó que 'ls ve á ma, y després, acostantse al presbiteri, s' agenollan cubert lo cap homes y donas, á resar al sant patró de la capella.

Conta la tradició que en algun temps, tota la gent quan allí dalt arribavan los hi venia un gran mal de cap, y que aquells á qui aixó

Digitized by Google

succehia determinaren de ferne ofrena á Sant Miquel de lo que en lo cap duyan, y aixís tan bon punt allí arribavan, lo primer que feyan era penjar son barret, lo mateix homes que donas, en los claus que á eix fi se clavaren en sas parets.

Passat algun temps y essent ja totas ellas cubertas de barretons, la costum prengué un altre vol, y en lloch de deixarhi lo que duyan, la gent pera gorirse de mal de cap, ó pera guardarse de tenirne may, lo primer que fan es posarsen un dels que hi ha, y aixís demanar la ajuda del Sant.

Es induptable que una gran altura, ab son ayre pur y trasparent que vivifica l' ánima; son espectacle grandiós dominant la terra; la hermosura de una vejetació exhuberant y abundosa, predisposa 'l cor á la fé religiosa. Sembla que després d' una ascenció cansada y casi sempre perillosa, es precís trobarse ab la idea de Deu criador de tota la terra. Per aixó es que gayre be 's pot dir que no hi ha una gran altura en que no s' hi trobi una capella.

Lo cim del Montseny es elevadíssim y desde allí se descubreix una gran vista, de segur que los romeus, tractantse de montanya tan santa, en que hi havia anat á fer vida un princep, fill del rey de Borgonya, hi devian anar sovint á visitar los llochs que est havia petjat, y al arribar al cim de tot, donant gracias á Deu, se degué introduhir la costum entre romeus y romeuas, conforme ab sa fe religiosa, de fer present dels barretons que respectivament duyan. Era un saludo al Deu de las Alturas.

Després, quan se aná perdent la costum dels pelerinatjes, la gent donant sortida á sa fe encara existent, buscaren atribut al Sant que allí tenia estada, y trobant tots aquells barretons, sostenint la creencia de que guardava de mal de cap, cregueren era mediant lo posarse los barretons de que n' hi havian fet, y encara per alguns n' hi anavan fent presentalla.

Fin ara quatre tradicions hem posat y 's pot dir que totas quatre han estat religiosas, per manera que ab eix títol las podiam haver anomenadas, mes aixó no 's trobará gens estrany, donchs que no gayre lluny havem dit, havent habitat nostra montanya tot un sant y de ilustre prosapia, es induptable que devia deixar en ella ferm y durader perfum de fe y creencias religiosas.

Digitized by Google

V

MONTSOLIU

Lo dret del mal us.

Surtint d' Hostal-rich y prenent per la carretera d' Arbucias se veu tot desseguida, encara que un tros lluny, la antigua fortalesa del Castell Senyorial dels Montsolius, avuy dia casi en ruinas.

En temps del feudalisme estava eix habitat per llurs senyors, qui com tots los de igual classe en aquell temps, tenian sobre sos vassalls una munió de drets y privilegis, entre altres segons se conta, encara que molts historiadors lo posen en dupte lo dret, ó mes comunment, mal us, conegut en llenguatje vulgar per lo «dret de cuixa.»

Diu que un jove habitant en sos dominis s' enamorá perdudament d' una joveneta filla també del Montseny; concertárense las bodas y abdós, enamorats com pochs n' hi haje, no veyan arribar l' hora de sa mes complerta ditxa.

Arribá 'l dia benhaurat, mes ab ell també lo moment dolorós de que la donzella tingués de ser entregada al Castell de Montsoliu: son mateix espós tingué que acompanyarli.

Diu que tota la nit lo jove, ple de sufriments son cor, lo passá donant voltas al entorn del castell, semblantli que may mes arribaria la celistia.

Quan ja fou clar dia trucá á la porta y demaná per la seva esposa, mes fou envá y no li donaren, donchs lo Senyor no s' havia llevat encara ó sens alguna ordre especial que per vos no 's donara.

Ell baixá la costa y esperá; la nit següent torná á rondar la fortalesa com si fos ánima en pena y á la eixida del sol picá per segona volta tot demanant á sa desposada.

Mes com lo dia avans li respongueren que 'l senyor dormia encara y que esperés lo ensendemá.

Com la fera á qui han pres sos cadells, aixís rondá desde aquell moment lo agraviat espós lo casal ahont era presa sa hermosa nuvia.

Y vingué lo endemá y á trench d' auba caygué 'l pont llevadís, per ahont s' en entrá precipitadament demanant per sa estimada, mes tampoch li deixaren veure. Llágrimas de gelosia y desesper corrian per sas galtas, prechs y amenassas sortian de sos llabis, era en va puig ningú lo escoltava.

Y aixís lo feren esperar una llarga estona mes entretant la ira, l' oy y la venjansa s' anavan amparant de son cor ab tota la forsa.

Al cap de temps s' obrí 'l castell y aparegué lo senyor, agafada pel bras á aquella que era tota la sua vida.

Digitized by Google

—Aquí la tens, li digué entregantli ab cruel mofa é insolencia.

Mes sobte reculá un pas y caygué en terra fent un crit y tot banyat ab sa propia sanch.

La daga del ofés minyó s' enfonsá fins al pom en lo seu cor. Y abdós enamorats fugiren montanya avall avans que los del Castell tornats en si de la sorpresa, los haguessen pogut retenir.

D' aquest fet se 'n seguí una lluyta entre los del Castell y 'ls pagesos de remensa.

Aixís ho diu la tradició; de totas maneras es notable, y per aixó principalment també l' hem posada, que haventse duptat y fins negada la existencia dels Mals usos, la veu del poble hage tramés lo recort d' ells, y en especial, del mes odiós, anyadinti que aixó doná lloch á la lluyta dels remensas. Clar es donchs que 's pot senyalar la época en que fou nascuda la tradició que 'ns ocupa, luego de passada la guerra dels remensas y en odi á privilegis ó drets tan odiosos.

VI

MONTSOLIU

Lo convit de las truytas

Imperava lo Alarb en la major part de nostra terra, apesar dels esforsos dels nostres avis, que dia y nit lluytaren per sa patria é indepencia.

L' orient y mitj dia del Montseny pertanyia encara als infaels, mentres en los pichs mes enlayrats destacava la Santa Creu.

Lo Castell de Montsoliu fort é inespugnable aixecava sos merlets al cim d' un altíssim mont que dominava tota la plana; semblava lo niu de la altiva águila y tant enlayrada era sa torre que 's confonia de baix estant ab los núvols: los senyors del Castell eran també 'ls senyors de tota aquella comarca y per lo tant ni un moment de repós tenian havent per enemichs á una gent tan poderosa, batalladora é intrépida com los Alarbs.

Ab tot no desmayava son coratje, y si que fer los dava en lo pla, mes y sense profit en la montanya.

Moltas vegadas intentá lo moro apoderarse del Castell, mes son valerós senyor lo dispensava tant que desenganyat lo Alarb de péndrel per assalt deslliberá de véncerlo per fam, posantli rigurós setje.

Quatre mesos s' havian passat y lo mes petit recapte no havia pogut entrar al Castell. No obstant sos habitadors no donavan cap senyal de demanar clemencia ni de rendirse, ans al contrari cada dia lluytavan ab mes forsa.

Digitized by Google

Lo xefe dels Alarbs fou donchs qui entaulá las negociacions pera acabar de una vegada.

Lo senyor del Castell accepta lo missatge, empero posant per condició que 'ls parlamentaris de son enemich devian anar á fer lo parlament dins en la fortalesa.

Pujaren allí los Alarbs esperant trovar dins d' ella caras migradas y presas totas dels horrors de la fam, mes s' equivocaren. Eixí á rébrels lo castellá rodejat d' ardidas y fortas tropas.

Los embaixadors esposaren las condicions baix las quals lo castell devia rendirse, y 'l Senyor avans de respondre á ellas, los hi demaná que se servissen primer acompanyarlo á sa taula y que després ja 'n parlarian.

Dit aixó los acompanyá al menjador ahont quedaren aquells sorpresos donchs hi trovaren una taula ricament parada y sobre tot plena de diferents plats, plens tots de frescas y riquíssimas truytas de riu que semblava que acabavan de ser cullidas.

Acabat lo dinar, lo Senyor se comiá d' ells molt amablement y 'ls hi digué:

—Torneu de resposta al vostre capdill que en cap manera puch rendirme mentres tinga tal abundó de menjars.

Per mes que capissaren los moros, no pogueren atinar d' ahont treyan tanta abundancia de truytas, y coneguent que mentres poguessen tan be provehirse, res contra 'l castell lograrian, alsaren lo setje y s' en anaren á lluytar en altres terras.

Mentres tant lo castell quedá lliure d' enemichs sense que pogués may esser conquistat. Diu que 's provehia de queviures y fins de tota mena de municions de guerra, per un camí subterrani y de tothom ignorat que baixava á la riera d' Arbucias ahont molt tranquilament los dependents del Castell anavan á pescar truytas.

Apenas hi ha castell á Catalunya al que no se hi trobi un camí cap á dins de terra, tapat al cap d' un xich per terra y pedras, que 's diu dona un bon tros lluny y que servia aixís pera provehirse de viandas, com de fugida en cas de necessitat. No es estrany donchs que en lo castell de Montsoliu se hi trobi eixa tradició, nascuda sens dupte com la de tots los demés al desapareixer lo feudalisme y ab ell la vida de las fortalesas roqueras.

Digitized by Google

Digitized by Google

LA FAMILIA
DEL MAS DELS SALZERS

RELACIÓ D' UN FET

Amor de mare:
Tot lo demés es aire.

I.

Si 'n te l' any de diadas tristas! Ben mirat, lo tranzit del home per esta vall de llágrimas no es mes qu' una llonga cadena de desventuras, que comensa ab lo plor ab que anunciam nostra arribada al mon, y termena ab lo sospir ab que nos despedim de la terra, pera cercar en una vida millor lo premi d' un ben obrar. Si los goigs dolcíssims que la vida de familia proporciona, son balsem suau y consolador, contra las feridas que resultan de caminar per una senda sembrada d' argelagas y esbarzers; si abriga 'l cor la convicció ferma de que s' han complert los debers de fill, d' espos y de pare; si mirant enrera cada jorn que passa, se contemplan bonas obras y millors accions envers lo prohisme, á proporció del benestar de quiscun, satisfacció y fins alegria s' experimenta; mes ab tot y aixó no hi ha qui no diga á cada pas: ¡Que 'n te un any de diadas tristas!

Si, moltas n' hi ha; mes de totas, la que al cor porta mes dolenza es la diada de *Tots Sants*. ¿Ho fa que en ella, com si la Iglesia volgués recordarnos que la alegria segueix de prop al pesar, al costat d' una de las festas mes grans de la religió católica, se troba la *Con-*

Digitized by Google

memoració dels fiels difunts? ¿Ho fa que la naturaleza com si 's vestís de dol, se despren de quant l' hi restaba de las galas de la primavera, pera cobrirse ab lo mantell de pobresa del llarch ivern? ¡Qui sab! De mi se dir que ja de nin la tarde del dia primer de Novembre 'm gelaba 'l cor.

Molts anys van passats, y per mes que 'n visca, jamay olvidaré las impressions del que podria dirne mon primer dia de difunts.

Set ó vuit podia contarne. En habent dinat, ani en companyía de mos pares á pendrer lo sol per la carretera. Sentat ab estos en los banchs del Pont nou, arribaren de prompte á mon oido remors distints: sons de campanas de diversos indrets previnents.

Pera mí, qu' era pot ser aquella la primera vegada que sortía de la vila—puig anteriorment ho impedian las malvestats de la guerra civil—y que, per lo mateix, ni idea tenia tant sols de que poguessen existir casas fora d' aquella, y altras campanas no habia oit que las del campanar de la parroquia, tot quant veya y sentía 'm causaba sorpresa y admiració, tenintme sumit en un mar de pregondas reflexions.

Recordo que de prompte, com si despertás de pesadíssim somni, 'm dirigí á mon senyor pare dientli: «—¿Qu' es aquella musica que sembla de campanetas?—Son las campanas de las parroquias que tocan á morts, fent senyal per' anar á cantar las absoltas—» Lo pobre del meu pare no 's fixá en lo que pera mí, ignoscent infant que obria en aquell punt los ulls al mon, tenia d' extraordinari, de maravellós, d' inexplicable un fet per' ell completament natural, per tant que del mateix ne tenia sobrada experiencia. Parroquias, morts, absoltas eran pera mí paraulas totalment desprovistas de sentit, y per tant torní á preguntar: «—¿Qué vol dir las parroquias?—»Llavors comprengué mon pare que jo no sabía tant com ell, y 'm digué: «—Las parroquias son las iglesias dels pobles.—» Y agafantme y pujantme de peus demunt la barana del pont continuá: «—¿Veus aquellas casas, y aquellas altres, y las de mes enllá? Donchs son pobles, y quiscum te la sua parroquia. Escolta be: aquellas campanetas son las de Sant Pere Molanta; estas altras que 's sentan cap á l' esquerra las de Sant Cugat; una mica mes enllá s' ouen las de La Granada; y si no m' enganyo, fins me sembla oir, portats per lo vent, los sons de las de Las Cabanyas y de Pachs, que 's troban un poch mes lluny.—¿Y aquellas que se sentan mes, diguí jo, son las de la vila?—Sí; las de nostra parroquia.—¿Y á qué tocan?—A morts.—¿Qué vol dir que s' ha mort un home en cada poble?—No, vol dir... ¿Com t' ho faré entendrer? Vol dir qu' aixís com avuy es *Tots Sants*, y ahir repicaren en senyal de festa, demá celebra la Iglesia la diada dels difunts, y las campanas tocan á morts, pera que la gent dels pobles vaja ab los capellans á pregar en los cementiris, pera las ánimas dels que en ells están enterrats.»

Digitized by Google

No se jo si 'm cansí de preguntar ó lo meu pare de respondrer: lo que se es, que á tot aixó m' habia baixat á terra: que jo no 'm quedí satisfet de las rahons que 'm doná: que restí pensatiu y sens ganas de correr ni brincar, y que durant lo temps que invertirem en retornar á casa, bullian confosos dintre mon cap mil pensaments nous, distints, desconeguts, que giravoltaban en torn de las paraulas «campanas,» «cementiris,» «absoltas,» «ánimas,» «morts,» y «capellans.»

Ja á casa, en compte d' anarmen á jogar, prenguí assiento prop d' un balcó en un banquillet, en tant que mos pares sentats al voltant del braser ab altras personas de la familia, l' avia entre ellas, parlaban de que habia fet molt bona tarde; de que anaban desapareixent las petjadas de la passada guerra y restablintse las antigas costums; y de que al ensent demá, anirian. no se si á Moja ó á La Bleda, á buscar pa de morts. Jo continuaba tot capficat pensant en lo que aquella tarde habia vist y oit, y tant quiet estaba, que ma mare, tement que estes malalt, —mare al fí,—s' acostá á amanyagarme preguntantme si 'm dolia alguna cosa. Mon pare procurá tranquilisarla, observantlhi que debia estar cansat de la passejada.

Mes tart, essent ja vespre. mos pares se 'n anaren, penso que á fer la castanyada á casa d' uns meus oncles, restant en la nostra solament l' avia, las criadas, y un mosso, ja vellet, que tots los dias, de retorn del treball, pujaba á rebrer ordres respecte de las feinas que debian practicarse lo jorn següent.

Mentres las segonas arreglaban lo sopar pera mon germanet y jo, aquella sentada prop de la llar,—despres d' haber dictat las que crégué convenient, y disposat que la maynadera cuidás de nosaltres, á fi de que no caiguesssem de las cadiras en que permaneixiam, juntí á la tauleta ja aparellada,—sentint lo toch del *parenostre de las animas*, comensá á resar lo rosari, al qual, sens deixar la feyna, responian las criadas y lo bon Miquel.

Las impressions que mon esperit habia rebut aquella tarde; las conversas qu' habia sentit, en las quals sols se parlaba d' ánimas y de morts; la tranquilitat qu' en la cuina regnaba, interrompuda tant sols per las campanas que senyalaban funeral gros pera l' ensent demá, per lo monotono remoreig dels que resaban, per lo soroll de l' aygua que bullia dintre de la marmita, y per los xiulets del aire que s' escapaba espetegant, dels sarments qu' en la llar cremaban, me tenian com embadalit; com fora de mí: no sabia lo que per mí passaba: trobabam en un mon nou: involuntaria y mentalment responia á las oracions de la pobr' avia, que ab fervorosa pietat pregaba per' aquells dels seus que passat habian d' aquest mon, y quan termenat lo rosari, ab calma sepulcral, y ab veu tranquila y solemne digué: «una salve á Nostra Senyora de la Bona mort, pera que á tots nos la donga bona y cristiana quan l' hora 'n sia arribada,» sen-

Digitized by Google

tí que se 'm gelaba la sanch en las venas y rompí á plorar amargament llensant greus sospirs y pregons sanglots.

Mon germanet ple d' admiració me contemplaba ab los ulls molt oberts: las criadas presumian que m' hagués donat un colp: la senyora avia que m' habian fet mal los panellets y altras llaminaduras qu' habia menjat á l' hora de dinar: lo Miquel que m' habia pres l' aire anant á paseig. ¡Ay! no podian compendrer que aquell prech á laVerge María pera que 'ns amparás á l' hora de la mort, habia estat la ma qu' acababa d' arrencar l' espés vel de negras tenebras en que permaneixía envolcallada l' intel-ligencia del tendre infant; no comprenian qu' aquella fervorosa pregaria era la ponentada malestruga que soptadament habia esvehit los eelatjes de rosa y grana en que fins aquell punt s' habia gronxat l' esperit d' un angel; no comprenian qu' aquellas senzillíssimas paraulas habian produhit dintre 'l cor d' un ignoscent, lo mateix efecte que produhirán las trompetas del judici, al espargir llurs sons esgarrifosos per la regió dels sepulcres; no comprenian, finalment, qu' aquella débil criatura acababa de llegir com en un llibre, en las sibilíticas paraulas d' una velleta venerable, que vindría un jorn en que deuría morir, y que allavoras, al arribar quiscun any la diada de *Tots Sants*, á las tres de la tarde las campanas tocarían á morts, pera que las gents dels pobles anassen ab los capellans á pregar en los cementiris, ensemps que pera la sua ánima, pera las de totas las personas allí presents, qu' en aquell punt acababan de pregar per llurs passats.

D' aquell jorn ensá la tarde del primer dia de Novembre ha estat sempre pera mí de tristíssim recort; y lo mateix en los alegres anys de la joventut, en que tot se veu de color de rosa, puig per tot nos somriu leusengera la esperanza, que al present en que he deixat ja ben enrera los termes que marcan lo que 'n diu lo Poeta «la meitat del camí de nostra vida,» y per tant no cal dir que á mos llabis s' arrimat prou sovint la copa del dolor,—quan á mí arriban, portats en alas del ventijol, los sons de las campanas de las parroquias de la encontrada, que planyívolas tocan á morts. y veig los rectors que prescedits de la creu y seguits de llurs feligresos s' encaminan als fossars pera resar los sufragis pera etern descans dels que finaren, y girant despues los ulls á tot quan entorn de mí te vida, ni contemplo verdor en los camps, ni pámpols en las vinyas, ni en los arbres fullatje, y si alguna remor á mí arriba, no es lo gay cantar de aus parleras, sino l' aspre y tristíssim gemech de seca fullaraca joguina del vent,—sens saber perque, també lo cor se 'm gela, y sento desitg de plorar, y mirant lo Sol qu' entre fredas boyras, derrera los monts se amaga, repetesch una y altre vegada: ¡Que n' hi ha de diadas tristas en lo breu espay d' un any!

Digitized by Google

Costum es, en la vesprada de semblant dia, resar tres parts de rosari pera redimir las ánimas de las penas del Purgatori, y en ella, com en totas las que ho son de la vida de familia, que nos restan dels temps de la velluria, no sols hi prenen part tots los membres de la mateixa, sinó també los criats, los mossos y quants dependents viuhen dintre de la casa.

En lo compliment y práctiga de dita costum s' ocupaban de bon grat los habitants del MAS DELS SALZERS, lo dia primer de Novembre de l' any 1865, en lo qual comensa aquesta sencilla y veritable *Relació*.

Ja habia l' amo resat tretze denas; ja la maynada comensaba á impacientarse, vehent que las pregarias mes s' allargaban que 'ls altres vespres; ja los mossos y criadas ab freqüents y descomunals badalls demostraban clarament que comensaba á pesarlos tanta repetició.

La veritat es que no hi ha pera que extranyarse de la impaciencia y cansament dels xichs y dels grans; puig sens contar que la invariable cantarella y lo rum rum de *Santas* y *Salves* acaba pera cridar la son, l' hora de sopar se retardaba, la de dormir ensemps venía y respecte de la quitxalleta y gent menuda mes que 'n los sufragis pera los difunts y en traurer ánimas del Purgatori, pensaban en las castanyas y panellets que habia portat son pare de vila, dels quals tenian determinat enterrarne tots los mes que poguessen, remullantlos, pera que millor fessen son tranzit desde 'l plat al ventrell, ab un gotet del de la bota del recó.

Al cap y á la fi pronunciá l' amo lo *Gloria Patri* de la derrera dena del tercer rosari, y senyantse y dient: *Requiescant in pace*, doná mostra de que la tasca habia finit.

—Pere, (digué en semblant punt la mestressa) ¿no resas avuy los *Pare nostres?*

—¿No ho saps dels altres anys? (digué amablement son marit). Avuy sols pera los difunts: los demés jorns pera nosaltres y per' ells: pera las necessitats dels vius y la redempció dels morts.

—Resa donchs un *Pare nostre* mes.

—¡Ay ay! ¿Pera quí?

—Pera l' ánima d' aquell dels nostres fills que primer l' haja menester.

Això dient nuás la veu en lo coll de la mestressa; son marit resá 'l *Pare nostre*; y est finit, quiscun dels presents anassen á sos afers, restant sols en lo menjador, ahont lo rosari passat s' habia, los amos y los mes petits de llurs fills.

—Mare, ¿qu' es l' ánima?— Preguntá un d' estos, tant bon punt estigueren sols, ab la ingenua senzillés propia dels pochs anys.

—¿L' ánima?...

—Si, vos habeu dit l' ánima dels nostres fills. ¿Qué no so fill jo?

—Si, y molt que t' estim.

—¿Y donchs que no tinch ánima?

Digitized by Google

[illegible]

[illegible] forma que [illegible]

[illegible]

[illegible] ahora [illegible] ahora, fines com un fil d'or, [illegible] que [illegible] son germa-[illegible]

[illegible] aquellas llumenetas que diu que de nit [illegible] les en llenseda?

[illegible]

[illegible] digué un infanyonet d' onze á dotze, viu y [illegible] aquella sorolla de martells y de cadenas, que [illegible] á [illegible] l'llay de la ferrería l' ivern d' antany, que [illegible] de metall dels colins?

[illegible] la [illegible] la mare mitj somrient, en tant que son ma[illegible] la tope una pregunta de son fill, quasi se deixaba escapar una rialla la

[illegible] Preguntaba 'l petitet.

[illegible] Mira, quan sias gran ja ho sa-[illegible] de la doctrina que diu: que las [illegible] la gloria del cel y las dels dolents sofrirán [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] son:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

d' alegría; perque de res serveixen las cartas que 'ns escriu dient qu' está bó...

—Mes no content.

—Y content també. Perque com si no tinguesses mes fill que 'l Ramon, sols d' ell te recordas...

—Es que als altres 'ls tinch prop.

—Perque ets tan mare, que ab tal de veurer tots los fills agafats á las faldillas; com si fossen pollets prop de la lloca, ni pensarias en son endevenidor. Lo Ramon está bo.

—Vulga Dèu que 'l torne á veurer.

—Rosa, prou.

Y aixís dient, sortí 'l Pere de la estancia, mentres tant que la pobre de sa muller s' esforsaba pera ocultar las llágrimas que l' hi espurnejaban en los ulls.

Quan son marit hagué desaparescut, doná lliure curs al plor que la ofegaba, y girant los ulls en vers lo Cel, ab tota la amargura del cor, y ab tot l' anhel de tendre mare exclamá:

—¡Dèu meu, amparau á mon fill!

II

Lo lector qu' haja posat l' atenció deguda en lo que fins al present va escrit, de segur presumirá que habem caigut en flagrant contradició, ó que 'ns succeheix també lo de *aliquando bonus*, si considera que habent manifestat que la *Relació* del cas que estam narrant, comensa en lo moment precis en que 'ls habitants del Mas dels Salzers, s' entregaban á la devoció del reso de las tres parts de rosari, en la vetllada del dia de *Tots Sants;* de las paraulas que acabam de transcriurer, y que son trasllat fidelíssim de las que tingueren marit y muller, terminada aquella piadosa tasca, resulta que 'l fet á que 'ns referim venía de mes lluny, ja que segons consigná l' amo de casa, no había regnat en esta un instant d' alegría, densá del jorn en que d' ella había sortit un dels seus fills anomenat Ramon.

En rigor fins mes enllá deurían anar, pera descobrir las causas productoras dels efectes que deuhen esser objecte del present *Quadro;* mes com aixó tindría, entre molts altres qu' es inútil esmentar, lo inconvenient gravíssim de fer pesat un assumpto que desitjam que, ja que no del tot agradós, sía al menys soportable y de bon passar, —sobre tot careixent com careixem de las dots que molts altres tenen de sobras pera cobrir ab brillantíssima vestimenta, subjectes totalment desprovistos de cos y substancia,— volem cenyirnos á lo mes concret é indispensable, y que mes directament se refereix al assumpto que 'ns te ab la ploma en la ma. Ab tot, com lo lector ignora

Digitized by Google

qui son y quina es la historia dels honrats habitants del Mas dessus dit, y en conseqüencia podría formar d' algun d' ells injust concepte, en vista dels fets que 'ns pertocará ressenyar, pera evitarho, y á fi de que no sols no 's fassan judicis temeraris, sino que 's donga á quisqun son merescut, consideram indispedsable fer, com se sol dir, un poquet d' historia, ja que per est medi podrá disposar aquell de tots los elements necessaris pera compendrer las causas, orígen y fonament de esta exemplar, verídica y tristíssima *Relació*.

Sens mes preámbul donchs, que pot ser lo prescendent peca ja de pesat, direm que lo Mas dels Sálzers es un Mas com no n' hi ha gaires, so es, un dels bons que 's poden trobar en esta encontrada y fins moltas horas al voltant.

Pera que 's comprenga, no es menester fixar la vista en la extensió verdaderament extraordinaria de las terras que 'l constitueixen, perfectament conreadas segons l' estil del pais; ni en l' aspecte qu' ofereix la grandaria del casal, que ab sa capella pública, nombrosos apartaments, sellers, graners, cups, trull y corrals verament sembla un petit burg; ni en la molta gent, mossos d' aixada, pastors, matxater, criadas, porquer y andiotera, que á tot' hora va y ve, entra y surt entregada á llurs respectius afers: basta penetrar en ell y contemplant en lo cap de la taula del tinell ó menjador l' antiga y respectable cadira de repós, que sols cedeix l' amo á algun convidat de distinció, y en las cambras los llits de elevadíssima capsalera y las vellas arcas de noviatje,—d' ellas alguna tant riquíssimament treballada, que de segur excitaría la codicia de mes de quatre coleccionistas d' objectes de l' antigó—pera que 's comprenga que tot en la casa, ó quasi be tot, fa, com se sol dir, olor de vell. Y això que per un bon entenedor sobra per' entendre quinas son las práctigas, costums y consuetuts que guarda una familia, ho confirman ab eloqüencia incontrovertible los pergamins y documents que 's conservan en lo ben ordenat arxiu, y las unánimes manifestacions de las gents de la encontrada.

Pera res del mon haurían faltat los amos que, durant llargas centurias, s' anaren succehint en lo domini d' ell, á las lleys y costums que constituheixen lo régimen de la terra catalana, y ab això la casa aná surant y engrandintse, y extenentse lo patrimoni, y los pares disfrutant la dolsa satisfacció de que los fills segons gosassen millor ben estar, y de que las fillas, mitjansant los dots que 'ls senyalaban, may inferiors, sino mes aviat superiors á la corresponent llegítima, mes be y ab mes facilitatat poguessen maridarse.

Y ab tot això y com á proba del bon afecte y justa correspondencia que regnaba entre 'ls hereus y llurs germans, pot dirse que no sols no era cosa may vista, ans be no existí una sola generació que exemple no oferís de fills, dels que, impropiament, alguns ne diuhen externs, que moguts per l' amor que á la casa tenían, ú obrant

Digitized by Google

tal volta á impuls del propi interés, renunciassen á son propi dret. Volem dir ab aixó, que ben apeixats,—puig res los faltaba y altres mals de caps no tenían que sentarse á taula, assistir á mercats, firas y festas majors, passejar los boscos ab la escopeta al coll, fent us pera la cassa quan del perdigot manso, quan del atrevit furó, y treballar, si volían, mentres tant que l' hereu per atendre al compliment dels debers que son cárrech l' hi imposaba, no dormía totas las horas que tenía son,—ó renunciaban al sant vincle del matrimoni, ó si 's descidían á contráurel, era ab la condició de viurer prop de la casa payral, en algun dels Masets de la mateixa dependents, prenent lo que 'ls donaban, y may exigint ab rigor la llegítima, puig presumían que reclamant tals drets, perdían los de fills y germans, y mes que 'ls materials interessos preferían lo suau calor del niu patern, del qual ni tant sols una insignificant plometa volían separarne, temerosos de destruirlo ó malvestarlo.

Ab lo que dit deixam, sens necessitat d' anyadir una sola paraula, qualsevol qu' una mica versat estiga ab las costums de la terra catalana, se podrá fer cárrech de las condicions y circunstancias de la casa de que parlam, en la qual tingueren lloch los fets en lo prescedent capítol habem consignat. Mes per lo que al comensar lo present deixam dit, y per l' efecte que al escriurer la present *Relació* nos habem proposat, consideram indispensable fer esment, com de passada, d' alguns aconteixements anteriors á la época en que 's realisan los fets que la constituheixen, ab lo qual ensemps se podrá coneixer la historia de la casa, y compendrer la diferencia que va d' uns temps als altres.

Per aixó es menester que dongam alguns passos enrera fins arribar als primers anys del present segle, en los quals lo Mas dels Salzers había vingut á ménos per resultas d' aquella terrible guerra de la *Independencia*, en que tan viva proba donaren nostres avis de la manera com entenían l' amor á la patria.

L' amo del Mas, que feya ja molts anys qu' ho era, y que tenía tan bon cap com valent cor, endevinant que mes mal que las balas sortidas dels canons y fusells dels exércits extrangers portarían, temps á venir, las ideas y pensaments que ab lo fum de la pólvora, escampantse anaban pel vent,—puig cal dir qu' era home entés, fins de lletras per lo que en aquell temps s' estilaba; qu' á casa tenía un germá prebere, y oncles qu' eran frares, en los monestirs de Montserrat y Santas Creus,—traballá ab totas sas forsas pera oposar obstacles al devassell que demunt de la patria se 'n venía, sens planyer sacrifici de cap mena, y sens que res l' hi recás ab tal d' atanyer lo fi que, escoltant y obehint los sentiments de son cor, ab lo mes gran entusiasme s' había proposat.

Sens forsas pera empunyar las armas, que no ho consentía 'l dolor reumátich que feya molt temps estaba patint, incitá á sos depen-

Digitized by Google

dents á que pera la patria lluytassen, obligantse á mantenirlos á ells y á llurs familias, y fins á donar á estas vivenda y tots los aliments á la vida necessaris, si la desgracia tenían de morir en la fera lluita. Semblant compromís tingué pera la casa y patrimoni mes terribles conseqüencias de las que jamay pogué imaginar; puig abandonadas las terras, perdudas las collitas, y debent versar l' or á mans plenas, no volent desmembrar la propietat, puig com prudent y previsor consideraba que 'l mal no podía esser durader, degué contraurer grans deutes, empenyant pera conseguirho algunas de sas millors hizendas. Y encara gracias que 'ls civilisadors exércits de la Fransa imperial may s' atansaren al Mas dels Sálzers, que si no, com en altres tants masos y casas solanas succehí, es molt probable que res hagués escapat á las famolencas urpas dels que venían á fernos la guerra en nom de la fraternitat dels pobles. ¡Quantas casas catalanas en aquells terribles anys quedaren del tot arruinadas, y quants perderen la vida al defensar de la insaciable codicia de las hosts napoleónicas, las estimadas prendas que constituían la herencia dels avis, lo sagrat foch de la llar, lo mes bell atractiu y la mes rica joya de la casa payral! ¡Y quantas despres d' haber estat saquejadas, sens que en ellas res fos respectat, entregadas foren á las flamas, que ab sinistre resplendor senyalaban lo pas d' aquells exércits que, com impetuós torrent sortit de mare, s' extenían per la planura destruint tot quant trovaban devant!

Per desgracia, quan termenada aquella lluyta de gegants se regositjaba ab lo pensament de que vensut l' extranger y feta la pau, no foran menester molts anys pera que tornassen las cosas á son lloch, cridal Dèu pera donarlhi en l' altre mon la recompensa que mereixían las empresas que en aquest había escomés y portat á terme, resultantne la familia, que d' un fill y una filla 's componía, sens un cap que la dirigís; puig encara que la muller, nombrada per ell ja en capítols, senyora, majora, poderosa y usufructuaria, procurá sempre inspirarse en l' exemple y en las llissons que del marit había aprés; la situació especial en que la casa 's trobaba, y la falta d' experiencia del seu fill, pervinent dels pochs anys, que de vint no passaba, eran inconvenients, de sobras poderosos, pera que una dona pogués eixir endavant, ab la facilitat que eixit n' hauría un home prudent y experimentat.

Las despesas que ocasionaban los plets que dels deutes y empenyaments resultaren; las generals conseqüencias que de la guerra per totas parts se sentían; lo migrat de las collitas, per ço que las terras en gran part estaban hermassotadas, eran altres tants impediments quasi be insuperables pera extingir aquellas y desempenyar los bens, tenintla per lo tant desassossegada la idea, que no podía traurers del cap, de que no sols no podría lliurar d' hipoteca las terras, sinó que 'n deuría vendrer d' altres complertament netas, pera

Digitized by Google

tornar la mota dels diners presos á censal. En resolució, que lo que son marit no había fet, so es, desmenbrar lo patrimoni, ella deuría ferho; y semblant pensament la aterraba, puig bona muller y viuda excelent, imaginaba que no corresponía com era de lley, á la proba de confianza que, al confirmar en testament lo cárrech d' usufructuaria, de ella había fet son car espos.

Per fortuna, continuaba vivint en la casa aquell oncle capellá de qui deixam feta menció, lo qual, considerant que la persona que mes crédits tenía contra la familia era altre rich propietari, viudo, y també ab una filla y un fill, imaginá que si d' un sol cop se feyan tres casaments, se posaba terme á las angoixas y mals de caps que passaba la trista de sa neboda, y la familia recobraría la tranquilitat y benanansa que perdé lo jorn en que los ulls viu clourer á son estimadíssim nebot.

Satisfet de son pensament, que considerá inspiració divina,—y que per nostra part no vacilaríam en calificar de eminentment diplomátich,—comensá á discorrer los medis de que dcbía valerse pera portarho á efecte, y si be comprenía que no fòra 'l menor dels obstacles, la oposició qu' había de fer la viuda á deixar lo nom del que fou son marit, alentá la esperansa de que á la fi consentiría en fer semblant sacrifici, mirant á l' interés de sos fills, ab tal que en la difícil tasca de ferlhi evident la conveniencia de donar semblant pas, l' ajudassen personas de gran pes y notoria consideració. Presumía ademes, segons deixam dit, que semblant pensament, del qual feya dependir la salvació total de la casa, l' hi había pervingut directament de divina inspiració y en conseqüencia cregué que lo que convenía, era, com se sol dir, posar fil á l' agulla, y no deixar la feyna de má, mentres no hagues termenat de teixir la pessa que tenía al teler, ó s' hagués convensut de que eran del tot inútils los seus esforsos y bonas intencions.

Obehint donchs á sos propis y ferventíssims desitgs, comensá per' esbrinar, ab la major sutilesa y habilitat, las intencions del acreedor, y vist que no eran del tot contrarias á son projecte, valentse de la influencia que en la casa de sa neboda exercían aquells parents qu' eran monjos de Santas Creus y Montserrat; y de la que en la del viudo disfrutaban los RR. PP. Guardians dels Franciscanos y Caputxins, de quals convents tenía carta de germandat; y en una y altre los advocats de qui s' aconsellaban, y los notaris de qui 's servían, conseguí que, convensuts, lo viudo de que si volía estar be en aquest mon los anys que de vida l' hi restaban, altre remey no tenía que enmullerarse de nou, y la viuda de que si salvar la casa del *quondam* marit volía, altre medi no s' oferia que tornarse á enmaridar, convinguessen en unirse y unir ensemps, ab lo sant vincle del matrimoni á llurs respectius fillas y fills.

Sospes en conseqüencia lo curs dels plets, firmadas concordias, y

Digitized by Google

finidas totas las mes grans é importants qüestions, sagellábanse las paus, passats breus mesos, celebrantse en un mateix dia tres casaments es á saber: la viuda, l' hereu del MAS DELS SÁLZERS y sa germana, ab lo viudo, la filla y lo fill que en los anys de la guerra de la Independencia los había deixat,—qui sab si ab la esperanza de ferse seva una gran part del patrimoni—aquellas grossas é importants quantitats. Acte importantíssim, del qual lo senyor oncle 's mostraba no sols satisfet, sinó fins orgullós, puig ab ell, com ja presumía, termenaren de cop y volta aquellas congoixas, angunias y afanys que durant tant temps los habían fet sofrir; y se salvá un gran, antich, y respectable patrimoni, y mes qu' un patrimoni una de las mes vellas casas de la catalana terra, de qual riquesa pot formarse concepte,—y la noticia creem que plaurá á las tendras donzelletas que est llibre llegescan,—considerant que ab tot y no esser las circunstancias complertament favorables, en los capítols que per rahó de dits matrimonis, ab gran concurrencia de parents y amichs íntims s' estipularen, ademes de las joyas que foren molt bonas, y del escreix que no fou gens dolent, se senyalaren á quiscuna de las *joyas* las prendas següents: «Duas calaixeras de noguer, ab sos panys y claus, anellas y sobrepanys de llautó sobre daurat, novas, y dintre d' ellas un vestit so es: faldillas y gipó de tissú blanch; altre de tapissería escura; altre de panyo de seda negre; altre de canalé blau; altre de tafetá negre; altre de setí morat; altre de escot negre; y altre de burata oscur: los rets, corbatas brodadas de lenticuelas y chinel-las y tapins á dits vestits corresponents: quatre dotzenas de camisas y las mitjas espessas y reixadas que es de costum: dos llensols de tela, un llis y altre guarnit de puntas de raflandés, ab las coixineras corresponents, un cobrellit de domas» y tot lo demes que, com fácilment se pot compendre, pertocaba á qui tant rumbosament debía vestir.

Habem un tant insistit en semblants antecedents, que no faltará qui tatxe d' innecessaris, pera que ab mes facilitat se puga compendrer la sabiesa que s' enclou en lo fonament de las institucions que en la terra catalana los nostres avis establiren, y merces á las quals las casas se mantenían, las familias prosperaban y la terra tota manifestaba aquella forsa y robustés que era, y ¿perqué no dirho? es encara motiu d' orgull y satisfacció llegítima per los propis, causa d' estudi y admiració de part dels extranys.

Això consignat, y després de fer present que lo matrimoni constituit per l' hereu del viudo y la filla del MAS DELS SÁLZERS morí sens deixar successió, per qual motiu passaren los bens á la germana d aquell, casada ab l' hereu del MAS, hora es ja de que sigam lo fil de la present historia, referintnos á fets mes íntimament relacionats ab la escena que anteriorment tenim descrita, que per sa importancia y trascendencia requereixen capítol á part.

Digitized by Google

III.

No cal dir que est matrimoni ab tot y que en ell tant poca part hi había tingut l' amor, se vegé ab abundancia benehit del Cel. Y diem que no cal consignarho, perque tothom sab que la terra catalana no obstant d' esser aspre, ferrenya y montanyosa, á forsa de traball arriba á produhir. Pera qui 'ns puga entendrer ja habem dit prou: pera qui no puga capir lo que diem, es per demes parlar: servéscalhi de consol en sa ignorancia, considerar que 'ls xichs se fan grans; que ab palla y temps maduran las nespras, y que segons canta l' aforisme, «qui vulga saber á Salamanca deu anar.»

En demes, y com estabam dient, d' un d' aquells casaments, lo del hereu del Mas dels Sálzers ab la filla dels que 'ls movía 'ls plets, resultaren molts fills lo primer dels quals se casá avans d' hora pera lliurarse del servey del rey.

Fou aquest l' amo actual del Mas, que per aixó que contragué matrimoni essent molt jove, tenía en la casa tots los germans y germanas, alguna de las quals vingué al mon quan ell ja tenía fills.

No es menester que digam que semblant situació estaba ocasionada á brega y rahons que, passatgeras de bell principi, podían temps á venir dejenerar en verdaderas lluitas y desavinensas, no menys perjudicials pera las familias, de lo que ho son pera 'ls pobles y estats las guerras civils; mes per fortuna, si 's presenciaren en repetidas ocasions—com no podía menys de succehir, habenthi duas mares que posaban fills al mon, essent l' una d' ellas á mes de mare sogra, y á mes de sogra pubilla,—escenas no prou edificants,—que per punt general se desenllassaban ab quatre mormas y mitja dotzena de clatellades entre los oncles y las tias y las nebodas y los nebots, que jogaban plegats; y alguns dias de mala cara entre sogra y nora y mare y fill,—jamay, per fortuna, arribá la sanch al riu, puig prudent y considerada la Rosa, y animada ademes per son marit, no ménos qu' ella prudent y judiciós, acceptaba ab resignació aquellas contrarietats, persuadida de que no hi ha mal que cent anys dure, y de que temps vindría en que pogues disfrutar mes ben estar.

Y en bona fe que tota la prudencia y resignació eran menester pera que no 's rompes aquella pau, y los joves, en lo perfet us de son dret, acullintse á una de las condicions consignadas en los capítols, no obtasen per la separació, contentantse ab la vivenda senyalada per semblant cas; puig si eran tolerables los reganys de la sogra, y las llatinadas del vell, y las exigencias dels germans, ab prou feinas podían soportarse las indirectas de las cunyadas, que tement quedarse pera vestir sants, anaban acasaradas y gastaban mal geni per que no 'ls eixían casadors.

Digitized by Google

Afortunadament pera la Rosa, la tendre mare que en lo primer capítol habem presentat á la consideració de nostres lectors, ademes de son bon cor y cristianas virtuts, podía contar ab l' afecte entranyable de son marit y ensemps ab los consells y reflexions d' un seu cosí, que com germá se la estimaba, persona á la que mes endavant deurem coneixer, circunstancia que 'ns relleva de fer d' ella al present mes detinguda menció. Bastará donchs que digam que judiciós, sabi, experimentat, possehint molta ciencia apresa en los llibres; pero mes encare de la adquirida en l' estudi del mon, los exortaba á tenir paciencia, aconsellantlos que casassen, com mes aviat millor las respectivas germanas y cunyadas, valdament, pera conseguirho, deguessen senyalarlos mes bon dot del que á dreta lley los pertocaba.

Ab la mes bona voluntat del mon repetiríam aquí alguna de las substanciosas conversas que ab tal motiu passaren, ja que la senzilla reproducció d' una d'ellas fora prou pera formar exacte idea del esperit práctich del cosí de nostra coneguda Rosa, á qui anomenarem Llorens; mes aixó 'ns allunyaría massa de nostre camí, donant motiu á nostres lectors pera que diguessen de nosaltres, que no sabíam mantenirnos dintre dels deguts límits, y que posats á divagar, anabam branquejant com aucell esparverat, sens saber arribar al cap de munt.

En resolució: l' hereu del Mas tenint en compte los desinteressats consells del cosí de la seva dona, y fent la part de la mare, contra la voluntat del pare que pretenia que á las minyonas sols los pertocaban cinch mil lliuras, quan aquella sostenía que al menys los ne corresponian sis mil cinchcentas, lográ, ab gran satisfacció de tothom, pero mes especialment de las interessadas, veurer casadas sas germanas, y degudament establerts tots sos germans. Mes aixó, com facilment se pot compendrer, exigí no curts sacrificis, que feren mes penosos los que esdevingueren de la guerra dels set anys, entre 'ls quals no fou lo menys important lo de tenir que satisfer siscentas unsas que uns lladres, fingintse carlins, demanaren pera posar en llibertat al vell del Mas dels Salzers á qui secuestraren un dia qu' anaba á misa matinal, y tingueren en una cova fins conseguir las nou mil lliuras, á que reduhiren las trenta mil, ó sian mil doblas de quatre que de bell principi habian demanat.

Pagada eixa suma, lo pobre vell no pogué may retraurer l' espant y morí passat breu temps. A la fossa 'l seguí avans de cumplir l' any la pobre de la seva dona,—aquella tendre donzella que enmaridada sens amor, identificá la sua existencia ab la d' aquell que donat l' hi habia 'l nom d' espos, sens que pera res influís en son afecte l' haber passat de filla segona á pubilla de cabals per mort de son germá l' hereu—y per lo tant quedaren sols en lo Mas lo Pere y la Rosa y ab ells, ademés de los mossos, criadas y dependents, los fills y fillas

Digitized by Google

que anomenats deixam en la breu conversa que ab sa mare sostingué l' ignoscent Jaumet, quan s' empenyá en que l' hi explicás lo qu' es l' ánima.

¿S' extranyará, després de lo que deixam resenyat que la tendra Rosa, pagat al dolor lo natural tribut per la mort dels que foren los pares de son marit, cregués que l' hora era vinguda de gosar una pau, una tranquilitat, una dolsura que cent cops cobejat habia; per las quals continuament sospirá son pit; qu'.eran lo terme de totas las suas esperanzas, y que ni un sol punt habia disfrutat? Y ab tot, —¡miserable condició la de la humana naturalesa, correr incessantment derrera la realisació d' un desitj; afanyarse y al tocarla ab las mans, veurer sempre convertits en pols impalpable, en mera il-lusió quan mes, bellíssima y ensizadora com l' arch de Sant Martí, las esperanzas mes pregondas, las mes vehements aspiracions de nostre pobre cor!—quan mes prop presumia estar d' aquella ditxa, pera la possessió de la qual en va habia sospirat un any y un altr' any, acostabas sens saberho, sens poderho imaginar tant sols, al qu' habia d' esser per ella lo lloch de son martiri: s' atansaba á marxas forsadas á l' avench del mes horrible dels dolors.

Per lo qu' en lo primer capítol deixam exposat, se pot haber comprés que la ja mestressa del Mas tenia un cor molt gran; mes ab tot, petit encare per lo qu' ella hauría volgut, á fi de mostrar l' amor vehementíssim que sentía en vers sos fills. Per' ella lo mon estaba reduhit á viurer unida ab son espos, rodejats dels que en ell habian posat: y estam segurs de que si l' hi haguessen ofert totas las grandesas de la terra y totas las riquesas del univers, y tots los plahers imaginables; pero ab la condició de tenirse de separar dels fills de sas entranyas, hauría escoltat compadescuda al que semblants proposicions l' hi hagués fet, persuadida de que, qui de tal manera podia explicarse, per forsa debia estar privat d' enteniment. Judiques donchs del efecte que en son pit degueren produhir las paraulas de son marit, anunciantlhi que, puig lo segon de llurs fills, Ramon, contaba ja tretze anys, y sabia be de llegir, escriurer, y bastant de gramática y comptes, habia determinat enviarlo á América pera que fortuna pogués fer. Plom fos que de gota en gota s' hagués versat dintre 'l cor de la mare amorosíssima, no l' hí hauria produhit mes viu dolor.

Durant llarga estona permanesqué muda, aturdida, sens poderse donar compte de lo que l' hi passaba, com si l' hi haguessen sacudit en lo bell mitj del cap un colp fortíssim que del tot l' hagués privada de coneixement. Després, com si poch á poch se recobrás de desvaneixement poderossíssim, alsá 'l cap y ab veu desmayada preguntá:

—¿A América has dit?

—Si Rosa.

—¿Y pots pensarho? ¿Y serás capás de separarme de mon estimat fill? ¿No comprens que llansarlo als atzars de la mar, tant valdría

Digitized by Google

com robarmel pera matarlo, y que m' abrahonaría com una lleona damunt d' aquell que tal intentás?... ¡Jesus Dèu meu, perdonaume, ¡Si penso tornarme boja! ¡Si,... si, 'm sembla impossible!... ¡Pere, Pere!... Si no se lo que 'm dich!

Y rompé en amargíssim plor, sols interromput per pregons y dolorosos senglots.

Son marit acostá una cadira á la que sa muller ocupaba: agafalhi carinyosament una de las mans: deixá que ab lo plor s' esvehís la primera terrible sacudida que 'l pit de la mare habia rebut, y quan comprengué que 'l dolor permaneixía reconcentrat en lo mes íntim del cor, com dessota cendra l' ardent caliu, ab veu dolcíssima y conmoguda per la emoció l' hi digué:

—Escoltam Rosa, y escoltam ab tota la serenitat de que disposes en estos solemnes moments. ¿T' he donat jamay motiu pera que hajas pogut dubtar del afecte que 't prometí en los anys de nostra jovenesa, y confirmí després, ab jurament sacratíssim, al peu del altar?

La tendre muller sens poder pronunciar una sola paraula, dirigí una amorosa mirada á son espós, ensemps que contestaba oprimintlhi carinyosament la ma que la seva sostenía.

—Durant los anys qu' habem viscut en companyía dels pares, qu' al cel sian,—continuá—sens faltarlos may al respecte, ¿no he procurat desvaneixer preocupacions de la mare, fillas mes be que de mala volensa, de sujestions interessadas de mas germanas, que trobaban terré abonat pera germinar y creixer en la gelosía que tota mare abriga, respecte de la que l' hi roba l' afecte de son fill, que voldría tot per ella? ¿No t' he sostingut constantment en lo lloch que 't pertocaba, fent veurer á las germanas, y fins als germans, que tu y jo eram duas ánimas en un sol cos; que est cos tenia duas vidas, y que, faltant la meva, quedaria en casa la teva pera fer en ella lo que jo hauria pogut fer?

—Si, Pere, y Dèu sab si t' ho estím y si t' ho agraesch.

—No es d' agrahiment de lo que 's tracta. Y durant lo temps que de matrimoni portám, que ni un sol punt m' ha pesat, ¿has vist en mí cosa alguna de la qual pugas pendrer peu pera presumir que no estimo á tots nostres fills per igual, y ab l' amor entranyable ab que tot pare deu estimar á aquells á qui ha posat al mon?

Aixís parlant la veu del Pere tremolaba d' emoció y en sos ulls espurnejaba una llágrima.

—Pere, Pere, perdonam si t' he ofés, diguè la Rosa fent acció d' aixecarse de la cadira.

—No Rosa, no m' has ofes; no 'm pot ofendrer la muller leal, la mare amantíssima que com lleona está disposada á defensar sos fills de tot aquell que pretenga arrebassarlos de dintre sos brassos. ¿Creus tu que no faria jo lo mateix si hi habia qui fos tant atrevit, que to-

Digitized by Google

carlos pretengués la punta dels cabells? ¿Quina era la causa de las tempestas, gracias á Dèu passatgeras com nuvolada d' istiu, que de quan en quan interrompian la dolza pau d' esta casa, sinó las llibertats que mos germans y germanas s' emprenian respecte de nostres fills? ¿Mes so jo un estrany pera que de semblant manera vulgas tractarme? ¿Lo títol de pare no 'm donará dret pera que, mirant á llur esdevenidor, de mos fills puga disposar?...

—¡Pere! ¡Pere!

—Faltaría á lo veritat si deya que m' ha sorprés la manera com has rebut la meva indicació. No: te conech massa, y se fins ahont arriba lo teu amor de mare. Mes just es que comprengas que tot en est mon deu tenir mida y que fins lo carinyo que 'ls pares tenen als fills, si es mal dirigit lluny de favorirlos, pot perjudicarlos. Jove so, que no conto encare cinquanta anys; mes lo que en ma casa he vist, lo que he presenciat en las ajenas, lo que he llegit en los llibres, las conversas que he tingut ab ton cosí Llorens, y fins lo que passa en lo mon, m' ha fet compendrer que los temps han cambiat y que avuy no poden viurer los homes com vivian fa cent anys. A dotzenas de vegadas habia sentit á dir al pare, qu' al cel sia, que l' avi, tement ó endevinant lo devassell que debia esdevenir de la guerra del francés, habia compromés la nostra fortuna pera evitarlo en quant d' ell pogués dependir; ¡mes qui pot deturar al torrent que s' es eixit de mare! Los esforzos per ell fets, no bastaren, no foren prous pera evitar lo daltabaix, y avuy tocám nosaltres los terribles resultats qu' ell preveya.

—No t' entench Pere.

—Tens rahó, Rosa, oblidaba que tu sols pots compendrer lo que directament se refereix á nostres fills. Donchs á això vaig. Si nosaltres haguessem vingut al mon cent anys enrera, nostre Peret hauría estat l' hereu com ho es avuy, y los demés, lo Ramon, lo Pau y lo Jaumet, ó s' haurían quedat á casa, ó haurían entrat en un convent, ó contents ab la llegítima s' haurían acomodat fent altre tant las nostras fillas. Avuy es punt diferent: avuy los homes sols pensan en enriquirse, en tenir molt pera donarse vida regalada, pera johir, pera disfrutar; que no sembla sino que oblidant l' home lo fi pera que fou creat, y considerant que est deu complirse en esta vall de llágrimas, fa quant pot pera que estas sian las menos y los plahers ho sian tot. No, Rosa, avuy es impossible viurer com antany: avuy los segons no 's donan per satisfets ab lo que de lley los pertoca: avuy la cobdicia impera en los pits: la cobdicia engendra l' enveja y mata l' amor: després venen las discordias; ab ellas se 'n va la pau, y jo no vuy que la pau desapareixi de casa nostra. Pera conseguirho, donchs, he pensat que lo millor es que nostres fills, si volen, pugan viurer lliures é independents ab los medis que son enginy los proporcionen, y ab lo que nosaltres los senyalem.

Digitized by Google

—Jo no me n' entench d' aquestas cosas: fins presumo que pensas molt be: Mes...

—Vols dir que tot aixó res te que veurer ab mon projecte d' enviar á América al Ramon.

—Es cert.

—Si qu' hi te que veurer y molt. ¿Qué vols que d' ell ne fassa? Acostumat á la vida de casa, creus que s' avindria á ser dependent en la vila ó en la ciutat?

—¿Per qué no 'l fas estudiar? potser estaría content d' esser capellá.

—No tè cap per las lletrás; mes suposan que 'n tingués, ¿Saps tu si tendría vocació pera esser ministre de Dèu? Y si no 'n tenía, y mentres tant haguessen passat anys y pera res servís ¿quin esdevenidor l' hi esperaba? Esser un perdulari, un mort de fam, un pobre á la porta.

—Exageras.

—No, Rosa, ho tinch pensat y ben pensat: lo Ramon sols serveix per anar á fer fortuna á América.

—Mes, no comprens que á América son molts los que hi van y molt pochs los que 'n tornan?

—Per aixó qu' es jove encara, com mes aviat millor.

—Mes, sol; tan lluny; ab la mar entremitx. ¿Quí 'l cuidará si la terra no l' hi proba y arriba á posarse malalt? Fill de mas entranyas, sens amparo de ningú sol, abandonat, pot ser per gran cosa lo llit d' un hospital...

—¿Y si moriam nosaltres? ¿No s' arreglarian ells?

—Oh, no m' ho digas, no m' ho digas; m' esborrono cada volta que penso qu' aixó pot succehir, y sols me consola lo pensar que desde 'l cel vetllaría pel ben estar de mos fills.

—Donchs pensant en aquest ben estar, feste compte que som morts.

—Aixó es impossible.

—O qu' es la voluntat del Ramon.

—T' ho ha demanat ell? En tal cas no m' hi oposaría: podría sentirho; podría planyerm de sa ausencia; mes me guardaría de trencarlhi la voluntat.

—No, Rosa, no m' ho ha dit: en aquesta edat ¿qué saben los fills lo que 'ls convè?

—Mes á América... ¿Per qué tant lluny?

—Es l' únich lloch ahont pot fer fortuna.

—Un derrer prech Pere, y espero que no 'm negarás lo que vaig á demanarte.

—Digas.

—Qu' avans de separarme pera sempre del fill de mon cor, consultes ta resolució ab lo cosí Llorens.

Digitized by Google

—No hi ha inconvenient: dissapte hi aniré. Y are 't demano per la meva part, qu' aixugues tas llágrimas; puig devant d' ellas pot ser hi hauría qui fos capás de presumir que pervenen de motius molt diferents.

Inútil judicam dir que d' esta manera termená la conversa que punt per punt habem procurat trasladar á nostres lectors.

Respecte de la recomanació feta á la mestressa per son marit, no l' hi fou possible cumplirla, per mes que feu pera alcansarho tot quant pogué.

IV.

Si poguessem abrigar la confianza de que 'l lector, ab lo que va escrit, s' hagués format cabal concepte del caracter respectiu dels protagonistas d' esta *Relació*, prescindirfam de certas consideracions que al present estimam indispensables. y que fa indispensablement precisas nostra insuficiencia, pero de cap manera la falta de capacitat en los que la honra nos dispensan de prestarnos sa ilustrada atenció.

En efecte. ¿Pot judicarse á ciencia certa del estat d' esperit en que restaren marit y muller després d' haber cambiat aquellas paraulas? Donchs pera que sia possible formarsen cárrech, es necessari consignar qu' ella tot cor y sentiment; considerant afer de mesquina importancia que sos fills poguessen esser mes ó menys richs; y satisfeta ab tal que no 'ls faltás un regular passament, veya sols lo perill inmediat de tenir de separarse del Ramon: y convensuda del ascendent que 'l cosí Llorens exercía en son marit, proposá l' acte de la entrevista, acariciant la llunyadana esperanza de que, de resultas de la mateixa, cambiás est de manera de pensar, abrassantse á ella, com lo naufrech, que convensut de que las forsas per moments van mimbantlhi, s' aferra determinat á la fragil post de la qual fa dependir la sua salvació.

Per lo que á ell se refereix, dominant principalment lo cap, sens qu' aixó vulga dir que fos insensible á las indicacions del cor; amestrat además per las llissons de la experiencia, tant ó mes que al present atenía sempre al esdevenidor. Y es que habentse trobat, desde molt jove y per las causas que deixám consignadas, compromés en la fera batalla de la vida, habia contret la costum de pensar y meditar detingudament, ab fredor, ab tranquilitat, ab tota calma, avans de determinarse ó contraurer un compromís.

No significa aixó que haguessen resultat sens inconvenients y del tot acertadas las resolucions que en sa vida habia pres, que per algun motiu s' ha dit «que sol se penedeix qui sol s' aconsella,» mes

Digitized by Google

semblants resultats influiren si per cas, en que mes pensás y meditás avans de decidirse y que anás ab peus de plom en aixó de pendrer un determini; mes un cop l' habia pres, per lo mateix que 'l consideraba fill de la reflexió y del judici, dificilment lo revocaba, per tant que, á son entendrer, habia tingut en compte quantas ventatjas é inconvenients del mateix podian esdevenir, y en terreno ferm contaba trobarse pera combatrer tots los obstacles que 's presentaban pera portarlo á deguda execució. Aixís procehía en tot quant judicaba de verdadera importancia: aixís habia procehit avans de pendrer la formal resolució d' enviar á América al segon de sos fills, Ramon, y per aixó habia resistit á totas las reflexions que l' hi feu sa muller, dictadas per lo puríssim afecte que brota del incomparable amor de mare.

De manera que en lo mer fet d' accedir al prech ó súplica que l' hi feu la desconortada Rosa, donaba á esta una proba manifesta de lo molt en que la tenía, ja qu' ab tot y presumir que estaba en lo cert, respecte de la resolució qu' habia pres, no 's oposaba á discutirla ab persona que, per sa experiencia y saber, en situació 's trobaba pera demostrarlhi que del tot s' habia equivocat. Mes aixó, diguemho tot, no ho temía: convensut estaba de que un per un podria destruir tots quants arguments l' hi presentás en contra lo cosí, que en son concepte no podian ser altres que los que esta l' hi habia pre entat, es dir: la separació del fill, los atzars de la mar, la distancia del nou mon, la soletat, l' aislament y lo desamparo del minyó, en lo cas, remot, de que no l' hi probás la terra americana.

En semblant situació 's trobaba donchs, quan lo dissapte següent, es dir, quatre dias passats d' aquell en que tingué lloch la conversa que va escrita en lo capítol precedent, penetrá en la casa en que vivia en la vila lo seu cosí Llorens.

¡Ab quin gust, á fi de retratar est personatje, referiríam alguns dels molts fets que 'l pintan d' una manera perfecta y acabada! ¡Com —si sols deguessem atendrer á satisfer nostres desitgs, ab lo qual nos proporcionariam vivíssim plaher,—repetiriam paraula per paraula, y qual de sos llabis los habem oit á dotzenas de vegadas, qualsevol dels molts casos en que ha intervingut, en lo ja llarch transcurs de sa experiencia y reflexió! Mes contant que d' ell podrá formar concepte 'l lector, en lo que á sa part moral se refereix, per lo que veurá en lo curs de la present *Relació*, nos limitarém á dir, respecte de son fisich, que mes be alt que baix, mes be magre que fornit, de rostre expresiu, de dolza y ensemps penetrant mirada, es un acabat exemplar del home catalá; mes no del catalá de ciutat ni de vila, sinó del catalá del camp, vigorós, forsut, resolt, fort com los roures y las alsinas que donan sombra á la casa payral.

Y del camp es, sisquera en la vila tinga sa residencia: y ab molta lletra, com advocat, baldament may haja exercit esta professió; que

Digitized by Google

ab tot y esser lo gran y tenir d' heretar un important patrimoni, volgué son pare que lleys estudiás pera que conegés lo dret: y ab tant profit l' estudiá, com si ab l' aplicació del mateix hagues degut guanyar honradament lo pá de cada dia; y tant pregondament lo coneix com revelan tots son consells y decisions, y, mes que tot, los serveys que ha prestat á llurs semblants, en lo desempenyo del cárrech de Jutje de pau, que repetidas vegadas ha exercit. En resolució, tanta ciencia y bon sentit hi ha en son cap, y en son pit tanta rectitut y honrades, que sa paraula val com una escriptura; sas promesas tenen forsa de jurament; en sos consells y advertencias s' enclou la ciencia de molts llibres, y en sos parers y reflexions tanta doctrina y experiencia, que rebujar aquells ó prescindir de las segonas, tant valdría com agafar enfilalls de perlas y llansarlos als avenchs insondables de la mar. Y es que 'ls resultats que l' hi ha produhit l' estudi dels llibres, lo tracte dels homes, y la observació del mon, los ha somès constantment á la pedra de toch del precepte evangélich que 'l poble ha formulat dient: «lo que no vulgas pera tu, no ho vulgas pera ningú,» y en los actes tots de sa existencia recorda que no sols per esta vida, sino també pera l' altre, pera la verdadera, la llarga la que jamay haurá terme, la eterna, en una paraula, «tal farás tal trobarás.»

Ab estos antecedents, no s' extranyará poch ni molt que tant bon punt tingué en sa presencia al marit de sa cosina, se l' emportás cap al estudi, y despres d' haberlhi preguntat per lo benestar de casa l' hi digués.

—Entra, entra, ja t' esperaba.

—¿A mi? Preguntá 'l Pere tot admirat.

—Si, y pera que vejas que res te d' estrany, te y llegeix.

Y aixís parlant se tragué de l' infern ó butxaca interior una carta, breu y compendiosa, concebuda en los termes següents:

»Apreciat cosí: lo Pere te determinat enviar á América, pera que »fassa fortuna, á mon estimat Ramon. Encara que no tens fills, pre»sumo que sabrás compendrer lo viu dolor que semblant nova m' ha »causat. Desde 'l punt y hora en que me la doná, no visch; no sos»sego, tinch una espasa clavada en lo bell mitj del cor, y fins temo »que no 'm trobo en mon cabal enteniment. Cedint á mos prechs lo »Pere t' anirá á veurer pera consultarte la sua determinació. Desa»conséllalhi; treulhi del cap; feslhi veurer que sens separarse de nos»altres, nostres fills poden esser ditxosos, y haurás donat la mes gran »proba d' afecte á ta desconortada cosina»

»Rosa.»

—¡Pobre Rosa! Mare al fi; pero no mes que mare.—Digué 'l Pere tornant la carta á son cosí.

Digitized by Google

semblants resultats influiren si per cas, en que mes pensás y meditás avans de decidirse y que anás ab peus de plom en aixó de pendrer un determini; mes un cop l' habia pres, per lo mateix que 'l consideraba fill de la reflexió y del judici, dificilment lo revocaba, per tant que, á son entendrer, habia tingut en compte quantas ventatjas é inconvenients del mateix podian esdevenir, y en terreno ferm contaba trobarse pera combatrer tots los obstacles que 's presentaban pera portarlo á deguda execució. Aixís procehía en tot quant judicaba de verdadera importancia: aixís habia procehit avans de pendrer la formal resolució d' enviar á América al segon de sos fills, Ramon, y per aixó habia resistit á totas las reflexions que l' hi feu sa muller, dictadas per lo purissim afecte que brota del incomparable amor de mare.

De manera que en lo mer fet d' accedir al prech ó súplica que l' hi feu la desconortada Rosa, donaba á esta una proba manifesta de lo molt en que la tenía, ja qu' ab tot y presumir que estaba en lo cert, respecte de la resolució qu' habia pres, no 's oposaba á discutirla ab persona que, per sa experiencia y saber, en situació 's trobaba pera demostrarlhi que del tot s' habia equivocat. Mes aixó, diguemho tot, no ho temía: convensut estaba de que un per un podria destruir tots quants arguments l' hi presentás en contra lo cosí, que en son concepte no podian ser altres que los que esta l' hi habia pre entat, es dir: la separació del fill, los atzars de la mar, la distancia del nou mon, la soletat, l' aislament y lo desamparo del minyó, en lo cas, remot, de que no l' hi probás la terra americana.

En semblant situació 's trobaba donchs, quan lo dissapte següent, es dir, quatre dias passats d' aquell en que tingué lloch la conversa que va escrita en lo capítol precedent, penetrá en la casa en que vivia en la vila lo seu cosí Llorens.

¡Ab quin gust, á fi de retratar est personatje, referiríam alguns dels molts fets que 'l pintan d' una manera perfecta y acabada! ¡Com —si sols deguessem atendrer á satisfer nostres desitgs, ab lo qual nos proporcionariam vivíssim plaher,—repetiriam paraula per paraula, y qual de sos llabis los habem oit á dotzenas de vegadas, qualsevol dels molts casos en que ha intervingut, en lo ja llarch transcurs de sa experiencia y reflexió! Mes contant que d' ell podrá formar concepte 'l lector, en lo que á sa part moral se refereix, per lo que veurá en lo curs de la present *Relació*, nos limitarém á dir, respecte de son fisich, que mes be alt que baix, mes be magre que fornit, de rostre expresiu, de dolza y ensemps penetrant mirada, es un acabat exemplar del home catalá; mes no del catalá de ciutat ni de vila, sinó del catalá del camp, vigorós, forsut, resolt, fort com los roures y las alsinas que donan sombra á la casa payral.

Y del camp es, sisquera en la vila tinga sa residencia: y ab molta lletra, com advocat, baldament may haja exercit esta professió; que

Digitized by Google

ab tot y esser lo gran y tenir d' heretar un important patrimoni, volgué son pare que lleys estudiás pera que conegés lo dret: y ab tant profit l' estudiá, com si ab l' aplicació del mateix hagues degut guanyar honradament lo pá de cada dia; y tant pregondament lo coneix com revelan tots son consells y decisions, y, mes que tot, los serveys que ha prestat á llurs semblants, en lo desempenyo del cárrech de Jutje de pau, que repetidas vegadas ha exercit. En resolució, tanta ciencia y bon sentit hi ha en son cap, y en son pit tanta rectitut y honrades, que sa paraula val com una escriptura; sas promesas tenen forsa de jurament; en sos consells y advertencias s' enclou la ciencia de molts llibres, y en sos parers y reflexions tanta doctrina y experiencia, que rebujar aquells ó prescindir de las segonas, tant valdría com agafar enfilalls de perlas y llansarlos als avenchs insondables de la mar. Y es que 'ls resultats que l' hi ha produhit l' estudi dels llibres, lo tracte dels homes, y la observació del mon, los ha somès constantment á la pedra de toch del precepte evangélich que 'l poble ha formulat dient: «lo que no vulgas pera tu, no ho vulgas pera ningú,» y en los actes tots de sa existencia recorda que no sols per esta vida, sino també pera l' altre, pera la verdadera, la llarga la que jamay haurá terme, la eterna, en una paraula, «tal farás tal trobarás.»

Ab estos antecedents, no s' extranyará poch ni molt que tant bon punt tingué en sa presencia al marit de sa cosina, se l' emportás cap al estudi, y despres d' haberlhi preguntat per lo benestar de casa l' hi digués.

—Entra, entra, ja t' esperaba.

—¿A mi? Preguntá 'l Pere tot admirat.

—Si, y pera que vejas que res te d' estrany, te y llegeix.

Y aixís parlant se tragué de l' infern ó butxaca interior una carta, breu y compendiosa, concebuda en los termes següents:

»Apreciat cosí: lo Pere te determinat enviar á América, pera que »fassa fortuna, á mon estimat Ramon. Encara que no tens fills, pre»sumo que sabrás compendrer lo viu dolor que semblant nova m' ha »causat. Desde 'l punt y hora en que me la doná, no visch; no sos»sego, tinch una espasa clavada en lo bell mitj del cor, y fins temo »que no 'm trobo en mon cabal enteniment. Cedint á mos prechs lo »Pere t' anirá á veurer pera consultarte la sua determinació. Desa»conséllalhi; treulhi del cap; feslhi veurer que sens separarse de nos»altres, nostres fills poden esser ditxosos, y haurás donat la mes gran »proba d' afecte á ta desconortada cosina»

»Rosa.»

—¡Pobre Rosa! Mare al fi; pero no mes que mare.—Digué 'l Pere tornant la carta á son cosí.

Digitized by Google

—En efecte, mare, que qui diu mare diu amor. Ja 'm coneixes y no he volgut ocultarte esta carta, que lluny d' esser una falta, constitueix un nou motiu pera que en mes tingas á ta bona muller.

—Y en molt la tinch, ja ho sabs; pero es tot cor y ab lo cor no 's pensa y l' assumpto qu' aquí 'm porta, no 's resolí ab lo cor sino ab lo cap.

—Ab est y ab aquell. Tu estimas als teus fills.

—Be m' ho penso.

—¿Y presums obrar com bon pare enviant á Amèrica al Ramon?

—Llorens, aixís ho crech.

—Se que may obras de fluix, y per lo tant estich segur de que ho hauras pesat molt pera pendrer esta determinació; mes avans de dirte lo que d' ella 'm sembla, voldría que 'm manifestasses quins motius has tingut en compte, pera decidirte per ella y no per altra.

—Es molt senzill. ¿Tens pressa?

—No, estich sols per tu, que he donat ordre pera que digan qu' estich enfeinat, á qualsevol que pregunte per mi.

—Molt t' ho estim. Escoltam donchs.

Prengueren assiento abdos intercolutors y lo Pere continuá.

—Puig coneixes la situació de la meva casa tant be com jo, es per demes parlarte d' ella y dels antecedents qu' han influit en mon determini. Ab esforsos verdaderament extraordinaris; traballant mes de lo que hauría volgut; no dormint sempre qu' he tingut son y aprofitantme de tos consells y de ma experiencia, he pogut traurer la barca á port, salvantla de las tempestats de la guerra, de las malas anyadas y de las conseqüencias que de aquella han esdevingut; mes de semblants embats, y de lo que he fet pera que mos germans y germanas no poguessen may dir que no m' he portat ab ells com era de lley, ha quedat tant malmesa y ressentida, que sols ab la ajuda de Deu podré posarla en estat de que novament puga servir. Mes no tot ho debem esperar de Deu, qu' ell mateix nos diu ajudat y t' ajudaré.

—Es veritat.

—Si en altres temps visquessim, no diré que no n' hi hagues prou pera que mos fills poguessen quedar contents; mes ¿creus tu qu' avuy se satisfarían ab lo que 'ls tocás? ¿No veus com está 'l mon? ¿No veus que tothom vol presumir de senyor; que los de pagesía migrantse en las casas solanas, se 'n van á vila presumint que en ella hi fa de mes bon viurer, de la mateixa manera que los de vila se 'n van á ciutat? Y sent aixís com ho es ¿quín esdevenidor resta á mos fills? O viurer á la esquena del hereu, despres d' haber malgastat lo que de dret los pertoque; ó arrossegar pel fanch lo nom de llurs avis, vivint com uns pobres desheretats,—si comprenen que sols d' ells haurá estat la culpa,—sens qu' aixó 'm lliure de las murmuracions dels maldients, que m' acusaran, sens motiu ni rahó, de haber fet,

Digitized by Google

com se sol dir, tant solsament un porch gras; ó enredar al gran en plets, demanant temerariament, per venir á una composta, suplement de llegítima, si prenent consell de la cobdicia, de la mesquina enveja y del desamparo també, troban un advocat, que per desgracia may ne faltan, que 's preste á sostenir llurs injustas pretencions. No Llorens, lo que en tantas casas está passant, que las mes claras se tocan, no vuy que en la mía succehesca: si esdevé, no será per no haber fet quant de mi haja dependit pera evitarho. Tal com avuy va 'l mon, no queda mes remey, á mon entendrer, que ensenyar als fills, desde petits quants afanys exigeix lo guanyar un duro, pera que, sabent per experieucia propia lo que costa formar una petita fortuna, sapian conservar la sua, respectar la dels altres, y pugan, finalment, experimentar un verdader plaher veentla creixer de prompte, ab lo que llurs pares los deixan al morir.

—Tot aixó está molt be, y encara que respecte d' alguns dels punts qu' has tocat hi ha molt que dir, ne prescindiré en est moment, tenint en compte que pera res s' oposan á lo que dech manifestarte, relativamcnt á la determinació qu' has pres. Repetesch que tot aixó está molt bé y demostra 'l teu bon judici, y la tua previsió, mes no se veurer que, pera la realisació del teu plan, sía indispensable enviar á América al Ramon. ¿No comprens que 'l remey pot esser pitjor que la malaltía?

—¿Y donchs que vols que 'n fassa?

—No so amich de que 'ls pagesos s' aparten del terrós; mes donantlos una carrera apropiada, per exemple la d' enginyer agrónomo, de monts, ó industrial ¿no podrían los teus fills alcansar lo fi qué t' has proposat?

—Mira Llorens, si en lo Ramon hagues vist condicions pera que ab lo temps sabés la meitat no mes de lo que tu sabs, l' hauría fet estudiar, ab tot y donarme recansa veurer als segons tornar de ciutat vestits de senyor, despres d' haber gastat en ella durant lo curs á tall de marquesos, y fer lo vago tot l' estiu, en tant que l' hereu traballa al costat del pare en los afers y cuidados del patrimoni; mes lo Ramon es de flach enteniment pera las lletras: pera que s' aixurubeixi es menester que durant algun temps conte sols ab sas propias forsas, y aixó sols pot alcansarho trobantse lluny de casa.

—¿Y qui t' assegura qu' ho alcansará?

—Poch se pert en probarho.

—A América n' hi van molts y 'n tornan pochs, y d' aquestos sols se veuhen y son contats, los que tornan ab gran fortuna, y las grans fortunas, Pere, son tant claras com la grossa de Nadal. ¿T' has entretingut may en considerar quants son los que prenen bitllet, y quants son los favorescuts? Donchs mira, si en un d' aqueixos diaris grans com llensols s' estampessen tots los nombres que hi ha en lo sach, soposat que hi cabessen, t' admirarías de que los distingits ab

Digitized by Google

los primers premis ocupassen sols una ratlla, y deu, ó dotze, ó quinze, ó vint, tots los demes als quals hagues favorit la sort, y mes encare de que tots los restants haguessen quedat sens recompensa, essent aixís que lo mateix habían costat als que 'ls prengueren, que 'ls altres premiats. Lo mateix passa ab los que van á buscar la fortuna á las Américas: pochs, molts pochs la troban en son camí y saben agafarla: altres s' hi topan y sols á mitjas se 'n saben aprofitar: altres. y son la inmensa majoría, no la troban per mes que la cerquen, y de estos, molts sucumbeixen als desesperats esforsos que han practicat pera trobarla.

—Es que jo no pretench que 'l Ramon sía un Escofet ni un Samá.

—Y donchs si no picas tant alt; si no son tant elevadas las tuas aspiracions, ¿pera que no procuras que 'l Ramon porte á terme tos pensaments sens necessitat de sortir de nostra terra? ¿Imaginas per ventura qu' aquí no 's pot fer? ¿Qu' eran fa vint anys lo Rafel de las fals, lo Xich de la Codina, 'l Manelet de St. Pau, 'l Gran de Palou y altres y altres que te 'n podría citar y que adroguer l' un, botiguer l' altre, aquest trafiquejant ab vi, l' altre negociant ab grans, sens eixir d' esta vila, s' han fet una posició respectable, independent, y superior tal vegada á la que disfrutan los hereus de las casas d' hont pervenen? ¿Sabs qu' es? Que estos, si aixís podem dirho, los habem vist creixer poch á poch, y no 'ns habem fixat en lo que creixían, com no 'ns fixam en lo que va creixent una persona á la qual vehem tots los dias, y dels que venen d' América, com tornen richs, si hi tornen, essent aixís que marxaren uns pobres pelats, recordantnos de com se 'n anaren, nos sorprenem vehentlos de prompte fets grans y poderosos.

—Ja t' he dit que conech á mon fill, y que pera que fassa quelcom no deu contar ab l' ajuda inmediata dels de casa: del contrari faría com tans y tans, que despres d' haber tastat cent olletas, passada la joventut, se troban sens ofici ni benefici, despres d' haberne probat molts sens que sían bons pera traurer un marrá d' un blat.

—¿Y saps á que l' exposas enviantlho á América?

—Hò se, y per aixó qu' es jove, quan mes aviat millor.

—¡Oh! ¡La mort del cos ray!... Los que moren han acabat de patir, Los dignes de llástima son los que quedan; los que 'ls sobreviuhen pera plorarlos. No, no es á la mort del cos á la que 'm referia, es á la mort de l' ánima cent vegadas incomparablement pitjor.

—No 't comprench.

—Donchs es ben senzill. Presumo que t' haurás fixat en un fet que, sens esser general, es prou comú entre 'ls fills d' aquesta terra que tornan d' América. Me referesch á la costum d' unirse en matrimoni, si es que 's casan, ab cosinas ò nebodas: y dich si 's casan, puig son molts los que, faltant á un dels fins pera que fou criat l' home, prefereixen viurer solters.

Digitized by Google

—Es veritat.

—¿Y no 't diu res aquesta costum, que si en alguns casos pot excusarse y fins aplaudirse, quan aixís se generalisa dejenera en repugnant abus?

—Si francament dech parlarte, 't diré que no m' hi habia molt fixat; mes ja que m' ho preguntas. te manifestaré que, á mon entendrer, se deu á que pobres y de baixa extracció, generalment parlant, los que en América han fet fortuna, ja que la han conseguida á forsa d' afanys, volen d' ella ferne partíceps als membres de la sua familia.

—¡Ditxos tu que tant piadosament pots pensar! No Pere, no es aquesta la rahó.

—¿Quina donchs?

—No negaré jo que en alguns casos sia 'l desitj de fer partíceps del seu ben estar á altres membres de llurs respectius familias; mes prescindint de que fins en estos casos, si molt prim ho filassem, podriam trobarhi també un fons d' egoisme, en la majoría inmensa de las ocasions, lo que semblant procehir revela es lo mal concepte que de la dona tenen format. Y es natural: abandonats sens guía á las contingencias de la vida en los anys primers de la joventut, quan lo cor, tendre com blanca cera, es susceptible de rebrer totas las impressions, y lo judici no ha encare adquirit la fermesa indispensable, al despertarse en aquell las passions ab tota la violencia de la sanch, que vull mes forta en las venas, merces á las condicions d' aquella terra exuberant de vigor, sols un pensament los domina: lo de fer fortuna; lo d' enriquirse, com se vulla que sia, sens pararse en medis, sens escrúpols ni contemplacions; lo de adquirir á fi y efecte de donarse los cent mil plahers, de gozar de la vida, pera compensar los anys d' esclavitut passats derrera d' un miserable taulell; pera alimentar, en una paraula, aquellas passions dominants y avassalladoras. Un altre móvil influeix també en semblant desitj, que, si fill d' altres sentiments, podría considerarse noble estímul d' honrosa emulació, en lo cas que 'ns ocupa, altre no es que mesquina mostra de despreciable vanitat. Si lo company, lo condeixeble, lo vehí ab qui jogaren en los anys de sa infantesa ha retornat á casa portant mitj milió de *pesos*,—que 'ls americans contan sempre per milions y exagerant las fortunas, de manera que parlant ab ells may deu oblidarse que «de diners y d' amistat, la meitat de la meitat»—si 'l vehí ó lo company tornaren richs y fets uns senyors, ostentant groixudas cadenas de rellotje, y anells als dits, y brillants com siurons en la petxera de la brodada camisa de batista ¿qué 's diría d' aquell qu' habent anat á América portantne de bri ó de drap de casa, ab prou feinas si pogués gastarne de cotó? Ab est pensament que ni un sol instant los abandona, no hi ha esfors que 'ls espante, ni sacrifici que no s' imposen, ni impossible que no escometen, ni indigna baixesa devant la qual se consideren humiliats. Actes deuhen fer, y tractes

Digitized by Google

han de sufrir, que á caseua, en la patria, devant dels amichs, prop de llurs pares y germans pera tot lo del mon executarían ni voldrían tol-lerar; mes allí es punt diferent; allí passan tots pel mateix adressador; allí 's deu prescindir d' aqueixas delicadesas; allí, al saltar del barco, es indispensable llensar al fons del mar, com mercadería despreciable, ó género d' il-lícit comers, la dignitat y la vergonya, que serian obstacle insuperable á la consecució del fi, y 'l fi son quartos; la qüestió es fer fortuna; l' objecte adquirir *pesos* á milions. Y la alcansan, los que arriban á poderla subjectar, que tu sabs be que, com boja qu' es, no es de qui la busca, sino de qui la troba, y enginy te pera d' ella aprofitarse: y quan la tenen y han lograt assegurarla, moguts per aquell desitj de que t' he parlat, avans de tornar á la mare patria, pera fer vida d' homes formals, procuran traurer partit de llurs riquesas, saborejant los plahers que á dojo pot oferir lo mon. Encara que tu no 'l coneixes en est concepte per propia experiencia, que jove 't casares, y d' ell, per fortuna teva, molt poch n' has vist, tens prou enteniment y suficient lectura, pera que pugas compendrer que te molt d' avansat, pera conseguir son objete, qui 's presenta en los grans centres de població ab una bossa ben plena y ab la determinació de vuidarla ab tal de trobar plahers. ¡Y son tantas, Pere, las que per un grapat d' or ó una joya de brillants capassas son de vendrer llur cos, y mentir un afecte que de cap manera poden experimentar... Y com de la mateixa faysó son, per punt general, totas las *virtuts* qu' han tractat,—que ni la educació de que disposan, ni los coneixements qu' han adquirit, los permetan elevarse á mes enlayradas esferas, ni apreciar del modo degut lo suau perfum de mes senzillas y afectuosas manifestacions;—com sols s' han trobat en son camí ab *fortalesas* que s' han rendit al primer embat, ab tal que las armas empleadas pera véncerlas, hajan estat forjadas ab metall de bona lley, d' aquí que, per una guspira de dignitat, que resta sempre en lo pregon de l' ánima mes materialisada. persuadits de que 'l vici no haurá fet presa en llurs respectius familias, cerquen en ellas virtuts que, á son entendrer, en lloch mes podrían trobar.

—¿Has termenat Llorens?—Preguntá 'l Pere, vehent que son cosí no donaba senyal de prosseguir.

—Si, y penso haberte posat de manifest lo que 't deya; so es: que en América no sols hi corra perill lo cos, sino també, y pot ser mes inminent, la pobre de la nostr' ánima.

—No diré que no, si las cosas passassen tal com las has pintadas; mes permetme que 't diga, que á mon entendrer exageras.

—No diré que no hi haja excepcions, y jo mateix, mes de quatre, per cert honrossíssimas, podría citarten; mes fixathi be: son excepcions, lo qual significa que lo que jo he dit, constitueix la regla general.

Digitized by Google

—Llorens, ja deya l' avia, qu' al cel sia, que «en totas parts ne couhen fabas y en ma casa á calderadas.» ¿Per ventura aquí, en nostra terra, no hi ha també, no un sino molts que pera enriquirse, prescindeixen de tota consideració y passan per demunt de tot, sens qu' hi haja vilesa que no escometen, ni delicte que no posen per obra, ni crim que 'ls detinga, persuadits de que, si portantho á efecte, poden arribar á richs y tenir palaus y carruatjes, no hi haurá ningú, per mes enlayrat qu' estiga, que 'ls negui la barretada, y de que en cambi serán molts los que, per alló de «poderós cavaller es don diner» tindran á molta honra estrenyer una ma que pot esser avans, hauria separat del bras la destral del botxí?

—Si; mes estas son aquí vergonyosas excepcions.

—De manera que, á ton entendrer, las excepcions d' aquí, son la regla general d' allá.

—No diré que no.

—¿Y qui 't diu que mon fill no puga fer la fortuna, essent una de ditas excepcions?

—¿Perseveras donchs en lo propósit d' enviarlo á América?

—No se veurer Llorens altre camí. Me he fet cárrech de las tevas rahons: he compres tas judiciosas advertencias: he pesat dintre mon cap tos desinteressats arguments, y persuadit pots estar de que 'ls estimo en tot quan valen; mes lo Ramon, per los motius que 't tinch manifestats, no 's pot quedar aquí. ¿Qué convé donchs? Evitar que puga trobarse sol en mitx de las tempestats del mon en la edat en que, com molt be has dit, lo judici no ha adquirit encara la fortalesa necessaria, y nos trobam baix lo domini de las passions. Afortunadament lo Ramonet es molt bon minyó, no está gens descaminat, y gran com es, jamay ha faltat als preceptes de la lley de Deu consignats en la doctrina.

—¿Y sabs tu si encara que vulga, podrá en América observarlos?

—Tot dependeix de la casa ahont vaja: si en ella hi ha qui 'l prenga de grat, penso que si.

—¡Deu ho fassa!

Regná un moment de solemnial silenci, que rompé per fi en Llorens preguntant.

—¿De manera que estas resolt?

—Completament resolt.

—No 'm sorpren, puig te conech. Desitjant complaurer á la cosina, te he manifestat quan á mon entendrer debía, exposante mas creencias y conviccions respecte del particular, á fi de dissuadirte de ton intent. No he pogut conseguirho: que Deu m' ho prenga en be é hi fassa mes que nosaltres. ¿Quan pensas que marxe?

—He sentit dir que 'l d' Octubre es lo millor mes.

—Y nos trobam en Agost. Está be. ¿Tens ahont enviarlho per lo

Digitized by Google

prompte? Perqué jo penso que no voldrás que marxe á América, com un pobre desamparat que va cercant feyna pe 'l mon.

—Naturalment. Lo mitjá de la Torreta que n' ha tornat fa poch, portant, segons diuhen, molt bona fortuna, m' oferí escriurer una carta á son germá, pera que se 'l pose á casa de bona arribada, y que 'l tinga en sa companyia mentres no l' hi trobe un bon acomodo.

—Pera lo que puga convenir; puig parlant d' aquella terra,—Deu no m' ho prenga en compte,—no 'm fio de ningú, jo escriuré com si fos cosa meva, al P. Mariano Boixadors, que en rahó de son cárrech, per sas moltas relacions, y per lo coneixement que te de las cosas de la Illa, á conseqüencia de viurer en ellá desde que tingué lloch la clausura dels convents, sens que ni un sol punt s' hajan refredat las amistosas relacions qu' ab mos pares l' uniren, pot servirnos de gran profit en la present ocasió.

—¡Qué bon home ets Llorens! Que Deu t' ho pach.

—Deixat de bo ni de dolent ¿No ho farias tu pera mi?

—Oh, segur ne pots estar.

—Y donchs home, no 'ns debem res. Es dir no 'ns debem... Anem á pams. ¿Qué pensas dirlhi á la cosina?

—Si vols que diga la veritat, no ho se. Es tan mare... tant mare...

—¿Pensas tornarten avuy?

—D' aquí mitj' hora.

—Home, si res t' apressa, penso que lo millor sería qu' anasses ara á tos afers: despres torna, y en habent dinat posarem la tartana y t' acompanyaré; qu' encara que 'ls sentiments d' una mare, res hi ha que 'ls puga véncer, molt será que la cosina 's mantinga sorda á mas reflexions.

Nostre bon Pere 's sentí enternit devant de tanta bondat, y fins tingué impulsos d' agafar la ma á son cosí y besarlahi com hauría pogut fer á son propi pare; mes tement que est s' ofengués, y sens pronunciar altras paraulas que «A Deu,» puig comprenía que la emoció 'l trahiría si mes parlaba, anassen á sos afers.

V.

Y al arribar á est punt permétens lo bondadós lector y mes encara la lectora piadosa, que 'ns fem carrech de las reflexions que, fillas mes aviat del sentiment que de la meditació, los haurá induptablement sugerit la escena que acabam de relatar.

¿Quin pare es aquest, dirán, que clohent los ulls á tots los obstacles y perills que l' hi fa avinents l' experimentat y reflexiu Llorens; persisteix, per sistema, en son propósit d' enviar á América á un de sos fills, no obstant y existir cent probabilitats contra una, de que puga

Digitized by Google

veurer realisat lo fi que enviantlhi 's proposá? Y sobre tot: ¿quin conseller es aquest, que al veurer desatesas sas judiciosas reflexions, se posa al costat d' aquell á qui pretenia dissuadir, fins al punt d' oferirlhi una carta de recomanació, y prestarse á acompanyarlo á casa sua per' ajudarlo á convencer á aquella mateixa cosina qu' habia sollicitat la seva ajuda pera triomfar de llur marit?

Respecte del pare res debem manifestar; puig consignat deixam, qu' era home poch propens á mudar d' opinió, quan las que professaba, eran en ell resultat de meditació detinguda. La d' enviar á América al Ramon sols habia arrelat en son pit despres de molt temps de pensarhi, y d' haber pesat las ventatjas é inconvenients que d' ella podian resultar; y convensut de que estos montaban menos qu' aquellas, sens que deixás d' atendrer las rahons que l' hi doná en Llorens, cregué que debia perseverar en son intent, be que adoptant totas las precaucions necessarias, á fi de que d' ell no resultás perjudici á son fill ni pera 'l cos ni pera l' ánima.

Mes respecte de nostre amich Llorens, ¿podia procehir d' altra manera? Per sa part feu tot lo possible pera dissuadir al marit de sa cosina: posalhi de manifest, pot esser exajerantloshi, los mals efectes que resultan de deixar la terra, per' anar en busca d' una fortuna, qu' en la majoría dels casos pot esser il-lusoria; mes complerta esta missió, que, en lo mes intim de son cor estimá imprescindible deber, comprengué que no podia ni debia insistir, ni menys encare oposarse obertament á la voluntat del seu cosí, que al cap de vall era pare del Ramon, y com á tal podía enviarlho, pera son be, á las terras americanas, principalment no habent est mostrat oposició, ni tant sols repugnancia, á anar al nou mon, ni una sola de las moltas vegadas en que l' hi parlá del seu plan. Si en semblant situació, podent prestar algun auxili á son cosí, que en últim resultat debia esser en profit del ignoscent Ramon, hagués deixat deferho, proba hauría donat d' esser un home adotzenat, mes amich de las opinions propias que del ben estar del prohisme, y en Llorens, que professaba la cristiana creencia de que tot quant tenim nos ve de Deu, y, per lo mateix, debem ferne partíceps á nostres germans, al convensers de que son cosí, com pare qu' era, podia fer lo que feya, 's posá á son costat en tot y per tot.

Ja ho comprenem, qu' en lo cor dels lectors sensibles hauria estat de mes bon efecte que 'l Pere de retorn al Mas, persuadit per las rahons d' en Llorens, dirijintse á sa muller, hagués pogut dirlhi: «—Recobra l' alegría, Rosa: lo teu cosí m' ha convensut: lo Ramon no 's mourá de nostre costat,»—ab lo qual, com facilment s' endevina, hauría tornat la pau al cor d' aquella mare atribulada, y haurían comensat á brillar per' ella aquells jorns de tranquilitat y bonansa, pera los quals incessantment suspirat habia, y veentse estimada de son marit y rodejada dels seus fills, s' hauría cregut la dona mes ditxosa,

Digitized by Google

mes benaventurada y mes digna d' enveja que en lo mon se pogués trobar; mes, ¡que hi farem, si no fou aixís com passaren las cosas, y no escribim una novela, sinó que punt per punt relatam un fet!

Seguint donchs lo fil d' esta sencillíssima historia, consignarém que en habent dinat,—y mentres est durá y fins després, no desaprofitá en Llorens una sola ocasió pera veurer si podía conseguir que 'l Pere mudás de pensament,—encaixonats en la tartana emprengueren lo camí del MAS DELS SALZERS.

¿Dirém que las reflexions de 'N Llorens convenseren á sa cosina? Faltaríam á la veritat. Com muller qu' era bona, respectuosa y de gran enteniment, comprengué que no l' hi quedaba mes remey que sometrers á la voluntat de son marit: com mare 's disposá á sofrir ab resignació 'l martiri; á apurar fins al fons lo calzer d' amargura que l' hi estaba aparellat, sisquera semblant sacrifici degués produhir pregonda é incurable ferida en lo mes viu del seu cor. Pera no donar mes pena á son marit, y convensuda de que era inútil tota reflexió, y fins pera que 'l pobre del seu fill presumís que sa mare n' estaba aconortada de que marxás tant lluny, s' esforsá en fingir una tranquilitat que no tenia, y desd' aquell punt se consagrá per complert á arreglar ab la major sol-licitut,—ab la tendra sol-licitut que posa la dona que 's sent próxima á esser mare, en disposar los primers vestits que deuhen cobrir la nuesa de son primer fillet,—las prendas que debian constituir son senzill equipatje, que mes d' una vegada regá ab llágrimas dels seus ulls.

¿Direm que sentint acostarse lo terrible moment, y endevinant que son marit, valentse d' alguna delicada extratajema, faría tot lo possible pera estalviarlhi lo tranzit cruelíssim de la despedida, agafá un dia á son fill y omplintlo de besos y abrassadas, l' hi demaná ab llágrimas als ulls que jamay la oblidás; que fos sempre bon minyó; que no 's separás per cap motiu de la senda del deber; que posás sa confiansa en Deu y en sa Mare Santíssima quan se vejés desconortat, y que pera mes ampararlo y donarlhi forsas, posá demunt de son pit un escapulari y una medalla de la Verge que en la montanya catalana se venera?

¿Dirém que cert dia, al sentarse á taula vejé ab pena; mes no ab sorpresa, que en ella no 's sentaban ni son marit ni 'l Ramon,—los quals de bon matí y quan ella menos s' ho pensaba, acompanyats d' un mosso, portador del bagul, habian emprés lo camí de la vila, pera marxar cap á ciutat ahont debía embarcarse 'l fill de sas entranyas— y que tots los esforsos que feren los mes grans pera donarlhi conort, y totas las carinyosas paraulas que l' hi dirigiren los mes petitsno bastaren á contenir lo plor que l' hi arrencá lo contemplar vuit lo lloch que habia sempre ocupat son fill Ramon?

¿Consignarém per últim que al retornar son marit se renová en son pit lo dolor; que l' hi preguntá cent vegadas si habia deixat á

Digitized by Google

son fill bo y content; ¡si tenia bons companys de viatje; si l' habia ben provist de llimonas pera guardarlo del mal de mar; si l' habia ben recomanat al capitá... y que en mitj de la pena que sentía, l' hi serví de gran consol lo retrato d' aquell, que 'l Pere, volent donar una nova prova d' afecte á sa muller, feu ferlhi de bona arribada á ciutat, persuadit de que fora tot un altre quan lo tornás á veurer?

Inutil sería, que 'l lector ho pot ben presumir, com pot ben presusumir moltas altras cosas que nosaltres no sabriam escriurer, y que adhuc sens escriurerlas, á bon segur endevinará, sobre tot si ha contemplat escenas com las que 'ns ocupan, que, per desgracia, son prou freqüents: mes freqüents de lo que convindria, y mes encara si 's pot enorgullir ab lo dolcíssim dictat de mare.

Dirém sols, sisquera sia donant un gran salt, y presumint que aquell un tant s' haurá interessat per la sort del tendre infant que, com molts altres, en los primers anys de la vida 's trobaba sol en mitj del mar tempestuós del mon, que de bona arribada á la Habana lo P. Boixadors, en vista de la carta que son amich Llorens l' hi habia escrit, se 'l posá á casa, esperant la oportunitat d' enviarlho á á un poble de l' interior, mogut pel bon desitj de que l' hi fos menys sensible 'l cambi de clima, y pera que no estés tant exposat als trencacolls y mals exemples qu' ofereix la capital. Que pera calmar la natural impaciencia que debian experimentar los pares del minyó, los escrigué, per medi y conducte d' en Llorens, fentlos tota mena d' oferiments, y disposá que l' Ramon los manifestás qu' habia arribat bo; que l' hi habia molt be probat lo viatje y qu' estaba molt content y descidit á traballar y fer fortuna, pera tornar rich á casa, com mes aviat millor. Y que á dita carta 'n seguí un altra, passat un mes, en la qual s' innovaba als pares que 'l Ramon habia marxat á un poblet anomenat *S. Juan y Martinez*, situat en la part occidental de la *Illa*, en la encontrada coneguda ab lo nom de *Vuelta abajo*, en la qual se produeix lo mes bon tabac, y estaba col-locat en la *pulpería* (com si diguessim tenda de poble petit) del Sr. Pancho, qu' era de las mes acreditadas, y en ella, ajudant Deu, podria fer fortuna, puig lo *pulpero* era home molt entés y estimat, judiciós com pochs, que no se l' hi coneixia cap mal vici, y tot lo sant dia lo passaba derrera 'l taulell servint als parroquians y contractant ab los *guajiros* (habitants del camp) fent molt be son afer, de manera que pensaba retirarse dintre sis anys, en qual cas, lo Ramon, portantse be, quedaría amo del *astablacimiento*, que, per mes sort, ho era dels que 'n dihuen de *cumercio* y situat *amb' una asquina*.

Que ditas cartas tranquilisaren y fins satisferen al pare no tenim que dirho; mes convé consignar que á la mare no la consolaren ni tant sols pogueren tranquilisarla. Y es que las mares, dotadas d' especial intuició per tot lo que 's refereix á llurs fills, endevinan lo que no saben, y en mitj de sa complerta ignorancia de las cosas d' Amé-

Digitized by Google

mes benaventurada y mes digna d' enveja que en lo mon se pogués trobar; mes, ¡que hi farem, si no fou aixís com passaren las cosas, y no escribim una novela, sinó que punt per punt relatam un fet!

Seguint donchs lo fil d' esta sencillíssima historia, consignarém que en habent dinat,—y mentres est durá y fins després, no desaprofitá en Llorens una sola ocasió pera veurer si podía conseguir que 'l Pere mudás de pensament,—encaixonats en la tartana emprengueren lo camí del MAS DELS SALZERS.

¿Dirém que las reflexions de 'N Llorens convenseren á sa cosina? Faltarfam á la veritat. Com muller qu' era bona, respectuosa y de gran enteniment, comprengué que no l' hi quedaba mes remey que sometrers á la voluntat de son marit: com mare 's disposá á sofrir ab resignació 'l martiri; á apurar fins al fons lo calzer d' amargura que l' hi estaba aparellat, sisquera semblant sacrifici degués produhir pregonda é incurable ferida en lo mes viu del seu cor. Pera no donar mes pena á son marit, y convensuda de que era inútil tota reflexió, y fins pera que 'l pobre del seu fill presumís que sa mare n' estaba aconortada de que marxás tant lluny, s' esforsá en fingir una tranquilitat que no tenia, y desd' aquell punt se consagrá per complert á arreglar ab la major sol-licitut,—ab la tendra sol-licitut que posa la dona que 's sent próxima á esser mare, en disposar los primers vestits que deuhen cobrir la nuesa de son primer fillet,—las prendas que debian constituir son senzill equipatje, que mes d' una vegada regá ab llágrimas dels seus ulls.

¿Direm que sentint acostarse lo terrible moment, y endevinant que son marit, valentse d' alguna delicada extratajema, farfa tot lo possible pera estalviarlhi lo tranzit cruelíssim de la despedida, agafá un dia á son fill y omplintlo de besos y abrassadas, l' hi demaná ab llágrimas als ulls que jamay la oblidás; que fos sempre bon minyó; que no 's separás per cap motiu de la senda del deber; que posás sa confiansa en Deu y en sa Mare Santíssima quan se vejés desconortat, y que pera mes ampararlo y donarlhi forsas, posá demunt de son pit un escapulari y una medalla de la Verge que en la montanya catalana se venera?

¿Dirém que cert dia, al sentarse á taula vejé ab pena; mes no ab sorpresa, que en ella no 's sentaban ni son marit ni 'l Ramon, — los quals de bon matí y quan ella menos s' ho pensaba, acompanyats d' un mosso, portador del bagul, habian emprés lo camí de la vila, pera marxar cap á ciutat ahont debía embarcarse 'l fill de sas entranyas— y que tots los esforsos que feren los mes grans pera donarlhi conort, y totas las carinyosas paraulas que l' hi dirigiren los mes petitsno bastaren á contenir lo plor que l' hi arrencá lo contemplar vuit lo lloch que habia sempre ocupat son fill Ramon?

¿Consignarém per últim que al retornar son marit se renová en son pit lo dolor; que l' hi preguntá cent vegadas si habia deixat á

Digitized by Google

son fill bo y content; ¡si tenia bons companys de viatje; si l' habia ben provist de llimonas pera guardarlo del mal de mar; si l' habia ben recomanat al capitá... y que en mitj de la pena que sentía, l' hi serví de gran consol lo retrato d' aquell, que 'l Pere, volent donar una nova prova d' afecte á sa muller, feu ferlhi de bona arribada á ciutat, persuadit de que fora tot un altre quan lo tornás á veurer?

Inutil sería, que 'l lector ho pot ben presumir, com pot ben presusumir moltas altras cosas que nosaltres no sabriam escriurer, y que adhuc sens escriurerlas, á bon segur endevinará, sobre tot si ha contemplat escenas com las que 'ns ocupan, que, per desgracia, son prou freqüents: mes freqüents de lo que convindria, y mes encara si 's pot enorgullir ab lo dolcíssim dictat de mare.

Dirém sols, sisquera sia donant un gran salt, y presumint que aquell un tant s' haurá interessat per la sort del tendre infant que, com molts altres, en los primers anys de la vida 's trobaba sol en mitj del mar tempestuós del mon, que de bona arribada á la Habana lo P. Boixadors, en vista de la carta que son amich Llorens l' hi habia escrit, se 'l posá á casa, esperant la oportunitat d' enviarlho á á un poble de l' interior, mogut pel bon desitj de que l' hi fos menys sensible 'l cambi de clima, y pera que no estés tant exposat als trencacolls y mals exemples qu' ofereix la capital. Que pera calmar la natural impaciencia que debian experimentar los pares del minyó, los escrigué, per medi y conducte d' en Llorens, fentlos tota mena d' oferiments, y disposá que l' Ramon los manifestás qu' habia arribat bo; que l' hi habia molt be probat lo viatje y qu' estaba molt content y descidit á traballar y fer fortuna, pera tornar rich á casa, com mes aviat millor. Y que á dita carta 'n seguí un altra, passat un mes, en la qual s' innovaba als pares que 'l Ramon habia marxat á un poblet anomenat *S. Juan y Martinez*, situat en la part occidental de la *Illa*, en la encontrada coneguda ab lo nom de *Vuelta abajo*, en la qual se produeix lo mes bon tabac, y estaba col-locat en la *pulpería* (com si diguessim tenda de poble petit) del Sr. Pancho, qu' era de las mes acreditadas, y en ella, ajudant Deu, podria fer fortuna, puig lo *pulpero* era home molt entés y estimat, judiciós com pochs, que no se l' hi coneixia cap mal vici, y tot lo sant dia lo passaba derrera 'l taulell servint als parroquians y contractant ab los *guajiros* (habitants del camp) fent molt be son afer, de manera que pensaba retirarse dintre sis anys, en qual cas, lo Ramon, portantse be, quedaría amo del *astablacimiento*, que, per mes sort, ho era dels que 'n dihuen de *cumercio* y situat *amb' una asquina*.

Que ditas cartas tranquilisaren y fins satisferen al pare no tenim que dirho; mes convé consignar que á la mare no la consolaren ni tant sols pogueren tranquilisarla. Y es que las mares, dotadas d' especial intuició per tot lo que 's refereix á llurs fills, endevinan lo que no saben, y en mitj de sa complerta ignorancia de las cosas d' Amé-

Digitized by Google

rica, comprenía que 'l Ramon, un si es no es somniador, acostumat á la dolza llibertat de la vida del camp, per forsa debia migrarse tancat en un magatzem, venent á uns y altres y posat nit y dia derrera d' un taulell.

¡Quan mes haurí a sofert son esperit si hagués sabut que molts dels que han tornat fets uns marquesos, han vist transcorrer los anys hermosos de la juventut rodejats de privacions, sens altre alberch qu' una rustega cabanya de tronchs y groixuts vimechs formada y coberta d' amples fullas, mes pareguda á tanca d' hort, ó á miserable aixoll que á habitació humana; sens altre llit qu' un mal catre, desprovist de matalás, posat en la rebotiga, ahont han sofert la set devoradora de la febre y las congoixas de la malaltía, sens escoltar una paraula de consol ni una veu de compassió, ni tenir una ma amiga y carinyosa que 'ls acostás als llabis la beguda refrigerant qu' habia de calmar llurs ansias y retornarlos la perduda salut; sens poder donar vida en lo fondo del enteniment á las esbaidoras fantasías propias de la jovenesa, á eixas il-lusions, á eixas esperanzas, á eixos desitjs que 'ns fan veurer lo mon mes bell de lo qu' es en realitat; que 'ns ho tenyeixen tot de color de rosa; que poderosament contribueixen á que tingam forsas pera afrontar las contrarietats y mals avinents que, quan menos esperam, brotan en mitj de nostre camí, y suspirant tant sols pera l' arribada d' aquell jorn en que, finit lo terme del viatje y realisadas las suas aspiracions, de la mateixa manera que aquell qu' ha perdut la llibertat pensa sols en lo moment en que deixará derrera las reixas que 'l voltan, podrán retornar al niu patern.

¡Quan mes haurí a sofert encara aquell cor de mare amorosíssima y cristiana, si hagués pogut endevinar que de res ó de molt poch valen las recomanacions; que las personas baix la direcció de las quals se posa als jovencels que á America s' envian, després dels molts anys que fa que viuhen á la americana, persuadidas de que l' únich qu' interessa es fer fortuna, no cometen acció ni diuhen paraula que encaminadas no vajan á semblant fi; qu' allí no queda mes recurs que viurer com los altres viuhen, prenent ab resignació totas aquellas penalitats, ó morirse, com ha dit Trueba, de la mes santa de las malaltías, de tristesa, d' anyoransa, si no 's vol transijir ab unas costums que son incompatibles ab los principis y ensenyansas que se 'ns donaren per aquella que, omplintnos de besos y dirigintnos las paraulas mes carinyosas del mon, ensemps nos acostumá á pronunciar lo sant nom de Deu, y nos digué pera quin fi es criat l' home, y nos recomená que may, durant nostra estancia en la terra debiam fer cosa alguna que obstacle fos pera que anassem ab lo cor net y lo cap dret!

Mes tot aixó, si no ho sabia la pobre Rosa, s' ho figuraba; si no ho sentía, ho pressentía, y dessota d' aquellas ratllas que formaban

Digitized by Google

las cartas escritas per lo Ramon, en las quals deya qu' estaba bo, y donaba compte d' alguna de las impressions que en son esperit produhian aquellas costums tant diversas, y aquella naturalesa tant diferent, hi veya una tristesa oculta, una melenjía latent, una anyoransa dissimulada, un mal estar en fi que 's pretenía disfressar ab paraulas que debian deixar content y satisfet al senyor pare, per tant que demostraban que 's cumplia sa voluntat.

Se compren donchs que la tendre mare hagués perdut del tot l' alegría desde 'l jorn en que marxá á América lo pobre del seu fill, de lo qual feya ja poch mes d' un any, quan tingueren lloch los fets que deixam referits en lo capitol primer del pressent llibre, y que son dolor fos encara mes intens. per' aixó que pera no donar pena á son marit, debia manifestarse tranquila, en tant que 's sumia sas propias llágrimas, y mostrarse placentera ensemps que ploraba cap en dins.

¡Pobre mare! ¡Com de Raquel podria haberse dit d' ella que ploraba lo seu fill, y que no volia consolarse perque no 'l tenia á son costat!

VI.

En aquells temps en que soliam llegir novelas, nos esdevenia molt sovint alló d' identificarnos ab la situació dels personatges que en ellas representaban paper mes interessant, ab lo qual donant al olvit que tota aquella máquina era sols pura ficció, filla mes ó menos llegítima del autor que l' habia concebuda y donada á llum, y persuadits de que tot habia passat tal qual en lo llibre 's refería, nos preguntabam entre sorpresos y admirats.—¿Com diablitx se conjuminan las cosas aquets bons senyors, que tot ho saben, y tot ho vehuen, y tant aviat están aquí com allá, y com verdaders follets, ocasió han tingut d' escoltar tantas y tant distintas conversas, que despres nos refereixen fil per ratlla, sens deixarse ni una coma en lo tinter, y fins nos diuhen lo que pensaren tals ó quals personatjes, y los efectes que sentiren y las impressions que experimentaren, que no sembla sino que habian penetrat en llurs organismes, y transfundintse en la sanch que per llurs venas corría, no deixaren en son cos remot extrem sens visitar, ni recondit recó que no escorcollassen?

Actualment en que ja no 'n llegim, com no sia molt de tart en tart, se 'ns antoixa que lo mateix los deu esdevenir als que á tant saborosa y entretinguda lectura s' entregan, y fins presumim que mes de quatre d' aquells á las mans dels quals arribe lo present llibre, si la sort l' hi espera de tenir llegidors, se preguntarán: «—¿Com s' ho deu haber arreglat aquest bon senyor pera saber las conversas que passaren entre marit y muller, y lo Pere y son discretíssim cosí

Digitized by Google

en Llorens, que no sembla sino que s' ho escoltaba derrera de la porta y ho anaba apuntant totduna que 'ls interlocutors ho anaban dient?

A las preguntas que á nosaltres mateixos nos dirijiam, no podiam trobarhi resposta fins que, serenat l' enteniment, fent callar la fantasía, y deixant obrar la reflexió, arribabam á persuadirnos de que quant habiam llegit era pur fingiment, no mes veritat que 'ls miracles de Mahoma; pero en lo cas que 'ns ocupa, com no hi ha ficció ni cosa qu' ho sembli, podem satisfer lo desitj del curiós lector. Y com no hi ha inconvenient en revelarlhi 'l secret, y podem correspondrer d' esta manera á la proba de deferencia que 'ns dona, prenentse 'l traball de llegir esta seca y desmanyada *Relació* y fins per semblant medi podem ab la major facilitat afegir ó renuar lo fil de la present historia,—romput, á fi y efecte de consignar alguns fets indispensables pera sa clara y cabal inteligencia, en lo punt y hora en que termenat lo reso de las tres parts de rosari lo dia de *Tots Sants* de l' any 1865, pregaba á Deu la mestressa del MAS DELS SALZERS per aquell de sos fills que de llur amparo més necessitás,—l' hi referirem, ab breus paraulas, la manera com haguerem esment de lo que deixam escrit y de lo qu' encara 'ns falta escriurer.

Sapia donchs, que en aquells bons temps en que eram joves, termenats los matinals afers, en las tardes d' ivern y també en las de la primavera y la tardó, soliam anarnosen per los entons de la vila, com si diguessim per estos mons de Deu, y sols, sens altres amichs que los diferents sers de la naturaleza, deslligabam las trabas á la fantasía y deixantla que á son plaer s' esbarjís per los inmensos camps dels espays imajinaris, permaneixiam durant un parell d' horas en altres ámbits, y nos trobabam, á la fi d' ellas, restablertas las forsas perdudas en lo traball, y en disposició apropiada pera tornar de nou al prosahisme empalagós del *como mejor en derecho proceda* y del *pido y suplico.*

En una d' eixas tardes donchs, que per sort ho era de las últimas del mes d' Abril, de l' any 1866 per mes senyas,—y no cal dir mes pera que s' comprenga si n' hi habia en la terra de verdas catifas brodadas de flayrosas flors, y en l' espay d' ubriacadors perfums y delitosas canturias de cadarneras, verdums y gafarrons, y suaus refilets de cruixiders y rossinyols, qu' enamorats del dols remoreig de l' aygua que regaba los albers de las torrenters, regotsijadament cantaban llurs amors,—en una de ditas tardes donchs, donant l' acostumat passeig á la sombra de las arbredas de Melió vingueren á despertarnos dels somnis que d' altres temps la pensa fantasejaba, unas tremendas descargas de fusellería, á las quals, al cap de breu temps, ne seguiren altres moltas, menos intensas; pero mes freqüents, que produhian l' efecte de foch granejat. Y heus aquí com dels idilis y bucólicas de la edat pretérita, y dels feudals castells, palaus encan-

Digitized by Google

tats y corts d' amor de la mitjana en que viviam, sens saber com, nos trobarem transportats al realisme d' aquesta nostra edat de ferro, pera no dir de fanch ó de cosa pitjor.

Que será, que no será, deixondidas á la fi completament las potencias, me vingué á la memoria que 'l dia avans lo Tinent coronel del batalló de cassadors qu' estaba de guarnició en la vila, m' habia dit que en lo següent hi hauria exercissi de foch. Y com era dejorn encara, y los somnis de temps passats s' habian del tot esvehit, y també ofereixen grandesa y fins sublimitat los marcials y militars exercissis quan se practican á camp ras y entremitx de montanyas, y coneixia y fins me tractaba ab tots los oficials del batalló, emprenguí lo passeig en la direcció ahont las descargas habian sonat, que era detrás de Moja en los fondos de Sant Miquel.

Y en bona fé que no tinguí sino motius pera regositjarme de ma bona determinació. Espectacles com los que aquella tarde poguí presenciar, no penso contemplarlos jamay, per molts anys que visca, y voldria en est instant disposar de la ploma mes destra y ben triada que en lo mon hi haja, pera que pogués lo lector formarse concepte d' ells Aixís y tot fora sols sombra debilíssima de lo que fou la realitat.

Y aquí podría dir parafrassejant á qui ho digué ab motiu molt diferent, en molt distinta situació y sobre tot molt mes ben dit, que

Apres qu' eu fuy al peu del gran coll junt
on se comensa aquella estreta vall
que m' havia de por lo cor compunt,
Guardé en alt, é viu lo cim que sall
mes alt, vestit

y coronat de nombrosas forsas qu' estaban descansant, en tant que en lo fondo, un poch á la dreta y apoyantse en un petit bosch, situat prop del camí que jo seguía, podía distingirse lo restant del batalló.

Passats breus instants, lo Jefe doná ordre d' avansar, y en tant que las sis companyías marxaban pel fondo de la vall, que es com pocas tortuosa, las duas restants, desplegadas en guerrilla, flanquejaban avansant pels cims dels costats.

Jo m' había agregat al cos expedicionari, juntantme al capellá y al físich que marxaban derrera l' ajudant, molt prop del Tinent coronel.

Soptadament y quan menos esperabam, arribaren á nosaltres los sons de las cornetas de las guerrillas fent senyal d' alto, sens que 'l Jefe hagués donat l' ordre necessaria, y al cap de breu temps, á aquell espinguet agut y prolongat, succehiren los sons de la marxa, en tant que los flanquejadors se posaban de genolls en actitut de resistir.

Lo Jefe no sabía explicarse lo que alló significaba y estaba ja ma-

Digitized by Google

nat al Ajudant que anás á enterarsen, quan de prompte, al girar una torta, ensemps arribá á ell lo so d' una campaneta, y quasi be 's topá ab un home que ab la barretina al coll, la campana en una ma y en la esquerra una llanterna, prescedía á la distancia de deu ó dotze passos á un sacerdot, que cavaller en una mansa somereta, y revestit degudament, portaba en la ma lo Senyor de Cel y Terra.

Véurerlo lo Jefe; donar un gran crit de «*rindan, arm*;» romprer la xaranga y las cornetas ab los sons magestuosos de la marxa real; posar jefes y soldats los genolls y las armas en terra; saludar ab l' espasa lo Tinent coronel y los Comandants desde llurs respectius cavalls, en tant que 'l pobre sacerdot, que jamay aytal hauría vist, detenint un moment sa humil cavalcadura, donaba la benedicció ab lo Santíssim Sagrament, obra fou d' un sol instant. La emoció que jo experimentí es inexplicable; lo cor m' esbategaba extraordinariament; las llágrimas se m' agombolaban en los ulls; sentía en tot mon esser esgarrifansas de fret, y es que á aquella, ademes de la grandesa del assumpto, poderosament hi contribuían lo extraordinari de la escena; la calma del lloch; la vaga llum que en lo fondo de la vall regnaba;—que per això que 'l Sol caminaba á la posta, en ella sols se veyan los objectes merces á una claror misteriosa é incerta, en tant que feridas per los raigs d' aquell, enlluernaban las bayonetas dels flanquejadors,—y los ecos de las montanyas portant dels uns als altres, confosos ab los gemechs del ventijol qu' entre 'ls cimalls dels pins suaument remorejaba, los sons dels instruments, majestuós himne de respecte y veneració entonat per la gent de guerra desde 'l fondo d' una vall feréstega y solitaria, al Dèu de pau, de misericordia y d' amor.

Facilment podrá compendrers, donada la situació en que per efecte del espectacle que á grans pinzelladas habem procurat bosquejar, se trobaba lo meu esperit, que no 'm sentís ab voluntat pera continuar al costat de la tropa. Doní donchs un expressiu *á Deu* als meus companys lo metje y lo capellá, y unintme á la quarta de companyía que, obehint las ordres del Jefe, se destacá del gros de las forsas pera donar guardia d' honor á Sa Divina Magestat, aní á juntarme ab lo Rector portador del Sant Viátich.

Mitja horeta escassa deguerem haber caminat, quan nos trobarem devant d' una gran casa de pagés, en la porta del barri ó baluart de la qual vegerem dos homes que mudats ab trajo de festa, y ab sengles antorxas encesas, esperaban l' arribada de Nostre Senyor.

Era aquella, tarda de rebrer impresions.

En lo pati vejerem tres ó quatre criaturas, que mal vestidas y ab lo cabell esgarbissat, interromperen los bulliciosos é ignocents jochs á que estaban entregadas, pera contemplar l' espectacle, per ellas may vist, d' un home que avans de sol post portaba una llanterna encesa y sonaba una campaneta; d' un capellá que ab capa d' or y

Digitized by Google

argent portaba en la má una cosa que reflectía com si fos d' or; d' una munió de soldats que portant los fusells ó carabinas ab bayoneta armada, s' agenollaban, lo mateix que l' oficial, en tant que 'l sacerdot baixaba de cavall; de dos mossos de la casa que marxaban devant ab atxas encesas, y de gran nombre d' homes y donas del MAS y de las casas del voltant, que cubertas ab mantellinas, y tenint en la má una cerilla y los rosaris, esperaban dintre de l' entrada per' acompanyar al Rey de reys, que abandonaba lo magestuós soli del tabernacle, pera visitar á un malalt.

Prenguerem una candeleta, y seguirem avant acompanyant lo Combregar.

Tota la casa, desde la porta, en las quadras y aposentos per ahont debía passar lo ministre del Senyor, estaba sembrada de flors d' espígol, farigola y romaní, y de fullas de llaurer y d' olivera; y estesa ó en pilas demunt de cadiras ó calaixeras, taulas, arcas y escons, se veya tota la roba blanca del MAS, y ab ella las conxas y cobrellits, tapissos ab que la pietat de las familias pagesas de esta terra, engalana lo camí que deu recorrer lo Senyor omnipotent.

De esta manera arribarem á una cambra ó aposento que per sa capacitat y per los mobles que contenía, clarament demostraba qu' era la dels richs amos del MAS. Demunt d' una calaixera col-locada enfront del llit ahont jeya la malalta, s' hi veya un Sant Crist, ab la Dolorosa, dintre d' una escaparata, devant de la qual cremaban deu ciris posats en canalobres d' argent: en las parets, dintre de marchs esculpits y daurats, á tall de cornucopias, las imatjes dels sants patrons, pintadas al vidre: demunt d' una tauleta, entremitj de dos rams de flors posats dintre gerros de porcelana, un retrato fotográfich d' un minyó de catorze ó quinz' anys, judicant per las apariencias, collocat en un d' estos marchs de fusta que venen de Suissa, y que podríam dirne de faristol, y al voltant de la estancia respectables cadiras de noguera y cuiro, clavetejadas de llautó, no menys antigas que 'l llit de pilans y capsalera, en la qual estaba pintada la imatje de N.ª S.ª del Roser, y demunt quiscuna d' ellas grossas pilas de llensols de fina tela, brodats molts d' ells y altres guarnits de puntas de resflanders. (Flandes.)

Prop lo llit de la malalta los fills y 'ls mes prop parents, entre ells lo cosí Llorens, y al mateix capsal, sentat en una cadira, ab los colzos apoyats en los genolls, y lo cap ficat entre las mans, mut, inmóvil, tranzít de pena com la estátua del dolor, lo desgraciat Pere, l' amantíssim espós, que en breus dias había envellit, com si sobre son cap haguessem tirat á grapats los anys.

Al penetrar lo sacerdot en l' aposento tots los presents s' agenollaren, y habent preguntat si la malalta continuaba ab claredat de potencias, com l' hi diguessen que lo desvari no l' había de nou escomesa densá del matí, s' acostá á ella y complí los debers de son

Digitized by Google

[illegible] el ministeri, pronunciant ensemps aquellas concisas y ferventí[illegible] oracions que ab breus paraulas enclouhen tots los dogmas de [illegible] creencias, protesta viva y humil del pesar qu' afligeix á l' ánima [illegible] haber faltat als preceptes de la lley divinal, y promesa sen[illegible] de contrició de no tornar jamay á pecar.

La pobre Rosa, la tendre mare que coneix lo lector, no semblaba la matexa: en sas galtas demacradas se veya estampada la má de la mort, y sa avans negre y abundosa cabellera, are del tot blanca y completament esbandida, clar deya que per son pit había passat una mar de dolors.

Las tendrissimas y consoladoras paraulas que per estos casos te nostra santa religió; las oracions que pronunciaba 'l ministre de Deu y que ab fervor y resignació repetía la desventurada mestressa, eren sols interrompudas per l' espetegar dels ciris y las atxas. y los sanglots dels fills, dels parents, dels mossos y de las criadas. Lo Pere no ploraba: ni 'l consol tenía de versar llágrimas; mes los gemechs y suspirs que de son pit involuntariament s' escapaban, eran manifestació eloqüentíssima de la batalla tremenda que 'ls efectes mes purs y las passions mes vehements sostenían dintre de son cor.

De prompte rompé aquell solemnial silenci lo toch de la campaneta que avisaba als faels que tenían en sa presencia l' Unigénit Fill de Deu.

En lo moment en que 'l Sacerdot hagué administrat la Sagrada Forma que unía ab llas indisoluble á la humil criatura ab lo Creador excels que de no res la formá, y mentres aquell pronunciaba las últimas fervorosas pregarias; com si l' incomparable aliment qu' acababa de rebrer, hagués fet reviurer en sa pensa alguns recorts mal apagats, la pobre pacient s' incorporá en lo llit, fixá la mirada extraviada y vidriosa en lo quadret que 's veya entre mitx de flors, allargá 'ls brassos com si volgués abrassarlo y donant un crit desgarrador caigué en lo llit dient

—¡De fam! ¡Tot sol! ¡Tot sol!

Son marit s' aixecá, y agafantlhi abduas las mans, versá demunt d' ellas un mar de llágrimas.

Los demés sortiren de la cambra, per' acompanyar á Nostre Senyor, quedant sols en ella los fills y lo cosí Llorens.

Jo, en habent pres comiat del venerable senyor Rector, á qui, ademes de la quarta de companyía, seguiren dos mossos del Mas, emprenguí lo retorn á ma casa, ple lo cap de pensaments, y pregondament y per distintas causas y efectes combatudas las fibras totas de mon ser.

Are ja pot haber compres lo curiós lector com haguí esment dels fets que constitueixen la present *Relació*. Si no satisfet encara, preten saber qu' había succehit, podré satisferlo també, mes prenentme pera ferho un breu é indispensable descans.

Digitized by Google

VII

Desde 'l dia en que 'l Ramon quedá instalat en la casa de D. Pancho, en lo poble de *S. Juan y Martinez* no deixá passar un sol mes sens escriurer á sos pares, valdament no fossen mes que quatre ratllas pera dirlos que seguia ab bona salut; mes de prompte y quan feya ja quasi un any que en América vivía, s' interrompé la correspondencia soptadament.

La primera volta que faltá carta, y aixó fou en lo mes d' Octubre de l' any 1865, per alló de que, qui no 's consola es perque no vol, encara que assaltá al pare del Ramon lo pensament de que podría ser falta de salut, imaginá també que la massa feina, lo no haber arribat la carta á temps al correu, ó altras causas podían haber influit en semblant fet, esperant en conseqüencia que en lo mes de Novembre, sobre tot, acostantse com s' acostan las festas de Nadal, ne rebrían duas. Mes passá Novembre, transcorregué Desembre y arribá Janer, y tals cartas no venían. Lo Pere estaba desassossegat: sa muller sumida en mes gran y pregonda melengía.

En vista de tant llarch silenci, determiná l' amo del Mas escriurer per conducte de son cosí al P. Boixadors, pera saber lo que passaba.

Un dia, era en los últims de Janer, allí envers las deu del matí entrá en lo Mas dels Sálzers lo cosí Llorens.

Al véurerlo, marit y muller li preguntaren ensemps.

—¿Qué hi ha?

—¿Está bó?

A quals preguntas, ell, mitj torbat y fent esforsos pera dissimular, contestá que no hi había temps encara per' haber rebut resposta; que tal volta per causa dels temporals d' hivern no habían arribat los correus, y tant bon punt tingués las novas esperadas los ho diría.

—¿Y donchs, quin sant te porta? Preguntá la Rosa, que no acababa de persuadirse de que son cosí parlás ab veritat.

—Primerament, digué est, lo desitj de passar aquí 'l dia; y despres lo tenir que parlar ab lo teu marit d' un assumpto de gran interés.

—Me 'n alegro. Digué la Rosa, ab un to que semblaba dir: no 't crech.

—¿Qué fora, pot ser, tocant al negoci de las pensions que s' empenya en cobrar lo Capítol de Barcelona? Preguntá 'l Pere, pera demostrar á son cosí que l' habia compres.

—Exactament, y si no 's pot probar d' una manera incontrovertible que 'l senyorío que exercía era jurisdiccional y no alodial, me temo que no quedará mes remey que pagar: y en bona fe que 'l terme se 'n faría deu pedras, si tenía de satisfer, encara que no fossen mes que vint y nou pensions y l' hi fessen franch de las demes y los

Digitized by Google

lluhismes. Y vaya un gravámen pera l' esdevenidor! Mes á mi 'm balla per l' enteniment que jo he vist, no se ahont, algun escrit del qual se despren y resulta ab tota claretat que dit capítol posaba batlle al poble. Si aixó fos cert y poguessem trobar alguna certificació, nombrament, ó escriptura, la qüestió quedaba resolta, y teníam guany lo plet.

—¿Y qué vols dir qué no 's trobaría cap document d' aquesta mena en l' arxiu de la Catedral?

—Prou; mes ja pots compendrer que no es l' adversari qui deu donar armas al contendent. ¿Entre 'ls papers de esta casa no 's trobaría res?

—No ho se.

—¿No haurías sentit dir si foren may anomenats batlels, lo teu avi ó besavi?

—No me 'n recordo; mes, si vols, podem anar al estudi y regirar papers.

—Crech que será lo millor que podem fer. ¡Tant de bo trobassem un acte de nombrament! No 's necessita mes pera resoldrer la qüestió.

Esta conversa, sostinguda ab lo major naturalitat, per una part y altre, no arribá á enganyar del tot á la Rosa, que, ab lo pensament clavat en la memoria de son fill, temía que tota ella no era mes qu' un pretext de que en Llorens se valía pera tranquilisarla, á fi de que allunyantse, pogués revelar la veritat á son marit. Un dit de la má haurías donat donchs pera seguir á abdos á l' estudi ahont se dirijiren; mes comprenent qu' haurías estat inútil la mes significant insinuació, vulgas no vulgas degué renunciar á son fervent anhel.

Tan bon punt se trovaren sols en Llorens y lo Pere, est, despres d' haber ajustat la porta digué.

—T' he comprés: no es lo plet lo que 't porta, sino assumptos que 'm tocan de mes prop. Desitjabas parlarme sens testimonis. Sols estam. Alguna 'n passa. Digas ¿qué hi ha?

—Hi ha, Pere, que las novas no son de bon tros tant satisfactorias com voldríam.

—¿Está malalt? ¿Qué l' hi ha succehit?

—Calma: no 'ns precipitem: obrem ab reflexió, que ni tu ets dona, ni debem arrebatarnos sens mes ni mes.

—Si, mes ya comprens...

—Calma Pere. Presumía en bona fe, qu' habías tingut en compte totas las contingencias que podrían esdevenir de enviar á América al Ramon.

—¿N' ha fet alguna?

—Res que 't deshonre. Si es fill teu y de ta muller.

—¿Qué passa donchs? Parla per l' amor de Dèu.

—Sembla que l' amo de la casa ahont lo col-locá lo P. Boixadors, no era de bon tros tant bo com ell presumía. Per aixó, mica mes,

Digitized by Google

mica ménos, tots son uns: á ulls cluchs se pot triat. Lo que menys es tocat del vici de la avaricia, y lo Sr. D. Panxo te mes d' avar que de generós.

—¿Y qué?

— Lo Ramon, dotat del bons sentiments, y educat per tu y ta muller en lo sant temor de Deu, no tenia, per esta sola causa, si altres no n' hi deguessen afejir, las condicions mes apropiadas per' anar á América. Ja t' ho diguí en altra ocasió: allí tot lo que no son diners res significa, y com la religió y los bons sentiments no constitueixen article de comers com lo sucre y lo tabac, mes aviat fan nosa que son de bon profit. Sembla donchs que 'l Ramon l' hi digué al amo que res l' hi feya traballar tota la setmana; pero que volia descansar lo diumenge per' anar á Missa al dematí y á la tarde á passejar, puig s' anyoraba no vehent lo cel.

—¡Y molt be que feu!

—Ja ho entench; mes com l' amo no opinaba com tu, l' hi digué que la missa no l' hi donaría pa; qu' ell volia gent que treballás pera guanyarse las caixaladas, y no beatos que pera vagamundejar se 'n anassen á la iglesia: que puig tots los dias se deu menjar, sempre s' ha de treballar: que si encomanarse á Deu volia, tot despatxant ho podia fer, y que aixó de passejar, si s' ho habia posat al cap s' ho baixás als peus, mentres no hagués fet fortuna pera tractarse com un senyor.

—¿Y qué mes?

—Ab tal procehiment per part de D. Pancho, lo Ramon, que ja sentía anyoransa, encara mes s' entristí, de manera que sens que puga dirse qu' estaba malalt de cos, ho estaba molt d' esperit, en termes que moltas vegadas lo vejeren ab las llágrimas als ulls y sens delit pera traballar. Ab lo qual l' amo ja l' hauria enviat á passeig, si no hagues tingut en compte la recomanació del P. Boixadors y fins las bonas qualitats del teu Ramon, merces á las quals pensaba qu' alló l' hi passaría; que á la fi faría com molts altres, tant bon punt hagués trobat lo gust d' arreplegar *pesos* y *peluconas*; y que en quant s' hagués *aclimatat*, que per ells lo mateix significa que perdrer l' agre de la terra, y contraurer los habits y costums del país, ne traurría molt bon profit.

—¿Qué mes, Llorens, que mes?

—En semblant situació, sembla qu' un dia mentres l' amo estaba dinant en la rebotiga, y ton fill derrera 'l taulell, arribá una pobra negra ab una criatureta al bras y un' altra á la ma demanant caritat, y que 'l Ramon, recordantse de que en la casa de sos pares á ningú 's nega, y olvidant que á América no s' hi va pera donar al prohisme lo que 'ns sobra, y que los negres no 's consideran com prohisme, l' hi doná, no se que, que hi habia demunt del taulell.

—Y molt be que feu!.

Digitized by Google

—Donchs á son amo qu' habia anat á América pera fer fortuna, y no pera que ab llurs bens practicassen, los que d' ell depenian, las obras de misericordia que la doctrina nos ensenya; á son amo que sols gosaba apilant unsas de *medio* en *medio*, y de ral en ral, no l' hi degué semblar tant be com á tu 't sembla, puig eixint de la rebotiga ahont solen menjar, y dormir y viurer,—si viurer es l' estar enterrats en vida, durant los anys mes hermosos de la joventut,—foll, desesperat, furiós com si acabassen d' arrebasarlhi la meitat de la fortuna, agafá á la desgraciada negra, á qui arrencá d' entre las mans l' almoina qu' acababa de rebrer, y emprenentlas ab lo Ramon, lo maltractá d' obra y de paraula, repetintlhi tots los dicteris que 'ls negres mes miserables y los esclaus mes envilits se complahuen en llansar á la cara als degradats *pulperos*, que soportan semblants afronts y tol-leran estas y altras miserias, posat sols l' enteniment en lo desitj de retornar, passats uns anys, sens tenir de traballar, á la terra d' ahont sortiren pobres y en la qual haurian degut guanyarse lo pa nostre de cada dia, regantlo ab l' abundant suor del front.

—¡Miserable!—Deya en tant qu' en Llorens parlaba, 'l Pere, clohuent ab rabia 'ls punys y tant bon punt aquell termená, proseguí dient:—Parla, Llorens per amor de Dèu, que no sembla sinó que 't complaus en atormentar lo meu esperit, afrontantme per haber enviat á América al meu fill.

—Equivocat estás Pere, que ni dret tinch pera ferho, ni encara que 'n tingués, us ne faria, y sobre tot fora en va gastar temps en lo que no te remey. Ta conciencia, en tot cas, es qui aixís te fa discorrer: jo sols te donch compte, y per cert, molt per sobre, del dolorós *via crucis* qu' han de recorrer los que á aquella terra van, essent com era 'l desgraciat Ramon.

—¿Era has dit?

—Valor, Pere, que per aixó som homes y no 'ns ha donat Deu la tendresa que á aquellas que 'ns posaren al mon. Escolta lo que dech dirte encara, que es lo que, tras grans esforsos y fent un viatje espressament, pogué averiguar y m' escriu lo P. Boixadors. Segons se pot compendrer, de resultas d' aquella mala obra y pitjor acció, lo Ramon, que jamay havia estat content, prengué 'l determini, que realisá, de fujir de la casa de D. Pancho.

—¡Pobre fill meu!

—Impossible es saber quin era 'l seu intent, al deixar aquella mala companyía, mes jo presumo que no podia esser altre que tornarsen á la Habana, y desd' ella á la casa payral. Mes de *San Juan y Martinez* á la capital de la Illa hi ha moltas lleguas, y d' ellas no pocas de mal camí. Ademés, temerós. probablement, en sa inexperiencia filla dels pochs anys, de que l' agafassen y de nou lo portassen á poder de qui l' havia tant maltractat, degué amagarse de dia y caminar de nit per sendas extraviadas, puig ningú 'n sabé donar rahó á

Digitized by Google

D. Pancho, que per lo compte que l' hi tenia, enviá emissaris en sa busca, y per lo obligat que estaba, resolgué posarho en coneixement del P. Boixadors.

—¡Pobre fill meu! Repetia 'n Ramon.

—Lo clima d' América, seguí 'n Llorens, es terrible: la calor acaba ab las forsas: ton fill no sabia camí ni carrera: pera arribar desde *San Juan y Martinez* á Colon, d' ahont surten vapors que van fins á Batabanó, per qual punt passa 'l camí de ferro que surt de l' Habana, s' han de passar diferentas *maniguas* ó boscos de gran espessedat, que creixen en terrenos pantanosos y per lo tant febrosenchs, y en los quals fins los mes practichs s' hi extravian. Lo cansanci, lo desamparo, lo temor, la falta d' apropiat aliment, aquell clima que sembla que tinga empapat de metzinas l' ayre que 's respira,... té llegeix las últimas ratllas de la carta que m' escrigué lo P. Boixadors.

Lo Pere agafá la carta que l' hi allargaba son cosi, y com si endevinás tot lo terrible de la veritat que en ella debia veurer, ab febrosa mirada llegí estas breus paraulas.

«Escrita la que precedeix, las novas qu' acabo de rebrer en est «moment venen á confirmar los meus temors. Segons d' ellas se des«pren, uns *guájiros* que 'l dia 2 de Novembre 's dirijian de bon matí «cap á *San Juan y Martinez*, trovaren á la boreta d' un torrent, que «venia gros á causa d' una pluja qu' havia caygut la nit avans, lo ca«davre d' un jovenet que podia tenir quinz' anys, que ab la ma es«querra mantenia apretat demunt lo pit un escapulari de Montser«rat, en tant que, ab lo dit polzer de la ma dreta, feya lo senyal de «la creu. Mercés á las averiguacions que 's practicaren, resultá que «'l cadavre era 'l del pobre Ramonet, que la vetllada anterior degué «sucumbir al cansanci y potser á la fam... Que Deu l' haja per«donat.»

Un crit inexplicable, un alarit esgarrifós, un gemech desgarrador, seguit d' un soroll sech, com lo d' un cos que cau á terra aplomat, succehiren á estas paraulas que lo Pere endevinaba mes bé que llegia. Tant pregonda era y tant intensa la sua emoció.

En Llorens y en Pere eixiren del estudi al oir lo crit y al sentir lo soroll. Imajinaren lo que podia esser, y no s' equivocaren.

La Rosa, moguda per l' amor de mare, y sens deixarse enganyar per la conversa que ab son cosi Llorens havia tingut lo seu marit, s' atansá de puntetas á la ajustada porta del estudi. Desde 'l punt ahont se situá, ab prou feynas podia agafar una qu' altra paraula de las que constituian la relació que deixam transcrita, que ab veu no molt alta sostenian abdós cosins; mes las que ab greu afany y dominat per la emoció pronunciá son marit llegint la brevíssima *postdata* que clohia la carta del P. Boixadors, arribaren claras y distintas, mes que á sas orellas á lo mes pregon de son cor, y al convercers,

Digitized by Google

prompte com lo llamp, de que son fill no existia ja en est mon, y al considerar, instantaneament, que havia finat potser hora per hora y punt per punt en aquella que, en lo dia de *Tots-Sants*, presumintlo viu, pregá y feu pregar pera l' ánima d' aquell de llurs fills que primer ho hagués menester. llensant aquell crit esgarrifós, caigué soptadament á terra, aixís com cau un cos que sia mort.

Quan á forsa d' esforsos recobrá 'ls sentits, sa mirada extraviada, son rostre contret, sos membres tots caiguts y desmayats, revelaban clarament qu' aquella flaca naturaleza havia rebut una sacudida superior á lo que la mateixa podia soportar.

De tant en tant proferia paraulas soltas que demostraban tot lo qu' havia sofert aquell cor de mare, y eran clar indici de que en son cap dominaba una idea exclusiva, un sol pensament: la desastrosa mort del seu fill.

«—¡L' escapulari!... ¡La senyal de la creu!... ¡Pobrissó!... ¡Al cel!...—» Deya constantment, fins qu' exaltantse de grau en grau, y movent lo cap ab mostra d' amarga conmiseració, exclamaba: «—¡De fam! ¡Tot sol! ¡Tot sol!»

Y donaba un greu sospir, y feya mostra de voler plorar; mes lo plor no acudia á sos ulls, que las fonts de las llágrimas s' havian estroncat dintre son pit.

De esta manera visqué, si aixó es viurer, durant tres mesos, la desgraciada mestressa del Mas dels Salzers; la tendre mare del desgraciat Ramon; la muller sumisa y prudent, que al sentir que sa hora era arribada, recobrant per un instant tota la claredat de sas potencias, com si al mon pera res mes hagués vingut que pera aymar á aquells que en ell posá, agafant carinyosament las mans de son espós, y contemplant ab mirada amorosíssima á sos fills, que agenollats als peus del llit s' estaban, recomaná á estos que respectassen á son pare constantment, y á est que 'ls estimás per ella y per ell.

EPILECH

Assumptos particulars que res tenen que veurer ab los fets que constitueixan la present *Relació*, nos obligaren l' any 1870 á celebrar una entrevista ab en Llorens que, com sempre, continuaba residint en la vila,—puig no obstant que las cosas havian molt cambiat en virtut dels aconteixements polítichs, de manera que algunas de las principals familias, per mor d' ells, havian trasladat lo domicili á la capital, ell no volgué abandonar la casa ahont s' havian establert llurs pares, al deixar en 1837 la solana ahont nasqueren,—persuadit de que, no tenint á ningú agraviat, de ningú debia malfiarse, y convensut, ademés, de que, precisament á conseqüencia

Digitized by Google

de semblants cambis, ocasions podian presentarse en que pogués esser útil á llurs compatricis.

Inútil es dir que no tardarem á entendrens. Se tractaba de fer desapareixer certs obstacles y diferencias que s' oposaban á la pau y benestar d' una familia, afers pera 'ls quals En Llorens se pinta sol, y ab tal motiu d' unas cosas á las altras, quasi sens saber com, després d' haber parlat dels aconteixements públichs, recaigué la conversa en la familia del MAS DELS SALZERS.

—¿Y que s' es fet del Pere? ¿Viu? ¿S' es tornat á casar? ¿Ha establert los fills?

—Es veritat, que vosté 's trová en lo MAS aquell dia en que combregaren á la cosina qu' al cel sia. ¡Quina esposa aquella, y sobre tot, quina mare! No crech qu' en lo mon se 'n puga trovar de millor. Aixís ho deu pensar també lo pobre de mon cosí, puig no s' ha volgut casar de nou, ab tot y haberselhi presentat molts bons partits. També 'l Pere es un gran home: bon cor; molt cap; pot esser massa, puig lo molt pensar en l' esdevenidor, y certa disposició natural á veurer las cosas, no baix son verdader color, sino mes negres de lo que ho son en realitat, l' han fet viurer sempre melancónich y enguniós.

—¿Y l' establiment dels fills que tant lo preocupaba?

—Respecte del particular, pot dirse que 's trova complertament tranquil. La costosa y terrible llissó que l' hi proporcioná lo fí tristíssim del Ramonet, ha modificat en part las suas opinions. Res l' hi desmostrará tant clarament, com la carta que 'm escrigué aquest passat istiu durant lo meu viatje á Roma, y pot llegir, ja que, com veig, l' hi inspira gran interés eixa familia.

—Sí, senyor, que me l'inspira, y mes del que vosté 's pot pensar. Veig en ella un exemplar importantíssim de la familia catalana, tal qual jo la concebesch y per lo tant he fixat en ella ma atenció com objecte d' estudi.

—Donchs aquí te la carta: llegeixila detingudament, y qualsevol dia podrá tornármela.

Y allargántmela 'ns despedirem, prometent, per ma part, retornarlhi aquella á la major brevetat.

Esta, copiada al peu de la lletra, estaba concebuda en los termes següents.

«A En Llorens del Puig.»

«¡Quin greu me sab, apreciat cosí, de que 'l viatje qu' estás fent «en companyía de ta muller, mogut principalment per lo desitj de «visitar lo Sant Pare, 'ns prive á tots de la satisfacció de tenirvos á «casa, al menys á tú, lo dia 15 d' Agost prop vinent, en lo qual, «mitjansant Deu, pendrá estat mon estimat Peret, lo fill que, temps «á venir, deu ocupar mon lloch en lo MAS DELS SALZERS! ¡Qué hi «farem! Aquell que tot ho disposa; que 'm privá de la dolza compa-

Digitized by Google

nat al Ajudant que anás á enterarsen, quan de prompte, al girar una torta, ensemps arribá á ell lo so d' una campaneta, y quasi be 's topá ab un home que ab la barretina al coll, la campana en una ma y en la esquerra una llanterna, prescedía á la distancia de deu ó dotze passos á un sacerdot, que cavaller en una mansa somereta, y revestit degudament, portaba en la ma lo Senyor de Cel y Terra.

Véurerlo lo Jefe; donar un gran crit de «*rindan, arm*;» romprer la xaranga y las cornetas ab los sons magestuosos de la marxa real; posar jefes y soldats los genolls y las armas en terra; saludar ab l' espasa lo Tinent coronel y los Comandants desde llurs respectius cavalls, en tant que 'l pobre sacerdot, que jamay aytal hauría vist, detenint un moment sa humil cavalcadura, donaba la benedicció ab lo Santíssim Sagrament, obra fou d' un sol instant. La emoció que jo experimentí es inexplicable; lo cor m' esbategaba extraordinariament; las llágrimas se m' agombolaban en los ulls; sentía en tot mon esser esgarrifansas de fret, y es que á aquella, ademes de la grandesa del assumpto, poderosament hi contribuían lo extraordinari de la escena; la calma del lloch; la vaga llum que en lo fondo de la vall regnaba;—que per això que 'l Sol caminaba á la posta, en ella sols se veyan los objectes merces á una claror misteriosa é incerta, en tant que feridas per los raigs d' aquell, enlluernaban las bayonetas dels flanquejadors,—y los ecos de las montanyas portant dels uns als altres, confosos ab los gemechs del ventijol qu' entre 'ls cimalls dels pins suaument remorejaba, los sons dels instruments, majestuós himne de respecte y veneració entonat per la gent de guerra desde 'l fondo d' una vall feréstega y solitaria, al Dèu de pau, de misericordia y d' amor.

Facilment podrá compendrers, donada la situació en que per efecte del espectacle que á grans pinzelladas habem procurat bosquejar, se trobaba lo meu esperit, que no 'm sentís ab voluntat pera continuar al costat de la tropa. Doní donchs un expressiu *á Deu* als meus companys lo metje y lo capellá, y unintme á la quarta de companyía que, obehint las ordres del Jefe, se destacá del gros de las forsas pera donar guardia d' honor á Sa Divina Magestat, ani á juntarme ab lo Rector portador del Sant Viátich.

Mitja horeta escassa deguerem haber caminat, quan nos trobarem devant d' una gran casa de pagés, en la porta del barri ó baluart de la qual vegerem dos homes que mudats ab trajo de festa, y ab sengles antorxas encesas, esperaban l' arribada de Nostre Senyor.

Era aquella, tarda de rebrer impresions.

En lo pati vejerem tres ó quatre criaturas, que mal vestidas y ab lo cabell esgarbissat, interromperen los bulliciosos é ignocents jochs á que estaban entregadas, pera contemplar l' espectacle, per ellas may vist, d' un home que avans de sol post portaba una llanterna encesa y sonaba una campaneta; d' un capellá que ab capa d' or y

Digitized by Google

argent portaba en la má una cosa que reflectía com si fos d' or; d' una munió de soldats que portant los fusells ó carabinas ab bayoneta armada, s' agenollaban, lo mateix que l' oficial, en tant que 'l sacerdot baixaba de cavall; de dos mossos de la casa que marxaban devant ab atxas encesas, y de gran nombre d' homes y donas del MAS y de las casas del voltant, que cubertas ab mantellinas, y tenint en la má una cerilla y los rosaris, esperaban dintre de l' entrada per' acompanyar al Rey de reys, que abandonaba lo magestuós soli del tabernacle, pera visitar á un malalt.

Prenguerem una candeleta, y seguirem avant acompanyant lo Combregar.

Tota la casa, desde la porta, en las quadras y aposentos per ahont debía passar lo ministre del Senyor, estaba sembrada de flors d' espígol, farigola y romaní, y de fullas de llaurer y d' olivera; y estesa ó en pilas demunt de cadiras ó calaixeras, taulas, arcas y escons, se veya tota la roba blanca del MAS, y ab ella las conxas y cobrellits, tapissos ab que la pietat de las familias pagesas de esta terra, engalana lo camí que deu recorrer lo Senyor omnipotent.

De esta manera arribarem á una cambra ó aposento que per sa capacitat y per los mobles que contenía, clarament demostraba qu' era la dels richs amos del MAS. Demunt d' una calaixera col-locada enfront del llit ahont jeya la malalta, s' hi veya un Sant Crist, ab la Dolorosa, dintre d' una escaparata, devant de la qual cremaban deu ciris posats en canalobres d' argent: en las parets, dintre de marchs esculpits y daurats, á tall de cornucopias, las imatjes dels sants patrons, pintadas al vidre: demunt d' una tauleta, entremitj de dos rams de flors posats dintre gerros de porcelana, un retrato fotográfich d' un minyó de catorze ó quinz' anys, judicant per las apariencias, collocat en un d' estos marchs de fusta que venen de Suissa, y que podríam dirne de faristol, y al voltant de la estancia respectables cadiras de noguera y cuiro, clavetejadas de llautó, no menys antigas que 'l llit de pilans y capsalera, en la qual estaba pintada la imatje de N.ª S.ª del Roser, y demunt quiscuna d' ellas grossas pilas de llensols de fina tela, brodats molts d' ells y altres guarnits de puntas de resflanders. (Flandes.)

Prop lo llit de la malalta los fills y 'ls mes prop parents, entre ells lo cosí Llorens, y al mateix capsal, sentat en una cadira, ab los colzos apoyats en los genolls, y lo cap ficat entre las mans, mut, inmóvil, tranzít de pena com la estátua del dolor, lo desgraciat Pere, l' amantíssim espós, que en breus dias había envellit, com si sobre son cap haguessem tirat á grapats los anys.

Al penetrar lo sacerdot en l' aposento tots los presents s' agenollaren, y habent preguntat si la malalta continuaba ab claredat de potencias, com l' hi diguessen que lo desvari no l' había de nou escomesa densá del matí, s' acostá á ella y complí los debers de son

Digitized by Google

sagrat ministeri, pronunciant ensemps aquellas concisas y ferventísimas oracions que ab breus paraulas enclouhen tots los dogmas de nostras creencias, protesta viva y humil del pesar qu' afligeix á l' ánima per haber faltat als preceptes de la lley divinal, y promesa sencera y acte de contrició de no tornar jamay á pecar.

La pobre Rosa, la tendre mare que coneix lo lector, no semblaba la mateixa: en sas galtas demacradas se veya estampada la má de la mort, y sa avans negre y abundosa cabellera, are del tot blanca y complertament esbandida, clar deya que per son pit había passat una mar de dolors.

Las tendríssimas y consoladoras paraulas que per estos casos te nostra santa religió; las oracions que pronunciaba 'l ministre de Deu y que ab fervor y resignació repetía la desventurada mestressa, eren sols interrompudas per l' espetegar dels ciris y las atxas, y los sanglots dels fills, dels parents, dels mossos y de las criadas. Lo Pere no ploraba: ni 'l consol tenía de versar llágrimas; mes los gemechs y sospirs que de son pit involuntariament s' escapaban, eran manifestació eloqüentíssima de la batalla tremenda que 'ls efectes mes purs y las passions mes vehements sostenían dintre de son cor.

De prompte rompé aquell solemnial silenci lo toch de la campaneta que avisaba als faels que tenían en sa presencia l' Unigénit Fill de Deu.

En lo moment en que 'l Sacerdot hagué administrat la Sagrada Forma que unía ab llas indisoluble á la humil criatura ab lo Creador excels que de no res la formá, y mentres aquell pronunciaba las últimas fervorosas pregarias; com si l' incomparable aliment qu' acababa de rebrer, hagués fet reviurer en sa pensa alguns recorts mal apagats, la pobre pacient s' incorporá en lo llit, fixá la mirada extraviada y vidriosa en lo quadret que 's veya entre mitx de flors, allargá 'ls brassos com si volgués abrassarlo y donant un crit desgarrador caigué en lo llit dient

—¡De fam! ¡Tot sol! ¡Tot sol!

Son marit s' aixecá, y agafantlhi abduas las mans, versá demunt d' ellas un mar de llágrimas.

Los demés sortiren de la cambra, per' acompanyar á Nostre Senyor, quedant sols en ella los fills y lo cosí Llorens.

Jo, en habent pres comiat del venerable senyor Rector, á qui, ademes de la quarta de companyía, seguiren dos mossos del Mas, emprenguí lo retorn á ma casa, ple lo cap de pensaments, y pregondament y per distintas causas y efectes combatudas las fibras totas de mon ser.

Are ja pot haber compres lo curiós lector com haguí esment dels fets que constitueixen la present *Relació*. Si no satisfet encara, preten saber qu' había succehit, podré satisferlo també, mes prenentme pera ferho un breu é indispensable descans.

Digitized by Google

VII

Desde 'l dia en que 'l Ramon quedá instalat en la casa de D. Pancho, en lo poble de *S. Juan y Martinez* no deixá passar un sol mes sens escriurer á sos pares, valdament no fossen mes que quatre ratllas pera dirlos que seguia ab bona salut; mes de prompte y quan feya ja quasi un any que en América vivía, s' interrompé la correspondencia soptadament.

La primera volta que faltá carta, y aixó fou en lo mes d' Octubre de l' any 1865, per alló de que, qui no 's consola es perque no vol, encara que assaltá al pare del Ramon lo pensament de que podría ser falta de salut, imaginá també que la massa feina, lo no haber arribat la carta á temps al correu, ó altras causas podían haber influit en semblant fet, esperant en conseqüencia que en lo mes de Novembre, sobre tot, acostantse com s' acostan las festas de Nadal, ne rebrían duas. Mes passá Novembre, transcorregué Desembre y arribá Janer, y tals cartas no venían. Lo Pere estaba desassossegat: sa muller sumida en mes gran y pregonda melengía.

En vista de tant llarch silenci, determiná l' amo del Mas escriurer per conducte de son cosí al P. Boixadors, pera saber lo que passaba.

Un dia, era en los últims de Janer, allí envers las deu del matí entrá en lo Mas dels Sálzers lo cosí Llorens.

Al véurerlo, marit y muller li preguntaren ensemps.

—¿Qué hi ha?

—¿Está bó?

A quals preguntas, ell, mitj torbat y fent esforsos pera dissimular, contestá que no hi había temps encara per' haber rebut resposta; que tal volta per causa dels temporals d' hivern no habían arribat los correus, y tant bon punt tingués las novas esperadas los ho diría.

—¿Y donchs, quin sant te porta? Preguntá la Rosa, que no acababa de persuadirse de que son cosí parlás ab veritat.

—Primerament, digué est, lo desitj de passar aquí 'l dia; y despres lo tenir que parlar ab lo teu marit d' un assumpto de gran interés.

—Me 'n alegro. Digué la Rosa, ab un to que semblaba dir: no 't crech.

—¿Qué fora, pot ser, tocant al negoci de las pensions que s' empenya en cobrar lo Capítol de Barcelona? Preguntá 'l Pere, pera demostrar á son cosí que l' habia compres.

—Exactament, y si no 's pot probar d' una manera incontrovertible que 'l senyorío que exercía era jurisdiccional y no alodial, me temo que no quedará mes remey que pagar: y en bona fe que 'l terme se 'n faría deu pedras, si tenía de satisfer, encara que no fossen mes que vint y nou pensions y l' hi fessen franch de las demes y los

Digitized by Google

lluhismes. Y vaya un gravámen pera l' esdevenidor! Mes á mi 'm balla per l' enteniment que jo he vist, no se ahont, algun escrit del qual se despren y resulta ab tota claretat que dit capítol posaba batlle al poble. Si aixó fos cert y poguessem trobar alguna certificació, nombrament, ó escriptura, la qüestió quedaba resolta, y teníam guany lo plet.

—¿Y qué vols dir qué no 's trobaría cap document d' aquesta mena en l' arxiu de la Catedral?

—Prou; mes ja pots compendrer que no es l' adversari qui deu donar armas al contendent. ¿Entre 'ls papers de esta casa no 's trobaría res?

—No ho se.

—¿No haurías sentit dir si foren may anomenats batlels, lo teu avi ó besavi?

—No me 'n recordo; mes, si vols, podem anar al estudi y regirar papers.

—Crech que será lo millor que podem fer. ¡Tant de bo trobassem un acte de nombrament! No 's necessita mes pera resoldrer la qüestió.

Esta conversa, sostinguda ab lo major naturalitat, per una part y altre, no arribá á enganyar del tot á la Rosa, que, ab lo pensament clavat en la memoria de son fill, temía que tota ella no era mes qu' un pretext de que en Llorens se valía pera tranquilisarla, á fi de que allunyantse, pogués revelar la veritat á son marit. Un dit de la má hauría donat donchs pera seguir á abdos á l' estudi ahont se dirijiren; mes comprenent qu' hauría estat inútil la mes significant insinuació, vulgas no vulgas degué renunciar á son fervent anhel.

Tan bon punt se trovaren sols en Llorens y lo Pere, est, despres d' haber ajustat la porta digué.

—T' he comprés: no es lo plet lo que 't porta, sino assumptos que 'm tocan de mes prop. Desitjabas parlarme sens testimonis. Sols estam. Alguna 'n passa. Digas ¿qué hi ha?

—Hi ha, Pere, que las novas no son de bon tros tant satisfactorias com voldríam.

—¿Está malalt? ¿Qué l' hi ha succehit?

—Calma: no 'ns precipitem: obrem ab reflexió, que ni tu ets dona, ni debem arrebatarnos sens mes ni mes.

—Si, mes ya comprens...

—Calma Pere. Presumía en bona fe, qu' habías tingut en compte totas las contingencias que podrían esdevenir de enviar á América al Ramon.

—¿N' ha fet alguna?

—Res que 't deshonre. Si es fill teu y de ta muller.

—¿Qué passa donchs? Parla per l' amor de Dèu.

—Sembla que l' amo de la casa ahont lo col-locá lo P. Boixadors, no era de bon tros tant bo com ell presumía. Per aixó, mica mes,

Digitized by Google

mica ménos, tots son uns: á ulls cluchs se pot triat. Lo que menys es tocat del vici de la avaricia, y lo Sr. D. Panxo te mes d' avar que de generós.

—¿Y qué?

— Lo Ramon, dotat del bons sentiments, y educat per tu y ta muller en lo sant temor de Deu, no tenia, per esta sola causa, si altres no n' hi deguessen afejir, las condicions mes apropiadas per' anar á América. Ja t' ho diguí en altra ocasió: allí tot lo que no son diners res significa, y com la religió y los bons sentiments no constitueixen article de comers com lo sucre y lo tabac, mes aviat fan nosa que son de bon profit. Sembla donchs que 'l Ramon l' hi digué al amo que res l' hi feya traballar tota la setmana; pero que volia descansar lo diumenge per' anar á Missa al dematí y á la tarde á passejar, puig s' anyoraba no vehent lo cel.

—¡Y molt be que feu!

—Ja ho entench; mes com l' amo no opinaba com tu, l' hi digué que la missa no l' hi donaría pa; qu' ell volia gent que treballás pera guanyarse las caixaladas, y no beatos que pera vagamundejar se 'n anassen á la iglesia: que puig tots los dias se deu menjar, sempre s' ha de treballar: que si encomanarse á Deu volia, tot despatxant ho podia fer, y que aixó de passejar, si s' ho habia posat al cap s' ho baixás als peus, mentres no hagués fet fortuna pera tractarse com un senyor.

—¿Y qué mes?

—Ab tal procehiment per part de D. Pancho, lo Ramon, que ja sentía anyoransa, encara mes s' entristí, de manera que sens que puga dirse qu' estaba malalt de cos, ho estaba molt d' esperit, en termes que moltas vegadas lo vejeren ab las llágrimas als ulls y sens delit pera traballar. Ab lo qual l' amo ja l' hauria enviat á passeig, si no hagues tingut en compte la recomanació del P. Boixadors y fins las bonas qualitats del teu Ramon, merces á las quals pensaba qu' alló l' hi passaría; que á la fi faría com molts altres, tant bon punt hagués trobat lo gust d' arreplegar *pesos* y *peluconas*; y que en quant s' hagués *aclimatat*, que per ells lo mateix significa que perdrer l' agre de la terra, y contraurer los habits y costums del país, ne traurría molt bon profit.

—¿Qué mes. Llorens, que mes?

—En semblant situació, sembla qu' un dia mentres l' amo estaba dinant en la rebotiga, y ton fill derrera 'l taulell, arribá una pobra negra ab una criatureta al bras y un' altra á la ma demanant caritat, y que 'l Ramon, recordantse de que en la casa de sos pares á ningú 's nega, y olvidant que á América no s' hi va pera donar al prohisme lo que 'ns sobra, y que los negres no 's consideran com prohisme, l' hi doná, no se que, que hi habia demunt del taulell.

—Y molt be que feu!.

Digitized by Google

—Donchs á son amo qu' habia anat á América pera fer fortuna, y no pera que ab llurs bens practicassen, los que d' ell depenian, las obras de misericordia que la doctrina nos ensenya; á son amo que sols gosaba apilant unsas de *medio* en *medio*, y de ral en ral, no l' hi degué semblar tant be com á tu 't sembla, puig eixint de la rebotiga ahont solen menjar, y dormir y viurer,—si viurer es l' estar enterrats en vida, durant los anys mes hermosos de la joventut,—foll, desesperat, furiós com si acabassen d' arrebasarlhi la meitat de la fortuna, agafá á la desgraciada negra, á qui arrencá d' entre las mans l' almoina qu' acababa de rebrer, y emprenentlas ab lo Ramon, lo maltractá d' obra y de paraula, repetintlhi tots los dicteris que 'ls negres mes miserables y los esclaus mes envilits se complahuen en llansar á la cara als degradats *pulperos*, que soportan semblants afronts y tol-leran estas y altras miserias, posat sols l' enteniment en lo desitj de retornar, passats uns anys, sens tenir de traballar, á la terra d' ahont sortiren pobres y en la qual haurian degut guanyarse lo pa nostre de cada dia, regantlo ab l' abundant suor del front.

—¡Miserable!—Deya en tant qu' en Llorens parlaba, 'l Pere, clohuent ab rabia 'ls punys y tant bon punt aquell termená, proseguí dient:—Parla, Llorens per amor de Dèu, que no sembla sinó que 't complaus en atormentar lo meu esperit, afrontantme per haber enviat á América al meu fill.

—Equivocat estás Pere, que ni dret tinch pera ferho, ni encara que 'n tingués, us ne faria, y sobre tot fora en va gastar temps en lo que no te remey. Ta conciencia, en tot cas, es qui aixís te fa discorrer: jo sols te donch compte, y per cert, molt per sobre, del dolorós *via crucis* qu' han de recorrer los que á aquella terra van, essent com era 'l desgraciat Ramon.

—¿Era has dit?

—Valor, Pere, que per això som homes y no 'ns ha donat Deu la tendresa que á aquellas que 'ns posaren al mon. Escolta lo que dech dirte encara, que es lo que, tras grans esforsos y fent un viatje espressament, pogué averiguar y m' escriu lo P. Boixadors. Segons se pot compendrer, de resultas d' aquella mala obra y pitjor acció, lo Ramon, que jamay havia estat content, prengué 'l determini, que realisá, de fujir de la casa de D. Pancho.

—¡Pobre fill meu!

—Impossible es saber quin era 'l seu intent, al deixar aquella mala companyía, mes jo presumo que no podia esser altre que tornarsen á la Habana, y desd' ella á la casa payral. Mes de *San Juan y Martinez* á la capital de la Illa hi ha moltas lleguas, y d' ellas no pocas de mal camí. Ademés, temerós. probablement, en sa inexperiencia filla dels pochs anys, de que l' agafassen y de nou lo portassen á poder de qui l' havia tant maltractat, degué amagarse de dia y caminar de nit per sendas extraviadas, puig ningú 'n sabé donar rahó á

Digitized by Google

D. Pancho, que per lo compte que l' hi tenia, enviá emissaris en sa busca, y per lo obligat que estaba, resolgué posarho en coneixement del P. Boixadors.

—¡Pobre fill meu! Repetia 'n Ramon.

—Lo clima d' América, seguí 'n Llorens, es terrible: la calor acaba ab las forsas: ton fill no sabia camí ni carrera: pera arribar desde *San Juan y Martinez* á Colon, d' ahont surten vapors que van fins á Batabanó, per qual punt passa 'l camí de ferro que surt de l' Habana, s' han de passar diferentas *maniguas* ó boscos de gran espessedat, que creixen en terrenos pantanosos y per lo tant febrosenchs, y en los quals fins los mes practichs s' hi extravian. Lo cansanci, lo desamparo, lo temor, la falta d' apropiat aliment, aquell clima que sembla que tinga empapat de metzinas l' ayre que 's respira,... té llegeix las últimas ratllas de la carta que m' escrigué lo P. Boixadors.

Lo Pere agafá la carta que l' hi allargaba son cosi, y com si endevinás tot lo terrible de la veritat que en ella debia veurer, ab febrosa mirada llegí estas breus paraulas.

«Escrita la que precedeix, las novas qu' acabo de rebrer en est «moment venen á confirmar los meus temors. Segons d' ellas se des«pren, uns *guájiros* que 'l dia 2 de Novembre 's dirijian de bon matí «cap á *San Juan y Martinez*, trovaren á la boreta d' un torrent, que «venia gros á causa d' una pluja qu' havia caygut la nit avans, lo ca«davre d' un jovenet que podia tenir quinz' anys, que ab la ma es«querra mantenia apretat demunt lo pit un escapulari de Montser«rat, en tant que, ab lo dit polzer de la ma dreta, feya lo senyal de «la creu. Mercés á las averiguacions que 's practicaren, resultá que «'l cadavre era 'l del pobre Ramonet, que la vetllada anterior degué «sucumbir al cansanci y potser á la fam... Que Deu l' haja per«donat.»

Un crit inexplicable, un alarit esgarrifós, un gemech desgarrador, seguit d' un soroll sech, com lo d' un cos que cau á terra aplomat, succehiren á estas paraulas que lo Pere endevinaba mes bé que llegia. Tant pregonda era y tant intensa la sua emoció.

En Llorens y en Pere eixiren del estudi al oir lo crit y al sentir lo soroll. Imajinaren lo que podia esser, y no s' equivocaren.

La Rosa, moguda per l' amor de mare, y sens deixarse enganyar per la conversa que ab son cosi Llorens havia tingut lo seu marit, s' atansá de puntetas á la ajustada porta del estudi. Desde 'l punt ahont se situá, ab prou feynas podia agafar una qu' altra paraula de las que constituian la relació que deixam transcrita, que ab veu no molt alta sostenian abdós cosins; mes las que ab greu afany y dominat per la emoció pronunciá son marit llegint la brevíssima *postdata* que clohia la carta del P. Boixadors, arribaren claras y distintas, mes que á sas orellas á lo mes pregon de son cor, y al convercers,

Digitized by Google

prompte com lo llamp. de que son fill no existia ja en est mon. y al considerar, instantaneament. que havia finat potser hora per hora y punt per punt en aquella que. en lo dia de *Tots-Sants*. presumintlo viu, pregá y feu pregar pera l' ánima d' aquell de llurs fills que primer ho hagués menester. llensant aquell crit esgarrifós. caigué soptadament á terra. aixís com cau un cos que sia mort.

Quan á forsa d' esforsos recobrá 'ls sentits. sa mirada extraviada, son rostre contret. sos membres tots caiguts y desmayats, revelaban clarament qu' aquella flaca naturaleza havia rebut una sacudida superior á lo que la mateixa podia soportar.

De tant en tant proferia paraulas soltas que demostraban tot lo qu' havia sofert aquell cor de mare. y eran clar indici de que en son cap dominaba una idea exclusiva, un sol pensament: la desastrosa mort del seu fill.

«—¡L' escapulari!... ¡La senyal de la creu!... ¡Pobrissó!... ¡Al cel!...—» Deya constantment, fins qu' exaltantse de grau en grau, y movent lo cap ab mostra d' amarga conmiseració, exclamaba: «—¡De fam! ¡Tot sol! ¡Tot sol!»

Y donaba un greu sospir, y feya mostra de voler plorar; mes lo plor no acudia á sos ulls, que las fonts de las llágrimas s' havian estroncat dintre son pit.

De esta manera visqué, si aixó es viurer, durant tres mesos, la desgraciada mestressa del Mas dels Salzers; la tendre mare del desgraciat Ramon; la muller sumisa y prudent, que al sentir que sa hora era arribada, recobrant per un instant tota la claredat de sas potencias, com si al mon pera res mes hagués vingut que pera aymar á aquells que en ell posá, agafant carinyosament las mans de son espós, y contemplant ab mirada amorosíssima á sos fills, que agenollats als peus del llit s' estaban, recomaná á estos que respectassen á son pare constantment, y á est que 'ls estimás per ella y per ell.

EPILECH

Assumptos particulars que res tenen que veurer ab los fets que constitueixan la present *Relació*, nos obligaren l' any 1870 á celebrar una entrevista ab en Llorens que, com sempre, continuaba residint en la vila,—puig no obstant que las cosas havian molt cambiat en virtut dels aconteixements polítichs, de manera que algunas de las principals familias, per mor d' ells, havian trasladat lo domicili á la capital, ell no volgué abandonar la casa ahont s' havian establert llurs pares, al deixar en 1837 la solana ahont nasqueren,—persuadit de que, no tenint á ningú agraviat, de ningú debia malfiarse, y convensut, ademés, de que, precisament á conseqüencia

Digitized by Google

de semblants cambis, ocasions podian presentarse en que pogués esser útil á llurs compatricis.

Inútil es dir que no tardarem á entendrens. Se tractaba de fer desapareixer certs obstacles y diferencias que s' oposaban á la pau y benestar d' una familia, afers pera 'ls quals En Llorens se pinta sol, y ab tal motiu d' unas cosas á las altras, quasi sens saber com, després d' haber parlat dels aconteixements públichs, recaigué la conversa en la familia del MAS DELS SALZERS.

—¿Y que s' es fet del Pere? ¿Viu? ¿S' es tornat á casar? ¿Ha establert los fills?

—Es veritat, que vosté 's trová en lo MAS aquell dia en que combregaren á la cosina qu' al cel sia. ¡Quina esposa aquella, y sobre tot, quina mare! No crech qu' en lo mon se 'n puga trovar de millor. Aixís ho deu pensar també lo pobre de mon cosí, puig no s' ha volgut casar de nou, ab tot y haberselhi presentat molts bons partits. També 'l Pere es un gran home: bon cor; molt cap; pot esser massa, puig lo molt pensar en l' esdevenidor, y certa disposició natural á veurer las cosas, no baix son verdader color, sino mes negres de lo que ho son en realitat, l' han fet viurer sempre melancónich y enguniós.

—¿Y l' establiment dels fills que tant lo preocupaba?

—Respecte del particular, pot dirse que 's trova complertament tranquil. La costosa y terrible llissó que l' hi proporcioná lo fí tristíssim del Ramonet, ha modificat en part las suas opinions. Res l' hi desmostrará tant clarament, com la carta que 'm escrigué aquest passat istiu durant lo meu viatje á Roma, y pot llegir, ja que, com veig, l' hi inspira gran interés eixa familia.

—Sí, senyor, que me l'inspira, y mes del que vosté 's pot pensar. Veig en ella un exemplar importantíssim de la familia catalana, tal qual jo la concebesch y per lo tant he fixat en ella ma atenció com objecte d' estudi.

—Donchs aquí te la carta: llegeixila detingudament, y qualsevol dia podrá tornármela.

Y allargántmela 'ns despedirem, prometent, per ma part, retornarlhi aquella á la major brevetat.

Esta, copiada al peu de la lletra, estaba concebuda en los termes següents.

«A En Llorens del Puig.»

«¡Quin greu me sab, apreciat cosí, de que 'l viatje qu' estás fent «en companyía de ta muller, mogut principalment per lo desitj de «visitar lo Sant Pare, 'ns prive á tots de la satisfacció de tenirvos á «casa, al menys á tú, lo dia 15 d' Agost prop vinent, en lo qual, «mitjansant Deu, pendrá estat mon estimat Peret, lo fill que, temps «á venir, deu ocupar mon lloch en lo MAS DELS SALZERS! ¡Qué hi «farem! Aquell que tot ho disposa; que 'm privá de la dolza compa-

Digitized by Google

«nyía de ma bona muller, no permet avuy que pugas ferme costat lo «dia de las bodas: eix dia qu' hauria estat pera mí un del mes grans «de la meva vida, si la Rosa hagués viscut, y entre nosaltres hagues«sem tingut la sort de veuret. Y fins tu mateix que tantas probas me «tens donadas de bon afecte; tu mateix que tant interés has mostrat «pera la meva casa y familia; tu mateix que, sempre, en totas oca«sions, tant bé m' has aconsellat, — tant de bó que sempre t' hagués «cregut,—presumho que 't regositjarias vehent la felicitat del meu «hereu, y las bonas prendas de la noya qu' ha tingut la sort de «trovar.

«Com pots compendrer, es la mateixa de la qual te parlí lo mes «de Maig, avans de que emprenguesses lo viatje. No es de grans ca«bals per lo que á casa correspon; mes es bondadosa, humil, traba«lladora, poch amiga de ringu-rangos y diversions, de bon enteni«ment, segons m' han dit quants la coneixan, temerosa de Deu y «molt respectuosa en vers sos pares: lo Peret se la estima com á la «nina dels seus ulls, y ella al Peret mes que 'l mon, y aixó val, que «dich val, aixó no 's pot pagar ab las quantas mils lliuras mes, qu' «en rigor podiar haber pretés. Y es ben clar. Si fós com son moltas «avuy en dia, que sols pensan en divertirse; que sovintejan las pas«sejadas á ciutat; y allí viuhen en fonda, y passejan en cotxo, y van «al café y als teatres, y de quant veuhen s' enamoran, y tot ho com«pran, valdament després no 'ls puga servir; y 's frisan pera traurers «la blanca y graciosa mantellina, pera posarsen de negre y vestirse «de senyoras, com si no ho fossen de fet, y com si l' habit fes lo «monjo, ¿no gastaria y regastaria lo que eixa diferencia en lo dot «puga representar? Accedí, donchs, gustós, en donat lo consentiment «al Peret, y espero en Deu, que est, que may m' ha donar lo mes «mínim disgust, fará tot lo possible, pera que, d' aquí endavant, pu«ga dir lo mateix.

«¡Quan ditxós fora jo, si tingués al meu costat la mare dels meus «fills! Aquell dia serán tots á casa: tots los aucells tornarán al niu, y «tinch la ferma esperanza de que ab la jova qu' á casa entra, y per «mor d' ella, no 's tancará jamay la porta per' aquells que de la ma«teixa han sortit.

«Lo Joanet qu' enguany ha passat la quinta, sembla que fa furro«lla, y segons me digué lo seu principal, l' any vinent l' enviará á fer «un viatje á Anglaterra, pera que puga donar mes extensió al comers «d' avellana y ví, que sosté ab moltas y ben acreditadas casas d' «aquell pays, associantlho als beneficis, ademés de donarlhi 'l salari «que l' hi te senyalat, si 'l viatje dona 'ls resultats qu' espera. Parla «'l francés, y l' anglés: dona mostra de bona inteligencia, y so de pa«rer que, anys vinent y temps passant, será un comerciant inteligent, «judiciós y honrat. ¡Deu ho fassa!

«Ma estimada Pauleta, que sols catorze anys tenia quan morí sa

Digitized by Google

«mare, y que ab decisió y energía á ells superiors, me descansá en «gran manera, prenent á son cárrech lo póndol de la casa, y lo cui«dado dels mes petits de llurs germans, es ja una doneta, y per cer«tas petitesas que he observat, me sembla, me sembla, que no es del «tot seu tot lo seu cor. Reparo que 's poleix molt: s' estima mes anar «á missa á vila qu' á la nostra parroquia, ab tot y tenir de caminar «mes: cuida ab molta sol-licitut unas matas de clavellinas que té á la «finestra de sa cambra, y los diumenjes, quan se 'n va, se n' emporta «un pom que may torna á casa. Jo fas com qui no ho veu; pero ¡qué «no ha fet lo rector que no fassa l' escolá! Tinch entés qu' ell es l' he«reuhet de la Coma. Veurem que 'n reeixirá de tot aixó.

«Lo Jaumet está á Barcelona d' aprenent en la *Botiga fonda* «ahont son cent y lo batlle, ¡Mare de Deu y quin trasbals hi ha en «aquella casa! Sembla impossible que, no mes venent, puga mante«nirse tota aquella munió de fadrins y aprenents, y pagats los gastos «de lloguer, contribució, gas y demés, encara 's fassa ganancia! «¡Quanta rahó tenias, Llorens, quan me deyas que no es menester «anar á América pera fer fortuna! ¡Pobre Ramon!

«A casa tenim també á la Marieta, que fará catorz' anys 'l dia «que 's case 'l Peret, y com fiu ab sa germana, la enviaré un quant «temps á vila, pera que las *Hermanas* de l' Hospital me l' acaben d' «ensenyar.

«Tots vindrán á casa pera la celebració del casament, y també hi «concurrerán alguns de mos germans y germanas, que, com pots «compendrer, vindrán acompanyats de gent menuda y criaturas de «pit; de manera que ab aixó y los parents de la jova, esta casa porta «camí d' esser aquell dia un segon mercat de Calaf.

«Tots hi serán: tots, menos tu, y ella, y lo pobre Ramon. Mes no, «ella també hi será, que desde 'l Cel ahont, de segur, gosa la bena«venturanza eterna, de que la feren digna sas virtuts, contemplará «regositjada la ditxa d' aquells fills que tant estimaba, y compendrá «que en mitj de tant plaher, de tanta festa, de tanta alegría y satis«facció, puig no la veurá á son costat al cap de la taula, será la del «15 d' Agost, una de las moltas diadas tristas que te l' any, pera 'l «que fou son espós y es ton cosí que molt t' aprecia.

«PEPE.

«MAS DELS SALZERS 7 d' Agost de 1870.»

FI.

Digitized by Google

Digitized by Google

ISABEL DE GALCERAN

I

Jo estava en una situació per demés escepcional. Després d' alguns anys d' Universitat, qu' es com si diguessem després d' haver contemplat lo panorama de la vida social ab tota la varietat qu' homens y llibres ofereixen á quí per primera volta 'ls mira; me trovava ab un títol d' advocat á la butxaca, enterrat en ma vila de naixensa, sens un client que vingués á trencar lo repós de mon condormit escriptori.

Encare mos ulls no s' havian reconciliat ab la rónega apariencia d' aquellas parets qu' altre temps estimava coralment; encare sentian mos oidos lo remoreig d' una vida de teatres, academias, balls y billars; encare la folia dels pochs anys (ne tenia 21!) me capgirava 'l cervell; quant tot d' un cop, del banch de l' aula me vegí enlayrat al setial del defensor, tenint de revestir tos mos actes d' aquella gravetat y prosopopeya que 'n los pobles, més que 'n lloch, s' exigeix dels homens de carrera.

Recordava mon últim exámen y 'm preguntava interiorment si aquells tres senyors, que jo tenia per catedrátichs, havian sigut, porser, tres jutjes destinats á condemnarme al desterro en que 'm trobava. Los diaris de la capital me portavan lo ressó de mil veus estimadas á las quals jo no podia respondre y quan després d' abrusat l' esprit en sa lectura ó bé en la d' algun llibre benvolgut, sortia de casa desitjant inflamar algun altre esprit, trobaya sols la fredor gelada del ignorant satisfet ó del encaparrat jugador d' ofici.

Com altre Faust qu' anhela esser felís á tot preu, jo mirava esvarat á tots cantons per si descubria la petjada de una sort propicia.

Digitized by Google

Malgrat me pesés l' exercici sobtat de ma professió, l' hauria abrassat ab gust no fós sinó pera distreure mon aburriment. Mes ningú creya prudent fiarme encare la sort de sos interessos y mon despaig restava ignorant tot secret que no fós mon contingut dolor.

Mos pares, per altra part, no podían mesurar lo que valian mos esforsos ni compendre quan infelís jo era. No havia vist lo mon més que per un forat, es cert; mes ells l' havian vist menys bé encare. Contents de sa sort, acostumats á la tranquilitat imperturbable d' aquella vida sepulcral, no aspiravan á res més ni podian compendre mon descontent. Jo havia contemplat ab amor lo remorós onatje d' una mar sempre variable y ells sentian sols la poesia de l' inmutable quietut d' un llach.

—Espérat, me deyan, ja 'n vindrá de gent, los primers passos sempre son difícils, després..... tindrás mes feyna que tots los altres advocats de la vila.

Mes jo veya passar los jorns com segles y cada jorn sentia minvar la esperansa y creixer l' anyorament.

Ja no vos parlo de lo que influhian en aquest malestar las mesquinesas de mos convehins; que no pretench pintarvos la societat d' un poble curt á la vista d' un jove qu' ha petjat altres centres hont lo raquitisme no fa tanta ufana, ni l' esclusivisme pot gallejar tant, mal qu' encare hi galleje un poch. Desitjo sols mostrarvos l' estat de mon esprit y las causas que més inmediatament me feyan enutjosa aquella vida. Quí haja passat per igual situació, podrá, sens esfors, gornirla de tots aquells brodats y dibuixos que prou li donará la memoria per poch fidel que li sia.

II

Sobre totas las familias de la vila n' hi havia una, la dels Armengols, gayre bé senyorial. La executoria de s' antigüetat se remontava al segle catorze, y desde 'l disset venia ja figurant com la primera casa del poble.

En la meva hi havia per aquella una veneració tradicional. Mos avis, y després mon pare, havian sempre caminat d' acort ab totas las decisions que 'ls Armengols prenian en lo referent á la marxa de la vila y de tots los interessos que puguessen afectarla. La opinió política no havia pogut destruhir aquella mancomunitat de miras y tendencias; al hereu Armengol que sortia conservador, responia un antecessor meu conservador també, y si per sort n' eixia un d' aquells lliberal, lliberal era també son coetáni de casa. Mes, cóm nó, si en tot lo poble succehia lo mateix, esceptuantne una altre familia, la de Rodon, que, rival d' aquella, se decantava com l' altre platet de la

Digitized by Google

balansa en sentit invers ab lo pés insignificant d' una migrada minoria? Paraula d' Armengol era lley en lo poble y congressos y diputacions, per més que fessen los Gobernadors contraris, contavan sempre ab un diputat d' aquell nom que duya com un *lord* la representació ja hereditaria de son districte.

D. Pau, de quí vaig á parlarvos, qu' era l' hereu Armengol corresponent á mon pare, figurava com sos antecessors, y pel temps á que 'm refereixo, anterior á la revolució de Setembre, portava encare l' estandart de la vila en tots los congressos, figurant en lo partit moderat. Disfrutava fama d' home serio, honrat y d' erudició notable, sobre tot en lo relatiu á impostos y á la agricultura, únicas cosas que 'l feyan parlar devant la representació del país. En las demés era dels que deyan «sí» ó «nó» segons á son partit convenia.

De figura arrogant, temperament sanguini nervut, moreno, agradava á las damas per aquell sentiment del contrast que tant las atreu á lo que revela força y virilitat. Era ademés alegre é intencionat en las conversas, feya gala de aquell escepticisme que quasi sempre escau bé entre la gent qu' essent vulgar no 's creu serho, y ab s' activitat y perseverancia en servir als amichs, havia conquistat moltas simpatías. Acostumat á tractar molt y coneixer homens de tota mena, sabia millor que ningú quants punts calsavan sos convehins y qué li calia pera disfrutar entre 'lls la fama de sos antepassats. No parava may: tant aviat era á Madrid, com al poble, com á Barcelona; sobre tot á Barcelona. La política, las exigencias de l' amistat y 'l cuydado de sas propias empresas, que constantment ne tenia de novas ó en peu de marxa eran, al dir de la gent, causa d' aquell anar y venir.

Tenia dos fills, menudets encare, y una muller encisadora. De familia distingidíssima, criada y educada en la Cort, donya Isabel de Galcerán, sino trigá en descubrir que son espós no la estimava com ella 's mereixia, comprengué també ben prompte los debers que sa dissort l' imposava, y 's revestí de forças per' amagar sa desgracia, fins aytal punt que se la creya indiferenta. Totas mas vehinas ho deyan: «D. Pau, no 'n podia triar un' altre de mellor; prou ho va entendre buscantla á ciutat, que lo qu' es á la vila, no n' hauria pas trovat cap que sabés pendre tant á la galana las estadas á fora del marit.»

Per ma part dech dir que jo, lluny de judicarla indiferenta, la creya pel contrari molt enamorada de D. Pau. Quan estavan junts se veya ben clar, y si després ningú la sentia queixarse de tant repetidas ausencias, hi havia motiu pera atribuhirho á fredor? ¡Per ventura tenia de bescantar la conducta de son marit ni d' exposar á la plassa pública los més íntims secrets de son cor? Jo veya més virtut en son silenci y estudiat fingiment qu' en los escarafalls y publicitats qu' hauria fet en semblant cas qualsevulla de mas vehinas, sens atendre

Digitized by Google

en sí posava ó no en ridícul ó en mal lloch á son marit. Mes si ho arribo á dir, ben segur me trauhen los ulls.

Veya, ademés, en aquellas apreciacions bona cosa de rivalitat y no poca d' enveja. Al cap y á la fí totas mas vehinas havian de coneixer que donya Isabel las hi portava ventatja en elegancia y boniquesa; no dich també en altres cosas, perque aquestas duas bastan y sobran pel cas. Que fós més instruhida, més inteligent, més dolça ó més caritativa, no havian d' envejarho tant, perque..... això sempre es més discutible y may tant patent. Més guapa y elegant, quí podia dubtarho? Si com á figura era una estátua grega: de cos ben conformat, coll robust y flexible, cap petitet y arrodonit ab gracia... y com á elegant no sé que dirvos. Cada volta que la veya per aquells carrers, me sorprenia com la trovalla d' una joya artística en una barraca de pastor. En qué consistia no ho sé, perque no 'm dava per examinarla en detall; me recordo que son conjunt respirava, una distinció, una majestat un cert cayent y desembrás llauger que jo no veya en las altras donas. Sé que vestia quasi sempre de negre y que comunment portava en lo gorro un vel blanch, llarch, expléndit, ab que arrebossava tot son cap, deixant entreveure 'l rostre com envolcallat per un núvol d' aquells que semblan fets pera que podam esguardar mellor lo sol. En fí no vull parlarvos de sos ulls negres y espressius, de son nas grech, d' aquella boca fresca com rosa de maig, d' aquellas mans plenas de clotets y suaument estiradetas, ni d' aquell modo d' abaixar lo cap y de moure 'ls brassos; perque no cregau que jo la veya ab ulls d' enamorat, com deya alguna amiga meva Lo que puch assegurar es que, tant com desagradava á sas convehinas, donya Isabel, agradava als homens de tota mena; y respecte de mí dech afegir que, sia perque ab sa conversa sempre entretinguda me distreya ó perque ab las distincions y elogis que 'm prodigava me guanyés lo cor, es lo cert qu' únicament á son costat me passavan lleugeras las horas.

L' amistat tradicional que, com he dit ans, existia entre 'ls Armengols y 'ls de casa, feya que mos pares y jo anessem á passar ab aquella familia gayre bé totas las vetllas. Ma mare y jo teniam una gran idea de donya Isabel, ensemps que simpatisavam poch ab D. Pau. Mon pare tot lo contrari; sia perque l' agrahiment lo cegués, sia perque en sa sanch se conservés mellor qu' en la meva l' esprit tradicionalista de familia, aceptava de plá tots los judicis favorables al hereu Armengol y, en sos entussiasmes, no li semblavan injustas las apreciacions contrarias á donya Isabel. Per més qu' aquesta hagués estimat á son marit, may li hauria semblat á mon pare prou. La veya alegra, enrahonadora, sempre disposada á riure y á seguir qualsevulla broma, hi fós ó no hi fós son marit, y sols per això la judicava, com tot lo poble, lleugera, freda de cor, en una paraula, cap de pardals. Jo qu' en aquell temps no tenia prou experiencia de la vida ni

Digitized by Google

havia pensat may seriament en la causa de certas diferencias de criteri que poden notarse entre la gent de ciutat y la de fora, no sabia explicarme cóm mon pare donava tanta importancia á certas manifestacions de carácter que res tenen que veure ab la conciencia ni ab lo sentiment. Mes are ho he comprés tot; are sé ja que en lloch es tant necesari subjectar los actes humans al patró que las preocupacions han cuydat de tallar, com en los poblets d' hont se diu qu' es tant lliure la vida. En lloch viu tant encadenada l' expansió, en lloch hi ha menys ingenuitat ni tanta hipocresia. La virtut alegra es allí un contrasentit tant gran com lo poder sostindre una discusió en lo camp de las ideas sens caure en personalitats ni entrar en lo sagrat de las intencions. Alló d' haver anat á estudi junts y creixer y envellir junts sempre, fa qu' uns y altres recíprocament se vejan, nó com homens, sino com biografias que 's saben de cor, y las ideas y sentiments han d' apareixer estretament lligats ab los actes ó interessos que, segons la biografia, deurian tindre. Guardes, donchs, qui passe per serio, de gastar una broma si no vol que li prengan per burla; guardes de ballar la qui té fama de devota.

Heus aquí perque donya Isabel, educada en altres principis que li permetian manifestar lo fondo alegre de son carácter sens perjudici de sos íntims sentiments que no creya necessari mostrar al públich, era mal judicada, mal compresa; heus aquí perque jo mateix, acostumat poch més ó menys com ella, me sentia oprimit y malament al tindre que guardar la serietat impropia de mos anys que se m' exigia pe'l mer fet d' haver acabat los estudis. Heus aquí perque entre donya Isabel y jo s' establí, sense dírnosho, una secreta corrent de mútua inteligencia que originá ben prompte una forta simpatía.

A voltas jo m' entregava á imaginacions més ó menys fundadas, á somnis més ó menys ilusoris, y quan deixava corre per entre las secretas lucubracions del esprit lo doll suau del sentiment, enlayrava aquella dona á tipo y m' enlayrava á tipo jo mateix, encadenant la seva sort á la meva y atribuhint á la dama lo mateix estat d' ánimo, los mateixos desitjos que jo tenia. Era ella una flor exótica qu' anyorava un altre sol com jo mateix; lo reconet de sa casa, com pera mí mon despaig, debia esser l' invernácul ahont lograva respirar ab alguna llibertat. Fora d' allí clohia sas fullas y sentia la cremor de l' atmósfera gelada.

No hi havia dupte, ni l' un ni l' altre eram per aquell mon, no 'l compreniam, ni ell nos podia compendre.

Sabut mon estat d' ánimo, ja podeu pensar com m' afalagarian aquestos monólechs en que expremia sens adonármen tot lo fel de ma dissort, barrejat ab la mel d' una ilusió encisadora. Perque, jo no sé si haveu probat may lo gust que dóna considerarse víctima ó mártir de la sort y creure qu' os acompanya en la desgracia una dama mis-

Digitized by Google

teriosa qu' os imagineu bella, de sentiments delicats, d' inteligencia superior y d' una discreció may desmentida? Quí de 'ls vint á vint y cinch anys no ha passat per aytal sort de romanticisme, no sia sinó en certs dias de tristor? Quí no s' ha sentit atret per la mirada melancólica d' una dona y no ha llegit en sos ulls tota l' historia d' un martiri ignorat?

Donchs eix efecte l' experimentava jo cada vespre devant d' aquella dama, sens poder penetrar jamay en lo fons de son misteriós carácter; y entre mitg d' eixas impressions, passava tot un dia de soletat, d' ensopiment: ma vista clavada en las rengleras de llibres que mitg desmayats se sostenian uns ab altres en los prestatjes de ma desordenada biblioteca; l' oido mitg condormit pel ritme immutable d' un péndul de pesos: damunt ma taula papers y diaris en trista confusió: res que 'm demandés un esfors, res que podés esventarme la boyra qu' envolcallava mon enteniment.

Imagineume aixís y confesseu que, si jo 'm preocupava tant per donya Isabel, l' única dona que se 'm presentava en la vila ab l' aureola del misteri y aquella tant grata al cor que dú sempre ab ell l' espatriat, no era gens estrany.

III

Avans de coneixer y mellor encare d' aficionarme ab donya Isabel, cap-al-tart m' en anava jo del café y emprenía 'l camí dels Molins, refugint tota companyía. Era la meva hora d' expansió.

Per un costat y altre del camí corría entre márgens d' hervam sempre remullat y d' atapahits canyars, aygua encaixonada en peixeras ó rechs tortuosos. Los arbres y casas de sol ixent destacavan sobre un fondo de color de poma que, sens il-luminarlos, clarejava melancólicament per tots los buyts del brancatje y del fullam. A sol ponent la terra s' enfosquía enmantellant ab un vel cendrós tot lo bulto dels cossos, tot lo fons dels camins y corriols, las mateixas siluetas de la vejetació y del caseriu, mentres lo cel oferia un aspecte per demés variat y fantástich. Allá presentava un cúmulus que pareixía una montanya encesa, un volcant sense cráter que 's consumía en brasas y flam: á un costat cremavan llarguíssimas jássaras estesas en l' ayre lleument arrebolat ab llur resplendor; més amunt lo cel prenía lo matís semiverdós de l' aygua y per ell nadavan ab serena impassibilitat peixos inmensos de variats colors y formas extranyas. Escorsos d' ángels més blanchs que l' escuma, lleons y feras may descritas, de pel daurat y fi com lo plomissol, minotáures y figuras de mitj cos escometense en alas del vent, castells enfrondrats,

Digitized by Google

perspectivas de vistas y poblets ab llurs campanars y torras, nadavan per demunt de mon cap, y jo mirava tot aquell escampall inesplicable de grandesas caygudas y de sérs increibles ab un dol intensíssim. Las darreras flamaradas del sol cayent se desfeyant entre la nuvolada que 'l encubría com una inmensa corona de raigs de topaci, y son reflecse estampava en los vidres y en lo cristall de l' aygua clapas de llum tant desperfiladas com enlluhernadoras. Semblava que l' astre del dia no volia deixar son domini sense l' acompanyament grandiós de tota una creació mes brillant é inconcebible que la que 'ns rodeja. Darrera d' ell s' en anava tot lo qu' es llum y alegría y s' extenía pe 'l mon lo vel endolat de la nit, cent voltas més negre pera quí havía contemplat com jo l' abundor de colors y matissos, de contorns y transparencias que hi havía sembrats pe 'ls cels.

Aquell espectacle de colors que fora d' allí sols poden trovarse, y encare esmicats, en las fornals ó en los incendis, tot aquell panorama de creacions gegantinas, suspesas en l' ayre per una atracció inesplicable, la tranquilitat que prenía la naturalesa á mon entorn, lo singloteig endormiscat de l' aygua que corría per las peixeras, lo coro universal y monótono qu' emprenian grills y granotas desde sos ombrívols cáus d' herva, lo vol callat de l' aucell qu' anava á ajocarse, los matxos carregats que passavan pe 'l camí sorollant tristas esquellas pera que un notés llur boyrosa presencia; cada una d' eixas cosas tenía pera mí una veu que ressonava en mon cor com los plors de la mare ressonan en lo de son infant. La naturalesa plorava y jo també.

Mes quan la tristor de mon cor trová eco en un altre cor, no pensí ja en la contemplació de la naturalesa inanimada. Procurava enllestir de sopar ans que mos pares y corría á casa D.ª Isabel. Llavors tenian lloch las confessions íntimas qu' embossadament nos feyam un y altre.

—Vosté está trista—li deya jo.

—Perqué m' ho diu aixó?—responía ella, tot amagant una llágrima que traydorament se li escapava cara avall.

—Es inútil que vulga amagarho. No veu que jo l' anyoransa y la tristesa las conech tant, tant.....—y allavors mos ulls s' humitejavan també.

—Vosté! vosté, ray!... Y crega que 'l compadeixo... mes en fi, vosté no te tampoch tans grans motius. Vosté es jove, 's trova ab sos pares que l' estiman molt, á casa seva, en lo mateix país hont va naixer..... Tot l' anyorament de la vida distreta y lliure de las grans ciutats desapareixerá en quant puga convertir l' atenció y 'l pensament á treballs sérios que li donarán honra y profit. Lo de vosté es un somni de jove.

Al arribar aquí m' havía dit prou; ni ella en passaría, ni jo podía atrevirme á demanarli explicacions més claras de son malestar. La

Digitized by Google

conducta de D. Pau y res més n' havia d' esser la causa. Jo sabía qu' entre nosaltres no hi havía sino l' atracció qu' uneix á dos desterrats. Devant del respecte que m' imposavan las virtuts de D.ª Isabel, constantme de més á més quan fondo era l' afecte que duya á son marit; may s' aixecá en mon cor una veu d' amor que no podía naixer sense l' estigma del crim.

Un vespre la troví en lo moment que anava á ficar á sos fills al llit. Vaig intentar quedarme á la saleta de confiansa hont altras vetllas l' esperava, tot fullejant algun dels llibres que tenía elegantment escampats demunt la taula rodona; mes ella s' empenyá en que l' acompanyés.

Entrárem en lo dormitori, me va fer seure en una *poltrona* y despedint á la cambrera, comensá á despullar á la nena petita, deixant que 'l nen se despullés tot sol.

Era la primera volta que jo entrava en aquell santuari, hont cada nit devian baixarhi angels á voladuries, com diría un conegut poeta, tant pera delectarse en los somnis purissims dels dos nens, com per' aspirar lo flayre, encar qu' agre no menys pur, de las llágrimas de la mare. La prova d' afecte que aquella confiansa representava pera mí, va omplirme de tendresa ensemps que de cavilacions. Sens dubte qu' aquell vespre volía D.ª Isabel confiarme algun secret greu y sério. Quin sería?... que 'm proposaría?..... me fora possible ajudarla, aconhortarla tant sols? Confesso que mon cap se perdía en un mar de dubtes y suposicions las més intrincadas.

Los nens digueren las oracions de cada nit y ab tant de goig com tendressa, un cop foren despullats, se tiraren als brassos de llur mare á recullir de sos llabis la dolça rosada ab que ella regalava cada vespre aquellas tendras flors. D.ª Isabel los abrassá més fortament que may y no 'ls deixá en lo llit sens haverlos omplert de petons expressius, febrosenchs, com malgrat la bogería que 'ls hi tenía, potser may los hi havía dat.

Las mevas cavilacions creixian, lo moment s' acostava, devia arribar tantost los nens entreguessen lo pensament al vol suavíssim del somni. Això lograt, D.ª Isabel obrí son *secretaire*, posá la ma en lo pom d' un calaixet interior y tancant altra volta sense traure 'n res, me demaná qu' eixissem cap á la saleta hont passavam totas las vetllas. Ma confusió fou major.

—Perqué no m' ha deixat quedar aquí com los altres dias y m' ha fet entrar al dormitori?—vaig preguntarlhi ab una rialleta de candorosa malicia.

—Dispensem—respongué, deixantse caure en lo sofá ab un decaiment tot nou en ella — tenía por, estich nerviosa, febrosa, fora de mí.....

Y, mossegantse 'l mocador, prová de contindre que se li desnués lo plor que l' ofegava.

Digitized by Google

Trucaren á la porta: eran mos pares. D.ª Isabel los rebé com sempre; besá á la meva mare ab tendresa, saludá somrient á mon pare y, ab la complascenta joya de cada vespre, obrí la maquejada capsa del *tresillo* y doná més forsa á la llum. Tot lo desconhort, tota la conturbació d' esprit que m' havía deixat entreveure, los colgá en lo fons de la seva ánima y disfressá son aspecte ab lo semblant rialler d' un ser felís. No m' era pas possible á mi ferho aixís; lo ceny contret, la vista perduda, denunciavan ben bé ma fonda preocupació.

—Que no prens las tevas fitxas?—me digué mon pare.

—Escapse, home: en qué pensa?—afegí D.ª Isabel, dissimulant.

Y jo anava fent maquinalment lo que 'm deyan, remerciant los avisos ab una rialleta de lelo qu' havia de trahirme més y més. Ab quatre trunfos forts á las mans me creguí perdut.

—Passo,—vaig dir, y quan mon pare los vegé demunt de la taula, comensá á ficsarme la vista ab una mirada plena de reconvencions y de sospitas. La meva mare 'm tocá las mans y vá preguntarme si 'm trovava bé. Fins ab ma poca afició pe 'l joch aquella distracció era en mí inexplicable. ¡Entregarme aixís, quan sempre m' havía distingit per la meva temeritat!

Per ma bona sort entrá en aquell moment lo metje de la vila que podría substituhirme ab ventatja y calmar los recels de la mare, relatius á ma salut.

Y fou aixís; li cedí 'l lloch qu' ell aceptá de bon grat, y jo vaig acostarme al escalfa-panxas pera entregarme á descabelladas meditacions, enfonzat entre l' encoixinat d' un esplendit silló. Lo que vaig discorre no ho sé; sols recordo que mon pensament s' estimbava y aixecava cada volta més furient com cavall esferehit y salvatge que debadas intentava refrenar.

La llenya encesa cruixía, los reflecsos de las flamas llampaguejavan en los paissatges y rostres de 'ls retratos que penjavan de las parets; las arracadas de la lámpara descomponian la llum en brills de colors vivíssims, lo rellotje quedava enderrerit al contar las mevas pulsacions y demunt de tot lo que 'm rodejava queya una claror suau y explendent alhora, que mortificava ma tristesa y feya á mos ulls trágica la fingida alegría de D.ª Isabel.

Lo tresillo anava seguint, salpicat de las eternas discussions que son las *hors d' œuvres* d' aquest joch.—«Fulano no ha tirat á temps la mala de bastos, y es una llástima perque la bola era segura»—«Oh, vosté no té en compte que mengana tenía jugat lo rey y que no quedavan més que tants trumfos.»—«Lo joch anava mal combinat.»—«Si vosté hagués tingut palo curt.»—«Ah, si lo que jo tenía al fer la tercera basa, ho hagués pogut robar ans de la segona.....»

Molt més entretingudas eran las lluytas que 'l foch sostenía á mos ulls. Aquell pujar y baixar de las flamas, aquell lleparse y atravessarse y destruhirse, aquell mudar de colors, del blau al vert, del vert al

Digitized by Google

Malgrat me pesés l' exercici sobtat de ma professió, l' hauria abrassat ab gust no fós sinó pera distreure mon aburriment. Mes ningú creya prudent fiarme encare la sort de sos interessos y mon despaig restava ignorant tot secret que no fós mon contingut dolor.

Mos pares, per altra part, no podian mesurar lo que valian mos esforsos ni compendre quan infelís jo era. No havia vist lo mon més que per un forat, es cert; mes ells l' havian vist menys bé encare. Contents de sa sort, acostumats á la tranquilitat imperturbable d' aquella vida sepulcral, no aspiravan á res més ni podian compendre mon descontent. Jo havia contemplat ab amor lo remorós onatje d' una mar sempre variable y ells sentian sols la poesia de l' inmutable quietut d' un llach.

—Espérat, me deyan, ja 'n vindrá de gent, los primers passos sempre son difícils, després..... tindrás mes feyna que tots los altres advocats de la vila.

Mes jo veya passar los jorns com segles y cada jorn sentia minvar la esperansa y creixer l' anyorament.

Ja no vos parlo de lo que influhian en aquest malestar las mesquinesas de mos convehins; que no pretench pintarvos la societat d' un poble curt á la vista d' un jove qu' ha petjat altres centres hont lo raquitisme no fa tanta ufana, ni l' esclusivisme pot gallejar tant, mal qu' encare hi galleje un poch. Desitjo sols mostrarvos l' estat de mon esprit y las causas que més inmediatament me feyan enutjosa aquella vida. Quí haja passat per igual situació, podrá, sens esfors, gornirla de tots aquells brodats y dibuixos que prou li donará la memoria per poch fidel que li sia.

II

Sobre totas las familias de la vila n' hi havia una, la dels Armengols, gayre bé senyorial. La executoria de s' antigüetat se remontava al segle catorze, y desde 'l disset venia ja figurant com la primera casa del poble.

En la meva hi havia per aquella una veneració tradicional. Mos avis, y després mon pare, havian sempre caminat d' acort ab totas las decisions que 'ls Armengols prenian en lo referent á la marxa de la vila y de tots los interessos que puguessen afectarla. La opinió política no havia pogut destruhir aquella mancomunitat de miras y tendencias; al hereu Armengol que sortia conservador, responia un antecessor meu conservador també, y si per sort n' eixia un d' aquells lliberal, lliberal era també son coetáni de casa. Mes, cóm nó, si en tot lo poble succehia lo mateix, esceptuantne una altre familia, la de Rodon, que, rival d' aquella, se decantava com l' altre platet de la

Digitized by Google

balansa en sentit invers ab lo pés insignificant d' una migrada minoria? Paraula d' Armengol era lley en lo poble y congressos y diputacions, per més que fessen los Gobernadors contraris, contavan sempre ab un diputat d' aquell nom que duya com un *lord* la representació ja hereditaria de son districte.

D. Pau, de quí vaig á parlarvos, qu' era l' hereu Armengol corresponent á mon pare, figurava com sos antecessors, y pel temps á que 'm refereixo, anterior á la revolució de Setembre, portava encare l' estandart de la vila en tots los congressos, figurant en lo partit moderat. Disfrutava fama d' home serio, honrat y d' erudició notable, sobre tot en lo relatiu á impostos y á la agricultura, únicas cosas que 'l feyan parlar devant la representació del país. En las demés era dels que deyan «sí» ó «nó» segons á son partit convenia.

De figura arrogant, temperament sanguini nervut, moreno, agradava á las damas per aquell sentiment del contrast que tant las atreu á lo que revela força y virilitat. Era ademés alegre é intencionat en las conversas, feya gala de aquell escepticisme que quasi sempre escau bé entre la gent qu' essent vulgar no 's creu serho, y ab s' activitat y perseverancia en servir als amichs, havia conquistat moltas simpatías. Acostumat á tractar molt y coneixer homens de tota mena, sabia millor que ningú quants punts calsavan sos convehins y qué li calia pera disfrutar entre 'lls la fama de sos antepassats. No parava may: tant aviat era á Madrid, com al poble, com á Barcelona; sobre tot á Barcelona. La política, las exigencias de l' amistat y 'l cuydado de sas propias empresas, que constantment ne tenia de novas ó en peu de marxa eran, al dir de la gent, causa d' aquell anar y venir.

Tenia dos fills, menudets encare, y una muller encisadora. De familia distingidíssima, criada y educada en la Cort, donya Isabel de Galcerán, sino trigá en descubrir que son espós no la estimava com ella 's mereixia, comprengué també ben prompte los debers que sa dissort l' imposava, y 's revestí de forças per' amagar sa desgracia, fins aytal punt que se la creya indiferenta. Totas mas vehinas ho deyan: «D. Pau, no 'n podia triar un' altre de mellor; prou ho va entendre buscantla á ciutat, que lo qu' es á la vila, no n' hauria pas trovat cap que sabés pendre tant á la galana las estadas á fora del marit.»

Per ma part dech dir que jo, lluny de judicarla indiferenta, la creya pel contrari molt enamorada de D. Pau. Quan estavan junts se veya ben clar, y si després ningú la sentia queixarse de tant repetidas ausencias, hi havia motiu pera atribuhirho á fredor? ¡Per ventura tenia de bescantar la conducta de son marit ni d' exposar á la plassa pública los més íntims secrets de son cor? Jo veya més virtut en son silenci y estudiat fingiment qu' en los escarafalls y publicitats qu' hauria fet en semblant cas qualsevulla de mas vehinas, sens atendre

Digitized by Google

en si posava ó no en ridícul ó en mal lloch á son marit. Mes si ho arribo á dir, ben segur me trauhen los ulls.

Veya, ademés, en aquellas apreciacions bona cosa de rivalitat y no poca d' enveja. Al cap y á la fí totas mas vehinas havian de coneixer que donya Isabel las hi portava ventatja en elegancia y boniquesa; no dich també en altres cosas, perque aquestas duas bastan y sobran pel cas. Que fós més instruhida, més inteligent, més dolça ó més caritativa, no havian d' envejarho tant, perque..... això sempre es més discutible y may tant patent. Més guapa y elegant, quí podia dubtarho? Si com á figura era una estátua grega: de cos ben conformat, coll robust y flexible, cap petitet y arrodonit ab gracia... y com á elegant no sé que dirvos, Cada volta que la veya per aquells carrers, me sorprenia com la trovalla d' una joya artística en una barraca de pastor. En qué consistia no ho sé, perque no 'm dava per examinarla en detall; me recordo que son conjunt respirava, una distinció, una majestat un cert cayent y desembrás llauger que jo no veya en las altras donas. Sé que vestia quasi sempre de negre y que comunment portava en lo gorro un vel blanch, llarch, expléndit, ab que arrebossava tot son cap, deixant entreveure 'l rostre com envolcallat per un núvol d' aquells que semblan fets pera que podam esguardar mellor lo sol. En fí no vull parlarvos de sos ulls negres y espressius, de son nas grech, d' aquella boca fresca com rosa de maig, d' aquellas mans plenas de clotets y suaument estiradetas, ni d' aquell modo d' abaixar lo cap y de moure 'ls brassos; perque no cregau que jo la veya ab ulls d' enamorat, com deya alguna amiga meva Lo que puch assegurar es que, tant com desagradava á sas convehinas, donya Isabel, agradava als homens de tota mena; y respecte de mí dech afegir que, sia perque ab sa conversa sempre entretinguda me distreya ó perque ab las distincions y elogis que 'm prodigava me guanyés lo cór, es lo cert qu' únicament á son costat me passavan lleugeras las horas.

L' amistat tradicional que, com he dit ans, existia entre 'ls Armengols y 'ls de casa, feya que mos pares y jo anessem á passar ab aquella familia gayre bé totas las vetllas. Ma mare y jo teniam una gran idea de donya Isabel, ensemps que simpatisavam poch ab D. Pau. Mon pare tot lo contrari; sia perque l' agrahiment lo cegués, sia perque en sa sanch se conservés mellor qu' en la meva l' esprit tradicionalista de familia, aceptava de plá tots los judicis favorables al hereu Armengol y, en sos entussiasmes, no li semblavan injustas las apreciacions contrarias á donya Isabel. Per més qu' aquesta hagués estimat á son marit, may li hauria semblat á mon pare prou. La veya alegra, enrahonadora, sempre disposada á riure y á seguir qualsevulla broma, hi fós ó no hi fós son marit, y sols per això la judicava, com tot lo poble, lleugera, freda de cor, en una paraula, cap de pardals. Jo qu' en aquell temps no tenia prou experiencia de la vida ni

Digitized by Google

havia pensat may seriament en la causa de certas diferencias de criteri que poden notarse entre la gent de ciutat y la de fora, no sabia explicarme cóm mon pare donava tanta importancia á certas manifestacions de carácter que res tenen que veure ab la conciencia ni ab lo sentiment. Mes are ho he comprés tot; are sé ja que en lloch es tant necesari subjectar los actes humans al patró que las preocupacions han cuydat de tallar, com en los poblets d' hont se diu qu' es tant lliure la vida. En lloch viu tant encadenada l' expansió, en lloch hi ha menys ingenuitat ni tanta hipocresia. La virtut alegra es allí un contrasentit tant gran com lo poder sostindre una discusió en lo camp de las ideas sens caure en personalitats ni entrar en lo sagrat de las intencions. Alló d' haver anat á estudi junts y creixer y envellir junts sempre, fa qu' uns y altres recíprocament se vejan, nó com homens, sino com biografias que 's saben de cor, y las ideas y sentiments han d' apareixer estretament lligats ab los actes ó interessos que, segons la biografia, deurian tindre. Guardes, donchs, qui passe per serio, de gastar una broma si no vol que li prengan per burla; guardes de ballar la qui té fama de devota.

Heus aquí perque donya Isabel, educada en altres principis que li permetian manifestar lo fondo alegre de son carácter sens perjudici de sos íntims sentiments que no creya necessari mostrar al públich, era mal judicada, mal compresa; heus aquí perque jo mateix, acostumat poch més ó menys com ella, me sentia oprimit y malament al tindre que guardar la serietat impropia de mos anys que se m' exigia pe'l mer fet d' haver acabat los estudis. Heus aquí perque entre donya Isabel y jo s' establí, sense dírnosho, una secreta corrent de mútua inteligencia que originá ben prompte una forta simpatía.

A voltas jo m' entregava á imaginacions més ó menys fundadas, á somnis més ó menys ilusoris, y quan deixava corre per entre las secretas lucubracions del esprit lo doll suau del sentiment, enlayrava aquella dona á tipo y m' enlayrava á tipo jo mateix, encadenant la seva sort á la meva y atribuhint á la dama lo mateix estat d' ánimo, los mateixos desitjos que jo tenia. Era ella una flor exótica qu' anyorava un altre sol com jo mateix; lo reconet de sa casa, com pera mí mon despaig, debia esser l' invernácul ahont lograva respirar ab alguna llibertat. Fora d' allí clohia sas fullas y sentia la cremor de l' atmósfera gelada.

No hi havia dupte, ni l' un ni l' altre eram per aquell mon, no 'l compreniam, ni ell nos podia compendre.

Sabut mon estat d' ánimo, ja podeu pensar com m' afalagarian aquestos monólechs en que expremia sens adonármen tot lo fel de ma dissort, barrejat ab la mel d' una ilusió encisadora. Perque, jo no sé si haveu probat may lo gust que dóna considerarse víctima ó mártir de la sort y creure qu' os acompanya en la desgracia una dama mis-

Digitized by Google

teriosa qu' os imagineu bella, de sentiments delicats, d' inteligencia superior y d' una discreció may desmentida? Quí de 'ls vint á vint y cinch anys no ha passat per aytal sort de romanticisme, no sia sinó en certs dias de tristor? Quí no s' ha sentit atret per la mirada melancólica d' una dona y no ha llegit en sos ulls tota l' historia d' un martiri ignorat?

Donchs eix efecte l' experimentava jo cada vespre devant d' aquella dama, sens poder penetrar jamay en lo fons de son misteriós carácter; y entre mitg d' eixas impressions, passava tot un dia de soletat, d' ensopiment; ma vista clavada en las rengleras de llibres que mitg desmayats se sostenian uns ab altres en los prestatjes de ma desordenada biblioteca; l' oido mitg condormit pel ritme immutable d' un péndul de pesos; damunt ma taula papers y diaris en trista confusió; res que 'm demandés un esfors, res que podés esventarme la boyra qu' envolcallava mon enteniment.

Imagineume aixís y confesseu que, si jo 'm preocupava tant per donya Isabel, l' única dona que se 'm presentava en la vila ab l' aureola del misteri y aquella tant grata al cor que dú sempre ab ell l' espatriat, no era gens estrany.

III

Avans de conexer y mellor encare d' aficionarme ab donya Isabel, cap-al-tart m' en anava jo del café y emprenía 'l camí dels Molins, refugint tota companyía. Era la meva hora d' expansió.

Per un costat y altre del camí corría entre márgens d' hervam sempre remullat y d' atapahits canyars, aygua encaixonada en peixeras ó rechs tortuosos. Los arbres y casas de sol ixent destacavan sobre un fondo de color de poma que, sens il-luminarlos, clarejava melancólicament per tots los buyts del brancatje y del fullam. A sol ponent la terra s' enfosquía enmantellant ab un vel cendrós tot lo bulto dels cossos, tot lo fons dels camins y corriols, las mateixas siluetas de la vejetació y del caseriu, mentres lo cel oferia un aspecte per demés variat y fantástich. Allá presentava un cúmulus que pareixía una montanya encesa, un volcant sense cráter que 's consumía en brasas y flam; á un costat cremavan llarguíssimas jássaras estesas en l' ayre lleument arrebolat ab llur resplendor; més amunt lo cel prenía lo matís semiverdós de l' aygua y per ell nadavan ab serena impassibilitat peixos inmensos de variats colors y formas extranyas. Escorsos d' ángels més blanchs que l' escuma, lleons y feras may descritas, de pel daurat y fi com lo plomissol, minotáures y figuras de mitj cos escometense en alas del vent, castells enfrondrats,

Digitized by Google

perspectivas de vistas y poblets ab llurs campanars y torras, nadavan per demunt de mon cap, y jo mirava tot aquell escampall inesplicable de grandesas caygudas y de sérs increibles ab un dol intensíssim. Las darreras flamaradas del sol cayent se desfeyant entre la nuvolada que 'l encubría com una inmensa corona de raigs de topaci, y son reflecse estampava en los vidres y en lo cristall de l' aygua clapas de llum tant desperfiladas com enlluhernadoras. Semblava que l' astre del dia no volia deixar son domini sense l' acompanyament grandiós de tota una creació mes brillant é inconcebible que la que 'ns rodeja. Darrera d' ell s' en anava tot lo qu' es llum y alegría y s' extenía pe 'l mon lo vel endolat de la nit, cent voltas més negre pera quí havía contemplat com jo l' abundor de colors y matissos, de contorns y transparencias que hi havía sembrats pe 'ls cels.

Aquell espectacle de colors que fora d' allí sols poden trovarse, y encare esmicats, en las fornals ó en los incendis, tot aquell panorama de creacions gegantinas, suspesas en l' ayre per una atracció inesplicable, la tranquilitat que prenía la naturalesa á mon entorn, lo singloteig endormiscat de l' aygua que corría per las peixeras, lo coro universal y monótono qu' emprenian grills y granotas desde sos ombrívols cáus d' herva, lo vol callat de l' aucell qu' anava á ajocarse, los matxos carregats que passavan pe 'l camí sorollant tristas esquellas pera que un notés llur boyrosa presencia; cada una d' eixas cosas tenía pera mí una veu que ressonava en mon cor com los plors de la mare ressonan en lo de son infant. La naturalesa plorava y jo també.

Mes quan la tristor de mon cor trová eco en un altre cor, no pensí ja en la contemplació de la naturalesa inanimada. Procurava enllestir de sopar ans que mos pares y corría á casa D.ª Isabel. Llavors tenian lloch las confessions íntimas qu' embossadament nos feyam un y altre.

—Vosté está trista—li deya jo.

—Perqué m' ho diu això?—responía ella, tot amagant una llágrima que traydorament se li escapava cara avall.

—Es inútil que vulga amagarho. No veu que jo l' anyoransa y la tristesa las conech tant, tant.....—y allavors mos ulls s' humitejavan també.

—Vosté! vosté, ray!... Y crega que 'l compadeixo... mes en fi, vosté no te tampoch tans grans motius. Vosté es jove, 's trova ab sos pares que l' estiman molt, á casa seva, en lo mateix país hont va naixer..... Tot l' anyorament de la vida distreta y lliure de las grans ciutats desapareixerá en quant puga convertir l' atenció y 'l pensament á treballs sérios que li donarán honra y profit. Lo de vosté es un somni de jove.

Al arribar aquí m' havía dit prou; ni ella en passaría, ni jo podía atrevirme á demanarli explicacions més claras de son malestar. La

Digitized by Google

conducta de D. Pau y res més n' havia d' esser la causa. Jo sabía qu' entre nosaltres no hi havía sino l' atracció qu' uneix á dos desterrats. Devant del respecte que m' imposavan las virtuts de D.ª Isabel, constantme de més á més quan fondo era l' afecte que duya á son marit; may s' aixecá en mon cor una veu d' amor que no podía naixer sense l' estigma del crim.

Un vespre la troví en lo moment que anava á ficar á sos fills al llit. Vaig intentar quedarme á la saleta de confiansa hont altras vetllas l' esperava, tot fullejant algun dels llibres que tenía elegantment escampats demunt la taula rodona; mes ella s' empenyá en que l' acompanyés.

Entrárem en lo dormitori, me va fer seure en una *poltrona* y despedint á la cambrera, comensá á despullar á la nena petita, deixant que 'l nen se despullés tot sol.

Era la primera volta que jo entrava en aquell santuari, hont cada nit devian baixarhi angels á voladuries, com diría un conegut poeta, tant pera delectarse en los somnis purissims dels dos nens, com per' aspirar lo flayre, encar qu' agre no menys pur, de las llágrimas de la mare. La prova d' afecte que aquella confiansa representava pera mí, va omplirme de tendresa ensemps que de cavilacions. Sens dubte qu' aquell vespre volía D.ª Isabel confiarme algun secret greu y sério. Quin sería?... que 'm proposaría?..... me fora possible ajudarla, aconhortarla tant sols? Confesso que mon cap se perdía en un mar de dubtes y suposicions las més intrincadas.

Los nens digueren las oracions de cada nit y ab tant de goig com tendressa, un cop foren despullats, se tiraren als brassos de llur mare á recullir de sos llabis la dolça rosada ab que ella regalava cada vespre aquellas tendras flors. D.ª Isabel los abrassá més fortament que may y no 'ls deixá en lo llit sens haverlos omplert de petons expressius, febrosenchs, com malgrat la bogería que 'ls hi tenía, potser may los hi havía dat.

Las mevas cavilacions creixian, lo moment s' acostava, devia arribar tantost los nens entreguessen lo pensament al vol suavíssim del somni. Aixó lograt, D.ª Isabel obrí son *secretaire*, posá la ma en lo pom d' un calaixet interior y tancant altra volta sense traure 'n res, me demaná qu' eixissem cap á la saleta hont passavam totas las vetllas. Ma confusió fou major.

—Perqué no m' ha deixat quedar aquí com los altres dias y m' ha fet entrar al dormitori?—vaig preguntarlhi ab una rialleta de candorosa malicia.

—Dispensem—respongué, deixantse caure en lo sofá ab un decaiment tot nou en ella — tenía por, estich nerviosa, febrosa, fora de mí.....

Y, mossegantse 'l mocador, prová de contindre que se li desnués lo plor que l' ofegava.

Digitized by Google

Trucaren á la porta: eran mos pares. D.ª Isabel los rebé com sempre; besá á la meva mare ab tendresa, saludá somrient á mon pare y, ab la complascenta joya de cada vespre, obrí la maquejada capsa del *tresillo* y doná més forsa á la llum. Tot lo desconhort, tota la conturbació d' esprit que m' havía deixat entreveure, los colgá en lo fons de la seva ánima y disfressá son aspecte ab lo semblant rialler d' un ser felís. No m' era pas possible á mi ferho aixís; lo ceny contret, la vista perduda, denunciavan ben bé ma fonda preocupació.

—Que no prens las tevas fitxas?—me digué mon pare.

—Escapse, home: en qué pensa?—afegí D.ª Isabel, dissimulant.

Y jo anava fent maquinalment lo que 'm deyan, remerciant los avisos ab una rialleta de lelo qu' havia de trahirme més y més. Ab quatre trunfos forts á las mans me creguí perdut.

—Passo,—vaig dir, y quan mon pare los vegé demunt de la taula, comensá á ficsarme la vista ab una mirada plena de reconvencions y de sospitas. La meva mare 'm tocá las mans y vá preguntarme si 'm trovava bé. Fins ab ma poca afició pe 'l joch aquella distracció era en mí inexplicable. ¡Entregarme aixís, quan sempre m' havía distingit per la meva temeritat!

Per ma bona sort entrá en aquell moment lo metje de la vila que podría substituhirme ab ventatja y calmar los recels de la mare, relatius á ma salut.

Y fou aixís; li cedí 'l lloch qu' ell aceptá de bon grat, y jo vaig acostarme al escalfa-panxas pera entregarme á descabelladas meditacions, enfonzat entre l' encoixinat d' un esplendit silló. Lo que vaig discorre no ho sé; sols recordo que mon pensament s' estimbava y aixecava cada volta més furient com cavall esferehit y salvatge que debadas intentava refrenar.

La llenya encesa cruixía, los reflecsos de las flamas llampaguejavan en los paissatges y rostres de 'ls retratos que penjavan de las parets; las arracadas de la lámpara descomponian la llum en brills de colors vivíssims, lo rellotje quedava enderrerit al contar las mevas pulsacions y demunt de tot lo que 'm rodejava queya una claror suau y explendent alhora, que mortificava ma tristesa y feya á mos ulls trágica la fingida alegría de D.ª Isabel.

Lo tresillo anava seguint, salpicat de las eternas discussions que son las *hors d' œuvres* d' aquest joch.—«Fulano no ha tirat á temps la mala de bastos, y es una llástima perque la bola era segura»—«Oh, vosté no té en compte que mengana tenía jugat lo rey y que no quedavan més que tants trumfos.»—«Lo joch anava mal combinat.»—«Si vosté hagués tingut palo curt.»—«Ah, si lo que jo tenía al fer la tercera basa, ho hagués pogut robar ans de la segona.....»

Molt més entretingudas eran las lluytas que 'l foch sostenía á mos ulls. Aquell pujar y baixar de las flamas, aquell lleparse y atravessarse y destruhirse, aquell mudar de colors, del blau al vert, del vert al

Digitized by Google

groch y després al vermell y al morat per enfonzarse en la negror del fum unas voltas y caure de sopte espalmadas per damunt de la llenya, escaparse per sota, endinzarse en la brasa viva y fujir per la fumera en glopadas de llum esblanquehida surmontadas d' una constelació vibranta de guspiras y de cluquejantàs espurnas; era tot un combat d' enjoguessats follets tant plé de vida y de misteri que lograva trencar més d' una volta lo discurs de las mevas reflecsions.

—Y quan vé D. Pau?—preguntá 'l metje, tot servint las cartas una vegada.

—No ho sé del cert; pero espero qu' aviat—respongué D.ª Isabel.

—Sab perque li pregunto? Perque com veig qu' es á Barcelona y s' acosta Nadal.

—Ho han dit los diaris qu' es á Barcelona?... Jugo.

—Nó, no ho he vist en cap periódich; pero 'l carter, que te la seva bona dona malalta, 'm deya que vosté havía tingut carta avuy.

D.ª Isabel, perdé 'ls colors.

—Es á dir qu' en lo correu no s' empatxan per obrir la correspondencia?—exclamá.

—Res d' això, senyora.

—¿Com diu que juga, si no te res?—va interrompre mon pare interessat en la jugada.

—No; si es veritat... si passo... Llavors com saben que 'l meu marit m' escriu desde Barcelona?

—Senyora, molt facilment; li coneixen la lletra del sobre y veuhen lo timbre de l' administració de sortida.

D.ª Isabel se torná roja; roja de rabia. Ni la correspondencia marital pot esser completament reservada en una vila, pensá.

Mon pare, ficsantse en mon encaparrament y en las distraccions de la Galceran, comensá á lligar caps á la seva manera y á entregarse á suposicions y sospitas calumniosas. Quan eixirem de la tertulia, seguía darrera de la parella que feyam la meva mare y jo, sens descloure 'ls llabis, y al despedirse al peu de la meva cambra, no pogué dissimular del tot que 's retirava fondament capficat.

IV

Tots mos esforsos pera adormirme foren inútils. En la fosquedat que m' envoltava jo veya la ma blanquíssima de D.ª Isabel obrint son *secretaire*, intentant estirar lo calaixet y tornant á tancarlo un cop repensada. ¿Qué guardava allí dins? ¿qué havia pensat revelarme?... perqué sos plants y sas confesions á mitjas després? Forsosament era gros lo conflicte que passava, gran lo sacrifici que feya ab son callament. Jo, l' únich que comprenía aquell

Digitized by Google

cor, l' únich que traslluhía sos sufriments, l' únich del poble que sabía quanta d' amargor no costa una vida privada d' expansió y esclava d' imposicions socials absurdas; jo no podía, no debía permetre qu' aquell ángel, aquella dama, morís ofegada per sentiments de que tal volta jo podría lliurarla.

Lo sol no eixía may, la nit se feya eterna, y debadas m' aixecava á obrir lo finestró pera sorpendre la primera lluhissó de l' auba. Un fret de decembre, digne de las regions polars, havía netejat lo cel sens deixarhi un borrall de núvol. Las estrellas semblavan estar á major distancia que may, y la vista humana descubría darrera las constelacions més próximas profunditats inmensíssimas pobladas d' altres estels, qual contorn encare 's veya destacantse de las inmensitats del infinit.

Tot estava en suspensió com mon esprit mateix, y en aquella quietut universal y en aquell fret anorreador, qu' havía escombrat fins la pols dels objectes pera tráurelshi lo color de vida, y en aquell cluquejar constant de l' estelada, hi descubría jo certa analogía ab la buydor que sentía en mon cor y ab lo neguit constant de ma pensa.

Tan bon punt clarejá l' auba vaig eixir. Ningú de la vila podía veurem, fins los pagesos dormían encare. Los carrers deserts, l' espay descolorit, la suspensió universal de vida encare seguint. Afrontant lo fret, reprimint lo pas pera esmortuhir lo ressó de mas petjadas qu' esgrunavan la gebrada, vaig arribar á la tapia que tancava l' hort dels Armengols. No anava errat: lo balcó del dormitori de D.ª Isabel revelava ben bé qu' ella tampoch havía dormit. Hi havía un finestró mitj obert per lo qual se trasparentava la llum encare en l' interior, á cada segon més esmortuhida per la que venía de sol ixent. Aquell balcó donava á un cantó del hort y jo 'l contemplava desde l' extrem oposat. La llarga distancia 'm privava de fer cap senya profitosa; calía recorre tot lo voltant de la tapia que donava ja á camp overt, fora la vila, pera posarme á bon tret, y 'm resolguí á ferho.

Cullí una pedreta y vaig tirarla ab acert. Lo llum s' apagá; los vidres prengueren la lluhissó blanquinosa y opaca de la lláuna, las sinuositats de llur superficie me fingiren los perfils d' un rostre, que no podía pas esser altre que 'l de D.ª Isabel. Somriguí y vaig esperar. Lo balcó en pés se somogué, la térbola llum del dia tremolá en llurs vidres; se badá un xich, no més qu' un xich, y quan més lo cor y l' alé tenía jo reprimits per l' emoció, soná un tir y sentí xiular la bala á ran de ma orella.

—Qué has fet desventurat?—cridá mon pare, rebentme en sos brassos al instant d' empendre ma fugida. Y abdós nos allunyarem camps á través pera sustraurens de las miradas del poble, desvetllat totduna per lo tró del tir y la veu de la campana qu' assenyalava á missa primera.

Digitized by Google

Cain sorprés per l' esguart amenassador de Deu, no degué sofrir impressió major á la meva al véurem en ma fugida fit á fit lo sol, remontant l' horisó.

—Qué has fet desventurat?—digué mon pare.—¿Qué has fet desventurat? qué 'n has fet de ta germana?—semblava repetirme 'l sol, y ab tota la ignocencia en lo cor, la vergonya enrogía mon rostre y lo plor del remordiment m' ofegava.

V

Rebudas las més ingénuas confessions de ma part, enterat punt per punt de tot lo que m' havía dut á fer aquella eczagallada, mon pare prengué la determinació d' anar á casa Armengol. La casa estava plena de gent: tots los aduladors del home polítich, aixis com los manifassers de la vila eran allí. Ningú 'ls atenía, ningú 'ls rebía, ni 'ls hi feya cas; més ells no per aixó baixavan la escala. Apoderats d' una sala del entressol permaneixían allí com en mitj d' una plassa, fent rotllets, fumant, escupint y comentant lo succehit ab alta veu y á la manera que cadascú tenía per convenient. Anavan á oferirse, segons deyan.

Lo servey atravessava 'ls rotllos atrafegat, cullint al pas tot lo xáfech de suposicions gratuitas, de comentaris errats, d' injurias y calumnias qu' eixían d' aquellas bocas desatentadas.

Quan mon pare aparegué hi hagué una suspensió momentánea, després un esclat de xius xius á cau d' orella y, al véurel que s' encaminava cap al primer pis, brillá en tots los rostres aquella rialleta llastimosa ab que las malas ánimas celebran l' enfonzament d' una reputació envejada.

—¿Ahont va aquest infelis?—exclamaren més de quatre.—Potser si que 's pensa que fará combregar á D. Pau ab rodas de molí, pobret!

—Ja 'l pentinará be.

—Ja li arreglará las peras á quarto!

—Ja li explicará quantas son cinch!

—Y quins amichs!—deya un altre, parlant com podeu pensar, no per ell ni pe 'ls altres qu' aixís ho feyan ab tot y esser entrants de casa, sino per mon pare qu' en rés havía mancat á D. Pau ni á ningú.

Mon pare al atrevessar per las pessas del primer pis no topá ab ningú d' aquella familia; més un desorde complert de roba y capsetas escampadas per las cadiras que semblavan esperar colocacró dins dels baguls y maletas qu' al pas se veyan, delatava ben bé lo propósit d' una marxa próxima.

Lo criat que acompanyava á mon pare trucá ab los nusets dels

Digitized by Google

dits en la porta del escriptori de D. Pau, que no trigá en obrirse. Mes D. Pau, al veure á son amich d' algun dia, 's posá en lo dintell, feu un signe al criat pera que s' entornés y una volta conseguit eix desitj, encés d' ira y ab accent plé de reconcentrada energía maná á mom pare, que fugis de sa presencia.

Aquest, si bé no 's mogué, coneixent lo génit arrebatat del hereu Armengol, adoptá 'l partit de no contrariarlo ni d' humiliarse massa, puig sabía que lo primer l' exasperava y lo segon l' encenía potser més encare. Lo mellor era conservar una actitut digna y proposarli un medi indirecte per' entendres; per aixó indicá al ofés la conveniencia de sospendre per algunas horas tot judici sobre lo succehit y permétreli una sentada quan son esperit hagués recobrat la calma, ó que per lo menys li donés permis pera escrfureli llargament si es que se 'n anava á fora.

—Ni una cosa ni altra—respongué bruscament D. Pau.

Mes, prompte y com cedint al desitj irressistible de desfogar son enfado, afegí.

—Qué 'n traurfam? Vosté no 'm convencerá, ni 'm rescabalará del descrédit que sobre mon nom ha caygut.

Y dihent aixó avansá instintivament, cedint á mon pare pas, qu' aquest no deixá d' aprofitar pera internarse en la cambra.

Un pich se trovaren á dins y vejé mon pare més calmat al hereu Armengol, s' esforsá en persuadirlo á que tot mon acte estava reduhit á una lleugeresa, á una indiscreció deguda á ma poca edat, á una deplorable criaturada, despossehida de tot antecedent, de tota intenció deshonrosa. Mes, lluny de lograr son objecte, observá mon pare qu' á mesura qu' anava relatant detalls en mon descárrech, l' Armengol s' acalorava més y més.

—Sab qui es una criatura?—digué á mon pare—vosté, vosté ho es, y fins á tal punt que me 'n faig creus. Y acabém d' un cop, perque vosté 'm posa en un punt tan alt de desesperació, que ja quasi be no 'm puch contindre. ¿Qué significa que tractés la meva senyora de mostrar al fill de vosté lo que guardava en aquell calaixet? No ho sab lo qué hi guardava? Donchs jo si, ho sé: hi guardava una carta meva, rebuda ahir mateix, en la que jo reclamava d' ella que reformés sa conducta. Ella mateixa, al presentarme jo sobtadament la nit passada, l' ha treta del propi calaixet á que vosté 's refereix, fingintse pura, honesta y fidel y ofesa per mí y demanantme explicacions, com si jo fos lo culpable.

—Be, y fins aquí, qué veu vosté contra 'l meu fill?—exclamá mon pare, enardit per l' amor que 'm duya—mon fill no anava errat: la senyora de vosté volía divulgarli lo que pensava y aconsellarse ab ell; res més.

—Y quina dona descobreix tals cosas á ningú que no sia son amant? Vosté está cego; vosté no veu que tot lo que 'm diu corrobo-

Digitized by Google

ra perfectament la delació que jo rebí per anónim á Barcelona. L' amich que m' escribía...

—Un amich ja may amaga son nom.

—Un amich de debó ho fa tot pera salvar al qui estima. L' amich me presentava al amant baix unas senyas que convenen per complert al fill de vosté. Are ho veig ben clar.

—Home, per Deu, no sia temerari; mon fill no es tal amant, ni ha fet res més qu' una criaturada.

—Una criaturada! una criaturada!—exclamá dolorosament D. Pau, acotant lo cap y creuhant las mans.—Una criaturada ab la qual tota la vila coneix l' *adulteri* y á sos *autors*....

—Nó; aixó 's deu á vosté qu' ha comés la de tirar ab l' arma...

Al sentir aixó D. Pau, se sobrexitá d' una manera espantosa: prengué soptadament la pistola que tenía demunt de la taula escriptori y apuntantla contra mon pare l' obligá á eixir baix l' amenassa de fer ab ell lo que volgué fer ab mí.

Tot fou inútil; D. Pau tenía l' amor propi ferit, se conceptuava deshonrat als ulls de tota la vila y no hi havía rahó ni medi que fos prou á espargirli la preocupació que 'l cegava. Mon pare, ab tota la rahó que desitjarse puga tingué de passar per l' afront de veures despedit ab aquellas amenassas y d' aguantar, mitj plorós, mitj enrabiat las miradas de mofa que li endressaren los convehins al atravessar la sala del entressol.

Oh, malehida lleugeresa la meva!

En quant á la bona, á la pura, á la pobra víctima capdal de la meva indiscreció, res més n' he sabut.

Aquell meteix jorn se vejé obligada á deixar la vila per sempre més, acompanyada de son marit y de sos fillets, fent camí vers á Madrid, hont de llavors en sá ha viscut la familia Armengol.

VI

Aquí termená mon amich la narració d' eix trist epissodi de sa vida. Qui avuy lo fá públich, ha sabut quelcom de més que creu convenient publicar també.

La ira de D. Pau no 's vejé satisfeta ab lo cambi de domicili. Cada volta més capficat en la idea de sa deshonra y deixantse portar de la més deplorable passió, condemná á sa muller á no veure ja més á ningú de fora casa ni á esmersar sos sentiments en sos fillets que posá en un col-legi.

L' afligiment de la mare que 's veu tant crudelment separada dels fills de son cor, y la exaltació que degué produhirli la injusticia ab que 's veya condemnada á viure en la més trista soletat per la més

Digitized by Google

vil é infundada calumnia, feren ben prompte perdre la rahó á la malhaurada Galceran.

Pochs jorns després l' hauríau vista á San Boy, presa de la més estranya folía. Portava sempre dins de son jipó un grupo fotográfich de sos dos infants, noy l' un, noya l' altra, hermosos y de distingidas faccions que feya més simpáticas lo caygut trist de la mirada qu' abdos tenían. La malhaurada boja 's passava 'ls jorns ab lo cap baix contemplant horas y horas aquell retrato que petonejava y regava ab llágrimas constantment, sense descloure 'ls llabis, sense respondre á res més que per signes. A trench d' auba saltava del llit, obría la finestra y derrera la reixa, los cabells estesos, los ulls esferehits, lo nas més blanch que son rostre de cera, las mans forcejant los ferros, comensava á cridar: «Mentida, soch ignocent, tot es una calumnia, tot; calumnia, Armengol, calumnia y res més.» Lo vent s' emportava eixos crits de dol pels inmensos espays del camp hont se pert la veu humana, y passada la excitació nerviosa, tornava D.ª Isabel á caure en sas quietas melangias.

Mon amich, per altra part, no havía pogut seguir en la vila, ni soportar lo trasbals que á tants de cors produhí sa impensada imprudencia. Condolit per l' ensopiment de vergonya en que caygueren sos pares, desacreditat en la vila per exercir sa carrera, capficat dia y nit per la sort ignorada qu' hauría seguit sa pobra amiga, desitjá la mort y entrá en l' exércit y la cercá ab afany inútilment.

Un jorn, cinch anys després d' aquella feta, arrivá ab son regiment á San Boy d' hont havían eixit los carlistas un' hora ans. Aprofitant la parada entrá á visitar la bojería. De sopte, n' eixí fet una cera, los ulls esbarriats, perduda l' atenció fins á tal punt que ni torná 'l saludo á la persona que li havía mostrat l' establiment ab lo major agrado. Un cop á la porta, mirá á un y altre cantó y emprengué camí en vers un bosch que d' allí s' ovirava.

—Senyor, perdonáume!—esclamá, y no havía retrunyit lo tir de son revólver, que caygué rodó á terra pera no aixecarsen may més.

Digitized by Google

Digitized by Google

BIOGRAFIA

DE

ESTEVE GILABERT BRUNIQUER

Lema.—yo humil subdit y oficial de la ciutat de Barcelona.—
E. G. Bruniquer.

Lo innato e insito amor de la patria es tan poderos que per son »benefici y honor corren los homens los mes grans perills.» Aixís deya Bruniquer ab motiu d' escriure la Relació sumaria de la antiga fundació y cristianisme de la ciutat de Barcelona, y nosaltres ho reproduhim en aquest trevall, per quant estimem sumament difícil lo escriure sobre lo *humil subdit y oficial* de Barcelona.

¿Perqué estimar com un perill un estudi sobre Bruniquer?—¡Fácil será endevinarho!—«Ves» li havem de dir á esta Biografía, «ves á barrejarte ab las mes galanas flors del ingeni humá, ab la divina poesía; ditxosa tu si los que aquest any farán lo gloriós ramell de las flors de maig, t' escullissen, sino per la hermosura y fragancia, per esser una flor espontánea de la terra.—No busques en lo ram de gloria lloch preeminent; pensa que mentres la mes bella flor del temps recordará en ell la mes bella inspiració de la musa catalana, y que l' englatina y la viola mourán los generosos pits dels que en Deu y en la Patria combregan ab amor y esperansa, tu, pobre y trist ram de bruch que ab tas punxas semblarás defensar lo ram mes qu' altra cosa, tu en ell sols recordarás lo trevall humil y pacient, estimat no

Digitized by Google

mes per los qui saben veure en lo fons de las cosas y saben que totas tenen fonament, y aquest estiman per lo que aguanta, encara que res ne sápigan ni res ne vejan. ¡Deu vulga que ton nom, gloriós pera la patria catalana, te porte fortuna!

Eix Consistori de la poesía prou haurá endevinat quan difícil ha d' esser en un certámen poétich, contar la vida d' un home, qui com se sol dir, la visqué de una manera tant prosáica, com prosáica fou sa professió.

Clar está que voldríam convencens de que ja eix Consistori estima en lo que ha de esser lo trevall á nosaltres encomanat, puig en sa ilustració bé prou sab qui fou y lo que fou Esteve Gilabert Bruniquer. Mes la realitat de las cosas es sempre mes dura que tot pensament que se n' haja format, y eixa realitat se ha de temer, quan per eix trevall surti descarnada com calavera, la qual sols pot esser bonica si la imaginació li dona las formas que li ha conegut avans.

Tampoch se crega que busquem la antítessis en lo que aném dihent, que á dret y á tort apilem conceptes desfavorables pera que lo trevall surti mes lluminós y colorit. No, dihem la veritat neta; ni tan sols entenem refredar la calor produhida per trevalls semblants, fets també en honor de Bruniquer: si aquestos recordem á continuació, es perque sa influencia pot esser perjudicial donant á las cosas unas proporcions que no son las justas y exactas.

De nostre autor s' ha dit: «que entre los escriptors del sigle XVII ocupa un dels principals llochs Esteve Gilabert Bruniquer.» Si aixó es veritat, ¿qué havem de temer al entrar en un concurs en honra de las lletras, de la literatura?—Mes si no ho es, ¡quan no pot pesar en los que creguen en dita afirmació, la realitat de lo contrari!—Entre los qui recorden que fou lo sigle XVII lo sigle d' en Fontanella y del Rector de Vallfogona, d' en Pujades, Andreu Bosch, y Roig y Gelpí ¿cóm si entre aquestos ocupa un primer lloch Bruniquer, no ha de esser sa vida y obras sabrosa pasta pera una biografía?—Quin lloch ocupi en Bruniquer en la literatura patria deber tenim de dirho y ho dihem, que la exageració mata si es com bambolla de sabó, y conorta si lloha un fons de veritat: per molt exagerada, donchs, que sia la opinió ans sentada, sempre té en son favor l' etern agrahiment que tots los barcelonins deuhen al autor de la *Rúbrica* de sas grandesas.

Mes voldríam que lo Consistori se fes degut cárrech de lo que pot esser la vida ó biografía d' un empleat d' un municipi; zelosíssim del cumpliment de tot son deber, y sols gastant sa vida pera cumplirlo; de lo que pot esser la vida d' un home tancat en lo recó de sa *oficina*, ordenat, escrupulós, fidel, mes sens voluntat pera rompre son cércol, ans, per lo contrari, ditxós d' omplirlo ab tota sa voluntat y saber.—Aixís es que si en Bruniquer no hagués escrit ell mateix sa biografía, y si per accident no s' hagués salvat son testament que es

Digitized by Google

una altra biografía, ó millor, autobiografía, res sabríam de sa vida, per quant jamay se trová en cap de eixos fets en que l' home hi deixa sa trepitjada.

Nosaltres, no perque 's prenga en consideració 'l nostre trevall, sino perque conste un fet de tota veritat, havem investigat, havem cercat; si havem recullit molt poca cosa, no 's crega que haja sigut perque avans bons segadors haguessen segat lo camp, que si pocas espigas hi quedaren, fou per la pobresa del sembrat.

Per fortuna, trista fortuna per cert, si sols podem enriquir ab parsinomia la vida d' en Bruniquer, ja es major lo fruyt que portarém á la obra corretjint supósits y fets dels anteriors biógrafos, de manera que tot plegat donará, si no un trevall del tot nou, una biografía lo mes completa possible, y, aixís ho esperem també, exenta d' errors.

Los materials que pera ferla havem tingut á la vista son:

Lo prólech de la Rúbrica.—Sempre que citem eixa font usarém las inicials *P-R*.

La apología de Barcelona posada com á prólech de la *Rúbrica de privilegis*.—La anomenarém ab las inicials *R-P*.

Lo Testament d' en Bruniquer que portará per senyal una *T*. y altres papers de familia qual orígen per amor del secret del concurs no podem citar, y los quals portarán una *F*.

Y per últim, los *Llibres de deliberacions del Consell de Cent*, y los *Registres de lletres closes* que anomenarém respectiment ab las inicials *C. C.* y *Ll. c.*

BRUNIQUER—SA VIDA

Pocas vegadas es un elogi lo poder dir d' una persona que fou «home de son temps,» pero casi sempre excusa defectes, puig així com son pochs los aucells que poden volar tant alt com la águila, pochs son los homens que en son temps saben viure la vida dels temps esdevenidors.

En Bruniquer fou home de son temps. Fill de pagesos, burgés per tots quatre costats, se deixá enmatzinar per la manía castellana de la «hidalguía» que tan contribuhí al empobriment y despoblació d' Espanya.

En los dias de la autonomía de Catalunya, los ciutadans de las vilas reals estavan tant orgullosos d' aqueix títol com dels seus nobilíssims pergamins poguessen estarho los comtes d' Ampurias y Cardona.—Mes vingué lo temps de la casa d' Austria, y si 'ls primers austríachs ab habilitat estraordinaria comensaren en la nostra terra la obra de la corrupció, lo tercer austríach, ó sia, Felip III, no sa-

Digitized by Google

bem perque anomenat per los historiadors de Castella, *lo gran*, ho feu ja tant á la descarada, ennoblí á tants plebeys y aixecá á tants nobles á cambi d' alguns milers de doblons, que lo país se conmogué, y si no tingué forsas pera rebutjar las funestas dádivas de la magnificencia real, ne tingué pera protestar y descubrir son joch.

En Bruniquer, donchs, portat per la manía nobiliaria de son temps, trevallá un y altre abre genealógich de sa familia y mes de un se 'n guarda encara, y aixís en son testament, com en los dos prólechs de las duas Rúbricas, comensa sempre per fer saber qui foren los seus, y de la circunstancia ó accident d' haver embrancat ab los Ricomás, que donaren un bisbe á Vich y Barcelona, n' está tant orgullós, que fins volgué que dita circunstancia se grabés en sa llosa sepulcral.

Los mes antichs de sa familia que sa gran diligencia descubrí, foren Ramon Bruniquer y sa muller Ermigenda, als quals Bernat de Far y Dolsa, muller sua, firmaren á 3 dels Idus de Octubre de 1198 establiment d' un Mas situat en lo comtat de Barcelona, en territori del Vallés y parroquia de Cardedeu, en Villalba. *(F)*

De Cardedeu la familia passá 'l 1260 á Granollers, y d' ella diu en Bruniquer «fou lo Reverendíssim Miquel de Ricoma, (1) thesorer »del papa Clement sisé, bisbe de Barcelona en lany 1346, y abans »ho fou de Vich, qui morí Bisbe de Barcelona lany 1361. en Avi»nyó, hont residia la Cort romana, fill de Pere Ricoma de Gra»nollers mon seté avi, á la casa y herencia del qual jo succe»hesch, y ultra que foren tambe de ma casa Guillem Bruniquer, »mercader, ciutadá de Barcelona, de la herencia del qual jo tinch »en Barcelona el Patronat de deu porcions canonges de la almoyna »de la Seu, que costaren ab censals, sobre la ciutat y General, pas»sades sinch mil y sinchs centas lliuras, y Jaume Bruniquer notari »públich de Barcelona, y Pere Bruniquer mercader, ciutadá de Bar»celona germans, nebots del dit Reverent Bisbe, qui tots moriren »en Barcelona. A 4 de Maig 1393 partiren dos naus novas de aques»ta plassa, la una del dit Pere Bruniquer, feta devant la volta dels »fusters, y laltra den Berenguer Simon qui tambe era natural de »Granollers, y foren noleiades per lo duch de Borbo per llevar gents »darmes en Provensa per anar a Nápols en ajuda del Rey Luis, del »qual Pere Bruniquer se troba que estant la ciutat ab grandíssima ne»cessitat de blats feu concert de portar de Sicilia sinch milia corte»ras, com apar, a 4 de las nonas de Agost 1347, en poder de Ramon »Ferrer notari, y a 20 de Abril 1351, los racionals feren difinicio al »dit Pere Bruniquer del arrendament de la imposició del vi. Foren

(1) De aqueix Ricomá res ne direm puig En Flores y En Villanueva ne parlan llargament; sols per via de paréntessis nos estranyarém de que havent dedicat á son fill la vila de Granollers un carrer, li diga Rigoma.

Digitized by Google

»tambe de ma casa altre Pere Bruniquer mercader, ciutada de Bar»celona quis troba nomenat a 30 dagost 1413 en cert arrendament »de la ciutat in libro. *not.* 1412, *et aliorum;* y tambe fou nomenat »per la ciutat a 18 de Juny 1443 en regonexedor de les comptes de »la Taula, lo qual era net de Bernat Bruniquer, y de Agnes muller »sua mos sisens avis, la qual Agnes era germana de dit Reverent Bis»be, pare y mare dels dits Guillem, Jaume y Pere Bruniquer. *(P-R.)* Qui desitje encare mes detalls de la familia Bruniquer y dels seus parentius ab los Rieras, etc , llegesca son *Testament* y la *apología de Barcelona.*

Esteve Gilabert Bruniquer nasqué 'l dia 29 de Juliol del any 1561 en la vila de Granollers. *(T-R. P-F.)*

Foren sos pares Garau Bruniquer, mercader de dita vila, y la senyora Eulalia Riera, y fou batejat, lo mateix dia de son naixement, en la iglesia parroquial.

Vingué á Barcelona la familia Bruniquer en lo temps de la infantesa d' en Esteve,—*a teneris meis annis*—y si ab lo cambi pogueren guanyar los interessos de la familia, res guanyá en drets, puig com la vila de Granollers era carrer de Barcelona, tots sos habitants gosavan dels mateixos drets y privilegis que 'ls nats en dita ciutat, circunstancia que no 's descuyda en Bruniquer de fer notar en la *apología.*—Qui guanyá en lo cambi de domicili fou la ciutat cap y casal de Catalunya, puig trová en Bruniquer un de sos mes entussiastas fills.

L' any 1591, any en que 's casá ab Agna Calopa, filla de Pau, notari públich de Barcelona, fou lo mateix en que 's passá Notari, ó mellor dit, comensá á exercir aquesta carrera. Encara avuy, segons testimoni de D. Francisco Maspons, se conservan sos manuals, que guarda l' Arxiu Notarial del districte de Barcelona.

Entrá á servir oficis del gloriós municipi de Barcelona als 27 de Novembre del any 1597 (*C. C.*) en qual dia fou nombrat pera servir la ajudantía de scrivá majordom primer ajudant.

Morí més endevant l' ajudant de scrivá major, Francesch Guardiola, y 'ls Concellers lo nombraren en son lloch, mes no volgué aceptarho, essent anomenat per compte seu lo notari Gerónim Soldevila. *(Rúbrica, tom. III.-Scrivá racional.)*

Vacant en 1603 l' ofici de scrivá racional, fou cridat á dit cárrech, lo qual aceptá, y 'l Concell l' elegí lo dia 31 de Maig.

Durant la seva ajudantía, diu Bruniquer, que, «vehent que los »llibres de Cap breus, apocas y definicions de Censals que estaban á »mon carrech recondits en diversos armaris, estaban ab alguna con»fusió, los posí tots ab inventari, y apres ab rúbrica per ordre dels »anys, de tal manera que ab facilitat se trobaran.»—(*P. R.*)—Aquest esperit de método y d' ordre, per cert propi de qui com ell se doná al escrupulós y delicat ofici de notari. havía de recomanarlo forsosa-

Digitized by Google

ment als Concellers de Barcelona: en tot temps aymadors de dit esperit, y tal vegada fóu causa del pesar que en los últims anys de sa vida li donaren. De manera que sa pujada á Scrivá Racional no sols era merescuda sino molt acertada. En nostre egoisme, hauriam desitjat que Bruniquer hagués mort Scrivá Racional; com á tal tenía á son carrech l' escriure lo *Dietari de Barcelona*, y de lo que hauría sigut lo Dietari durant sa llarga vida, bona prova 'n son los anys que 'l tingué á son carrech.

Mes clar está que aquesta mateixa circunstancia y l' amor que provava en son travall per los drets, privilegis y costums de Barcelona, l' assenyalaban per nous avensos en sa carrera, puig lo Concell de Cent no podía deixar ni sens recompensa, ni sens fer gran estima del Scriva «que per instruirse en lo ceremonial dels Concellers, se »disposa atentament á llegir tots los *Dietaris*, y perque ni faltaban »dos, procura ab suma diligencia sercarlos y trobarlos.»

Aquestos travalls que demostran son esperit d' investigació, havian de conquistarli gran reputació d' entés en lo dret privilegiat y consuetudinari de Barcelona, y més d' una vegada los coneixements d' en Bruniquer servirian pera revalidar alguna perduda prerrogativa, ó defensar las en us, en un temps, sobre tot en que tant mal miradas eran las llibertats y Constitucions de Barcelona per quant eran las de la terra catalana.

Per aquesta rahó sens dubte, quan succehí la mort del síndich de la Ciutat, Joan Solá, fóu anomenat en son lloch en consistori del 25 d' Abril del any 1608 *C. C.*—Per saber quina era la responsabilitat d' en Bruniquer com á síndich, bastará sols recordar que al donar lo rey Alfons III en 1286 privilegi á la Ciutat pera anomenar tals oficials, se diu que lo síndich se institueix «pera la conservació dels »Privilegis, constitucions y ordenacions de la Ciutat.»—Lloch perillós, ofici compromés que no sens amargura cumplí fins 'ls últims dias de sa vida l' honrat Bruniquer.

Tal nombrament, per lo mateix que li imposava novas obligacions lo forsava á nous estudis y á novas investigacions. «Per ferme capás »dels privilegis de la Ciutat—y puig havía de defensarlos diu en la apología—he legit tots los llibres verts y vermells que son vuyt, y »tres altres llibres antichs de Privilegis, de que nos tenía noticia, y »dells he fet dos llibres que serán de grandíssim benefici» (*P. R.*)—

Aquestos llibres obran en l' archiu municipal de Barcelona y forman la *Rubrica privilegiorum civitatis Barcinone*.

«Juntament ab dit trevall feu—Bruniquer—Rubrica de cridas, y «ordinacions en continuació de la antiga que acaba l' any 1477.» (*P. R.*)

Quina era la diligencia d' en Bruniquer en lo travall, la redacció de dita *Rubrica de privilegis* ho indica, puig haventli encomenat aquesta obra los Concellers en Concell de 21 d' Agost de 1608, pogué do-

Digitized by Google

narlo per terminat en 7 de Maig de 1610, data del prólech que precedeix á la *Rubrica de privilegis* (1).

De temps antich se seguía disputa entre la Ciutat y 'ls convents que per sa pobresa tenian privilegi de pastar pa pera 'l seu us, los quals, portats del afany de fer negoci, pastavan pa pera tothom y 'l revenian al públich ab perduici de la Ciutat, qual fleca era dels Concellers, arrivant pera sustreures á la inspecció y vigilancia municipal, á construir los forns dins dels monastirs «com si,—dihuen los Concellers indignats, en las instruccions que donaren á Bruniquer—com si los monastirs fossen duana ó casa de contratació.»

Pera acabar ab tal abus portaren la qüestió á Roma, mes son embaixador ó representant en dita Ciutat poch ó res adelantava perque los de la Curia l' embolicavan en un mar de paparassas y de distingos, de contradiccions y oposicions als privilegis de Barcelona, que 'l pobre home s' hi ofegaba á cada moment. Pera sortir de la dificultat, los Concellers volguerẹn enviar un home experimentat y coneixedor dels drets de la Ciulat y al efecte ellegiren, ¡á qui millor! á n' Esteve Gilabert Bruniquer. Se prengué l' acort á 11 d' Agost del any 1610 y en 2 de Setembre del dit any se li expediren las instruccions necessarias qual tenor dat lo tema, no podria esser en cap manera interessant en nostres dias. Mes si dirém d' ellas, per quant no sols honra á nostre héroe sino que ajuda á formar concepte de la gran estima en que 's tenía la seva moralitat y lealtat. que al parlar los Concellers dels gastos fahedors, li deixan, contra sa costum. los cordons de la bossa, de manera que li dihuen, «que per los gastos »de advocats, estrenas, salaris, ó drets, ó en altres coses per la bona »directio ó expeditio d' aquell despendra ab la llarguesa que sa dis»cretio li dictara cometent tot aquest negossi á sa bona prudentia.» (*C. C.*)

En Bruniquer, fets los preparatius del viatje, se 'n aná á Roma lo dia 26 de Setembre del any 1610. (*R.*)

No fou sa estada en la Ciutat eterna una missió delicada y sossegada com mereixía pera 'l descans de sa vida, puig amen del llarch y fastidiós procés del pastim, se 'n barrejaren d' altres que l' havian d' acreditar de diplomátich, si de tots ne sortía be.

Deixarém de parlar del encárrech que uns Concellers li feyan d' obtenir privilegi d' altar privilegiat perpétuo pera S. Sebastiá, y que altres revocavan per las reclamacions dels de Sta. María, pera ocuparnos lleugerament d' un incident poch conegut y senyalar la intervenció diplomática del síndich de Barcelona fins ara desconeguda.

Succehí, donchs, qu' en la vetlla del dia 16 d' Agost de 1611, ron-

(1) No sabem per quin concepte Bruniquer sortí ab lo Centaner en persecució dels lladres que infestaban lo Vallés en Febrer del any 1610 com se pot veure en lo *Registre de lletres closes de dit any. Carta de 13 de Febrer.*

Digitized by Google

dant lo Veguer, se trová cap á las 10 de la nit en lo replá de la plassa de Santa Ana, ab un home «en cos, ab spasa de mitx anavall sens »beyna y ab rodella» á qui feu detenir y desarmar per son criat Salvi Boy sens que li valguessen sas reclamacions d' esser criat de la Inquisicio, lo qual no volía creurer lo dit Veguer vist son estat. Una vegada fou desarmat, li deixaren fer son camí.

«L' endemá, á 17 del mateix, estant dit Salvi Boy devant la porta »del Theatro des Comedies aguardant dit Veguer son amo, li digué »Sebastian Salazar, criat de algun de dits inquisidors *porque habia él »quitado las armas al criado del senyor Inquisidor su amo, y que si »no las volvia le echaria en la cárcel;* y dit Salvi Boy respongué que »ell habia fet lo que lo Veguer li havia manat y que allá era dientho »del Veguer qui exia de la porta de la Comedia; á ell, digué, perque *lo »havia de echar en la Cárcel.* Al que respongué dit Salazar, *solo por »mi gusto*, y acudint dit Veguer als crits digué á dit Salazar que son »criat havia fet lo que ell li havia manat y no tenía» res que dirli; que si hi havía falta se dirigissen á ell que vivia en lo carrer de la Mercé y que ja sabía lo que 's debía als senyors Inquisidors.

«Al dia següent estant lo Veguer en la Llotja y dit Salvi Boy ab »sa companyía, Francisco de Acevedo alguacil del Santo Oficio »prengué y capturá al dit Salvi Boy y requerí ab pena de excomunió »major y de doscents ducats á dit Veguer li fes assistencia, y axí lo »seguí fins á la Inquisició, y essent dalt, en presentia de dit Veguer »manaren dits Inquisidors posar cadena, manillas, y grillons á dit »Salvi Boy, y al dit Veguer tractaren molt mal de paraulas sens dar»los occasió alguna de tot.»

Aquest atropello indigná tant mes al Veguer en quant, per estar ausentas las demés autoritats reals de Barcelona en aquella ocasió, ell ho era tot. Feu procés y acudí als Concellers en demanda d' auxili y de Consell.

Juntaren los Concellers als advocats, deliberaren, y acordaren que 'l Veguer per sa part posés pres al dit Acevedo allí ahont lo trovés, acort portat á cap lo dia 27 de dit mes. Axó fet, los Concellers convocaren lo savi Concell de Cent á qui donaren compte de tot lo fet y fou sa conducta aprobada.

Enfadats los Inquisidors, expediren monitorias reclamant dintre 'l terme de tres horas al dit Acevedo baix pena d' excomunió, monitorias dirigidas al Veguer y Concellers y qual pena se feya extensiva á tots quants haguessen intervingut en l' assumpto.

Com aquest escándol amenassaba pendre major peu, intervingué 'l Bisbe y aconsellá que 's protestás de lo fet per los Inquisidors á Roma, á fi de guanyar temps y de que no causés efecte l' anatema inquisitorial.

Mes al altre dia, los oficials de la Inquisició volgueren passarse á majors, puig se tiraren sobre 'l Veguer que passava per la plassa del

Digitized by Google

Angel al crit de «no moure á la Inquisició,» mes lo Veguer, escarmentat per lo de 'n Salvi Boy, s' amarrá també ab dits oficials al crit de «no moure al Rey,» rebé major auxili, y los dits oficials, que aquesta vegada, per lo nom semblan catalans, puig se deyan Mollet y Vinyas, anaren á la presó á fer companyía al senyor Acevedo.

No podem dar curs á aquest epissodi curiosíssim y característich del estat d' anims y relacions entre Inquisidors y Concellers, puig nos faría perdre de vista la intervenció en ell de 'n Bruniquer; reduhida com ja 's compendrá, á obtenir de la cort Romana la suspensió de las amenassas de las monitorias dels Inquisidors, lo qual obtingué, nos sembla á nosaltres, facilment, dat que may en la Cort dels Papas alcansá l' horrible tribunal amparo ni favor. (*R. Ll. c.*)

Ab aquets mal-de-caps se n' hi barrejaren d' altres, puig un dels fills de 'n Bruniquer á qui deuría tentar la estada de son pare en la gran ciutat, fugí de Barcelona sens son consentiment y sens son consentiment se li presentá á Roma. (*T.*)

Complicá també sa missió un nou incident ab las monjas de Santa Clara sobre una reforma de la muralla á lo que ellas s' opossavan; tingué també de donar son concurs al abat de Montserrat per calurosa recomanació dels Concellers, sobre no sabem quinas questions entre ell y 'l cap de la seva ordre; y per últim, trovem á son carrech confiada la disputa entre 'l clero beneficiat de la Seu de Barcelona y 'ls Canonges, disputa ó qüestió que en los següents termens recomanavan á 'n Bruniquer los Concellers:

—«Per part dels beneficiats de la Seu de aquesta Ciutat nos es es»tat demanat tinguessem á be escriurer á sa Santedat fos servit ma»nar remediar les opressions (que) fa lo capítol (de) aquesta Cathe»dral á dits beneficiats, y com entengam tenir sobrada rahó y que »los canonjes son intollerables en sos procehiments, essent molt cert »que si la Santitat nols reprimeix arribarem á no tenir ningun bene»ficiat que vulla ni puga residir en la Seu en gran desautoritat de »aquesta ciutat.» (*R. Ll. c. carta de 29 de Maig 1612*).

Donant curs á tots los afers indicats, en Bruniquer passá un y altre any en Roma sens adelantar res sobre la qüestió capital, gracias á las resistencias de la curia romana que cada dia demanava nous documents, y tants ne demaná que en veritat acabá en Bruniquer per tenir á casa seva tot un arxiu, com se pot veure en la nota de la entrega que 'n feu á son succesor en Roma, lo prébere Francesch Domenech, cosí germá seu.

Lo nombrament d' aquest últim no implica que la Ciutat estés descontenta de 'n Bruniquer, sino aburrida de gastar sostenint en Roma un embaixador, com se deya allavoras, sens cap classe de profit, y sens que tal resultat fos imputable al seu representant. Per aixó, salvant tots los respectes y gastant tota classe de miraments, se

Digitized by Google

li notificá per los Concellers en 6 de Febrer de 1613 que lo Concell de Cent, en sessió del dia anterior, havia donat per terminada sa missió: mes endevant se li notificá 'l nombrament del seu successor.

Aquesta revocació, puig en realitat no era altra cosa, contrariá á 'n Bruniquer qui creya próxim lo fallo per lo que feya á la causa del pastim, mes la ordre estava donada y 'ls Consellers no la havían de tornar enderrera. Inútils donchs totas las dilacions que posá, feu entrega á son cosí germá dels documents de la seva procura, se despedí del Sant Pare lo 13 de Abril, y després d' imposar á son successor —20 d' Abril—en los assumptos que havía gestionat, se 'n torná á la ciutat de Barcelona. *(R. Ll. c. 1613-1615.)*

Una vegada de retorn, los Consellers posaren tota la confiansa en ell pera 'l despaig dels assumptos de Roma, y es per cert cómich, dat cas que 'n Domenech hagués intrigat pera suplantarlo, veure la repulsa que li donan los Consellers á sa primera comunicació, puig li dihuen que tot lo que proposa ja ho ha fet son antecessor á qui ells tenen confiada la correspondencia ab ell. Ab aquesta comunicació en Bruniquer se pogué considerar satisfet, sino venjat. De la missió d' en Domenech se 'n obtingué escassíssim resultat.

Com ja es de presumir, en Bruniquer de retorn á sa ciutat estimada, continuá sos interromputs trevalls ab tanta cura y diligencia que al any següent doná per terminada sa tant celebrada *Rúbrica del Ceremonial.*

Finida la Rúbrica, la presentá als Consellers en 12 de Juliol de 1614.

Acullida ab amor y agrahiment, en 14 de Novembre de dit any se nombraren examinadors, y al cap de dos anys, aixó es, en 3 de Juliol de 1616, «reunit lo Concell de Cent, com diu en Maspons, lo »mateix Bruniquer las posá damunt la taula dels Concellers y espli»cá en ple Concell lo que contenian los dits llibres... Y en sa vista »acordaren se li regraciessen a Bruniquer sos bons oficis y diligen»cias y li fossen pagadas sinch centas lliuras, encomenantli que pro»curés posarhi si alguna cosa faltás, y que fossen dits llibres recón»dits y ab tota cautela y recato com ells se mereixian y obliga»van.« *(v.) obr. cit.*

Casi sexagenari en Bruniquer per eix temps, be podía prometres, després d' una vida tant laboriosa y tant replena, un descans tant tranquil com merescut. Aixó 's prometía sens dubte, mes la sort li guardava pera 'ls últims anys de sa vida la prova mes dura y difícil, com si no volgués que home tant honrat y ple de mérits deixés de beurer en lo cálzer de la amargura que aquesta amarga terra te sempre omplert pera sos millors servidors.

Setanta cinch anys tenía en Bruniquer quan no sabem si per zel estremat ó per mala volensa, fou acusat junt ab l' advocat de la ciutat, Rossell, de haver entaulat alguns processos en perjuhí de la ma-

Digitized by Google

teixa. Lo que en lo fons d' aquest assumpto hi hagués de veritat, la manca de documents no deixa compéndreho; los resultats semblan, empero, explicarho. En Bruniquer excusá sa falta, cas de que n' hi hagués, dihent que ell no havía fet mes que cumplir las ordres del advocat. Aquesta resposta no satisfeu als Consellers, los quals, guiats per lo Conseller en Cap, Francesch Joan Magarola, proposaren la suspensió dels dos per durant deu anys. Aixís ho acordá 'l Concell de Cent en deliberació de 30 de Janer de 1636. (*C. C.*)

Quant gran fos lo torment que tal incident donés á 'n Bruniquer, al home íntegro, inmaculat, envellit en lo servey de la ciutat, fácilment ho compendrán tots los qui sentin bullir sa sanch per qüestions de honra y dignitat; pero encara havía d' esser major son desconhort, puig com á 75 anys l'home ha de estar sempre disposat pera surtir de esta vida, empendre lo camí deixant en derrera 'l dubte, es viurer morint, y morir desesperat y no com home satisfet de haver omplert sa missió be y fidelment.

En Rossell y en Bruniquer recorregueren inmediatamant en demanda de justicia als Tribunals després de haver demanat reparació del agravi als Consellers.

S' entaularen las causas, las quals se seguiren ab activitat, mes com lo 30 de Novembre mudaren los Consellers, los del any 1637, portats d' altra idea de la que mogué als que guiá en Magarola, buscaren una transacció.

En Rossell, mes condescendent ó tal vegada per esser mes jove, y com la joventut te camp per correr, no creyent prudent sembrarhi entrebanchs, consentí en l' arreglo, presentá un memorial demanant pura y simplement la seva reintegració fundantse en un vot mal contat, lo consentiren los Consellers de 1637, y després de fer constar que 'l dit Rossell renunciava terminantment á la causa entaulada contra la ciutat, als salaris vensuts, y als gastos ocorreguts en lo procés, fou reintegrat en son lloch d' advocat de la ciutat.

En Bruniquer, ja ho havem dit, no volgué cap transacció. A 75 anys se té 'l dret de esser exigent é intransigent. Quan l' home está orgullós de tenir lo cap blanch com la puresa de sa vida; se mira ab horror lo cabell negre que vol embrutar sa blancor.—En Bruniquer havía sigut expulsat de son lloch de Síndich; donchs ó purgar la falta ó confessar la injusticia.—Si 'ls Consellers no podían abandonar lo fet per companyerisme mal entés, si no foren prou grans pera surtir devant d' aquell home venerable y demanarli perdó, y estimaren millor cumplir la veu y manament de la justicia, cosa es que nosaltres no entenem; als nostres ulls, res tant gran com la confessió sincera del pecat.—Si la ira, la passió, ó un zel exagerat mogueren als Consellers de 1636, los de 1637, esmenant la falta, tornavan per l' honor del títol de *saui* que portava 'l Consell de Cent.

Digitized by Google

Diguem. empero. en honor d' ells que si 'n Bruniquer sostení son dret. ells no defensaren l' agravi.

La Real Audiencia dictá son fallo manant que fos reposat en son lloch de Síndich Esteve Gilabert Bruniquer, á qui la ciutat havía de donar tots los salaris y emoluments devengats desde 'l dia en que fou separat de son cárrech.—Los Consellers lloharen y tingueren per bona la sentencia. y en Consell de 21 de Juliol de 1638 fou en Bruniquer reintegrat en sa sindicatura.

¡Dos anys després moría tant benemérit servidor de la patria! ¡Quí sab si no precipitá 'l desenllás un procés que l' havía de avergonyir encara que no tingués culpa!

En Bruniquer morí 'l 26 de Mars de 1641, y. com se veu ben clar en son testament. ab tota la tranquilitat d' esperit del home que va devant de lo desconegut sens temor ni de lo que enredera deixa, ni de lo que en sí porta.—Si sa religiositat li havía de obrir las portas d' un millor estat, son testament nos diu quant gran fou. y res te pera extranyarnos que qui comunica ab Deu en tots los dias de la seva vida, estiga gojós lo dia de sa mort per que á Ell s' acosta.

De lo que digueren en lo dia de sa mort sos contemporanis alguna cosa en sabem encara que allavoras no hi hagués prempsa per dirho. Lo dietari municipal del any de sa mort guarda com ne dihem avuy sa *gacetilla.*

Aixó llegim en ell:

«Dimars 26 de Marz del any 1641.

»Dit die mori Esteve Gilabert Bruniquer notari de Barcelona sin»dich de esta ciutat; home de gran inteligencia de las cosas della, »que ha deixades escrites moltes memories axi de ceremonias com »altres de dita ciutat; fentseli dir las 25 missas de Requiem acostu»madas per sa anima; y tres dias se tingueren tancades les portes »sols obertas las portelletas de dita casa (la Ciutat) com es costum »de qualsevol oficial de dins de ella. *Anima eius requiescat in pace »amen.*»

En Bruniquer que passá la major part de sa vida en una casa del carrer de la Llibreterías, fou á morir, sens que sapiguém la causa, en lo carrer de la Canuda. *(F.)*

Fou sepultat en lo vas que la familia tenía en los claustres de la Catedral als peus del altar de S. Gabriel ó de la Anunciata que ell havía restaurat, *(T.)* y es lo ters á ma esquerra entrant per lo portal dit de la Pietat. Encara avuy, á pesar de tenir molt gastadas las lletras, per lo que d' ellas se pot llegir, per las armas de Ricomá y 'l brot de bruch que ostenta esculpit, se pot reconeixer fácilment la llosa sota la qual jauhen las despullas del ilustre ciutadá de Barcelona.

Avuy que, segons se diu, se tracta de convertir las capellas del claustre de la Catedral en panteons de personas que suposem, cas de que 's porte endevant la idea, notables per los serveys fets á la

Digitized by Google

Humanitat, á la Patria ó á Barcelona, creyem que sens oposició, y fins de dret, la Capella de S. Gabriel correspon als ossos ó á la memoria d' en Bruniquer.—Tota altra atribució sería indigna de Barcelona.

SAS OBRAS

Havem dit la exageració que hi ha en lo concepte del últim biógrafo d' en Bruniquer, al posar á aquest entre 'ls primers escriptors del sigle XVII.

Lo célebre síndich de Barcelona no te lloch com á literat ni al devant ni al redera dels escriptors del sigle XVII, y si aixó fos necessari demostrarho, creyem que ab sa biografía n' hi hauría prou, puig ella ensenya com y de quina manera en Bruniquer disposá y ordená las obras que tanta celebritat li han donat entre nosaltres.

Recordis que 'l dit autor te bon cuydado d' advertir una y altra vegada que no fa més que continuar rúbricas anteriors o disposarlas en nova forma, de manera que hi ha lloch á distingir en las ditas *Rúbricas* lo qu' es propi d' en Bruniquer y lo que ho es dels seus antecesors en los cárrechs que exercí prop dels concellers. Si aquest travall fos necesari, no sería impossible de portar á cap, puig que 'n l' arxiu municipal se conservan las rúbricas antiguas, obras del sigle XV, mes aquest travall es del tot escusat; ja que 'n Bruniquer fa constar los orígens y fonts dels seus travalls.

Una sola obra pot donarli lloch á Bruniquer com á literat, y aquesta es la apología de Barcelona que 's trova en la Rúbrica de privilegis. Escrita en llatí, la dicció es flúhida y no li falta elegancia, mes no s' enlayra 'l pensament, venint á resultar una apología bastant prosayca y sens cap de las condicions que per tals obras demanan los autors de retórica.

Bé sabem que la obra d' en Bruniquer que mes lo caracterisa com literat es la *Relació sumaria de la antiga fundació y cristianisme de la ciutat de Barcelona y del antich magistrat y govern dels magnífichs consellers y altres coses de honor y bellesa de la ciutat*, publicada ab un prólech per en Francisco Maspons y Labrós com folletí de la Renaixensa en l' any 1871.—Si avuy no hi haguessen dubtes respecte á la originalitat d' aquest trevall per haverse trovat una altra copia ó manuscrit de lletra diferenta y fins tinguda per mes antiga, nosaltres, encara que sas condicions literarias sían pocas, li hauríam donat lo primer lloch.—Ab sentiment havem de dir que fins avuy tota la nostra diligencia pera coneixer dit manuscrit ha sigut infructuosa, de manera que no sens tota classe de reservas do-

Digitized by Google

ment als Concellers de Barcelona; en tot temps aymadors de dit esperit, y tal vegada fou causa del pesar que en los últims anys de sa vida li donaren. De manera que sa pujada á Scrivá Racional no sols era merescuda sino molt acertada. En nostre egoisme, hauriam desitjat que Bruniquer hagués mort Scrivá Racional; com á tal tenía á son carrech l' escriure lo *Dietari de Barcelona*, y de lo que hauría sigut lo Dietari durant sa llarga vida, bona prova 'n son los anys que 'l tingué á son carrech.

Mes clar está que aquesta mateixa circunstancia y l' amor que provava en son travall per los drets, privilegis y costums de Barcelona, l' assenyalaban per nous avensos en sa carrera, puig lo Concell de Cent no podía deixar ni sens recompensa, ni sens fer gran estima del Scriva «que per instruirse en lo ceremonial dels Concellers, se »disposa atentament á legir tots los *Dietaris*, y perque ni faltaban »dos, procura ab suma diligencia sercarlos y trobarlos.»

Aquestos travalls que demostran son esperit d' investigació, havian de conquistarli gran reputació d' entés en lo dret privilegiat y consuetudinari de Barcelona, y més d' una vegada los coneixements d' en Bruniquer servirian pera revalidar alguna perduda prerrogativa, ó defensar las en us, en un temps, sobre tot en que tant mal miradas eran las llibertats y Constitucions de Barcelona per quant eran las de la terra catalana.

Per aquesta rahó sens dubte, quan succehí la mort del síndich de la Ciutat, Joan Solá, fou anomenat en son lloch en consistori del 25 d' Abril del any 1608 (*C. C.*)—Per saber quina era la responsabilitat d' en Bruniquer com á síndich, bastará sols recordar que al donar lo rey Alfons III en 1286 privilegi á la Ciutat pera anomenar tals oficials, se diu que lo síndich se institueix «pera la conservació dels »Privilegis, constitucions y ordenacions de la Ciutat.»—Lloch perillós, ofici compromés que no sens amargura cumplí fins 'ls últims dias de sa vida l' honrat Bruniquer.

Tal nombrament, per lo mateix que li imposava novas obligacions lo forsava á nous estudis y á novas investigacions. «Per ferme capás »dels privilegis de la Ciutat—y puig havía de defensarlos diu en la apología—he legit tots los libres verts y vermells que son vuyt, y »tres altres libres antichs de Privilegis, de que nos tenía noticia, y »dells he fet dos llibres que serán de grandíssim benefici» (*P. R.*)—

Aquestos llibres obran en l' archiu municipal de Barcelona y forman la *Rubrica privilegiorum civitatis Barcinone.*

«Juntament ab dit trevall feu—Bruniquer—Rubrica de cridas, y «ordinacions en continuació de la antiga que acaba l' any 1477.» (*P. R.*)

Quina era la diligencia d' en Bruniquer en lo travall, la redacció de dita *Rubrica de privilegis* ho indica, puig haventli encomenat aquesta obra los Concellers en Concell de 21 d' Agost de 1608, pogué do-

Digitized by Google

narlo per terminat en 7 de Maig de 1610, data del prólech que precedeix á la *Rubrica de privilegis* (1).

De temps antich se seguía disputa entre la Ciutat y 'ls convents que per sa pobresa tenian privilegi de pastar pa pera 'l seu us, los quals, portats del afany de fer negoci, pastavan pa pera tothom y 'l revenian al públich ab perduici de la Ciutat, qual fleca era dels Concellers, arrivant pera sustreures á la inspecció y vigilancia municipal, á construir los forns dins dels monastirs «com si,—dihuen los Concellers indignats, en las instruccions que donaren á Bruniquer—com si los monastirs fossen duana ó casa de contratació.»

Pera acabar ab tal abus portaren la qüestió á Roma, mes son embaixador ó representant en dita Ciutat poch ó res adelantava perque los de la Curia l' embolicavan en un mar de paparassas y de distingos, de contradiccions y oposicions als privilegis de Barcelona, que 'l pobre home s' hi ofegaba á cada moment. Pera sortir de la dificultat, los Concellers volguerẹn enviar un home experimentat y coneixedor dels drets de la Ciulat y al efecte ellegiren, ¡á qui millor! á n' Esteve Gilabert Bruniquer. Se prengué l' acort á 11 d' Agost del any 1610 y en 2 de Setembre del dit any se li expediren las instruccions necessarias qual tenor dat lo tema, no podria esser en cap manera interessant en nostres dias. Mes si dirém d' ellas, per quant no sols honra á nostre héroe sino que ajuda á formar concepte de la gran estima en que 's tenía la seva moralitat y lealtat. que al parlar los Concellers dels gastos fahedors, li deixan, contra sa costum. los cordons de la bossa, de manera que li dihuen, «que per los gastos »de advocats, estrenas, salaris, ó drets, ó en altres coses per la bona »directio ó expeditio d' aquell despendra ab la llarguesa que sa dis»cretio li dictara cometent tot aquest negossi á sa bona prudentia.» (*C. C.*)

En Bruniquer, fets los preparatius del viatje, se 'n aná á Roma lo dia 26 de Setembre del any 1610. (*R.*)

No fou sa estada en la Ciutat eterna una missió delicada y sossegada com mereixía pera 'l descans de sa vida, puig amen del llarch y fastidiós procés del pastim, se 'n barrejaren d' altres que l' havian d' acreditar de diplomátich, si de tots ne sortía be.

Deixarém de parlar del encárrech que uns Concellers li feyan d' obtenir privilegi d' altar privilegiat perpétuo pera S. Sebastiá, y que altres revocavan per las reclamacions dels de Sta. María, pera ocuparnos lleugerament d' un incident poch conegut y senyalar la intervenció diplomática del síndich de Barcelona fins ara desconeguda.

Succehí, donchs, qu' en la vetlla del dia 16 d' Agost de 1611, ron-

(1) No sabem per quin concepte Bruniquer sortí ab lo Centaner en persecució dels lladres que infestaban lo Vallés en Febrer del any 1610 com se pot veure en lo *Registre de lletres closes de dit any. Carta de 13 de Febrer.*

Digitized by Google

tant lo Veguer, se trová cap á las 10 de la nit en lo replá de la plassa de Santa Ana, ab un home (en cos, ab spasa de mitx anavall sens »beyna y ab rodella) á qui feu detenir y desarmar per son criat Salvi Boy sens que li valgessen sas reclamaciones d' esser criat de la Inquisició, lo qual no vá creurer lo dit Veguer vist son estat. Una vegada los desarmar li deixaren fer son camí.

«L' endemá, á 17 del matéix, estant dit Salvi Boy devant la porta »del Theatro des Comedies agardant dit Veguer son amo, li digué »Sebastian Salazar, criat de algun de dits inquisidors *porque havia él »quitado las armas al criado del senyor Inquisidor su amo, y que si »no las volvia le echaria en la carcel:* y dit Salvi Boy respongué que »ell havia fet lo que lo Veguer li havia manat y que allá era dientho »del Veguer qui exia de la porta de la Comedia: á ell, digué, perque *lo »havia de echar en la Carcel.* Al que respongué dit Salazar, *solo por »mi gusto,* y acudint dit Veguer als crits digué á dit Salazar que son »criat havia fet lo que ell li havia manat y no tenía» res que dirli: que si hi havía falta se dirigissen á ell que vivia en lo carrer de la Mercé y que ja sabía lo que 's debía als senyors Inquisidors.

«Al dia següent estant lo Veguer en la Llotja y dit Salvi Boy ab »sa companyía, Francisco de Acevedo alguacil del Santo Oficio »prengué y capturá al dit Salvi Boy y requerí ab pena de excomunió »major y de doscents ducats á dit Veguer li fes assistencia, y axí lo »seguí fins á la Inquisició, y essent dalt, en presentia de dit Veguer »manaren dits Inquisidors posar cadena, manillas, y grillons á dit »Salvi Boy, y al dit Veguer tractaren molt mal de paraulas sens dar»los occasió alguna de tot.»

Aquest atropello indigná tant mes al Veguer en quant, per estar ausentas las demés autoritats reals de Barcelona en aquella ocasió, ell ho era tot. Feu procés y acudí als Concellers en demanda d' auxili y de Consell.

Juntaren los Concellers als advocats, deliberaren, y acordaren que 'l Veguer per sa part posés pres al dit Acevedo allí ahont lo trovés, acort portat á cap lo dia 27 de dit mes. Aixó fet, los Concellers convocaren lo savi Concell de Cent á qui donaren compte de tot lo fet y fou sa conducta aprobada.

Enfadats los Inquisidors, expediren monitorias reclamant dintre 'l terme de tres horas al dit Acevedo baix pena d' excomunió, monitorias dirigidas al Veguer y Concellers y qual pena se feya extensiva á tots quants haguessen intervingut en l' assumpto.

Com aquest escándol amenassaba pendre major peu, intervingué 'l Bisbe y aconsellá que 's protestás de lo fet per los Inquisidors á Roma, á fi de guanyar temps y de que no causés efecte l' anatema inquisitorial.

Mes al altre dia, los oficials de la Inquisició volgueren passarse á majors, puig se tiraren sobre 'l Veguer que passava per la plassa del

Digitized by Google

Angel al crit de «no moure á la Inquisició,» mes lo Veguer, escarmentat per lo de 'n Salvi Boy, s' amarrá també ab dits oficials al crit de «no moure al Rey,» rebé major auxili, y los dits oficials, que aquesta vegada, per lo nom semblan catalans, puig se deyan Mollet y Vinyas, anaren á la presó á fer companyía al senyor Acevedo.

No podem dar curs á aquest epissodi curiosíssim y característich del estat d' anims y relacions entre Inquisidors y Concellers, puig nos faría perdre de vista la intervenció en ell de 'n Bruniquer; reduhida com ja 's compendrá, á obtenir de la cort Romana la suspensió de las amenassas de las monitorias dels Inquisidors, lo qual obtingué, nos sembla á nosaltres, facilment, dat que may en la Cort dels Papas alcansá l' horrible tribunal amparo ni favor. (*R. Ll. c.*)

Ab aquets mal-de-caps se n' hi barrejaren d' altres, puig un dels fills de 'n Bruniquer á qui deuría tentar la estada de son pare en la gran ciutat, fugí de Barcelona sens son consentiment y sens son consentiment se li presentá á Roma. (*T.*)

Complicá també sa missió un nou incident ab las monjas de Santa Clara sobre una reforma de la muralla á lo que ellas s' opossavan; tingué també de donar son concurs al abat de Montserrat per calurosa recomanació dels Concellers, sobre no sabem quinas questions entre ell y 'l cap de la seva ordre; y per últim, trovem á son carrech confiada la disputa entre 'l clero beneficiat de la Seu de Barcelona y 'ls Canonges, disputa ó qüestió que en los següents termens recomanavan á 'n Bruniquer los Concellers:

—«Per part dels beneficiats de la Seu de aquesta Ciutat nos es es»tat demanat tinguessem á be escriurer á sa Santedat fos servit ma»nar remediar les opressions (que) fa lo capítol (de) aquesta Cathe»dral á dits beneficiats, y com entengam tenir sobrada rahó y que »los canonjes son intollerables en sos procehiments, essent molt cert »que si la Santitat nols reprimeix arribarem á no tenir ningun bene»ficiat que vulla ni puga residir en la Seu en gran desautoritat de »aquesta ciutat.» (*R. Ll. c. carta de 29 de Maig 1612*).

Donant curs á tots los afers indicats, en Bruniquer passá un y altre any en Roma sens adelantar res sobre la qüestió capital, gracias á las resistencias de la curia romana que cada dia demanava nous documents, y tants ne demaná que en veritat acabá en Bruniquer per tenir á casa seva tot un arxiu, com se pot veure en la nota de la entrega que 'n feu á son succesor en Roma, lo prébere Francesch Domenech, cosí germá seu.

Lo nombrament d' aquest últim no implica que la Ciutat estés descontenta de 'n Bruniquer, sino aburrida de gastar sostenint en Roma un embaixador, com se deya allavoras, sens cap classe de profit, y sens que tal resultat fos imputable al seu representant. Per aixó, salvant tots los respectes y gastant tota classe de miraments, se

Digitized by Google

li notificá per los Concellers en 6 de Febrer de 1613 que lo Concell de Cent. en sessió del dia anterior. havia donat per terminada sa missió: mes endevant se li notificá 'l nombrament del seu successor.

Aquesta revocació. puig en realitat no era altra cosa, contrariá á 'n Bruniquer qui creya próxim lo fallo per lo que feya á la causa del pastim, mes la ordre estava donada y 'ls Consellers no la havían de tornar enderrera Inútils donchs totas las dilacions que posá, feu entrega á son cosí germá dels documents de la seva procura. se despedí del Sant Pare lo 13 de Abril. y després d' imposar á son successor —20 d' Abril—en los assumptos que havía gestionat, se 'n torná á la ciutat de Barcelona. *(R. Ll. c. 1613-1615.)*

Una vegada de retorn. los Consellers posaren tota la confiansa en ell pera 'l despaig dels assumptos de Roma, y es per cert cómich, dat cas que 'n Domenech hagués intrigat pera suplantarlo. veure la repulsa que li donan los Consellers á sa primera comunicació. puig li dihuen que tot lo que proposa ja ho ha fet son antecessor á qui ells tenen confiada la correspondencia ab ell. Ab aquesta comunicació en Bruniquer se pogué considerar satisfet. sino venjat. De la missió d' en Domenech se 'n obtingué escassíssim resultat.

Com ja es de presumir. en Bruniquer de retorn á sa ciutat estimada, continuá sos interromputs trevalls ab tanta cura y diligencia que al any següent doná per terminada sa tant celebrada *Rúbrica del Ceremonial.*

Finida la Rúbrica, la presentá als Consellers en 12 de Juliol de 1614.

Acullida ab amor y agrahiment, en 14 de Novembre de dit any se nombraren examinadors, y al cap de dos anys, aixó es, en 3 de Juliol de 1616, «reunit lo Concell de Cent, com diu en Maspons, lo »mateix Bruniquer las posá damunt la taula dels Concellers y esplicá en ple Concell lo que contenian los dits llibres... Y en sa vista »acordaren se li regraciessen a Bruniquer sos bons oficis y diligen»cias y li fossen pagadas sinch centas lliuras, encomenantli que pro»curés posarhi si alguna cosa faltás, y que fossen dits llibres recón»dits y ab tota cautela y recato com ells se mereixian y obliga»van.« *(v.) obr. cit.*

Casi sexagenari en Bruniquer per eix temps, be podía prometres, després d' una vida tant laboriosa y tant replena, un descans tant tranquil com merescut. Aixó 's prometía sens dubte. mes la sort li guardava pera 'ls últims anys de sa vida la prova mes dura y difícil, com si no volgués que home tant honrat y ple de mérits deixés de beurer en lo cálzer de la amargura que aquesta amarga terra te sempre omplert pera sos millors servidors.

Setanta cinch anys tenía en Bruniquer quan no sabem si per zel estremat ó per mala volensa, fou acusat junt ab l' advocat de la ciutat, Rossell, de haver entaulat alguns processos en perjuhí de la ma-

Digitized by Google

teixa. Lo que en lo fons d' aquest assumpto hi hagués de veritat, la manca de documents no deixa compéndreho; los resultats semblan, empero, explicarho. En Bruniquer excusá sa falta, cas de que n' hi hagués, dihent que ell no havía fet mes que cumplir las ordres del advocat. Aquesta resposta no satisfeu als Consellers, los quals, guiats per lo Conseller en Cap, Francesch Joan Magarola, proposaren la suspensió dels dos per durant deu anys. Aixís ho acordá 'l Concell de Cent en deliberació de 30 de Janer de 1636. (*C. C.*)

Quant gran fos lo torment que tal incident donés á 'n Bruniquer, al home íntegro, inmaculat, envellit en lo servey de la ciutat, fácilment ho compendrán tots los qui sentin bullir sa sanch per qüestions de honra y dignitat; pero encara havía d' esser major son desconhort, puig com á 75 anys l'home ha de estar sempre disposat pera surtir de esta vida, empendre lo camí deixant en derrera 'l dubte, es viurer morint, y morir desesperat y no com home satisfet de haver omplert sa missió be y fidelment.

En Rossell y en Bruniquer recorregueren inmediatamant en demanda de justicia als Tribunals després de haver demanat reparació del agravi als Consellers.

S' entaularen las causas, las quals se seguiren ab activitat, mes com lo 30 de Novembre mudaren los Consellers, los del any 1637, portats d' altra idea de la que mogué als que guiá en Magarola, buscaren una transacció.

En Rossell, mes condescendent ó tal vegada per esser mes jove, y com la joventut te camp per correr, no creyent prudent sembrarhi entrebanchs, consentí en l' arreglo, presentá un memorial demanant pura y simplement la seva reintegració fundantse en un vot mal contat, lo consentiren los Consellers de 1637, y després de fer constar que 'l dit Rossell renunciava terminantment á la causa entaulada contra la ciutat, als salaris vensuts, y als gastos ocorreguts en lo procés, fou reintegrat en son lloch d' advocat de la ciutat.

En Bruniquer, ja ho havem dit, no volgué cap transacció. A 75 anys se té 'l dret de esser exigent é intransigent. Quan l' home está orgullós de tenir lo cap blanch com la puresa de sa vida; se mira ab horror lo cabell negre que vol embrutar sa blancor.—En Bruniquer havía sigut expulsat de son lloch de Síndich; donchs ó purgar la falta ó confessar la injusticia.—Si 'ls Consellers no podían abandonar lo fet per companyerisme mal entés, si no foren prou grans pera surtir devant d' aquell home venerable y demanarli perdó, y estimaren millor cumplir la veu y manament de la justicia, cosa es que nosaltres no entenem; als nostres ulls, res tant gran com la confessió sincera del pecat.—Si la ira, la passió, ó un zel exagerat mogueren als Consellers de 1636, los de 1637, esmenant la falta, tornavan per l' honor del títol de *saui* que portava 'l Consell de Cent.

Digitized by Google

Diguem, empero, en honor d' ells que si 'n Bruniquer sostení son dret, ells no defensaren l' agravi.

La Real Audiencia dictá son fallo manant que fos reposat en son lloch de Síndich Esteve Gilabert Bruniquer, á qui la ciutat havía de donar tots los salaris y emoluments devengats desde 'l dia en que fou separat de son cárrech.—Los Consellers lloharen y tingueren per bona la sentencia, y en Consell de 21 de Juliol de 1638 fou en Bruniquer reintegrat en sa sindicatura.

¡Dos anys després morí a tant benemérit servidor de la patria! ¡Quí sab si no precipitá 'l desenllás un procés que l' havía de avergonyir encara que no tingués culpa!

En Bruniquer morí 'l 26 de Mars de 1641, y, com se veu ben clar en son testament, ab tota la tranquilitat d' esperit del home que va devant de lo desconegut sens temor ni de lo que enredera deixa, ni de lo que en sí porta.—Si sa religiositat li havía de obrir las portas d' un millor estat, son testament nos diu quant gran fou, y res te pera extranyarnos que qui comunica ab Deu en tots los dias de la seva vida, estiga gojós lo dia de sa mort per que á Ell s' acosta.

De lo que digueren en lo dia de sa mort sos contemporanis alguna cosa en sabem encara que allavoras no hi hagués prempsa per dirho. Lo dietari municipal del any de sa mort guarda com ne dihem avuy sa *gacetilla*.

Aixó llegim en ell:

«Dimars 26 de Marz del any 1641.

»Dit die mori Esteve Gilabert Bruniquer notari de Barcelona sin»dich de esta ciutat; home de gran inteligencia de las cosas della, »que ha deixades escrites moltes memories axi de ceremonias com »altres de dita ciutat; fentseli dir las 25 missas de Requiem acostu»madas per sa anima; y tres dias se tingueren tancades les portes »sols obertas las portelletas de dita casa (la Ciutat) com es costum »de qualsevol oficial de dins de ella. *Anima eius requiescat in pace »amen.*»

En Bruniquer que passá la major part de sa vida en una casa del carrer de la Llibreteria, fou á morir, sens que sapiguém la causa, en lo carrer de la Canuda. *(F.)*

Fou sepultat en lo vas que la familia tenía en los claustres de la Catedral als peus del altar de S. Gabriel ó de la Anunciata que ell havía restaurat, *(T.)* y es lo ters á ma esquerra entrant per lo portal dit de la Pietat. Encara avuy, á pesar de tenir molt gastadas las lletras, per lo que d' ellas se pot llegir, per las armas de Ricomá y 'l brot de bruch que ostenta esculpit, se pot reconeixer fácilment la llosa sota la qual jauhen las despullas del ilustre ciutadá de Barcelona.

Avuy que, segons se diu, se tracta de convertir las capellas del claustre de la Catedral en panteons de personas que suposem, cas de que 's porte endevant la idea, notables per los serveys fets á la

Digitized by Google

Humanitat, á la Patria ó á Barcelona, creyem que sens oposició, y fins de dret, la Capella de S. Gabriel correspon als ossos ó á la memoria d' en Bruniquer.—Tota altra atribució sería indigna de Barcelona.

SAS OBRAS

Havem dit la exageració que hi ha en lo concepte del últim biógrafo d' en Bruniquer, al posar á aquest entre 'ls primers escriptors del sigle XVII.

Lo célebre síndich de Barcelona no te lloch com á literat ni al devant ni al redera dels escriptors del sigle XVII, y si aixó fos necessari demostrarho, creyem que ab sa biografía n' hi haurí a prou, puig ella ensenya com y de quina manera en Bruniquer disposá y ordená las obras que tanta celebritat li han donat entre nosaltres.

Recordis que 'l dit autor te bon cuydado d' advertir una y altra vegada que no fa més que continuar rúbricas anteriors o disposarlas en nova forma, de manera que hi ha lloch á distingir en las ditas *Rúbricas* lo qu' es propi d' en Bruniquer y lo que ho es dels seus antecesors en los cárrechs que exercí prop dels concellers. Si aquest travall fos necesari, no sería impossible de portar á cap, puig que 'n l' arxiu municipal se conservan las rúbricas antiguas, obras del sigle XV, mes aquest travall es del tot escusat; ja que 'n Bruniquer fa constar los orígens y fonts dels seus travalls.

Una sola obra pot donarli lloch á Bruniquer com á literat, y aquesta es la apología de Barcelona que 's trova en la Rúbrica de privilegis. Escrita en llatí, la dicció es flúhida y no li falta elegancia, mes no s' enlayra 'l pensament, venint á resultar una apología bastant prosayca y sens cap de las condicions que per tals obras demanan los autors de retórica.

Bé sabem que la obra d' en Bruniquer que mes lo caracterisa com literat es la *Relació sumaria de la antiga fundació y cristianisme de la ciutat de Barcelona y del antich magistrat y govern dels magnífichs consellers y altres coses de honor y bellesa de la ciutat*, publicada ab un prólech per en Francisco Maspons y Labrós com folletí de la Renaixensa en l' any 1871.—Si avuy no hi haguessen dubtes respecte á la originalitat d' aquest trevall per haverse trovat una altra copia ó manuscrit de lletra diferenta y fins tinguda per mes antiga, nosaltres, encara que sas condicions literarias sían pocas, li haurí am donat lo primer lloch.—Ab sentiment havem de dir que fins avuy tota la nostra diligencia pera coneixer dit manuscrit ha sigut infructuosa, de manera que no sens tota classe de reservas do-

Digitized by Google

nem á coneixer un fet advarat per los respectables arxivers de Casa la ciutat de Barcelona.

Si aqueix trevall mereixés l' honor de figurar en lo llibre de obras premiadas d' enguany, l' autor se compromet á donar per lo clar sa opinió sobre punt tant delicat, puig té la seguritat de poder veurer dit manuscrit avans del temps de donarse las composicions premiadas á la estampa. (1)

La célebre Rúbrica qual títol es *Ceremonial dels magnífichs Consellers y Régimen de la ciutat de Barcelona, y sumari ó Rúbrica de cosas memorables de dita ciutat. Tot scriptura legal y auténtica, treta de Dietaris, Registres y altros libres de dita ciutat, salvo la hont diu es tret*, forma tres abultadíssims tomos en foli que ben enquadernats se custodian en l' Arxiu municipal de Barcelona.

Aquesta Rúbrica es un repertori de dret municipal local inmens y son auxili pera escriurer la historia de Catalunya y de la Ciutat comtal es tal que fins creyem que sa consulta es imprescindible, per quant en Bruniquer dona noticias tretas de Registres del Consell de Cent y altres que s' han perdut, ja ab motiu de las guerras, ja per la crema dels convents.

La circunstancia de esser en catalá la ha divulgada y d' ella s' aprofitan quants dels arxius sols ne consultan los Indices, y com podríam dir que la Rúbrica en qüestió es un «Indice rahonat,» d' aquí que ab poch trevall pugan fer creurer que han fet trevall de investigació. Aixó dihem pera desautorisar totas las citas que 's fassen d' en Bruniquer, escepte si aquestas son presas d' ell per aquells punts dels quals s' han perdut los documents originals; puig com en Bruniquer dona la sustancia del fet sens antecedents ni judici propi, en atenció á que no fa mes que un Indice, d' aquí que son text no tinga cap autoritat quan existeixen las referencias.

Quin concepte puga mereixer la dita Rúbrica ó Indice als que no llegeixen son prólech nos ho dirá dit Bruniquer al excusar y esplicar sos defectes en dit lloch.

«Lo present libre, diu, distribuhit en Capítols per materias, segons »lo meu pobre ingeni me ha dictat ab confiansa que apres de mi »empendra aquesta obra persona de mes talent que lo meu pera aca»barla y posarla en millor estil, a fi de reduir a memoria cosas de »tanta estima de aquesta Ciutat»..... «No es estat possible posar »aquesta rubrica en lorde dels anys per que no he tingut loch de veu»rer los libres de la Escrivania major ab repos, y de proposit, sino »a horas comodas, y segons quela ocasió ha portat los libres a mans »mias, ara uns, ara altros, de hont es estat forsos escriurer de la ma-

(1) Lo Consistori acordá imprimir aquest estudi íntegro y sens alteració de cap mena, tal com se presentá, reservantse cridar la atenció del que resultés serne autor, sobre la conveniencia d' aclarir aquest punt d' historia literaria.

Digitized by Google

»nera que esta et maxime perque oferintsen cada dia com sen ofe-»riran legir cosas novas se hauran de ajustar assi, y etiam que lo que »vuy esta escrit fos ab lo degut orde dels anys no fora estat de profit »pus encara devem ajustarhi cosas del temps passat.» (*P. R.*)

Te per nosaltres un valor superior la Rúbrica de privilegis qual títol es *Rúbrica privilegiorum civitatis Barcinone novo ordine factum per stephanum Gilabertum Bruniquer notarium publicum Barcinone eius syndicum spetialiter super libris intitulatis infrascriptis. —Primus visidus* etc. precedida d' un prólech y d' una *apología de Barcelona*.—La importancia d' aquesta rúbrica han tingut lloch de apreciarla quants han estudiat seriament la historia catalana en la historia de son dret feudal, real y municipal, puig si bé 'ls documents que en ella se citan per fortuna 's trovan en nostre arxiu nacional, ó sia 'l de la *Corona d' Aragó*, la circunstancia de trovarlos ordenats per materias y per anys fa que la investigació en lo dit Arxiu sia mes fácil y que la economía de temps sia considerable.—Nosaltres creyem que si no fos per la circunstancia de estar redactada en llatí, molts dels que van sempre ab la Rúbrica de ceremonial entre mans, preferirían estudiar la Rúbrica de privilegis.

Temps fora ja que per part de nostres municipis se donguessen á la estampa ditas rúbricas, no sols perque 'ls homens trevalladors tinguessen á ma tant poderós instrument de trevall, sino per lo molt que honran y enalteixen á Barcelona y á Catalunya gran munió de fets en ellas contats y constats. Si es veritat que en nostra terra viu un esperit catalá, si es veritat que las bonas ó malas qualitats del nostre llinatge se vulgan restaurar y enfortir, cap llibre mes apropósit que ditas rúbricas pera saber en tot moment sobre tal ó qual fet quin era l' antich esperit de la terra, ab aquesta reimpresió ó impresió s' acabaría la explotació que per alguns se fa de circunstancias y sentiments del tot accidentals, y 's veuría ab quanta rahó Lord Macanlay posava per demunt de las llibertats inglesas, las catalanas, fent ressortir son esperit eminentment progressiu y democrátich.

Positiva importancia pera la historia de la Ciutat y d' Espanya tenen los dietaris de Barcelona redactats per En Bruniquer, y quant hom recorda que fou necessari mitj sigle de contradiccions y violencias pera arrivar á la terrible explossió del any 1640, es quan se deplora que en la redacció dels Dietaris que subseguiren als d' en Bruniquer no se hi portés lo mateix amor y entussiasme, amor y entussiasme nascut no sols del que inspira sempre lo trevall, sino del coneixement, del sentiment de que ab dits Dietaris se escribia la historia patria. Quin concepte tenia 'n Bruniquer del travall que comensava al encarregarse del Dietari, ell nos ho dirá per lo clar y ben menut.

«Inter plura decreta pro bono statu civitatis Barcinone maturo »quidem ac digesto consilio disposita, est multum laudabilis et valde

Digitized by Google

»conmendanda citius libri qui dietarius appellatur, institutio hic »enim est qui ritus et ceremonias magnificorum consiliariorum con»servat, quibus spretis, illorum æstimatio que apud reges et princi»pes extollitur, multoties deflecteret et declinaret. Hic res gestas me»morabilli fonet ne oblivione conterantur et ad hunc in novis even»tibus habitur recursus ad faciliorum et magis cantum consultum »ne in errores et pravas determinationes labatur. Unde congruum »est regentem hos libros nedum, fidelem, et legalem quod precipuum »est verum et literatum et multum expectem fore, ut ex suis dis»cretis attestationibus ea qua decet fide et ornata oratione scriptis, »veritas lucescat et ad novos occurrentes casus antiquorum facto fa»cilis pateat deliberatio et quaumis iners et ignarus; ego Stephanus »Gilabertus Bruniquer notarius publicum Barcinone ad hoc munus »stim electus seu ad sortem extractus nihil ominus divino fretus au»xilio et predecessorum meorum ope et sano exemplo adiutus rem »aggrediar Deum optimum maximum implorans et obtestans men»tem meam spiret gresius meos componet et penam meam dirigat »ad scribendum omni cum prudentia et fidelitate hec que sequuntur, »amen. Et ut omnibus et singulis Infrascritus in juditio et extrafides »indubia tribuatur, ego dictus Bruniquer notarius et scriba prefatus »hic me suscribo et meum quo utor impublicis instrumentis appono »signum.» (*Dietari 23.*)

En aquest *Dietari* que porta 'l número 23 dels que están coleccionats, s' hi tova interclusa la Relació que escrigué 'n Bruniquer de la anada del Conceller en cap Pere Aylla, cavaller, á Madrid (no passá de Zaragoza) en reclamació de la oposició que per la traslació de S. Ramon de Penyafort feu lo Virey y Consell Real. De aquesta relació que te 11 fulls y mitj y compren del 23 de Maig 1608 al 17 de Juny del mateix any, se'n treu be per lo clar que 'n Bruniquer no 's pagaba de literat puig ¿quina millor ocasió pera descriure ab los vius colors de la literatura, ja que no 'l pais las solemnes entradas que al Conceller en Cap fiu lleyda y sobre tot Zaragoza, de las quals dona detalls interessats y que provan l' alt concepte y estima en que 's tenia á la Ciutat de Barcelona per tot arreu d' Espanya? En Bruniquer tresorer, pagador y secretari de la embaixada, es un descarnat cronista, verídich, exacte, fins escrupulós y nimio de detalls; llástima que no hi hagués afegit l' entussiasme que havia de sentir per l' amor y respecte ab que era per totas parts acullida la alta representació que en demanda de justicia anava ab las massas altas devant del Rey.

Finit nostre trevall, voldriam sentir la satisfacció d' haver posat en tot son relleu la simpática figura d' en Esteve Gilabert Bruniquer. Sa vida fou la d' un héroe del trevall, y per lo tant, modesta y silen-

Digitized by Google

ciosa, que no li agrada la remor al home que trevalla. Fou *un modest y humil oficial de la ciutat de Barcelona*, y aquesta seva condició procurá enaltirla donant á sos oficis, es dir, al cumpliment del deber que aquells li imposavan, tot son valor. En aquest concepte es un home modelo; y de la integritat y puresa de son carácter prova 'n doná la energía ab que 's defensá en los últims anys de sa vida.

Son mérit com á escriptor creyem haverlo posat igualment en tot son relleu sens exageracions ni apassionaments de cap classe. No es nostra la culpa si per compte de trovar un literat havem donat ab un archivista. Pera nosaltres, lo cambi no porta desmérit pera 'n Bruniquer. Als que tenim alguna esperiencia d' eixa may prou recompensada feyna de catalogar y classificar documents, de formar índices y estractes dels mateixos pera que altres aprofiten los materials per ells reunits pera aixecar los grans palaus, homens com en Bruniquer nos inspiran gran respecte y veneració.

Sa memoria viurá tant com visca en lo mon la ciutat de Barcelona, puig mentres aquesta Ciutat existesca, tindrá fills que estudien sa historia, y pera aquestos, será sempre 'n Bruniquer lo seu *Mentor;* y pera 'ls homens meritoris y oscurs travalladors de sa casa, *lo humil y fidel oficial* será mes que un modelo, será un patró.

¡Llástima que 'l monument que á sa memoria han erigit tots los aymadors de la terra no haja trovat mes forma que la literaria, si es que aquest trevall trova lloch ó gracia entre vosaltres, sabis mantenedors dels jochs florals de Barcelona!

Digitized by Google

Digitized by Google

Núm. 19.—DISCURS del Mantenedor *D. Emili Vilanova.*

Digitized by Google

Digitized by Google

SENYORS:

VENIR á parlar en prosa després que haveu sentit tants primors y agudesas entonats en lo llenguatge de la terra, me fa temer no vos produheixi semblant efecte del que 'n resultaría si en lo més concertat d' una sonata, en lo bell punt que l' ánimo restés deleitosament cautivat per las delicadesas de la música, paressin de sobte los instruments d' entonació més suau y dexeissin sols á 'ls baixos donant sas notas graves que sonarían aspres é ingratas sense 'l cant d' aquellas melodiosas veus.

Aixís me trovo jo, y acás confós, reflecsionant que lo tránsit de la bella poesía á la prosa no vos fereixi ab agresa 'ls sentits, y fins temo gastar massa de la bondat vostra per conseguir que no vos dongue enuig tant mal ocasionat mancament.

Emperó, á qui falla y s' excusa casibé no li pertocan renys. Siguéume atents, donchs, per curta estona, que á tots porto encárrech, en nom del Consistori, de fer cumpliment de despedida. A vos primer, Reyna de la festa, en qui la bellesa gelosa de reflectarse en lo mirall, se mira en vos y si 'n queda de contenta al veures tant enamoradora!

A esta dinastía de Reynas que any per any exaltan en lo trono los guanyadors del premi d' honor y cortesía; y á vosaltres, ninas, més galanas que rosas de Maig, que teniu primor per ser tant bonicas á l' hivern com per primavera, y aquest es lo mérit perqué sou tant volgudas las de cabell ros y miradas dolsas—que solen donar encisos de molta tristesa;—las de ulls negres, escayentas morenetas que apar que del bellugueig de aqueixos ulls n' esclatin á l' hora raigs de

Digitized by Google

dacor ab visos d' ombra: perturbadoras gracias aquellas y éstas que enmaranxenen los ors ab una ley de sotrement que, diríós que l' há per tenir la ventura de cercar benéit remey.

A totas vos saludo agrahit y poser ab recansa que ab aquest Ateneu s' acaba, per desdicha, la gaiana llassó que formava la fantasía d' haver lograt pendre idea de quina sort de gentilesas, ab quina diversitat de perfeccions se consegueix afinar lo complement de la hermosura ....

Arribada eixa festa al punt del seu acabament, prop á estingirse l' llum ressó dels cants de la poesía, esbargintse encara los regalats perfums d' aquestas flors, voldríam que 'n quedés plasorenta memoría per vosaltres, trovadors Provensals, poetas de Castella, de Valencia y de Mallorca y pe 'ls dignissims senyors que tant l' haveu honrada ab vostra assistencia, per qual finesa, lo Consistori, verament orgullós, se compliau en donárvosen las més complertas mercés.

Digitized by Google

LLISTA

DE LAS

COMPOSICIONS PRESENTADAS AL CERTAMEN

Núm. 1. Al peu de la fossa.—*Bello es vivir! la vida es la armonía*, etc.—ZORRILLA.—2. La darrera cita.—*Felicitat*.—3. Al cim del abisme.—*Y 'm besan lo front los núvols—y 'm besa la fosca 'ls peus.*—4. A la meva amor.—*Amor*.—5. A l' hombra de la creu.—*Recomptant mos pecats la mort espero*.—6. Lo plant d' una mare.—7. Foch y llum.—8. Al peu d' un xiprer.—*Fins colgat de terra com tendre llavor,—en la sombra humida florirá mon cor*.—J. ROCA Y ROCA.—9. Les tres germanes.—*L' Art bella encisa 'ls sentits—per trasmetre 'l bo als esprits*.—ESTÉTICA INFANTIL.—10. Suspirs.—*Estavam mirant lo camp*.—11. Lo guerrer de las plomas negras.—*Hasta 'l castell de vergonya,—abaixa sa cara honrada*.—12. Amor —*Qui n' está lliure?*—13. Tot es per tu.—*De boig y de poeta*...—14. La mellor ditxa.—*Per nadá, 'l capitá Boyton*...—15. La sorpresa de Figueras.— .. *demunt las barretinas—Deu hi regna, un altre no!* 16. Ella.—*Sense ella la vida es una carga*.—17. Fullas secas —*Tardanía*.—18. Dubtar es morir.—*No pot tornar!*—19. Lo brot de morduix.—*Ja 't conech herbeta*.—20. Melancolía.—*Vora l' aygua sol* solet...—21. Amor d' infern.—*Drama trágich*.—22. La Pubilla.—*Va penjar los hábits á la figuera*.—23. La Caritat.—*Ubi enim thesaurus vester, est, ibi cor vestrum erit*.—(S. Lluch Cap. XII, ver 34.)—24. Esplicacions.—*Ó á vivir en el cáliz de una rosa*.—25. La Carrera.—*Tengo un hijo grandullon*...—BRETON.—26. Nit de pluja.—*¡Mala sort!*—27. Lo plant del desdichat.—*¡Ó rey ó res!*—28. Lo soldat.—*Ya se van los quintos, madre, sabe Dios si volverán*.—(Co-

Digitized by Google

bla popular ;—29. Voreta de la font.—*Ahir*.—30. A ma patria — *¡Salut!*—31. Berenguer primer.—*La virtud nos enseña el camino que debemos seguir, pero no se encarga de descubrir los lazos que en él podemos encontrar*.—BALMES.—32. Esclavatje.—*Non posumus*.—33. Matre dolorosa.—*Apuró hasta las heces la copa del dolor*.—34. Catalunya.—*Magna*.—35. Concells de vells —*En tractantse de casar fa de mal aconsellar*.—36. Lo ball de la festa major.—*¡Solo el amor es grande! proseguia—añadiendo un delirio á otro delirio*.—R. DE CAMPOAMOR.—37. Nit de l' ánima.—*Ting por...*—38. Lo pás del llop.—*Torrents y fontanelles—totes se glassarán—los aucelles del ayre—de fret se morirán*.—CORRANDA POPULAR.—39. Zeid.—.... *dolorido pensando en su porvenir...*—UBALDO PASARON.—40. Defellíment.—*Non est dolor...*—41. L' historia del amor.—*Foch foil*.—42. A Tortosa.—*Gloria*.—43. Lo sometent.—*Y 'ls uns per l' Eral sortian,—altres per Cap-pont al dret*.—44 Lo botxí del Rey en Pere.—*L' unió en Valencia* —45. Lo crit dels almogávars.—*Patria*.—46. La Gelosía.—Trajedia en tres actes—*No té pietat*.—47. La forastera.—*Forasters de Barcelona,—forasters no 'n vulgau may!*—48. L' aygua del cel.—*Amor*.—49. Malas llenguas.—*Con mucho menos hablar—y mucho mas trabajar—se salvaria el país*.—LARRA.—50. La cansó del músich.—*Do re mi fa sol*,—51. La bandera de la patria.—...*empeñado el infante D. Alonso en recobrar su pendon, etc*.—FELIU DE LA PEÑA.—52. ¡Bells amors!—*Y en son niu. niuhet d' amor...*—53. Amor.—*Ideal*.—54. L' arbre de la patria.—*Llibertat*.—55. Mestre Blay.—*Cástich de Deu* —56. La pubilla del Mas Gran.—*Au, qu' us contaré una feta...*—FREDERICH SOLER.—57. L' afany de l' eura.—*Avant*.—58. Un home.—*Jo y ell som dos*.—59. Lo camí de Sant Jaume.—*Spes*.—60. Una llágrima.—*Allons, ja n' ai donc plus qu' à suivre ce que dime*.—LAMARTINE.—61. La meva amor.—*Cançoneta*.—62. L' olivera.—*Fides*.—63. Lo 19 de Mars.—*Usansa. Patria. Amor*.—64. Lo Palmer.—*Sembla una flor que cau del cel*.—65. Maig.—*Mes de las flors*.—66. Concell. *Creyeume á mí—y anireu be*.—67. Lo Miserere.—*Miserere mei, Deus!*—68. L' estatge de la dissort.—*¿Nació jamás la felicidad del crimen?*—WALTER SCOTT.—69. Catarina d' Aragó.—70 Ursula.—*¿Qué hi ha com l' amor*.—71. Memories d' un estudiant.—Novela.—*A C...*—72. Tria.—*Poquet y bo? Tant de bo!*—Fábulas. *Je chante les héros dont Esope est le père*.—LA FONTAINE.—74. Ego sum.—*D' après nature*.—75. Les noces del infant.—Drama.—*Crónica d' en Pere IV, cap. I. Crónica d' en Muntaner, Cap. CLXXVIII y CCXLV*.—76. Conhort.—*Creo en Dios padre todopoderoso*.—77. La cansó del cansoner.—*La birondon*.—78. Lo cant de la patria.—*Vox populi vox Dei*.—79. Montesa cristiana.—*Romançet*.—80. Lo mon.—*Quien mas mira menos vé*.—F. CANONJE.—81 Las tres caras.—*Per vida de Sidenham,—sempre 'l metje es desgraciat*.—P. ESTORCH Y SIQUÉS.—82. Dupte d'

Digitized by Google

amor. *Dubto; vethoaquí tot!*—J. M. BARTRINA.—83. L' estreno.—*Llum!*—84. L' horta de Valencia.—85. Sagunto.—*Inmortalitas tibi est.*—86. La copa del dolor.—*Fiat voluntas tua.*—87. Flour passido. *Poulido flour,—me fas doulour!...*—88: La colometa blanca.—*Lætabor, et exaltabor in te.*—DAVID, *salm. IX, vers. 3.*—89. Cárlos—Drama.—90. Dos matrimonis.—*Desgraciat qui ho ensopega.*—91. La cansó del comparsa.—*Yo quiero ser cómico.*—LABRA.—92. Quan serém casats.—*Cançó.*—93. L' almugaver.—*Lo rey me 'l quedo.*—94. Almodis.—Tragedia.—95. A una coqueta.—*Qui tot ho vol tot ho pert.*—96. Lo cego.—*Miserias del mon.*—97. Lo jardiner del Rey.—*Las rosas tenen espinas.*—98. Al món.—*Aquest món es una bola, un purgatori, un infern.*—99. Lo malalt.—*Cosas que passan.*—100. Historia d' una onada.—*Misteri.*—101. La cansó de la dona.—*Tretse son tretse!* 102.—Nocturn—*La fosca que 'ls dos separa...*—103. Amorosa.—*Chagrin d' amour dure toute la vie,—plaisir d' amour ne dure qu' un instant.*—104 L' enamorat.—*Adeu, punteta de sol—estrella de l' auba clara,—espineta del meu cor—que 'm travessa las entranyas.*—CANÇÓ POPULAR.—105. Mon amich.—*Corretjir al que va errat.*—106. L' espurna.—*Mens agitat molem.*—107 Un amour.—Poema.—*Dóu comte Berenguié. Fraire, bén nons convèn...*—MISTRAL.—108. Los nets dels ciclops.—*Valor y llealtat.*—109. Al dolor.—*Conhort.*—110. Lo rey y la mort.—*Fatals amors.*—111. Tota una vida.—*Les quatre estacions.*—112. Al renaixement, del esperit patri. 113. La germana d' en Jaume lo desdichat.—*...y finalmente se retiró al Monasterio de Jiquena donde ya tenia una hermana.*—A. DE BOFARULL.—114. La cansó del rovalló.—*¡Que ditxa tindria*—115. La gran era.—*XIX.*—116. Himne de Catalunya.—*Surge et ambula*—117. ¡Que hi farem!—*Las cabras per sos pecats—portan los genolls pelats.*—118. Los recorts de la masía.—*Aquí... es Espanya;—allá dalt... Catalunya!*—J. LL. PONS Y GALLARZA.—119. L' esperit catalá.—*Avant.*—120. Un bon concell.—*A los hombres que están desesperados,—cásalos, en lugar de darles sogas;—morirán poco menos que ahorcados.*—QUEVEDO.—121. Los soldats de Sertori.—Tragedia.—*Preferiria—la mort avans que vèuret, patria esclava.*—122. Los darrers jorns.—*Dies iræ*—123. Na Dolsa.—*La lley del amor.*—124. A la Poesía.—*La vida ets de les arts.*—125. Mal d' amor.—*Oh, si qu' es un gran mal lo mal d' amor!*—126. Santas-Creus.—*Afront y gloria.*—127. Fam y fret!!...—*O Deu es crudel, ó 'l món—será sens dupte 'l crudel!*—128. Lo renaixement catalá.—*Avant!*—129. Plany d' un poeta.—*Voldria 'l premi festiu!*—130. Aubada.—*Amor.*—131. Lo Castell d' Aramprunyá.—Monografía.—*Ets tu, ferestech héroe—l' atlética figura?...*—A. BLANCH.—132. La branca morta.—*Nuestras vidas son los rios—que van á dar en la mar,—que es el morir.*—JORGE MANRIQUE.—133. Las vetllas de ca 'l cerer.—*Santa nit!*—134. Carta.—*Vivir con leones y con dragones—*

Digitized by Google

es mas pasadero que hacer vida—con la mujer que es malvada.—Eccl. cap. 26.—135. Lo salt de la reyna mora.—*Encara veureu las petjadas del cavall.*—136. Consells.—*Tal com raja.*—137. Sospresa, pena y consol.—*Amor et virtus.*—138. Judit de Welp.—Tragedia.—139. Lo Comte Jofre.—*Balada.*—140. Himne universal.—*Sin Beatriz no hubiese existido un Dante; ni sin Laura un Petrarca.*—141. Lo picapoll.—*Es lo rahim mes dols.*—142. Lo Ter.—*¡Patria!*—143. La Diosa Aurora.—*Patria, fe y amor.*—144. L' últim plany del Consol.—*Quin jorn avuy! Quin jorn de tristas novas.*—V. Balaguer.—145. Lo Retaula.—*Fidelitat.*—146. Cansó de la terra.—*Lo cor se 'm núa—y tay! vull plorar.*—Clavé.—147. Tot sol.—*Afany.*—148 A Montserrat.—*Ab gayta y tamborino—y ab brancas á las mans...* V. Balaguer.—149. L' Habana.—*No es or tot lo que llú.*—150. La torre dels Escipions.—*Ille terrarum mihi præter omnes.*—Horaci *llib. II od. IV.*—151. Las barretinas—*Honradas sempre.*—152. Historia d' un manuscrit.—Novela.—*Ask wath is human life-the sage replies.*—Wiliam Cowper.—153. Los sufriments de Félix.—Novela.—... *e viu que per la veu de cega passió la noticia del loch on era é la conexensa del be é de la veritat continuament al meu juhy eran stades cobertes.*—Francesch Carroc.—154. Eva.—*Et clamor meus ad te veniat.*—155.—La familia del mas dels Sálzers.—Novela.—*Amor de mare,—tot lo demés es aire.*—156. Juventut perduda.—*Vull ovirar la caseta—hont lo sol may s' hi ponia.*—157. A una mare en la mort de sa filla.—*La 'm vaix mirar bella estona—y may, may me 'n cansaria!..*—158. Meditació.—*Oh eterna mort,—oh eterna vida!*—159. La molinera de Flassá.—*¡Oydá!*—160. Lo darrer trovador.—*Adeu per sempre, oh patria.*—161. Espigallets.—*Per si os agradan.*—162. Fidelitat.—*Vox populi.*—163. Atenas catalana.—164. L' estiuhet de Sant Martí.—*Quan l' arbre es vert,—l' ombreta es bona.*—Cansó catalana.—165. Tarraco.—*Colonia victrix Tarraco.*—166. L' ordre.—*Suprema lex esto.*—167. A una poncella.—*Flor d' amor.*—168. La cansó de las flors.—*Cad' arbre, cada planta es un pom de flors, y un hom sent desitg de convertirse en abella, per voletejar en esta admósfera.*—Gœthe.—169. Amor.—*Un alma al amor sujeta—y un corazon que suspira.*—Zorrilla.—170. Agonitzant.—*La vida es sueño.*—Calderon.—171. Lo Dubte.—Drama.—*Errar lo menos no importa—si acertó lo principal.*—Calderon de la Barca.—172. Biografía d' Esteba Gilabert Bruniquer.—*Jo humil súbdit y oficial de la ciutat de Barcelona.*—173. Montseny.—*Com guayta vigilant, cubert de boyra y neu...*—Aribau.—174. L' última aureneta.—*Yo vi sobre un tomillo—quejarse un pajarillo.*—Villegas.—175. Himne al renaixement.—*Armonía.*—176. Pluja.—*Esperansa.*—177. Lluna de mel.—*Fermansas d' eternitat.*—178. Lo Correu de B***—Novela.—179. Dol.—*Copa de plers, solatjes de dolor.*—180. La vida.—*Ombra.*—181. Contemplació.—*Perque miro les es-*

Digitized by Google

trelles—no estigáu, mon Deu, gelós;—m' agrada perdrem entre elles—per encontrarvos á Vos.—VERDAGUER.—182. Carta d' amor.—*Hontsevulla, Abril de 18..* —183. La Caritat.—*Donar vestit als despullats y pa als que tenen fam...*—184. Amor.—*Lo tresor de la dona.* —185. Redempció.—*Ingrat ab Deu...*—186.—Recansa.—*Ara ve lo mes d' Abril,—regalada primavera...*—187. Presentiment.—*Tinch febre continua—que 'm pensa matar...*—188. Fadrinada.—*Comensem ab alegria—de cantar una cansó...* 189. A la Lluna.—*Reyna de los astros, Luna,—como tu luz no hay ninguna.*—J. ROMEA.—190. Lo Fosser.—*Charitas.*—191. Sagrament perdut.—*Il fit serment à sa maitresse—de l' adorer jusqu' au tombeau.*—192. Isabel de Galcerán. —Novela.—193. Rondalleta.—*Voleu rondalla?*—194. La Rey de la fontana.—*Patria, fides, amor.*—195. Lo mas de las etzevaras.—*Una de las pagesías | que hi ha en lo pla de Cambrils.*—196. Viure es lluytar.—*Sort fatal.*—197. Lo dubte y la fé.—*La fé salva.*—198. Plany.—*Per fer número.*—199. Cant nupcial.—200. L' anfiteatre.—*Vœ victis.*—201. Maria de Montpeller.—Drama.—*De la Reyna Dona Maria nostre mare volem aytant dir, que si bona dona havia el mon, que ela ho era, en tembre e en honrar Deu, e en altres bones costumes que en ela era.—Crónica del Rey en Jaume.*—202. Lo bon temps.—...*La cristalina esfera—gira bañada en luz; bella es la vida.* —ESPRONCEDA.—203. La veu del passat.—204. Gombal de Mur.—*Y el crit ¡desperta ferro!—que sempre ab fam de gloria—per tot deyan els braus almogavars.*—J. B. PASTOR.—205. Anhel.—.. *Y encara diuhen—que 'l Paradís es perdut...!*—F. MATHEU.—206. La font del amor.—*Es l' amor com les ones—que 'l vent belluga.*—JOSEPH BODRIA.—207. La veu del Progrés.—208.—Desitj.—209. Anyoransa. —*Benhaja 'l cor qne t' estima,—y ab la llum de l' esperança...*—JERONI FORTEZA.—210. Qui pugués tornarhi...!—211. Semprevivas.—*Corona poética á ma difunta mare.*—212. Lo Progrés.—*¡Avant!*—213. Amor puríssim.—*¡Ave maris Stella!*—214. Deliri.—*Y es de tots los adeus que l' home dona—el de sa joventut el mes amarch.*—J. LABAILA.—215. Historia de la vila de Sant Pol de Mar y de son antich monastir.—*Nosce te ipsum.*—216. Hero y Leandro.—*Doch die Liebe fand den Weg. Schiller.*—217. De la nou...—*Talil vita finis ita.*—218. Lo fil de la vida.—*De quina seda?*—219. Lo mestre d' aixa.—*Per un may mes.*—220. Lo llit de mort.—*Llamas, dolores, guerras...*—FR. LUIS DE LEON.—221. Lo forn de rajolas.—*Terra roja descuberta.*—222. Mestre Jaume.—*Salut y feyna.*—223. Romanso.—*Qui 'n vol un altre!*—224. La barretina.—*Oh, bandera catalana, —abrigans fins á morir!*—225. Penediment.—*Mon remembrar es ma confusió.*—AUSIAS MARCH.—*Cant XLIX.*—226. Montseny.—Monografía.—*Adeu, tu, vell Montseny.*—ARIBAU.—227. Tradicions vilanovinas.—*Las tradicions retratan lo modo de ser dels pobles.*—228. La bala.—*Peso un' unsa.*—229. Joan Fivaller.—*1415.*—230.

Digitized by Google

claror ab visos d' ombra; perturbadoras gracias aquéllas y éstas qu enmalalteixen los cors ab una lley de sofriment que, ditxós qui l' há per tenir la ventura de cercar beneit remey.

A totas vos saludo agrahit y potser ab recansa que ab aquest Adeu s' acaba, per desditxa, la galana ilusió que formava la fantasía d' haver lograt pendre idea de quina sort de gentilesas, ab quina diversitat de perfeccions se consegueix afinar lo complement de la hermosura.....

Arribada eixa festa al punt del seu acabament, prop á estingirse l' últim ressó dels cants de la poesía, esbargintse encara los regalats perfums d' aquestas flors, voldríam que 'n quedés plascenta memoria per vosaltres, trovadors Provensals, poetas de Castella, de Valencia y de Mallorca y pe 'ls dignissims senyors que tant l' haveu honrada ab vostra assistencia, per qual finesa, lo Consistori, verament obligat, se complau en donárvosen las més complertas mercés.

Digitized by Google

LLISTA

DE LAS

COMPOSICIONS PRESENTADAS AL CERTAMEN

Núm. 1. Al peu de la fossa.—*Bello es vivir! la vida es la armonia*, etc.—ZORRILLA.—2. La darrera cita.—*Felicitat*.—3. Al cim del abisme.—*Y 'm besan lo front los núvols—y 'm besa la fosca 'ls peus*. —4. A la meva amor.—*Amor*.—5. A l' hombra de la creu.—*Recomptant mos pecats la mort espero*.—6. Lo plant d' una mare.—7. Foch y llum.—8. Al peu d' un xiprer.—*Fins colgat de terra com tendre llavor,—en la sombra humida florirá mon cor*.—J. ROCA Y ROCA.—9. Les tres germanes.—*L' Art bella encisa 'ls sentits—per trasmetre 'l bo als esprits*.—ESTÉTICA INFANTIL.—10. Suspirs.—*Estavam mirant lo camp*.—11. Lo guerrer de las plomas negras.—*Hasta 'l castell de vergonya,—abaixa sa cara honrada*.—12. Amor —*Qui n' está lliure?*—13. Tot es per tu.—*De boig y de poeta*...—14. La mellor ditxa.—*Per nadá, 'l capitá Boyton*...—15. La sorpresa de Figueras.— .. *demunt las barretinas—Deu hi regna, un altre no!* 16. Ella.—*Sense ella la vida es una carga*.—17. Fullas secas —*Tardania*.—18. Dubtar es morir.—*No pot tornar!*—19. Lo brot de morduix.—*Ja 't conech herbeta*.—20. Melancolía.—*Vora l' aygua sol* solet...—21. Amor d' infern.—*Drama trágich*.—22. La Pubilla.—*Va penjar los hábits á la figuera*.—23. La Caritat.—*Ubi enim thesaurus vester, est, ibi cor vestrum erit*.—(S. Lluch Cap. XII, ver 34.)—24. Esplicacions.—*Ó á vivir en el cáliz de una rosa*.—25. La Carrera.—*Tengo un hijo grandullon*...—BRETON.—26. Nit de pluja.—*¡Mala sort!*—27. Lo plant del desdichat.—*¡Ó rey ó res!*—28. Lo soldat.—*Ya se van los quintos, madre, sabe Dios si volverán*.—(Co-

Digitized by Google

bla popular)—29. Voreta de la font.—*Ahir.*—30. A ma patria — *¡Salut!*—31. Berenguer primer.—*La virtud nos enseña el camino que debemos seguir, pero no se encarga de descubrir los lazos que en él podemos encontrar.*—BALMES.—32. Esclavatje.—*Non posumus.*—33. Matre dolorosa.—*Apuró hasta las heces la copa del dolor.*—34. Catalunya.—*Magna.*—35. Concells de vells —*En tractantse de casar fa de mal aconsellar.*—36. Lo ball de la festa major.—*¡Solo el amor es grande! proseguia—añadiendo un delirio á otro delirio.*—R. DE CAMPOAMOR.—37. Nit de l' ánima.—*Ting por...*—38. Lo pás del llop.—*Torrents y fontanelles—totes se glassarán—los aucelles del ayre—de fret se morirán.*—CORRANDA POPULAR.—39. Zeid.—.... *dolorido pensando en su porvenir...*—UBALDO PASARON.—40. Defelliment.—*Non est dolor...*—41. L' historia del amor.—*Foch foll.*—42. A Tortosa.—*Gloria.*—43. Lo sometent.—*Y 'ls uns per l' Eral sortian,—altres per Cap-pont al dret.*—44 Lo botxí del Rey en Pere.—*L' unió en Valencia* —45. Lo crit dels almogávars.—*Patria.*—46. La Gelosía.—Trajedia en tres actes—*No té pietat.*—47. La forastera.—*Forasters de Barcelona,—forasters no 'n vulgau may!*—48. L' aygua del cel.—*Amor.*—49. Malas llenguas.—*Con mucho menos hablar—y mucho mas trabajar—se salvaria el pais.*—LARRA.—50. La cansó del músich.—*Do re mi fa sol,*—51. La bandera de la patria.—...*empeñado el infante D. Alonso en recobrar su pendon, etc.*—FELIU DE LA PEÑA.—52. ¡Bells amors!—*Y en son niu. niuhet d' amor...*—53. Amor.—*Ideal.*—54. L' arbre de la patria.—*Lllibertat.*—55. Mestre Blay.—*Cástich de Deu* —56. La pubilla del Mas Gran.—*Au, qu' us contaré una feta...*—FREDERICH SOLER.—57. L' afany de l' eura.—*Avant.*—58. Un home.—*Jo y ell som dos.*—59. Lo camí de Sant Jaume.—*Spes.*—60. Una llágrima.—*Allons, ja n' ai donc plus qu' à suivre ce que dime.*—LAMARTINE.—61. La meva amor.—*Cançoneta.*—62. L' olivera.—*Fides.*—63. Lo 19 de Mars.—*Usansa. Patria. Amor.*—64. Lo Palmer.—*Sembla una flor que cau del cel.*—65. Maig.—*Mes de las flors.*—66. Concell. *Creyeume á mí—y anireu be.*—67. Lo Miserere.—*Miserere mei, Deus!*—68. L' estatge de la dissort.—*¿Nació jamás la felicidad del crimen?*—WALTER SCOTT.—69. Catarina d' Aragó.—70 Ursula.—*¿Qué hi ha com l' amor.*—71. Memories d' un estudiant.—Novela.—*A C...*—72. Tria.—*Poquet y bo? Tant de bo!*—Fábulas. *Je chante les héros dont Esope est le père.*—LA FONTAINE.—74. Ego sum.—*D' après nature.*—75. Les noces del infant.—Drama.—*Crónica d' en Pere IV, cap. I. Crónica d' en Muntaner, Cap. CLXXVIII y CCXLV.*—76. Conhort.—*Creo en Dios padre todopoderoso.*—77. La cansó del cansoner.—*La birondon.*—78. Lo cant de la patria.—*Vox populi vox Dei.*—79. Montesa cristiana.—*Romançet.*—80. Lo mon.—*Quien mas mira menos vé.*—F. CANONJE.—81 Las tres caras.—*Per vida de Sidenham,—sempre 'l metje es desgraciat.*—P. ESTORCH Y SIQUÉS.—82. Dupte d'

Digitized by Google

amor. *Dubto; vethoaquí tot!*—J. M. BARTRINA.—83. L' estreno.—*Llum!*—84. L' horta de Valencia.—85. Sagunto.—*Inmortalitas tibi est.*—86. La copa del dolor.—*Fiat voluntas tua.*—87. Flour passido. *Poulido flour,—me fas doulour!...*—88: La colometa blanca.—*Lætabor, et exaltabor in te.*—DAVID, *salm. IX, vers. 3.*—89. Cárlos—Drama.—90. Dos matrimonis.—*Desgraciat qui ho ensopega.*—91. La cansó del comparsa.—*Yo quiero ser cómico.*—LABRA.—92. Quan serém casats.—*Cançó.*—93. L' almugaver.—*Lo rey me 'l quedo.*—94. Almodis.—Tragedia.—95. A una coqueta.—*Qui tot ho vol tot ho pert.*—96. Lo cego.—*Miserias del mon.*—97. Lo jardiner del Rey.—*Las rosas tenen espinas.*—98. Al món.—*Aquest món es una bola, un purgatori, un infern.*—99. Lo malalt.—*Cosas que passan.*—100. Historia d' una onada.—*Misteri.*—101. La cansó de la dona.—*Tretse son tretse!* 102.—Nocturn—*La fosca que 'ls dos separa...*—103. Amorosa.—*Chagrin d' amour dure toute la vie,—plaisir d' amour ne dure qu' un instant.*—104 L' enamorat.—*Adeu, punteta de sol—estrella de l' auba clara,—espineta del meu cor—que 'm travessa las entranyas.*—CANÇÓ POPULAR.—105. Mon amich.—*Corretjir al que va errat.*—106. L' espurna.—*Mens agitat molem.*—107 Un amour.—Poema.—*Dóu comte Berenguié. Fraire, bén nons convèn...*—MISTRAL—108. Los nets dels ciclops.—*Valor y llealtat.*—109. Al dolor.—*Conhort.*—110. Lo rey y la mort.—*Fatals amors.*—111. Tota una vida.—*Les quatre estacions.*—112. Al renaixement, del esperit patri. 113. La germana d' en Jaume lo desdichat.—...*y finalmente se retiró al Monasterio de Jiquena donde ya tenia una hermana.*—A. DE BOFARULL.—114. La cansó del rovalló.—*¡Que ditxa tindria*—115. La gran era.—*XIX.*—116. Himne de Catalunya.—*Surge et ambula.*—117. ¡Que hi farem!—*Las cabras per sos pecats—portan los genolls pelats.*—118. Los recorts de la masía.—*Aquí... es Espanya;—allá dalt... Catalunya!*—J. LL. PONS Y GALLARZA.—119. L' esperit catalá.—*Avant.*—120. Un bon concell.—*A los hombres que están desesperados,—cásalos, en lugar de darles sogas;—morirán poco menos que ahorcados.*—QUEVEDO.—121. Los soldats de Sertori.—Tragedia.—*Preferiria—la mort avans que vèuret, patria esclava.*—122. Los darrers jorns.—*Dies iræ*—123. Na Dolsa.—*La lley del amor.*—124. A la Poesía.—*La vida ets de les arts.*—125. Mal d' amor.—*Oh, si qu' es un gran mal lo mal d' amor!*—126. Santas-Creus.—*Afront y gloria.*—127. Fam y fret!!...—*O Deu es crudel, ó 'l món—será sens dupte 'l crudel!*—128. Lo renaixement catalá.—*Avant!*—129. Plany d' un poeta.—*Voldria 'l premi festiu!*—130. Aubada.—*Amor.*—131. Lo Castell d' Aramprunyá.—Monografía.—*Ets tu, ferestech héroe—l' atlética figura?...*—A. BLANCH.—132. La branca morta.—*Nuestras vidas son los rios—que van á dar en la mar,—que es el morir.*—JORGE MANRIQUE.—133. Las vetllas de ca 'l cerer.—*Santa nit!*—134. Carta.—*Vivir con leones y con dragones—*

Digitized by Google

es mas pasadero que hacer vida—con la mujer que es malvada.—Eccl. cap. 26.—135. Lo salt de la reyna mora.—*Encara veureu las petjadas del cavall.*—136. Consells.—*Tal com raja.*—137. Sospresa, pena y consol.—*Amor et virtus.*—138. Judit de Welp.—Tragedia.—139. Lo Comte Jofre.—*Balada.*—140. Himne universal.—*Sin Beatriz no hubiese existido un Dante; ni sin Laura un Petrarca.*—141. Lo picapoll.—*Es lo rahim mes dols.*—142. Lo Ter.—*¡Patria!*—143. La Diosa Aurora.—*Patria, fe y amor.*—144. L' últim plany del Consol.—*Quin jorn avuy! Quin jorn de tristas novas.*—V. Balaguer.—145. Lo Retaula.—*Fidelitat.*—146. Cansó de la terra.—*Lo cor se 'm núa—y !ay! vull plorar.*—Clavé.—147. Tot sol.—*Afany.*—148 A Montserrat.—*Ab gayta y tamborino—y ab brancas á las mans...* V. Balaguer.—149. L' Habana.—*No es or tot lo que llú.*—150. La torre dels Escipions.—*Ille terrarum mihi præter omnes.*—Horaci *llib. II od. IV.*—151. Las barretinas—*Honradas sempre.*—152. Historia d' un manuscrit.—Novela.—*Ask wath is human life-the sage replies.*—William Cowper.—153. Los sufriments de Félix.—Novela.—... *e viu que per la veu de cega passió la noticia del loch on era é la conexensa del be é de la veritat continuament al meu juhy eran stades cobertes.*—Francesch Carroc.—154. Eva.—*Et clamor meus ad te veniat.*—155.—La familia del mas dels Sálzers.—Novela.—*Amor de mare.—tot lo demés es aire.*—156. Juventut perduda.—*Vull ovirar la caseta—hont lo sol may s' hi ponia.*—157. A una mare en la mort de sa filla.—*La 'm vaix mirar bella estona—y may, may me 'n cansaria!..*—158. Meditació.—*Oh eterna mort,—oh eterna vida!*—159. La molinera de Flassá.—*¡Oydá!*—160. Lo darrer trovador.—*Adeu per sempre, oh patria.*—161. Espigallets.—*Per si os agradan.*—162. Fidelitat.—*Vox populi.*—163. Atenas catalana.—164. L' estiuhet de Sant Martí.—*Quan l' arbre es vert,—l' ombreta es bona.*—Cansó catalana.—165. Tarraco.—*Colonia victrix Tarraco.*—166. L' ordre.—*Suprema lex esto.*—167. A una poncella.—*Flor d' amor.*—168. La cansó de las flors.—*Cad' arbre, cada planta es un pom de flors, y un hom sent desitg de convertirse en abella, per voletejar en esta admósfera.*—Gœthe.—169. Amor.—*Un alma al amor sujeta—y un corazon que suspira.*—Zorrilla.—170. Agonitzant.—*La vida es sueño.*—Calderon.—171. Lo Dubte.—Drama.—*Errar, lo menos no importa—si acertó lo principal.*—Calderon de la Barca.—172. Biografía d' Esteba Gilabert Bruniquer.—*Jo humil súbdit y oficial de la ciutat de Barcelona.*—173. Montseny.—*Com guayta vigilant, cubert de boyra y neu...*—Aribau.—174. L' última aureneta.—*Yo vi sobre un tomillo—quejarse un pajarillo.*—Villegas.—175. Himne al renaixement.—*Armonía.*—176. Pluja.—*Esperansa.*—177. Lluna de mel.—*Fermansas d' eternitat.*—178. Lo Correu de B***—Novela.—179. Dol.—*Copa de plers, solatjes de dolor.*—180. La vida.—*Ombra.*—181. Contemplació.—*Perque miro les es-*

Digitized by Google

trelles—no estigáu, mon Deu, gelós;—m' agrada perdrem entre elles—per encontrarvos á Vos.—VERDAGUER.—182. Carta d'amor.—*Hontsevulla, Abril de 18..* —183. La Caritat.—*Donar vestit als despullats y pa als que tenen fam...*—184. Amor.—*Lo tresor de la dona.* —185. Redempció.—*Ingrat ab Deu...*—186.—Recansa.—*Ara ve lo mes d' Abril,—regalada primavera...*—187. Presentiment.—*Tinch febre continua—que 'm pensa matar...*—188. Fadrinada.—*Comensem ab alegria—de cantar una cansó...* 189. A la Lluna.—*Reyna de los astros, Luna,—como tu luz no hay ninguna.*—J. ROMEA.—190. Lo Fosser.—*Charitas.*—191. Sagrament perdut.—*Il fit serment à sa maitresse—de l' adorer jusqu' au tombeau.*—192. Isabel de Galcerán. —Novela.—193. Rondalleta.—*Voleu rondalla?*—194. La Rey de la fontana.—*Patria, fides, amor.*—195. Lo mas de las etzevaras.—*Una de las pagesías | que hi ha en lo pla de Cambrils.*—196. Viure es lluytar.—*Sort fatal.*—197. Lo dubte y la fé.—*La fé salva.*—198. Plany.—*Per fer número.*—199. Cant nupcial.—200. L' anfiteatre.—*Vœ victis.*—201. Maria de Montpeller.—Drama.—*De la Reyna Dona Maria nostre mare volem aytant dir, que si bona dona havia el mon, que ela ho era, en tembre e en honrar Deu, e en altres bones costumes que en ela era.—Crónica del Rey en Jaume.*—202. Lo bon temps.—...*La cristalina esfera—gira bañada en luz; bella es la vida.* —ESPRONCEDA.—203. La veu del passat.—204. Gombal de Mur.—Y *el crit ¡desperta ferro!—que sempre ab fam de gloria—per tot deyan els braus almogavars.*—J. B. PASTOR.—205. Anhel.—.. *Y encara diuhen—que 'l Paradís es perdut...!*—F. MATHEU.—206. La font del amor.—*Es l' amor com les ones—que 'l vent belluga.*—JOSEPH BODRIA.—207. La veu del Progrés.—208.—Desitj.—209. Anyoransa. —*Benhaja 'l cor qne t' estima,—y ab la llum de l' esperança...*—JERONI FORTEZA.—210. Qui pugués tornarhi...!—211. Semprevivas.—*Corona poética á ma difunta mare.*—212. Lo Progrés.—*¡Avant!*—213. Amor purissim.—*¡Ave maris Stella!*—214. Deliri.—*Y es de tots los adeus que l' home dona—el de sa joventut el mes amarch.*—J. LABAILA.—215. Historia de la vila de Sant Pol de Mar y de son antich monastir.—*Nosce te ipsum.*—216. Hero y Leandro.—*Doch die Liebe fand den Weg. Schiller.*—217. De la nou...—*Talil vita finis ita.*—218. Lo fil de la vida.—*De quina seda?*—219. Lo mestre d' aixa.—*Per un may mes.*—220. Lo llit de mort.—*Llamas, dolores, guerras...*—FR. LUIS DE LEON.—221. Lo forn de rajolas.—*Terra roja descuberta.*—222. Mestre Jaume.—*Salut y feyna.*—223. Romanso.—*Qui 'n vol un altre!*—224. La barretina.—*Oh, bandera catalana, —abrigans fins á morir!*—225. Penediment.—*Mon remembrar es ma confusió.*—AUSIAS MARCH.—*Cant XLIX.*—226. Montseny.—Monografía.—*Adeu, tu, vell Montseny.*—ARIBAU.—227. Tradicions vilanovinas.—*Las tradicions retratan lo modo de ser dels pobles.*—228. La bala.—*Peso un' unsa.*—229. Joan Fivaller.—*1415.*—230.

Digitized by Google

Lo saltimbanquis.—*Planyèulo.*—231. Lo cistellayre.—*Comprèu.*—232. Raquel.—*Flos Campi.*—233. Lo carrer de l' Escola.—*Oh, enderrochs catalans, so vostre amich.*—A. Blanch.—234. La Pubilla.—*Flors y violes y romani.*—235. Cant á la patria.—*Dulcis amor patriæ. dulce videre suos.*,—236. L' enamorada del mar.—*A la vora de la mar y á la vora de l' arena.*—Cansó Popular.—237 Ramors del bosch.—*La passió.*—238. Los jueus del Call.—*A matar jueus!*—239. Lo cap del Rey —*Firám!*—240. Fe grega.—241. La faixa d' or.—*Paraula es paraula.*

Digitized by Google

TAULA

	Planas.
Acta de la festa.	21
Discurs del Sr. President del Consistori, D. Teodor Llorente. .	27
Memoria del Sr. Secretari del Consistori, D. Francesch Matheu	31
La Pubilla, de D. Joseph Franquesa y Gomis.	43
Joventut Perduda, de D.ª Victoria Penya de Amer.	51
La Molinera de Flassá, de D. Joan Planas.	55
L'última aureneta, de D. Frederich Rahola.	61
La Barretina, de Mossen Jascinto Verdaguer.	67
Penediment, de D. Marian Aguiló y Fuster.	73
L' anfiteatre, de D. Ramon E. Bassegoda.	77
Lo Botxí del Rey en Pere, de D. Joseph Martí Folguera. . .	83
Montesa cristiana, de D. Francesch Ubach y Vinyeta. . . .	89
Rondalleta, de D Pau Bertran y Bros.	97
Un Amour, de D. Víctor Lieutaud.	101
Almódis, de D. Francesch Ubach y Vinyeta.	123
Montseny, de D.ª María de Bell-lloch	209
La familia del mas dels salzers, de D. Gayetá Vidal de Valenciano.	221
Isabel de Galcerán, de D. Narcís Oller y Moragas.	269
Biografía d' Esteba Gilabert Bruniquer, de D. Salvador Sanpere y Miquel.	285
Discurs del Sr. Mantenedor, D. Emili Vilanova.	305
Llista de las composicions presentadas al certámen.	307

Digitized by Google

Digitized by Google

JOCHS FLORALS

Digitized by Google

Digitized by Google

(2)

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

ANY XXIII DE LLUR RESTAURACIÓ

MDCCCLXXXI

BARCELONA

ESTAMPA DE LA RENAIXENSA

CARRER DE XUCLÁ, NÚMERO 13, BAIXOS

MDCCCLXXXI

Digitized by Google

Digitized by Google

JOCHS FLORALS
DE
BARCELONA

CONSISTORI DE MDCCCLXXXI

MANTENEDORS

D. Jascinto Verdaguer, Pbre., *President*.

D. Ramon Picó y Campamar.
D. Lluís Domènech.
D. Francesch Matheu.
D. Jascinto Torres y Reyetó.
D. Jascinto Laporta.
D. Narcís Oller, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

ILTRE. SRA. D.ª DOLORS CABALLERO DE MERCADER,
Comtesa de Bell-lloch.

Digitized by Google

EX-MANTENEDORS

CONSISTORI DE MDCCCLIX

D. Manel Milá y Fontanals. *President.*

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
D. Joaquim Rubió y Ors.
† D. Joan Cortada.
D. Miquel Victoriá Amer.
» J. Lluís Pons y Gallarza.
» Antoni de Bofarull, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya María Mendoza de Vives.

CONSISTORI DE MDCCCLX

† Excm. Sr. D. Francisco Permanyer y Tuyet, *President.*

† D. Joaquim Roca y Cornet.
† » J. A. Llobet y Vall-llosera.
† » Vicens Joaquim Bastús.
† D. M. Flotats y Comabella.
» Joan Manyé y Flaquer.
» Adolf Blanch, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Elissea Lluch de Rubió.

CONSISTORI DE MDCCCLXI

† D. Lluís Gonzaga de Pons y de Fuster, *President.*

D. Joaquim Rubió y Ors.
† » Antoni Bergnes.
D. Lluís Cutchet.
† D. Pau Estorch y Siqués.
» Joseph Leopold Feu.
» Manel Lasarte, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Carme de Bofarull.

CONSISTORI DE MDCCCLXII

† D. Joan Illas y Vidal *President.*

D. Marián Aguiló y Fuster.
† D. Joseph Coll y Vehí.
† » D. Miquel Anton Martí.
D. Manel Angelon.
» Joseph Llausás.
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya María Josefa Massanés de Gonzalez.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXIII

† D. Brauli Fox, *President.*

D. Terenci Thos y Codina.
Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals.
EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER.
D. Manel Anglasell.
† » Joseph Subirana.
» Eussebi Pascual, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Senyora esposa del Excel-lentíssim Senyor Gobernador Civil
en representació de
S. A. la Serenissima Sra. Duquesa de Montpensier.

CONSISTORI DE MDCCCLXIV

† D. Joan Cortada, *President.*

D. Celestí Barallat.
» Miquel Victoriá Amer.
» Antoni Camps y Fabrés.
D. Gregori Amado Larrosa.
† » Narcís Gay.
» DAMÁS CALVET, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Victoria Penya d' Amer.

CONSISTORI DE MDCCCLXV

D. Antoni de Bofarull, *President.*

D. ADOLF BLANCH.
» GEKONI ROSSELLÓ.
» Lluís Roca y Florejachs.
D. Francisco Muns.
» DAMÁS CALVET.
» Víctor Gebhardt, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Elena Caballer de Roca.

CONSISTORI DE MDCCCLVI

D. Pau Valls, *President.*

D. Francisco Morera.
» Teodor Llorente.
» Víctor Gebhardt.
D. Silvino Thos y Codina.
» Eduart Vidal y Valenciano.
† » Robert Robert, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Manela Luna Mendez de Vigo.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXVII

D. Marian Aguiló y Fuster, *President.*

D. Gayetá Vidal y Valenciano.
» F. Romaní y Puigdengolas.
» Joaquim Sitjar y Bulcegura.
† D. Robert Robert.
» Marian Fons.
» F. Maspons y Labrós, *Secri.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Dolors Llopart de Muns.

CONSISTORI DE MDCCCLXVIII

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *President.*

D. Jascinto Labaila.
» Felip Bertran.
» Felip Jascinto Sala.
D. Frederich Soler.
» Francisco Maspons y Labrós.
» F. Miquel y Badía, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Carme Mercader.

CONSISTORI DE MDCCCLXIX

Adolf Blanch y Cortada, *President.*

† D. Eussebi Anglora.
D. Joseph María Arnau.
Mossen Jascinto Verdaguer.
D. Joseph Roca v Roca.
» Francisco Miquel y Badía.
» Pere de Rosselló, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Mercé Estrada.

CONSISTORI DE MDCCCLXX

D. Joseph Lluis Pons y Gallarza, *President.*

Mossen Salvador Mestres.
D. Ignasi Ramon Miró.
» Joseph Puiggarí.
D. Joaquim Riera y Bertran.
» Pere de Rosselló.
» Joseph de Palau, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Francisca Nanot-Renart.

CONSISTORI DE MDCCCLXXI

† D. Estanislau Reynals y Rabassa, *President.*

D. Miquel Victoriá Amer.
» Joseph d' Argullol y Serra.
» Rafel Ferrer y Bigné.
† D. Xavier Llorens y Barba.
» Joseph de Palau y Huguet.
» Joan Montserrat, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Antonia Sacanella de Blanch.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXXII

D. Joseph de Letamendi, *President.*

D. Manel Angelon.
» Félix María Falguera.
» Joan Montserrat y Archs.
D. Vicens W. Querol.
Mossen Ferran Sellarés.
D. Joseph Coroleu, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya María Hubert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIII

D. Geroni Rosselló, *President.*

D. Marian Aguiló y Fuster.
» Lluís Roca y Florejachs.
D. Antoni Camps y Fabrés.
» Joseph Coroleu.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.
Mossen Jaume Collell, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Excma. Senyora Donya Oriola de Quintana y Serra.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIV

Excm. Sr. D. Albert de Quintana, *President.*

D. Marian Aguiló y Fuster.
» Antoni Camps y Fabrés.
† » Joseph Coll y Vehí.
D. F. Masferrer y Arquimbau.
» Pere Nanot-Renart.
» J. Sardá y Lloret, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Antonia Ubach y Gutierrez.

CONSISTORI DE MDCCCLXXV

D. Francesch Pelay Briz, *President.*

D. Adolf Blanch y Cortada.
» Celestí Barallat y Falguera.
» Joseph Balari y Jovany.
D. Antoni Aulestia y Pijoan.
» Joaquim Fontanals del Castillo.
» J. Roca y Roca, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Rosa Pigrau.

CONSISTORI DE MDCCCLXXVI

D. Lluís Cutchet, *President.*

D. Antoni de Bofarull.
» Damás Calvet.
» Pere de Rosselló.
D. Enrich Claudi Girbal.
» Joseph Roca y Roca.
» J. Blanch y Piera, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Emilia Palau y Gonzalez de Quijano.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXXVII

Excm. Sr. D. Antoni Ros d' Olano, *President*.

D. Gonzalo Serraclara.
† » Vicens Boix.
» Francisco Miquel y Badía.
D. Andreu Balaguer y Merino.
» Joseph Blanch y Piera.
» J. Riera y Bertran, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

Donya Josefina Sabater d' Aldavert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXVIII

D. Joseph Lluis Pons y Gallarza, *President*.

D. Adolf Blanch.
» Frederich Soler.
» Francesch Ubach y Vinyeta.
D. Joseph Coroleu.
» Joaquim Riera y Bertran.
» Angel Guimerá, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

Excma. Senyora Donya Carme Cendra de Domingo.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIX.

D. Gonzalo Serraclara, *President*.

D. Damás Calvet.
» J. Narcís Roca.
» Angel Guimerá.
D. Manel de Lasarte.
» Joseph Pella y Forgas.
» Emili Vilanova, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

Donya Teresa Gasset.

CONSISTORI DE MDCCCLXXX

D. Teodor Llorente, *President*.

D. Ramon de Siscar.
» Joan Sardá.
» Emili Vilanova.
D. Conrat Roure.
» Alvar Verdaguer.
» Francesch Matheu, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

Donya Clotilde París.

MESTRES EN GAY SABER

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
D. Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de Maig de 1862.*
» Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de Maig de 1863.*
» Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de Maig de 1866.*
» Joseph Lluís Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de Maig de 1867.*
» Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de Maig de 1868.*

Digitized by Google

D. Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de Maig de 1869.*
» Jaume Collell y Bancells, *proclamat en 7 de Maig de 1871.*
» Thomás Forteza, *proclamat en 5 de Maig de 1873.*
» Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en 3 de Maig de 1874.*
» Frederich Soler y Ubert, *proclamat en 2 de Maig de 1875.*
» Angel Guimerá, *proclamat en 6 de Maig de 1877.*
» Damás Calvet, *proclamat en 5 de Maig de 1878.*
» Jascinto Verdaguer, *proclamat en 2 de Maig de 1880.*

AUTORS

QU' HAN OBTINGUT PREMIS ORDINARIS

D.ª Isabel de Villamartin	2
D. Marian Aguiló y Fuster	4
» Thomás Aguiló	1
» Miquel Victoriá Amer	1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer	1
D. Adolf Blanch y Cortada	3
» Francesch Pelay Briz	4
» Damás Calvet	3
» Antoni Camps y Fabrés	1
» Emili Coca	1
» Jaume Collell	3
» Marian Fonts	1
» Thomás Forteza	3
» Joseph Franquesa y Gomis	2
» Martí Genís y Aguilar	1
» Angel Guimerá	4
» Joseph Martí Folguera	1
» Artur Masriera y Colomer	1
» Anicet de Pagés de Puig	1
» Ramon Picó y Campamar	1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza	3
Excm. Sr. D. Aibert de Quintana	1
D. Isidro Reventós	1
» Lluís Roca y Florejachs	1
» Geroni Rosselló	2
» Joaquim Rubió y Ors	3
» Frederich Soler	4
» Silvino Thos y Codina	1
» Terenci Thos y Codina	1
» Jascinto Torres y Reyetó	1
» Francesch Ubach y Vinyeta	3
» Jascinto Verdaguer	3

Digitized by Google

AUTORS

QU' HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS

D.ª María de Bell-lloch.. 1
» Josefa Massanés de Gonzalez. 1
» Victoria Penya d' Amer. 1
D. Antoni Auléstia y Pijoan. 1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer. 2
† D. Joaquim M. Bartrina.. 1
D. Pau Bertran y Bros. 1
» Adolf Blanch y Cortada.. 1
» Antoni de Bofarull. 3
» Antoni Camps y Fabrés. 1
Lo Cansoner de Miramar. 1
D. Antoni Careta.. 1
» Jaume Collell. 1
Srs. Coroleu y Pella. 1
† D. Salvador Estrada. 1
D. Thomás Forteza. 2
» Víctor Gebhart. 1
» Martí Genís y Aguilar. 1
» Víctor Lieutaud. 1
» Joseph Martí y Folguera. 8
» Francesch Matheu y Fornells. 1
» Apeles Mestres.. 1
Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals. 1
D. Antoni Molins y Sirera.. 1
» Matheu Obrador Bennassar. 1
» Narcís Oller. 2
» Anicet de Pagés de Puig. 2
» Joseph de Palau y Huguet. 1
» Pere d' Alcántara Penya. 1
» Ramon Picó y Campamar.. 1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza. 1
Excm. Sr. D. Albert de Quintana. 1
D. Isidro Reventós. 3
» Joaquim Riera y Bertran. 2
» Lluís Roca y Florejachs. 2
» Geroni Rosselló. 1
» Joaquim Rubió y Ors. 4
» Salvador Sanpere y Miquel. 2
» Frederich Soler.. 3
» Joan Montserrat y Archs. 1
» Lluís B. Nadal. 1

Digitized by Google

» Terenci Thos y Codina 1
» Jascinto Torres y Reyetó. 1
» FRANCESCH UBACH Y VINYETA 6
» JASCINTO VERDAGUER. 3
» Eduart Vidal y Valenciano. 1
» Gayetá Vidal y Valenciano. 2
» Joseph Yxart. 1

AUTORS

QU' HAN OBTINGUT ACCÉSSIT

D.ª María de Bell-lloch.. 1
» Dolors Moncerdá. 1
» Victoria Penya d' Amer. 3
Mme. Rosa Anaïs de Roumanille. 1
D. Thomás Aguiló. 1
» Miquel Victoriá Amer. 1
» Joseph d' Argullol y Serra.. 1
» Antoni Auléstia y Pijoan. 1
EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER. 3
D. Ramon E. Bassegoda y Amigó. 1
» ADOLF BLANCH Y CORTADA. 2
» Antoni de Bofarull. 8
» FRANCESCH PELAY BRIZ.. 3
» DAMÁS CALVET.. 5
» Antoni Camps y Fabrés. 8
C. de M. 1
Lo Cançoner de Vilatort. 1
D. Emili Coca y Collado. 6
» JAUME COLLELL Y BALCELLS. 1
» Joseph Coroleu é Inglada.. 1
» Miquel Costa y Llobera. 1
† » Salvador Estrada. 1
Un Fadrí de Montanya. 1
D. Bartomeu Ferrá y Perelló.. 2
» Marian Fonts. 3
† » Guillem Forteza.. 1
» THOMÁS FORTEZA.. 2
» Joseph Franquesa y Gomis. 3
» Artur Gallard. 2
» Martí Genís y Aguilar. 1
» Salvador Genís. 1
» ANGEL GUIMERÁ. 1
Jordi. 3

Digitized by Google

D. Manel de Lasarte..	1
» Teodor Llorente..	1
» Joseph Martí y Folguera.	14
» Artur Masriera y Colomer.	3
» Francesch Matheu y Fornells.	4
» Gabriel Maura..	1
» Antoni Molins y Sirera..	1
» Joan Monné.	1
Armengol de Montsech.	1
D. Joan Montserrat y Archs.	2
» Francisco Muns.	1
» Pere Nabot-Renart.	1
» Lluís B. Nadal.	1
» Joan Nebot y Casas.	1
» Matheu Obrador y Bennassar.	2
» Anicet de Pagés de Puig.	7
» Pere d' Alcántara Penya y Nicolau..	4
» *Pere Pi y Parera.*	1
» Ramon Picó y Campamar..	6
† » Felip Pirozzini y Martí.	3
» Félix Pizcueta..	2
» Joan Planas y Feliu.	2
» *Cárles Pons de Ginebreda..*	1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza.	2
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.	2
D. Frederich Rahola..	1
» Isidro Reventós y Amiguet.	3
» Joaquim Riera y Bertran.	7
» Lluís Roca y Florejachs.	4
» Joseph Roca y Roca..	2
» Joaquim Rubió y Ors.	1
» Frederich Soler..	4
E. T. de M..	2
D. Joseph Taronjí y Cortés.	2
» Terenci Thos y Codina..	4
» Jascinto Torres y Reyetó.	1
» Francesch Ubach y Vinyeta.	11
» Pere Antoni Ventalló.	2
» Jascinto Verdaguer.	4
» Joseph Verdú.	1
» Gayetá Vidal y Valenciano.	1
» *Pere Ramon Vidal.*	2
» Miquel Zavaleta.	1
Anónims..	8

Digitized by Google

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Gerona.
Excma. Diputació provincial de Tarragona.
Excma. Diputació provincial de Lleyda.
Excma. Diputació provincial de las Balears.
Excma. Diputació provincial d' Alacant.
M. I. Sr. Rector d' esta Universitat.
M. I. Sr. President de l' Academia de Bonas Lletras.
Los Mestres en Gay Saber.

ADJUNTS PROTECTORS

Sr. Comte de Bell-lloch.
Sr. Marqués de Castellbell.
D. Francisco Domingo.
» Joaquim Fontanals del Castillo.
» Ignasi Fontrodona.
» Eussebi Güell.
» Claudi Lopez.
» Francisco Mandri Dezo.
D. Geroni Martorell.
» Joseph Martorell.
» Ferran de Miró d' Ortaffa.
Sr. Marqués de Montoliu.
D. Fernando Puig.
» Agustí Robert.
» Carles Salvador.
» Marian de Sans.
» Joseph M.ª Serra.

ADJUNTS NUMERARIS

Abella y Cirera Pere.
Agelet y Vidal Víctor.
Aguilar Francisco de P.
Aguiló Plácit.
Alayó Pere.
Alesán Joseph.
Aldavert Pere.
Aleu Anton de Padua.
Alemany Joseph.
Alier Bonaventura.
Alier y Sala Lluis.
Almirall y Vidal Joseph.
Almirall Joan.
Alsina Simon.
Alumar Evaristo.
Amat Gervasi.
Amell Manel.
Amigó y de Cabo Pere.
Angelon Manel.
Arabía y Solanas Ramon.

Digitized by Google

Argensó Rosendo.
Argullol Joseph de
Arús y Arderiu Rosendo.
Armet y Ricart Salvador.
Arnet y Viver Roman.
Auléstia y Pijoan Antoni.
Aymamí Joaquim.
Baguer Antoni.
Bagunyá Jaume.
Baixerias y Rosals Joseph.
Balaguer y Merino Andreu.
Balaguer y Torner Andreu.
Balari y Jovany Joseph.
Barallat Celestí.
Bardera Ramon.
Batlló y Batlló Enrich.
Batlló y Batlló Frederich.
Batlle Llorens.
Bertran Felip.
Bertran y Bros Pau.
Bertran y Rubio Eduart.
Bonay Alfonso.
Bonay Frederich.
Bofill Artur.
Bofill Eugenio.
Bordas Frederich.
Bordas y Rovirosa Francisco.
Bosch Joseph.
Bosch y Puig Ivo.
Bosch y Marcé Emili.
Boter Francesch de
Bulbena Artur.
Bulbena Pere.
Blanch Joseph.
Brossa y Reixach Jaume.
Brunet y Bellet Joseph.
Caballé Joan.
Caballé Tomás.
Cadafalch Joaquim.
Cadena Jaume.
Calafell Jaume M.
Capmany y Sandiumenge Narcís.
Campderrós Joseph.
Camprodon y Rovira Joan.
Camprubí y Mallol Francesch.
Camin Alvar M. de.
Canyellas y Rodon Joseph.
Canal Joseph.
Canals Emili.
Canals y de Raures Eduart de.
Capella Bonaventura.
Capella Timoteu.
Capdevila Millan de la Cogulla.
Cardellach Cárles L.
Careta Antoni.
Carnicer Anton.
Casademunt Adriá.
Casaramona Joan.
Casades Joaquim.
Cascante Joseph.
Casanyas y Prats Joseph.
Ceballos Ignasi de.
Coll y Gorina Ramon.
Coll Lluis.
Coll Fernando.
Comabella Joaquim.
Company y Fages Pere.
Coroleu é Inglada Joseph.
Cortada Gonzalo.
Cuadras y Feliu Manel.
Cucurella Tort Joseph.
Cumella Joaquim.
Cusachs Andreu.
Cutchet Lluis.
Cristies Magí.
Danés Joseph.
Daurella y Rull Joseph.
Delás Fernando de.
Delgado Prósper.
Delmás y Netto Carles.
Doménech Lluis.
Doménech Enrich.
Domingo Francisco A.
Dominguez Joseph.
Dominguez Joan.
Doria Francisco.
Doria y Casas Pere.
Durán y Bas Manel.
Escubós Albert.
Escudé Anton.

Digitized by Google

Espinach Anicet.
Estalella Antoni, Pbre.
Estasen Eugeni.
Falguera Félix M.
Farnés Sebastiá.
Farnés y Flaquer Joan.
Fasant Francisco.
Felip y Sunyé Joseph.
Felip y Dotras Gaspar.
Feliu y Lloret Joseph.
Ferrando Rovira Ignasi.
Ferrer y Codina Antoni.
Ferrer y Vidal Joseph.
Fiter é Inglés Joseph.
Flaquer Joseph.
Font Joan.
Font Víctor.
Font Joaquim.
Fontanals Joseph.
Formiguera Emili.
Forns Francisco de P.
Galí Miquel.
Gallard Artur.
García Cárles.
Garriga y Miquel Francisco.
Gasset Anton.
Gasset Joseph.
Gaza Alfredo.
Gibert y Riera Eduart.
Gibert y Batlle Eduart.
Gibert Salvador.
Girona Ignasi.
Gispert Manel.
Góngora Lluis.
Grases Bonaventura.
Grau Bonaventura.
Grenzner Manel.
Giralt Manel.
Gusi Pere.
Guardiola y Soler Matheu.
Imbert Eduart.
Jordá Frederich.
Lapeira Enrich.
Larratea Catalan Manel.
Llagostera Francisco.
Llampallas Antoni.
Llavallol Teodor.
Llach Joan.
Lleó Modest.
Lleonart y Llunell Joan.
Lligé Joan.
Llorens y Riu Joseph.
Maciá y Pujol Eussebi.
Maluquer y Viladot Joan.
Mandado Rupert.
Mariezcurrena Heribert
Maristany Francisco de P.
Marqués Ramon.
Marsillach Salvador.
Martí y Sagristá Miquel.
Martí y Gelabert Pere.
Martorell Bernardino.
Martell Conrat.
Massó Antoni.
Matas y Burgues Francisco.
Matas y Burgues Miquel.
Maspons Mariano.
Maspons y Labrós Francisco.
Masriera y Colomer Artur.
Masriera Frederich.
Masriera Joseph.
Matheu y Fornells Francesch.
Matheu y Fornells Joaquim.
Mimó y Caba Claudi.
Miquel y Badía Francisco.
Miquelerena Ramon de.
Miravent Joseph.
Mitjans Modest.
Mitjans Vilajeliu Juli.
Molgosa Valls Joseph O.
Monnany y Lopez Ramon.
Montserrat Joan.
Morull Joseph.
Morgades y Gili Joseph. Pbre.
Mundí Jaume.
Mundó Joan.
Muro Joseph.
Mústich Ramon.
Navarro Enrich.
Negre Joaquim de.

Digitized by Google

Novas Rosendo.
Nuri Ramon.
Oliveras Anton.
Oller y Moragas Narcís.
Orriols Joan B.
Parés Ignasi.
París Manel.
Pascual y Casas Eussebi
Pascual y Costa Joan.
Pascual y Nin Joan.
Pascual Perez Ildefonso.
Pau Francisco Manel.
Pecero Manel M.
Pedrals Artur.
Pella y Forgas Joseph.
Permanyer Joan.
Perpinyá y Pujol Joan.
Perpinyá y Pujol Fernando.
Pers y Ramona Magí.
Piera Florenci.
Pigrau Cárles.
Pirozzini Cárles.
Planas Francisco.
Planella Macari.
Ponsetí Roch.
Pons y Massaveu Joan.
Pons Marés Pere.
Pons Joan B.
Porcar y Tió Manel.
Porta Oscar.
Puig y Esteve Francisco. Pbre.
Puig y Savall Lluis.
Puig Erasme.
Puiguriguer Jaume.
Pujal Martí.
Pujol Francisco.
Quintana Albert de.
Quintana Tuset Sixt.
Rech Cárles.
Reventós Joseph.
Reventós Ramon.
Regordosa Jaume.
Ribas Gonzalo.
Ribas y Fargas Joseph.
Ribot y Climent Francisco.
Ribalta Miquel.
Ricart Giralt Joseph.
Ricart Felip.
Ricart Ramon.
Riera y Bertran Joaquim.
Riera y Penosa Jaume.
Riera Francisco
Rius de Llosellas Leopold.
Rius y Taulet Francisco de P.
Rius Antoni.
Roca y Florejachs Lluis.
Roca y Roca Joseph.
Ros de Olano Antoni.
Ros Teodor.
Rogent Elías.
Roig y Tapis Paulí.
Romeu Manel.
Ronquillo Francisco de P.
Rossell Pere.
Rosselló Pere de.
Roure Conrat.
Sala Felip Jascinto.
Sala y Martí Joaquim.
Saladrigas Rafel.
Sandiumenge Magí.
Sagrera Conrat.
Sagrera Joseph.
Sanchez y Merli Lluis
Santaló Pere
Santamaría Pere.
Santamaría Alfredo.
Sardá y Lloret Joan.
Sendra y Domingo Joan.
Serra Ramon Andreu.
Serra y Pausas Joan.
Serra y Torruella Pere.
Serra Joseph O.
Serraclara Gonzalo.
Serrahima Maurici.
Serrallés Pere.
Sert Domingo.
Siscar Ramon de.
Solá y Guixa Trinitat.
Sunyol Esteve.
Sunyol Ramon.

Digitized by Google

Sturzenegger Jaume.
Sutorras Inglada Domingo.
Taulet Baltasar.
Thomas y Bigas Joseph.
Tintorer Joaquim M.
Tintorer Rafel.
Tintoré Francisco Maria.
Tobella Francisco X.
Tolrá Joseph.
Torrabadella Manel.
Torrents y Monner Antoni.
Torrents y Torres Antoni.
Torres Céssar August.
Torres y Torrents Manel.
Torres Joseph A.
Torres y Reyetó Jascinto.
Torrent Ramon.
Torroella Miquel.
Traval Angel.
Trilla Agustí.
Tusquets Joan.
Tuyet Simeon.
Ubach y Vinyeta Jaume.
Urgellés de Tovar Agustí.
Valentí Joaquim.
Valls Pau.
Valls y Vicens Joseph M.
Valls Agustí.
Valls y Ventura Camilo.
Valls y Vicens Agustí.
Valls y Rius Antoni.
Vallés y Ribot Joseph M.
Vehils Antoni.
Ventosa Andreu.
Verdaguer Alvar.
Verdú Joseph.
Vergés y Vilumara Ramon.
Vergés Francisco de P.
Vidal Enrich Xavier.
Vidal Juliá.
Vidal y Valenciano Eduart.
Vidal y Valenciano Gayetá.
Vilanova Emili.
Vilallonga Salvador.
Vilalta Joseph.
Vila y Lletjós Francisco.
Vilá y Vilaplana Andreu.
Viader Lluis.
Vilaseca Joseph.
Vilumara Eussebi.
Vives Pere Nolasco.
Viza y Martí Joan.
Vilar Santiago.
Xiqués Ramon M.
Xiró y Jordi Cárles.
Yxart Joseph.

ADJUNTS FORANS

Gerona.

D. Joan Baptista Ferrer.

La Bisbal.

D. Joaquim Sitjar y Bulcegura.
» Joan Sitjar y Bulcegura.

La Garriga.

D. Salvador Busquets.
» Joseph de Rosselló.

Palma de Mallorca.

D. Joseph Lluis Aguiló.
» Francesch Forteza.
» Lluis Fuster.
» Gabriel Maura.

Sant Celoni.

D. Miquel Draper.

Sarreal.

D. Jaume Ramon Vidales.

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA DE LA FESTA

En la ciutat de Barcelona, á la una de la tarda del dia hu, primer diumenge de Maig del any mil vuyt cents vuytantahú, s' es celebrada en la gran sala de la Llotja la solemne festa dels Jochs Florals qu' es la vintytresena que 's verifica d' ensá de llur restauració.

Lo Consistori, acompanyat de las primeras autoritats y comissions oficials, ha passat á ocupar los primers sitials del estrado destinat al Respectable Cos d' Adjunts, ja ocupat per aquest com ho estava de numerosa y escullida concurrencia lo restant de la sala, y oberta la sessió per l' Excm. Sr. Gobernador de la provincia, ha passat á llegir lo discurs (i) del Sr. President, son company y amich, lo Reverent Dr. D. Jaume Collell.

Acabat lo discurs ha dat lectura de sa Memoria (ii) l' infrascrit Secretari, procedint inmediatament á descloure 'ls plechs que contenían los noms dels autors premiats y á llur consegüent proclamació per l' orde que 's veurá.

De *La Tallada*, (iii) poesía premiada ab la *Flor natural*, ha resultat esserne l' autor D. Artur Masriera y Colomer qui, acompanyat de dos Srs. Mantenedors, ha fet present de la *Flor* á la Sra. Comtesa de Bell-lloch, la qual ha passat á ocupar lo sitial d' honor y ha sigut proclamada Reyna de la festa en mitx dels aplaudiments del concurs y 'ls acorts de la música. Per invitació del autor, ha llegit la poesía premiada D. Joseph A. Trias.

De las composicions *Cansoneta* (iv) y *Las comares de Ripoll* (v) distingidas cada una ab un accèssit al premi anterior, n' han resultat autors, respectivament, D. Joseph Verdú y D. Artur Masriera y Colomer. La primera ha sigut llegida per D. Joseph Blanch y Piera.

Digitized by Google

Desclòs lo plech corresponent á la poesía *La mort del Abat* (v.) qu' ha obtingut accèssit al premi de l' *Englantina d' or*, no adjudicat enguany, s' es vist que n' era autor lo ja anomenat D. Artur Masriera y Colomer, per encárrech del qual n' ha dat lectura don César August Torras.

Ha resultat esser autor de la composició *Montalegre* (vii) distingida ab accéssit al premi, tampoch adjudicat enguany, de la *Viola a' or y d' argent* lo Dr. D. Joan Montserrat y Archs, donant lectura de dita poesía D. Joaquim Cabot.

Al obrir lo plech pertanyent á la *Oda: imitació d' Horaci* (viii) qu' ha sigut llorejada ab lo premi ofert per l' Excma. Diputació provincial de Tarragona, s' es vist també que n' era autor lo ja citat Dr. D. Joan Montserrat y Archs, y ha passat á llegir aquesta composició D. Carles Pirozzini.

Desclosos successivament los plechs corresponents á las poesías qu' han obtingut los tres accèssits á eix premi concedits, han resultat esserne autors, per l' orde següent: D. Artur Masriera y Colomer, de la traducció lliure de la Oda de Horaci (ix) *Beatus ille qui procul negotiis*: d' una altra traducció de la meteixa Oda (x) D. Joan Planas y Feliu, y del ensaig d' oda horaciana titolat *A ma lira* (xi) D. Lluis B. Nadal.

Per fi, l' expressat D. Lluis B. Nadal resultá també esser l' autor de la novela *Questió de nom* (xii) qu' ha obtingut lo premi ofert per la Redacció de *La Renaixensa*.

Després de feta la distribució de premis als autors sobredits, l' infrascrit Secretari ha procedit á la cremació dels plechs que contenían los noms dels autors de las composicions no premiadas, lo mantenedor Sr. D. Francesch Matheu ha llegit, per compte de discurs de gracias, una poesía (xiii) qu' ha sigut rebuda ab prolongats aplaudiments, y per fi l' Excm. Sr. Gobernador de la provincia ha declarat termenada la sessió. Eran las tres de la tarda.

De tot lo qual n' aixeca la present acta que firma y certifica en lo lloch y data avans expressats l' infrascrit Secretari

NARCÍS OLLER.

Digitized by Google

Núm. 1.—DISCURS DEL SR. PRESIDENT DEL CONSISTORI, *D. Jascinto Verdaguer.*

Núm. 2.—MEMORIA DEL SR. SECRETARI DEL CONSISTORI, *D. Narcís Oller.*

Digitized by Google

Digitized by Google

SENYOR EXCEL-LENTISSIM:

SENYORS:

Avuy, primer diumenge de maig, y punt per punt en aquesta hora, fa 22 anys que, al mitx d' una rodona de venerables figures de nostre renaixement, se plantava l' arbre benehit de Deu de la institució dels Jochs Florals. «Lo matará una gelada,» deyan los desconfiats, «lo trencará la primera ventada que vinga de llevant ò de ponent,» deyan los que ab mals ulls s' ho miravan; y ni les gelades l' han aturat de florir, ni les ventades de granar. «Demá tocarán á morts, deyan altres, per eix nin, per qui ab tanta alegría tocan á bateig,» y les campanes no hi tocaren, y l' infant hermós, bressat en un vell escut de nostres comtes, creixía cada jorn més ufanós, y de l' arpa que 'ls trovadors li donaren per joguina, com la mel d' un rusch, vessavan les cansons per elles mateixes, y cada mes de maig reverdía ab més ufana en son front la corona gentil de roses y englantines. Lo nin s' es fet gran; ja es hora de portarlo á volar ab los Excursionistes pels cims de les altes montanyes, fites de sa heretat inmensa; ja es hora de obrirli full per full y de llegirli ralla per ralla lo llibre de ses glories;

Digitized by Google

ja es hora de fer passar davant sos ulls, un per un tots los retratos de sa passada grandesa.

Aquèix més ferreny y de selvatge aspecte que baixa dels Pirineus, vestit de pells y duhent á l' espatlla la massa que sembla enmanllevada á Hèrcules, es Otger. Aquèll que més ensá, cenyint ja son front ab la corona de comte, embesteix los moros, abrigant son cos ab lo primer escut de les barres, es Jofre 'l Pelós. En aquèix que, voltat d' homes de paratge, baixa com altre Pelay de la Covadonga catalana cap á la reconquista de Barcelona, d' hont esperonat per la llansa d' Almansor ne sortí no fa gayre, trobant en lo Besós son Guadalete, en la trista jornada de Matabous, prou fa de bon coneixer á Borrell primer. Eix altre que 'l segueix, ab lo còdich dels *Usatjes* en una má y l' espasa en l' altra, es Berenguer lo vell: sa mirada vasta, sos cabells blanchs, sa fesomía més tranquila y reposada fan recordar més á August que á Cèsar. D' un y d' altre sembla tenir quelcom eixa figura que s' atansa magestuosa, ab corona de rey y espasa cinta, darrera Borrells y Berenguers, com un diamant al cap d' avall d' una cadena de perles: no cal que us diga son nom.

Quan los mariners catalans tornan, en ales de la llebetjada, á la anyorada terra de sos pares, avans que cap altra montanya, sobre les espatlles del Tibidabo y Montalegre, sobre 'ls cent brassos del Montserrat, més alt que 'l marlet de Sant Llorens de Munt, damunt lo rabassut Montnegre ò la espatlluda serralada de Montgrí, oviran, com si sortís á escomètrels mar endins, lo Montseny, cap-blanch com l' avi de la familia, mes dret, magestuós, gegantí é inderrocable. Aixís al girar los ulls á nostre passat, per damunt les arpes de nostres trovadors, per sobre 'ls capells de nostres caballers y les corones de nostres comtes y reys, més gallart que les palmeres de Elx, més fort que les oliveres nallorquines, més alt que 'ls faigs y roures del Pirineu, nos apareix la figura geganta de D. Jaume. Ell domina totes les altures; aixís lo campanar d' una Seu, deixant enrera en sa volada los drachs de pedra de

Digitized by Google

les gárgoles, les imatges triunfals de les cornises, los ángels de les cresteríes, les fletxes y espigues dels pinacles, enfonza en lo cel sa agulla soberana.

Despenjèm lo quadro, si us plau, per mirarlo més d' aprop, y permetáu que en eixa breu estona sols vos parle d' eixa gentil figura catalana que 'm té robat lo cor.

Cada hèroe d' aqueixa gloriosa galería y cada dinastía d' hèroes es una estrella ò una constelació, si voleu, del firmament moral de nostra patria; aquèix es lo sol, que desde sa sortida l' umple de gom á gom de gloria y resplandor.

Cada pás del gran rey, desde son bressol de roca de Monsó fins á sa monástica tomba de Poblet, es lo cant d' una epopeya que més que en les obres dels poetes, llegim en les planes de l' historia, y més que en les planes de l' historia, en lo mapa de l' antiga Catalunya, trossejat per nostra mala sòrt. ¿Era un diplomátich de cap d' ala, ò un sabi legislador de cap de brot? ¿era un rey magestuòs á la faysó de Carlomagne ò un hèroe llegendari á la faysó de Roldan? ¿era un Aquiles que no ha trobat encara son Homero ò un gegant de nostres rondallaris que traspassava á cada pás una montanya, y que sempre arribava ab son bras allá hont arribava ab la vista? Los poetes vos dirán que era tot això; los historiadors de dintre y de fora casa vos confessarán que ell es lo geni de nostra nacionalitat, y son regnat de seixanta anys la temporada més gloriosa, per no dir lo segle d' or, de nostra historia; y los lingüistas afegirán que fou, ensemps que 'l seu més gran propagador, lo Dante de nostra llengua.

Un escultor del segle tretze (y això es idea d' un alt poeta y sabi bibliòfil, que va á donar á llum lo *Libre dels feyts* del Conqueridor) prengué per patró sa gallarda figura al entretallar ab rústich cisell l' imatge de David, que, al costat de Moysès y entre profetes y apòstols está á la dreta de la portalada de la Seu de Tarragona; los

Digitized by Google

borceguins li arriban als turmells, son mantell imperial está pres ab rica agafa en mitx del seu pit, un ample cinyell de que penjan l' espasa y l' estoch, lliga á son cos sa llarga cota, y una rica corona niellada estreny sos cabells que cauhen á rulls per ses espatlles, y, per retratar mellor á nostre amat rey, fins se descuydá de posarli l' arpa.

No faltan homes de lletres que afegeixen son real nom al costat dels de son pare y son avi, á la llarga filera de trovadors del seu temps, que, junt ab los sabis y capitans de sa host, foren sa cort y companyía més aymada. Mes si algun assaig poètich borronejá en sa jovenesa, restá oblidat entre ses obres de més seny, y si alguna *tensó* ò *serventesch* entoná en sa tan llarga com aprofitada vida, no sortí de la tenda de campanya que era son palau predilecte, ò be quedá ofegat pel tro sempre rodolant de les batalles, que eran son natural element.

Si D. Jaume no festejá la musa catalana, fou son heralt gloriós que li obrí les portes de sos estats, y li doná les ales del seu entusiasme, per volar ab ell de montanya en montanya y de realme en realme. A sa testa donchs, que coronan en agraciat enllás la palma del historiador y 'l llorer del hèroe, no cal planyer les fulles d' or del arbre de la poesía patria, puix es en son regnat, á la escalfor del seu patriotisme, y qui sab si á sa influencia personal, que fa en nostra terra sa primera aparició.

En efecte; la literatura provensal, mare y mestra de les primeres d' Europa en los nous temps, estava agonisant ab la fantasiosa nació que li donava vida, mentres Catalunya més práctica que somiadora, més avesada á manejar l' espasa y lo trident que l' arpa y la lira, anava creixent per mar y per terra, formant ab ella, purificant, enfortint y aixamplant sa llengua, cada dia més tractívola y suau, més forta y vigorosa, juntament ab aquell jove rey, que, prodigi de bon seny, de sabiesa y d' energía, la havía de estendre per la terra. Ell que vingué de vora Provensa á regir lo timó de nostre creixent realme, podía molt bé haverne portada la llevor de la poesía al camp de nostres

Digitized by Google

lletres, y Pere Cardenal y altres trovadors, ab qui ab germanívola amistat vivía, pogueren ser l'empelt que, aplicat al arbre ja llavors ufanós de nostra llengua, n' havía de traure avans de gayre tan gentil brotada d' inspiració.

Lo Conqueridor li obre nous é inmensos horisons cada dia, fent fugir los moros ab sols lo renill del seu caball. Avuy li dona les florides illes Balears, demá aixamplará sa terra ab les fruyteres planes de Valencia, y si en aquèlles y á l' ombra del rey, segons vol la tradició, naix nostre més gran filosop, en l' altra no trigará á cantarhi nostre més gran poeta, y á sermonarhi nostre més gran predicador. Lull, Ausias March y Sant Vicens Ferrer son les noves fites del realme de D. Jaume, son los plansons més primerenchs de sa real plantada.

En proba de la volada que prengueren les ciencies en sos estats, á la seva ombra augusta, al costat del Il-luminat autor de l' *Ars Magna* y del Blanquerna, que be hi escau la del sapientíssim compilador de les *Decretals*, Sant Ramon de Penyafort. Aqueix nom tan catalá del *confessor de reys y de papes*, umple tot un segle, y sa obra colossal, *ingens*, com li diu Clement VIII en la butlla de sa canonisació, casi, casi es per si sola tota una ciencia. D. Jaume l' havía pres per confessor y per director de son esperit; llástima que no sempre s' avingués á sos sabis concells, enterrosant alguna vegada ses ales d' áliga en les fangueres de la terra, com ho deixa prou entendre la balada popular de Sant Ramon! (1)

(1) Vehèusela aquí:

La Mare de Deu—un roser plantava
y d' aquell roser—va naixe' una planta,
nasqué Sant Ramon—fill de Vilafranca,
confesor de reys,—de reys y de papes.
Confessava un rey—que en pecat estava,
lo pecat n' es gran,—Ramon s' en esglaya:
—No ploreu, Ramon,—que 'l pecat s' acaba,
si no 'm perdoneu—ne perdreu l' Espanya.—
Ramon s' en va al port—á llogá' una barca.
Lo barquer li diu—que 'l rey li 'n privava
de podè' embarcar—capellans ni frares,
ni 'ls escolanets—de la cota llarga.
Sant Ramon beneyt—ja 'n va fe' un miracle,

Digitized by Google

Y com una de les principals preocupacions del Conqueridor, diu en Tourtoulon, era la de fondre en una que valgués per totes les diferentes llengues de sos estats; lluytá valerós y no deixá pedra per moure per estendre son domini, com si volgués ab sa veu mágica, fer brotar de les ruines de la llengua d' Oc una nació, que tingués á Barcelona per capital y al Mediterrá per la primera de ses provincies.

Ab aqueix fí en 1258, ab les primeres ordinacions de la policía marítima, (si no maná sa redacció) inspirá l' idea del primer llibre del *Consolat de mar,* que ha sigut traduhit á casi totes les llengues d' Europa y es inderrocable fonament de nostra legislació mercantil: y ell mateix, com altre Cèsar manejant tan be la ploma com l' espasa, amotlla nostre nadiu idioma á la precisió legislativa en los *Furs* de Valencia; lo condensa y arrodoneix en los aforismes filosòfichs del (encara inèdit!) *Llibre de la Sabiesa;* y per últim en sa Crònica, de la qual verament se pot dir com de pochs llibres que tot es or, lo pasta y lo tors, lo aprima y ductilisa á son voler, en gráfiques imatges y delicades pintures del seu temps, y sobre tot en naturals y bellíssimes frases, ab que nos deixa entre-veure sens adonarsen, los sentiments del seu cor tan cenzillament gran. L' idea de la Providencia que vetlla 'l món com una mare 'l bressol dels seus fills, guía 'l pensament del real historiador pels mateixos castells ò vilatjes, monastirs ò camps de batalla, hont havía guiat los passos del soldat de la fè. Eixa fè cristiana que no entra may en una ánima sens engrandirla, y com més la engrandeix sol deixarla més humil, tenía la seva tranquila y serena en mitx

tira capa á mar—per servir de barca,
y lo gayatet—per arbre posava,
ab l' escapulari—gran vela n' alsava,
y ab lo sant cordó—bandera molt santa;
Montjuhich lo veu,—bandera assenyala,
tots los mariners—surten á muralla;
¡Jesús! ¿qu' es allò?—¿es galera ò barca?—
No n' es baixell, no,—ni galera armada,
que n' es Sant Ramon—que ha fet un miracle,
Santa Catarina—tocan les campanes.

Digitized by Google

dels combats y tempestes de la vida, com l' aygua del estany de Lanós, que, posada en un fons dins les altes montanyes de Carlit, los vents més esvalotats no arriban á remoure.

En ben pochs llibres primitius veyem, com en son bellíssim *Comentari,* la veritat rumbejarse al costat de la més alta poesía, y sens donarsen compte l' autor, mirarshi tan d' aprop y festejarshi tan sovint amorosament l' historia y l' epopeya. Victories verament portentoses que donarían l' inmortalitat á un guerrer de més curta mida, son contades allí ab dues paraules, y fets extraordinaris d' aquells que solen umplir ab sa anomenada tota una llarga vida d' hèroe, s' amagan modestament darrera una frase humil, com una pedra preciosa darrera un gra de sorra, si no quedan oblidats per qui tantes pedres fines té per enfilar en lo teixit d' or de sa maravellosa vida. «A nou anys, com diu Balaguer en sa Historia de Catalunya, se vesteix lo perpunt de guerrer; á onze mana exèrcits y fa en lo maneig difícil de les armes sos primers assaigs; á vint y cinch conta á un rey moro entre sos palacians; ab sols lo terror que inspira son nom, conquista un país; tres regnes, l' un darrera l' altre, naixen per ell á la llum y á la vida de la civilisació cristiana; no sent grat de la corona de Leon; oblida y no fa cas de sos drets al trono de Navarra; guanya realmes per altri, com lo de Murcia, y li 'n restan prou per compartir entre sos fills y deixarlos reys á tots; los princeps cristians lo prenen per jutge en ses desavinenses; lo Papa li dona sitial y l' escolta en los concilis, y 'l tria entre tots los reys per capitá d' una creuhada á Terra Santa.» Lo cel mateix sembla obrirse en rius de llum per coronar son regnat ab lo *descens* de la Verge de la Mercè, celestial Redemptora de catius, que ab lo dols ofici d' obrir presons y de rompre cadenes, enviá sos fills á totes les ciutats de morería, posantlos sobre 'l pit per distintiu, al costat del adorable emblema de la redemció, signe de la catedral de Santa Creu de Barcelona, les may com llavors triunfantes barres catalanes. Si eixos apòs-

Digitized by Google

tols de la caritat no haguessen anat á rompre sos grillons en Alger, Espanya no contaría entre sos escriptors l' inmortal autor del *Quijote.* Ara, si voleu saber lo secret de tanta sort y ventura, ell mateix vos lo dirá en tan curtes com sentencioses paraules, que han quedat com aforisme entre 'ls historiadors: «*Deu estima 'ls reys que estiman á sos pobles.*» Verament D. Jaume estimava á sos pobles, y á Catalunya entre ells ab tot lo cor; may més cap princep nos ha donades tantes probes d' estimació y afecte, mes tampoch per ara cap altre rey dels nostres ha sigut aixecat per la má de Deu á la gloria del Conqueridor.

Ell no es pas un hèroe de ferro, com los d' algunes cansons de gesta y antichs poemes del nort; sa espasa sí que era de ferro, com vos ho dirían prou los sarrahins que 'n fugían; son capell es de ferro, son escut y sa cuyrassa també son de ferro, mes lo cor que abrigan es un cor d' home. Es un cor de rey com cap n' hi haja per sa estimada terra, un cor de fill per la santa Esglesia, á la que dedicá dosmil temples, los uns presos als moros, los altres aixecats d' arrel per aquells aixams d' artistes y obrers que com abelles de la fè seguían los passos dels conquistadors, ab seus y monestirs consagrant y tornant á Jesucrist les terres arrancades á Mahoma. Es un cor de pare amorós per sos vassalls, un cor de germá per sos amichs, un cor tendre y ple de compassió per sos enemichs; y, més vos diré, un cor d' infant per los aucellets y altres sers inferiors al rey de la creació. Llegíu, sinó, aquell tan conegut passatge de sa Crònica, quan en lo fort de ses conquistes, al llevar la host, un matí escolta les queixes d' una pobre oreneta, que ha fet son niu vora l' escut de sa tenda, y mana que no la desfassan encara, fins *que ella s' en fos anada ab sos fiyls, pus en nostra fé era venguda.* Poques vegades en lo món los sers més petits s' han vist tractats tan noble y amorosament per un home tan gran!

Del amor que tenía á nostra parla benvolguda ¿què més vos ne diré? En catalá s' enrahona ab lo rey de Castella,

Digitized by Google

en catalá escriu al Kant de Tartaria y al Soldan de Babilonia; y trayent del seu modest bressol eixa dolsa llengua, li lleva, per ferla literaria, los bolquers que li estretejavan, la enjoya ab les perles dels dialectes del mitx-dia de Fransa, y la parla ell mateix en les corts de Saragossa, extenentla ab son exemple per Aragó, Murcia y Oriola, com ho podeu llegir ben *clar* y *catalá* en los documents que d' aquells ditxosos temps hi restan; pugna, (encara que ab no gayre sort) per ferla entrar, al costat del llatí, en los tribunals, y en los *studis generals* de Valencia y Barcelona; y la passeja trionfant al seu costat, com una reyna y enamorada, que en sa dolsa ilusió veuría creixer en l' esdevenidor ab sa estimada Catalunya y arribar á ser la llengua de mitx món.

La idea era verament enlluhernadora, lo pensament era gran, mes fou fruyt que no arribá á madur, cayent avans d' hora ab l' arbre gegantí que li donava vida; los somnis eran dignes del més catalá de nostres reys, mes lo vent de la sort adversa los esbullá, com un vol de papallones d' ales daurades. Sa florida y vasta heretat, com lo vel del temple fou esqueixada pel mitx, y la Catalunya de part d' allá del Pirineu quedá de Fransa, y la de part d' assí quedá d' Espanya, sense contar lo que 'ls segles s' en portaren riu avall. Mes lo jou d' or, ab que, en hora mellor, los brassos del gran monarca junyiren les que foren provincies de son inmens realme, no s' ha pas ben romput, puix les uneix encara nostra hermosa llengua. Estrenyèm, donchs, aqueix lligam entre elles, aqueix dolcíssim lligam d' amor, que han afluixat tres segles de guerra y de disort, però que may ha de trencarse, com Deu nos tinga de sa má. Per arrancar la llengua á un poble, cal avans arrancarli la vida.

Es veritat que, darrera 'l Pirineu, los fills d' en Joan Blancas ja aprenen de confegir, de llegir y fins de resar lo pare-nostre en llengua francesa, y que en eixa banda no l' aprenen pas gayres en catalá; mes cors encesos d' amor á l' antigua patria comuna hem sentit batre allá com

Digitized by Google

assi, y en lo Rosselló com en Valencia, en l' alta Cerdanya com en l' estol de les Balears, esbarts de rossinyols saludan l' aurora de nostra renaixensa literaria.

L' ombra augusta del gran rey á qui, ingrats, no hem aixecat, no diré un obelisch davant de Santa Clara, antich Tinell Major hont rehuní les Corts catalanes avans de volar á la presa de Mallorca, ni una estatua de cent palms al cim de Montjuhich ò 'l Tibidabo, ni menys una estatua de cent canes esculturada y feta ab cisell gegantí, del Caball Bernat, del Montgròs ò d' altre dels més alterosos marlets de Montserrat, que 's vegés desde les Balears, Valencia y Aragó; sinó ni una historia, (1) ni un monument, ni un poema. L' hèroe inmortal á qui no hem deixat dormir en pau en son humil sepulcre, únich tros de marbre que guardava son nom, vetlla amorós encara ab la llengua catalana los pobles que la parlan y desensopeix y desvetlla ab son nom y ab sa alenada poderosa los cántichs que dormen en les arpes y 'ls cors que dormen en los pits.

Monpellerins, fills del mitx-día de Fransa, Catalans de part d' allá del Pirineu, vostre compatrici D. Jaume vos lliga als catalans d' Espanya ab doble y estret parentiu de sanch, si no es prou lo parentiu de gloria, com l' anomena en Tourtoulon. Fills d' Aragó, vostres pares agermanats ab los nostres seguiren sa bandera triunfant en trenta batalles campals, á la conquista de la perla del Mediterrá y á redimir ab sa sanch la no menys hermosa perla del Cid.

Prou se 'n recorda Valencia de quan prop de sos murs una sageta mora se li clavá á la testa, hont encara avuy se pot veure l' esboranch, y trencántseli á la primera es-

(1) Lo sabi provensal M. Tourtoulon ha suplert á bastament la falta d' una historia de Jaumè primer, guanyant ab ella un honrosíssim accèssit en un concurs del Institut francès, no concedíntseli 'l premi per oferir sa obra més interés per l' historia d' Espanya que per la de Fransa. La hermosa traducció castellana que s' en publicá en Valencia en 1873 es atribuhida al eminent poeta D. Teodor Llorente.

Además es esperada la publicació d' un poema sobre la Conquista de Mallorca, compost per lo mestre en Gay Saber, D. Damás Calvet, que n' ha donat ja á coneixer algun bellíssim fragment.

Digitized by Google

tiragassada que per arrancarla doná, y aixugantse la sanch que s' adollá per sa cara, venía *rient*, *per tal que la host no se 'n esmayás*. Y Mallorca ¿còm s' en podría oblidar de quan lo rey moro se la 'n duya mar endins en una barca de flors, y 'l rey gegant que ho vegé desde 'l Pirineu, ab dues gambades atravessant la terra y la mar, agafá 'l rey moro per la barba y robantli tan hermosa y malaguanyada presa, de la gentil cativa ne feu la regina de les aygues! Ell, unint lo nom de Catalunya als de Fransa y Castella, dona sa filla petita á Felip l' Atrevit y sa filla major á N' Anfòs lo Sabi, y per ell tenen encara tots los soberans d' Europa sanch catalana en ses venes.

Ell agermana y fa encaixar amistosament la musa d' Ausias March ab la musa de Mistral, recordantlos que en son amor, com en lo foch de la mateixa llar, s' escalfaren abdues: y Zorrilla, lo gran poeta castellá de nostre temps, á qui 'ns plau veure honrant ab sa presencia nostra festa, pot reconeixer en nostre D. Jaume l' ombra del hèroe á qui ha dedicada sa darrera obra poètica. Si, com diuhen del Cid, no obtingué victories després de mort, ne obtingué en sa darrera malaltía, fentse portar en llitera al camp de batalla. Com la del hèroe castellá, sa espasa 's deya Tizó y no doná menys terribles colps als serrahins, ab sola la diferencia que lo que ell guanyá una vegada la Espanya y la religió may més ho tornaren perdre. La Tizona del Cid y 'l Tizó de Jaume primer son les dues plomes d' or ab que Castella y Catalunya han escrit ses dues colossals y glorioses epopeyes.

Un mot d' un trovador del seu temps afegirèm encara, com á punt final, á nostre humil discurs: «*Era*, nos diu Mateu de Quercy, en sa sentida elegía á la mort del Conqueridor, *era de poques paraules y de grans fets.*» ¿Y quína altra definició daríau vosaltres de la rassa catalana, de que es ell, ensemps que 'l rey més gran, lo tipo més perfet, y la més hermosa y gegantina personificació? Sía, donchs, ara y sempre, son nom nostra bandera; sía sa llengua, sa sanch y sa fè, nostra fè, nostra sanch y nostra

Digitized by Google

llengua; y 'ls fills de Catalunya, d' eixa terra que ell aixamplá ab sa espasa y ab sos brassos á la mida del seu cor, podrèm creure que l' esperit del gran rey viu entre nosaltres, ab més rahó que del fantástich rey Artús ho creyan los antichs bretons. ¡Nó! puix nostra may prou estimada Catalunya viu encara, D. Jaume no es pas mort.

Digitized by Google

SENYORS:

DESITJ vivíssim es estat y será sempre de tot Consistori lo poder presentar en esta solemnitat literaria un aplech tan nombrós com escullit de composicions poéticas y llorejar ab tot lluhiment al veritable mérit. Y si á voltas se fa difícil la tasca de trovarlo y aquilatarlo entre 'l munt d' obras presentadas, res tan agradós com sorpéndrel de sopte en alguna d' ellas y tráurel á la llum pública per admiració y contento dels demés; res tan falaguer com pensar que tal volta lo premi vá á dar coratje y alé á un nou conreador de nostra poesía, desconegut y vacilant fins alashoras; res tan honrós com obrirli de bat á bat las portas de sa somniada gloria, allargarli la má en lo primer grahó d' eixa escala y acompanyarlo tremolós al peu d' aquell trono que veya de lluny y entre la boyra dels somnis com ansiat port de sas aspiracions. Consemblant desitj, repeteixo, es viu, es constant, es natural; diré més encare: es un desitj egoista. Egoista, perque al Consistori li pervé gran part de la gloria que dóna, li pertoca honra al honrar y podrá dir demá á tots aquells que reberen en recompensa de son talent un premi: *á ma elecció, á mon criteri es deguda una gran part de ton triomf.*

Digitized by Google

Emperó, al costat d' aquell desitj egoista que decanta á tot jurat á honrar lo mérit per' á sí meteix honrarse, hi ha un gran deber. Sacratíssim depósit té lo Consistori confiat á sa conciencia: lo bon nom d' una institució que, del més gran al més humil, tots volém, tots estimém de cor, Lo Consistori passa, l' institució resta; lo depositari d' avuy no ho será demá; lo depósit es avuy y será demá. Cal donchs conservarlo, cal deixarlo intacte, cal enfrenar aquell desitj natural de presentarse á la festa ab gran aplech de premis, quan las composicions rebudas á concurs no consenten fer una bona y numerosa tria. Aixis lo conservador d' un monument, temerós d' alterar sa bellesa, renuncia á inscriure son nom en l' antiga pedra, sentintse petit enfront de tanta grandesa, hoste d' un dia en front de sa eternitat.

Lo Consistori d' enguany se proposá no faltar á aquell deber, y mirant al moment actual d 'existencia de nostres Jochs Florals, comparantlo ab l' estat general de la literatura catalana, si més abundosa potser un xich massa descuydada, ha cregut que devia, ans que tot, conservar nostra institució enlayrada com li pertoca per son orígen, per sa historia, per la justa anomenada de que disfruta.

Tot propósit de conservació enclou en sí l' idea de severitat, de llegítim rigor, de prudencia en los actes convenients pera realisarlo. Hem cregut donchs que, malgrat nostre desitj, nos eran necessarias eixa severitat, eixa prudencia, si haviam de conservar degudament lo depósit ab que 'ns honraren.

Conegudas son de tothom las causas qu' avuy, més que may, imposan tal necessitat. No son ja los Jochs Florals com en llurs primers dias l' únich certámen qu' ofereix als escriptors lo medi de dar á coneixer sas produccions. Ab inusitada freqüencia, en lo transcurs d' un any, se celebran en nostra patria festas d' aquesta mena. Esperonada per lo desitj de concorrer á ellas, la majoría de nostres poetas sembla esmersar en repetits travalls tot aquell foch d' inspiració que sóls brilla ab ver

Digitized by Google

esclat quan se concentra y acaba per exhalarse al impuls del sentiment.

Per altra part, á mesura qu' han sigut conegudas aquellas obras de mérit superior y capdal qu' aquí mateix llorejadas y sancionadas després per unánim elogi, venen á esser model de perfecció, nasqué lo desitj d' imitarlas, sacrificant aquella espontaneitat y frescura que fan verament agradosas las obras del poeta, cayent sens adonarsen en un amanerament per demés perjudicial.

Calía oposar donchs á semblants defectes, com per via de sanitosa protesta, lo bon criteri aymador de l' originalitat, de lo vigorós y de lo espontani. Y com en la majoría de las composicions rebudas enguany se nota aquella falta d' inspiració y vigor y abunda l' amanerament de que 'ns planyém, lo Consistori ha cregut que li convenia abstindres, tot lo possible, d' alentar als poetas per tan errat camí. Res hi tá que revelen al costat d' aquells defectes, qualitats que no desconeixém: las unas no compensan als altres. Per aixó lo Consistori ha sigut tan escás en l' adjudicació de premis, y si encare no vos presenta obras tan perfectas com son desitj li demanava, ateneu á que ha premiat lo que mellor era á son judici, no lo irreprotxable que no s' hi trobava, y teniu ademés en compte que los premis s' han otorgat per majoría de vots y tant sóls un per unanimitat, com aneu á veure.

PREMIS ORDINARIS.

Ni lo de l' Englantina d' or ni lo de la Viola d' or y argent han pogut adjudicarse, atenent á que cap de las composicions qu' á ells optavan reunia, á judici del Consistori, condicions á abastament que la fessen digna de semblant distinció.

Vejent n' obstant que dins dels dos grupos de poesias qu' optavan á dits premis sobresortian duas composicions que 'l Jurat hauria distingit sempre ab accéssit, acordá lo Consistori otorgárloshi, adjudicant en conseqüencia l' ac-

Digitized by Google

céssit de l' Englantina d' or á la poesía núm. 75, «La mort del Abat,» que dú per lema *Requiescat in pace*, composició notable per la veritat y color de la descripció qu' enclou, si bé es de doldre que sia purament descriptiva y artificiosa en alguns detalls; y l' accéssit de la Viola d' or y argent á la núm. 130 titolada «Montalegre,» lema *Si de mundo fuissetis mundus etc.* que 's recomana per la pulcritut de sa forma y son delicat sentiment. Major distinció hauria obtingut, si no la perjudiqués la desigualtat d' inspiració y la falta de novetat en l' assumpto.

PREMI DE LA FLOR NATURAL.

Entre 'l bon nombre de poesías qu' han concorregut á disputarse est premi d' honor y cortesía, consistent enguany en una *Robinia pseudo-acacia rosea*, ha sigut preferida la núm. 122 «La tallada» que dú per lema *Jus cathalaunicum sublatum est nobis?* Avalúan aquesta poesía sa notable intenció y la novetat de son pensament, expressat ab una ardída y justa imatje rica en detalls y verament poética. Llástima que la incorrecció d' algunas estrofas y certa inseguretat de vol desvirtuan la bellesa de la primitiva concepció.

Lo primer y segon accéssit d' aquest premi han recaigut, respectivament, á la poesía núm. 128, «Cansoneta,» original y sentida, si be executada ab escás vigor y deixadesa de forma; y á la núm. 74 «Las Comares de Ripoll,» lema *Tornará?* felís imitació de la forma popular, d' argument popular també y per tant no original del tot.

PREMI OFERT PER
L' Excma. Diputació provincial de Tarragona.

Estimant lo Consistori qu' una hábil imitació dels clássichs llatins, ensemps que revela un coneixement acabat dels meteixos, supoza grans dificultats vensudas, otorgá aquell premi á l' Oda imitació d' Horaci senyalada ab

Digitized by Google

lo núm. 179 y ab lo lema *Quid dedicatum poscit Apolinem*, felís adaptació d' una de las poesías més bonicas d' aquell poeta, notable ademés per lo castís de son llenguatje. Devém plányens n' obstant de que, essent com es una imitació, 's ressenti un xich de certa amplificació que pot ser no enquadra prou bé ab la sobrietat característica del poeta llatí.

A fí de més alentar á nostres poetas al estudi dels antichs clássichs, sempre convenient per' obtindrer la perfecció de forma que tant assoliren élls, lo Consistori concedí á est premi tres accéssits:

Lo primer, á la composició núm. 82, «Oda de Horaci,» traducció lliure de la *Beatus ille qui procul negotiis* etc., que mellor deuria dirse imitació y que 's fá recomanable per la senzillesa y cayent de sas estrofas, si bé en cambi l' autor no ha sabut trasladar prou á sa obra aquell ayre pagesívol tan ben ensopegat que té l' original.

Obtingué lo segon accéssit la traducció de la meteixa Oda, que forma part de la colecció «Una toya d' Horaci,» té per lema *Non omnis moriar* y vá senyalada ab lo número 110. L' han feta digna de tal distinció l' esser un trasllat bastant fidel del original, del que conserva la major part de bellesas per més que no sempre haja sabut trasladarhi 'l traductor aquell viu colorit que fa tant notable á l' oda llatina y no puga desconéixers que 'l metro escullit no es lo més apropósit per aquesta traducció.

Per fí lo ters accéssit se doná al ensaig d' oda horaciana «A ma lira,» lema: *Ó laborum dulce lenimen* etc., que dú 'l núm. 161, tenint en compte qu' está escrit en un metro sempre difícil de manejar bé y molt més en nostra llengua en que l' escassedat relativa de paraulas llargas constituheix una traba difícil de salvar.

PREMI D' UN OBJECTE D' ART OFERT PER LA REDACCIÓ DE «LA RENAIXENSA».

Dels sis travalls en prosa qu' optavan á est premi ficsá

Digitized by Google

desde 'l primer moment l' atenció del Consistori, 'l que ab lo núm. 22 dú per títol «Questió de nom» y per lema: *Peignons la nature mais la belle nature*, otorgántseli 'l premi per unanimitat de vots.

La primera condició que resurt de la lectura d' aquesta noveleta es la bona elecció del assumpto, catalá, trascendental, y altament dramátich. La pintura de llochs, situacions y personatjes está feta ab una bellesa, una veritat y un sentiment que revelan en son autor notables aptituts pera dedicarse á tan difícil género. Lo desenllás n' obstant, sobre esser precipitat, no es tan exemplar com deuria pera deixar condempnada la costum que 's proposa combatre l' autor.

Per acort del Consistori dech fer aquí honorífica mención d' altras duas noveletas: de la núm. 126 titolada «¡Pobreta!» y de la núm. 18 que dú per títol «Les bambolles.» De la primera, per la boniquesa de son argument senzill é interesant alhora; de la segona, per la correcció de forma qu' en tot' ella campeja.

Lo Consistori s' es vist en la dolorosa precisió de no adjudicar cap dels altres premis extraordinaris, perque, á son judici, las obras qu' á ells respectivament aspiravan no reunian totas las condicions degudas á tan alta distinció.

Quedan, donchs, sens adjudicarse: lo *brot d' olivera y argent* ofert per l' Excma. Diputació provincial de Lleyda, lo *clavell d' or y argent* del Excm. Ajuntament de Reus, la *medalla d' argent* del Ateneo Barcelonés, la *lápida de marbre negre ab l' escut de la Societat grabat en or* de l' Associació Catalanista d' Excursions científicas y lo *medalló d' or* que vé oferint una agrupació catalanista. Optant al premi d' *una joya artística y alegórica* qu' oferia l' Associació d' Excursions Catalana no s' ha presentat cap travall y ha degut per lo tant declararse desert.

Acordá no obstant lo Consistori fer especial y honorí-

Digitized by Google

fica menció de la colecció «Articles morals,» núm. 155, qu' optava al premi ofert per l' Ateneo Barcelonés y de la «Monografía d' un monument,» núm. 138, únich travall que 's presentá aspirant al premi de l' Associació Catalanista d' Excursions científicas.» Del primer, per sa correcta forma literaria y puresa de llenguatje; del segon per lo abundó de noticias que conté en sa derrera meytat, referents al notable monument que historía.

Tals foren, senyors, las resolucions que pera 'ls mellors fins de nostra estimada institució cregué necessari pendre lo Consistori d' enguany, després d' examinar detinguda y fredament las 185 composicions qu' á son judici foren sotmesas.

Aquí podría, senyors, deixar de molestar ja més vostra atenció que de tot cor vos agraheixo; mes no seré jo qui trenque la piadosa consuetut qu' ab aplauso vostre han seguit mos distingits predecessors.

No hi ha bona familia qu' en las gran diadas deixe de recordar als seus que la mort los ha arrabassat: lo cor, més generós sempre en las alegrías qu' en los dóls, los crida y anyora. Just es que nosaltres dediquém avuy un recort als qu' eran ahir companys, jermans nostres, als que travallaren pera l' engrandiment de nostra mare patria, si no ab major, ab la meteixa fé que 'ns anima á nosaltres.

Y al dir aixó no podém oblidar al historiador de Camprodon, En Joseph Morer, qu' en un meteix sentiment é igual entussiasme fonia alhora l' amor per l' historia y l' amor per la patria; á En Joseph Barba, mestre aventatjat de molts de nostres músichs contemporanis més distingits, que mostrá més d' una volta en sas celebradas composicions musicals com responia son cor á la veu sempre fondament sentida de las cansons de nostra terra: y per fí, senyors, á aquell que tots espereu ja que jo anomeni, á En Joaquim M. Bartrina.

Jove, molt jove, la desapiedada mort nos l' ha arrancat de nostre costat, privantnos tot d' una dels fruyts

Digitized by Google

que 'ns feya esperar encare s' ardida y potent inteligencia y de sa dolça, bona y ferma amistat que recordarém sempre ab llágrimas als ulls tots los qui tinguerem la sort de tractarlo.

En la munió de joves qu' entre nosaltres se dedican á las nobles arts de l' inteligencia, En Bartrina, ocupava un lloch principalíssim, tant per las extraordinarias condicions de son talent com per la direcció especial qu' á aquest imprimia son temperament psicológich; barreja extranya, encar que fecunda, de sensibilitat delicadíssima, d' imaginació poética y d' esperit científich, caracterisada y dominada per una tendencia irresistible á l' enginiositat y á la paradoxa.

Testimoni é inolvidable manifestació d' aquesta idiosincracia especial eran, en lo domini literari, sas poesías totas, de las quals cada hu podrá opinar lo que mellor li semble, segons lo punt de vista qu' adopte pera judicarlas, pero qu' es impossible llegir sense sentir l' impresió que produheix sempre lo que traspassa las fitas de lo mitjá.

Malhauradament pera la nostra poesía regional, En Bartrina escrigué ab preferencia en llengua castellana, privant aixis d' inscriure en lo catálech de las obras catalanas la colecció del *Algo* que, tart ó aviat, n' estich ben segur, mereixerá en la literatura castellana l' atenció que fins avuy li ha estat més escatimada de lo que debia. Sa predilecció per lo castellá, no obstant, may arrivá á ferli excloure, no ja l' amor á la nostra terra qu' era en éll vivíssim com tots los sentiments que son naturals en l' home de cor, peró ni 'l meteix amor á la nostra llengua que compartia ab tots nosaltres y de que havia donat prous testimonis. Prova 'n son sas poesias catalanas y prova n' es la meteixa colecció dels Jochs Florals en la qual figura d' una manera aventatjada.

No fa pas molts anys lo vejereu llorejat y aplaudit en aquesta diada solemne per sa després celebrada *Epístola*.

En ella, contemplant la societat ab la fonda mirada del

Digitized by Google

poeta modern, duptava de tot lo que 'l rodejava, arribava á duptar fins de l' amistat; mes jo crech que s' espergirian ben bé sos duptes si podés veure en est moment lo dól fondíssim que porteu ab mi en lo cor per sa pérdua, si sentís l' accent entelat per las llágrimas ab que 'l recordo. Plorava un altre jorn en sentidíssima poesia la desaparició total de las cosas de la terra y condolit exclamava:

La humil pedreta que cau
de la volta de la nau
y en la pols la enfon son pes,
en la volta de la nau
no hi tornará á estar may més,
may més!

Pero si es cert que ab nosaltres pót morir son recort com morirán totas las afeccions mes caras; sa memoria, son nom, sa gloria, no morirán, no morirán may més.

Digitized by Google

Digitized by Google

FLOR NATURAL

Núm. 3.—LA TALLADA, de *D. Artur Masriera y Colomer.*

Núm. 4.—CANSONETA de *D. Joseph Verdú.*

Núm. 5.—LAS COMARES DE RIPOLL, de *D. Artur Masriera y Colomer.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LA TALLADA

—Jus Cathalaunicum sublatum est nobis?

Com donava bó de veure
tant d' abet y pinatell,
tant de roure vestit d' eura
com la torra d' un castell!

L' ars crexía en companatge
ab l' arbós y 'l ginester,
que 's besavan quan l' oratge
dexondía 's matiner.

Traspuant d' en mitx les roques
regalava un fontinyó,
que escorrentse entre les soques
clapava l' erm de verdó'.

Com una volta trepada,
lo ramatge atapahit
donava á la mitxdiada
la claror de bella nit.

Los arbres vells s' esberlavan
les arrels desenterrant;
les morelles coronavan
lo front d' un claper gegant.

Digitized by Google

Lo pí d' alsada superba
dava alberch al aranyer,
y arranat los brins de l' herba
trescava l' isart lleuger.

Per entre 'l fullám cridantse
cantavan los pitolius,
de branca á branca contantse
les moxoníes dels nius.

Per tot vessava la vida
sobrexint cansons y flors;
la crëació engelosida
hi guardava sos tresors.

Allí l' ánima hi trovava
més bellesa y sentiment;
la soletat no esglayava
é hi volava 'l pensament.

¡Mes ay! que sens frè ni mida
sentí l' home l' afany d' or,
é hi pujá una colla ardida
de llenyaters sense cor.

Destralejant aterraren
frexers y roures y pins;
¡la tasca que comensaren
be fou tasca de butxins!

Com gegants vensuts, caygueren
los arbres de cent en cent,
y entre la pols se desferen
los nius penjats dolsament.

L' ombra als pregons devallava
y entrava en lo bosch la llum,
mes també s' en allunyava
la armonía y lo perfum.

¡Adeu bosch! la bella ufana
y 'ls cants y olors t' han fugit;
la primavera galana
may més te veurá florit,

Digitized by Google

Sols caps de soques podrides
s' axecan sobre 'l terrer,
semblant les creus ennegrides
que hi há á mitján d' un carner.

Tothom hi cerca debades
lo secular roure altiu;
les llars de les encontrades
veuhen minvá' 'l seu caliu.

. . . . . .

Lo destraler no repara
que per l' or que 'l fa glatir,
ell mateix roba á sa mare
les joyes que va lluhir.

Trenca il-lús los fils de vida
que 'l feyan sempre alenar,
la riquesa benehida
de sos camps vol allunyar.

Com un foll nauxer, estella
la nau que 'l tornava á port,
y asseca la fontanella
brollant de vida y frescor.

Ell arrenca de sos pobles
l' arrel de pau y virtut;
los ideals purs y nobles
avorreix mitx descregut.

Desterra la vella usansa,
y noves lleys vol portar
que esborran sense recansa
lo que may s' ha d' esborrar.

Per ço, quan tot sol fatx vía
per un bosch espès, florit,
dich, signant ab alegría
l' arbre gegant revellit:

—¡Deu te guart de les lleys noves,
de tempestes y mestral!
Deu te guart dels brassos joves
qu' ara esmolan la destral!—

Digitized by Google

Digitized by Google

CANSONETA

Al cantó del meu carrer
n' hi há una casa,
'hont fan caixas pera 'ls morts
negras y blancas;
al voltant de las parets
arrengleradas,
m' esparvera de mirar
aquella entrada.
¡Quanta gent s' ha de morir,
válgam Deu valga!

N' hi há una qu' es igual
de la llargária
á la alsada que jo tinch
y assó m' espanta:
mes, ay, no m' espanta, nó,
tant com un' altra
de llargária igual com vos,
la meva mare.
¿Vos també havéu de morir?
¡válgam Deu valga!

¡Qué será trist pera mí,
mareta aymada,
si' us la tinch d' aná' á buscar
pera deixarme!
¡Qué será trist pera vos,
mareta mare,

Digitized by Google

si l' havéu d' aná' á buscar
pera enterrarme!
¿Perqué 'ns hem de separar?
¡válgam Deu valga!

Bona sort que avuy es jorn
que ningú 'n parla;
las disfressas van arreu
aqueixa tarde;
al cantó del meu carrer,
cantan y ballan,
'hont fan caixas pera 'ls morts,
que es gran la entrada.
¡Miráu, mare, quants hi van,
válgam Deu valga!

Polsaguera del ballar
s' es enlayrada,
y las caixas dels albats
ja no son blancas;
ab la pols fugen las creus
que tant brillavan;
meś no fuig, nó, la negror
de tantas caixas.
¡Sembla un ball en mitj de morts,
válgam Deu valga!

Miráu, mare, ab lo cap baix
un entra y parla;
mocador se 'n posa als ulls,
que 'l plor amara;
lo fuster para 'l ballar
y l' acompanya
al portal, qu' es mitj tancat,
de l' altra casa.
¡Deu ser mort aquell malalt,
válgam Deu valga!

Miráu, mare, lo fuster
mida una caixa;
á la vora de la creu
tres lletras marca;
del martell seguint los colps
ballan los altres,

Digitized by Google

y ab la caixa lo fuster
va á l' altra casa.
¡Diu que torna per ballar.....
válgam Deu valga!

Miráu, mare, los del ball,
qué roigs de cara!
y qué grochs los endolats
d' aquella entrada!
Diners donan al fuster
qu' ha fet la caixa,
y ell los dona per pagar
violins y flautas.
¡Son diners mullats de plors,
válgam Deu valga!

Uns s' aixugan, de cansats
de fer la dansa;
y las llágrimas del cor
s' aixugan altres;
uns se 'n van avall, rihent,
'rera 'ls que cantan,
y altres van amunt plorant
'rera 'l cadavre!
¡Tots, mareta, me fan por...!
¡resém plegadas!—

Digitized by Google

Digitized by Google

LES
COMARES DE RIPOLL

¿Tornará?

A la vila de Ripoll—si n' hi havían dos comares,
que no s' han pogut casar—y son fadrines granades.
¡Oydá!
quan l' amor·s' en vá
tothom lì sent anyoransa!

S' en van á missa major—un dematí que nevava;
ab faldilla y davantal—y 'l bell giponet de sarja,
ab caputxa y cistelló—y xinet·letes brodades.
Entran pel portal del mitx,—quan tot just assenyalavan;
no 's senyan ab devoció—y seuhen al banch del Carme,
s' hi asseuhen per dar mal nom—á fadrines y casades,
per malparlar de la gent,—cosa que la lley no mana.
A la Sila del Doctor
avuy tocará la tanda.

Lo diable malehit—de bon matí s' habillava,
ab barret negre y rodó,—un boscall y una carbassa,
com si fos un pelegrí—que anés á cercar posada.
Venía de Sant Joan,—tot passant per Campdevánol,
pera veure 'ls pecadors—á la missa s' en entrava,
pera escriure los pecats—en un llibre que portava,
un llibre de pergamí—ab escubertes cremades.
S' agenolla 'l pelegrí
darrera del banch del Carme.

Digitized by Google

Celebra un frare benet—y l' ajuda un subdiaca
ab roquet de color blanch—y la corona tallada.
Les comares van parlant—de la Sileta galana,
no li tiran gayres flors,—ni la tenen per honrada;
lo diable ho escriu tot,—per plomes ja té ungles llargues,
ho escriu mitx agenollat—tocant al llibre ab la barba;
com les dones parlan molt,—sovint té de girar plana.
Lo darrer full ja es omplert,
y elles encara retallan.

Llevan falsos mancaments—tot fent la mitxa rialla;
lo diable estira 'l full—ab ses dents tant refilades,
estira lo pergamí—perque més culpes hi hajan.
Les comares van parlant—y se les mira 'l diable
mossegant sens' reposar,—perque 'l full no s' axamplava.
Quan giravan lo missal,—la Sileta á missa entrava
ab son posadet ayrós—ben modesta y recatada.
Y sa primera oració
fou per aquells que malparlan!

A mitxa missa major—un pelegrí cáu en basca.
Pel campânar de Ripoll—un merlot vell s' allunyava.
¡Oy dá!
si 'l merlot s' en vá,
tornará per les comares!

Digitized by Google

ENGLANTINA

Núm. 6.—LA MORT DEL ABAT de *D. Artur Masriera y Colomer.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LA MORT DEL ABAT

Requiescat in pace.

L' esquelló, al ser mitxa nit,
ha voltat per tres vegades;
tots los bronzes l' hi han respost
ab una veu que esglayava.
L' abat del convent es mort;
¡Deu li donga al cel posada!

Quan á posta anava 'l sol
y venía l' hora-baxa,
los frares en professó
á la cel-la 'l visitavan;
l' hi duyan los Sagraments
entre reliquies preuhades.

Quan lo sol se va colgar,
lo seu testament dictava,
l' escrivía en pergamí
un doctor de cota llarga;
desde la creu al segell
l' abat tot lo repassava.

Digitized by Google

En la esglesia del convent
de cera prou n' hi cremava!
en lo retaule major
han encès les tretze llanties,
sis que son d' estil moresch,
d' estil florit les set altres.

A les dotze de la nit
cap al cel l' abat volava,
portat per dos serafins
d' aletes tornassolades,
que á l' espona l' han vetllat
donantlhi alè y esperansa.

Sobre un túmbol l' han estès
entre mitx de grogues hatxes,
un drap negre brodat d' or
l' hi han posat sobre la caxa,
un drap negre ab los escuts
de les terres que dexava.

Sobre l' hábit de burell
hi han espargit flors boscanes;
en les mans porta encreuhats
la corona y breviari,
á la destra dú 'l cordó
y la crossa cisellada.

Les Matines en lo chor,
¡que tristes serán cantades!
lo seti abacial, desert;
y 'ls frares agenollantse
sentirán xiular lo vent
com un eco á llurs pregaries.

En lo molí del convent
no moldrán blat ni civada;
no passará per los trulls
la oliva negre y amarga,
y 'l celler será tancat
per vint y quatre setmanes.

Los llechs jòves seguirán
masos, castells y vilatges,
montats en mules de pás

Digitized by Google

ab les selles endolades;
dirán que l' abat es mort
y resarán ab veu baxa.

Les gents d' armes y de camp
dexarán coltells y axades,
y baxarán al convent
pera veure lo cadavre;
vindrán monjos de ciutat
y barons de la montanya.

Lo dia d' enterrament
será festa assenyalada;
al presbiteri encendrán
los trenta cirials de plata,
desde la rosa al creuher
l' esglesia será endolada.

De les arques serán trets
los cálzers y les dalmátiques;
de les arques de noguer
que, ab or y bronzo niellades,
mostran los passos mellors
de les Escriptures Santes.

Cantarán adins del chor
les antífones sagrades,
y 'ls frares salmejarán
ab veu pregona y vibranta;
la estamenya y lo brocat
se confondrán acoblades.

Sis mitrats celebrarán
ab capa verda y morada,
y l' abat de cos present
sobre 'l túmbol jaurá encara;
un ratx de sol devallant
besará ses mans gelades.

A mitx-dia 'l portarán
á sa darrera posada;
en la claustra d' Occident
li donarán terra santa,
en un sepulcre artisat
per l' esculptor de més fama.

Digitized by Google

Cantarán los passarells
en lo niuhet de la gárgola;
florirá lo llimoner,
y 'l dragó de verda escata,
paurós, dexará son cau
al capitell arrapantse.

Ab arminis de colors
ornarán tota la claustra,
y ab los tapissos antichs,
'hont hi han texits los miracles
de Sant Jordi y Sant Miquel
y altres Sants d' anomenada.

Enterrarán al abat
sota la llosa de marbre;
les campanes ventarán
fins que 'ls *Responsos* s' acaben;
l' encens sobrexirá al hort
pe 'ls calats de les arcades.

Sobre 'l vas del bon defunt
hi posarán una estátua;
la imatge del sant abat
com si fos dormida encara,
ab les mans sobre del pit
y les galtes afinades,
y los llabis entreoberts
mitx somrihent de esperansa.

Digitized by Google

VIOLA

Núm. 7.—MONTALEGRE de *D. Joan Montserrat y Archs.*

Digitized by Google

Digitized by Google

MONTALEGRE

«Si de mundo fuissetis, mundus quod »suum erat diligerat: quia verò de mun»do non estis, sed ego elegi vos de mun» do, propterea odit vos mundus.»— *Joann.* xv. 19.

«Et vos igitur nunc quidem tristitiam »habetis, iterùm autem videbo vos et »gaudebit cor vestrum: et gaudium ves»trum nemo tollet à vobis.»—*Id.* xvi. 22.

T' he vis y t' he estimat, ob excelsa estada!
recés sagrát hont la virtut germina,
hont colra 'l Cel los séus llaurers de gloria,
hont té son sòli divinal María.

Recòndit niu del qui mondana vibra
no 'n pot jamay la niarada atènyer:
tu est l' Arca santa, tu de fè est la Copa;
oh benèyta Cartuixa, oh Montalegre!

Com casta vèrge que al *Amant* somnía,
del bosch á la ombra, reposant, jaguda,
trigántli l' hora del plahers promesos,
que 'l tálam serva y que l' *Espòs* li augúra,

aixís extesa dins la vall, qu' ombrejan
freschs taronjers y pampoloses vinyes,
llenças del Cor la gemegant complanta
clamant á Deu ab fervorosos himnes.

Digitized by Google

Ni afanys del Món, ni fers nequíts, ni brègues,
ton solaç torban; ni cap dol t' acòra;
menys que tu pura la viola exclata,
menys que tu vigilant llévas' l' alòsa.

Fills de Sant son tos fills: l' herencia artigan
que 'ls llegá 'l Pare, y que fidels defenen;
la temptació ab la penitencia allunyan,
y ab dur sayal la flaca carn revencen.

Tal lo Baptista en lo desert: austera
la frugal vida glorifica, y clama
trist, als anyells per retorná' á la cleda
y anorear de la serpent la raça.

«Lo temps es ja complert, de Deu lo regne
»s' acosta, Gents, creyèu á l' Evangeli,»
deya, y juhéus y nazarèns, que l' òuhen,
rèben l' influix de son bateig benèfich.

Oh sagrada Maysó! tu l' aygua pura
del Jordán has sigut per mi: feliça
mon ánima 'l baptisme ha rebut, ara,
qüan ab lo torb al negre abism corría.

Inflát d' ergull y de ciencia falsa,
passí la llinda de ta franca porta,
qu' ha obert sos gómfos, com si obrís sos braços
mare enternida qu' al fill pròdich cobra.

Y la fragancia al aspirar, divina,
de fè y d' amor, que de ton clòs s' exhala,
bálsam suáu per dintre mi ha fet presa
banyant mon cor y nova vida dantme.

En ales duyt d' extasiants deliquis,
flotant en mars d' ubricants idèes,
he obert los ulls qu' encalitjats clohía,
y, apte l' esprit per escoltar y aténdre,

m' he vist del claustre en la imponenta fosca
alçarse apocalyptica figura,
y entre ratxes de llum y vent fortíssim,
núbols amunt, per als espays endúrsem'.

Digitized by Google

Y en lo trull de la Mort he sentit crúixer
del migrát home la fangosa ossera;
y á la Terra he ovirát com munt de bolves
pel baf mogudes de doló' y miseria.

De Déu he ohít la judicant paraula,
terrible y forta quan al mal castiga,
grandiosa y justa quan clement perdona,
amant y dolça quan al bé premía.

Y la sitja he rasat, hont sens remença,
Caín s' enfónza y, llatzerát, revínclas'
vessant de crims, y de blasfemia, y d' òdis,
ab que Luzbel lo seu camí encatifa.

Mes, ay! quan tendre mos sentits refeya
la cèlica armonía, y dels archángels
y Potestats, y Cherubins, y Tronos,
les vèus, unides en seráfichs ayres,

y 'ls astres murmurant ab suáu cadencia,
y psalteris, y Hosanna, y llums, y aromes,
m' inundavan de goig, fentme entrevèure
del Paradís la sempiterna aurora,

á les hores, ay las! retut, immóvil,
la faç regada d' inefables llágrimes,
m' he trobat lluny de tu, anyorant la ditxa
que 'l plácit rapte á endevinar me dava.

Oh monjos! oh Convent! Celdes amigues,
cisterna de delicia, gentils feixes,
hèura enroscada, arrunáts murs, seny d' hores,
márgens floríts, y rossinyols y arbredes:

benhajáu tots, y que 'l Senyor vos guárde!
refugi cert contra la néu del dubte,
boreal estrella que al roméu du á térme,
planera gráu que ad al Empír ens munta.

Quan trobar cèrque la perduda calma,
quan la tempesta 'm sotragueje l' ésser,
vindré á acullirme á ta materna sina,
oh beneyta Cartuixa! Oh Montalegre!

13 Mars 1881.

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMIS EXTRAORDINARIS

(POESIA)

Premi ofert per la Excma. Diputació provincial de Tarragona.

Núm. 8.—ODA (IMITACIÓ D' HORACI) de *D. Joan Montserrat y Archs.*

Núm. 9.—ODA D' HORACI de *D. Artur Masriera y Colomer.*

Núm. 10.—UNA TOYA D' HORACI de *D. Joan Planas y Feliu.*

Núm. 11.—A MA LIRA de *D. Lluis B. Nadal.*

Digitized by Google

Digitized by Google

ODA

(IMITACIÓ D' HORACI)

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de paterâ novum
Fundens liquorem?
HORAT I, od. 31.

ABUY qu' ha obert la porta—del Any, la Primavera,
abuy que ja les aures—perfums y calor vèssan,
y 'l poncellam desclouhen—vestint de vert la Terra;
¿quina mercè mes alta—demanará 'l poeta
quan al Etern suplique—perque son vot atenga?
¿demanará ramades—que 'ls Pyrineus cobrescan
ò á Ausona ses planures—ò á Urgell ses olivedes?
¿pot envéjar dominis?—¿cobejará noblesa?

Aquells qui, neguitosos,—d' ambició 's corsecan,
y assedegats de gloria,—d' honors, y de riqueses,
ab l' ansia que 'ls atia—de nit y dia bregan.....
aquells que 's testaviren—y en hora bona cerquen
les viles populoses—que l' esperit entecan,
soberchs palaus de marbres—ab setis d' or y perles,
y llits d' ebori y teatres—ab balls y cants y festes,
y copes nacarines,—crestalls y jaspe y seda.

Per mí, si Deu m' escolta,—sols vull, per viure alegre,
d' un poble de montanya—la casa blanca y quieta,
per setial la roca,—per llit folguera fresca,

Digitized by Google

y olors de sajolides,—lladerns y violetes,
sobrietat á taula,—teixits de lli ò ginesta;
y á l' ombra de l' alzina—frondosa y enrevessa,
plè de salut robusta—y ab una sana pensa,
pulsar l'honesta lyra—qu' inspire 'l seny mes recte;
besar la meva aymia,—mirarme en los ulls d' ella,
y á cada nova esparsa—ohir, com les aucelles
tot escarnint cofoyes—ab llurs meloses llengües
la veu d' amor, que estada—segura té en les selves,
quan á gosar convida—la jovenalla ardenta,
murmuran ab nosaltres:—¡cor dols! ¡videta meva!

Digitized by Google

ODA D' HORACI

(Traducció lliure)

—Beatus ille qui procul negotiis.

BENHAURAT sía qui sens oys ni agravis,
com en la etat antiga,
trevalla 'l camp que va heretar dels avis
sens treves, ni fadiga.

Que futx del palau rich, ahont sempre nía
la enveja temptadora;
que ni en guerres ni afers jamay somnía
y 'l bon repòs adora.

Son gotx es apariar ab la alba ayrosa
los sarments de la vinya,
ò 'l veure la bouhada neguitosa
tustar per la campinya.

Ja esporga la sobrera pampolada
y n' empelta de nova;
ò be esquila als moltons, ò á matinada
les bresques d' or ja roba.

Quan la tardor la fulla seca espolsa,
li donan les pereres,
la fruyta rica, assahonada y dolsa
com les rojes cireres.

Digitized by Google

Y á Priapo inmortal po toferirla.
que eli fa florir ses prades:
mentres Sylvano august. pot benehirla
des les selves gemades.

Sota d' un roure ò d' una alzina vella.
ò en los tossals verdosos.
pot reposar. sentint la cantarella
dels aucellets xamosos.

En tant les aygues pels torrents devallan
filant nítides perles.
mentre en los córrechs son plomall mirallan
les guatlles y les merles.

Mes quan l' hivern singles y putxs blanqueja
y bat la mastralada,
ab los mastins al brau senglar rastreja
per l' ample fondalada.

O para 'l llás al negre tort, que canta
entre 'ls polls y frexedes,
y á la perdiu que entona sa complanta
saltant per les pinedes.

¿Qui no oblida allavors les amoroses
y terrenals requestes;
sentint cantar á la mullé' unes gloses,
y entre ignocentes festes

condormí 'ls infantons: mentres aplega
la fulla dels arbosos,
que en la volguda llar espeternega
entre 'ls pins rehinosos?

Y tancant en la pleta les ramades
munyeix cabres y ovelles,
y trau les gerres de vi nou, ornades
ab eures y roselles.

Y cou menestra que ab diners no 's trova,
que es més gustosa y rica
que 'l pollet ros del francolí, quan cova
pels costers de Serica.

Digitized by Google

Que es tant preuhada com la flor més pura,
y que l' ostra Lucrina
y que á mi 'm plau mellor que la dolsura
de groga tarongina.

Llavors, al veure llaurá' 'ls bous y corre'
les remades novelles,
escataynar lo pago entre la sorra
y brunzir les abelles;

lo cor s' esplaya y gentilment suspira
de gotx y d' alegría,
y eternament ab ferm desitx, aspira
viure ab santa armonía!—

Axís l' usurer vell un jorn clamava
y la vida á pagès sempre enaltía;
tots sos diners als *idus* recullía,
y á les *Calendas* á dexá'ls tornava.

Digitized by Google

Digitized by Google

UNA TOYA D' HORACI

LLIBRE V Ó DE LAS ESPODAS

ODA II.

Ditxós qui lluny de mundanal bullici
tal com la gent de l' avior vivía,
llaura ab sos bous la paternal hisenda
lliure del tot de la punxant codicia.
Ni mou son cor lo fer clarí de guerra
ni tem del mar las bramulantas iras,
y fuig dels plets y las sobergas casas
hont los potents de la ciutat habitan.
Mes ell n' ajunta ab enlayrats pollancres
pámpols nascuts de la serment vehina,
ó del arbre podant la branca inútil
l' empelta ab tanys de mes gentil florida.
Ó 'ls mugidors remats joyós contempla
que errants pastoran per la vall joliua,
ó l' expremuda mel posa en las gerras
ó tondeix las ovellas enflaquidas.
Ó quan son cap guarnit de dolsas fruytas
aixeca Autumno sobre 'ls çamps y vinyas,
gosa trencant las empeltadas peras
y lo rahim de purpurosas tintas,
dons qu' ofereix á tu, Priap' alegre,
y á tu, lo vell Silvá, que 'ls termes guias.
Plau descansar ja en la arrelada molsa,
ja sota l' ombra d' una vella alzina,
mentres del cim d' esqueys saltan las ayguas
y en las ubagas los aucells refilan,

Digitized by Google

y las fonts cristallinas remoretjan,
tot lo que al son tan dolsament convida.
Mes quan l' any hivernós del tonant Júpiter
plujas y neus sobre la terra envía,
ó empeny d' ací d' allá ab sa canillada
als fers sanglans vers lo parany que 'ls priva,
ó para en lleuger tronch las finas telas,
pe 'ls torts engolosits trampa amanida,
y á la poruga llebra y á la grua
caygudas en lo llas cassa ab delicia,
¿qui los crudels neguits que l' amor dona
entre eixas puras diversions no oblida?
Y si casta muller cuyda la casa
y 'ls dolsos fills, com la muller sabina,
ó com del bon treballador d' Apulla
la esposa per los sols enmorenida,
y 'l foch sagrat d' antichs boscays arregla
al punt que son marit cansat arriba,
ó tancant en la cort la alegre ovella,
dels plens mugrons la dolsa llet destila
y amaneix las viandas no compradas
trayent lo vi del any en dolsa citra;
no 'm plauhen mes las ostras de Lucrino
ni 'l turbot ó l' escar, si alguns n' arriban
de los mars de llevant, quan la tempesta
en temps d' hivern á nostra platxa 'ls tira;
ni la polla india, ni 'l faisá de Jonia
cumpleixen lo meu gust tan com l' oliva
cullida de las brancas ufanosas,
ó la rosella que en los prats se cria,
y la malva pe 'l cos tan saludable,
ó 'l xay que en las Termals se sacrifica,
ó 'l cabrit arrancat de la llopada.
Y en mitx d' eixos brenars, ¡quina alegría.
veure com las ovellas cap á casa,
tipas de pastorar, corrents caminan!
Veure los bous com ab pausada empenta
la capgirada rella ab pausa arrían,
y á la llar resplandent, voltant, la colla
d' esclaus, servey d' una potent familia.—
Quan hagué dit aixó, l' usurer Alphius
ja á punt de empendre la pagesa vida,
recull á fi de mes sos interessos
y al mes entrant ja 'ls deixa y negocía.

Digitized by Google

A MA LIRA

(Assaig d' oda horaciana)

. . . . . O laborum
dulce lenimen, mihi cumque salve
rite vocanti.
(Horaci, *Ad lyram.* od. XXVII, lib. I.)

LLUM benehida que mos somnis daura,
bálsam que cura mes amargues penes,
son ¡oh ma lira! mon conhort les tues
mágiques notes.

Mes ¡ay! que l' estre no s' ovira en elles,
puig que negaren á tes pobres cordes
los sons olímpichs les sagrades nimfes
deeses del Pindus.

No les tremparen de la font Castalia
les clares aygues que 'l saber inspiran,
la ciencia gaya que en lo front d' Homerus
flama 's tornava.

Ni en les sonores y pulides rimes
may aprengueres del sublime Horaci
les notes tendres que al sonar recordan
la lira alcayca.

Pobre y obscura per cantar pels boscos
nada ¡oh ma lira!, les divines Muses
sols te permeten entoná' 'ls arcádichs
hymnes fresquívols.

Digitized by Google

May de la patria les grandioses gestes
qu' en vulgar prosa les histories citan,
may per cantarles ab rastrera vena
trempes tes cordes.

Canta als que baixan rierals feréstechs
per les montanyes en bullent cascata,
les neus que brillan en la cima aguda
del alt Pyrene;

Les aygues manses que pels plans s' escorren,
les fresques rives hont l' aucell refila
com les d' Eurotas en cap temps famoses,
més falagueras.

Y adreça cántichs al amor purissim
que 'ls jovenívols esperits inflama;
may vulga Erato que ma lira 's torne
cítara lúbrica.

May, d' eura y pámpol ab los rams guarnida,
cantes disbauxes hont goberna Bacchus,
ni del que dobla en lo plaher la testa
lo son endolces.

Apren del poble los idílichs ayres
que 'ls fradins cantan en aplechs confosos,
dolça acompanya les ja mitx perdudes
dançes honestes.

La virtut lloha, lo deber aclama;
pel sacrifici, qu' es dels cors divina
bella corona, de rublertes notes
trenan un' altra.

Axís tal volta les sagrades Muses,
inspiradores del sublime cántich,
l' alè vivífich á ta pobre vena
pródigues donen.

Jo vull que m' obrias l' insegura vía
que al temple adreça d' hont devalla 'l geni,
qu' es mon dols somni lo muntar les grades
del Capitoli.

Mars de 1881.

Digitized by Google

PREMI EXTRAORDINARI

(PROSA)

Premi ofert per la Redacció de La Renaixensa

Núm. 12.—QUESTIÓ DE NOM de *D. Lluís B. Nadal.*

Digitized by Google

Al més ver y constant dels amichs,

EN GERONI SERDÁ Y DENIEL

dedica la present obreta,

LLUIS B. NADAL.

Barcelona 1 de Maig de 1881.

Digitized by Google

QÜESTIÓ DE NOM

Peignons la nature,
mais la belle nature.

CHATEAUBRIAND.

I

No cal dir còm era l' estada en que entrá lo primer personatje qu' en la nostra narració posam en escena. Era ell d' alta y flaca estatura, de rostre aixut y ab mitjes patilles guarnit, ull intel-ligent y boca fácil á la somrisa. Expressió á la vegada d' un enteniment clar y d' una bondat sencera. Vestía ab molta pulidesa, ab especialíssim trajo menestral, únich en sa classe en la terra de Montanya hont en pau y tranquilitat vivía, estimat de tothom y per tots respectat, afeytant als notables de l' encontrada, curant als esgalabrats, sangrant á jóvens y vells y fins suplint al metje del terme en ausencies y malaltíes.

Entrá en la sobredita estada, hont l' escriptori tenía; deixá un plech abultat sobre la taula, se posá les indispensables ulleres y, després de romput lo sobre, llegí á mitja veu la següent carta:

«Mólt estimat senyor Ignasi: junt ab la present rebrá un paquet contenint mitja dotzena de periòdichs. Son los que ab

Digitized by Google

més elogi han parlat de mi ab motiu de mon derrer discurs en l' Academia dels Llegistes. Ma disertació, versant, com ja reparará, sobre una de les més importants qüestions de la llegislació catalana, ha sigut aplaudida y comentada y he rebut mil enhorabones dels amichs y coneguts barrejades ab altres de gent que no havía vist may.

»No só orgullós—vosté ja ho sab—; ab vosté solament me permeto aquesta vanitat de parlarli de mi y dels méus triomfs académichs. Lo natural desitx de donar brill, més ò menys gran, á un nom del tot perdut en l' obscuritat, es lo que me empeny á aqueixes fressoses lluytes del talent, avuy tant de moda. Li recomano que no 'n parle á ningú que no sápia apreciarho en son just valor. Si no hi fos vosté, á ningú de aqueixes terres hauría fet á saber lo que á ben pochs importa. Mes la clara intel-ligencia de vosté coneix perfectament lo que això significa y, per ma part, sé que vosté solament en aqueix poble tant estimat es capáç de rebre un'alegría de semblant especie.

»Y tota vegada qu' estich acostumat á gastar ab vosté la més cumplerta franquesa, fent á son cor bondadós depositari de tots mos goigs y de totes mes penes, vaig á ferli la confessió d' una cosa que de mólt temps há 'm mortifica y que compromet mon pervindre d' una manera altament dolorosa.

»L' afició que al tracte ab les lleys y ab les elevades qüestions del Dret despertáren en mi los primers estudis universitaris no ha minvat, ans ha crescut ab lo trascurs del temps. Vosté dirá qu' es això bona senyal pera una carrera profitosa. Desgraciadament, senyor Ignasi, jo tinch de rectificar aqueix pensament que vosté podría tenir y que tots acceptarían.

»Es lo cas, mon respectable amich, que si la teoría m' atrau y 'm captiva y fa de mi á vegades un home inútil pera tota altra cosa, dada l' abstracció en que 'm fa viure, la práctica, en cambi, m' aburreix, me mortifica, me desespera. No só propens per naturalesa al idealisme—vosté m' ho ha dit varies vegades y aixís jo ho reconech—, mes en aquesta qüestió só idealista en lo més ample sentit de la paraula. La part utilitaria del Dret no fa lliga ab mi, m' es insufrible. Desde que, al objecte d' obrirme camí pera una posició respectada y profitosa, passo 'l día entre plets y litigis en un dels millors y més concorreguts estudis de Barcelona, mon aburriment es gran y passo una malaltía que no sé qué deu ésser, si no es una

Digitized by Google

anyorança de la llibertat intel-lectual. Solament estich bé quan me trobo fora y lluny d' aquelles atapahides parets de paper que forman pera mi la sepultura del llegista.

Y bé—dirá vosté,—¿no ets home de prou força de voluntat pera véncer aqueixa repugnancia? ¿No t' empeny á sobreposarte á aqueixa y á totes les demés contrarietats lo pensar que sòls ab l' exercici de ta carrera podrás atendre á les teves necessitats, á les necessitats de la familia qual creació t' enamora y fins al sosteniment de tos pares que algun día haurán menester de ton socors y ajuda? ¿Per ventura ets tu l' únich que en tal cas s' ha trobat, l' únich que s' ha hagut de sobreposar á aqueix y altres majors inconvenients en la *lluyta per la existencia?*

»Veliací, senyor Ignasi, les reflexions que cada día y cada hora y cada moment me faig y de les quals me valch pera soportar eixa odiosa práctica, mes no son elles prou poderoses pera matar mon aburriment ni pera curar ma malaltía que creix, que creix, mon respectable amich, com la mala herba pels sembrats hont no passa sovint l' herbejadora.

»De son consell necessito y de sa experiencïa. Ja cal, donchs, que 's prepare pera tráurem á port, puix dintre pochs díes aniré á agarrarme á vosté com al veritable pilot de ma vida. Á pesar de lo que li escribía díes arrera, confío poder trobarme á Pedradura per la festa major y llavors parlarém y discorrerém llargament sobre aqueix assumpto... y sobre aquell altre de que n' es vosté tant carinyós mitjanser.

»Donga recados á sa familia del més indigne dels séus amichs

Angel Bellnom.»

Se tragué les ulleres lo senyor Ignasi y, mentres les doblava y les ficava al estuig, anava murmurant:

—¡Pobre Ángel! Tota sa bondat vá retratada en aquesta carta. Y no deixa d' ésser conflicte aqueix que 'm manifesta. Mes ¡bah! ab bona voluntat y... ab lo pubillatge de Riublau, mólt será que no cantem victoria. Y, no obstant, Deu sab còm anirán les coses. Jo no 'l donch pas encara per fet son casament ab la pubilla. Això dels pubillatges s' entregan de vegades ab unes condicions que... es ben capáç d' imposar lo pare de la Sileta y que dubto accepte fácilment un home tant sençer com l' Ángel. Mes alguna cosa ha de poder lo mitjanser—això ho

Digitized by Google

digué riheat lo senyor Ignasi—y l' amor ferm y de bona mena de la noya, que—la dona 'm perdó—no n' hauría lo volgut d' altra en aquell temps en que 'l reuma no m' obligava encara á anar dos colps al any á La Garriga.—Mes s' acosta mitxdía y 'm toca encara afeytar al rector... Aném: una altra hora llegirém aquets papers.

Això ho digué 'l senyor Ignasi dirigint la vista al paquet de diaris, col-locat damunt d' una paperera que guardava totes les malifetes del bon cirurgiá de Pedradura. Perque s' ha de saber que en lo trascurs de sa vida semi-il-lustrada lo senyor Ignasi havía tingut atreviments literaris y era gloria sentirli á explicar com ell havía portat ventatia als iniciadors de la renaixensa catalanista y sentirli llegir les culteranes composicions que les Cloris y Fillis de Pedradura li havían inspirat en sos anys més jovenívols Per la vida que ell les donava en la lectura deya un personatge estiuhench del poble qu' eran alegres ninfes no espantades encara per les furies del romanticisme. Reya 'l bon poeta al sentir l' opinió del personatge, mes reya de bona fé, perque era la veritat que ses aficions literaries no l' havían duyt á cap més escola que á la que oberta hi havía en lo parnás castellá de primeries del segle.

Mes deixém per ara al cirurgiá y saltem de Pedradura á Barcelona á fer coneixensa ab l' héroe de la nostra veritable historia, en companyía del qual tornarém, si á Deu plau, al poble, puix, com nos consta per la carta, no ha de trigar ell á anarhi. St. Pere s' acosta y á St. Pere festejan en gran los *pedradures* ans d' oscar la fals en los blats del terme.

II

Les qualitats físiques del Ángel no eran gran cosa. Sòls hi havía de notable en ell lo espayós del front y 'l raig d' intelligencia que de sos ulls sortía. Negres eran aquets, igual que 'l cabell y la barba. No era alt ni baix, ni falaguer ni adust en lo tracte, ni distingit ni vulgar en les maneres. Era un terme mitx mólt comú en les ciutats, mes á Pedradura passava per una superioritat, tant més quan lo senyor Ignasi, qu' exer-

Digitized by Google

cia sobre totes les opinions un absolut domini, com á tal lo reconeixía.

Relació ab les qualitats físiques guardavan les circunstancies morals. Unicament sobressurtía la comprensió, qu' era en ell maravellosa. Los més enredats y difícils problemes del Dret los resolía ab pasmosa llestesa y en la tribuna académica los manifestava ab llenguatje clar y concís, si bé deslluhit y rústech. Sos amichs solían dir, al sentirlo, que donava or sense pulir. Ses disertacions sobre les teoríes jurídiques li havían donat entre sos companys de facultat una fama poch comuna y certament merescuda. La prempsa de tots colors l' havía elogiat y 'ls llegistes més famosos y experimentats no desdenyavan son consell.

Fill d' un dels menys acomodats habitants de Pedradura, l' Ángel, pera qui 'l llustre de son nom—com ja per ell mateix sabem—era un somni, rebía ab satisfacció, encara que ab modestia, eixos llorers, llegítimament conquistats per son ingeni. Un núvol enllorava, no obstant, aqueixa satisfacció, núvol que nosaltres coneixem ja per la carta al senyor Ignasi. Y aqueix núvol era ben capaç d' engendrar una tempestat sobre son esdevenidor. Si hagués pogut pensar en lo fet que, intimament relacionat ab sa vida y ab ses afeccions, havía de veure á no tardar,—fet que ha donat peu á la composició de aquesta historia,—mólt més aqueix núvol l' hauría espantat, entenebrint son cor y entristint la seva ánima.

No 'ns precipitem. Ja anirán venint los successos l' un aprés l' altre, com les ones d' un riu, anant á perdres en un mateix desenllaç, com en un mateix mar les aygues.

III

Era vigilia de St. Pere lo día aquell en que, abdós montats, caminavan conversant animadament lo jove advocat y 'l cirurgiá-poeta. Seguían al pas més lleuger que ses cavalleríes permetían, lo camí de Pedradura. Darrera d' ells, no gayre lluny, feyan sonar llurs picarols los matxos enflocats dels traginers que portavan mil encárrechs pel poble y, entre ells, les

Digitized by Google

hatxes rehinoses y 'ls fochs d' artifici que s' havían de cremar per la festa major. Los traginers, vestits ab trajos de vellut blau ab botons de metall y ab la barretina musca, ab la vara tercjada al braç, seguían al pas de ses besties, cantant les camelleres de la darrera Pasqua. Algun foraster, y fins alguna forastera, anavan á cavall d' aquells matxos, mes á nosaltres nos interessa més que 'l conjunt y 'ls detalls d' aqueixa caravana, la conversa, cada colp més viva, que al davant ocupava al Ángel y al Sr. Ignasi.

—Te dich y 't torno á dir—ab fermesa deya 'l cirurgiá—que no vindrán de la Sileta los inconvenients pel casori. La Sileta t' estima, t' estima tant com se pot estimar, y la Sileta ab l' Ángel ho fará tot y anirá per tot, encara que te l' emportesses á terres de moros hont tot ho hagués d' anyorar, la patria, la religió y la familia. Ne tindría prou teninte á tu per respondre al amor séu, á tu pera acompanyarla en ses oracions, á tu pera manifestar sos pensaments y comunicar los séus afectes. No veuría, no escoltaría, no estimaría á ningú més, y sería ditxosa. Ab tu, tot, tot. Sens tu, res. Y deus tenir present això que 't dich ara, perque no dubto qu' estás en víes d' experimentarho. Mes paraules te semblarán ara misterioses, mes tal vegada vindrá un día que no m' haurás de demanar gayres explicacions pera enténdreles. Un consell te donaré: sías home, sías enérgich, perqu' ella creu estimar á un home, y mala punyalada darías á son amor si aqueixa sa convicció tu destruhisses.

—Tant cert com ara 'l sol se pon, senyor Ignasi,—responía l' Ángel—que no sé atinar ahont trau cap son enrahonament. Fins ara, estimat per la Sileta, acceptat per sa familia, no me ha semblat un gran problema mon casament ab la pubilla y crech que, exceptuantlo á vosté, cap habitant del poble tindrá escrúpol en donarlo per fet. ¿Qué ha passat durant aquesta ma última ausencia? ¿Quíns fonaments té vosté per veure montanyes en lo que sembla camí pla y perfectament viable?

—Cap fet, Angel, cap fet. Res més que temors, sospites, hipòtessis. Ningú reparará en donar per fet lo casament, hi convinch; á Riublau, á pesar de ta condició humil y gracies á ta carrera, t' han acceptat per pubill, me consta. Mes ¿heu arrivat encara á cap tracte? ¿Heu parlat de condicions? ¿Heu tractat de fer capítols?

—Diga per Deu, senyor Ignasi, lo que pot succehir, lo que

Digitized by Google

'm poden exigir en aqueixes formalitats anteriors al matrimoni.

—No t' ho diré, Angel, per si no t' ho demanan, per si no t' ho exigeixen. De totes maneres, vajan les coses com vulgan, ton amor y 'l de la Sileta no ha d' esperar d' elles la mort, si bé 'n pot témer grans conflictes. Estich cert, ben cert, Angel, que 'l séu amor passará per sobre de tot y qu' en cap instant te faltará, si 'l téu no li falta. Regéixte per aquest principi, y no tingas por, y no temes res.

L' Angel no responía, casi ni escoltava. Tenía 'l cap caygut y son front contret donava senyal d' una meditació dolorosa. Les paraules del cirurgiá movían en son cervell cent idees, com movía les fulles dels arbres l' última alenada d' un vent ponent qu' en aquells instants moría. L' hora era trista. Les llums darreres del sol, ja post, encenían los núvols que en fantástiques y capritxoses formes pel cel discorrían. En les fondes valls s' anavan extenent les tenebres y á llarga distancia se veyan los fochs de les llars dels masos per les portes de pal á pal obertes. Lluny s' oviravan encara alguns remats de blanques cabres que de pasturar tornavan, y ab les notes perdudes d' algun fluviol se barrejavan les antipátiques veus de les granotes qu' en les estancades aygues passavan son rosari y 'ls cants més bonichs de les cigales que per ací y per allá en gran nombre escampades anavan dihent: *calor*, *calor*, *calor*...

Quan la llum del crepuscle 's feu més escassa, allá per la part de ponent aparegué 'l poble de Pedradura. Formant ab l' indefinible claror una sola massa llarga y confosa, semblava un gran gegant que s' hagués aturat á trencar lo son sobre 'l tou dels blats, mitx volcats per les últimes xafegades. A aytal comparació ajudava la quietut d' aquells llochs, sepulcral quan los traginers, jóvens en sa major part, se 'n duyan lo moviment y la vida. Los picarols venían ja anunciant la resurrecció, y la llogada cobla de la més vehina vila no debía ésser gayre lluny pera fer esta vegada de la resurrecció la més alegre del any.

A una indicació del cirurgiá l' Angel aixecá 'l cap. No 's tractava llavors d' enrahonar, se tractava de sentir. Lo front se li asserená, se li aixamplá 'l pit, se li engrandíren los ulls al jove llegista quan á tant curta distancia vegé al poble de sa naixensa, sepulcre vivent de sos recorts, niu perfumat de sos

Digitized by Google

amors. Era allò, aquelles quatre cases en desordenat aplech, lo que exercía sobre son cor tant poderós encís que de totes les penes y de tots los trebalis y de totes les fadigues l' aconhortava. ¿Qué era pera ell tot lo món sense Pedradura? ¿Qué valían pera ell tots aquells aplaudiments que son talent despertava, tots aquells elogis imparcials que arrancava á les prempses, totes aquelles testes il-lustres que davant d' ell s' inclinavan, sense aquell recó que pera ell guardava la felicitat lliure d' envejes, de vanaglories y de sabiduríes?

Era cada vegada més fosch y, en lo fons de llum qu' en lo ponent quedava encara, sòls lo campanar del poble clarament se distingía. Semblava un obelisch quadrangular que la creu rematava. La creu, y sota la creu, la bandereta que senyala 'ls vents. L' Iglesia no es com la vana filosofía que 'ns ensenya 'l mal sens mostrarnos lo remey. Ella, més carinyosa, més sábia, més benéfica, nos ensenya ensemps lo mudable y lo inmudable, lo segur y lo inconstant, la tempestat y la calma, la mar insegura y 'l port abrigat... ab dos signes no més, l' un sobre l' altre, una creu y una bandereta.

Quelcom d' això feu notar en mitx de sa fonda emoció l' Angel al Sr. Ignasi, mes á aquest comensavan á distráurelo los vehins del poble que á rebre als traginers sortían y que saludavan alegrement al cirurgiá de Pedradura y ab familiaritat, si bé ab cert extrany respecte, al que renyáren y afalagáren noy y ara se 'l veyan home distingit y *sabi*. No gayre més lluny venían en nombroses colles, agafades del braç, les donzelles del poble, que acabavan de deixar lo teler ò la llata. Gran soroll movían ab llur vana conversa acompanyada d' estrepitoses rialles. Les cavalleríes dels nostres dos amichs rompían les fileres, mentres lo bon cirurgiá les deya alguna de les séves que no deixavan elles sens resposta. La vista del Angel despertava entre totes lo xiu-xiu de la murmuració y llavors les fileres s' estrenyían més, donant treva á les rialles.

A l' entrada del poble abdós cavallers se vegéren detinguts per parents y amichs, y descavalcáren. Gran aplech de gent esperava allá la caravana dels traginers y un aixam de baylets voltava ab teyes enceses un alt pilot de llenya á punt de calarhi foch, mentres se sentía amagat un clarinet que senyalava un pas doble y un bombo y uns platets qu' esperavan frissosos la senyal de rompre. Arriváren á la fí 'ls traginers, soná un tró, brunzí en l' ayre un cohet y á un crit inmens de

Digitized by Google

¡visca! la cobla rompé la marxa, obrint l' alegre y bulliciosa professó les hatxes de rehina y les enceses estelles que treyan los baylets d' aquella gran foguera á posta guarnida pera illuminar l' escena.

Seguíren tots á la música cap á dins del poble, essent los darrers los primers á l' arrivada, l' Angel y 'l Sr. Ignasi. Quan començá á regnar lo silenci en aquell lloch, s' oí clarament á no llarga distancia la veu d' una guatlla que anava cantant imperiosament *¡blat-segat*, *blat-segat*, *blat-segat!* com recordant als de Pedradura la feyna que 'ls tocava fer després de la festa.

—¡Ah! ¿encara ets aquí, malehida?—exclamá 'l cirurgiá.—Espera fins á la matinada, que 'ns tornarem á provar l' astucia.

Al dir això, en la butxaca esquerra del jech del Sr. Ignasi tocavan instintivament un botet sos dits biliosos.

IV

Dues hores després de l' escena que acabam de descriure un home, ab pas lleuger y segur á pesar de la fosca, se dirigía á un gran mas que, á poca distancia del poble, confós y com una negra massa á aquella hora 's veya. *Riublau* tenía per nom, y 'l lector ja endevinará ab ell fácilment qué hi havía en aquell mas y quí podía ésser l' home qu' en tant intempestiu moment resolt s' hi encaminava.

Com hem dit, era la nit fosca, puix estava la lluna en quart creixent y ja s' havía post en aquella hora. No obstant estava seré 'l cel y les estrelles enviavan alguna claror per no deixar en cumplerta obscuritat á la terra. Podía véures davant de la casa del mas una com altra gran massa més baixa que aquella que en l' obscuritat formava la casa. Era la lliça, que tenía á cada costat petits edificis als que servía de teulada un terradet que de díes donava al mas un aspecte sumament agradable y pintoresch. A més, á l' esquerra má s' hi alçava la capella particular del mas, qual ombra deixava en aquella hora en

Digitized by Google

una obscuritat absoluta la part de terrat qu' en aquell endret hi havía.

L' home qu' hem deixat dirigintse á aqueix lloch de la nostra descripció arrivá davant de la porta de la lliça, aparentment tancada, y 's pará ab ayre dubtós.

—¡Angel!—digué una veu ab accent contingut desde 'l terradet del costat de la capella.

—¡Sileta!—respongué aquella persona ab to d' alegría y satisfacció á aquell crit de dalt, qu' era uná especie d' interrogació temerosa.

—Baixo desseguida, Angel. Mira, empeny la porta; no es més que ajustada. Estona há que m' estava aquí esperante. Tots son á la sala. Hi há la tía d' Olot y alguns parents de Berga. Córre, entra; ja baixo.

La Sileta, que ab extraordinaria llestesa digué eixes paraules, corregué més llesta pel terradet, y apenes hauría tingut temps l' Angel d' atravessar la lliça que ja 's sentía amorosament preses les mans entre les mans de la séva amiga.

—¿Estás bo, Angel? ¿estás cansat? Entra, que 't veuré. Me sembla qu' estás trist. ¿Qué tens? Mira, tot avuy m' he estat á l' eixida, esperante. Á sopar menjava poch y depressa y la tía deya: «¿qué té aqueixa noya que sembla que la punxan?» Ara ja ets aquí. ¡Qué contenta estich! Mes tu no 'm dius res, Angel. ¿Perqué no parlas? ¿Veritat que també estás content d' ésser aquí? ¿Qué dius?

—Que sí; que só ditxós, Sileta. ¿Rebéres la meva carta, eh?

—Sí, Angel, y sempre la porto sobre. L' he llegida més vegades... ¡uy! més vegades! ¿Sabs qué m' agrada més d' ella, ho sabs?

—¿Qué, Sileta?

—Lo nom de baix, Angel. Tota de cap á cap, y això qu' es tant bonica, no val lo que valen les cinch lletres d' aquell nom... ¡Y la lletra, Angel! Y això que diu lo senyor Ignasi que fas lletra de *sabi*... ¡Oh! pera mí es la més hermosa...

—Es que tu la veus ab ulls apassionats, Sileta. Efectivament la meva lletra es dolenta.

—¿No estás cansat, Angel, no estás cansat? Sí, ho estás; lo camí es fadigós y avuy lo sol apretava. Ara 't veig bé; estás groch. ¿Qué tens? No't trobas bé, Angel? Entra, que reposarás. ¿Vols que t' arregle un xich de marcinada? Sí, te refrescará.

—No; gracies, Sileta. Me trobo bé; estich reposat.

Digitized by Google

—Donchs vina, aném á la sala. Mon pare está enrahonant ab la tía y 'ls parents que han vingut per la festa. La tía es trempada; no 't fassa por. L' altre día 'm deya 'l pare qu' es hora ja d' enllestir lo casament y que t' esperava ab ansia per parlarte. Jo no diguí res, mes vaig sentir una gran alegría. Sembla que alguns hereus tractavan de demanarme, mes mon pare no está per hereus y 'ls enjega á la fresca. Jo temía, Angel, jo temía, ¿ho creus?.... perque com tu no ets rich... y 'l pare... Mes ¿qué hi fá, si tu ets l' Angel y ningú es com l' Angel?

—Ningú es com l' Angel, Sileta; perque tothom val més que l' Angel.

—Traydor, ben segur estás que vals més que tots per la Sileta... Jo sí que no valch, jo sí que no 't meresch, Angel.

Lo to alegre de la noya s' entristí repentinament.

—Deixa aqueix parlar, Sileta. ¿No veus que á tu 't fa mal y á mí no m' agrada?

—Mes, per això, m' estimas ¿veritat, Angel? Só pagesa, ja ho sé; só rústega. Mes ¿oy que també podem, que també 'n sabem d' estimar com les d' allá á ciutat, com les senyores?

—Sí, y pot ser més, Sileta.

—Calla, sento al pare que 'm crida. Vina, segueixme.

Y alegre y viva, agafat de la má se l' emportá cap á la sala. Quan ell entrá les persones que allá hi havía s' alçáren ab cert respecte. Les saludá á totes d' una á una y començá, per tots sostinguda, una conversa de cumpliment que durá llarga estona.

Lo pare de la Sileta, l' amo de Riublau, manifestá estar content de veure á son futur gendre y, al sortir de la visita, l' acompanyá fins al cap-de-vall de l' escala. La Sileta no 'l deixá fins á la porta de la lliça y encara després d' una estació que no pecá de curta.

—Ton pare—deya ell—diu que passada la festa parlarém sériament del assumpto y que voldría que 'l casament no s'allargués gayre més enllá de després del batre.

—¿Sí, Angel? ¡Quína alegría 'm donas! Jo voldría que fós demá, demá mateix. Voldría véuret lligat, sí, lligat ab mí, Angel; sempre 't voldría tenir lligat aixís, ab los meus braços, perque no 'm fugisses. Perque—¡mira quína manía!—sempre 'm sembla que m' has de fugir, Angel. No te 'n rigas. ¿Veritat que no 'm fugirás?

Digitized by Google

—Ben pres me tens perque no m'escape.

—Mira, demá 'ns trobarém al ofici ¿ho sents? Y á la tarde vindrás aquí, ¿ho sents? Vina aviat, ben d' hora. Mon pare y 'ls parents anirán á la plaça á veure les ballades. Estaré sola. Vina aviat ¿ho sents? Nos dirém més coses! Ara vés, qu' es tart. Adeu. D' aquí á demá. ¡Ah, escolta! Si dorms, somnía ab mí ¿ho sents? Adeu, que 'm buscan.

—Adeu.

Repetí l' Angel, y la porta de la lliça 's tancá darrera d' ell.

Llavors al poble se sentía música. Era 'l jovent que anava seguint los carrers ab la cobla tocant una especie de retreta. L' Angel se topá ab la comitiva al enfilar la primera vía.

—¡Visca aquest, qu' es dels nostres!—cridáren una vintena d' alegres veus mentres altres tants minyons, d' aquells que havían estat companys del Angel en los jochs de l' infantesa, amigablement l' empresonavan.

L' Angel sentí en aquell moment goig més pur qu' en les sales de discussió quan sos companys d' estudi l' enrotllavan pera donarli enhorabones per sos párlaments. Y es que la gloria es una beguda bonica y trasparent á la vista, mes insípida al paladar, y això quan l' enveja no ha tirat á la copa les gotes de son infernal elíxir, que llavors no es insípida, es amarga y verinosa. ¡Sòn hermós degué ésser aquella nit lo del Angel, preparat per les tendres manifestacions del amor y les corals abraçades de la vera amistat! Mes deixémlo dormir y parlém de la Sileta.

V

La Sileta era rossa. Tot en ella era or, com deya 'l Sr. Ignasi. Ja 's compendrá que 'l cirurgiá-poeta parlava del cos y de l' ánima.

No obstant, lo ros de la publilla no era 'l ros clar, semblant al groch de les antigues dobles de quatre, que 's veu en los hermosos caps rissats de les criatures de Barcelona; era un ros més fosch, era 'l ros torrat de les campinyes, si es l' expressió passadora. Aixís mateix les galtes y 'l front de la Sileta

Digitized by Google

haurían sigut d' una finor admirable, si no haguessen rebut del sol la colradura. Y era, ab tot, una cara divina. Veritat es que lo celestial de sa expressió als ulls ho debía. Eran aquets, naturalment, blaus y de llum sossegada. En aquell cel ni may s' hi veyan núvols, ni hi llampegava may. Son color tenía una semblança casi bé exacta á la del cel ponent quan ja 'l fosch n' ha fugit y les derreres llums hi quedan. Per això deya galantment lo tants colps citat senyor Ignasi que no desitjaría veure altre crepuscle á l' hora de la sua mort.

L' estatura de la Sileta no era alta y 'l conjunt tampoch era ayrós, per més que tots li trobessen exquisida gracia. Anava vestida, regularment, com totes les dones de Montanya—faldilla, gipó y corbata—, si bé guardava trajos de més rich teixit y de més exòtica moda per' anar á mercats y fires. Tenía ayre ver de senyora—segons deyan los qui l' hi havían vista—quan ab faldilla de morada seda, túnich ensarrellat y mantellineta rodona graciosament apuntada se presentava en les fires y en les festes anyals de l' Iglesia. Y creyem nosaltres que aixís sería, si bé no dissimulan fácilment la riquesa y ornamentació del trajo lo segell característich qu' en la persona estampan les ordinarietats de la pagesa vida.

La Sileta era amiga del Angel desde petits, desde que plegats jugavan. Ella, ja en aquella etat, inconstant y capritxosa, de tots los altres baylets lo distingía y ell sol tenía dret á entrar en la lliça de Riublau á ajudar á la contemplada pubilleta en la destrucció de les joguines. A mesura que abdós anáren creixent, aná aumentantse l' estimació, si bé prenent distinta forma. Lo que era germanívol afecte se torná en l' época de la pubertat dissimulat y reflexiu carinyo. Després se separáren, perqu' ell hagué d' anar á estudiar á fora, y l' amor aleshores hagué d' umplir la distancia, motiu pel qual cresqué y cresqué y s'aná fent més gran quanta més terra entremitx d' abdós se posava.

Com d' aqueix amor tothom n' havía esment, á Pedradura ningú donava per dubtós un matrimoni que per ell mateix se feya, y fins al moment que nosaltres hem pres lo fil de l' historia l' idea á Riublau no havía estat rebujada, ans bé ab notoria satisfacció admesa. D' aquí que l' Angel entrés al mas com á casa séva y que les manifestacions amoroses de la Sileta se fessen sens temor y sens gran reserva.

L' hem deixada alegre, contenta, enrahonadora, ab la mel

Digitized by Google

de son goig vessantse en ses paraules, ab la llum de son amor escapantse per les nines dels seus ulls. Era un amor candi, ignocent y virginal aquell de la seva vida, com galana flor lluhint en un prat de fresca herba que may sentí 'l pes de profana planta ni may conegué 'l foch de la malicia. Ella 'l comparava á una estrella y creya que son amor era més felís quant més brillant y lliure de núvols veya aquella estrella. L' havía elegida ja d' entre les móltes que sobre 'l mas fixes lluhían y cada vespre se la mirava. Si 'l cel estava seré y en lloch veya bromes, se retirava tranquila y ditxosa creyent que l' Angel tenía 'l pensament clavat en ella. Mes si un núvol veya rondant al astre, trista y ab los ulls fixats al cel quedava en la finestra. Y si per desgracia 'l núvol arrivava á tapar l' estrella, llavors se li nuava 'l cor y plorava, perque creya que l' Angel en aquell moment no pensava en ella. No obstant, esperava ferma, y quant lo núvol s' havía apartat y l' estrella tornava á brillar com avans, llavors tancava la finestra, s' agenollava als peus de la Mare de Deu que al quarto tenía á donarli gracies y després alegre y somrihent s' adormía.

Llarga estona resá aqueix día de l' arrivada del Angel y com cap altre s' adormí entre núvols de rosa. Mes aquella nit tingué un somni. Un somni esferehidor, terrible. Somniá que veya l' estrella, més brillant y pura que may, amenaçada de llarch y negre núvol. S' anava acostant, acostant, ja era prop, ja tocava á l' estrella. Ja anava á taparla. — «¡Nó, nó!»— cridava la pobre noya, plegades les mans y suplicant la vista. Mes lo núvol aná marxant, marxant. Primer la tapá ab sa ampla vorada de musselina, després ab tela de groixut teixit —y semblava l' astre llavors un llum posat darrera un encerat hont la canalla hi fes politxinel-les,—després..... Després s' anava aixamplant y s' anava espessint ab l' espessor d' una montanya, mes la Sileta tornava á cridar—«¡nó, nó!»—ab veu ronca y desmayada. Y volá com si algú li posés ales, y al ésser que tocava al núvol l' agafá ab dures quimeroses mans y l' estripá ab féres y danyines ungles. Mes lo núvol torná á juntar sos plechs y torná á espessirse y ella renová la lluyta y l' estrella torná á brillar un moment, fins que 'l núvol vencé altre colp, y llavors ella, cansada, abatuda y ab les ales trocejades, caygué del cel á la terra, y ab lo colp de la cayguda... despertá.

Digitized by Google

—¡Tonta!—digué al cap d' un moment ab alegre rialla.—Ha estat un somni.

La claror del día penetrava ja per les escletjes dels finestrons. Sentí música. La cobla passava tocant lo *bon-jorn* pels carrers de Pedradura. Eran les quatre de la matinada.

VI

Magnífich se presentava 'l día. St. Pere 's mostrava generós aquell any ab los de Pedradura. Altres anys, en lloch d' un cel brillant y d' un sol enlluhernador, los havía enviat llamps y pedregada.

Tocáren les nou hores en lo rellotge del campanar. Grans repichs les seguíren. Senyalavan l' ofici. Los músichs uníren lo so de llurs instruments al de les campanes, y grans y petits hòmens y dones, s' encamináren á l'iglesia. Perfumava'ls carrers l' espígol y en l' interior del temple de catifa servía, barrejant sos olors ab l' olor de les flors del altar, qu' eran encesos clavells y tardanes roses.

Entrá l' Ajuntament, lluhint la respetada banda, y aná á pendre setial á l' esquerra del presbiteri. S' ohía 'l *trich-trach* del ball de bastons que començá á la porta de la casa del Comú y en l' atri del temple s' acabava. Pará la fressa, y 'ls *pedradures*, vestits ab ses gales millors, omplíren l' iglesia. S' ohíren allá al chor les cordes d' uns violins y 'ls sacerdots oficiants sortíren de la sacristía.

L' Angel entrá en aquell moment. Passejá la mirada pel concurs. Un cap guarnit de blanch lluhía prop dels grahons del presbiteri. Allá 's detingué la mirada. Després considerá la santetat del lloch y ohí ab fervor aquella missa, per sa senzillesa hermosa, per son objecte sublime.

Venerable predicador, de fora vingut, pronunciá agradable panegírich y, poch temps després, s' acabá l' ofici. Repicáren altre colp les campanes, començá de nou la dança dels bastons y la gent se dirigí á la plaça.

Un moment més tart lo jovent passejava pels carrers al so

Digitized by Google

de la música los rams de les morratxes y desseguida, en la plaça reunits, fadrins y fadrines trencavan dança.

Passá per allá la Sileta. Vestía com en les festes anyals y com per les fires. L' Angel li anava al costat. No gayre més enllá se separáren. Ella 'l mirá y somrigué. La mirada volía dir: *d' aquí á la tarde*, y volía dir la romrisa: *t' estimo*.

Tocáren les dotze y 'ls *pedradures* s' assentáren á taula. Lo dinar de festa major, exceptuat lo de Nadal, era 'l millor del any que feyan. Passáren ab gran solemnitat les engalanades pabordeses al llevant de taula. Ab la dreta má duyan l'açafata y ab l' esquerra flayrosos rams de clavells y morduix lligats ab cintes de seda. Premiavan ab ells les generoses almoynes.

L' Angel s' aixecá de taula. Era aviat. Esperá. Quan tocáren tres hores y ja sentí començades les ballades de la plaça, sortí de casa seva y cap á Riublau encaminá los passos. Quan vegé'l mas fixá en ell los ulls y en ell clavats los tingué durant tot lo camí, com en un llum clavan los infants la tendra y admirada vista.

VII

Arrivá al peu de la muralla de la lliça. Per la barana de mahons diagonalment col-locats que 'l terradet de la capella adornava, s' extenía llarga filera de testos ab clavellines blanques y vermelles y grossos pensaments de vellut color de viola.

Per entre l' espessor d' aquell verger aparegué riallera una cara y després un braç que ab fulles de clavell y brots de marduix apedregá al Angel. Mirá ell y somrigué per la triomfal rebuda. Mitx minut després era també á dalt á l' eixida, al costat de la Sileta. Se retiráren á l' ombra, perque plovía foch en aquella hora.

—Míram, Angel,—deya ella.—¿Veritat que retrata bé la meva cara tota ma ditxa? Estich contenta, mólt contenta, Angel. Y tu ¿ho estás?

—També, Sileta.

—No pas tant com jo.

Digitized by Google

—¿Perqué?

—Perque als hòmens no os basta pera complírvosho tot l' alegría de moments com es aquesta meva. Com la vista del vostre enteniment alcança molt més lluny que la del nostre, sempre en los núvols de més enllá hi troban una pena. Jo ara no veig res més sinó que 't tinch aquí, Angel; que 't miro, que 't parlo... que tu 'm miras y 'm parlas... Y no penso en l' anyorança que ahir sentía ni en la desditxa que demá puga arrivarme. Lo d' ahir. . passá; lo de demá ¿qué importa? ¿Faig bé d' alegrame aixís? Dígas, Angel.

—¿Perqué nó, quan l' alegría es ignocenta, es pura, es santa?

—Donchs alégrat tu també, Angel. Tu també estás trist, sí, estás trist.

—Nó, Sileta.

—Sí, sí, jo ho conech. Estás mólt trist, Angel. ¿Perqué, digas, perqué? Mes, nó, nó; no ho digas, ja ho sé. No ho digas, nó; perque del méu cor ne farías miques. Déixamho ignorar, déixam l' ilusió de que m' estimas, encara que no ho fassas, encara que un' altra...

—¡Sileta!...

—Nó, Angel, nó; no t' enfades. ¿No veus que aqueixos temors del amor son fills? Sí, Angel, sí—¿perqué no dirtho?—això 'm fa sufrir, això 'm mata. Tu ets bo, tu ets distingit, tu ets home. Tu ets aucell de grans ales que no ha de trobar espay pera volar en aquest petit cel de Pedradura. Nó, tu aquí no estás bé. Pedradura es indigna de tu. Tu has d' anar á viure allá ahont vius, allá hont respiras—y senyalá ab la má cap al mitxdía,—allá ahont jo no puch seguirte... allá hont n' hi há mil que valen més que jo, mil que tu 'n mereixes; flors superbes de jardí al costat de les quals son lletjes y petites fins les d' aqueixes clavellines ab tant amor cuydades per les meves mans rústegues y grosseres.

—No hauría cregut, Sileta, que m' esperesses ab tanta alegría pera donarme tanta pena.

—¿T' enfadas, Angel, t' enfadas? Nó, ja no diré res més. Mira, ja rich. Sí, sí, ja ho sé que m' estimas. Aquelles... Deixémles estar ¿oy? á aquelles. No t' estimarían com jo, Angel; no t' estimarían aixís ab tot lo cor, ab tot lo pensament, com jo t' estimo. Mira aqueixes flors: totes tenen nom. ¿Sabs com se diuhen? Totes se diuhen Angel. Quan tu ets fora y jo surto, sempre les parlo de tu y les pregunto: «¿m' estima?» Y

Digitized by Google

elles ab lo caparró van fent aixís: «sí, sí.» ¿Oy que tu no fas res d' això? Nó, los hòmens heu d' ésser més formals y no heu de fer aqueixes tonteríes. Mes per això m' estimas. ¿Veritat, Angel?

—Si, t' estimo, Sileta. Jo voldría que aqueixa paraula y aqueixa convicció fondament en ton cor la gravesses y qu' ella 't servís d' escut contra mal fonamentats pensaments é inmotivades sospites. ¿Ho farás aixís, Sileta?

—Sí, Angel, procuraré ferho. Mes ara no te 'n vajas, no te 'n tornes pas fins que 'l casament estiga resolt y senyalat lo día. No te 'n anirás. ¿M' ho promets, Angel?

—T' ho prometo.

—¡Ah, qué ditxosa so aixís! Vina. Ara per premi 't faré un ram ben bufó de clavells y pensaments. Hala, vina; tu 'ls triarás. ¿Sents? La música. Ballan. ¡Tontos! Mira, ¿t' agrada aquesta espiga sola entremitx de dues roselles?

Y n' hi senyalava una que alta y ben recta, més sua ja, vinclava 'l vent en un d' aquells testos. Era aquella una idea hermosa de la Sileta per ella mateixa realisada. Semblava un obelisch alçat á l' abundancia en mitx d' aquell brillant jardí de l' esterilitat.

La Sileta corría d'assí y d' allá buscant los més bonichs clavells y 'ls pensaments més grans per fer lo ram promés al Angel. De prompte al passar per davant del test de l' espiga, se deturá. Un recort y un pensament li acudíren.

—¡Calla!—digué rihent.—Aquesta no me la tapará cap núvol.

Y arrancá una de les roselles y li tragué la barretina. Y després, alçanse de puntetes, apoyada la má en l' espatlla de son amich, ab l' amor en los ulls y la somrisa en la boca, marcá l' estrella de la flor en lo front del Angel. Després en son propi front se la marcá.

—Aquesta es la nostra estrella—digué, contemplantla en lo front del séu amich.—Bona ò dolenta, mes ¡nostra!... y de ningú més?—afegí, tirant á terra l' esfullada flor y ab los peus esclafantla.

Y després mirá al cel. Misteri fons es pera nosaltres lo que volgué dir aqueixa mirada, mes nos atrevim á pensar qu' era com un jurament ab lo qual davant de Deu lligava sa sort ab la sort del Angel. Aqueixa mirada podía dir: «d' ell es mon cor; d' ell sía, donchs, ma vida. Rey ò pastor, jo gosaré ses glo-

Digitized by Google

ries, jo sufriré ses fadigues. ¡Benehíu, Deu méu, l' unió de les nostres ánimes!»

Y baixá 'ls ulls y en fonda abstracció quedá uns instants perduda. D' ellá la tragué l' Angel.

—¿Qué 't passa, Sileta? ¿Qué t' alegra ò qué t' entristeix?... Mira 'l ram, á mitx fer, com per terra s' arrossega.

—¡Ay! es veritat, Angel. Te veya á tu, víctima de la sort, com tancat en una presó trista, mólt trista y molt fosca. Jo t' havía perdut y 't buscava. Y 't trobava allá. En aquelles tenebres no'ns veyam. Mes jo sentía ta veu y tu sentías la meva, y, quan aixís nos trobárem y quan aixís nos coneguérem, semblá que baixava llum del cel á aquella presó tant fosca. Ha estat com un somni, Angel. Mes ¡qué bonich! ¿eh?

—Vulga Deu, Sileta, que no sía pressagi.

—¿Pressagi? ¿de qué?

—D' una vida menys feliça que la que ara sembla que 'ns espera.

—¡Y bé! ¿A tu això t' espanta? Jo no só home com tu, Angel, y sento prou gran lo méu cor perque no me espante la sort més negra. Escóltam. Quant començí á estimarte, quan te diguí: «Angel, só teva; jo 't donch ma vida y á tu 't prometo tot lo que Deu me concedeix prométret,» tu eras mólt menys que ara, qu' ets home, home intel-ligent á qui respecta lo més respectable de Pedradura y de més, de mólt més enllá de Pedradura: tu eras llavors jove vergonyós á qui 'l temor privava fins de passar pel camí per hont la pubilla de Riublau passar solía. Y tu feyas bé, perque de Riublau á Bellnom hi havía la mateixa distancia que del niu de l' áliga al niu del pardal. Y, no obstant, jo'm creya sempre esser lo pardal, perque llavors, com ara, com sempre, tu ets l' áliga que vola alta, alta, allá, per un espay desd' hont t' ha de costar mólt baixarme á buscar á mi...

—Basta, Sileta. Recorda la promesa que m' has fet suara.

—Sí, sí, es veritat. No 'm vull entristir més. ¿Perqué, si so ditxosa?... Hala, fem un altre ram. Aqueix pensament tant gros anirá al mitx. Al voltant tot clavells. Sí, sí, aixís com en lo meu cor. Tu al mitx y al voltant... ¡foch y flames!—Digas. Y ¿qué 'n farás del ram? Mira, ténlo en aygua y á la nit tráulo á la serena. Aixís durará més. ¡Qué tonta só! ¿oy, Angel?

—¿Perqué, Sileta?

—Perque donch tanta importancia á això, á aqueixes jogui-

Digitized by Google

nes. Mes tu ja sabs qué m' ho fa fer y no t' en rius ¿oy? no t' en rius.

—No me 'n rich.

—Té, aguanta. Ara 'l lligarém. Mira, ja la porto aquí; una cinta de color de rosa. Aquest color vol dir.., ¡Ah, traydor cóm rius!... Ja ho sabs lo que vol dir. Ja está. Ara... ¡ah! espera.

Corregué á dintre y torná ab una clau. Obrí la porta que donava al chor de la capella. Una pica d' aygua beneyta hi havía allá. Hi mullá 'ls dits y ab ells, com ab un salpasser, ruixá les flors del ram.

—Ara—digué ab veu baixa,—ara Nostre Senyor ja hi es. ¡Qué hi vingan los diables!

No sabem á quins diables faría referencia, si no eran los dels zels que, com ja s' ha vist, tot sovint atormentavan á la pobre noya.

Resáren una estona y sortíren de la capella. Lo sol corría, corría cap á la posta S'acabava la tarde, s'acabava pera ells la ditxa. Les hores de la nostra vida son com les aygues. Per les montanyes, hont es l' ayre pur y fresch y les flors hi riuhen, passan corrent y estimbantse, y passan manses y peresoses per les árides y ardentes planures.

VIII

Res més de notable passá en aquell día ni en los dos següents que, més ò menys, foren de festa. S' apagáren los sons de la música, deixáren de repicar les campanes y les guatlles, que á terres més fresques se 'n anavan, *¡blat-segat blat-segat!* tornavan á dir, tot marxant, als de Pedradura. Y grans trompes de rovellat metall y de ronca veu cridáren á la sega. Marxáren del poble y de Riublau los forasters que á veure la festa hi anáren, y tot torná á l' ordinaria vida.

Un día d' aquells que als de la festa succehíren, lo cirurgiá, de qui no hem parlat ja fa estona, entrá en la casa del rector á cumplir una de les feynes que son ram abraçava. No cal dir quina era. En la gran sala de la rectoría solía ferse aqueixa feyna, y en la sala entrá dicidit, com en casa propia, lo senyor

Digitized by Google

Ignasi. Dues calaixeres antigues, cadires de boga de colors y un rellotge de caixa, ab lo *puput* y tot, formavan lo moblament, adornant les parets uns quadros senzills ab males estampes qu' escenes del *Quixot* representavan. Desfigurat estava 'l pobre cavaller, tant que si Cervantes l' hagués vist hauría sufert la desilusió de Chateaubriand quan tingué un encontre aixís ab la seva famosa Atala, segons compta ell mateix en ses *Memories d' ultra-tomba.*

Entrá 'l rector, saludá efectuosament al senyor Ignasi y, assentantse, entregá la cara pelosa á mercé de la navaja. Lo bon sacerdot, tant com bo, era aficionat á la conversa. Aixís es que quan la navaja, que ab destresa manejava 'l senyor Ignasi, no ofería perill y deixava pas á les paraules, abdós enrahonavan ab satisfacció y vivesa.

Primerament se parlá mólt de les guatlles, com qu' eren un y altre caçadors afamats y destres; després dels variats epissodis de les festes passades; de la sega prompte. Y de les guatlles y de les festes y de la sega, per singular associació d' idees, s' arrivá á parlar de Riublau y dels amors y del projectat casori de la Sileta y del Angel.

—Mira 'l bona pessa—deya, rihent, lo cirurgiá—quí havía de dir que s' en portaría tant famós pubillatge. A fé, senyor rector, que jo vaig ben errarla. ¡Qué hi havía més que fer qu' enamorar á una pubilla, graduarme després de metge y presentarme, fet tot un senyor doctor, al pare de la meva... de la meva!...

—¡Fílis!—saltá 'l senyor rector que coneixía les antigues aficions poétiques del cirurgiá de Pedradura.

—Això mateix—digué ell ab una rialla.—Bé es veritat qu' en lo cas present no son tant grans les distancies. Tot lo pubillatge de Riublau, exceptuant naturalment la pubilla, no paga la centéssima part del talent del Angel. Es tot un cap, senyor rector, es tot un home.

—Veliaquí lo que 'l perdrá, senyor Ignasi.

Lo cirurgiá detingué 'l curs de la navaja y mirá al rector ab curiositat vivíssima. Mes com á aqueixa mirada no hi respongué 'l rector desseguida, la navaja torná á escorres per les ensabonades galtes.

—Ahir vingué aquí lo pare de la Sileta—digué al cap d' una estona 'l sacerdot pera satisfer á mitjes la curiositat del senyor Ignasi.—Vingué aquí y parlárem, parlárem llarga es-

Digitized by Google

tona. L' amo de Riublau té intent de casar prompte, mólt prompte á la Silèta y de casarla ab l' Angel, mes...

Aquí 's detingué altre colp la navaja.

—Mes, com les condicions que tracta d' imposar no convenen á mon parer al carácter del Angel, que, com vosté ha dit mólt bé, es tot un home...

La navaja no corría encara. Lo cirurgiá era tot orelles.

—Crech que 'l casament no pot donarse com á cosa feta, ni mólt menys... ni mólt menys, senyor Ignasi.

Aquest no respongué. Mes dissimulada somrisa dibuixáren sos llabis.

—¡Bah!—pensá—ja ho endavinava jo. ¡Pobre Angel!

—Aquesta tarde—seguí dihent lo rector—s' han de veure l' amo de Riublau y l' Angel per que aquell li fassa presents les condicions, que aviat serán públiques.

La navaja corría llavors segura y lleugera.

—Y... ¿no 's pot saber res anticipadament d' aqueixes condicions?—preguntá 'l cirurgiá ab rialla maliciosa.

—Es secret que dech guardar per ara—respongué 'l sacerdot també ab una rialla.

No manifestá més curiositat lo senyor Ignasi, segur com estava de les condicions quines eran. Deixá afeytat al rector, netejá les navajes y les ficá en la bossa de cuyro. Llavors tocáren les dotze. S'ohíren unes quantes batallades de la campana major y 'l capellá se tragué 'l solideu y 'l cirurgiá la gorra. Resáren l' *Angelus*.

Quan, pera marxar, lo rector del il-lustrat barber prengué lo *á reveure*, picá ab la má sa espatlla y li digué, ab significativa mirada acompanyant los enigmátichs mots:

—¡Qüestió de nom, qüestió de nom, senyor Ignasi!

IX

¡Qüestió de nom!... Hora es també que nosaltres tractem d' alçar la punta del vel que aqueix misteri amaga. ¡Qüestió de nom! Aquí hi há 'l nus de la nostra historia. Fins ara tot han sigut goigs; hem viscut entre alegres esperançes y fala-

Digitized by Google

guers idilis. Algun núvol ha enllorat aqueix cel, mes tant lleuger, tant trasparent que d' ell hem apartat la vista com l' apartam tots los díes d' aqueixes bromes blanques que pel cel discorren sens portar vent ni tempesta. Mes ara es un núvol negre 'l que vé á taparnos lo sol d' aqueixa hermosa ditxa. Lo cirurgiá 'l temía fa temps; lo rector lo tem ara. Dú tempestat segura quan á tant experimentats observadors aixís los espanta.

¡Qüestió de nom!... Siám curiosos. ¿Qué significan eixes paraules? ¿Tant terrible qüestió es que de vida ò mort se torna pera l' amor, pera la felicitat de la Sileta y del Angel? ¿Es, per ventura, que al jove advocat se li concedeix lo pubillatge de Riublau resolta y definitivament, mes, seguint l' arrelada costum, sols ab la condició de pendre 'l nom de qui 'l patrimoni posseheix en los pactes anteriors al casament? Es això sens cap dubte. Y nosaltres, com lo senyor rector y com lo senyor Ignasi, en això veyém los núvols, en això la tempesta.

Hem conegut al Angel en unes circunstancies que 'ns fan dubtar mólt de sa conformitat ab condicions pera ell tant dures. ¿Les acceptará? ¿Podrá en ell més l' amor cech y apassionat que 'l pundonor y la dignitat propis y que aquell interés que pel llustre de son nom li hem vist manifestar en la carta séva que dona comens á la nostra historia? ¿Podrá...? Mes no 'ns precipitem. Ell mateix nos ho dirá prompte. No ho sab encara. No hem arrivat á l' hora de la cita. Mes ¿ho presum? ¿Es lo temor d' això aquell tint de tristesa qu' en l' expressiu rostre notáren los ulls escrutadors y enamorats de la Sileta? Sí, tal vegada. Mes ell no ho ha dit, ell á ningú ho ha comunicat. Y aquelles paraules de fons sentit que á sa bona amiga digué quan ella de l' adversa sort li parlava, ¿no eran un' altra manifestació d' aqueix temor, introduhit segurament en son cor pel parlar misteriós del cirurgiá en lo día de l' arrivada? També ho podían éssér, també es probable que ho fossen.

Y ¿ella? Ella... nó. Ella no temía. Ella res ne sabía, res n' imaginava. Pera ella tot era fácil, tot era pla, mentres l' Angel l' estimés... mentres no 's recordés d' *aquelles altres* que com á renglera de fantasmes feya passar per davant dels ulls del seu cor lo diable dels zels. Segura del amor del Angel, lo demés no l' importava res, perque en lo demés no hi pensava. Potser en altre temps, en altra ocasió hi havía pensat; ara nó,

Digitized by Google

Y era ella, ella sí, la que ab més ansia esperava aquella tarde y aquella hora en que s' havía de fixar lo día de sa complerta ditxa.

Per això era que l' esperava en aquells moments ab la pura alegría que li hem pogut reparar les altres vegades. Estava allá dalt, en aquell mateix terradet de la capella, en amorosa atalaya. Un home venía de Pedradura. Era ell. S' acostá al test de l' espiga, arrancá la rosella que hi quedava y baixá, y corregué á amagarse derrera de la porta de la lliça. Quan ell entrá li sortí de sorpresa.

—¡Ja ets aquí!—digué ab un crit de triomf.—Donchs... ¡pam!... ¡pam!... ¡salva...!

Y feu petar sobre 'l front de son amich les fulles de la rosella.

L' Angel somrigué. Sols l' amor en aquell moment podía arrancarli la somrisa. Venía trist, mólt trist. Sos temors aumentavan, creixían á cada pas que donava cap al lloch de la cita. Podría dirse qu' eran un rech de térboles aygues que cada punt trobava nous torrents que venían á aumentar lo caudal de sa corrent fangosa.

Somrigué, mes fou sa somrisa com lo raig de sol que atravessa 'ls núvols apilotats sens lograr desferlos. Ella ho conegué. Vegéren sos ulls tota aquella nuvolada.

—Angel ¿qué tens? T' esperava alegre, mólt alegre; mira, ja m' has posat trista. Digas ¿qué tens? ¿qué t' espanta? ¿Pot ser te dol haver d' assistir á aqueixa cita que del destí de ta vida ha de resoldre?

—Sileta, no atribuhescas ni á indecisió ni mólt menys á repugnancia los temors que realment sento, qu' es impossible amagarte. Mes no 'ls vulgas saber tampoch, no 'ls vulgas coneixer encara. Espera uns moments més. Quan surte de parlar ab ton pare serán ells una realitat ò una esvanida quimera. Llavors te diré lo que sían. Ara nó, no m' ho fassas dir.

—Está bé, Angel. Respecto ta voluntat, que sempre exercirá sobre mi absolut imperi. Mes no 't dolga pas que 't diga que has trastornat mon cor ab tes paraules.

—Perdó, Sileta, si es que 'n meresch ò 'n necessito.

—¿Perdó? No puch donarlo jo á qui pera mi may té culpa. ¿No ho sabs? Fins les penes son de rosa quan del ésser estimat nos venen.

—Basta, Sileta. Tampoch es hora encara de parlar de pe-

Digitized by Google

nes. Vaig á entrar. Ton pare deu ja esperarme. Tu prega á Deu, entretant, pel bon resultat de l' entrevista.

Y entrá. Ella 'l seguí fins á deixarlo en la cambra de son pare, hont aquest se presentá al cap de pochs moments. Se tancá la porta. Ningú havía de sentir aquella conversa.

La Sileta aparegué en la sala ahont donava aquella porta. No era per' anar á escoltar pel forat de la clau. No tenía vici tan lleig.

—Sí, ja s' ha comensat aqueixa especie de judici—se digué. —Obehím al Angel. Ara es l' hora.

Y sortí á l' eixida y l' atravessá tota sens mirar á aquelles flors que al passar la saludavan. Obrí aquella porta de la capella que al terradet donava y entrá al chor, prengué aygua beneyta y 's persigná y s' agenollá.

Lo fundador d' aquell petit temple havía fet posar en son únich retaule un gran quadro representant al sant de son nom. St. Pere era aquest, lo mateix qu' en l' iglesia parroquial ocupava 'l centre del gran altar en tosca y desproporcionada escultura. Mes un dels qu' en la propietat del mas y de la capella succehíren al fundador d' aquesta, col-locá als peus d' aquell quadro una petita imatge de la Verge, á qui resavan los habitants de Riublau baix lo títol gloriós del Carme. Dos gerros de flors que cada setmana 's renovavan, tenía al costat la devota imatge, y aqueix día hi havía encara escampat sobre 'l paviment l' espígol que 'l día del Sant allá s' havía llançat y qual perfum se sentía ab l'agradable impressió d' una festa que allá en los més confosos espays del recort anava á pérdres.

La mirada de la Sileta 's clavá en aquella figura de la Mare de Deu com en la llanterna del port los ulls del náuxer. En aquella mirada miravan tots los ulls de la seva ánima. Podía dirse que aquesta sortía per aqueixes finestres del barco lleuger que pels mars de la vida la porta y que, ab los braços extesos, cridava á la vista de la tempestat que brunzía á aquell pilot que, nó al mar, que fins al infern domina:

—¡Mare meva, salváume!

Llarga, llarga estona estigué fixa en aquella imatge la mirada, mentre 'ls llabis se movían com repetint una oració que deya 'l cor allá dintre. Després lo cap defallí y caygué y 'ls ulls ploráren. Li havía semblat que aquella boca esculturada

Digitized by Google

s' obría y que aquella figura parlava. Y que ab veu sencera, mes carinyosa, responía aixís á l' oració suprema:

—Tu 'm demanas lo triomf, la ditxa. Espera; has de lluytar encara.

Y 's tancáren aquells llabis y del rostre de l' imatge desaparegué, com foch-foll, la llum de la vida.

Per això 'l cap se li doblá, com si ja sentís damunt lo pes de la desgracia, y 'ls ulls fonts de líquida amargor se tornáren. Mes, quan hagué plorat, s' alçá 'l cap ab singular energía, y ab resolta veu pregáren aixís lo cor y la boca:

—Puix lo combat hi ha d' ésser, donáume, Senyora, forces pera la lluyta.

Aquell foch-foll de vida aparegué de nou en los ulls y en los llabis de l' imatge, allá com una mirada protectora, aquí com una somrisa de celestial aprobació. Y quan aqueixa llum torná á apagarse, la Sileta s' alçá decidida y 's persigná y sortí de la capella.

—Beneyta fé que aixís nos alenas, que aixís nos encoratjas!

Digué, ja en lo terradet, mirant al cel, quals núvols, poch há blanchs, s' anavan tornant de color de pórpora per la llum del sol cayent.

Corregué á la sala. La porta no s' havía obert. L' entrevista durava encara.

S' obrí á la fi. Ella no era ja á la sala, era á la lliça, en qual lloch esperava al Angel, ab qui volía parlar sens testimonis.

Sentí allá dalt la veu de son pare que d' ell se despedía. Aparegué en la lliça. Nó la boca; los ulls, lo cor, l' ánima, interrogáren.

—Están fetes les proposicions, les condicions manifestades. Ton pare t' espera ara pera dírteles á tu, com á mi me les ha dites.

La veu del Angel se li nuava á la gola y aquells ulls seus semblavan uns dichs que volían deturar una corrent que ab furia empenyía.

—¡Angel! ¿qué tinch de fer jo?—preguntava ella, ab llágrimes ja, acertant ab treball á preguntar alguna cosa de les móltes que preguntar volía.

—Per ara, sols respòndrem á una pregunta. Digas—ab veu molt baixa afegí—¿pera tu còm me tinch de dir, Riublau ò Bellnom? ¡Respòn ab l' ánima!

Digitized by Google

Tot l' amor fons, sencer del Angel preguntava en aquesta pregunta.

—¿Pera mi?—respongué ella ab tot l' amor en sos ulls y en sa boca—... ¡pera mi, ni Riublau ni Bellnom! ¡Pera mi... Angel!

Y, corrent, s' apartá d' ell. Veu d' impaciencia la cridava allá dintre.

—¡Sila! Sila!

X

Y era al vespre d' aqueix mateix día quan l' Angel, empenyent l' ajustada porta, entrá en la casa del senyor Ignasi. En la sala d' estudi, hont ja nosaltres hem estat, ell l' esperava. Un quinqué de petroli hi havía sobre la taula. La llum d' aqueix quinqué, sospirant per' anar á trobar lo centre de les grans llums, fugía cap á dalt, cap á dalt, mes la tiranía d' un pámpol la retenía á baix, á baix, centre natural de totes les tenebres. Y en cercle estret fixava sos raigs sobre les págines d' un llibre hont los ulls del cirurgiá també 's fixavan. Groixudes tapes de duríssima pasta tenía aqueix llibre y deyan al llom daurades lletres: *Don Quijote de la Mancha.*

Llegint estava l' il-lustrat cirurgiá aquell pas de la novela inmortal en que 'l bon cavaller entrega al escuder famós la carta que á la dama de sos pensaments havía escrita, á la passió d' amor preparantse; quan l' entrada del Angel notá per afectuosa cortesía.

Se tragué les ulleres, sobre 'l llibre deixantles, y esperá ab curiositat les paraules de son amich, que no necessitavan preguntes.

—Lo que temé vosté, los que després he temut jo, lo que á la fi tots temíam—digué 'l jove advocat.—O dirme Riublau, ò renunciar al amor, al matrimoni, á la felicitat, á la vida. O abandonar aquest nom méu honrat, sagrat, única y bella herencia dels avis méus, del pare méu; ò abandonar les ilusions, los daurats projectes, les esperanças hermoses, la realitat florida.

Digitized by Google

—O abandonar solament aqueix llustre de riquesa que porta ab sí 'l pubillatge de Riublau, aqueix famós patrimoni—interrompé 'l senyor Ignasi.—Abandonar l' amor, la realitat del amor, la felicitat del amor, això nó; això no s' aparta, això no fuig, d' això no 's desespera may quan ab veritat s' estima. Mes ¿qué pensas tu fer, qué intentas? ¿Cedir? ¿Renunciar á tot?

—¿Qué penso? ¿qué intento? ¿Per ventura ho sé? ¿Per ventura aqueixa punyalada que ha ferit al cor, deixa vida al cervell pera pensar, pera discorrer?... ¿Qué penso? ¿qué intento? Si no penso ni veig res, si no veig y penso que 'm dich Bellnom y que Bellnom me diuhen per tot allá hont honor he conquerit, per tot allá hont m' he guanyat respecte! ¡Que 'm dich Bellnom y que Bellnom tinch de dirme, si no 'm vull morir ab tots los cranchs de l' indignitat y ab totes les ansies de la vergonya!...

—¡Mólt bé, Angel!—cridá entussiasmat lo Sr. Ignasi.—¡Vingan aquí y escolten los de cor baix, los de sanch aygualida! ¡Vingan aquí y escolten còm parla la dignitat, còm parla la vera, la santa, la llegítima noblesa! Sí, que la noblesa del nom honrat, del nom d' infancia, en palau rebut ò en pobre cabanya, es la noblesa gran, la noblesa divina. ¿No era ton desitx, no era la teva aspiració suprema lo donar brill á aqueix nom teu? Donchs aquí 'l triomf, aquí la gloria. Cedeix, y cáu la vergonya sobre tu; resisteixte, négat y es teva la palma.

—Mes... ¡ella, Sr. Ignasi, ella!...

—¡Per ella mateixa, Angel, per ella mateixa! ¡Si 'l negarte á acceptar eixes condicions es pera ton amor mateix una corona! ¡Ella! Si ella, com tu, ha de sentir repugnancia per eixa inmensa humiliació d' aquell á qui estima, d' aquell qu' en son cor goberna. ¿No es noble, no es digne 'l vostre amor? ¿Y donchs? Lo noble, lo digne, sòls ab lo digne y noble s' agermana. Recòrdat de lo que vaig dirte pel camí lo día de l' arrivada, lo que't diguí, tement ja lo que passa. «Sías home, home sencer, home enérgich, perqu' ella estima á un home.» Perque jo ho sé, Angel. Aqueixos ulls méus han llegit en son cor, no perque tingan ells la facultat de saber lo que no 's veu, de coneixer lo que s' amaga—que no vull caure en lo vici lleig d' enaltirme ab lo que no tinch segurament,—sinó perqu' ella me l' ha obert com un llibre y jo he pogut trobar

Digitized by Google

en ses págines los hermosos y elevats conceptes sobre 'ls quals he format una convicció ferma é indestructible. L' amor d' ella es—¿com t' ho diré?—... es com una flor humil, mes de gran bellesa y d' exquisit flayre, que gosa d' estar á l' ombra d' un arbre d' ampla y pomposa copa. Aquest arbre es ton amor, arbre qual brancatje espés forman los graciosos brots del honor, de la dignitat, de la noblesa, de la grandesa de cor, aturant ab lo atapahit de son fullatge, tendre sempre, los raigs del sol mesquí de les passions baixes, sol que no brilla ni escalfa, encara que ho asseca tot y tot ho mata. Y aqueixa flor, sempre fresca mentres no la toque aqueix sol, no morirá perque de la terra reb lo such de la vida, mes perdrá'l color y perdrá 'l perfum y s' enmostuhirá y viurá estéril y raquítica vida, si la privas de l' ombra protectora arrancant les gerdes y hermoses branques que tes virtuts representan. L' arbre nú li quedará llavors, que ja de res li servirá, si no es per apoyar en ell lo débil tronch ab lo qual jugarán les ventades ò pera recordar aquell temps de dolça memoria en que sota l' ombra benéfica, per sempre més perduda, somreya ab tots los colors del amor y ab tota la frescor de la vida.

Tossí 'l cirurgiá, donant fí á son metafórich discurs, y l' Angel llavors prengué la paraula.

—No he donat al amo de Riublau una resposta definitiva Si á la veu que parlava en mí hagués de creure, una resolta negativa hauría donat y no estaría l' assumpto en suspens com he volgut deixarlo. He pensat que no era jo sol qui havía de respondre, qu' eram dos, dos á qui interessa igualment lo resultat de la negociació. Ella sab tant bé com jo en aquesta hora les pretensions de son pare y ab ella tinch de véurem y tinch de parlar ans de resòldrem. Mes suposem que 'm nego, com me negaré,.. sí...

—Entran llavors les influencies—interrompé 'l cirurgiá.—Les dues persones que poden alguna cosa sobre la voluntat del pare de la Sileta, lo senyor rector, á qui tu enrahonarás, y aquest servidor teu, exercirán son poder y procurarán fer veure al que ha d' ésser ton sogre la manera com li convé portarse en aquest assumpto de tant gran interés per la séva reputació y de tanta trascendencia pera la sort de la séva filla.

—¿Y si aqueixes influencies no hi valen?..,

—Com pot mólt ben ésser que no hi valgan, perque, preocupació ò lo que sía, está això tant arrelat y l' amo de Riu-

Digitized by Google

blau tant encarinyat deu estarhi, que res d' extrany tindría un fracás en les negociacions nostres. Llavors queda pera tu 'l camp, pera tu l' acció. Suposo que no permetrás que s' esterilise ton amor y qu' ella tinga de fer per tu 'l sacrifici de ses afeccions, de sa felicitat y pot ser de sa vida. Desde 'l moment que á les dures condicions t' hajas negat, lo que 't toca fer es saltar á Barcelona, obrir estudi per ton compte y desseguida venir á buscar á la Sileta pera portarla al altar encara que á la lley s' haja de demanar ajuda.

—¡La lley! ¡La dura, la freda lley, qu' es com l' opulent que fa caritat sens dignarse mirar al pobre! ¡La lley que ab la indiferencia mateixa porta nuvies al altar que criminals á presidi! Desditxat qui de la lley ha de valerse!

Ab gran, ab fondíssima emoció digué eixes paraules l' Angel. Y ab més admiració que may lo mirá llavors lo Sr. Ignasi. No obstant, la causa que defensava no permetía que manifestés en aquell moment impressió tant favorable á son amich. Aixís es que respongué:

—Dura, freda com es, á ella haurás d' ampararte; puix si en sos tretze 's manté l' amo de Riublau, ò sacrificarvos tots —lo qu' entench jo qu' es lo més culpable—ò á aqueix estrem recorrer.

—Mes, ¿no considera vosté—saltá l' Angel—que la bona filla no ha de viure á pler en una unió feta sens la benedicció de qui li dongué la vida y que ha de menjar lo pa de cada día, mentres li falte aqueixa benedicció, amargat per les llágrimes dels seus ulls, sentint sobre 'l cor sempre un pes y en la conciencia 'l remordiment d' haver faltat, d' haver desobehit, sía pel que sía, á qui per autoritat de Deu rebuda pot manarla y ab lo saber de l' experiencia l' aconsella? Vaja á Riublau Sr. Ignasi, vaja allá y, si ella no pensa aixís, si ella...

—Y mala filla sería y mala mare fora després, si no pensés aixís,—cridá 'l Sr. Ignasi.—¿Creus que jo no he pensat també en tot això y que també no ho he vist y que no ho he tingut en compte? L' obcecació de son pare podrá ésser gran, podrá fer que s' extremen les coses; mes jo li diré llavors, si 's queixa, si dels fruyts de sa injustificada intransigencia 's plany: «abaixa 'l cap y calla, y dona ta benedicció á qui Deu no l' ha negada.»

—Ab tot,—digué l' Angel—no hem arrivat al extrem y la realisació de tant sensibles plans podrá tal volta excusarse,

Digitized by Google

Vuyt díes de temps m' he reservat pera decidirme. Tenim temps de pensar, de parlar de tot durant aquets vuyt díes. Tinch d' enrahonarne, avans que tot, ab ella...

—Adverteix,—observá 'l cirurgiá—qu' en lo present estat de coses deus emplear més prudencia que la de costum en tes visites á Riublau.

—Ho sé y ho tindré en compte. Mes puch anarhi encara, tota vegada que ni una decisió ni altra jo he manifestat, y parlar per mí mateix ab ella per que 'm diga son pensament y per que 'l méu no ignore.

—Y 'l teu pensament es...

—Negarme. Sía vosté testimoni de ma resolució pera llançármela després á la cara, si per acás hi falto. Bellnom me dich y Bellnom me diré fins á la mort, vinga 'l que vinga.

—Mólt bé: te negarás. ¿Y després...

—Després... que Deu nos inspire. Confío sempre en son consell y en la séva ajuda. Potser després hauré de valerme de vosté pera fer entrar á Riublau les noves de mos intents. Seguirá essent—afegí ab una débil somrisa—lo mitjanser dels nostres amors. ¿Quí dubta que, un colp manifestada la meva resolució, la porta de Riublau me será tancada?

—Ab fonament ho pensas y t' agrahesch la confiança. Mon conçell, pobre com es, mon bras, tot lo que tinch está á ta disposició. Mes avuy ja has sufert prou. Vés á casa teva y reposa.

—¡Repòs! L' ánima no reposa may, Sr. Ignasi. Quan ella no té penes en la realitat, ja li venen en somnis.

Lo cirurgiá s'havía alçat y abdós d'aquell estudiet sortíren. En apariencia no hi quedá allá ningú, y algú, no obstant, pagá cara l' ausencia del cirurgiá. Era una papallona que varies vegades havía apartat ell ab la má de vora 'l llum al voltant del qual revolava. Lluny ja la má compassiva, la papallona sufrí prompte l' intens calor del llum que la ferí de mort, anant á caure ab prolongat gemech sobre la carta amorosa del cavaller de la Manxa que ab subrayades lletres se veya estampada en la página oberta del *Quixot*. ¡Tanta pena, tant sufriment, tanta angunia per lo que, en justa proporció, durará lo qu' eixa papallona! ¡Tant y tant rich material del cor gastat per' alçar un edifici que, com aqueixa papallona, ha de caure, ha de caure, d' hora ò tart, mes un día, un día infal-lible! ¡Ah! desditxats de nosaltres, si no sabessem que

Digitized by Google

més enllá hi há alguna cosa que dura més, que dura sempre!...

XI

Aném ara á Riublau. Hem deixat á la Sileta en lo moment que son pare la cridava pera dirli lo que acabava de fer present al Angel. Ella, aleshores, després d' aquella suprema pregunta de son amich, casi no necessitava que li diguessen. Aquelles quatre paraules ho deyan tot. Aixís es que apenes pará l' atenció ab lo pausat y solemne enrahonament de son pare. L' angunia, lo malestar qué la manifestació de la ferma voluntat del que exercía sobre ella autoritat tant gran y tant llegítima havía de despertar en son cor, aqueixa angunia, aqueix malestar ja 'ls sufría. Prompte la deixá sola son pare, y llavors pogué donar lliure curs á ses reflexions y á ses llágrimes.

La suspensió que havía demanat l' Angel pera decidirse ò al menys pera que la manifestació de sa decisió no precipités los successos—puix aquesta última idea més que res degué induhirlo á demanarla, ja que pera son carácter fins creyem nosaltres que aqueixa suspensió trobaría vergonyosa,— ella, donchs, era pel prompte un consol, perque donava lloch á establir una cumplerta y dissimulada intel-ligencia entre ella y son amich.

«Lo patrimoni de Riublau no deu perdre son nom, quan perfectament pot conservarlo. La costum ha establert que, en aqueixos cassos d' extinció de la generació masculina, l' home qu' entre en classe de marit de la que deu heretar lo patrimoni prenga 'l nom de la muller, á fi de que 'ls néts porten lo mateix nom que son avi y 's perpetúe aixís lo nom de la casa. Aquesta es l' única condició que imposo al Angel pera entrar aquí ab carácter de marit pera tu y pera mí de gendre, sens reparar en les circunstancies de posició y de naixensa, que podrían esserli desfavorables, puix tot ho esborran als méus ulls la séva bondat y lo lluhit de sa carrera.»

Paraules aqueixes que anavan sonant y repetintse allá en la

Digitized by Google

memoria de la Sileta ab la veu gelada y fúnebre que les repeteix lo fonógrafo d' Edisson. Y després li semblava á ella que quiscuna era com un cap de broma negre, que penetrava en son cor y que, juntantse promte tots aquells caps en nuvolada inmensa reventavan en una pluja de fel que queya com los xáfechs de Juny sobre 'ls sembrats, volcantho tot, ennegrintho tot. Y ¿perqué això, perqué eixa angunia? ¿Sabía ella que l' Angel se negaría á acceptar la condició per son pare imposada? ¿Per ventura n' hi havía dit res, per ventura li havía parlat d' acceptarla ò de no acceptarla? Les breus paraules que al sortir de Riublau li digué no manifestavan cap resolució, no eran revelació de cap plan, de cap idea. Mes ¿qué no llegeix l' amor en los ulls del objecte amat? A la Sileta li havía dit tot aquell estat extraordinari del Angel al sortir de la conferencia, aquells ulls que volían mirar y s' entelavan ab lo vapor de les llágrimes que retenían, aquella boca que volía parlar ab paraules que la veu no articulava. Y ella sabía ab innata convicció que l' Angel aquelles condicions no podía aceptarles y, si tancava 'ls ulls y 'l veya humilment sotmés á la proposició dictada, llavors involuntaria, mes viva protesta sentía en son propi cor y li semblava que al allargarli la má li reculava, que al anarlo á mirar se li girava 'l cap, que al anarli á parlar se li tancava la boca, que si s' acostava ell reculava tota ella. ¡Ay! es que l' amor noble y pur es com l' aygua clara del mar que rebuja y aparta de sí les aygues corrompudes que podrían tacarla! Es com la llum, com la veritat; no admet tenebres aquell, no admet terme mitx apuesta. «Lo noble y lo digne sòls ab lo digne y noble s' agermana.» Ja ho digué 'l cirurgiá, y aixís mateix li deya 'l propi cor á la pubilla.

¿Qué debía venir després de la probable, de la seguríssima denegació del Angel? Perque l' amor no podía demanar al amor lo que l' amor mateix rebujava. ¿Qué debía venir, qué vindría? Mar de confusions en que l' enteniment de la Sileta 's perdía, se perdía y naufragava. No podían passar per aqueix enteniment ennuvolat ab les mil ombres del dolor les clares y precises idees qu' en l' enteniment seré del senyor Ignasi se manifestavan. Ni tampoch tenían elles res d' aconhortador, res que no despertés en lo cor enmatzinat un dolor nou, un' altra y terrible confusió, una nova y suprema angunia. Era com tirar plom fos en la llaga oberta. Al cap se li podía dir, al cor no se li 'n debía parlar. Per això al Angel se li podía

Digitized by Google

ensenyar la salvació, amarga com la pena, perque l' Angel allá en l' altura de son enteniment podía concebirho, podía aguantarho, encara que les ones del dolor batessen ab furia la falda de la montanya. Per això ell podía pensarhi llavors, per això ella debía ignorarho.

Y no hi pensá ella, nó. Quan en companyía de son pare, que sa tristesa notá y d' ella demaná compte, obtenint solament explicacions confoses, hagué resat y sopat y fet les demés feynes del vespre, se retirá á sa cambra, hont al menys tenía 'l consol d' estar sola. Regnava allá dintre xafogosa calor y obrí la finestra. Donava aquesta á la lliça. No feya lluna y la claror del llum que al quarto hi havía y que prompte apagá ella se projectava per aquell pati quadrat que tants recorts tenía pera la pobre noya. Com una cadena de flors se presentáren tots á sa memoria. Los jochs d' infants, los jochs d' enamorats que tant d' infantívol també tenían... aquelles hermoses y tranquiles esperançes ab tant fonament concebudes desfentse ara com les ilusions més bojes..... aquelles mirades aquelles somrises, aquelles paraules, aquelles flors.....aquelles flors qu' encara guardavan en son perfum lo perfum de tant amoroses escenes..... tot acudía, tot anava venint al crit del cor atribulat qu' en l' adalerat riu de tant pures memories volía rabejarse. Passáren, passáren totes com una professó de fochs-folls per davant dels ulls de la Sileta y després allá, en la distancia inmensa del oblit ánáren á perdres. Y tot torná á quedar fosch, fosch ab la fosca negríssima de la desesperació. Y ella exclamá:

—¡Tot perdut! Ni may que ho hagués recordat, ni may que os hagués cridat, memories impíes, perque 'm deixesseu després en més tristíssim estat, Sí, anáu allá, anáu, fugíu, fugíu y no tornéu, ¡oh! no tornéu..... ¡No tornéu, nó; malehides!..:

Y extenía 'ls braços y semblava que ab les mans detenía y apartava á algú que anava acostantse, acostantse..... Mes no venían, nó, no venían. Era tot fosch .... ¿Fosch tot? Nó. Allá dalt encara hi havía estrelles. Y ho notáren los ulls y allá dalt, allá dalt miráren. Aquelles llums eran més clares, mes fixes més boniques que aquells fochs-folls que acabavan de passar y allunyarse. Y 'ls raigs d' aquelles llums penetráren pels ulls á dintre 'l cor hont tot de mística claror ho umplíren. Alguna cosa de miraculós baixava ab aquells raigs; quelcom com benéfich elíxir qu' era 'l cordial de l' ánima.....

Digitized by Google

XII

No 's dongué pressa l' Angel en anar á Riublau á conferenciar ab la Sileta. Un y altra necessitavan la serenitat que dona 'l temps esbarriant los tempestuosos núvols de les grans emocions. Y era, en veritat, un assumpto digne de llarga meditació 'l que á abdós jóvens afectava. Per això no fou l' endemá ni l' endemá passat, fou més tart encara quan ell torná á Riublau. Tal vegada, si nó l' últim, era dels derrers colps que hi aniría.

Ni fou la noya alegre y viva la que á la porta 'l rebé entre flors y sonrises. La mirada que claváren en ell sos ulls tenía ben bé aquella llum del crepuscle de que avans parlárem. May com en aquell moment fou la comparació tant exacta, perque tenía llavors la mateixa claretat ¡ay! y la mateixa tristesa.

Y fou llarga aquella mirada, mólt llarga. No preguntava res, no 's queixava de res. Semblava que volía dir no més: «míram..... y judica.» Després s' abaixá aquell cap y plogué sobre les mans del Angel ab les séves agafades. Eran calentes, mólt calentes aquelles gotes, com que les enviavan de les fornals del dolor.

—Sileta,—digué ell á la fi—¿has pensat, has meditat? ¿T'has fet cárrech de la situació nostra?

—¡Pensar, meditar, ferme cárrech..... ¿de qué, Angel? ¿De que t'estimo? Això temps há que ho sé..... y avuy més que may perque si no ho sapigués no m' entristiría aixís, no ploraría aixís, Angel.

—Mes considera—afegí ell—qu' en aquest extrem ahont han arrivat les coses convé que 's desperte en cada hu de nosaltres dos una decisió, honrosa ò deshonrosa, favorable ò desfavorable..... decisió en fi. Jo tinch presa la meva. Convé que te la diga ja, que no l' ignores més.....

Los ulls de la Sileta ab aquella mateixa claror y aquella tristor mateixa se claváren altre colp en los del Angel. Ell digué ab sentiment, mes ab gran energía:

—Jo, per mí, per tu, pel nostre amor, per la dignitat nostra, no cedesch á les proposicions de ton pare.

Digitized by Google

Allá, dintre 'l cor de la noya, dues coses se topáren com dues contraries electricitats produhint un llamp que 's caragolá per tot l' ámbit d' aquell si ennuvolat, umplintlo ensemps de llum y d' espant. No digué res. Era lo més natural aquell silenci. Llavors l' única paraula que podían pronunciar sos llabis era «¡t' estimo!» Y això ja ho deyan los ulls.

—S' acosta 'l día en que 'm toca manifestarho á ton pare—continuá l' Angel.—Les persones que 'ns estiman treballarán per qu' ell desistesca de sa resolució, mes elles y jo desconfiam de lograr tanta ventura.

—Y jo desconfío també—digué la Sileta que, més que tots, coneixía 'l carácter ferm de son pare.

—Manifestada ja ma resolució y continuant ton pare en la séva.. ..

L' Angel se deturá un moment, com si les paraules que anava á dir li costés mólt d' arrancarles.

—Llavors, Sileta,—digué ab una llágrima,—la porta de Riublau me será tancada ò jo, pot-ser, llançat d' aquí, si atrevit m' hi presento.

—¡Nó, Angel!—cridá ella, agafant més estretament aquelles mans com si vegés á algú que li anava á pendre ò com si considerés que anava á fugirli.

L' Angel comprengué tot lo dolor d' aqueix crit, tota la significació d' aqueixos moviments. Sabía mólt bé que cada paraula séva era una punyalada pera la pobre noya, mes en aquella hora no podía tenir pietat devant dels desapiadats succesos. ¿Esperar més? Una treva representava un martiri dos colps sufert y, per altra part, no podía ésser llarga. Ja qu' en lo cor de sa adolorida amiga havía vessat la primeres gotes d' aquella copa de fel, valía més vessarhi d' un sol colp tot l' amarch contingut. Y aixís seguí dihent:

—Tancada pera mi la porta de casa teva, qu' es com si diguessem, reprobat aquí 'l nostre amor... ¿qué 'm toca fer?.... Sileta, perdónam y respònme.

Clara era l' inteligencia de l' amiga del Angel y comprengué ahont se dirigía aquell discurs, quin projecte anavan á manifestar aquells llabis. Y, espantada davant d' aquell projecte y fins avergonyida com si ja l' hagués consumat, se passá la má pel front, com si eixa tara de la vergonya 'n volgués apartar, y alçant lo cap ab dignitat; respongué:

—¿Qué hem de fer?... ¡Esperar!

Digitized by Google

—¡Esperar!—digué ab amargura l' Angel—¡esperar que ton pare trobe per así ò per allá qualsevol aventurer que, sens nació de vergonya, ni de dignitat, ni de sentiment, s' oferesca á sacrificar un nom y una víctima, fent sa muller de qui per ell sòls odi pot sentir y repugnancia!

—Y bé—digué ella ab l' anterior dignitat,—Deu tindrá en compte 'l sacrifici.

Lo que sentí l' Angel en aquell moment no se sab, mes sí que sortíren de sa boca eixes delirants paraules:

—Sileta, no sé 'l que 't pensas dir tu, mes pel que dius entench jo que no m' estimas.

Y procurá desferse de les mans d' ella, mes ella l' estrenyé encara més. ¡Ay! una revolució terrible hi havía en aquell cor. No podía permetre qu' ell pensés solament que no l' estimava, quan lo que hi havía allá dintre era amor, amor sobre tot, amor per l' Angel sobre tots los afectes de la terra. Y després que l' estrenygué entre seś mans, s' agenollá á sos peus y, doblant lo coll com esclau que vá á rebre l' argolla, exclamá:

—Angel, fés de mí 'l que vulgas, mes per Déu no cregas que no t' estimo.

Y en la mirada que li dirigí llavors hi havía escrita tota la sumisió y l' amor tot que les paraules indicavan. Y fou goig inmens y sublim orgull allò que brillá en lo rostre del Angel quan d' aquella humil posició deslliurá á sa amiga.

No era prudent, no era digne abusar d' aquella violenta situació á que havía portat lo curs de la conversa á l' enamorada noya. Ni ¿qué més volía, qué més necesitava saber l' Angel? Ni ¿qué més podía dir? Havía indicat tots sos plans, tots sos projectes; havía arrancat com una indirecta promesa de conformitat á tots aqueixos projectes, á tots aqueixos plans. Era hora de deixarla sola ab son dolor, ab sos torments.

Havía quedat ella ab lo cap baix, mólt baix, com si damunt d' ell hi haguessen posat un pes que resistía. Era 'l pecat de la desobediencia que sòls pel pensament havía passat com un llamp ¡ay! y ja havía deixat en la conciencia com un gran pilot de ruines. Y 'ls ulls, clavats á terra, no gosavan alçarse, com si temessen veure allá al cel lo bras amenaçador d' una justicia infal-lible y en la terra los raigs terriblement aguts de cent acusadores mirades.

—Sileta—digué ell,—es ja hora de deixarnos. Ara no tor-

Digitized by Google

naré aquí fins al día que porte una resposta á ton pare, y aqueix día será probablement l' últim.

L' Angel dongué á aqueixes paraules un to d' afectada tranquilitat que 'ls donava quelcom de fúnebre. Tant fou aixís qu' ella s' espantá y, reculant vivament, se 'l quedá mirant ab vista esferehida, com si realment hagués sentit la veu d' un cadavre. En l' extraordinari estat psicològich en que llavors se trobava no era això estrany, sinó cosa naturalíssima.

Per això mateix se li graváren mes fondament aquelles tristes paraules... «y aqueix día será probablement l' últim», que allá en son cor sonavan... «y llavors ja no 'm veurás.» Y, com que aqueixa idea de no veure al Angel, de perdre al Angel, era 'l núvol etern qu' ennegría 'l día seré de ses esperanças, aqueixa idea, tant amenaçadora en aquell moment, ho esborrá tot altre colp en ella y sols lo pensament del amor quedá vivent y regnant en la séva ánima. Y, allargant la má á son amich, ab segura veu li digué:

—Aquell día 'ns veurém y després... ¡altres díes!...

Y, com lo criminal que comet lo delicte y fuig de la persecució que vá á alçarse, ella fugí deixant sol al Angel, com si cregués que algú anava á perseguirla. No la cridá ell, no la retingué. Sortí del mas y torná á Pedradura.

XIII

D' allá, de més lluny del mas, mes pel camí que portava al mas y que més enllá 's prolongava, venía quatre díes després lo cirurgiá sens dubte del acostumat passeig higiénich. Poch avans de passar pel costat de la casa reflexioná y 's pará. Allá vora 'l camí quatre hòmens segavan. Los encorvats volants, alfanchs en robusta miniatura, tallavan en nombrosos aplechs aquells graciosos brins que en la terra deixavan l' arrel inútil ja y despreciada. Després altres hòmens recullían aquells brins y 'n feyan garbes. Després muntavan unes sobre altre aquelles garbes y 'n feyan garberes. A l' ombra d' aquelles garberes posavan les botelles sovint, sovint festejades, y quan l' hora de la beguda s' ohía en lo rellotje del campanar vehí ò en la

Digitized by Google

marxa del sol veyan senyalada, los segadors s' assentavan allá y, arrimats en aquells pilars de la abundancia, menjavan lo negre pa de la miseria. Aixís se veu de vegades en les ciutats al pobre menjant lo rosegó de la caritat en la cantonada d' un palau.

Se pará allá 'l senyor Ignasi, y ab los segadors entaulá conversa. Visiblement de lo que tractava 'l cirurgiá era de fer temps. No parava gran atenció en la conversa y sovint s' impacientava. Mirava al sol, mirava al mas... al mas sobre tot mirava. Un home vejé que 'n sortía y, fentli senyal ab lo bastó qu' en la dreta má portava, ab l' esquerra despedí als segadors, saludantlos.

Aquell home era l' Angel. L' atrapá 'l senyor Ignasi y junts s' encamináren al poble.

—Y bé—preguntá 'l cirurgiá—¿están ja les relacions rompudes?

—Completament—respongué l' Angel;—si bé que ho ha sabut fer ell ab la més desesperadora diplomacia. «La teva resolució—m' ha dit ab extraordinaria tranquilitat—desfá tots los nostres plans anteriors, Mes això no vol dir que jo 't traga de casa meva. Si com á promés de la Sileta no deus ja venirhi, com amich hi pots entrar sempre que vulgas».

—Ab tot això ja comprens qu' ell no desitjará que hi vajas, —digué 'l senyor Ignasi.—No té ell res de tonto y ja veurás com se sabrá manejar en tots los cassos que pugan ocorrer. Per tot lo qual jo crech que lo millor es que tu no t' hi presentes y, tota vegada qu' en mi tens fé cumplerta y jo, encara que haja parlat á favor teu al amo del mas, inútilment com ja desde 'l principi suposárem, per mon carácter y per mos serveys y per amistat mólt vella tinch entrada á la casa á tota hora de nit y de día; jo seré ton embaixador prop de la Sileta y prop teu l' embaixador d' ella. Algun día potser també 'm pendré les facultats de ministre plenipotenciari—no te 'n rigas,—mes sempre á favor de les vostres justes aspiracions y desitjos.

Parlá l' agrahiment en lo cor del Angel y estrengué la má del senyor Ignasi.

—Grans mercés, Angel, grans mercés. Ja ho sabs. Es que t' estimo mólt á tu y l' estimo mólt á ella. Aquesta consideració es la que m' inclina á aydarvos en la realisació dels vostres propòsits. Y, venint al objecte, jo crech que no deus

Digitized by Google

adormirte. Es necessari obrar, obrar desseguida. Avuy comença la conspiració. Y no ha d' esser llarga. Després tampoch deus estar díes en oberta lluyta. La declaració de guerra y la batalla han d' esser una cosa sola. Com que cap paraula inconvenient haurá sortit de tos llabis en aquesta conversa que acabau de tenir, pot dirse que res aparent li dona á ell senyal d' aqueixa guerra, per més sospites que 'n tinga.

—No es ell—observá l'Angel—qui en la declaració de guerra 'm fa pensar ab sentiment y ab repugnancia. ¡Ella, senyor Ignasi, ella! Encara que sòls indirectament li he dit, ella coneix perfectament los nostres plans y, en veritat, l' espantan. Ella es...—¿com li diré jo?—es com un que 's trobés dalt d'un cingle y 'l cridés desde baix la galanura y frescor d' un prat de flors. Si hi hagué camí per baixarhi, no n' hi há ara, y 'l salt es perillós, mortal potser. ¿Còm se decidirá á saltarhi en l' incertitut d' arrivarhi ab vida?

—¡Mólt bé!—exclamá 'l cirurgiá—ets un gran home per les figures. Comprech lo difícil de la situació, convinch en que 'l salt es arriscat, mes no 'l crech mortal.

—Mes jo sento com una gran responsabilitat al empényerla. Ja sé que desde 'l moment en que s' han destruhit tots los camins lo salt es necessari... mes considere també la debilitat séva. ¡Ay! y encara que débil dona no fos, sinó home viril y enérgich, ningú es arriscat, ningú, senyor Ignasi, pera jugar ab la conciencia.

—Bé, bé—digué reflexionant lo cirurgiá.—¿Hi há que véncer debilitats, naturals y justíssims escrúpols?... ¡Bah! jo me n' encarrego. ¿Me concedeixes poders de generálíssim en aquesta guerra?

—¿Qué puch negarli? Sí, ab gust me poso sota les seves ordres, que son les del saber y l' experiencia.

—Donchs, hala. Ara cap á casa meva. Allá entre tots dos disposarém un plan estratégich.

Y cap á casa del cirurgiá dirigíren los passos. Entráren. En la pessa-estudi hont ja nosaltres hem estat dos colps, allá hont lo cirurgiá-poeta tenía 'l *sancta sanctorum* de sos tresors literaris, allá hont en cervantesques lectures se gosava, allá mateix hont se morían les papallones, allá, en fi, s' instaláren obdós y enrahonaren llarga, llarguíssimament suposam de qué y acordáren no sabem quínes coses.

Quan, sens dubte á fi de posar fil á l' agulla, es á dir, de

Digitized by Google

començar los treballs estratégichs de la campanya, havía estat ja dos colps á Riublau lo senyor Ignasi, un día, montats en ayrosos matxos á tall de marxa, sortíren del mas l' amo y sa filla. Lo día avans havía dit ell en la rectoría que segurament acompanyaría á la Sileta á Olot hont tractava de passar una temporada.

Dos díes després l' Angel sortía també de Pedradura, camí de Barcelona.

XIV

Barcelona, 31 de Juliol.

Mólt estimat senyor Ignasi: Tinch ja obert mon despaig en carrer céntrich y de gran concurs. Ja ho veurá en l' esquela que li envío.

Tinch ja algunes causes en mon poder y alguns companys, d' estudi ja acreditat, me n' han promeses d' altres. La feyna, donchs, no 's presenta mal, y tant debó que aixís se presentés tot lo altre.

No se rés de la Sileta. No sabría còm fer arrivar á ses mans una carta meva. L' anyoro mólt. L' anyorança del amor es mólt amarga, mólt amarga, senyor Ignasi. Un enamorat privat sobtadament de sa estimada es com aquell que pert repentinament la vista.

Suposo que son pare haurá ja tornat á Pedradura. Donga quantes noticies sápia á son amich

Angel.

Barcelona, 4 d' Agost.

He rebut avuy una carta de la Sileta. No 's pot formar una idea, senyor Ignasi, de la tristesa que respira esta carta. Me l' ha escrita y enviada d' amagat. Los treballs que pera escríu-

Digitized by Google

rela y enviármela ha tingut suposo que haurán estat grans, y ella ja ho indica. No obstant, segons me diu, sa tía li manifesta molta benevolença. Son pare li ha comptat tot y també ella, y encara que públicament s' ha mostrat conforme ab la resolució d' ell, creu la Sileta qu' en secret es de la part d' ella. A pesar d' això s' está de parlarli de mi y per res del món voldría qu' entengués que m' ha escrit eixa carta. Es de suposar que l' amo de Riublau li haurá mólt recomenat la vigilancia, y ella no fará traició á son germá.

Ella, la pobre Sileta, no gosa parlar del esdevenidor, y, si hi fa algun colp referencia, posa aquesta paraula, qu' es la primera que 'm digué davant del conflicte: *¡esperar!* S' entreté en ferme memoria del temps passat. ¡Si vegés vosté ab quines paraules ho fa! Crega que jo, que, com diuhen á Pedradura, tinch més *sabiduries* qu' ella, no sabría ahont anar á cercar una sola d' aquelles frases ab que dels nostres recorts parla. Diu que aquets, los recorts, son com unes estrelletes menudes, menudes, que ván á ferli llum en aqueixa negra nit del séu dolor y de la sua anyorança. Li dich, senyor Ignasi, qu' es una carta hermosíssima. No sé quants colps l' he llegida y tot just avuy l' he rebuda. ¿Sab...—vaig á dir segurament una gatada,—sab en qué he pensat al llegirla y qué penso ara? Que solament les dones haurían d' escriure d' amor, perque m' apar que 'l senten en mólt més alt grau que nosaltres, hòmens. Jo crech estimar á la Sileta ab tot l' amor que cab en mí, y, no obstant, quan la veig y la sento y ara que aqueixa sa carta llegesch, me sembla que 'l méu amor, al costat del séu, es,.. ¿còm li diré jo qu' es?... ¡bah! com un llum al costat d' una foguera.

La feyna per ara marxa. En realitat, tinch més plets dels que jo voldría. Pera mi, ja ho sab, ja li diguí temps há, aqueixa práctica de les lleys es una creu mólt pesada. ¡Si al menys no fos sol á durla!

Espero carta de vosté. No oblide un moment á aquest amich que l' estima y 'l venera.

Angel.

Digitized by Google

Pedradura, 7 d' Agost.

Estimadíssim Angel: He rebut les teves cartes. La derrera, sobre tot, m' ha agradat moltíssim, puix m' indica qu' estás relativament ple de satisfacció en ton estat verament trist y desagradable.

Lo pare de la Sileta ja fa alguns díes que torna á ésser aquí y sé pel rector, qui posseheix tota sa confiança, que la noya estará una bona temporada á Olot, á fí sens dubte de distráurela dels séus sentiments per tu. Jo crech que lo que intentavam fer aquí, á Olot ab més felicitat podría ferse encara, puix per mólt que vigile sa tía, no tindrá la malicia de son pare. Per això crech que tu deurías fer un viatge secret á aquella vila pera examinar lo camp y, si pogués ésser, veure á la Sileta.

Jo per ara bo y també 'ls de casa teva. Recados de tots y reb l' abraçada que t' envía ton amich

Ignasi.

XV

Pedradura, 15 d' Agost.

Aquesta carta, si aquí hi hagués estació, l' haurías rebuda com á despaig telegráfich, mes com lo gobern té l' inhumanitat de no deixar entrar á Pedradura en lo *concert dels pobles civilisats*, vetaquí que tinch d' enviártela per la vía ordinaria y cançonera del correu. (Aquest *corre*... de la paraula es una irrisió.)

Perque hi há noticies tremendes, Angel, tremendes. L' amo de Riublau tracta de guanyarnos per má y, al efecte, vá á disposar lo casament de la Sileta ab un fadristern del mas Montgroch, d' aquesta part de Berga. Conech al minyó que vol per gendre. Es una especie de Goliath. Un Goliath que farían corre á colps de fona tots los Davits de l' encontrada. (Aquí prench á Davit en sa época primitiva.) Lo tal minyó

Digitized by Google

fora una calamitat pera la Sileta y, fins per humanitat la 'n deus deslliurar. No mires res més, vés á Olot. Arréglaho tot com pugas y... ¡cásathi!... Per Deu y tots los sants del cel, cásathi. No es sols fer una obra d' amor, es fer una obra de caritat y de misericordia.

Si 'l necessitas está prompte á acompanyart'hi ton feel amich

Ignasi.

Olot, 25 d' Agost.

Fa quatre díes que só aquí. Gracies als bons oficis d' un condeixeble qu' he trobat exercint la carrera en aquesta vila y 'l qual visita sovint á la tía de la Sileta, he pogut posarme en relació ab aquesta desde 'l primer día. Mon amich, que comprengué ab poques explicacions la situació nostra, m' excitá á realisar sens pérdua de temps lo plan de vosté, considerantlo com l' únich remey. Féu més; s' encarregá de ferho á saber tot á la tía de la Sileta de manera qu' ella 's convencés del dany major que pot resultar á sa neboda cas de voler evitarli 'l dany menor que resulta de la verificació de nostres projectes.

La tía, com es natural, s' exclamá en los primers moments acusant de traydor á tothom, á la Sileta, á mon amich, á mí..., més això durá poch y avuy, Sr. Ignasi, tinch la satisfacció de dirli que, si ella no fa res pera aydarnos en lo nostre plan, tampoch fa pera estorbarlo, y en rigor contribuheix indirectament á sa més fácil y prompte realisació. Pera que puga formarse concepte del éxit alcançat en aquest particular, bastará que li diga qu' en sa mateixa casa he tingut dues converses ab la Sileta, proporcionantme ella 'ls medis per que cap de les séves criades ni ningú de la molta gent que hi há á la casa ho entengués ni 'n murmurés.

En quant á la Sileta, excusat es dirli que sa desanimació es gran y que, si bé 's fa cárrech de que solament acceptant los nostres projectes pot sustraures á la terrible seguretat d' una amarga vida, no obstant los medis extrems á que pera això s' ha de recorrer la tenen espantada y no hi há que dir si

Digitized by Google

son freqüents les hores d' indecisió y si tenim que treballar pera sostenir la poca resolució que li queda.

També es ben dolorosa per mí, Sr. Ignasi, aqueixa missió d' estar continuament excitant á una filla á desobehir á son pare. No puch dir que ho fassa ab gran serenitat, mes de totes maneres mólt se m' ha d' haver endurit lo cor per que ho fassa. Ab tot los consells y reflexions de vosté y d' altres persones de saber y de conciencia me sostenen en aquesta empresa ben trista y ben espinosa.

Com en aquets treballs de minayre no 'ns hi podem entretenir sens que se 'ns descubrescan, posam gran afany en que 'l succés sía prompte y res tindrá d' extrany que dintre tres ò quatre díes li donga compte de mon casament ab la Sileta fet ab intervenció de la justicia.

Fins á un' altra se despedeix son amich

Angel.

Olot, 29 d' Agost.

Mon venerable amich: Nos hem casat aquest matí en l' iglesia de Sant Esteve. La Sileta ha sufert lo que no 's pot dir y ha tingut un gran treball quan anava á sortir del temple. Sa tía, que havía assistit secretament á la cerimonia, no ha reparat en sos compromisos y se l' ha enduyta á casa séva hont, ja bastant reheixida continúa encara. Demá, si á Deu plau, marxarém á Barcelona, puix la nostra situació aquí es mólt compromesa.

Esperarém allá baix la sua visita. Dispose del que es amich de vosté avuy y sempre.

Angel.

Digitized by Google

XVI

Barcelona, 15 de Setembre.

La Sileta y jo li donam gracies pel present que s' ha servit enviarnos. Es un delicadíssim obsequi de vosté. Recorde que estam esperant al ofertor.

La Sileta bé, encara que sempre intranquila. Aquella alegría séva d' ara fa tres mesos trigará á recobrarla. Los díes, á pesar de tot, los passa relativament tranquils. Puix la rahó 's sobreposa y ella 's fa cárrech de son estat y de sa situació. Mes en les nits, quan l' enteniment dorm y l' imaginació treballa, llavors sufreix en somnis tot lo de que en la realitat logra escaparse. Té espantoses visions que á cada moment l' esglayan. Totes aqueixes hores de repòs se tornan pera ella de lluyta y de fadiga.

L' altra nit me comptá que se li havía aparegut en mitx d' un núvol llampegant la figura amenaçadora de son pare. Se dirigí vers ahont era ella ab ulls que llançavan guspires. Ella s' agenollá, cridant: *¡perdó, perdó!* mes ell no l' escoltá y s' allunyá ab crits de *¡malehida, malehida!*

Com ja pot suposar, totes aqueixes visions y somnis la tenen en un estat d' espasmodisme qu' en veritat me preocupa. També en això necessito 'l consell del séu saber y per això espera ab més ánsia sa vinguda son amich

Angel.

Pedradura, 12 de Febrer.

Prepara á la Sileta. Son pare ha tingut avuy un atach de feridura que amenassa repetirse. Lo segon podría tenir un resultat funest. Ell ho coneix y os demana. Posáuvos en camí desseguida.

Ton amich

Ignasi.

Digitized by Google

Quan l' Angel y la Sileta arrivavan á Pedradura era negra nit y queya gebre. A pesar de que féren lo camí ab la major rapidessa possible, fou tart quan arriváren. L' amo de Riublau havía sufert un nou atach aquella tarde y havía mort, benehint l' unió per ell contrariada.

La Sileta, de neguit inmens apoderada, s' abraçá ab lo cos ja fret de qui li dongué l' ésser sens que ningú pogués detenirla. Les paraules del senyor rector, que á l' escena assistía, lográren reanimarla després, infiltrant en son esperit la resignació cristiana, hermosa resignació que vé á ésser com una gran altura ahont pujam y desde la qual s' amagan als nostres ulls totes les miseries de la terra y veyem com gráficament dibuixades en lo cel totes les grandeses de la futura vida.

L' amo de Riublau havía dictat sa voluntat derrera entremitx del un atach y l' altre. Sa filla ho heretava tot.

No obstant ni en aquell día ni en aquella hora parláren de cosa semblant. La Sileta 's reuní ab l' Angel y passá entre plors aquella nit funesta.

Lo rector y 'l cirurgiá sentats al peu de la llar, conversavan.

—Veliaquí una preocupació—deya 'l Sr. Ignasi—que sols la mort ha pogut véncer.

No respongué 'l capellá de prompte. Després mogué 'l cap, s' alçá del setial y digué, posant la má sobre l' espatlla del cirurgiá:

—*¡Vanitas vanitatum!...* Tot vanitat, Sr. Ignasi.

Aquestes paraules del sacerdot á tots dos alcançavan: al que ja Deu havía judicat y al que no gayre lluny d' aquella llar aconsolava á sa filla.

XVII

Ja es hora, amich lector, de despedirnos, mes ta curiositat no deu estar satisfeta encara y necessita més cumplert epílech.

L' Angel visqué desde llavors á Riublau en companyía de sa muller, cada día més amorosa. Deixá la práctica del Dret y 's dedicá completament á la teoría. No oblidá á sos companys de carrera y de tant en tant baixava á Barcelona á visi-

Digitized by Google

tarlos. La Sileta l' acompanyava sempre. Un colp que hi feren llarga estada lo cirurgiá hagué de baixarhi també y á l' arrivada se 'ls trobá passejant de braçet per una de les més concorregudes víes.

—¡Ah!—digué rihent á la Sileta—semblas la flor del llessamí arrimada á la robusta paret pera engalanarla y perfumarla.

A Barcelona tothom coneixía al Angel per Bellnom y la fama de sa resistencia á l' humiliació que li fou proposada contribuhí al general respecte. Mes á Pedradura y á vint lleugues á la rodona ningú coneixía ni anomenava al Angel per altre nom que 'l de *pubill de Riublau*.

Digitized by Google

Núm. 13.—LA CANSO DELS JOCHS FLORALS
del Mantenedor *D. Francesch Matheu.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LA CANSÓ

DELS JOCHS FLORALS

La veu de la fè 'ns inspira,
de la patria y de l' amor;
com tres cordes d' una lira,
totes tres vivran acort;
y ab accents de gotx ò d' ira
hi respon lo nostre cor.

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Nostra forsa es lo coratje
d' una ardenta joventut;
nostra guía en lo romiatje,
la poesía que 'ns hi acut;
la nostr' arma, aqueix llenguatje
qu' ab la vida havem rebut.

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Santa llengua! y quína sava
porta als cors lo seu parlá'!

Digitized by Google

si la rassa no s' acaba,
còm la llengua 's perderá?
si la mare 'ns l' ensenyava,
quán ni còm l' hem d' oblidá'?

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Fem ab ella la creuhada
de lo bell, lo bo y lo sant;
no 'ns fa por cap turbonada,
ni 'ns detura d' aná' avant:
entre 'ls llamps y la tronada
fem la vía tot cantant.

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Y cantem la fè, qu' es vida
de la nostra vida breu;
y com sanch d' una ferida,
com sospir d' un dolor greu,
ab vol d' águila enardida
brolla un cántich cap á Deu.

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Y cantem l' amor, corona
de roses á nostres fronts;
com primicia que 'l cel dona,
nos embriagan sos petons;
y, donzella ò bé matrona,
son per' ella les cansons.

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Digitized by Google

Y cantem la patria d' ara,
y l' antiga revivem;
son dret vell que guarda encara
ab cants de foch proclamem;
y, com los fills á la mare,
cor y vida li donem.

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Y cantem sense temensa
tot lo noble y tot lo gran;
es un crit de renaxensa
lo qu' eczala 'l nostre cant,
y aqueix cant qu' ara comensa
nostres fills l' acabarán.

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Cantèm, donchs, cantèm al día
de la fè 'ls purs ideals,
del amor la suau follía,
de la patria 'ls cohents mals...
Som los fills de la Poesía,
som los fills dels Jochs Florals.

Lo cant es lluyta,
germans, vetllèm!
Lo cant es vida,
cantèm, cantèm!

Digitized by Google

Digitized by Google

LLISTA

DE LAS

COMPOSICIONS PRESENTADAS AL CERTAMEN

Número 1.—La dona de Riells. *¡Miracle!*—2. Lo Roser. *Folleta.*—3. A... *Nous sommes en automme et nous sommes au soir.* VÍCTOR HUGO.—4. Lo mes de María. *Los aucellets hi fan niu, los arbres hi fan brotada.*—5. Los timbalers. *Ja no sonan las timbalas...*—6. Lucrecia. *A la voz del insulto me rebelo.* M. J. QUINTANA.—7. Tots som uns. *D' eix cant á la virtut, s' acabará per sempre la nostra esclavitut.*—8. L' aplech de Butzémit. *Las tradicions de llurs avis ditxós qui las sab servar.*—9. Amarguras. *Todo eran escombros y ruinas.*—10. Amor patri. *A Catalunya.*—11. Lo ricás y en Llátzer. *Le sauveur prend souvent les traits d' un miserable.*—12. Llaurador, vinyader, sacerdot. *La fraternité des homes nait de l' amour de Dieu.*—13. Vida per vida. *Cain y Abel.*—14. Lo coll de Moncada. *Amor.*—15. Lo Rector de Vallfogona. *Orietur in tenebris lux tua. Isaias.*—16. Bethulia deslliurada. *Fides.*—17. A la Patria.—*Qui es fill de Catalunya ja may esclau sab ser.*—18. Les bombolles. *Qui ab ferro mata ab ferro ha de morir.*—19. El Sagristá de Gerona. *Pro aris et focis.*—20. A Catalunya. *¡Salut!*—21. Eva. *Et clamor meus ad te veniat.*—22. Qüestió de nom. *Peignons la nature, mais la belle nature.* CHATEAUBRIAND.—23. Prech. *Fides.*—24. La tomba vuyda. *La vite fugge e non s' arresta un' ora.* PETRARCA.—25. Quinz' anys. *¡Oh amor, primavera de la vida!*—26. La gesta del Canigó. *Aquel famoso y cumplido caballero cuyas hazañas jamás serán debidamente ponderadas.*—27. La unitat nacional. *Catalunya á Castella.*—28. A temps. *Fides.*—29. A María. *Azucenas de Abril*

Digitized by Google

dad á mi aliento...—30. L' Arbre de la Patria. *Himne.*—31. Amor. *Font de ma ditxa.*—32. Anyorament. *Plant.*—33. La gelosía. *Epissodi histórích.*—34. Camí del cel. *Vers á Deu.*—35. La clau. *Mes val enginy que forsa.*—36. La diada dels monuments. *¡Som germans!* —37. Bella flor. *Jo sent ton nom benehir*...—38. La pobra mare. *Patria* —39. L' avi. *Llissoneta* —40. Poblet. *Grans recorts.*—41. Per l' amor. *Iris.*—42. A la musa catalana. *Amor meva ja no us deixo.* —43. Mon amor. *¡Morta!*—44. Rapto de amor pur per l' objecte amat, ausent. *Amor meva, estimada*...—45. L' agonitzant. *¡Remember!*—46. Dies iræ. *Justicia.*—47. A la unitat nacional. *Patria.*—48. Lo darrer catalá. *Es la darrera guspira del caliu patri apagat.*—49. La Patria.—50. L' himne del renaixement. *Ja som molts.*—51. Los oblidats.—Lo punyal del rey en Pere. *A mort!*—53. La Fornereta.—54. La tradició. *Santa vella!*—55. A Catalunya. *Multa renascentur.*—56. Lo frare de la Trapa. *Morir devem.*—57. Amors marcidas. *E la rahó qu' en tal dolor m' empeny amor ho sab quina es la causa estada.* A. MARCH.—58. Trovador y rey. *Et ai dret qu' ab ira me capdel*... GUILLEN DE BERGADAN.—59. Plany. *Tal farás tal trovarás.*—60. Lo poeta. *Fe y esperansa.*—61. Lo rey en Jaume. *Veurá un nin ab nuvia passejá al costat.*—62. Mort del just.—63. Lo vol del esperit. *Ciego, ¿es la tiera el centro de las almas?*—64. Al renaixement del esperit catalá. *Lo millor joyell d' un poble son ses virtuts.*—65. Tarragona restaurada.—66. Amor. *Hacer bien: hé aquí la única felicidad*... CASTELAR.—67. Magdalena. *Penitencia.* —68. Los recorts de la masía. *Aquí... es Espanya; allá dalt... Catalunya!* PONS Y GALLARZA.—69. Nit de Nadal. *Nit de alegría.*—70. Cosas de noys. *Idili y elegía.*—71. La corona de roses. *A florecer las rosas madrugaron*... CALDERON.—72. Himne de Catalunya. *Surge et ambula.*—73. ¡Bells amors! *Tots junts volarém al cel*...—74. Les comares de Ripoll. *¿Tornara?*—75. La mort del abat.—*Requiescat in pace.*—76. Amor. *De pámpols y olivera garlandas cenyirém ab alegría*... —77. Lo tambor del Bruch. *Veni, vidi, vici.* —78. Ombra y gloria. *Aquest amor si los pechs no la creuhen, es ver senyal del be qu'en mi habita.*—79. Lo Talayot d'Artá. *Delebitur.* —80. A la juventut catalana.—81. La Creu. *In hoc signo vinces.*—82. Oda d' Horaci. *Beatus ille qui procul negotiis.*—83. L' almirall de Mallorca. *Al mariner Andritxol, l' han fet capitá d' esquadra.*—84. Un encárrech de la brisa. *Combattre c' est ma vie.*—85. A Tarragona. *Poble qu' aixis se defensa es sempre més inmortal.*—86. Somni. *Sol.*—87. Prop teu. *Del cor als llavis.*—88: La nova Venus. *Símbol de las arts.*—89. La guerra santa. *Veni, vidi, vici.*—90. L' Arrepentida. *¡May!*—91. A Catalunya. *Semper semperque!*—92. A Patrici. *Desconhort.*—93. Amunt. *Exelsior.*—94. Cobles á llahor de les glorioses y benaventurades Santes Juliana y Semproniana. *Iluro.*—95. Poesía. *Tu ets m' esperansa en flor.*—96. La pri-

Digitized by Google

mera culpa. *Ets pols y en pols te convertirás.*—97. Misteri. *Clamau!* —98. Viudesa. *May més!*—99. Lo butxí. *Lo bras de la lley.*—100. La campana *La veu del progrés.*—101. Super flumen. *El rio sacó fuera el pecho y le habló de esta manera.*—102. L' esperit catalá.—103. Lluny de ma patria. *Plany.*—104. La Colometa blanca. *Lætabor et exaltabo in te.* DAVID.—105. Mestre Bufill.—106. Cant secular per la conservació del imperi romá. *Ponis nihil urbe Roma visere majus.* HORACI.—107. La nit de Nadal. *Costums que 's perden.*—108. Amor á la patria. *Heroisme.*—109. Darrerías. *Adeu vida que ja 'm deixas...*—110. Una toya d' Horaci. *Non omnis moriar.*—111. La boja. *Jo 'us ne contaré una historia...*—112. Lo Santer. *Senyal que no 'm convenia.*—113. Las balladas. *Suene la gaita—ruede la danza.* PIFERRER.—114. La flor natural. *Si una flor pogués contarho...*—115. A una dona. *Remember.*—116. Lo derrer dels Monsolius. *Ploreu, camps de Breda...*—117. A la Verge. *Jamay la queixa férvida—desou mare amorosa.*—118. Las edats del amor. *En la vida y en la mort.*—119. Una tempesta. *Venti velut agmine facto...*—120. La prometença. *Eran tan puras aquellas pasiones...* PASTOR DIAZ.—121. Lo guerrer y 'l pagés. *Avans y ara.*—122. La tallada. *Jus cathalaunicus sublatum est nobis?*—123. Himne. *A ma patria.*—124. Lo boig d' Abrera. *¡Dígali boig!*—125. Recorts. *¿Qué se hizo el rey D. Juan.* .—126. Pobreta. *Costums de Barcelona.*—127. Darrer suspir. *A tu t' invoca y te crida....* LLORENTE.—128. Cansoneta.—129. La cansó del bregador. *Qui canta sos mals espanta.*—130. Montalegre. *Si de mundo fuissetis, mundos quod suum erat diligerat...*—131. Glorias de la patria. *¡Brotets!*—132. Cant de la vida. *Redempció.*—133. A l' Historia. *Encar tinch patria.*—134. Lo rabí Struch.—135. Barcelona. *En las flors de l' hort dels pares—ja no hi troba 'l fill perfums.* VERDAGUER.—136. Aplech de corrandes. *Cantar vull en la llengua de mos avis...*—137. Estisoradas. *Como no contentar á los nécios y á los discretos.....* LARRA.—138. Monografía d' un monument. *Fé y traball* —139. Super flúmina.—140. Les tres hores d' agonía. *Consumatum est.*—141. Lo mostassá. *Lo ví bull, bull com la sang.*—142. Israel en Babilonia. *Viæ Sion lugent.* JEREMÍAS.—143. La patria. *Fraternitat.*—144. Resignació. *Trista vida.*—145 Mare meva del meu cor! *Esbargiment.*—146. A la fortuna. *Recorts d' Horaci.*—147. La gent de casa. *Viva Deu.*—148. Lo castell de Moncada. *Bressol de la patria.*—149. Amor etern.—150. Lucrecia. *Oderint dum meduant.*—151. *Jerusalem. Viæ Sion lugent.*—152. Als nostres avis. *Memento te operum patrum quæ fecerunt in generationibus suis...* MACHAB C. LL, 51.—153. Rey y poble. *Butxí de la mare patria—mala sort te dongui Deu.*—154. Cansó de la conquista de Mallorca. *D. Jaime no dejó dormir su espada en la vaina ni descansar el moro en sus fronteras.* TOURTOULON.—155. Articles morals. *Pogués dir bé lo que sento—com sen-*

Digitized by Google

to bé lo que dich! —156. Himne català *Forts y ferms.*—157. Ma rectoría. *D' Abril á Abril.*—158. Lletras mortals. *Amor es vida.*—159. Samsó y Dalila. *Si ranun fuerit caput meum...*—160. L' amoreta mia. *Adeu.*—161. A ma lira. *O laborum! dulce lenimen, mihi cumque salve-site vocanti.* Hor. Ad Cyrani, od. XVII. L. I.—162. A María. *Amor.*—163. Plany d' amor. *Hélas! la voix qui me dit: pleure!—Est celle qui vous dit: chantez.* V. HUGO.—164. Petons. *Consolació benéfica d' aquesta vida breu.*—165. Al Llobregat. *¡Patria!*—166. Tortosa cristiana. *Deu y pátria.*—167. Los jueus del Call. *¡A matar jueus!* —168. Remors del bosch. *La passió* —169. La bala. *Pesa un' unsa.* —170. Lo cap del Rey. *¡Firam!*—171. Lo llit de mort. *Muertes, asolamientos, fieros males entre tus brazos cierras.* LUIS DE LEON. —172. Lo barquer. *A mis soledades voy.—De mis soledades vengo.* LOPE DE VEGA.—173. Lo prés de Lleyda. *Sin sáber cuando es de dia...*—174. Lo fil de la vida. *De quina seda, ¿groga ó vermella?* —175. Raquel. *Flos campi.*—176. Lo vol de l' áliga. *Si com aquell que per sa infinitat—no pót esser de res finit content...* AUSÍAS MARCH. —177. La festa de ma vila.—178. Lo jurament sagrat. *Las estátuas custodiaban inmóviles el santuario.* BECQUER.—179. Oda. *Quid dedicatum poscit Apollinem...* HORACI.—180. ¡Morint...!—181. Odes d' Horaci. *Versió catalana.*—182. Ma poncelleta. *Per tu visch y per tu moro.*—183. Recorts.—184. Mon darrer romiatje. *Cansat me trovo, oh mare...*—185. Tardor. *Ma mare es la tristesa...* CAMPS Y FABRÉS.

També s' ha rebut una composició titolada «La Instruccion» que per estar escrita en castellá y portar al peu la firma del autor, no pot entrar en concurs.

Digitized by Google

TAULA

	Planas.
Acta de la festa.	21
Discurs del President del Consistori, D. Jascinto Verdaguer. .	25
Memoria del Sr. Secretari del Consistori, D. Narcís Oller. . .	37
La Tallada, de D. Artur Masriera y Colomer.	49
Cansoneta, de D. Joseph Verdú	53
Las Comares de Ripoll, de D. Artur Masriera y Colomer. . .	57
La mort del abat, de D. Artur Masriera y Colomer.	61
Montalegre, de D. Joan Montserrat y Archs	67
Oda (imitació d' Horaci), de D. Joan Montserrat y Archs. . .	73
Oda d' Horaci, de D. Artur Masriera y Colomer.	75
Una toya d' Horaci, de D. Joan Planas y Feliu.	79
A ma lira, de D. Lluis B. Nadal..	81
Qüestió de nom, de D. Lluis B. Nadal.	85
La cansó dels Jochs Florals, del mantenedor D. Francesch Mateu.	135
Llista de las composicions presentadas al certámen.	139

Digitized by Google

Digitized by Google

JOCHS FLORALS

Digitized by Google

Digitized by Google

(3.

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

ANY XXIV DE LLUR RESTAURACIÓ

MDCCCLXXXII

BARCELONA

ESTAMPA DE LA RENAIXENSA

CARRER DE XUCLÁ, NÚMERO 13, BAIXOS.

MDCCCLXXXII

Digitized by Google

Digitized by Google

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

CONSISTORI DE MDCCCLXXXII

MANTENEDORS

D. Frederich Soler, *President.*

D. Manel Angelon.
D. Joan B. Ferrer.
D. Joseph Feliu y Codina.
D. Artur Gallard.
D. Narcís Oller.
D. Carles Pirozzini, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

D.ª AUREA CLAVÉ DE FERRER

Digitized by Google

EX-MANTENEDORS

CONSISTORI DE MDCCCLIX

Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals. *President.*

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
D. Joaqim Rubió y Ors.
† D. Joan Cortada.
D. Miquel Victoriá Amer.
» J. Lluís Pons y Gallarza.
» Antoni de Bofarull, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya María Mendoza de Vives.

CONSISTORI DE MDCCCLX

† Excm. Sr. D. Francisco Permanyer y Tuyet, *President.*

† D. Joaquim Roca y Cornet.
† » J. A. Llobet y Vall-llosera.
† » Vicens Joaquim Bastús.
† D. M. Flotats y Comabella.
» Joan Manyé y Flaquer.
» Adolf Blanch, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Elissea Lluch de Rubió.

CONSISTORI DE MDCCCLXI

† D. Lluís Gonzaga de Pons y de Fuster, *President.*

D. Joaquim Rubió y Ors.
† » Antoni Bergnes.
D. Lluís Cutchet.
† D. Pau Estorch y Siqués.
» Joseph Leopold Feu.
» Manel Lasarte, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Carme de Bofarull.

CONSISTORI DE MDCCCLXII

† D. Joan Illas y Vidal, *President.*

D. Marián Aguiló y Fuster.
† D. Joseph Coll y Vehí.
† » Miquel Anton Martí.
D. Manuel Angelon.
» Joseph Llausás.
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya María Josefa Massanés de Gonzalez.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXIII

† D. Brauli Fox, *President.*

D. Terenci Thos y Codina.
Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals.
Excm Sr. D. Víctor Balaguer.
D. Manel Anglasell.
† » Joseph Subirana.
» Eussebi Pascual, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Senyora esposa del Excel-lentíssim Senyor Gobernador Civil

en representació de
S. A. la Sereníssima Sra. Duquesa de Montpensier.

CONSISTORI DE MDCCCLXIV

† D. Joan Cortada, *President.*

D. Celestí Berallat.
» Miquel Victoriá Amer.
» Antoni Camps y Fabrés.
D. Gregori Amado Larrosa.
† » Narcís Gay.
» Damás Calvet, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Victoria Penyá d' Amer.

CONSISTORI DE MDCCCLXV

D. Antonio de Bofarull, *President,*

D. Adolf Blanch.
» Geroni Rossellió.
» Lluís Roca y Florejachs.
D. Francisco Muns.
» Damás Calvet.
» Víctor Gebhardt, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Elena Caballer de Roca.

CONSISTORI DE MDCCCLVI

D. Pau Valls, *President.*

D. Francisco Morera.
» Teodor Llorente.
» Víctor Gebhardt.
D. Silvino Thos y Codina.
» Eduart Vidal y Valenciano.
† » Robert Robert, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Manela Luna Nendez de Vigo.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXVII

D. Marian Aguiló y Fuster. *President.*

D. Gayetá Vidal y Valenciano. ✝ D. Robert Robert.
» F. Romaní y Puigdengolas. » Marian Fons.
» Joaquim Sitjar y Bulcegura. F. Maspons y Labrós. *Secri*

REINA DE LA FESTA

Donya Dolors Llopart de Muns.

CONSISTORI DE MDCCCLXVIII

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer. *President.*

D. Jascisto Labaila. D. Frederich Soler.
» Felip Bertran. » Francisco Maspons y Labrós.
» Felip Jascinto Sala. » F. Miquel y Badía, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Carme Mercader.

CONSISTORI DE MDCCCLXIX

Adolf Blanch y Cortada, *President.*

✝ D. Eussebi Anglora. D Joseph Roca y Roca.
D. Joseph María Arnau. » Francisco Miquel y Badía.
Mossen Jascinto Verdaguer. » Pere de Rosselló, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Mercé Estrada.

CONSISTORI DE MDCCCLXX

D. Joseph Lluís Pons y Gallarza, *President.*

✝ Mossen Salvador Mestres. D. Joaquim Riera y Bertran.
D. Ignasi Ramon Miró. » Pere de Rosselló.
» Joseph Puiggari. » Joseph de Palau. *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Francisca Nanot-Renart.

CONSISTORI DE MDCCCLXXI

✝ D. Estanislau Reynals y Rabassa. *President.*

D. Miquel Victoriá Amer. ✝ D. Xavier Llorens y Barba.
» Joseph d' Argullol y Serra. » Joseph de Palau y Huguet.
» Rafael Ferrer y Bigné. » Joan Montserrat, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Antonia Sacanella de Blanch.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXXII

D. Joseph de Letamendi, *President*.

D. Manel Angelon.
» Félix María Falguera.
» Joan Montserrat y Archs.
D. Vicens W. Querol.
Mossen Ferran Sellarés.
D. Joseph Coloreu, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Donya María Hubert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIII

D. GERONI ROSELLÓ, *President*.

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
» Lluís Roca y Florejachs.
D. Antoni Camps y Fabrés.
» Joseph Coroleu.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.
MOSSEN JAUME COLLELL, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Excma. Senyora Donya Oriola de Quintana y Serra.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIV

Excm. Sr. D. Albert de Quintana, *President*.

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
» Antoni Camps y Fabrés.
† » Joseph Coll y Vehí.
D. F. Masferrer y Arquimbau.
» Pere Nanot-Renart.
» J. Sardá y Lloret, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Donya Antonia Ubach y Gutierrez.

CONSISTORI DE MDCCCLXXV

D. FRANCESCH PELAY BRIZ, *President*.

D. ADOLF BLANCH Y CORTADA.
» Celestí Barallat y Falguera.
» Joseph Balari y Jovany.
D. Antoni Aulestia y Pijoan.
» Joaquim Fontanals del Castillo.
» J. Roca y Roca, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Donyá Rosa Pigrau.

CONSISTORI DE MDCCCLXXVI

D. Lluís Cutchet, *President*.

D. Antoni de Bofarull.
» DAMÁS CALVET.
» Pere de Rosselló.
D. Enrich Claudi Girbal.
» Joseph Roca y Roca.
» J. Blanch y Piera, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Donya Emilia Palau y Gonzalez de Quijano.

Digitized by Google

CONSISTORI DE MDCCCLXXVII

Excm. Sr. D. Antoni Ros d' Olano, *President.*

D. Gonzalo Serraclara.
† D. Vicens Boix.
» Francisco Miquel y Badía.
D. Andreu Balaguer y Merino.
» Joseph Blanch y Piera.
» J. Riera y Bertran, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Josefina Sabater d' Aldavert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXVIII

D. Joseph Lluis Pons y Gallarza, *President.*

D. Adolf Blanch.
» Frederich Soler.
» Francesch Ubach y Vinyeta.
D. Joseph Coroleu.
» Joaquim Riera y Bertran.
» Angel Guimerá, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA.

Excm. Senyora Donya Carme Cendra de Domingo.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIX.

D. Gonzalo Serraclara, *President.*

D. Damás Calvet.
» J. Narcís Roca.
» Angel Guimerá.
D. Manel de Lasarte.
» Joseph Pella y Forgas.
» Emili Vilanova, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Teresa Gasset.

CONSISTORI DE MDCCCLXXX

D. Teodor Llorente, *President.*

D. Ramon de Siscar.
» Joan Sardá.
» Emili Vilanova.
D. Conrat Roure.
» Alvar Verdaguer.
» Francesch Matheu, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Donya Clotilde París.

CONSISTORI DE MDCCCLXXXI

D. Jascinto Verdaguer, Pbre , *President.*

D. Ramon Picó y Campamar.
» Francesch Matheu.
» Jascinto Laporta.
D. Lluís Domenech.
» Jascinto Torres y Reyetó.
» Narcís Oller, *Secretari.*

REINA DE LA FESTA

Iltre. Sra. D.ª Dolors Caballero de Mercader,
Comtesa de Bell-lloch.

Digitized by Google

MESTRES EN GAY SABER

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
D. Geroni Roselló, *proclamat en 4 de Maig de 1862.*
» Joaquim Rubio y Ors, *proclamat en 3 de Maig de 1863.*
» Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de Maig de 1866.*
» Joseph Lluís Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de Maig de 1867.*
» Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de Maig de 1868.*
» Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de Maig de 1869.*
» Jaume Collell y Bancells, *proclamat en 7 de Maig de 1871.*
» Thomás Forteza, *proclamat en 5 de Maig de 1873.*
» Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en 3 de Maig de 1874.*
» Frederich Soler y Ubert, *proclamat en 2 de Maig de 1875.*
» Angel Guimerá, *proclamat en 6 de Maig de 1877.*
» Damás Calvet, *proclamat en 5 de Maig de 1878.*
» Jascinto Verdaguer, *proclamat en 2 de Maig de 1880.*

AUTORS

QU' HAN OBTINGUT PREMIS ORDINARIS

D.ª Isabel de Villamartin	2
» Dolors Moncerdá de Maciá	1
D. Marian Aguiló y Fuster	4
» Thomás Aguiló	1
» Miquel Victoriá Amer	1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer	1
D. Adolf Blanch y Cortada	3
» Francesch Pelay y Briz	4
» Damás Calvet	3
» Antoni Camps y Fabrés	1
» Emili Coca	1
» Jaume collell	3
» Marian Fonts	1
» Thomás Forteza	3
» Joseph Franquesa y Gomis	2
» Martí Genís y Aguilar	1
» Angel Guimerá	4
» Joseph Martí Folguera	1
» Artur Masriera y Colomer	1
» Anicet de Pagés de Puig	1
» Ramon Picó y Campamar	1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza	3
Excm. Sr. D. Albert de Quintana	1
D. Isidro Reventós	1
» Joaquim Riera y Bertran	1

Digitized by Google

» Lluis Roca y Florejachs. 1
» Geroni Rosselló.. 3
» Joaquim Rubió y Ors. 3
» Federich Soler. 4
» Silvino Thos y Codina.. 1
» Terenci Thos y Codina.. 1
» Jascinto Torres y Reyetó. 1
» Francesch Ubach y Vinyeta. 3
» Jascinto Verdaguer. 3

AUTORS

QU' HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS

D.ª María de Bell-lloch.. 1
» Josefa Massanés de Gonzalez.. 1
» Victoria Penya d' Amer. 1
D. Antoni Auléstia y Pijoan. 1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.. 2
† D. Joaquim M. Bartrina.. 1
D. Pau Bertran y Bros. 1
» Adolf Blanch y Cortada 1
» Antoni de Bofarull. 3
» Antoni Camps y Fabrés. 1
Lo Cansoner de Miramar. 1
D. Antoni Careta.. 1
» Jaume Collell.. 1
Srs. Coroleu y Pella 1
† D. Salvador Estrada. 1
» Joan B Ferrer. 1
» Thomás Forteza.. 2
» Víctor Gebhart. 1
» Martí Genís y Aguilar. 1
» Víctor Lieutaud. 1
» Joseph Martí y Folguera. 8
» Françesch Matheu y Fornells. 1
» Apeles Mestres.. 1
Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals 1
D. Antoni Molins y Sirera.. 1
» Matheu Obrador Bennassar. 1
» Narcís Oller. 2
» Anicet de Pagés de Puig. 2
» Joseph de Palau y Huguet. 1
» Pere d' Ancántara Penya. 1
» Ramon Picó y Campamar.. 1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza. 1

Digitized by Google

Excm. Sr. D. Albert de Quintana. 1
D. Isidro Reventós. 3
» Joaquim Riera y Bertran. 2
» Lluís Roca y Florejachs. 2
» Geroni Roselló. 1
» Joaquim Rubió y Ors. 4
» Salvador Sanpere y Miquel. 2
» Federich Soler. 3
» Joan Montserrat y Archs. 1
» Lluís B. Nadal. 1
» Terenci Thos y Codina.. 1
» Jascinto Torres y Reyetó. 1
» Francesch Ubach y Vinyeta. 7
» Jascinto Verdaguer. 3
» Eduart Vidal y Valenciano. 1
» Gayetá Vidal y Valenciano. 2
» Vilanova Emili. 1
» Joseph Yxart. 1

AUTORS

AUTORS QUE HAN OBTINGUT ACCÉSSIT

D.ª María de Bell-lloch.. 1
» Dolors Moncerdá.. 2
» Victoria Penya d' Amer. 3
Mme. Rosa Anaïs de Roumanille. 1
D Thomás Aguiló. 1
» Miquel Victoriá Amer. 1
» Joseph d' Argullol y Serra.. 1
» Antoni Auléstia y Pijoan 1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.. 3
D. Ramon E. Bassegoda y Amigó. 2
» Adolf Blanch y Cortada. 2
» Antoni de Bofarull. 8
» Francesch Pelay Briz.. 3
» Damás Calvet. 5
» Antoni Camps y Fabrés. 8
C. de M. 1
Lo Cançoner de Vilatort. 1
D. Emili Coca y Collado. 7
» Jaume Collell y Bancells. 1
» Joseph Coroleu é Inglada.. 1
» Miquel Costa y Llobera. 1
†»Salvador Estrada. 1

Digitized by Google

Un Fadrí de Montaña. 1
D. Bartomeu Ferrá y Perelló. 2
» Marian Fonts. 3
†» Guillem Forteza. 1
» Thomás Forteza. 2
» Joseph Franquesa y Gomis. 4
» Artur Gallard. 2
» Martí Genís y Aguilar. 1
» Salvador Genís. 1
» Angel Guimerá. 1
Jordi. 3
D. Manel de Lasarte 1
» Teodor Llorente. 1
» Joseph Martí y Folguera. 14
» Artur Masriera y Colomer.. 4
» Francesch Matheu y Fornells. 4
» Gabriel Maura.. 1
» Antoni Molins y Sirera.. 1
» Joan Monné. 1
Armengol de Montsech. 1
D. Joan Montserrat y Archs. 2
» Francisco Muns. 1
» Pere Nanot-Renart. 1
» Lluís B. Nadal.. 1
» Joan Nabot y Casas. 1
» Matheu Obrador y Bennassar. 2
» Anicet de Pagés de Puig. 7
» Pere d' Alcántara Penya y Nicolau. 4
Pere Pi y Parera. 1
» Ramon Picó y Campamar.. 6
†» Felip Pirozzini y Martí.. 3
» Félix Pizcueta.. 2
» Joan Planas y Feliu. 2
» *Cárles Pons de Ginebreda*.. 1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza.. 2
Excm. Sr. D. Albert de Quintana. 2
D. Federich Rahola. 1
» Isidro Reventós y Amiguet. 3
» Joaquim Riera y Bertran. 7
» Lluís Roca y Florejachs. 4
» Joseph Roca y Roca.. 2
» Joaquim Rubió y Ors. 1
» Frederich Soler.. 4
E. T. de M.. 2
D. Joseph Tarongí y Cortés. 2

Digitized by Google

» Terenci Thos y Codina. 4
» Jascinto Torres y Reyetó. 1
» FRANCESCH UBACH Y VINYETA. 11
» Pere Antoni Ventalló. 2
» JASCINTO VERDAGUER. 4
» Joseph Verdú. 1
» Gayetá Vidal y Valenciano. 1
» *Pere Ramon Vidal*. 2
» Miquel Zavaleta. 1
Anónims. 8

ADJUNTS HONORARIS.

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Gerona.
Excma. Diputació provincial de Tarragona.
Excma. Diputació provincial de Lleyda.
Excma. Diputació provincial de las Balears.
Excma. Diputació provincial d' Alacant.
M. I. Sr. Rector d' esta Universitat.
M. I. Sr. President de la Academia de la llengua catalana.
M. I. Sr. President de l' Academia de Bonas Lletras.
LOS MESTRES EN GAY SABER.

ADJUNTS PROTECTORS

Sr. Comte de Bell-lloch.
» Marqués de Castellbell.
D. Ignasi Fontrodona.
» Eussebi Güell.
» Francisco Gumá.
» Claudi Lopez.
» Francisco Mandri Dezo.
» Geroni Martorell.
» Joseph Martorell.
» Ferran de Miró d' Ortaffá.
» Fernando Puig.
» Robert Robert.
» Carles Salvador.
» Marian de Sans.
» Joseph M.ª Serra.

ADJUNTS NUMERARIS

Abella y Cirera Pere.
Adroer Esteve.
Agelet y Vidal Víctor.
Aguilar Francisco de P.
Aguiló Plácit.
Agulló Ferran.
Alayo Pere.
Alesán Joseph.
Aldavert Pere.
Aleu Anton de Padua.
Alemany Joseph.

Digitized by Google

Alier Bonaventura.
Alier y Sala Lluis.
Almirall y Vidal Joseph.
Aimirall Joan.
Almirall Valentí.
Alumar Evaristo.
Amat Gervasi.
Amell Manel.
Amigó y de Cabo Pere.
Angelon Manel.
Arabía y Solanas Ramon.
Argullol Joseph de
Arús y Arderiu Rosendo.
Armet y Ricart Salvador.
Arnet y Viver Roman.
Auléstia y Pijoan Antoni.
Bagunyá Jaume.
Balaguer y Merino Andreu.
Balaguer y Torner Andreu.
Balari y Jovany Joseph.
Barallat Celestí.
Bardera Ramon.
Batlló y Batlló Enrich.
Batlló y Batlló Frederich
Batlle Llorens.
Bertran Felip.
Bertran y Rubio Eduart.
Bonay Alfonso.
Bonay Frederich.
Bofill Artur.
Bofill Eugeni.
Bordas Frederich.
Bosch Joseph.
Bosch y Puig Ivo.
Bosch y Marcé Emili.
Boter Francesch de.
Bulbena Artur.
Bulbena Pere.
Bulbena y Tusell-Anton.
Blanch Joseph.
Brossa y Reixach Jaume.
Brossa Miquel.
Brunet y Bellet Joseph.
Caballé Joan.
Cadafalch Joaquim.
Cadena Jaume.
Cuadrada y Vila Francisco.
Capmany y Sandiumenge Narcís.
Campderrós Joseph.
Camprodon y Rovira Joan.
Camprubí y Mallol Francesh.
Camin Alvar M. de.
Canyellas y Rodon Joseph.
Canal Joseph.
Canals Emili.
Canals y de Raures Eduart de.
Capella Bonaventura.
Capella Timoteu.
Capdevila Millan de la Cogulla.
Careta Antoni.
Casademunt Adriá.
Casaramona Joan.
Casades Joaquim.
Cascante Joseph.
Casanyas y Prats Joseph.
Ceballos Ignasi de.
Colom y Coll Francisco.
Coll Lluis.
Comabella Joaquim.
Company y Fages Pere.
Cortada Gonzalo.
Cuadras y Feliu Manel.
Cumella Joaquim.
Cusachs Andreu.
Cutchet Lluis.
Cuxart Francisco.
Cristies Magí.
Danés Joseph.
Daurella y Rull Joseph.
Delás Fernando de.
Delgado Prósper.
Delmás y Netto Carles.
Doménech Lluis.
Doménech Enrich.
Domingo Francisco A.
Dominguez Joseph.
Dominguez Joan.
Doria Francisco.
Doria y Casas Pere.
Escubós Albert.

Digitized by Google

Escudé Anton.
Espinach Anicet.
Estalella Antoni, Pbre.
Estasen Eugeni.
Falguera Félix M.
Farnés Sebastiá.
Farnés y Flaquer Joan.
Fasant Francisco.
Felip y Sunyé Joseph.
Felip y Dotras Gaspar.
Ferrando Rovira Ignasi.
Fernandez de Soto Angel.
Ferrer y Vidal Joseph.
Ferrer Francesh.
Fiter é Inglés Joseph.
Flaquer Joseph.
Font Joan.
Font y Sanmartí Armengol.
Font Víctor.
Font Joaquim.
Fontanals Joseph.
Formiguera Emili.
Forns Francisco de P.
Galí Miquel.
Gallard Artur.
García Carles.
Garriga y Miquel Francisco.
Garriga Joseph.
Gasset Joseph.
Gaza Alfredo.
Gibert y Riera Eduart.
Gibert Salvador.
Girona Ignasi.
Gispert Manel.
Góngora Lluis.
Grases Bonaventura.
Grau Bonaventura.
Granell Pere.
Grenzner Manel.
Giralt Manel.
Guardiola y Soler Antoni.
Imbert Eduart.
Jordá Frederich.
Lapeira Enrich.
Larratea Catalan Manel.
Llagostera Francisco.
Llampallas Antoni.
Llavallol Teodor.
Llach Joan.
Lleó Modest.
Lleonart y Llunell Joan.
Lligé Joan.
Llorens y Riu Joseph.
Maciá y Pujol Eussebi.
Maluquer y Viladot Joan.
Mandado Rupert.
Mariezcurrena Heribert.
Marıstany Francisco de P.
Marqués Ramon.
Marsillach Joaquim.
Martí y Sagristá Miquel.
Martí y Gelabert Pere.
Martorell Bernardino.
Massó Antoni.
Massó Félix de G.
Matas y Burgués Francisco.
Matas y Burgués Miquel.
Maspons Mariano.
Maspons y Labrós Francisco.
Masriera y Colomer Artur.
Masriera Frederich.
Masriera Joseph.
Masriera Enrich.
Matheu y Fornells Francesch.
Matheu y Fornells Joaquim.
Malagrida Alfons.
Mimó y Caba Claudi.
Miquel y Badía Francisco.
Miquelerena Ramon de.
Miravent Joseph.
Mitjans Vilajeliu Juli.
Monnany y Lopez Ramon.
Montserrat Joan.
Morull Joseph.
Morgades y Gili Joseph. Pbre.
Mundi Jaume.
Mundó Joan.
Mústich Ramon.
Navarro Enrich.
Novas Rosendo.

Digitized by Google

Nuri Ramon.
Oliveras Anton.
Oller y Moragas Narcís.
Orriols Joan B.
Parés Ignasi.
París Manel.
Pascual y Casas Eussebi.
Pascual y Costa Joan.
Pascual y Nin Joan.
Pau Francisco Manel.
Perez Ramon.
Pecero Manel M.
Pedrals Artur.
Pella y Forgas Joseph.
Permanyer Joan.
Perpinyá y Pujol Joan.
Perpinyá y Pujol Fernando.
Pers y Ramona Magí.
Pigrau Cárles.
Pirozzini Cárles.
Planas Francisco.
Planella Macari.
Ponsetí Roch.
Pons y Massaveu Joan.
Pons Marés Pere.
Porcar y Tió Manel.
Porta Oscar.
Prió Agustí.
Puig y Esteve Francisco. Pbre.
Puig y Savall Lluis.
Puig Erasme.
Puiguriguer Jaume.
Pujol Francisco.
Quintana Albert de.
Quintana Tuset Sixt.
Rech Cárles.
Reventós Joseph.
Reventós Ramon.
Regordosa Jaume.
Ribas Gonzalo.
Ribas y Fargas Joseph.
Riba y Lledó Francisco.
Ribot y Climent Francisco.
Ribot y Serra Manel.
Ribalta Miquel.
Ricart Giralt Joseph.
Ricart Felip.
Ricart Ramon.
Riera y Bertran Joaquim.
Riera y Penosa Jaume.
Rius de Llosellas Leopold.
Rius y Taulet Francisco de P.
Rius Antoni.
Roca y Florejachs Lluis.
Roca y Roca Joseph.
Ros de Olano Antoni.
Ros Teodor.
Rogent Elías.
Ronquillo Francisco de P.
Rosselló Pere de.
Roure Conrat.
Sala y Martí Joaquim.
Saladrigas Rafel.
Salvador Santiago.
Sandiumenge Magí.
Sagrera Conrat.
Sagrera Joseph.
Sanchez y Merli Lluis.
Santaló Pere.
Santamaría Alfredo.
Santamaría Pere.
Sardá y Lloret Joan.
Sabater Joseph M.ª
Sampons Joseph.
Serra Ramon Andreu.
Serra y Torruella Pere.
Serra Joseph O.
Serraclara Gonzalo.
Serrahima Maurici.
Serrallés Pere.
Sert Domingo.
Siscar Ramon de.
Solá y Guixa Trinitat.
Sostres Joaquim.
Sunyol Esteve.
Sunyol Ramon.
Sturzenegger Jaume.
Sutorras Inglada Domingo.
Taulet Baltasar.
Thomás y Bigas Joseph.

Digitized by Google

Tintorer Joaquim M.
Tintorer Rafel.
Tintoré Francisco María.
Tobella Francisco X.
Tolrá Joseph.
Torrabadella Manel.
Torrents y Monner Antoni.
Torrents y Torres Antoni.
Torres Céssar August.
Torres y Torrents Manel.
Torres y Reyetó Jascinto.
Torent Ramon.
Traval Angel.
Trilla Agustí.
Tusquets Joan.
Tuyet Simeon.
Ubach y Vinyeta Jaume.
Urgellés de Tovar Agustí.
Valentí Joaquim.
Valls Pau.
Valls y Vicens Joseph M.
Valls Agustí.
Valls y Vicens Agustí.
Valls y Rius Antoni.
Vallés y Ribot Joseph M.
Vehils Antoni.
Vehils Joaquim.
Ventosa Andreu.
Ventayol y Rius Joseph.
Verdaguer Alvar.
Vergés y Vilumara Ramon.
Vergés Pere Nolasco.
Vidal Enrich Xavier.
Vidal Juliá.
Vidal y Valenciano Eduart.
Vila Conrat.
Vilanova Emili.
Vilallonga Salvador.
Vilalta Joseph.
Vila y Lletjós Francisco.
Vilá y Vilaplana Andreu.
Viader Lluis.
Vilaseca Joseph.
Vilumara Eussebi.
Vives Pere Nolasco.
Viza y Martí Joan.
Vilar Santiago.
Xiqués Ramon M.
Xiró y Jordá Cárles.

ADJUNTS FORANS

Gerona.

D. Joan Baptista Ferrer.

La Garriga.

D. Salvador Busquets.
» Joseph de Roselló.

Sarreal.

D. Jaume Ramon Vidales.

Palma de Mallorca.

D. Joseph Lluis Aguiló.
» Francesch Forteza.
» Lluis Fuster.
» Gabriel Maura.

San Celoni.

D. Miquel Draper.

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA DE LA FESTA

En la ciutat de Barcelona, á la una de la tarde del dia set, primer diumenge de Maig del any mil vuyt cents vuytanta dos, s' es celebrada en la gran sala de la Llotja la solemne festa dels Jochs Florals qu' es la vintiquatrena que 's verifica d' ensá de llur restauració.

Lo Consistori, acompanyat de las primeras autoritats y comissions oficials, ha passat á ocupar los sitials del estrado, destinat al Respectable Cos d' Adjunts, ja ocupat per aquest, com ho estava de numerosa y escullida concurrencia lo restant de la sala, y oberta la sessió per l' Excm. Sr. Alcalde primer, ha passat á llegir son discurs (I) lo Sr. President del Consistori.

Acabat lo discurs ha dat lectura de sa Memoria (II) l' infrascrit Secretari, procedint inmediatament á descloure 'ls plechs que contenían los noms dels autors premiats,

De La Musa popular, (III) poesia premiada ab la *flor natural*, ha resultat esserne autor D. Joaquim Riera y Bertran qui, acompanyat de dos Srs. Mantenedors, ha fet present de la flor á la Sra. D.ª Aurea Clavé de Ferrer, filla del inolvidable músich-poeta D. Joseph Anselm Clavé la qual ha passat á ocupar lo sitial d' honor y ha sigut proclamada Reyna de la festa en mitj dels aplaudiments del concurs y 'ls acorts de la música municipal.

Acte seguit ha passat á donar lectura de la poesia premiada son autor.

Digitized by Google

De las composicions L' ARBRE DE MAIG (IV) y MA VALL, (V) distingidas cada una ab un accéssit al prémi anterior, n' han resultat autors, respectivament D. Artur Masriera y D. Emili Coca, havent donat lectura de la primera D. Manel Ribot y Serra y de la segona don Artur Gallart.

De la poesia OTGER (VI) premiada ab la englantina ha resultat esserne autora la distingida poetisa D.ª Dolors Moncerdá de Maciá, donantne lectura D. Joseph Blanch y Piera. L' únich accéssit concedit á aquest premi l'ha obtingut D. Ramon Bassegoda y Amigó, ab sa composició histórica LA PRESA DE SANTA CLARA (VII).

Lo primer accéssit á la Viola d' or l' ha guanyat D. Joseph Franquesa y Gomis ab sa poesia LO VOL DE L' ÁGUILA (VIII). Lo segon accéssit ha resultat esser de D.ª Dolors Moncerdá de Maciá, que l' ha guanyat ab la poesia LLAGRIMES (IX).

La poesia histórica LO LLEÓ DE QUERALT, (X) qu' ha resulat esser de D. Francesch Ubach y Vinyeta, ha guanyat lo Clavell d'or, oferta del Exm. Ajuntament de Reus.

Del premi ofert per la Redacció de *La Renaixensa* n' ha resultat guanyador D. Emili Vilanova per son traball en prosa LOS PETITS SAYONS (XI).

Després de feta la distribució de premis als autors sobredits, l' infrascrit secretari ha procedit á la cremació dels plechs que contenian los noms dels autors de las composicions no premiadas; llegint, tot seguit, lo mantenedor D. Joseph Feliu y Codina, son discurs de gracias (XII).

L' Exm. Sr. Alcalde primer ha declarat termenat l' acte á las quatre de la tarde.

C. PIROZZINI MARTÍ.

Digitized by Google

Núm. 1.—DISCURS DEL SR. PRESIDENT DEL CONSISTORI, *D. Frederich Soler.*

Núm. 2.—MEMORIA DEL SR. SECRETARI DEL CONSISTORI, *D. Cárles Pirozzini.*

Digitized by Google

Digitized by Google

SENYOR EXCEL-LENTÍSSIM

SENYORS:

Tal diada com avuy cumpleixen vint y quatre anys d' aquell, gloriós pera Catalunya, en que 's restauraren los Jochs Florals de nostra estimada llengua. Celebrém, donchs, avuy l' aniversari d' una gran victoria.

D' una victoria que may pot fallir, d' un triomf lógich é inevitable que tots quants combateren per allunyarlo, no feren mès que congriar mès causas, mès elements, mès passions, mès amors y mès ódis pera que siguès mès gran y esplendorós al arribar lo dia. Aixís qui apilotés penyas y mès penyas damunt lo cráter d' un volcá, no lograría sinó que fòs mès formidable lo terratrémol del esclat ab que trontollaría 'l mon al ser lo punt arribat de llansar la lava.

La naturalesa humana, tal volta perque en los cors que senten y estiman, hi há fornals encesas com las montanyas del Etna, tè molt de pareguda á n' aquets inferns intermitents que Dèu va posar á la terra. ¿Voléu que l' home desitji? privéulo. ¿Voléu que la pessa d' artillería esclati quan l' artiller apliqui la metxa? Tapéuli la gola.

Digitized by Google

Veus aquí perque los catalans privats de parlar catalá volguerem parlarhi.

Y dich privats, no perque materialment no poguessem dir ni una paraula en la nostra hermosa llengua, sino perque treta de la part oficial, llansada de las escolas, rebutjada néciament per la cultura del bon tó que li semblava mès ensenyorida la imposada, se la havía condemnada á una mort civil, y com passa ab lo reu acusat d' un crim afrentós, havían arribat á negarla sos mateixos fills y sa propia familia.

L' oda á la patria de D. Bonaventura Carles Aribau fòu lo crit que despertá de son marasme á n' als homes de cor de nostra estimada terra. Tants anys d' afronta y d' injurias, tants anys de covar en lo pit las ofensas fetas á la que fou llengua de reys y de sabis, havían omplert de combustible la tápada mina, y aquella espurna potenta calá l' incendi d' amor á nostras tradicions y passat magnífiich, arribant ab la resplandor de la gegant foguera fins als recons mès ignots de nostra estimada patria.

Y ja fòu fet lo be. Desd' aquell jorn de gloria, los catalans comensarem á recordarnos de que corría per nostras venas sanch d' aquells héroes qu' enjoyan nostra historia, sentirem bullir en lo cervell inspiració anhelosa d' espressar los afectes del cor ab los accents que ressonaren senyors de mar y terra, y la llengua recobrá sa senyorial franquesa, sa esplendidés magnífica, sa sobrietat hermosa, y la brevetat séria y varonil, que de totas las altras la distingeix, y com á prenda de més valor la caracterisa. Aixís la palmera lligada pe 'l jardiner en los plantats de Valencia la mora, desprès d' haver passat tants mesos com un xiprer migrat dins del cordam que la comprimeïx, s' obra ufanosa com bano babilónich, y dòna palmas d' una grogor prou pura pera simbolisar las que rebèren á Jesús al entrar en la ciutat deicida.

¡Palmera del paradís! De tant poch temps plantada en la nostra terra, ja la veyam cimbrejantse com los plomalls del elms del antichs héroes nostres en mitj del fragor de

Digitized by Google

las batallas; ja tenía escrit en cada una de sas palmas un mot que 'ns enaltía. La gloria de la guerra, la gloria del amor, la gloria literaria, tòtas las glorias juntas se llegían en son fullam, y quan escayenta y gallarda la removía 'l vent, las arpas eólicas penjadas en los caps de brot de sas palmas, com si tinguessen cordas de llum sonorosas subjectadas á una caixa armónica de cristall primíssim, ressonavan argentinas y misteriosas, cantadoras de nostre gloriós passat magnífich, y missatgeras proféticas del cel de ditxa que en lo esdevenidor lluhía.

Mes, ay! que aqueixa volta inmensa que tè enteixinat d' estels y sospesas ab cadenas invisibles las llántias eternals del sol y 'ls astres, no es més que 'l trespol damunt d' hont ressonan las petjadas dels arcángels. Lo sostre es, dessota d' hont, en sos abims, se retors rabiosa dins sòn lligam de serpents, la superbia satánica. Sa traydoría, quant més nos embadalim en la lluentor cristallina de sa blavor eterna, nos sopta impensadament ennuvolantlo, mòlts cops; nos tapa sa bellesa infinita ab lo barroquisme monstruós dels núvols prenyats de llamps y de pedra, y quantas vegadas desprès d' un dia seré, las cataratas del cel y 'l foch eléctrich, han fet lo desconsol dels habitants de la terra.

Tal es l' esglay, que, congelantme la sanch al cor, tinch por que havem de sentir per l' arbre de nostras glorias. Palmera, com he dit que 'l veyam, balansejava ja una corona de llor en cada una de sas palmas, penjava ja un' arpa sospesa de la última fulla de cada una d' ellas, tremolejant y escayenta com l' arracada de la hurí circasiana, y avuy lo veig saule solitari crescut al marge riberench d' un riu de llágrimas; lo vent bruns, agita sòn fullam com cabellera de mare fòlla que corre darrera 'l puma que li ha robat lo fill de sas entranyas; se sent fator de tempestat, los aucells van arran de terra, sembla que si hom alsés lo bras tocaría frets y ab la duresa del plom los núvols que van baixant per aplanarnos, y 'l saule agitat per la bravesa hórrida del vent que udola va de l' una

Digitized by Google

part á l'altra com péndul ficsat á la inversa dels que en lo senyalador del temps marcan la vida; sas brancas s' enfonzan á dins del riu y tòrnan á alsarse regalimosas; las arpas eólicas també pel riu mulladas, llansan ab viu dolor los clams del náufrech y desprenen de son cordam, com enfilays de perlas, llágrimas robadas al riu, que al riu las tornan com si per sos llagrimalls plorés la patria, y 'l plor donés al riu, perque ell portantlo al mar que va á las costas, á totas fès saber lo plany, l' angoixa, la sort, la trista sort de la desventurada patria mèva.

Vint anys feya que tal dia com avuy nos acoblavam aquí ó en altre lloch que, com aquest portès al cap recorts de la pátria y al cor sentiments del amor. A mí 'm semblava sempre la llar de la casa payral; la imaginaciò se m' abstreya y veya l' acampanat engolidor del fum, l' ascó al davant, com soli de la patriarcal familia catalana, y en ell sentats los jayos, la mestressa, l' heréu marit d' ella y los fillets darrers entre 'ls quals los rabadans y pastors complementavan lo quadro de ditxa y tradicionals costums, que tant típica ha fet sempre la genialitat de la nostra terra.

La senzillesa y la forsa estavan allí representadas. Contra 'l poder invisible del cel la creu de palma, y la branca de llorer benehit lo diumenge dels rams, que guardan de trons y pedregadas, segons creuhen los pagesos; contra 'ls llops del bosch los mastins ab collars de claus; contra l' estranger invasor lo trabuch atapahit fins á la gola, sinó de balins, de ferros cantelluts com aquells que en lo Bruch van atravessar las imperials corassas.

Y tot era pau y amor. La rondalla ó la inocenta passada del Rosari entretenían aquellas dòlsas vetlladas, quan de sopte desencadenat lo vent, s' ha filtrat per las esquerdas de la clivellada porta, ha arribat á los tions de la llar, la ha remoguda com hidra de cent caps rogenca, y sas flamaradas, redressantse, retorcentse, escriuhen mots terribles marcan signes cabalístichs y envoltan de negre fum l' ascò sagrat dels avis, mentre en lo foch qu' udola y espur-

Digitized by Google

neja, semblan sentirse ramors, crits, dringar d' armas, y ressó pahoròs de no llunyana y fratricida guerra.

Visió espantosa per cert. Vulga la sort de tots que no mès visió siga y que la campana de la catedral quan cridi als fidels al temple, may, jamay nos puga semblar que tè la mateixa veu que tenía la Honorata. Fassi Dèu que las ombras que giravoltan com perseguintse, cada cop que una ratxada de vent estiòna 'ls tronchs de roure de la llar y remou las flamas, no semblin las de batallons y exércits y canóns y carros d' artilllería que vènen en só de guerra sinó las de las collas dels segadors y gent de treball de la nostra pátria, que al ressó dels telers y la dolsayna, vènen pera rublir de blat candeal los nostres porxos, de telas de bon dril las nostras firas, y de velluts preuats las ricas cambras, teixit ab la mateixa seda de que 's fa 'l damás vermell, enterch riquíssim, de que voldríam sempre que fòs la bandera de nostra pátria.

¿Y perqué no ha de ser?

L' afany d' ilusos, l' esprît d' obcecats que perque nos sènten clamar per nostres drets han cregut qu' eram enemichs de la pátria comuna ¿bastará pera llansar contra 'ls fills de la nostra terra l' acusació de que volém reverdir aquells ódis que en antich temps varen regalimar de sanch la nostra Catalunya?

¡No ho vulga Dèu! La pátria del home no s' ha de reduhir á sa ciutat, ni á sa provincia, ni á sòn realme. L' esperit generòs tè de véure en tot l' univers la pátria sèva y allá hont arriba ab lo foch que cóva en las entranyas de la locomotora, ab lo fluit eléctrich que tè lo fil d' arám per guía, y ab las alas del pensament que salva espays y monts y cels traspassa, allá tè las fitas de son inmens terme; fitas que ni en lo márbre de la tomba tè de véure encara, ja que fins en ella marcá la escarpra del sublim escultor mòts que 'ns diuhen que encar hi há un mès allá, etern, insondable, é indefinible com la eternitat creadora que 'ns regeix, que tè segles per segons, y per minuts, centurias de milions de segles.

Digitized by Google

Més no obstant y aixó á la fi tè sòn centre. Aquesta circunferencia inmensa de la qual encara ningú, ni en temps ní en espay, ni en cantitat, ni en calitat n' ha trobat la última ratlla, té 'l punt central ahont lo gran arquitecte va clavar la punxa del gegantí compás ab que va descríurela, en lo cor de cada home que en la terra habita, y d' aquest centre parteix tot.

Al cor aflueix la sanch que recorra tota la nostra economía y del cor surt altra volta pera derramarse potenta y vivificadora fins á tots los extrems del nostre sèr donantnos vida. ¿Qué d' estrany tè donchs que cada home veja en sí lo centre de la inmensitat que 'l volta, y d' ell parteixi pera sentir l' amor ab mès viva forsa, quant mès aprop del sèu cor tinga lo ser que dega inspirarli?

De la costum, naix l' afecte; viarany del cor camina tot quant al entorn nostre 'ns afalaga, y aixís l' home per órdre general tè per principal afecte lo de la sèva mare, per la lógica ineludible de que ha surtit de las entranyas d' ella.

A aquest amor, segueix per ordre correlatiu de familia, lo dels germans, desprès lo dels sèus parents y afins, desprès lo dels sèus amichs y, ja aquí lo sentiment, debilitantse, va extenentse á los de nostra ciutat, á los de nostra provincia, y per fí á los de la naciò, ahont la nostra provincia radica, ab preferencia á las de los demès habitants que restan en la terra.

Tal, y no cap més altra, es la naturalesa íntrinseca de la passió que s' anomena amor. Com forsa generatrís en ella tot deu fundarse, que d' ella tot vè y en ella tot para. ¿Veyéu donchs, ja que la lley dels afectes així ho ordena, y per aquestas gradacions, aumentant ó disminuint, va fent sa vía, si no es natural què tots los que sòm catalans siguém catalanistas? Lo catalanisme en los fills de Catalunya es un efecte tan lógich com lo castellanisme en los fills de Castella y l' amor á la localitat ahont nasqueren en tots los sèrs que tènen com á essencias mès nobles de la sèva vida la inteligencia y lo cor. Jo de mí puch dir que

Digitized by Google

lluny de cautivarme los que tènen descentrat l' amor, lluny de sèrme simpátichs, me sòn rapulsius; may he pogut véurer al pare qu' empobreix los sèus propis fills per afavorir als dels altres; jo crech sí qu' ha d' afavorirlos, peró desprès d' haver fet per los sèus quant possible li hagi estat pera donarlos la ditxa.

No vulláu may res ilógich; qui no estima mòlt als sèus, estima poch als altres; qui vos sembli que estima massa als agens, no estima ni als agens ni als propis. Tant crech que á nosaltres no se 'ns ha d' exigir que estimém mès als altres que á nosaltres mateixos, que jo no ho exijiría de ningú respecte á mi, y vos jur que tant me repugnaría lo catalá que, per amor ecsessíu á Castella reneguès de Catalunya que es la sèva pátria, com lo castellá que per amor ecsessiu á Catalunya reneguès de Castella que es la pátria sèva.

Per la lley d' aquest amor á la terra tant ben sentit en l' ánima dels catalans de tot temps, se regeixen sense cap mena de dubte los habitants de las altras provincias d' Espanya, comensant per Castella mateixa, y ab la ma al cor poden dirnos totas qué farían ellas, si encara que errantse, peró errantse de bona fé, haguessen cregut que se 'ls havía ofés, en sos interessos, la dignitat de la terra. No obstan, volém olvidarho.

¿Quí com nosaltres hi há per olvidar afrentas y enterrar ódis? Va venir Felip V, va esquinsar nostres furs y llibertats sagradas, va arrasar lo barri de la Ribera, hi va alsar damunt una ciutadela formidable, á la qual Montjuich va pagar tribut de rocas, y quan desprès d' anys, qu' aixís cambía la sort d' imperis y realmes, havem pogut enderrocar aquella montanya de pedra, res havem deixat de lo recort de tant oprobi. Podíam haverhi posat sisquera una lápida que recordés als vinents aquells agravis; podíam haver deixat en peu aquella histórica torre com monument eternal conmemorable de l' amargor d' aquells dolors inmensos, y no obstant res d' aixó ha fet Catalunya: ha olvidat ofensas, ha apagat rancunias, y la forta-

Digitized by Google

lesa que va aixecar lo vencedor junt ab la granítica torre ahont van plorar tants mártirs, está esborrada sòta una catifa de flors que l' ayre encensa y 'ls papallons volant ab amor bèsan.

Los catalans olvidém y estimém. Los catalans estimém á totas las provincias d' Espanya ab l' amor que ja havem probat cent vegadas, y es una calumnia l' estigma d' egoistas ab que se 'ns vol sagellar lo rostre. ¿Havem lluytat alguna volta per Catalunya que no ho fèssem per Espanya?

Las penyas del Bruch, las pedras de Girona, los camps de Bailen, los murs de Tarragona, sòn testimonis eterns de la bravesa catalana y baldament moríssen dihent: ¡Mare mèva! en catalá, los que en lo combat queyan, no crech que nat al món puga negar que, al morir pensant en Catalunya, deixèssen de morir dessòta 'ls plechs de la bandera de la mare pátria. Com á fills de Catalunya sempre havem combatut per Espanya junt ab ella, y, lluny de sèrli infidels, ab ella y sols, sempre per la gloria sèva havém lluytat, que á fé de Dèu que va ser bèn bè en profit y honra d' Espanya tòta, la batalla del Bruch, y ab tot y aixó, no hi havía allí ni un front, ni un sol front que no 'l cubrís com capell de guerra ó emblemall de gloria la encesa barretina catalana.

¡Egoistas é ingrats los catalans! Més d' una volta havèm probat lo calumniosament que aquestos mots se 'ns dirijían. Vivents exemples podrán respondre en la Espanya tóta de la gratitut que lo nostre poble sol sentir per qui amor y bona voluntat li ensenya. Aquí, sens' anar més lluny, se trova entre nosaltres una persona de cor y nobles sentiments que ab tot y que demostra son accent que la llet materna que 'l va nudrir no era catalana, bèn bè sab ell que fòran pochs, mòlt pochs los fills d' aquesta terra, que no dèssin la sanch de las sèvas venas per estalviarne sols una gota de la preciosa que alenta la vida del Excellentíssim Sr. D. Ramon Blánco, Marqués de Peña Plata y Capitá general del antich principat de Catalunya.

Digitized by Google

Lluny de nosaltres la fama de rebelds que injustament nos dónan. Demanar no es rebelarse. Si quan se 'ns nèga lo just, sentim en lo rostre la xardor de la afronta de tenir que passarhi, y la rojor de la vergonya de resistirho; si pugném perque no siga un fet lo que 'ns aclapara, això encara ha de enaltir y glorificar á quí 'ns goberna. Tenir per vassalls sèrs degradats que sentíssen indiferents lo xiulet que 'ls assota 'l rostre, fòra igual á imperar entre estátuas de pedra. Tant se valdría regnar entre las de fret márbre qu' adornan los sumptuosos maussoleos dels cementiris.

I as impressions mès fortas fan los cors mès braus. Lo tremp del cer se logra tirant de sobte la fulla ruhenta de foch á l' ayga freda que sembla arrencarli renills de rábia; mès desprès lo mateix foch la suavisa y ab ell se logra que la punta de la espasa toledana se torsi com una cinta tocant al pom y no 's trenqui al doblegarse.

Tal es lo desitj que, desde 'l lloch que ab escassés de mérits ocupo, m' atreveixo á espressar pera bè de Catalunya y Espanya mateixa. Lo trem cristallí de la fulla que han trempat espurnas de foch de injustas preocupacions, s' ha de suavisar y tots hem de contribuirhi. Cedeixi en lo que puga Catalunya, cedeixi en lo que puga Espanya, y, serena la rahó, clars los sentits, no cayguém ni 'ls uns ni 'ls altres en la aberraciò de que la ofensa d' un home enclou la de tot un poble.

Los goberns passan y los pobles quedan. Napoleon lo gran, encenguè la guerra fratricida que feu enemichs dels francesos als nostres avis y ara ell jau sóta un márbre, fet cendra, en los Invalits de París, y Espanya y França olvidadas d' aquells rencors cruelíssims s' estreyen la má ab tendresa y allá d' allá dels mars van juntas per una missiò civilisadora á Conxinxina.

Recordi Catalunya y ab ella Espanya, que quan se feu la uniò dels dos reyalmes se juraren pau, amor y amistat eterna Isabel primera y Ferran lo Católich; que lo nostre rey no era pas fadrí extern; que si ella era pubilla, ell era

Digitized by Google

hereu; que la divisa del marit y muller era: *Tanto monta monta tanto, Isabel como Fernando;* que junts conquistaren las glorias ab que Espanya s' honra, y que si la reyna guanyadora de Granada portá en dot las sèvas, lo Rey d' Aragò, hi va dur las nostras guanyadas á Grecia, á Sicilia, al coll de Panissars y ahont se vulla que lo penò de las quatre barras s' hagi desplegat al vent alguna volta.

A tots, donchs, desitjo que lo mèu plech arribi. La pátria, la fé y l' amor han de fer vibrar las cordas de las catalanas liras, y no es ni fe, ni amor, ni pátria voler ensagnantar la terra y convertir los germans en fratricidas.

¿Qué fòra la mèva pobre gloria de poeta comparada ab la que lograría jo en lo mès íntim del mèu cor si poguès solzament portar lo petit gra d' arena de la mèva insignificanta influencia en lo pedestal de la estátua que representant la pau d' Espanya voldría jo véurer alsada en la ralla mateixa en que las fitas marcan ahont acaban los termes dels dos antichs regnes?

¡Véurer la mèva pátria poderosa y rica daurada com los núvols á l' hora de sortir lo sol per los raigs de gloria de ma estimada Catalunya! ¿Qué no faría pera poder mirarho? Si aixís no es, si ab tot l' anhel de ma aspiraciò infinita jamay ho logro, si en l' escut de las quatre barras catalanas s' ha de tapar l' espay d' or que va de l' una á l' altra ab sanch de mos germans, féntne de tot ell una sola clapa rogenca, que Dèu me mati!

Digitized by Google

SENYOR EXCEL-LENTISSIM:

SENYORS:

Si la vostra condescendencia m' autorisa, com no dupto, á pendre preu d' aquell adagi de que may segonas parts sigueren bonas, compendreu tot seguit, després del profundíssim parlament que acabeu d' oir, que limite mon treball á las justas exigencias de la obligació.

Estendrem en observacins més ó ménos atinadas respecte del carácter general que presenta l' actual certámen, engolfarme en filosóficas deduccions, que per benévolas y justas que fossen y encar que vinguessen autorisadas per mos honorables companys de Consistori, sempre tindrían la apariencia de doctorals y pretenciosas, sería tasca que á saberla desempenyar com se mereix lo crédit de la Institució y lo just renom de las entitats literarias qu' aquí m' escoltan, demanaría una estensió més regular de la de que puch disposar en aquestos moments de justa ansietat.

Emperó; com que no podría presentarvos cap de aquells estudis de profunda crítica, que sempre ab gust s' escoltan y de profitosa ensenyansa son orígen; ni per altra part, las condicions fonamentals de la nostra literatura han variat, en sa esencia desde que mon digníssim predeces-

Digitized by Google

sor vos dirigí sa autorisada paraula, me fareu grans mercés, y d' aço vos ne sentiré grat tota ma vida, si m' permeteu donarvos conte tot seguit del judici format per aquest Consistori, respecte de las composicions que ha cregut dignes de distinció especial.

Contant, donchs, ab lo vostre assentiment, vos daré conte y rahó de las deliberacions d' aquest Consistori; fentvos, en paga de la vostra benevolencia, la promesa formal de que seré breu.

Dotze han sigut los prémis consignats en lo Cartell d' enguany, y 320 las composicions que hi han obtat; havent pronunciat lo nostre veredicte del modo y forma seguent:

PREMI DE LA FLOR NATURAL

CONSISTENT EN LA *Amarillis vitale flore rubro.*

De las 142 composicions que obtavan á aquest premi lo Consistori l' ha concedit per unanimitat á la senyalada de número 121 titolada LA MUSA POPULAR y que dú per lema *Princesa dels meus sentits* (*cansó popular*).

L' han feta mereixedora d' aquest premi á judici del Consistori la ingenua inspiració que tot ella respira, la bellesa de sas imatjes, trobadas ab una naturalitat y sentiment exquisits y sa versificació que no decau ni un sol instant.

Dos accéssits hem cregut de justicia concedir á aquest premi: lo primer á la composició número 224, que dú per titol: L' ARBRE DEL MAIG y per lema *La gran obra es la pau; la fraternitat la suprema lley etc.*, en la qual baix una forma senzillament descriptiva s' desarrolla un assumpto interessant y original. Mellor recompensa hauría pogut obtenir aqueixa composició si no deixés veure cert rebuscat enginy en la verificació d' algunas estrofas y no li hagués dat, son autor, tanta estensió, que la fa apareixer massa deixatada.

Lo segon accéssit s' ha concedit á la poesía MA VALL

Digitized by Google

senyalada de número 191 y que porta el lema *Ab plor als ulls retorno pátria mia*, composició que traduheix fidelment un raig de bella inspiració y de pur sentiment. ¡Llástima que la versificació siga un xich descuydada y tingui poca novetat l' assumpto que tracta.

PREMI DE LA ENGLANTINA D' OR.

Per unanimitàt s' ha concedit á la composició número 209 que dú per títol OTGER y per lema *Auba*.

Sens dupte qu' entre las 42 composicions que han obtat al premi de Pátria, cap s' ha distinguit com aquesta en la qual hi ha vist reunidas lo Consistori, vigor é inspiració. Ab pocas pinzelladas, peró enérgicas y bellas, s' ha pintat lo personatje llegendari de la nostra reconquista, é inspirantse en la grandesa del fet se ha presentat també ab grandesa de concepte. Avaloran de més á més aquesta composició las descripcions del lloch y del personatje trassadas ab seguretat y concisió y realsadas per una versificació fácil y pulcra.

Una crítica escrupulosa trobaría sens dubte, en aquesta composició poch coneixement d' época y certa llibertat en la descripció del personatje; aixís com algun atreviment en l' ús de certas imatjes que si bé impresionan de moment per sa grandesa, no resisteixen massa la fredor d' un judi analítich.

Lo Consistori, no obstant, creyent que en lo premi de pátria devía donar franca volada á la inspiració y al sentiment li ha acordat unanimement la recompensa.

Un *accéssit* solzament ha cregut que devía concedir aquest Consistori, al premi de la Englantina, y l' ha dat á la composició d' assumpto histórích titolada LA PRESA DE STA. CLARA que ve senyalada de número 211 y que dú per lema *Fum del infern per l' éter giravolta,* en la qual son de notar la vivesa ab que está presentat un dels fets de armas més culminants de la nostra historia, en aquell jorn en que, com diu bé l' autor, *la pátria se n*

Digitized by Google

pujá al cel. Aquesta composició, de versificació fácil y esmerada, comensa ab una valentía é intenció que si s' mantinguessen fins á son acabament, fora ben digne de més alta recompensa.

PREMI DE LA VIOLA D' OR Y ARGENT.

Ha considerat aquest Consistori que la composició que s' fes mereixedora d' aquest premi, havía de reunir carácters especials per la condició mateixa del assumpto y no dubta en assegurar que si bé ha trobat qualitats molt notables en algunas de las 48 composicions que hi obtavan no obstant no ha sabut veure en cap d' ellas un conjunt que s' avingués no solzament al criteri d' aquest Consistori, sinó als precedents d' anys anteriors.

Partint de aquest principi, y en son desitj lo Consistori de distingir aquellas composicions més notables, ha concedit dos accessits: lo primer á la composició número 210 que porta per títol Lo VOL DE L' AGUILA y per lema *E il naufragar é dolce in questo mare (Leopardi),* per la potencia imaginativa que demostra, per lá bellesa d' algunas imatjes, ben identificadas ab l' assumpto que canta y per estar versificada ab facilitat y grandesa.

Ben digne hauría estat aqueixa composició del premi de la Viola d' or y argent, si una inspiració, algunas voltas poch espontánea y un cert rebuscament ó barroquisme en la adopció d' algunas imatjes no la desmilloressen notablement.

Lo segon accéssit s' ha concedit á la poesía senyalada de número 109 titolada ESPINES que té per lema *¡Saber que l' goig acaba; ni may vingués!;* composició plena de sentiment y tendresa, emperó d' assumpto gastat y encar que de versificació fácil, un xich defectuosa de llenguatje.

PREMI DEL EXCEL-LENTISSIM AJUNTAMENT DE REUS.

De las duas composicions que obtavan á aquest premi,

Digitized by Google

s' ha concedit al romans histórích *Lo Lleó de Queralt*

Una descripció severa y clara del fet histórích que s' tracta y la grandesa y valentía sostingudas en tota la composició l' han feta mereixedora del clavel de plata y or galanament ofert per aquella Excel-lentíssima Municipalitat.

PREMI OFERT PER LA REDACCIO DE LA RENAIXENSA.

Vuyt treballs en prosá han obtat á aquest premi distingintse, entre tots, lo senyalat de número 267 que porta per títol LOS PETITS SAYONS.

Lo fondo moral que enclou, expressat en una série de capítols interessats y ben lligats, un lleguatje escayent per la espontánea bellesa de sos conceptes y la naturalitat de son estil; aixís com la veritat dels tipos que pinta, li otorgan unanimement lo premi.

Lo Consistori, no obstant, á pesar del esperit de benevolensa de que s' trobava animat, no ha cregut de justicia concedir los premis oferts per varias Corporacions y particulars, per no trobar mérits abastament en las composicions que hi obtavan y en sa conseqüencia quedan sens adjudicar l' *Himne al esperit del Renaixement catalá,* lo premi de *poesía festiua humorística*, *Lo fonógrafo* y l' premi del Ateneo Barcelonés; havent quedat deserts los premis oferts per las duas Associacions excursionistas de aquesta Capital y l' de la *Historia de la cerrallería catalana.*

Veus aquí, Senyors, expressant en breus y no gayre ben coordinats conceptes lo resultat de las deliberacions d' aquest Consistori, respecte de las composicions que la benevolensa del honorable Cós d' Adjunts tingué á be sometrer á la nostra consideració y judici. Del esperit de justicia é imparcialitat que ha guiat los nostres actes ja estem ben segurs que no 'n dubteu. Falta solzament ara que l' vostre veredicte 'ns demostre si hem tingut acert en la tria qu' hem fet.

Digitized by Google

Res m' autorisaría, donchs, á molestar vostra atenció, ni á retardar per més temps lo desitj que teniu de coneixer los autors y las composicions premiadas, si la consuetut establerta y un deute sagrat de germanó, no m' obliguessen, de bon grat, á dedicar un recort als qui foren nostres companys y ab nosaltres compartían las alegrías d' aquesta festa de la gran familia catalana.

En Francisco Domingo y Garriga, lo catalá de cor, lo defensor incansable de la industria y del treball nacionals, lo protector de la nostra Institució, que plorava ab las nostras desgracias y compartía ab nosaltres las engrunas que 'ns restan de la nostra antiga grandesa, ja no ve á ocupar son sitial entre mitx de sos respectables companys, successors d' aquells membres del Concell general de Barcelona. Igual buyt han deixat entre nosaltres en Joaquim de Negre y Cases, venerable per sas virtuts, inquebrantable per son amor á las cosas de la terra, ferm defensor de nostras lleys y entusiasta conreador de la nostra literatura; en Francisco Sans, l' artista inspirat, en qui lo sentiment del Art fou espontánea flor que nasqué en sa pensa y arrelá en son cor, gloria de Catalunya trasplantada al bell mitj de Castella y allí respectada y admirada; en Vicens Piera y Tossetti, lo jove poeta gironí, arrebassat á las lletras catalanas quan la gloria comensava á teixirli sas coronas; en Agustí Robert, lo protector de la nostra institució y lo propagador incansable de la nostra activitat y l' nostre carácter, á la altre part de món; en Joan Casamitjana, lo compositor inspirat, lo degá de nostras glorias musicals, entusiasta per lo renaixament artístich de la nostra sempre estimada Catalunya; tots han desaparescut, pera may més tornar, deixant la fredor en nostres cors, si be conservant un caliu constant d' admiració en nostra memoria, que no s' apagará may més.

¡Ah, senyors, cóm desanima veure la tasca devastadora de la mort, en mitj de las desventuras de la Pátria, deixantnos despietadament sens aquells que 'ns alentan ab sa energía, nos guían ab sos concells y 'ns fortifican ab sos

Digitized by Google

exemples! Per açó, quan al vindre aquí, tal dia com avuy, 'ns toca parlar de aqueixos companys nostres y ab llágrimas del cor fem esment de sas virtuts y de son valer, tots y cada hú de nosaltres dihem ab la veu que 'ns surt del fons d' l' ánima: «¡Senyor, si per desgracia de tota la gran familia espanyola, han de desapareixer las antigas fitas de nostra Pátria, si s' ha d' esborrar lo llibre de nostras sábias lleys, si s' ha de corsecar l' arbre secular de las nostras venerandas tradicions, no 'ns prengueu, al ménos, eixos germans nostres, que ab son valer, ab son exemple y ab son amor nos están dihent á totas horas qu' encara hi há la Pátria, que may podrá morir!

He dit.

Digitized by Google

Digitized by Google

FLOR NATURAL

Núm. 3.—LA MUSA POPULAR, *de D. Joaquin Riera y Bertran.*

Núm. 4.—L' ARBRE DEL MATX, *de D. Artur Masriera.*

Núm. 5.—MA VALL, *de D. Emili Coca y Collado.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LA MUSA POPULAR

Al mestre en gay saber En Marian Aguiló.

Princesa dels meus sentits.
(*Cansó popular.*)

T' hi sabía aquí, estimada,
y 'm dalía per venir,
dona d' aygua, gentil fada,
celistia d' una encontrada
que 'l bon Deu va benehir.

¿Cóm oblidarte podía
qui t' adora desd' infant?
Ans que 'm manquesses, aymía,
la llum del sol mancaría
al món, que 'n viu sedejant.

De la mare tu embaumares
l' ánima ab suprem encís;
ma casa payral ornares,
y sento, al pensá' en mos pares,
ratxadas de Paradís.

Pe 'l tendre minyó tragueres
coronas de poncellars;
los vessants d' hont las prengueres
aqueixos son: tu 'ls volgueres
floridors y á milenars.

Digitized by Google

Se desfá ab tu l' anyoransa
com nuvolada d' estíu:
banyada pe 'l sol qu' avansa,
s' enterneix de benauransa
en son amorós calíu.

Musa meva idolatrada,
pubilla de mon ideal;
nova volta t' he trobada
tan bella y tan ajensada
com al trench primaveral.

Nins de rossa cabellera
vora la jaya asseguts;
jovent de soca sancera,
vells de parla verdadera
com sas heróicas virtuts;

Balls de plassa y romerías,
llevants de taula y cansons
y populars alegrías,
entreteixits d' armonías
y ramells de tradicions;

Remoreigs de fontanellas
(riallas del bosch misteriós);
gay refilejar d' aucellas
anunciant á las poncellas
un descloure venturós;

Llum filtrantse joguinosa
entre ramatje florit;
ombra casta y misteriosa
que fa cantar á l'alosa
la passada de la nit;

Masía dreta y sapada
que 's mira en férvida vall
quan la tarde, fatigada,
al ponent dóna, inflamada,
la vermellor d' un crestall;

Ventitjol y alegre oratje
duhent de campana 'l ressó,
cántich del etern viatje

Digitized by Google

que, de paratje en paratje,
pidola tendra oració:

Cada forma, cada nota
de color, cada dictat,
cada efluvi y cada gota
de la creació ó de la ignota
bellesa de lo increëat:

Tot, oh hermosa soberana,
tot placévol te retrau
ab bellesa sobrhumana,
convertint montanya y plana
en ton delitós palau.

Per ço t' estimo, t' adoro
ab tan ardenta passió,
y resseguir ab tu anyoro
espays de que m' enamoro
com d' una nova creació.

Amanéixte, companyera,
per fer via totseguit;
sento ja 'l goig que 'ns espera:
tu ets la sola verdadera
passió que no m' has trahit.

Arribats al alt santuari,
guardiá del afráu gentil
que per cor tè bell sagrari
hont s' estotja 'l reliquiari
sota 'l daurat camaril,

Tornas á esser generosa
guia d' aquest teu amant:
cada penya esgarrifosa
hont lo santuari reposa
de nostra fé n' es gegant.

Raig gemat de fosa neu
brollant del feixuch turó,
hont s' alsa mística creu,
bálsam dóna al dol més greu,
claretat á la rahó.

Digitized by Google

Com en las etats colgadas
pe 'l temps, que las va aterrant,
las llegendas veneradas
d' hermita y font estimadas,
ab l' aygua van devallant.

Sense mimvar sa puresa
per tots endrets van fluhint
petonejant l' infantesa,
inspirant la jovenesa
y 'ls vellets rejovenint.

¡Oh, Poesía inestroncable,
primavera sempre en flor,
jorn de bellesa adorable!
¡y que n' es de miserable
lo poble que no 't du amor!

Per ell la creació divina
no parla ab sublimitat;
lo sol, què surt ó declina,
no mou son cor ni encamina
s' aspiració á lo increat.

Sópita per' ell la historia
y muda la tradició,
agonitza sa memoria
sens deixar rastre de gloria
ni estela d' inspiració.

Digitized by Google

L' ARBRE DEL MATX

(A Joaquim Olivó Formentí.)

—La gran obra es la pau; la fraternitat la suprema lley. ¿Pera obtenirlas, pot sacrificarse tot? Héuse aquí lo problema.
(Louis Bichêt.—*Questions philosophiques.*)

I

Al mitx d'una vall frondosa
hi ha 'l poble de la Pinosa,
Sant Andreu n' es lo patró;
y 'n tenen tan bella imatge
que sols li porta ventatge
lo patró d' altre vilatge,
lo Sant Martí del Villó.

Los fadrins de aquellas serras
fan vergonya als d' altres terras,
¡diu que son uns mossetons!
aplegats, ningú 'ls pot batre,
tenen pit per vint y quatre
y coratge per combatre
dos esquadras de dragons.

Tallan fatxs per la marina,
quan vé tramuntana alpina
fan carbó als prats de Capcir;

Digitized by Google

Com en las etats colgadas
pe 'l temps, que las va aterrant,
las llegendas veneradas
d' hermita y font estimadas,
ab l' aygua van devallant.

Sense mimvar sa puresa
per tots endrets van fluhint
petonejant l' infantesa,
inspirant la jovenesa
y 'ls vellets rejovenint.

¡Oh, Poesía inestroncable,
primavera sempre en flor,
jorn de bellesa adorable!
¡y que n' es de miserable
lo poble que no 't du amor!

Per ell la creació divina
no parla ab sublimitat;
lo sol, qué surt ó declina,
no mou son cor ni encamina
s' aspiració á lo increat.

Sópita per' ell la historia
y muda la tradició,
agonitza sa memoria
sens deixar rastre de gloria
ni estela d' inspiració.

Digitized by Google

L' ARBRE DEL MATX

(A Joaquim Olivó Formentí.)

—La gran obra es la pau; la fraternitat la suprema lley. ¿Pera obtenirlas, pot sacrificarse tot? Héuse aquí lo problema.
(Louis Bichêt.—*Questions philosophiques.*)

I

Al mitx d'una vall frondosa
hi ha 'l poble de la Pinosa,
Sant Andreu n' es lo patró;
y 'n tenen tan bella imatge
que sols li porta ventatge
lo patró d' altre vilatge,
lo Sant Martí del Villó.

Los fadrins de aquellas serras
fan vergonya als d' altres terras,
¡diu que son uns mossetons!
aplegats, ningú 'ls pot batre,
tenen pit per vint y quatre
y coratge per combatre
dos esquadras de dragons.

Tallan fatxs per la marina,
quan vé tramuntana alpina
fan carbó als prats de Capcir;

Digitized by Google

may los manca feyna llarga,
doman braus de la Camarga
y treballan á la farga
com la gent del Vallespir.

Los del Villó son gelosos,
los altres son rencorosos,
diu qu' están contrapuntats:
per atrevits ningú 'ls guanya.
com dominan la muntanya
passan frau cap á l' Espanya
per los colls mes espadats.

Lo duhen dret á Figueras
per roviras y dresseras,
disfressats de traginers;
peró 'ls altres los trahexen
perque ab ell no s' ho partexen;
y 'ls dos pobles s' avorrexen
com las guillas y 'ls llebrers.

Entre un y altre vilatge
s' hi axeca un putx erm, selvatge,
que té un abisme al costat;
dalt del putx, ab ufanía,
creix un pí, que desafía
lo garbí fresch del Mitx-día
y 'l mastral desenfrenat.

Vert y espigat que enamora,
arrela en la vora-vora
que 'ls dos termes comparteix;
com qu' es robust y fa planta,
y es de soca ample y geganta,
per seu, l' un poble 'l vescanta,
l' altre poble, fa 'l mateix.

La valenta fadrinada
de Pinosa, aquesta anyada
vol plantá' 'l Matx aviat;
y al exir dels trulls y cledas
comensa á regirá' arbredas,
y garrigas y frexedas,
per trobá' un arbre sapat.

Digitized by Google

Mes després de regirarlas
y de totas rebujarlas,
han pensat ab aquell pí;
tots l' aguaytan y 's dalexen,
á portarlo s' oferexen
y á tallarlo comparexen
un diumenge al dematí.

Quan al cim del putx s' atansan,
un clam de sorpresa llansan,
ja no hi es lo pí gegant;
los del Villó ja l' han feta,
fins l' arrel y tot li han treta
perque 'l tallaren á dreta
ab un intent consemblant.

Los de Pinosa 's sorprenen
y desesperats s' avenen;
renegan com uns bergans,
semblan llops del Costabona
quan la presa 'ls abandona
y senten lo tret de fona
dels bovers y 'ls rabadans!

II

Al Villó s' hi es aplegada
la colla mes animada
de fadrinas y minyons;
ellas, de festa vestidas,
voltan al Matx axeridas,
y ells, cantan las mes pulidas
codoladas y cansons.

¡Es lo Matx, es la valenta
encarnació mes viventa
de la pátria y del amor;
es la institució sagrada
de independencia arrelada;
es l' orgull de la encontrada
que l' alleta ab tal vigor!

Los de Pinosa se 'l miran
y cobejosos suspiran
y gamban fent lo distret:

Digitized by Google

ni cantan, beuhen ni ballan,
cap al poble atents devallan,
estrenyen la faus y callan
y somriuhen fent l' ullet.

Quan la nit es mes entrada
ja s' allunya la gentada,
¡qu' es sola la plassa gran!
canta planyent la sibeca,
l' arbre del Matx ferm s' axeca
y migrolat se corseca
son putx nadiu anyorant.

Quan la lluna es apagada,
á una senyal preparada
nou fadrins l' han descolgat;
una estona alsantlo bregan,
á la espatlla se 'l carregan
y bufant, á corre' engegan
com un badell desfermat.

¡Fadrinada de Pinosa,
ja 't pots dar per ben ditxosa,
que has complert lo teu intent!
Quan al seu poble arribava
rostolls de ségol cremava,
y frenética ballava
entorn del Matx corpulent.

. . . . . .
. . . . . .

Ja han comensat los ultratges;
lo pí, es fill dels dos vilatges,
tots dos per seu lo voldrán
per plantarlo en mitx de plassa;
l' arbre, es l' honra de la rassa,
la Pinosa l' arrebassa,
¿los del Villó, qué farán?

III

La costum ha de seguirse
y 'l terme ha de benehirse
lo dia de Santa-Creu;

Digitized by Google

ja hi ha rosetas badadas,
verdejan totas las pradas,
las montanyas regaladas
s' han tret lo vestit de neu.

Al tocar l' hora primera
en llarga y bona renglera,
ja ha sortit la professó
del poble de la Pinosa;
la fadrinada vistosa,
la brivallada xamosa,
¡tothom fa de seguidó!

Tot son rams, flors y ginesta,
lo bon rectó va de festa,
sembla un pá de plata y or;
ha guarnit lo sant de violas,
romanins y farigolas,
matas d' eura y etzerolas
y campanetas d' olor.

Seguexen tretze donzellas,
de blanch vestidas, mes bellas
que 'ls lilás de Font Romeu;
los estaments y confrares
portan banderas preclaras,
y sostenen sobre varas
la imatge de Sant Andreu.

De plenitut sobrexida,
es la festa de la vida,
de la esperansa y las flors;
l' euga renilla gelosa,
lo riu salta la resclosa
y la llum del sol fogosa
escalfa 'ls fruyts y los cors.

Dret al putx tots s' encaminan
y crestejant ja 'l dominan,
van al terme y partió
ab la imatge venerada,
que com l' hisop, es ventada
per benehir la encontrada
los esplets y la sahó.

Digitized by Google

La professó es á l' altura,
alt ratxs d' aquella llum pura
¡que es bell, veure destacats
sobre un cel que pur clareja,
tanta bandera que oneja,
tanta gent que bellugueja
y tants vestits virolats!

Arreu hont los ulls se giran,
desde allí dalt, clar s' oviran
los dos pobles y molts mes;
la roca dreta, espadada,
de molsa s' ha coronada
guaytant l' abisme inclinada,
entre 'ls abets y 'ls frexers.

Quan tot lo poble hi arriba
hi va un altre comitiva;
¡mala sort, valga'm Deu val!
son los del Villó que hi muntan
y ab igual intent, se juntan
ab sos pendons que ja apuntan
entre 'l florit caminal.

També duhen sos confrares
que sostenen sobre varas
lo seu patró venerat;
á cara cara 's presentan,
los del Villó tot ho esmentan,
y l' odi d' un cop reventan
recordant l' arbre envejat.

S' abrahonan y embestexen
y renegan y 's ferexen
com los gelosos isarts;
las donas fugen perdudas,
las banderas son rompudas
y esquexadas y abatudas
fan d' armas á aquells pillarts.

¡Oh vergonya, sort horrible!
moguts per l' ira que 'ls fibla
los primers s' han embestit
ab las imatges sagradas;
á cops las han esberladas,

Digitized by Google

las flors també han arrancadas
y ab nou coratge y delit,

al peu mateix del abisme,
maltractantse ab mes cinisme
pugnant sempre ab ardiment
per l' orgull dels dos vilatges,
com senglars y onsos selvatges;
¡single avall ab las imatges
han rodat confosament!

Lo sacrilegi 'ls espanta,
com un' ona galopanta
que 's fon als esculls tallats,
avergonyits se separan;
la batussa d' un cop paran
y á prop l' abisme s' encaran
y tremolan esglayats.

La reflexió entre ells s' imposa,
y aterrats per la horrorosa
profanació que 'ls fa por;
sos ultratges concilían,
los dos pobles no s' odían
y penedits aussilían
als que esperavan la mort.

IV

Lo poble de la Pinosa
te una imatge primorosa
pagada pels del Villó;
y al Villó un' altre 'n veneran
que 'ls de Pinosa la feren,
ja que sols aixís, cregueren
cumplir be la germanó.

Quan se fonen las congestas
y s' acostan ja las festas
del Matx y de benehir,
la fadrinada aixerida
dels dos pobles, reunida,
ho celebra divertida
gastant los sous á desdir.

Digitized by Google

De benestar y armonía
son un exemple avuy dia
la Pinosa y lo Villó;
per l' orgull patrial lluytaren
y fins al sants profanaren,
¡mes si aixís s' agermanaren.
ja no fou profanació!

Digitized by Google

MA VALL

Ab plor als ulls retorno, patria mia.

Oh alegre caseta meva!
niu de ma inocenta edat
amagada entre oliveras
en el fondo d' una vall.

Encercada de vells boscos,
l' ayre pur lo va besant
ab s' alé d' espígol tendre
y de lliris montanyans.

Lo dols rossinyol canteja
á trench d' alba y cap al tart,
bé 's coneix que es á sa patria
pels amors que va cantant.

Jo he trascat per valls y planas
boy jugant ab mos companys,
com un vol de perdiuhetas
que no 's cansan de volar.

Bon dalé 'ns sobrava sempre
y 'ns passava 'l temps volant,
sense gech ni barretina
y á tot temps á peus descals.

Digitized by Google

Jo, á la sombra reposava
dels nervuts oliverás,
al remor suau del fullatge
que bressava 'l vent passant.

¡Oh, quins somnis més ditxosos
los de la inocenta edat!
llabi riallé' al adormirme,
y á trench d' alba al despertar.

Tot lo món que coneixíam
tan bé jo com mos companys,
prou cabía ab goig y penas
tot plegat dins nostra vall.

May n' hagués conegut d' altre
ni m' hagués d' ell allunyat,
que mos ulls ¡ay! no tindría,
envidrats de tant plorar!...

Ma caseta era la casa
de mos estimats companys.
com ho era sa teulada
pels aucells enjogassats.

Joch de l' un, ho era per l' altra,
com los plors y els goigs més grans:
més que companyons, semblavam
bons germans enamorats.

La falsesa no niuhava
dintre nostres cors lleyals,
ni més galas coneixíam
que 'l florir de nostra vall.

Re era nou, ni res variava,
ni res nos cansava may:
quant més temps y anys passavan,
més l' amor 'nava arrelant

Coneixíam las diadas,
no pels jorns assenyalats;
pels rebrots y las floridas
de las plantas dels voltants.

Digitized by Google

Al florir las ginesteras,
poch lo Corpus sol tardar;
quan los castanyers s' esbinzan
de tant pes, torna Tot-Sants.

Y aixís jorns y jorns passaren,
y així anaren passant anys,
y 's tornaren vells los joves,
y 'ls més nins minyons sapats.

Vaig marxá' un jorn en mal hora
pera corre' un món més gran,
y com grá mesquí d' arena
un mal vent me llensá al mar.

. . . . . .

Ab los ulls'marats de llágrimas
y ab lo cor mitj destrossat,
á esperar ma hora darrera
torno avuy en esta vall.

Tot ho trobo igual que 'l dia
que d' assí 'm vaig allunyar;
dalt lo puig la antiga hermita,
lo fossá' á l' endret del plá.

En lo tronch d' una olivera
una creu hi vaig marcar,
tan bon punt sía al peu d' ella
¡quíns petons boy abrassat!

Un bell vol de perdiuhetas
entorn meu miro volar;
¡y quín goig sento al mirarlas!
¡qué trist si 's van allunyant!

De mi fugen y s' esquivan
boy trascant per monts y plans;
si lo pes dels anys m' atura,
lo meu cor quín volar fá!

Me rejoveneix la flayra
dels romanís del voltant;
la remor de l' olivera
n' apar darme 'l deuteguart.

Digitized by Google

Al entrar á casa meva
no 'm coneixen al plegat;
sols lo gos grinyola y salta
y me va llepant la má.

Los dos vells quan ma veu senten,
com d' un somni despertant,
¡quín plorá' y quinas besadas!
la color fins han mudat.

De besadas de la mare
ne tenía set y fam,
de sentir la veu del pare
bé n' estava desitjat.

Amichs y parents m' envoltan;
¡de preguntas si me 'n fan!,..
Y al sentir lo que 'ls esplico
fins s' hi quedan encantats.

Lo senyor Rector al véurem
plé de joya 'm va abrassant
boy manant que un plat á taula
pera mí hi sía posat.

. . . . . .

¡Oh dolsa caseta meva!
¡Oh encantada y bella vall!
Que mesquí es lo món que deixo!
¡que pródiga tu y que gran!

Retornant á tu, no 'm reca,
ni 'l morir dejorn ó tart,
ni anyoraré 'l món que deixo...
¡no l' hagués conegut may!

Digitized by Google

ENGLANTINA

Núm. 6.—OTGER de *D.ª Dolors Moncerdá de Maciá.*
Núm. 7.—LA PRESA DE SANTA CLARA de *D. Ramon Enrich Bassegoda.*

Digitized by Google

Digitized by Google

OTGER

Auba.

Per un dels ombrius valls de la Cerdanya.
Otger entrava quan moría 'l sol,
Lo pensament li feya de companya,
Barrejantshi ferést del llop l' udol.

Sos membres de gegant cubría 'l ferro,
Imponent y resolt era son pas;
Com exilat que torna del desterro.
Lo joy brillava en sa colrada fás.

Estenía la nit ses negres ales,
Quan pujava 'l coster del Canigó;
Per ell, eran les roques rams d' escales:
La fadiga, repós; llum la foscó'.

Los corbs alsaren sa ferest volada,
Y deixaren les áligues llur niu,
Al fort cruixit de sa potent petjada,
Damunt les roques d' aquell cingle altiu.

Fixada al cel sa vista brilladora,
Creuhats los nervuts brassos sobre 'l pit,
Deixá 'l colós passar hora tras hora,
Fins á fondres les ombres de la nit.

Digitized by Google

Nasqueren del matí les llums primeres,
Y Otger girá á la terra son esguart;
Viles, ciutats, estenses cordilleres,
Formavan á sos peus inmens esbart;

Mes quant veyan sos ulls, alt ostentava
Lo vencedó' estandart del Africá;
Y 'l que massa gegant com jonch brandava,
Ab lo cor trossejat ¡com nin plorá!...

. . . . . .

Per nou voltes soná son corn de guerra,
Los ámbits del espay fent estremir,
Y nou homs, nou titans de devall terra,
Com per prodigi ignot, varen surgir.

La forsa del capdill en llurs mirades,
La fé dels grans apóstols en llur front,
Resplandí 's veya, en los que en cent jornades,
Havían de sé' en breu, pasme del món!

Otger digué mostrant la patria opresa:
—La que Cartaginesos y Romans,
No pogueren domar ab sa bravesa,
¡Sufreix avuy lo jou dels Mussulmans!

Orgullosa s' alsat la mitja lluna,
Damunt l' inmortal arbre de la creu.
Poder, llivertat, gloria ¡tot es runa!
¡Ni un temple 'ns queda per pregar á Deu!

Peró 'ns resta, bullint dins nostres venes,
D' Indíbil y Mandoni ardida sanch,
Y 'ls cims més alts d' eixes gegants carenes
Per dar al nostre estol estatje franch!

Jurém, no retallar de nostra testa
Un sol cabell, sens esser vencedors:
Ni tenir altre pler, repós y festa,
Que l' estermini y mort dels opressors!—

Y trayent de son pit creu cisellada,
Clamá—¡La patria que 'ns han pres salvém!—
Y l' eco dins l' ombrosa fondalada,
Nou voltes repetí: ¡Jurém! ¡Jurém!....

Digitized by Google

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Y com á bons los nou valents cumpliren,
Per Otger en la guerra ensinestrats,
De sanch moruna nostres camps rubliren,
D' inmortal gloria llurs sangrents combats!

En aspres cims, com enlayrats colossos,
Castells hi alsaren que besava 'l llamp,
Y les timbes y abims foren llurs fossos,
Y espadats murs les masses de rocám.

Allí, fugint del jou de gents estranyes,
S' uníren per lluytar, vence' ó morir,
Los braus y lliures fills de les montanyes
¡Aquells que pa d' esclau may va nodrir!

Ab ells, Otger, deixant ses fortaleses,
Com áliga potent va caure al plá,
Y al vol ardit de ses brillants empreses
¡Tingué altra volta temple 'l Laletá!

A son esfors, l' altiu estat s' alsava,
Que un dia admirá 'l món per son poder.
Son bras en Reyna convertí la Esclava;
¡Si tenim patria la debem á Otger!

Digitized by Google

Digitized by Google

LA PRESA
DE SANTA CLARA

Fum del infern per l' éter giravolta.
A. Guimerá.

I

¿Voleu ascoltar la gesta
del valent Villarroel
en aquell jorn de tempesta
qu' á la patria enviá 'l cel?
Ascolteula de mos llabis
y al mon aneula contant
per recordansa dels avis
y exemple dels que vindrán.
Barcelona agarrotada
entre un mar de combatents,
sembla una nau esberlada
que lluyta ab los quatre vents.
Res defalleix lo coratje
de sos ardits defensors,
re' hi pot la fam y 'l carnatje
ni 'ls plans d' enemichs traydors.
Ni la peste qu' á tothora
va atatxonant sos carners,
ni la ingratitut que plora
del arxi-duch Carles ters.

Digitized by Google

Plegadas Castella y Fransa
ha juntat, si nó l' amor,
l' ardenta set de venjansa
que s' esbrava de son cor.
Potser de sa gloria inmensa
en Lluís al recordars'
vingué á entenebrar sa pensa
lo recort de Panisars.
Y per rendí' á Barcelona
qu' encar al jou no s' ajup
y ab l' enemich s' abrahona
y en lo mitx del front l' escup,
las dos coronas unidas
l' hi envían sos batallons,
redoblant sas embestidas
fins al peu dels bastions.
Y en Berwick que lluny veu l' hora
d' aixafarla entre sos peus,
mata l' enuig que 'l devora
disposant enginys y arreus.
Y entre un diluvi de balas
qu' arreu va escampant la mort,
com si allí estengués les alas
l' ángel exterminador,
va atansans' la turba folla
d' homeyers, més que soldats,
al olor de la degolla
sentintse ja embriagats.
Tot al llarch de la muralla
ja 'ls espera nostra gent,
y entre núbols de metralla
s' hi llensan un contra cent.
Lo baluart de Santa Clara,
sos murallons quartejats,
encara á en Berwick fa cara
cremant per quatre costats.
Y entre mitx de fum y flamas
rebatentshi com á llops,
las francesas oriflamas
reten encara cent cops.
Los canons de fort bramulan,
s' ou lo toch del sometent,
¡mes ay! que 'ls nostres reculan
tot cayent de cent en cent.
Ja la muralla coronan

Digitized by Google

los francesos regiments;
tots allí sa sang condonan
que 's va vessant á torrents.
¿Quí detindrá l' embranzida
del torb que ve rebramant?
l' host d' en Berwick malehida
ja en la vila 's va endinzant.
Mes nó; encara per vensuda
no 't dongas al invassor,
que corre per darte ajuda
d' entre tos fills lo millor.
Encès de rabia tremola
y dalt son poltro fidel
no corre, sinó que vola
lo valent Villarroel.
Y altra volta al seu derrera
van los desfets regiments,
l' arrabal y la ribera
y 'ls gremis y 'ls estaments.
Y com furiosa riuhada
que rebramant corre al mar,
en una inmensa abrassada
los dos camps se van juntar.
Arreu queya plom y ferre,
y al embat dels combatents
sotraquejavas' la terra
tremint en sos fonaments.
Per totas bandas se veya
lluytá' en Villarroel ardit,
sa espasa com massa queya
responent á son esprit.
Devant de la coronela
sos passos foren contats,
en esgarrifosa estela
de cadavres massacrats.
Terrible fou l' embestida,
mes los soldats d' en Berwick
á cents y cents dant la vida
feren cara al enemich.
Novas tropas enviadas
venían son lloch á omplir
com mar d' inmensas onadas
qu' anés allí á refluhir.
Villarroel encès d' ira
mana parar lo combat

Digitized by Google

y tota l' host se retira
contenint del oyd l' esclat.
Y desbordant son coratje
esclama Villarroel,
com si tan sangrent ultratje
l' hi hagués fet lo mateix cel.
Aixís encarantshi crida:
—No 'm donch encar per vensut,
per jugarme ab tu la vida,
rey en Felip mal nascut,
mentres me quede á las venas
un doll de sang, ha de ser
pera lliurar de cadenas
ma patria, rey homeyer.
Ja 'm pots abocar de Fransa
la mar de tos regiments,
dessobre d' ells en venjansa
passaré ab totas mas gents.—
Aixís digué y desseguida
esperoná son caball
que va atiá' á tota brida
dret al Concell carré' avall.

II

Torrents de sang no hi valgueren
per salvar á Santa Clara,
hont oneja ja 'l penó
dels enemichs de la patria.
Mes que no pas un baluart,
un munt de runas fumantas
va conquistar pe 'n Felip
l' host traydora de la Fransa.
Ningú allí va escatimar
la sang qu' á torrents llansavas'
mes á la fí rendí 'l nombre
lo que no pogué 'l coratje.
Per xó la vintiquatrena
veyent lo perill qu' amaga
l' enemich tenint á dins
de las mateixas murallas,
per tentá' un esfors suprem
una crida ha disposada.
Y l' pregoner de la Junta
arreu per carrers y plassas

Digitized by Google

va cridant joves y vells
ciutadans de tots llinatjes,
los nobles y 'ls menestrals
y fins los clergues y frares;
á tots los que en lo cor senten
l' afront que plora la patria,
á tots ordena la Junta
qu' acudeixen á las armas
tan bon punt dalt de la Seu
fasse senyal l' Honorata.
No fou pas pera ningú
feta la crida debades,
que tantost la veu del bronzo
deixá sentirse, en las casas
sols quedaren nins y fembras,
de serho sentint recansa
en aquell jorn malastruch
de vida ó mort per' la patria.
Per tot arreu formiguejan
ciutadans que mal amagan
l' ira que bull en sos cors
y en foch per sos ulls esclata.
Mirau, mirau quíns soldats
Barcelona agonisanta
ha juntat pera rendir
l' host del net del rey de Fransa:
caras de nin hont tot just
hi negreja pel de barba,
jayos qu' al pes de sos anys
senten minvar lo coratje,
de la heróyca coronela
las companyías delmadas
dihent ben clar si fa temps
qu' ab la fam y 'l foch se baten,
y frares que fins avuy
entre sas mans no aixecaren
mes qu' al Deu qu' ara n' invocan,
dins de la forma sagrada.
Tant bon punt tocá mitx dia
Villarroel arribava,
cavaller en son cavall
y al ayre lluhint sa espasa
com gabell de llamps forjats
per lo Deu de las venjansas.
Aixís que prop lo vejé

Digitized by Google

aquell mar d' onas humanas,
com un sol cor va estremirse
l' espay ab crits aixordantne
com l' udol qu' ans d' embestir
llensa la fera selvatje.
En Rafel de Casanova
vestit ab roja gramalla
y entre sas mans tremolant
lo penó de Santa Eularia,
surt á rebre al general
y al costat se li posava.
Quan foren devant de tots,
Villarroel aixís parla:

—Fills de la patria qu' en perill os crida,
si eixa es l' hora de véurela envilida
com avol fembra als peus del vencedor,
aneu á dir ben prompte á eixa odiada
rassa de llops, de sang assedegada
que flayra ja 'l festí de vostra mort.

Veniu ab mi y la via de la gloria
jo os signaré; captiva la victoria
durem darrera nostre á rossegons;
de Santa Clara allá en la mitja lluna
guayteu com nos somriu ja la fortuna
qu' anuncia ja la veu de sos canons.

De valtres tot ho espera Barcelona;
que vinga á nostre camp enhorabona
la mort á fer sa tria, res hi fa;
si es nostra sang lo preu de la venjansa
qu' hem de pendrer avuy de l' host de Fransa,
que corre nostra sang; á punt está.

Guayteu al ayre desplegars' joyosa
de la patria l' ensenya gloriosa
frisosa com vosaltres de partir;
pera salvar la patria deshonrada
la gran hora dels héroes ja ha arribada:
¡Apa, companys, á vencer ó á morir!—

Ja no hi hagué aturador
al sentir aytals paraulas
per 'quell esbart de valents

Digitized by Google

qu' á la lluyta se llansaren.
Los de dintre 'l baluart
massa y prou que 'ls esperavan
y 'ls daren la benvinguda
sos canons plens de metralla.
Mes res hi fa, sempre amunt
los nostres van avansantne
encar que vajen cayent
á dotzenas los cadavres,
fins que posan ja sos peus
dins mateix de Santa Clara.
¡Llamp de Deu! quína embestida,
mes quín aguantar los altres,
quín ferir, quín colpejar,
quín correr la sang humana,
y quín roncar los canons
ab sos rebrams espantables!
Y esplotan los polvorins,
y s' esfondran las murallas
y corre á amagarse 'l sol
derrera las nuboladas
de fum negre y atapit
qu' asfixía als que batallan.
—Ara és l' hora!—Villarroel
á totas parts va cridantne,—
de xalarse ab lo carneig
qu' esperavan fe' ab nosaltres;
amunt, que 'ls llops d' en Berwick
van á escapá' ns ans de gayre
si en passarlos no 'ns dem pressa
al fil de nostras espasas.—
Y aqueixa fou la senyal
de rematá' als que quedavan,
d' ofegar dintre del cor
quant no fos odi y venjansa
per los soldats d' en Berwick
qu' allí á centenars finavan.
Y mentre aixorda 'ls espays
lo crit de «Visca la patria!» (1)
«Muyra 'l francés!» altre cop

(1) Molt acertadament fa constar lo Sr. Bofarull en sa Historia de Catalunya, que 'ls barcelonins al recobrar lo baluart de Sta. Clara aclamaren tan sols á Catalunya, no recordantse per res del egoista príncep que tan innoblement los havía abandonat en sa desgracia.

Digitized by Google

torna á onejá' á Santa Clara
la bandera de la terra
joyosa al espay llensantse,
y embolcallada ab los últims
fumerols de la batalla
que van besant los seus plechs
com nubolada sagrada
d' encens, fins allí pujant
com en l' altar de la patria.

Digitized by Google

VIOLA

Núm. 8.—LO VOL DE L' ÁGUILA de *D. Joseph Franquesa y Gomis.*

Núm. 10.—ESPINES de *D.ª Dolors Moncerdá de Maciá.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LO VOL DE L' ÁGUILA

E il naufragar é dolçe in questo mare
LEOPARDI.

Del puig altiu que colran las neus y soleyadas
senyorejant las boyras avall apilotadas
allá hont lo vent se bat contra ell mateix,
surt l' águila enardida deixant son niu de roca
y esgratinyant l' escorsa d' esgavellada soca
pren embranzida y los espays fendeix.

¡Oh quin delit! per regne la llum y l' armonía,
tot son alám espléndit per brau alé y per guía,
lo més encés desitj per esperó,
per néctar, del pur éter l' esencia regalada,
per fi, del sol altíssim la santa flamarada,
sa corona de raigs per galardó.

Pel vent se llensa indómita; si en son camí s' imposa
d' un borralló de boyra la tofa blanquinosa,
ab delirant coratje l' embesteix
y son vapor esquinsa passant la royna humida,
per pedestal magnífich la pren ensuperbida
y un xisc!e de victoria l' enardeix.

¡Qu' es bella escorcollantne la volta cristallina
reynant entre las áuras de la regió divina
com un adalerat cometa errant!

Digitized by Google

verges camins descobre deixant lo món enrera
y son plomatje sembla l' alsada cabellera
d' alat corcer que salta tot volant.

A vòltas al gran astre fitant la vista ansiosa
dirías' qu' es lo guayte de sa claror radiosa
per dar fe de l' eterna resplandor,
y hermosa com un cigne que sa ufanó rumbeja
va y ve per aquell pèlach hont folga y 's rabeja
en onadas de llum y de frescor.

Aixís devía véurela l' Evangelista al dia
en que l' Apocalipsis lo cel mateix li obría
del infinit cobert entre 'ls joyells,
quan senyalá los cástichs vinents als mals imperis
y predicá pels pobles los eternals misteris
d' aquell llibre tancat ab set segells.

¡Oh sí! deus ser del Geni la flamejant centella
d' insólita mirada qu' espanta y maravella;
l' astre del dia en lo seu centre 't vol,
allí ton niu t' espera, per ell ton pit alena,
una imperiosa empenta cap á son sí t' enmena;
desitj de llum, ton xucladó' es lo sol.

Per xó la patria dolsa del Art y la Bellesa
vejé en ta esbelta forma volar del món depresa
l' ánima ardenta del diví Plató,
y 'ls deus, héroes y céssars, de ton alé envejosos,
per ferse á sas gentadas més grans y més gloriosos,
prengueren ton alam per pabelló.

¡Mes ay! lo sol s' enfonza pel ras de la montanya
y sa argentada cima de coloraynas banya
en misteriós abrás de neu y foch,
la negra nit s' atansa y en sarja tenebrosa
que borra las celístias de blau satí y de rosa
va embolcallant la terra poch á poch.

¿Peró qué hi fá? aixís, oh águila, veus tas dolsors vehinas,
y en esfors últim ávida lo gran espay dominas
y entre 'ls abims al allunyarte 't perts;
qui sas soletats trenca be pot cantar victoria,
tot l' ayre á que t' entregas ja té sabor de gloria....
¡ditxós d' aquell que 's pert en sos deserts!

Digitized by Google

¡Oh, aucell sublim que t' alsas de las regions terrenas
y en ta llibertat santa de vida y goig t' omplenas!
tu ets qui plau més que tots á mon anhel;
lo qui ton briu no estima ni vol com tu aixecarse,
per sempre entre la terra tindría d' arrastrarse;
Deu no l' ha fet perqué mirés al cel.

Frenética 'm despertas del ánima bullenta
l' aspiració divina que 'm crema y m' atormenta
y 'm sento per volá' ab més pit que 'l teu;
mesquina, estreta y pobre trobo ta inmensa via,
allá hont ton vol s' acaba mon vol comensaría
aclarint mon camí la llum de Deu.

Jo sé uns llochs plens de gloria, de festa y de grandesa,
la Veritat hi regna, la Bondat y Bellesa;
son centre es lo Criador omnipotent;
los sigles no hi arriban, tot l' univers es sa obra,
y 'ls mons ab que l' esfera tanta hermosura cobra
son un esqueix de sa mansió esplendent.

Lo sol, rey á qui atónita la llum aixeca un temple,
y los estels que en éxtassis nostre esperit contempla,
flors de llum en l' altar de la creació,
davant l' august sagrari de sas clarors eternas
enterbolits se mostran com á terrosas lluhernas,
frévols fragments de vidre voladó'.

Gran Deu, font de la ditxa que assedegat cobejo,
Amor sublim qu' anyoro y que aconseguí' envejo,
tu ets lo sol que enllumena mon esprit;
per xó fretura alsarse voltat d' excelsas galas;
alé, Senyor no 'm falta; dónam hermosas alas
y jo vindré á guaytarte fit á fit.

Y en lo terrible dia d' esgarrifosos rastres,
quan en tropell s' apaguen y cayguen tots los astres
com fruyt madur que un fort mastral tombés,
¡Senyor dónam del águila lo vol y la potencia
y ajúdam fins que 'm vinga á assoleyá' en ta essencia
y á fóndremhi del tot per sempre més.

Digitized by Google

Digitized by Google

ESPINES

Saber que 'l goig acaba;—ni may vingués.

En la vall de la vida—s' hi trob' de tot:
Juntet á la ventura,—pesars y plors.
Mes si Deu feu espines—de pich sagnós,
Formá per amagarles—roses d' olor.
Viandant, si les has vistes—per ta dissort,
Y ab flors me les cubreixes—¡Deu te dó goig!
Mes si nues les mostres—¡Deu t' ho perdó!
Que l' arbre que 's corgela—no treurá flor.

Les vritats son espines,
Y á mi 'm fan por;
Que m' ha costat saberles
Trossos del cor!

Pesars de la infantesa—ningú 'n fa esment,
Sens pensar que herba tendre—també fa arrel.
¡Ay font de mes alegries!—¡Ay nit dels Reys!
¡Quán venturós me feyan—tos goigs plahents!
Mes la vritat feresta—vingué ben prest,
Emportantsen ab ella—tots mos plahers.
Saber que 'l goig acaba,—¡ni may vingués!
Ficció que me 'l donares—¡jo 't benehesch!

Les vritats son espines,
Y á mi 'm fan por;
Que m' ha costat saberles
Trossos del cor!

Digitized by Google

Pel camí de la vida—arbres s' hi fan,
Lo que més bell s' ovira—es l' amistat.
Devall de sa ombra estensa—vaig reposar,
Los jorns que vaig passarhi—¡qué 'm foren grats!
Mes la vritat feresta—també parlá:
—Los verms dins d' eixa soca—van á niar—
Escorsa que 'ls tapares—¡que Deu t' ho pach!
Que 't dech á tu la ditxa—que hi vaig gosar!

Les vritats son espines,
Y á mi 'm fan por;
Que m' ha costat saberles
Trossos del cor!

Dels vergers de la vida—cap tan gentil,
Com lo que l' amor cerca—per fer son niu.
En mitj de mil flors belles—hi vegí un llir;
No n' he gosat cap altre—com son encís!
Mes de la vritat crua—digué 'l verí:
—Pels vents de la inconstancia—l' he vist nudrir—
¡Ni may que tal certesa—n' hagués sentit!
Que he aprés desde aquell dia—lo que es sufrir!

Les vritats son espines,
Y á mi 'm fan por;
Que m' ha costat saberles
Trossos del cor!

La costa de la vida—vaig pujant prest;
Dels llochs que més m' encisan—fujo ab recel,
Tement que algú no 'm mostri—lo que no veig,
O un nou dolor m' ensenyi—dels que no sé.
Mes lo que ab sanch de l' ánima—he descubert,
A los que enrera pujan—no 'ls en dich ré;
Que no vull ser pels altres—butxí de plers,
Puig sé los que ab mi ho feren—lo mal que han fet!

Les vritats son espines,
Y á mi 'm fan por;
Que m' ha costat saberles
Trossos del cor!

En la vall de la vida—s' hi trob' de tot,
Juntet á la ventura—pesars y plors.
Mes si Deu fiu espines—de pich sagnós.

Digitized by Google

Formá per amagarles—roses d' olor.
Viandant, si les has vistes—per ta dissort,
Y ab flors me les cubreixes—¡Deu te dó goig!
Mes si nues les mostres—¡Deu t' ho perdó!
Que l' arbre que 's corgela—no treurá flor!

Febrer de 1882.

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMI EXTRAORDINARI

(POESIA)

Premi ofert per l' Excm. Ajuntament de Reus.

Núm. 10.—LO LLEO DE QUERALT de *D. Francesch Ubach y Vinyeta.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LO LLEÓ DE QUERALT

I

Aixís que ha rebut las lletras
ab que á la guerra 'l convidan,
de la tristor en l' angoixa
sent impulsos d' alegría.
Las armas del mur despenja
y al punt son escuder crida,
mes ay! que l' escut al darli
lo plor cara avall li llisca.
De nou anirá á la guerra
sens portar en ell escrita,
una empresa, un mot que fassa
l' honor de sa baronía,
y 'n sent racansa y per ella
Deu del cel sab quant daría!
En aixó, ab lo puny s' aixuga
los ulls, veyent á Analguisa,
sa muller la baronesa,
que á darli comiat arriba.
Carinyosa pren aquesta
la espasa; mentres li lliga
l' escudé' 'ls esperons, ella
al costat ja li ha cenyida.
y sentint que baix al pati

Digitized by Google

frisós ja 'l caball renilla,
abdós de la má prenentse
van á la capella, signa's
lo baró y ab veu conmosa
al cel sa pregaria envía:
—Sant Patró de ma nissaga,
sigáu mon conhort y guía;
mes no vulgáu que aquí torne
ab l' escut com al partirne.
Cor de Roure m' anomenan,
no soch bort y distingirse
no 's pot entre mitj dels altres
l' escut de ma baronía.
Vullaume doná' una empresa,
vullaume donar un signe
que als ulls de tothom m' honori
y ahont vaja qui soch jo diga.
Sant Patró de ma nissaga,
grans mercés jo us ne faría;
vullaume doná' una empresa,
sigau mon conhort y guía.—
Moments després galopava
costa avall á tota brida,
y de la torra més alta
saludava'l Analguisa.

II

Cansat de ferí' ab la llansa,
l' amolla y la espasa treu;
mes un dart son caball tomba
y al desferse dels estreps,
aixís com de cans la fera,
voltat d' enemichs se veu.
—Dónat!—los alarbs li cridan.
—No sou prous,—los respon ell;—
mentre una arma puga moure,
per rendirme, us cal ser més.—
Y 'l bras un sol cop no allarga
que no rodi algú á sos peus,
fins que, dringant, en dos trossos
li salta dels dits l' acer.
—Així un llamp las mans abrusi
que 't donaren tan mal tremp!—
esclama ronch de coratje:

Digitized by Google

y al punt, cayent demunt d' ell
cinch negres de morería
feixugantlo ab lo seu pes,'
me 'l lligan y se l' enmenan
dret á la tenda del Xech.
Lo Xech, assegut en terra
demunt d' un coixí arabesch,
indolent amanyagava
lo cap d' una hermosa serp,
que voltada al coll tenía
demunt de son pit cayent,
com d' un xal de glassa negre
y de plata, 'ls dos extrems.
—Quí 'm portéu aquí?—pregunta
sens mirar al presoner;
—ja tinch prous esclaus, matéulo!...—
mes llavors per un incert
alsa 'ls ulls, veulo y als negres
fa esperar:—Cristiá, d' hont ets?
—D' una terra que als contraris
desarmats ja may matém.
—Per Alá! deuli una espasa,
deuli un punyal y un capell.
—Quín rescat vols?—No podrías
pagármel.—Tinch forts castells,
vilas, terras, caballs, armas
y or per darte.—Jo 'n tinch més,
que son meus Prades, Ciurana
Xerta, Flix y Miravet;
si vols que rescat te posi,
será aquest d' un altra lley.
—De combat? enhorabona;
mes cerca de tots los teus
lo cavaller de més brassa,
de més cor y més alé,
que en mos estats, més que Pere
de Queralt, me diu la gent
Cor de Roure y los teus negres
han vist prou ara mateix,
que roures d' aquesta mena
no 'ls tomba cap lley de vents.
—Y donchs, vejam si 't deslliuras
per combat,—barbola 'l Xech;—
mes pensa que 'l teu contrari
es fort, es brau y es valent.

Digitized by Google

—Tant se val!—Témlo!—No tardes
lo combat.—Avuy mateix.—
Surt lo cristiá y el moro
queda amanyagant la serp.

III

De Ciurana en mitj la plassa
tancada de tots cantons,
á en Pere de Queralt treuhen
del Xech los fers servidors.
No 's veu forat ni finestra
teulada ni arbre tampoch.
que per cad' home que hi cabi
no vulgan guaytarhi dos.
Un catafalch hi ha encara
voltat d' homes tot entorn,
derrera un mural de llansas
d' impenetrable espessor,
y aixís que 'l Xech hi pren seti
assegut en coixins d' or,
sota una ombrela de seda
que 'l guarda dels raigs del sol.
d' un corral fá obrir la porta
y en surt un ferést lleó.
Ab la cua arrosseganta,
cap altiu y pas calmós,
caminant va plassa endintre
lo mateix que si estés sol;
de lluny y tot contemplarlo
fa venir esgarrifor.
Del cavallé' al adonarse
deixa anar un ronch de tró,
ab las grapas devanteras
descolga de terra 'ls rochs
y agita d' un cantó al altre
las rojeneas clins del coll.
La lley de contrari al veure
ab que 'l Xech provarlo vol,
llensa 'l de Queralt la espasa,
lo peu dret enrera mou
per melló' aguantar l' empenta
del terrible lluytador:
lo guant de la dreta 's lleva,
del punyal estreny lo pom

Digitized by Google

y ab l' escut lo reflex gira
del sol, dret als ulls del lleó,
qui 'ls tanca enlluernat y 'ls torna
á obrir, bramulant furiós,
al temps que s' alsa, 's redressa
y 'l combat terrible romp.
Tants cents moros com se 'ls miran
ningú gosa dir un mot;
sols lo de Queralt esclama:
—Sant Joan, valgueume vos,
vos del castell de mos avis
benaventurat Patró!—
y de la fera á las grapas
oposant l' escut del front
li ralla la pell cercantli
del cervell la direcció.
Encen més y més la rabia
d' aquesta 'l punxant fibló;
negre sanch sos ulls entela,
las garras violent remóu
cercant l' atrevit estrenyi
que provoca son furor
y 'l ferro de l' armadura
al cruixirhi, per la pols
van lo cavallé' y la fera,
fent estemordí' á tothom;
mes la fera tot de sopte
llensa un crit aterrador,
alsa's dreta urpejant l' ayre
frenética, y en rodó
tomba en terra agonejanta,
clavat lo punyal al cor,
y llensant l' ira en brumera
gola enfora á bullents glops.
Cull l' héroe llavors la espasa,
posa del vensut al coll
son peu, al cervell la punta
del acer. . y 'l lleó mor.

IV

De la guerra 'l baró torna
cavalcant un caball blanch,
bonyegats y plens de rallas
la corassa y los brassals.

Digitized by Google

Armat ve de cimitarra
y d' arabesch yatagá,
present abdós d' un Xech moro
que als valents honra com cal;
colrat y polsós de rostre,
á sas espatllas penjant
una pell de lleó roja
fins las ancas del caball,
y arribant en mitj de plassa,
demunt los estreps alsat,
voltat de la baronesa,
dels clergues y dels vassalls,
corns y grallas y campanas
ab un signe fa callar,
y prenent l' aygua beneyta
així 'ls diu, gojós parlant:
—Montanyas de la Sagarra.
fortas torras de Queralt,
Analguisa benvolguda;
Deu vos guart!
Vassalls de ma baronía,
soldats que mon sou guanyau:
sepultura de mos avis:
ja he tornat!
De las guerras d' ultra l' Ebro,
mercés al senyor Sant Joan,
be 'n guardarém recordansa
per molts d' anys.
No vos duch de terras moras
ni armaduras, ni caballs,
ni telas adamascadas,
ni brodats;
mes per xó 'l guany de l' anada
val molt més que or y brillants,
Reys y prínceps envejosos
me 'n serán!
Mon escut tot llis fins ara,
ja may més me li veurán,
ja hi pintarém una empresa
¡Deu me val!
Sobre camp de sanch vermella
un lleó d' or coronat
y fins al pom cor endintre
mon punyal.
Si 'm nomenan Cor de Roure

Digitized by Google

bon recort ja 'n puch deixar,
qui 'n té 'l cor li cal tenirne
    també 'l bras.
Vassalls de ma baronía,
rebrots de la meva sanch;
d' avuy un lleó es l' emblema
    de Queralt.—
Diu, y al temple tots junts entran
á honrar al senyor Sant Joan,
y campanas, corns y grallas,
tornan alegrar l' espay.

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMI EXTRAORDINARI

(PROSA)

Premi ofert per la Redacció de La Renaixensa.

Núm. 11.—LOS PETITS SAYONS de *D. Emili Vilanova.*

Digitized by Google

Digitized by Google

LOS PETITS SAYONS

A Francisco Manel Pau.

I

Lo que vaig á dir sembla que no ha de ser veritat, peró ho es. Só 'l memorialista que tinch més feyna y 'l més *estrany* del gremi. Los del ofici, per enveja, diuhen que tinch la garantía de poguerme alabar de que só de las personas que més retiran á una granota. Los companys de Llotja, també 'm deyan *Jeperudet* y *cara quadrada* en lo temps de la meva infancia qu' es quan las faccions solen esser més agraciadas alcansant aquell punt de tendror y boniquesa en que s' hi cria borrissol embellutat com los préssechs y 'l color sanitós de las pomas camosinas.

Ara penso que ab los anys dech haver prosperat molt, ja que, sobre la pobresa de ma cara, se hi han afegit las deformitats del meu cos que han crescut sens deixarme creixer.

Peró si en mi lo esser lletj y geperut m' ha llevat totas las ditxas y m' ha donat enutj y cansament de sufrir, per

Digitized by Google

altre cantó, (sembla un sarcasme!) m' ha provchit de medis sobrers per guanyarme eixa vida que tants cops he estat á punt de despreciar.

II

A la meva barráqueta sempre sembla que hi haja jubileu. ¡Quín modo d' anar y venir minyonas! hi acuden com las papallonas á las flors!

—¿Manelet, perqué no posa pis?—me diuhen las que venen y no poden entrar ni estarse dretas al llindar de la porta. Com que la meva barraca es d' una construcció del sistema de canutillo—enténguinme: qu' encara no van per apoyarhi la espatlla ja s' arronsa y cruixeix tota que sembla que 's vaja á plegar com una ballesta, tinch de cridar á cada punt:—No empenyeu, noyas, fillas, ó sinó 'm cloureu dins de la tramoya com un ninô de quinquillayre. Aquesta barraca es de mira y no 'm tochs, com vosaltres las donzellas macas; tota es de frontissas, á estil de persiana, y es feta aixís perque no hi há amagos ni fraudulencias: tant se veu desde dins com desde fora.

—Es que no 'ns hi podem estar al mitx del carrer...

—Quant seré rich la faré fer tota de vidre: será més clara qu' un got d' aygua. No tingeu quimera, tot s' apanyará si Deu ho vol; deixeu venir temps y que passe... potser m' acomodaré.

—Je, je, je!—fa alguna noya rihent, ensenyant sas dentetas blancas y petitas com anissos, peró que son una proporció de boniquesa.—Sempre diu la mateixa. ¿Qui 'l voldrá per marit si es tant estrany?

—Calla, plaga, no digas pecats. Aixís la que 'm vullga estará ben aficionada; quín gran mérit enamorarse d' un bon mosso! ¡Tira! allavors sí qu' estaríam ben compostos los que no tenim lluhidesa per fer valdre. Desenganyat, aixó d' estrany es imaginería; d' homes n' hi te d' haver de totas menas, y de donas també: las macas per donárloshi marits farrenyos y las lletjas pera casarlas ab bons mos-

Digitized by Google

sos; y aixís se crian uns llinatjes d' hermosura que si 'l moro vingués á véurels, hi perdría la religió, perque veuría que per tots estils los cristians som guanyadors.

—Quín estornell que n' hi há de vosté! no 'n te poca de lletra menuda.

—Per aixó no vos tiro amoretas, perque vull que la que s' enamori de mi siga pe 'l pró y l' encontra de la meva fesomía y de la meva persona; no vull que després diga que la vaig ensibornar ab paraulas sucreras.

—Ay, lo Manelet, y que n' es de xamós!—esclaman totas.

—Y tan sol y trist qu' estich, que quan entro á casa ja hi som tots. Peró cóm ha de ser ¿que voleu que torci las voluntats? Si la meva planeta es aquesta, qu' haig de mirarme 'l cel de reull?...—

Pobretas! com tenen bon cor, se 'n van convensudas y á vegadas mitx enternidas y tornan perqué 'ls hi enllesteixi una carta.

III

A totas tinch de parlar del mateix terme; del galanteig, del amor... y cregau que á mi parlar del amor me dona molta pena. Peró me 'n surto, perque hi há cosas que de poch ó molt un se las fantasieja y se 'n dona rahó á ulls cluquents; perque, no costa pas gayre imaginar alegría, pau y avinensa, que son las tres brancas del amor. Lo que costa es lograrlas, ¡y tant si costa!

Peró d' aquesta manera segueixo la beta y com las hi entench la flor, parlántloshi de festeigs y currutacos, de renyinas y compostas, al sentir qu' endevino totas las sevas trapacerías esclafeixen unas rialladas que jo 'm penso que gastan més alegría ab mi que nó ab los seus xicots.

IV

A una sola may li vaig parlar ab lo tó rialler y festós

Digitized by Google

que sempre he tingut per las altras.—Sr. Manel, vosté sempre está trist;—me deya quan me portava á llegir carta del seu promés que servía al exércit de Cuba.—Vosté no més es serio que ab mi.

—Qué vols que 't diga, Marieta, tu ets d' un' altra lley que no pas las demés; tu ets molt entenimentada, molt prudenta, y ¿vols que t' ho diga? á las horas que tu vens l' humor de riure ja m' ha passat.—

Pobre de mi si hagués volgut esplicarli lo perque no sabía ferli broma; potser no haguera sigut may més la meva amiga ni jo 'l seu confident.

Cada quinze dias venía á véurem una ó duas vegadas. Me semblava qu' era 'l sol, que venía á visitarme. Era bona, amable, y en la cara se li retratavan totas las hermosuras del seu cor ademés de las perfeccions que ja hi tenía. Me mirava ab un ulls tan pietosos, de tan suavíssima mirada, que jo 'm conmovía pensant:—Es l' únich ser que no 't contempla com á un esguerrat, l' unich per qui 't trasformas y creixes y tens valguer.

Pensava ab ella, y la seva imatge m' acompanyava per tot: en aquellas horas passadas á casa entre la tristor de quatre parets; en mos passeigs solitaris; en aqueixas vetlladas eternas del hivern en que á las cinch ja es fosch y tanco la barraca y m' enterro en mon quarto per apartarme d' una familia que no es la meva, que no més m' estima y m' allarga la má com si volgués donarme amistosa enqueixada un cop al mes, quan tinch de pagar la dispesa.

Quan la Marieta venía á la barraca ¡trist de mi! venía á parlarme dels seus amors. Jo la escoltava ab fingida indiferencia, jo era 'l seu secretari y 'l portador d' una correspondencia honesta y apassionada, apassionada sí, perque jo, per boca seva, deya al seu promés totas las galanuras, totas las festositats que li haguera dit á ella.

¡Quantas miradas hermosas, quants sospirs enamorats li arrancava al llegirli mas cartas! Jo alsava 'ls ulls y veya 'ls seus humits y tendres ficsos en ma cara; jo sentía ba-

Digitized by Google

tre 'l seu cor y veya lo panteig de sa respiració fatigosa en los imperceptibles mohiments ab que s' agitava lo seu pit. ¡Quín recort! alló era entreveure la gloria amarrat á las reixas dels llims. Jo podía conmoure, enamorar ab los encisos de ma passió, mes no podía lograrne recompensa. Ella 'm mirava ab tanta tendresa perque 's mirava á sí mateixa: sentía cóm mas paraulas li escorcollavan lo cor; que trobava la espressió fidel qu' ella no haguera may lograt, y tota la passió de sas miradas era com llum reflecta qu' ella tornava á absorbir ab la fogositat dels seus ulls.

Una tarda va venir plorant; portava una carta desclosa del seu estimat.—¿Que tens, Marieta, que hi há malas novas?—Lleigeixi;—'m va dir rompent lo plor ab singlots.

Peró no era res; lo seu promés qu' estava ressentit y la deixava per gelosía suposant que la Marieta anava als balls. Res, quimeras, mals averanys d' enamorats que no coneixen lo bé que desprecían. Jo 'm vaig posar á riure; ella despacientada m' interrogava obrint molt los ulls en los que hi tremolavan duas llágrimas ¡malasaguanyadas! que perderen son brill y 's fongueren en los llassos del mocador.

—Tot s' arreglará, no tingas temor; jo 'm compondré y al correu vinent vindrá una carta que 't dirá lo que 's diu á totas; la mateixa cansó: *que t' anyora, que serás tu ó cap més.*

—¿M' ho promet?—Va dir axecantse, posantme la má sobre la espatlla, ficsa en la meva sa mirada en la que s' hi endevinava la intenció continguda de ferme una caricia. —No t' espantis, sosségat, torna demá, t' ho prometo;— li vaig respondre tremolant de goig.

Y aquella noya hermosíssima que jo, mesquí, fins aixecantme de puntetas tenía d' alsar lo cap per contemplarla, incliná sobre meu una mirada que 'm fonía 'l cor ab la espressió amorosa—ó d' agrahiment—que s' hi llegía.

Me vaig posar desseguida á escriure al promés (diguémho aixís, encara que la intenció no hi fós.) Sentía en los

Digitized by Google

meus polsos l' esbategar de la febra; lo que m' acudía á la imaginació no bastava á contenirshi; fugían ab la mateixa precipitació qu' eran vinguts, aixís los pensaments com las paraulas ab que debían ser estampats, y n' acudían d' altres ab la mateixa seguidesa. La má no tenía prou vivor per conseguirlas y ficsarlas en aquella carta, en la que jo hi prodigava á dojo totas las tristesas y las alegrías d' un cor enamorat, regalanthi las amoretas y las dolsaynas fins á sobreixir y escríurelas en los ánguls dels fulls que sobressortían sota 'l paper, tal com si hagués volgut omplir de flors á l' ídol que adorava y esténdreli una catifa á sas plantas perque trobés arreu perfums y boniquesas que l' embriaguessen.

Aquell recort que sempre floreix un sol cop ha granat. La Marieta va passar un dia per devant de la meva barraca ab lo seu marit y 'l seus fills; sa mirada distreta se ficsá en mí, va parlar al seu marit, qui 's girá de sopte brillantli los seus ulls ab espressió rencorosa, la que 's dulcificá al mateix acte de véurem.—Gracias á Deu!—vaig murmurar:—ni ell t' aborreix ni ella m' ha olvidat.—Aquesta es ma gloria. La que jo estimo, en sos moments felissos potser recorda al pobre esguerrat al qui deu sa ditxa. Quí sab si quan besa 'ls seus fills, la meva imatge s' interposa entre sos rostres y arreplega 'l suavíssim calor de sas caricias.

Després la he tornada á veure; jo m' amago y al contemplar aquellas criaturas penso... ¡ay! lo que penso no ho goso á divulgar; y després me dich:—Si aquestos infants quedessen orfes de pares, ningú, ningú més tindría dret á ampararlos y volguerlos tant com jo. ¡Cóm m' estimaría la Marieta, y qu' hermós y agraciat fora per ella l' esguerrat que ampararía 'ls seus orfanets!

V

Quan estich sol, visch trobant recompensas y alegrías en la soletat; quan m' arrisco á sortir, llavors lo món om-

Digitized by Google

pla de fel las ilusions que jo endolsava. En ma pobra barraqueta vareig coneixer la felicitat: allí la conreo y tots me respectan,—no sé si perque 'm necessitan;—al exir d' allí, d' aquella celda de la meva pau, sempre 'm persegueixen ab miradas moferas y ab gestos despreciadors la canalla mal criada y 'ls grandassots desvergonyits.

VI

¡Pobra mare! diuhen las que la van coneixer que plorava molt veyentme esguerradet y desarrollarse á mida que posava anys, la deformitat del meu cos.

Fora de la mare, casi bé á tothom he fet riure. Puch dir que porto la divertissió á sobre, encara qu' estiga trist. Lo meu natural, las mevas inclinacions se 'n van més aviat á la melancolía que nó al contentament. Mes tothom, dali, en presentantse lo Manelet á qualsevulla societat, com més coneguts hi trobo, més me reben ab rialletas y mofas.

¡Quín geni tant estrany tindría la mare, que plorava per lo que als demés ha fet riure sempre!...

Jo 'm presento serio, decorós, urbá y atent ab los més ignorants, y ab los més pobres de criansa; y tenint respecte fins als desvergonyits, no 'm val, perque aixís mateix me fan burlas y 'm motejan. Los que sembla que tenen educació, també 'm saludan posantme ditxos y sobrenoms y riuhen tots á mas costas; los brétols y la gent de bé tots tenen un modo de pensar igual per fer xala del pobre esguerrat.

Si 'l meu cor fos ruhí ó fossen venjatius los meus incomodos, la ira que sofreixo 'm faría malehir á molta gent. Peró tinch prou temor de que Deu m' atenga y llavors, quants dels que 's diverteixen ab mí potser amargarían sas riallas per tota la vida.

Me faig lo Joan de Tarragona, y entre 'l content que per tot arreu me persegueix, penso: val més un de trist, si n' han de resultar tants d' alegres. Cada dia tindría de

Digitized by Google

despreciar caras novas; es dir que per cada coneixensa 'm resulta un nou burleta. Ningú s' avé á respectarme per lo que só; sinó que tothom se pren la facultat de riure per lo que represento; qu' es una desgracia que Deu ne guart á tothom. Peró en lo món los que la tenim fem una llástima molt jubilosa y la gent nos plany ab mitxas riallas; y planyensa que fa riure, poch conhort dona.

Prou me guardo de fer lo sentimental, perque allavors las riotas no 'm deixarían medrar. Un camí que vaig esser débil per manifestar lo sentiment del meu cor, m' afrontaren de debó:—Vés, home vés; séu, descansa; no t' hi enfondis ab certas cosas que 't son contrarias. ¿No veus que musclejas sempre y las minyonas se pensan que las desprecias?...—

Desde llavors refujo tota amistat; vaig sol, y consumo la hisenda que 'm deixá la meva mare: ploro ma desgracia.

VII

Per mi lo món está plé de bufons; en lloch veig serietat, y tanta folga no la trobo natural ni de bon ésser. Me diuhen geperut y no 'm mancan; jo tinch per neci á tothom que 's burla de mi y 'm dono 'l luxo de contemplar casi bé á tot' una humanitat de tontos ó perversos mentres ella no més contempla á un contrafet. Aquest es lo resúmen que tinch prés del món; ó imbécils ó esguerrats de conciencia, aixís com jo 'n só de la figura.

Las ánimas perfetas, los cors generosos, no 'ls trobo sovint; ó s' amagan ó restan poch temps assí baix. Jo crech que Deu va poblant lo cel ab ellas; la gent honesta fuig y 's recata per no alternar ab esta escuma. Ay! si allí també fossem infelissos los que arrastrem eixa creu, jo fora condemnat duas vegadas. M' escruixeix de pensar las blasfemias ab que la rancunia y l' aborrició meva 's desfogarían. L' ángel caygut adorá un dia la llum eterna; jo, més desditxat, no tindría per malehir ma desgracia ni

Digitized by Google

'l recort de una felicitat lograda ni la dolsor d' un bé perdut. La meva damnació fora com l' humor venenós del escorpí que s' exala per esser mortal.

VIII

Tinch fama de divertit y xistós; no tenen rahó; mes la gent, á copia de dirmho, m' han fet tornar agut y maliciós, y á cada escomesa irónica, á cada xiste grosser, haig de tenir una contesta soptada, amatenta, que fibli y marqui verdanch com una fuetada si vull que 'm deixin en pau y 's quedin sense trassa per tornarhi. Jeperut me diuhen y 'm cridan per tot arreu, lo mateix los estudiants que 'ls obrers. Y á vosaltres, quí vos adresserá, la justicia?

IX

Vaig arrambat per las aceras; de tothom me recelo; no goso ocupar gayre lloch y só ditxós si logro arribar á casa sens que ningú m' haja notat.

Jo surto al camp, y allí trobo amplarias que ni la vista pot conseguir; me sembla que 'n disfruto sol, que s' han extés no més que per mi; tant m' anyoro de las grandesas de Deu, y m' agradan, y prench salut quan puch eixir del encongiment en que vegeto. Ma mirada s' allunya per los espays, que jo 'm penso que blavejan per mi sol; las aus que hi volan me semblan correus cantarins que venen del cel per donarme alegransas; las flors no 's mustigan á ma mirada ni 's colltorsen (temerós de mi que no goso mirar per por d' ofendre); ellas s' ufanan y llensan perfums que jo 'ls prench com petons d' unas enamoradas que las tenía entristidas ma ausencia... Per tot veig perfeccions y galanuras, y estimo ¡Deu! á mi que m' está vedada la estimació. ¡Oh, quín goig, quíns encisos d' amor! Després que lo pensament y 'ls ulls s' han anegat en llum, se 'm mitx clouhen llanguits com saciats de pla-

Digitized by Google

her. Veig la ciutat confosa entre boyras malsanas que no logran remontarse .. Sentat en un pujol, la miro estesa á mos peus; ¡ni un sultan assaboreix voluptuositats tan refinadas! lo sol m' envolta, y sento en mas galtas lo calor de sas caricias; las ayguas corren y saltan enjoyantse ab bombolletas d' escuma, mostránsem galanas y obsequiosas; l' aureig, que sé jo d' hont vé tant adalerat portant flayres y més flayres agradosos y suaus.

Las margaridetas se gronxan ab afectat melindre que sembla que diguin que *sí* y que *nó* mirantme ficso ab son ull d' or. Las rosellas aixecan sas corolas y 's diría que s' encenen y enrajolan perque las guayto ab ulls d' estimació; volan pardals confegint cansons que no poden combinar; álsanse papallonas y revolan mitx perdudas com flors que haguessen abandonat lo seu tronquet y volguessen tornar á ser cautivas... Tot es pau, amors y boniquesa; tot té parella y companyía... L' arbre solitari té als seus peus una ombra amorosa que 'ls hi besa sempre; la pols de terra enquibida entre la escletxa de dos rochs també te galant: un fonoll qu' estira son cos prim per veure lo que passa fora de la presó de sa estimada y li esplica després ab llenguatje qu' es un bálsam de fragancias. L' herbey té gotetas de rosada que l' axamoran; l' aygua del regaró llisca sobre palets y féntloshi la gara-gara s' escorra avall per fer novas moixaynas als altres enamorats; las sargantanas, com damiselas desinvoltas, corren garbejant son cos, se fican recelosas al cau y trayent lo cap defora, ab sos ulls plens de vivor sembla que guaytin per quín indret las hi vindrá 'l currutaco. D' assí y d' allí veig currúas de formigas que pujan ó baixan provehidas com si tornessen de mercat. Sota de la revenissa hi trobo una marieta, no sé si en amorós col-loqui ab aquells botonets blanchs ó si cercant l' ombra per pensar ab l' estimat...

Jo també hi componch lo meu idili, y en aquell concert de galas, de llum, de flayres y d' amors, també hi porto la meva armonía: penso ab ella, ab ma estimada, guayto al cel y 'm signa ma ventura que tindré d' assolirla allí!

Digitized by Google

X

Las minyonas que venen á la barraca diuhen que no envelleixo may. ¡Deu meu! morir jove ¡ay! quín conhort més dols, morir ab las il·lusions. ¡Si á tant arribés la sort meva! Cóm me fan glatir d' esperansa quan troban per mon semblant que la joventut no 'm deixa. Perque ma desgracia la temo per la vellesa; allavors los mofers no 'm deixarán gaudir de la soletat, que es ma estimada única, la de sempre, la que no 'm deix ni m' abandona per altres llohansas més agradosas.

Temo á la vellesa per la horrenda solitut del hospital, per aqueix desamparo, per aquest apartament de tot amor y voluntat. ¡Desvalgut de mi! jo que he estimat tant, jo que he sentit cremarme ab passió estéril sens trobar un mitx-riure falaguer que calmés la exaltació dels meus amors; morir sol, en una quadra del hospital, oblidat de tothom, ab la rancunia en lo pit y 'l fel de tanta desditxa!

Y tant com morir al hospital sentint los fatigosos gemechs de dolor y 'l ranell d' altres infelissos que pugnan per deixar la vida, temo á la vellesa, perque temo á eixa turba dessarrapada de criaturas, á eixa ignocencia abretulada dels nostres carrers y á esta joventut, acás ben vestida, estrafalaria per esser xistosa, que persegueix y martiritza y fa escarnot de l' ancianitat si es prou desgraciada, per defectes ó pobresa d' enteniment, á escáureli d' ull, que allavors ni la plany ni la respecta si pot bromejar y fer riure al pilot de desfeynats que s' hi ajuntan per distréures.

Digitized by Google

Digitized by Google

Núm. 12.—DISCURS DE GRACIAS del Mantenedor
D. Joseph Feliu y Codina.

Digitized by Google

Digitized by Google

EXCEL-LENTISSIM SENYOR:

SENYORAS Y SENYORS:

Me pertoca dirijirvos la paraula en aquest moment darrerench de la Festa, que sería lo més propici per captarme á petit cost lo vostre aplaudiment, gracias á la disposició en que us deixa l' esperit, lo placévol, lo hermós espectacle en que havéu anat prenent tan animada y tan íntima part; si no 'l fes també lo menos favorable lo desautorisat de ma veu, que s' aixeca després de tantas autorisadas, y la impaciencia ab que tots los cors glateixen per deixar esclatar l' entussiasme y tota la varietat d' altres afectes, tan nobles com impetuosos, qu' en aquells s' han anat despertant. Per aquesta rahó me considero ab poch dret á entretenirvos per molta estona y serán mas paraulas tan breus com la ocasió ho demana y jo crech que ho deuhen ser.

Detureuvos un moment tant sols; conteníu no més qu' una y fora de las bategadas del vostre pit; reteniu las

Digitized by Google

mans que volen allargarse cap á estrenyer las dels héroes d' aquesta diada gloriosa, las mans dels poetas premiats; y aguanteus per lo curt espay d' un pensament, la abrassada ab que ja us tarda manifestar lo vostre goig y donarvos los uns als altres la enhorabona, per la rica y rescent cullita de glorias que en lo camp fertilíssim de las lletras catalanas acabém de obtenir. Espereuvos, dich, no més qu' un breu instant, pera convertir en rahó ben pensada, aquest sentiment que á tots nos omplena 'ls cors, pera que segons es costum dels fills de la nostra terra, ab la generositat y ab la vivesa del afecte s' hi combini la serenitat del judici, y ab la ditxa que 'ns ocasiona 'l sentir, s' hi barreji l' honra que sempre determina 'l pensar. Sempre ha sigut de trascendencia innegable,—tant innegable com positivament experimentada,—la qu' ha tingut aquesta festa dels Jochs Florals, desde 'l punt benhaurat y memorable de sa restauració fins á l' hora en que 'ns hem aplegat pera celebrar la d' enguany. En ella pot ben dirse que anyalment se verifica tota d' un cop y ab tota sa enlluhernadora esplendidesa, la magnifica brotada del Maig catalá; á n' ella han vingut sempre á reunirse en una sola manifestació d' hermosura, de plaher, de potensa arrebasadora, d' esperit enérgich y creador, d' amor patri, de recort al passat, de grandesa en lo present, de nobilíssims anhels per l' esdevenidor, de forsa, d' alé, de inteligencia, de sentiment, de vida en una paraula, tots los elements que en ostentosa abundor existeixen en aquesta terra, patria adorada nostra, á la qual sembla qu' una sort benhaurada haji donat per regositj aquell embadaliment constant de contemplarse á sí mateixa, que 'ls deus mitológichs donaren per cástich al Narcís de la rondalla grega. Aquí 'l talent, aquí la inspiració, aquí l' entussiasme pur y generós, aquí las revelacions més fermas y més determinadas de la sava ardenta y poderosa que enforteix,

Digitized by Google

y fecundisa, y allarga, y fá eterna la existencia d' un poble; y aquí la bellesa, la tendra afició, la rica joventut de las donas catalanas, venint á embaumar ab son perfum diví l' ayre per lo qual se llansan los accents ja encisadors, ja enérgichs, y sempre inspirats, dels nostres poetas. Sempre, quan ha arrivat lo punt de sortir d' aquí, hem pogut tots repetirnos: no hi ha dubte que som un poble.

Pero avuy bé 'ns pertoca repetírnosho ab major fruició, y comunicarnos aqueix pensament ab tó més enardit que may, y esculpirne, si aixís me deixeu dirho, lo convensiment en lo bell centre del nostre cor. Avuy qu' á Catalunya li convé més que may retraurer als ulls de tots los qui la contemplan, los títols indiscutibles que l' assisteixen pera no veurer sacrificat, y ni sisquera interromput lo seu progrés, avuy que sembla véurers cridada á judici de residencia, avuy que si capigués en esperits catalans lo dubte y 'l defalliment, semblaría ocasió oportuna pera dubtar y defallir, avuy finalment, que aquesta terra de historia tan lluminosa y de present tant gran, se veu necessitada de desenrrotllar lo pergamí de sa executoria; avuy, dich, aquesta Festa qu' en aquest lloch estém terminant, ha de portarnos—jo us hi invito,—á formular en pensaments lo nostre entussiasme y en propósits la nostra satisfacció. Si surtim d' aquí dihentnos com tots los anys:—No hi ha dubte que som un poble; siga ja no sols pera regositjarnos y sentirne lo dols content de familia. Un poble que se sent poble, y més quan pot véurers en perill de que això no se li reconegui prou per entér té dintre de tot moment histórích, lo deber de propagar la seva influensa y de mostrarse per la vía del exemple y del comers de relacions totas menas que entre contrada y contrada existeix, en tota la grandesa de son estat y ab tota la evidensa dels seus drets civilisadors. Vull dir, donchs, que fills de Catalunya, no 'ns cenyím com

Digitized by Google

potser fins ara ho havém fet, á gosar per nosaltres sols, las ditxas d' un estat venturós, y que no 'n tinguém prou, com n' hem tingut fins ara, ab lo plaher exclussiu de tramétrens los nostres orgulls llegítims y de regalarnos ab nostras propias victorias; mentres aixís nos desvaneixém ab aquestas venturas y norabonas, fora d' aquí,—bé prou que ho hem vist,—se propagan ideas, se sancionan principis, y fins s' estableixen sistemas que posan á Catalunya en un lloch d' olvit ab que may, ni ahir nostres avis, ni avuy nosaltres nos hem pogut resignar. Surtim de Catalunya á fer catalanisme, treguém fora dels llindars d' aquesta masía pairal las riquesas que la omplenan; mostrém á n' als altres aixó de que nosaltres ja estém convensuts; fem que 's digui á fora lo mateix que 's diu á dins, y prengui 'l catalanisme la missió incansable d' anar grabant en las fitas de totas las provincias espanyolas, aquestas paraulas que tots nos repetim al sortir d' aquí: «no hi ha dubte que som un poble.»

Avuy que en aquesta Festa se fá tangible y evident lo poder de vida que disfrutem, avuy que juntadas en aquest lloch á la veu de la poesía se trovan la inteligencia y la joventut, la maduresa y lo calor, la hermosura y lo sentiment, totas las riquesas plegadas que contribueixen á formar lo tresor de la nostra terra, preneu tots alé y resolució per anar ab aquest tresor á comprar lo convenciment dels estranys, á guanyar l' admiració dels que 'ns menysprean, á lluitar ab las armas forjadas al calor de tan bon foch, ab los que esgrimeixen las sevas contra la prosperitat catalana, per anar difundint per Espanya y per fora d' ella l' evangeli de las nostras doctrinas justas contra la falsas predicacions del Korán sofístich dels nostres enemichs. Serveixin, donchs, las impresions d'aquest acte, pera despertarnos coratge y alé, aixequém lo só de las nostras veus, despertém fins á las més llunyadanas

Digitized by Google

contradas ab la remor poderosa que fan los accents dels nostres trovadors barrejats ab lo cant del obrer y lo retró de nostras fábricas, y ja veuréu com arribará un dia que al eixir los catalans enardits per las impresions d' una Festa com la d' avuy y al dirse ab lo gojós convenciment de son cor: «no hi ha dupte que som un poble,» una veu forastera 'ls respondrá per donarlos la rahó, dihentlos: «Sí, sou un poble; tota Espanya reconeix qu' ho sou.»

HE DIT.

Digitized by Google

Digitized by Google

LLISTA DE LAS COMPOSICIONS

Digitized by Google

Digitized by Google

LLISTA

DE LAS

COMPOSICIONS PRESENTADAS AL CERTAMEN

Número 1.—Primerenca. *Morir, si pura é bella.*—2. Vint anys. *Barreja de tot.*—3. Catalunya. *Surge et ambula.*—4. Venjansa. *Fides.*—5. La brema. *Raims culliune, culliu, culliu.*—6. Dina. *Ditxós qui d' humil se paga—com la viola baix la ubaga.*—7. La padrina. *Deu la guardi la padrina.—Deu la guardi de tot mal.*—8. Al Renaixement catalá. *¡Avant!*—9. Himne patriótich al renaixement del esperit catalá. *Pro aris et focis.*—10 A la reina de la festa. *Salve Regina.*—11. Casades y fadrines. *Pert la paraula empenyada etc.*—12. Al Equador, *Oda.*—13. La jornada del Bruch. *Encar la barretina-vol dir Independencia* J. Collell.—14. La lira del cor. *Son nom.... son nom escrit está en mon cor.* A. Blanch.—15. La balada del amor. *Pare y Senyor, son mortas totas las rassas etc.* F. Ubach.—16. Lo cant del Rossinyol. *Ve 'l capvespre y cobreix d' ombra les planes y comellars.*—17. A la Patria. *Te cantaren los segles que moriren—té cantarán los segles naixeders.*—18. Vora la llar. *Y 'l vell, lo front alsantne, esplica ab veu que 'l tremolor li mimva etc.* J. Pons y

Digitized by Google

GALLARZA.—19. La Madrasta, *¡Ay Castella, castellana, no t' hagués conegut may!* VICTOR BALAGUER.—20. Lo foll. *Deu nos dó, per cert d' eixas follias.* VICTOR BALAGUER.—21. Lo mandolinaire. *¡Va de bo!*—22. La Desorientada. *Tinch sá lo cos* F. P. BRIZ.—23. La professía *¡Ay Sant Vicens Ferrer!* —24. Cansó proteccionista. *Llansadora corredora—passa y fora tot fent via*—A. CARETA.—25. Lo gran Rey. *Escolteula la historia.*—26. Lo Malandri. *¡Mateulo!*—27. Lo fill d' Italia. *Italia, dolsa Italia, la patria dels poetas.* V. BALAGUER. —28. Bort de Patria. *Planyeuvos camps de Dela.* M. MILÁ.—29. Catalanisme. *Y si el castellano es la lengua nacional ¿es por ventura una lengua desnacional el catalan?* VICTOR BALAGUER.—30. Cansó de nit. *Avuy que 'ns deixará casi á les fosques la lluna etc.* BARTOMEU FERRÁ.—31. Lo combat. *Y escupint foch y ferro s' abrahonan á la gola d' abismes udolant* J. VERDAGUER.—32. La vida d' un pintor. *Arte y Letras.* —33. Recorts d' un dia. *¡Oh sosegada y apacible vida—con cuantas veras y dolor te envidio!*—34. Lo casat felís. *Pax vobis.*—35. Nit de fel. *Pocas m' en done Deu—d' eixa manera.*—36. Las musas y 'l poeta. *¡Escoltáume!*—37. La meva amor. *Qui sia trist—de mos dictats no cur.* AUSÍAS MARCH.—38. Desconhort. *Y muero, porqué no muero.* SANTA TERESA DE JESUS.—39. Als joves. *Lectorem delectando pariterque monendo.* HORACI.—40. Cansó del estiu, *Sota l' ombreta.*—41. Per molts anys! *Cuadro en prosa.*—42. Ma esposa, *...dos y tres fan cinch.*—43. Oblit. *Vull oblidar y viurer, en brassos del amor.*—44. Bon remey. *Pit y fora.*—45. A mon amor. *Desengany.*—46. ¡Coratje! *A un hay patria, Veremundo!*—47. La conquesta de Maylorcha. *Remembra lo passat.*—48. Somni d' estiu. *¡Tot fou mentida!*—49 Orgía. *Tot es fum.*—50. La Santa Imatje. *Mater amabilis.*—51. A Numancia. *¡Exelcior!*—52. Amor folla. *¡Emakumea!*—53. Lo missatjer. *Fou sempre lo rey d' Espanya,—sols comte dels catalans.*—54. L' últim adeu á la patria. *Finis catalauniæ.*—55. Lo barretinayre catalá. *Patria.*—56. Als catalans. *Fæcunda culpæ*

Digitized by Google

sæcula.—57. Un full d' historia. *Brotets.*—58. Una usansa que s' acaba. *Plany.*—59. La primera culpa. *Inimicitias ponam inter te et mulierem. Genes-3-15.*—60. Los oblidats. *¿Fins á quan?.*—61. La Madrastra. *Veri.*—62. Cansoneta. *Una cansoneta nova—be la sentiréu cantar.*—63. L' escut catalá. *¡¡¡Esperit patri!!!*—64. La comanda d' Otger.—65. A una llenyatera. *Donselleta hermosa, etc.*—66. Un plor. *Per la mort de mon inolvidable amich y malaguanyat poeta en V. Piera Tossetti.*—67. La mort del gat. *¡Que voleu que hi fasse!*—68. Fantasía. *A. J.....*—69. ¡Pobre reyna! *Dissort.*—70. Lo segador. *Ara ve lo Juny—los segadors baixan.* (CANSÓ POPULAR.)—71. Lo segle d' or. *Segle XIX.*—72. Present de bodas.—73. Ombra y gloria. *En altre mon, á mi, par que jo sia.* (A. MARCH).—74. Las potas del gat. *Gra y palla.*—75. Himne catalanista. *Honra y travall.*—76. Lo meu ram. *Vora 'l Mediterrani «dorms vetllant.* (A. MASRIERA.)—77. Plany. *¡Pobre patria sens patrici!—¡pobre mare sense fills!* T. THÓS Y CODINA.—78. Mossen Borra. *La gent diu que la faig riurer: ella may m' ha fet plorar.*—79. A Catalunya. *Recorts.*—80. La flor natural. *Alt es lo sostre—bella la cambra, etc.* F. P. BRIZ.—81. Lo desafío dels aymants. *Todo es vano contra el amor.* DESCHAMPS.—82. A Catalunya. *Primer lo mon finirá—avans que 'l nom catalá.*—83. Himne catalá. *Retorn.*—84. La diada dels monuments. *¡Som germans.*—85. A una amiga, *¡Mesquineta!*—86. ¡Fá catorze anys! *Es lo derrer, es lo derrer que 'm feres aquell petó, etc.*—87. Somni profétich. *¡Quin somni més estrany!*—88. Espill de gloria. *Sant Pere de Galligans.*—89. Un desitj de Catalunya. *Ho se; no 'n mereix cap.*—90. Lley suprema. *Humanitat.*—91. Himne del Renaixement Catalá. *Joyells.* 92. Colecció d' articles morals. *La moral es la felicitat dels pobles.*—93. Mos amors. *Goig.*—94. Lo ceguet. *Fides.*—95. Lo sant Rosari. *Per la senyal de la Santa creu.....*—96. Himne catalá. *Renaixensa.*—97. Lo Lleó de Queralt.—98. La darrera vetlla. *Fides.*—99. L'

Digitized by Google

Aguila de Pathmos. *Fides.*—100. ¡Dolors! *No te deseo otro castigo que el de que llegues á sentir lo que yo siento, etc.*—101. Una historia d' amor. *Ella es vieja, pero fea.* QUEVEDO.—102. La Gracieta.—103. Un bon sermó. *¡Oh. Caritat, filla del Cel!*—104. La mía amor. *Flor de Maig—esclata prompte.*—105. Lo plor de la Verge. *¡Dolcissim Jesús—fillet de Maria! etc.*—106. Ma Patria.—*¿Patria aymada—que t' has fet.*—107. La vida moderna. *Lo segle camina, no 's para ja may.*—108. Cant de guerra. *¡Venjansa!*—109. Espines *Saber que 'l goig acaba—¡ni may vingués!*—110. Amor de mare. *No n' hi ha d' altre més gran.*—111. Lo mestre de minyons. *Soch un mártir del progrés.*—112. ¡Desterrat! *Mort vivent.*—113. La cansó de la vida. *Dól.*—114. Brots. *La llevó del amor n' ha tret brotada.*—115. Lo Renaixement catalá. *¡Avant!.....*—116. Lo mariner de Rosas. *Sempre.*—117, ¡Renaixensa! *Himne—¡Avant!*—118. La pastora catalana. *Germandat.*—119. Goig. *Ce que j' ecris est bon pour les buveurs de bière.*—120. Las tres germanas. *Fé, Esperansa, Caritat.*—121. La musa popular. (*Primpcesa dels meus sentits) cansó popular.*—122. A Deu. *Impotencia.*—123. ¡Girona! *Independencia y Patria.*—124. Lo darrer trovador. *Adeu per sempre, oh patria.*—125. Epístola. *¡Oh libertad preciosa—no comparada al oro etc.* LOPE DE VEGA..—126. Lo joyell de la corona del Rey en Jaume primer. *En Tarragona 'l forjaren etc.*—127. Tota una vida. *Las quatre estacions.* 128. Neguit. ¡*Las*!—129. Una carta. *Las petites coses, sontne á voltes un obstacle etc.*—130. Més enllá! *Plús ultra.*—131. La muller d' Anfons lo sábi. *¿Hont anéu senyora reyna?.....*—132. Viure es lluytar. ¡*Sort fatal*!—133. Helena. *Artis Stella.*—134. Himne. *L' hora dels pobles ha sonat per tot.* UBACH.—135. Cansó.—136. Lo moliner d' Arcadell. ¡*Mala sort*!—137. La bella vida. *Lo sentiment es vida;—La vida es se' estimat.*—138. Lo rey Martí á Valldonsella. *Fortis et estrenuus, Martinus Aragoniæ Rex.*—139. Idili d' amor. *Senzilla, ingénua y pura,* ¡*aixis fou ma passió*! LEO-

Digitized by Google

PARDI.—140. A trench d' auba. *Oh Senyor Deu, é quant será quet mostres?* AUSÍAS MARCH.—141. Lo Rey y la Mort. *Fatals amors.*—142. La regina de la festa. *Patria, Fides amor.* 143. Lo Sagell. *Patria, Fides, Amor.*—144. Oda. *Asi los héroes de la patria mia.* VÍCTOR BALAGUER.—145. Idili. *Allá á Moreria—las aus s' han juntat, voreta l' arena....*—146. Los tresamors. *Basta una queja, un dolor, una lágrima etc.*—147. Lo fosser. *Ell mateix!*—148. Lo bruel del Estany.—149. Lo siti de Tarragona.—1811. *Gent del camp, gent del llamp.*—150. ***—*Lo bosch es causa de sos neguits.*—151. L' amor. *La imaginació es lo pulmó de l' ánima.* HIPPEL.—152. Al llibre de la historia. ¡*Patria meva!*—153. Dos camins. *¿Quin es lo bó?*—154. La Concepció de María. *Mater inmaculata.*—155. La Creu. *Redempció nostra.*—156. La mort del Sol. *Lleva en sí mismo las condiciones de una duracion infinita.* M. BRUN.—157. La casa de las ninas. *A ma germana.*—158. La mida de la Verge.—*¿Ahont ets fill de mes entranyes?*—159. Los Jochs d' enguany. — 160. Menyspreu del mon. *Sols en vos, mon Deu, está la ditxa.*—161. Lo Carro triomfal. ¡*Víctor!*—162. Lo poeta.—***—163. Lo que diu lo vent. *Historia trista diu l' oronel.* F. SOLER —164. Cant de dol. *L' arbre de verdes branques caygué y morí.* M. Y FONTANALS. —165. Lo fuster. *Com lo nostre ofici—no n' hi cap més.*—166. Lo plany del presoner. *Patria.*—167. Amor.—***—168. En Joan lo Cassador. *Le Roi s' amuse.*—169. La prometensa.—*Diga Vd. con qué se cura ó mi amor ó mi locura.* D. SOLÍS.—170. ¡Alabat sía Deu que tenim blat! *La vida del camp n' es vida.*—171. Cant epitalámich. *Lluna de mel lluna de cel.*—172. Lampegia. *Por Alah que no se hizo—mejor caza en estas tierras* A. DE BOFARULL.—173. La Naturalesa. *A tu 't deu la vida—quant viu en la terra.*—174. La tornada del Avi. *Cuanto va de ayer á hoy.*—175. Les noyes del Panadés. *Dominus vobiscum.*—176. La cansó del boig. ¡*Digali boig!*—177. L' arbre de la Pátria. *Himne.*—178. La creu del terme. *Balada.*—179. A María. *Azucenas de Abril, dad á mi aliento*

Digitized by Google

Aguila de Pathmos. *Fides.*—100. ¡Dolors! *No te deseo otro castigo que el de que llegues á sentir lo que yo siento, etc.*—101. Una historia d' amor. *Ella es vieja, pero fea.* QUEVEDO.—102. La Gracieta.—103. Un bon sermó. *¡Oh Caritat, filla del Cel!*—104. La mía amor. *Flor de Maig—esclata prompte.*—105. Lo plor de la Verge. *¡Dolcissim Jesús—fillet de Maria! etc.*—106. Ma Patria.—*¿Patria aymada—que t' has fet.*—107. La vida moderna. *Lo segle camina, no 's para ja may.*—108. Cant de guerra. *¡Venjansa!*—109. Espines *Saber que 'l goig acaba—¡ni may vingués!*—110. Amor de mare. *No n' hi ha d' altre més gran.*—111. Lo mestre de minyons. *Soch un mártir del progrés.*—112. ¡Desterrat! *Mort vivent.*—113. La cansó de la vida. *Dól.*—114. Brots. *La llevó del amor n' ha tret brotada.*—115. Lo Renaixement catalá. *¡Avant!.....*—116. Lo mariner de Rosas. *Sempre.*—117, ¡Renaixensa! *Himne—¡Avant!*—118. La pastora catalana. *Germandat.*—119. Goig. *Ce que j' ecris est bon pour les buveurs de bière.*—120. Las tres germanas. *Fé, Esperansa, Caritat.*—121. La musa popular. (*Primpcesa dels meus sentits) cansó popular.*—122. A Deu. *Impotencia.*—123. ¡Girona! *Independencia y Patria.*—124. Lo darrer trovador. *Adeu per sempre, oh patria.*—125. Epístola. *¡Oh libertad preciosa—no comparada al oro etc.* LOPE DE VEGA..—126. Lo joyell de la corona del Rey en Jaume primer. *En Tarragona 'l forjaren etc.*—127. Tota una vida. *Las quatre estacions.* 128. Neguit. ¡*Las*!—129. Una carta. *Las petites coses, sontne á voltes un obstacle etc.*—130. Més enllá! *Plús ultra.*—131. La muller d' Anfons lo sábi. *¿Hont anéu senyora reyna?.....*—132. Viure es lluytar. ¡*Sort fatal*!—133. Helena. *Artis Stella.*—134. Himne. *L' hora dels pobles ha sonat per tot.* UBACH.—135. Cansó.—136. Lo moliner d' Arcadell. ¡*Mala sort*!—137. La bella vida. *Lo sentiment es vida;—La vida es se' estimat.*—138. Lo rey Martí á Valldonsella. *Fortis et estrenuus, Martinus Aragoniæ Rex.*—139. Idili d' amor. *Senzilla, ingénua y pura, ¡aixis fou ma passió!* LEO-

Digitized by Google

PARDI.—140. A trench d' auba. *Oh Senyor Deu, é quant será quet mostres?* AUSÍAS MARCH.—141. Lo Rey y la Mort. *Fatals amors.*—142. La regina de la festa. *Patria, Fides amor.* 143. Lo Sagell. *Patria, Fides, Amor.*—144. Oda. *Así los héroes de la patria mia.* VÍCTOR BALAGUER.—145. Idili. *Allá á Moreria—las aus s' han juntat, voreta l' arena....*—146. Los tresamors. *Basta una queja, un dolor, una lágrima etc.*—147. Lo fosser. *Ell mateix!*—148. Lo bruel del Estany.—149. Lo siti de Tarragona.—1811. *Gent del camp, gent del llamp.*—150. ***—*Lo bosch es causa de sos neguits.*—151. L' amor. *La imaginació es lo pulmó de l' ánima.* HIPPEL.—152. Al llibre de la historia. *¡Patria meva!*—153. Dos camins. *¿Quin es lo bó?*—154. La Concepció de María. *Mater inmaculata.*—155. La Creu. *Redempció nostra.*—156. La mort del Sol. *Lleva en sí mismo las condiciones de una duracion infinita.* M. BRUN.—157. La casa de las ninas. *A ma germana.*—158. La mida de la Verge.—*¿Ahont ets fill de mes entranyes?*—159. Los Jochs d' enguany. — 160. Menyspreu del mon. *Sols en vos, mon Deu, está la ditxa.*—161. Lo Carro triomfal. *¡Víctor!*—162. Lo poeta.—***—163. Lo que diu lo vent. *Historia trista diu l' oronel.* F. SOLER —164. Cant de dol. *L' arbre de verdes branques caygué y morí.* M. Y FONTANALS. —165. Lo fuster. *Com lo nostre ofici—no n' hi cap més.*—166. Lo plany del presoner. *Patria.*—167. Amor.—***—168. En Joan lo Cassador. *Le Roi s' amuse.*—169. La prometensa.—*Diga Vd. con qué se cura ó mi amor ó mi locura.* D. SOLÍS.—170. ¡Alabat sía Deu que tenim blat! *La vida del camp n' es vida.*—171. Cant epitalámich. *Lluna de mel lluna de cel.*—172. Lampegia. *Por Alah que no se hizo—mejor caza en estas tierras* A. DE BOFARULL.—173. La Naturalesa. *A tu 't deu la vida—quant viu en la terra.*—174. La tornada del Avi. *Cuanto va de ayer á hoy.*—175. Les noyes del Panadés. *Dominus vobiscum.*—176. La cansó del boig. *¡Digali boig!*—177. L' arbre de la Pátria. *Himne.*—178. La creu del terme. *Balada.*—179. A María. *Azucenas de Abril, dad á mi aliento*

Digitized by Google

etc. ZORRILLA.—180. Lo Cometa. *Avant.*—181. Dotzena de frare. *Faulas.*—182. L' esprit catalá. *Himne—Avant.*—183. Historia y Tradició.—184. Tardor. *Ma mare es la tristesa—ja en ma tendra infantesa etc.*—185. L' arbre de la Llibertat. *¿Qui coneix la noble historia d' aqueix arbre sobirá.* M. AGUILÓ.—186. Sardana. *Suene la gayta—ruede la danza.* PIFERRER.—187. Los llenyaters. *Siguemhi.*—188. L' assalt de Montjuich. *Res tinch de tractar ab los enemichs de ma patria.* A DE CASTRO —189. Lluyta. *Deu ho sab.*—190. Somni d' un rey. *Del Rey dels reys, espera lo juhi.*—191. Ma vall. *Ab plor als ulls retorno patria mia.*—192. Lo rabí Struch. *Pro aris.*—193. Niu de tortras.—194. Defalliment. *Les fulles seques que 'l vent se 'n porta ¿qui sab hont van?* R. PICÓ.—195. L' escardot. *¡Oh dolsa soletat mon cor te cerca...*—196. La Mestressa. *Qui sembra cull.*—197. Llibre de memorias. *Si Satanás pudiese amar—dejaria de ser malo.* STA. TERESA.—198. A l' horta. *Qui fos ab tú á la masia, ver Paradis terrenal.* M. AGUILÓ.—199. L' Ideal. *¿Hónt es?*—200, L' arpa y la espasa. *Lo sentiment y la forsa.*—201. Deliri d' amor. *¡Deh!.... fino al Ciel la nostra prèce ascenda.*—202. La Fé y lo Dubte. *La Fé sàlva.*—203. Quinze anys. *Goig.*—204. La Sardana. *Amor.*—205. L' anell. *Per aço quan m' ofegan las borras de la terra etc.*—206. Amor y anyorament. *Com l' amor de mare, cap.*—207. A ma patria. *¡Ditxós aquell que pot morir en tos brassos!*—208. Lo rellotje de las flors.—209. Otger. *Auba.*—210. Lo vol del Aguila. *E il naufragar é dolce in questo mare.* LEOPARDI.—211. La presa de Santa Clara. *Fum dèl infern per l' éter giravolta.* GUIMERÁ.—212. Memorias d' un barret. *Aprended flores de mi lo que va de ayer á hoy.*—213. Un bon consell. *Antes no te cases mira lo que haces.*—214. Las duas ombras. *A mitja nit.*—215. Adeu á la poesía..... *porque la palabra no dice nada de la pasión sublime.* R. DE OLANO.—216. La visió del Patriarca. *Y soñó y hè aqui una escala que estaba etc.* GÉNESIS.—217. La lley del amor. *Na Dolsa.*—218. A la mort. *¡Oh muerte.*

Digitized by Google

muerte!... yo sé quien te teme etc. SANTA TERESA.—219. La Partida.—220. Fals amor.—221. Lo naixement de la terra. *Mens agitat molem.*—222. Lliure-cambi.—223. Teolongo Bachío. ¡*Patria*! *Paraula santa* TRAGEDIA =224. L' arbre del Maig. *La gran obra es la pau; la fraternitat la suprema lley.* —225. Redempció. ¡*Oh cielo, oh cielo, io ti domando aita*! LEOPARDI.—226. Los darrers Saguntins. *Nullum ante finem pugnæ quam morientes fecerum.* TITO LIVIO.—227. La presa de Salses. *1639.*—228. ¡Tot l' any! *La primavera que á gosar convida ja ha retornat al mon.* F. MATHEU.—229. La Escola. *La patrouille allemande passe—Baissez la voix, mes chers petits.*—230. L' exemple. *He escrit..... ab la idea de invitar als cors nobles á que estimin molt etc.* SILVIO PÉLLICO.—231. Llegenda d' en Berenguer lo gran.—232. Diálechs.—233. ¡Ja fa anys! ¡*Qui pogués tornar en aquell temps*!—234. Fantasía. *Hermoso ser para llorar nacido.* ESPRONCEDA.—235. Lo Mas dels Roures.—236. La cansó de la dona. *Tretze son tretze.* —237. En senalla. *Deu n' hi dó.*—238. Coronas de flors. *Coronas d' espinas.*—239. La vida moderna. *Progrés, virtut y amor—es nostre lema sant.* CLAVÉ.—240. Batxilleríes. *Cartes al amich Francesch.—Clar y catalá.*—241. La geronina. *Patria, amor.*—242. Cansó d' amor. *Jo á totes hores anyor ma reyna.* T. FORTEZA.—243. Lo temps es or. *Aprofitémlo.* 244. Patria *Ara 'm digatz, catalán escamús.* BERTRAN DE BORN.—245. Venatoria. *Vocabitur venator, et veniet tibi.* MARTIALIS.—246. Las dotze. *Aqui som aixis.*—247. Las del sastre. ¡*Qué s' hi ha de fer*!—248. Fullas secas. *Tardanía.*—249. La gota d' aygua. *La gota d' aygua va al mar y l' ánima se 'n va á Deu.*—250. Lo llegat del pare. *Ja 'l Francés lo tinch á casa, ja no puch defensar res.*—251. Esperanseta. *La fruyta en los arbres madura l' Agost.*—252. Lo martiri de Santa Eulalia. *Joya de Barcelona.*—253. La cansó del enfadós.—¿*Será bona pera vos?*—254. Evocació. *Nave senza nocchiero in gran tempesta...* DANTE.—255. Fal-lera. *L' escriure 't fa perdre 'l llegir.*—256. La meva amor. ¿*Qui es?*—257. Lo

Digitized by Google

cant del Ruch. ¡*Ah*!—258. Li catre Berenguiero. *Balado imitado di viei cant poupulari catalan.*—259. La reforma de Barcelona. *Aquells carrers estrets y solitaris, etc., etc.*—260. Lo condempnat. *Redempció.*—261. Lo que va d' ahir á avuy. *Ahir—ans que faltarte morir.*—262. A la vida moderna. *Extén sas alas lo progrés fent vía...*—263. Un consol. *Pro facile est sentire quod explicatur etc.*—264. Tipos pera una pessa. *A can Xexanta.*—205. Somni. *Lo peor para una mujer es vivir sola.* J. MICHELET.—266. Un estudiant. *Barcelona es bona si la bossa sona.*—267. Los Petits Sayons.—268. Fulla d' Album. *Les pauvres nids deserts,—les nids qu' on abandonne.* F. COPPÉE.—269. La cansó de la Mort. *E tot es bo, puig es obra de Deu.* AUSIAS MARCH.—270. Escenas. ¡*C' est la faute de la fatalité*! G. FLAUBERT.—271. La Verge dels romanins. *Es la nostra.*—272. La crema dels Furs.—273. La Torre roja. *A la Torre roja—quin burgit hi ha, etc.*—274. Rosa Mística.—275. En un álbum. *Hojas del árbol caidas...*—276. La festa del Roser. *A cullir margaridoyas.*—277. La creu. *Iris de paz que se puso, alli en el monte Calvario.* C. DE LA BARCA.—278. Lo beyre d' argent. *Lo beyre, lo beyre ¡Oh mon car Hamlet*! SHAKESPEARE.—279. La alzina. *Espolsa demunt las nuvoludas sa cabellera real.* M. COSTA.—280. Celistia. *Y allá en un bosque de cocoteros.*—281. Lo cant del aucellet. *Mi madre fué una alondra—mi padre un ruiseñor.* ZORRILLA.—282. La cova dels plahers. *Honni soit qui mal y pense.*—283. Lo carrer del Mercadal.—284. Gerona. *Lo gabaig no hi pogué res.*—285. L' anell de núvia. *Ay anellet de cent cayres, may t' havia vist tan bell.*—286. Cel blau. *La primavera que á gosar convida, etc.*—287. La parla catalana. *¿M' aydas Llull?*—288. La presonera. *Lassa de mi, soleta, sens llum* y *sens menjar.*—289. L' Alsaprém. *Dadme un punto de apoyo, etc.*—290. Lo llibre de la historia. *Y 'l temps los fulls girava del llibre de la historia.* SOLER.—291. Numancia. *Los ecos mil de los espacios llenan tus hazañas sin par.* HERRERA. 292. Lo cant de la oña. *Y als toms de la*

Digitized by Google

ona y als plechs del vent. UBACH.—293. L' assalt de Figueras. *1808.*—294. Lo castell del Pirineu. *Sa voluntat indómita dictava al mont y al plá.* A. BLANCH.—295. La Bonaventura. *La nit de Sant Joan, totas las herbas fan, mil maravellas.*—296. L' arbre de la llibertat. *Exelcior.*—297. La espasa de Conradí.—298. La tomba dels bons. *Humilitat.*—299. Montserrat. *Mentres al cel s' aixequen los pichs del Montserrat.* COLLELL.—300. Invocació. *Las ne duch l' esperit.* BRIZ.—301. Lo vol de la áliga. *Lluny del lluny.*—302. Lo Rey traydor. *Al trovador que canta feuli mercés.* QUINTANA.—303. La vida moderna. *Avant.*—304. La ombra de 'n Clarís.—305. La festa de la vila. *¡Oydá!*—306. Elegía. *Naixe, estimar, morir, aixó es la vida.* UBACH.—307. La esperansa de la Patria. *A reveure, á Deu siau!*—308. La industria. *¡Ay Castella castellana—ay si 'm trencas l' últim pal.* VICTOR BALAGUER.—309. La font dels miracles.—310. La fortuna. *Audaces fortuna juvat.*—311. Lo juhí final. *Salva me fons pietatis.*—312. La bandera. *Y aún asi, brillante y altanera, flotando vas por la region vacia.*—313. Lo plany del cor.—314. Pensaments. *No hay disparate que no haya pasado por la mente de un filósofo.*—315. Lo Rey de la ona. *Per altre cantó la esquadra de 'n Marquet y de 'n Mallol, etc.*—316. Romans novament tret de la mort de 'n Joan de Serrallonga, lladre de pas. *¡A sou, á sou!*—317. La esmena del amor. *La Valliere, 1670.*—318. Cant de germanó.—319. Follía. *Y al retornar del Nort les aus marines, etc.*—320. A Saturno. *No vayas tan aprisa, etc.*—321. Lo pare de familia.

Digitized by Google

Digitized by Google

TAULA

Digitized by Google

Digitized by Google

TAULA

	Planas.
Acta de la festa.	21
Discurs del President del Consistori, D. Frederich Soler. . .	25
Memoria del Sr. Secretari del Consistori, D. Cárles Pirozzini.	35
La musa popular, de D. Joaquim Riera y Bertran.	45
L' arbre de Matx, de D. Artur Masriera..	49
Ma vall, de D. Emili Coca y Collado..	57
Otger, de D.ª Dolors Moncerdá de Maciá.	63
La presa de Sta. Clara, de D. Ramon Enrich Bassegoda. . .	67
Lo vol de l' águila, de D. Joseph Franquesa y Gomis. . . .	77
Espines, de D.ª Dolors Moncerdá de Maciá.	81
Lo lleó de Queralt, de D. Francesch Ubách y Vinyeta.. . .	87
Los petits sayons, de D. Emili Vilanova.	97
Discurs de gracias, del mantenedor D. Joseph Feliu y Codina .	111
Llista de las composicions presentadas al certámen.	110

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

3 2044 035 991 397

Digitized by Google

Digitized by Google